Buki Tabu Waluwaluna

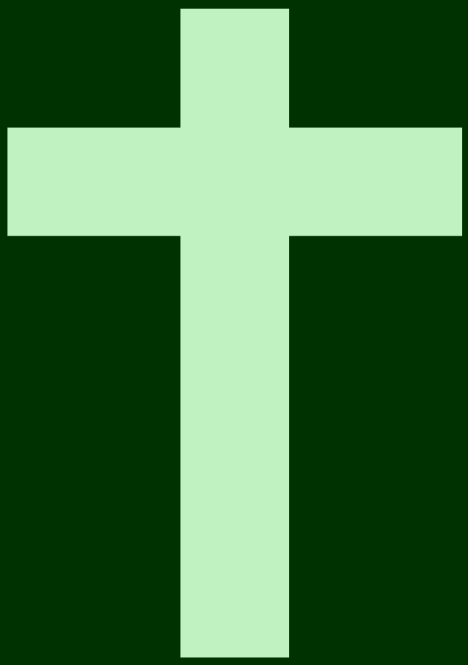

The New Testament in the Tubetube language, also known as the Bwanabwana language, of Papua New Guinea

Buki Tabu Waluwaluna

The New Testament in the Tubetube language, also known as the Bwanabwana language, of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Tubetube long Niugini

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tubetube (Bwanabwana) (Bwanabwana)

Dialect: Tubetube

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-24

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Dec 2025 from source files dated 12 Dec 2025
0931f701-f3ab-55d7-a908-17edd28ccc5a

Contents

BUKI TABU WALUWALUNA 1
Madiu 4
Malika 64
Luka 101
Yoni 166
Apositolo 212
Loma 269
1 Kolinita 298
2 Kolinita 325
Galetiya 344
Epeso 355
Pilipai 365
Kolose 372
1 Tesalonaika 379
2 Tesalonaika 385
1 Timoti 389
2 Timoti 397
Taito 402
Pilimoni 406
Ibeliu 408
Yemesa 432
1 Pita 439
2 Pita 447
1 Yoni 452
2 Yoni 459
3 Yoni 461
Yuda 463
Yakeyakenayan 466

Buki Tabu Waluwaluna

The New Testament in the Tubetube dialect of the Bwanabwana language of Milne Bay Province of Papua New Guinea

The Bwanabwana language is spoken by about 2,500 people who live on the following islands: Tubetube, Naluwaluwali (Skeleton), Kwalaiwa, Koyagaugau (Dawson), Ole, Tewatewa, Anagusa, Ware, Kitai, Buyali and some villages on Basilaki island.

ISBN 0 86893 411 9

Buki bwaite kana walo-masala kaiwena

Sauga imamalawe talawanama Bwanabwana tomo nige ala Buki Tabu ipapagan. Bolime 1930 koina Rev. Alfred Guy buki kikiuna ibui Luka ana buki. Bwaite bukine nige kaba sagu kolila. Na tomo Bwanabwana sibaibaiwa Buki Tabu Dobu Bromilow ibui yo bukine tomo sikalaili kolili siyasiyasili. Bolime 73 kalona mena nige Buki Tabu kainala koina ipapagan kanasiga bolime bwaite 2004 kabo kainala koina ala Buki Tabu waluwaluna talobai.

Ala Buki Tabu waluwaluna kalona mena buki kali baibaiwa tuwenti seben (27) yo kali tolelelele besiele yoli tuwelo(12). Bwagana tolelelele sibaibaiwa na iyamo meuloiline ali nuwatu situbwe-kaigeda, bwaimwana Yaubada ana mulolo tomo kaiwela kani iyakenayagila Natuna Yeisu Keliso koina.

Wasana namwanamwana bwaimwana buki esopali Madiu, Malika, Luka yo Yoni. Siya siwalo-masala Yeisu kaiwena, ana kabi, ana yakayakatai, ana paisowa, ana boita, yo ana toloyoi.

Mulina mena buki yaboyoi Apositolo Ali Paisowa (AAP). Iya iwalo-masala wasana namwanamwana ana debalala Yelusalema kalona mena yo muli mena ana debalala dedei uloiliyao tabe. Na nige yakato tomo Yudiyamo sinuwabui wasanane koina na siya nige tomo Yudiya sibaibaiwasosi sinuwabui tabe. Ala Buki Tabu waluwaluna kalona mena kani tabe talobai buki tupwaliyao Paulo ileleli na iyawasali silau tomeli waluwaluli dedei meuloili kolili yo buki tupwaliyao tomo uloili sileleli.

Buki ana kaba mwawasi koina bwaimwana Yoni ana Yakeyakenayan. Buki bwaite iya uloi molosina buki meuloili kolili. Iyakayakatai Yaubada ana kaiwe ana kaba loina kaiwena yo Yeisu ana emala Guyau, iyakenayagila keno gite koina, kali koleya kali kilakilala. Kali nuwa-mayale toyasiyasili waluwaluli kolili ikololo. Na iyamo tawae wasane iya bukine ali walo-masala meuloili ali kaba tolo ikabi-yamayale. Yanuwa yaulina ana kaiwe yo ana loina ala Guyau yo ala Mesaiya iya kani iloinayani imiyayai nige ana kaba mwawasi (Yakeyakenayan 11:15).

Tomo tanuwatu-kalatani Buki Tabu kana tolele meuloili ali bukiyao silele kaina Giliki koina. Muli mena Buki Tabu sibui kaina uloi uloi kolili. Ala bui waluwaluna itoyatoyawa Buki Tabu kaina Giliki koina yo Buki Tabu kaina Dimdim kolili tupwaliyao besiele NIV, RSV, Good News (TEV). Yo tabe sagu kalobai Buki Tabu Dobu yo Buki Tabu Misima kolili, na ala Buki Tabu waluwaluna kana lau besiele Kaina Bwanabwana kana lau. Toyasiyasili kani silobai ala Buki Tabu waluwaluna imayalesosi. Sauga tupwana buki tomliyao kali livasi simamalawe na mesabana tomnane kana katai imayale na tomo Bwanabwana me ali nuwa-mayale, tawae kaiwena iwalowalo.

Takawa-toki yaboyoi Buki Tabu beyabeyana Dr Bromilow ibui kaina Dobu koina. Tubulao, sinalao yo tamalao bukine koina sibaibaiwasosi sinuwabui, sibaibaiwa siboitako, sibaibaiwa kabona sitautaubala yo sikedukeduluma na tabe tabaibaiwa kabona tamiyamiya buki Dobune koina tamalao siyamala pasta, minista yo tupwalao siyamala toyakayakatai tomo kolila bukine kaiwena. Sauga bwaite koina bukine tayapileyoi kalakavao kaina tanuwagali Dobu kolili. Tanuwatu-kalatani Buki Tabu bwaite iya koina ikalaila talaoma tameli Yeisu Keliso koina yo kaliyate kabona tomeliwo

nige sowasowana kala baibaiwa tayasili. Tayaliyaya ala Buki Tabu waluwaluna kaiwena iya kabo yaso bwaite yo yaso silalaoma kani iyanuwabuili na silaoma simeli Yeisu Keliso koina. Tabe naga sauga muli mena siyamala minista, pasta yo Buki Tabu kana toyakayakataiwo. Ala Buki Tabu bwaite sowasowana tameliyani iya kani isaguila na wasana namwanamwana tayawasayani me ala nuwa-mayale yo me ala katai. Yaluyaluwa Tabuna toyasili kaigeda kaigeda iwalo-muloloiwo yo ikabi-yakaiweo.

Ama kawanoi bwaite besiele. Saugana buki bwaite kwayasili Yaluyaluwa Tabuna ikabi-yakaiwemiu yo wakatai Yeisu Keliso iya Guyau yawasosi yo Tolebolebo yo ami meli koina kani yawasi miyamiya yaina kwalobai.

Walo kali mayale kali kilakilala yo kaba sagu kaiweli

Nuwatu kana etulan kana kilakilala (Footnote mark)

Tem kilakilala bwaite * tagitai, kabo takatai walo bwaite kana mayale iyaele liguna yaulina mena.

Tomo ana edeedede iyatubu kana kilakilala (Quotation marks open)

Tem kilakilala bwaite ‘ o nuwana bwaite “ tagitai, kabo takatai tomo yabo ana edeedede iyatubu.

Tomo ana edeedede ilopei kana kilakilala (Quotation marks closing)

Tem kilakilala bwaite ’ o nuwana bwaite ” tagitai, kabo takatai tomo yabo ana edeedede imwawasi.

Yasili talopei kaiyawasi kana kilakilala (Full stop)

Tem kilakilala bwaite . tagitai kabo takatai bwaite koina yasili koina talopei o takaiyawasi kaiwena nuwatune ana kaba mwawasi.

Sauga ibaibaiwa kaba lopeine mulina mena capital leta iyatubu nuwatu waluwaluna.

Yasili kana kaiyawasi kubwakubwana kana kilakilala (Comma)

Tem kilakilala bwaite , tagitai kabo takatai bwaite koina yasili koina takaiyawasi sauga kubwakubwana.

Neli kana kilakilala (Question mark)

Tem kilakilala bwaite ? tagitai kabo takatai walone iya neli yabo.

Walone ana kaba mwawasi kilakilala bwaite ? kani tagitai.

Walo kulukululi (Section headings)

Walo kulukululi siya nige buki yawasosi, na tobuibui sipeili sisaguila edeedede kali loya kaiwena. walo kulukululi siya siwalo-masala edeededene kalona kaiwena.

Edeededeli toyatoyawali / kaigedali (Parallel passages)

Bwaite edeededene kani talobai yoi buki tupwaliyao kolili. Sauga tupwana kulukuluna yaulina mena iwalo-masala toweya koina edeededene kaigedana talobai.

Kaba gite bwaite Madiu peina 3 tomna 1 kulukuluna iwaloba, “Yoni Toyababitaiso ana guguye”. Na yaulina mena talobai Malika 1:1-8 yo Luka 3:2-17 yo Yoni 1:6-8 yo 1:19-28. Kabo takatai bwaite edeededene Yoni Toyabaitaiso kaiwena kani talobai bwaite buki kolili, Malika 1:1-8 koina yo Luka 3:2-17 koina yo tabe Yoni 1:6-8 yo 1:19-28 koina. Siya sisaguila ala loya koina.

Nuwatu toyatoyawali / Kaigedali (Cross references)

Sauga tupwana liguna yaulina mena kani talobai tomna yabo yo Buki yabo esana yo peina yo tomna yabo. Nuwatune iyaele tomnane koina kani talobai Buki uloina koina besiele peina yo tomna kolili.

Kaba sagu tupwali siyaele ala Buki Tabu waluwaluna ana kaba mwawasi koina

1 Walo tupwaliyao kali kabi-yamayale

Buki Tabu bwaite kalona mena kani walo tupwaliyao talobaili siya nige simiyamiya buki meuloili kolili. Kaba gite besiele bwaite. Palisi, mwalelikwa soina, witi na tabe tupwaliyao siya bwaite tomo Yudiya mumugali kita nigele. Tem walo bwaite kulobaili buki mena na nuwanuwam kali katai o kali mayale ukwataili ugitai kaba loya iyaele buki liguna 613 koina kani kulobai.

2 Sauga ana laoma kana yakasa

Tomo ala miyamiya koina ginauli meuloina me kana yakasa Yaubada ipeili. Kaba gite Buki Tabu beyabeyana Tologuguye 3:1 iwalo-masala ginauli meuloina mekana sauga. Kabo tabe buki bwaite koina kani talobai Yeisu ana laoma kaiwena. Palopitao siwalo-masala bagunayani kabo muli mena ilaoma sikabiyani, Yaubada saugawa ipepeiwa koina Yaubada tomo Bwanabwana ala sauga ipei July 7, 2004 koina ala Buki Tabu waluwaluna talobai mwa saugawa iyaele talobai, mwa Buki Tabuwa iyaele talobai. Kani kulobai buki liguna 633 koina.

3 Nuwatu lalakili kaba loyaili

Tem ginauli yabo lalakina kuloyaloyai nuwanuwam ukwatai, besiele bwaite, kasole, boita o babitaiso kani kulobai buki liguna 636 koina. Tem nuwanuwam kasole ugitai “K” ana dedei koina, tem boita ugitai “B” ana dedei koina, besiele tabe toisabo walo nuwanuwam kaba sagu iyaele buki bwaite koina.

Yeisu wasana namwanamwana Madiu ana lelelele

Walo bagubagunana

Madiu iya Yeisu ana tobenali yabo esana yaboyoi siba Libai. Beyabeyana ana paisowa takesi kana totano tomo kolili, kabo saugana Yeisu ilaoma mwa iyogan (9:9). Kana koleya besiele Madiu buki bwaite ilele Yudiya tomonliyao kaiweli. Madiu ana buki koina iyakenayagila Yeisu iya toyakayakatai lalakina iya sowasowana tomo iyakayakataili Yaubada ana kaba loina kaiwena. Ana yakayakatai tupwali talobaili (Peina 5 kanasiga peina 7 yo peina 10 kanasiga peina 13 yo tabe peina 18 yo peina 24 kanasiga peina 25). Besiele tabe, Madiu iyakenayagila Yeisu iya Mesaiya bwaimwa palopitao bagubagunali siba, “Kani ilaoma.” Palopitao ali walo iyawatagili iyamala yawasosi Yeisu ana paisowa koina. Walone Mesaiya iya kaina Ibeliu, kana katai kaina Giliki koina Keliso. Mesaiya kana katai bwaite iya yaoyaooloina. Tomo bwaimwa tem yaoyaooloina iya tomo gitegite-sipwaina.

Kabo Madiu iyakenayagila Yeisu iya Mesaiya na Yudiya ali nuwatu yakato tem Mesaiya ilaoma kabo ana kaba loina iyatolo yanuwa yaulina mena yo tomo Yudiya kali tokalomagigiliwo ikele-gabaegili. Na Yeisu ana sauga koina Loma tomonliyao Yudiya ali yanuwa siloinayan. Tomo Yudiya Yeisu nige simemeliyan mwa sisikotanan yo siyakelose. Madiu iedeedede Peina 21 kanasiga peina 27 tawae iyawatagili wiki bwaine koina yo kani Yeisu siyakelose. Peina 28 koina iedeedede Yeisu ana toloyoi kaiwena. Na Madiu ana buki ana kaba mwawasi koina Yeisu ana tobenaliyao iyawasali na wasana siyawasayan tomo dedei meuloina kolili.

Yeisu tubunao
(Luka 3:23-38)

1 Yeisu Keliso ana laoma bwaite besiele, Yeisu Keliso iya Deibida tubuna, Deibida iya Abelamo tubuna.
2 Abelamo natuna Aisake, Aisake natuna iya Yakobo, Yakobo natunao Yuda yo kanakavao,
3 Yuda natunao Pelesi yo Sela, (sinali esana Tama), Pelesi natuna Esiloni, Esiloni natuna Lama,
4 Lama natuna Aminadaba, Aminadaba natuna Nason, Nason natuna Salimoni,
5 Salimoni natuna Bowasa, (Bowasa sinana iya Leyabi), Bowasa natuna Obedi, (Obedi sinana iya Ludi), Obedi natuna Diyesi,
6 Diyesi natuna Kin Deibida. Deibida natuna Solomoni. (Solomoni sinana esana Batisiba iya beyabeyana Ulaiya wainena)*
7 Solomoni natuna Liyabom, Liyabom natuna Abaidiya, Abaidiya natuna Asa,
8 Asa natuna Yeosipati, Yeosipati natuna Yolama, Yolama natuna Usaiya,
9 Usaiya natuna Yotami, Yotami natuna Easi, Easi natuna Esekaiya,
10 Esekaiya natuna Manase, Manase natuna Eimon, Eimon natuna Yosaiya,
11 Yosaiya natunao Yekonaiya yo kanakavao, saugana Babiloni silaoma sikaleya Yudiya kolili kabo sikalaili silawagili Babiloni koina.
12 Saugana Yudiya siyaele Babiloni kabo bwaine koina Yekonaiya ikabi natuna Salatieli, Salatieli natuna Selubabela,
13 Selubabela natuna Abiuda, Abiuda natuna Elaiyakim, Elaiyakim natuna Esoli,
14 Esoli natuna Seidoki, Seidoki natuna Ekimi, Ekimi natuna Eliuda,

* **1:6:** Ulaiya iboita kabo Deibida Batisiba ikasolanan.

15 Eliuda natuna Eliesa, Eliesa natuna Matan, Matan natuna Yakobo,
16 yo Yakobo natuna Yosepa, Meli wainena. Meli ikabi Yeisu, iya esana siyogayan Mesaiya.
17 Na kabo Abelamo koina yo ilaoma Deibida koina yaso kali baibaiwa potin (14), tabe Deibida koina ilaoma saugana Yudiya silawagili Babiloni yaso kali baibaiwa potin (14), yo sauganane koina kanasiga Mesaiya Yeisu iyawatagili yaso kali baibaiwa tabe potin (14).

Yeisu Keliso ana kabi (Luka 2:1-7)

18 Yeisu Keliso sinana Meli. Mwa bwaite besiele Yeisu ana kabi ana laoma. Meli ikawakawaluluwan Yosepa sabi kasolananna. Na muli mena kabo sikasole, ilotonan iya isiumako Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe mena.
19 Meli wainena Yosepa iya tomo namwanamwana. Nige nuwanuwana Meli imwalimwaline tomo manli mena, mwa inuwatui yakato tem ali kawakawalulune isokegabaen wadam mena.
20 Yosepa iyaelemo bwaite kaiwena inuwanuwatu na Guyau ana anelose ilaoma koina kenona mena. Anelosene iba, "Yosepa, Deibida ana susu, tabu kumamatausi na Meli ukwalai wainem. Melumelune ilaomaya Yaluyaluwa Tabuna koina.
21 Kani ikabi natuna tau yo esana kupei Yeisu, kaiwena kani ana tomoyao ileboili ali pwanoli kolili."
22 Meuloina bwaite iyawatagili na imayale tawae kana katai baguna Yaubada ana palopita iwalowen,
23 'Tonuwanuwabola kani isiuma. Yo natuna ikabi tauna, yo esana sipei Imanuwela.' Imanuwela kana bui 'Yaubada mekalakava'.
24 Saugana Yosepa itolo iginauli besiele Yaubada ana anelose ana walo koina. Yosepa Meli ikasolanan,
25 na iyamo nige Meli kwapina ikakabitonani kanasiga Meli ikabi melumelune. Yo Yosepa esana ipei Yeisu.

2

Tosonoga silaoma Yeisu siboeyan

1 Kabo Yeisu sikabiya Bedeliema koina, Yudiya dedeina mena, Elodi ana sauga kin koina. Saugana Yeisu sikabi tosonoga tupwali silaomaya tete bomatu mena silaoma Yelusalema.
2 Yo sineli, "Toweya koina melumelune sikabiya yakato iya Yudiya ali kin? Kagitai ana utu tete bomatu mena mwa kalaoma sabi pwalou koina."
3 Saugana Kin Elodi walone ibenalan yakato Yudiya ali kin waluwaluna kaiwena ikatewakaka. Yo tomo meuloili Yelusalema koina tabe besiele sikatewakaka.
4 Kabo Elodi miyagogo iyogayan meuloili siya topwaoli lalakili yo loina kana toy-akayakataiwo na ineliyagili toweya koina Mesaiya sikabiya.
5 Yo siwaloba, "Bedeliema koina Yudiya dedeina mena, bwaite kaiwena palopita ilele Buki Tabu mena,
6 'Komiu Bedeliema, Yudiya dedeina mena, nige sowana tawalo esamiu nige ilalalaki Yudiya kana tobagunao luwali mena, kaiwena tobaguna yabo kani iyawatagili luwamiu mena kabo yagu tomoyao Isileli kani ileboili.' "
7 Yo Elodi miyagogo yabo wadam mena iginauli tosonogaone mekanakavao tolao-mane tete bomatu mena. Ineli kolili toisabo sauga koina utune sigitai.
8 Kabo Elodi tosonogaone iyawasali silau Bedeliema iba, "Kwalau melumelune kwaloya-namwanamwai. Tem kwalobai, kwalaoma kwawalo koliyau na yau tabe yalau yapwalou koina besiele."

9 Tosonogao kin ana walo sibenalan yo silau. Utune kaigedana bwaine tauna kona
tete bomatu mena ibagunayagili sigitai yoi yo simuliya kanasiga ilopei yanuwane
pwatana mena melumeluwa koina.
10 Saugana tosonoga utune sigitai yaliyaya lalakina iloyapowonli.
11 Silau numene koina yo sigitai melumelu mesinana Meli. Sipwalou me ali yakasisi
melumelune koina. Ali mulolo sisokeli yo siwolena wasawasane gole, olibanuma yo
mula.*
12 Na Yaubada tosonogaone iyakenayagili kenoli mena tabu sipipileyoi Elodi koina.
Mwa sipileyoi ali dedei mena kamwasa uloina mena.

Yosepa yo Meli melumelu sikalai siyabubuwan silau Itipita

13 Tosonoga silogabaegili kabo muli mena Yosepa kenona ikenoi kabo Yaubada ana
anelose iyawatagili Yosepa koina yo iba, “Elodi kani melumelu iloyai nuwanuwana
iunuyamate. Kutolo, melumelu mesinana ukwalaili yo kwayabubu kwalau Itipita.
Bwaine koina kwamiyamiya kanasiga yawalo kabo kwapileyoima.”
14 Mwa Yosepa itolo, melumelu mesinana ikalaili kabo boniyai mena silau Itipita,
15 kabo simiyamiya bwaine koina kanasiga Elodi iboita. Bwaine besiele iyawatagili
na mesabana Yaubada ana walo iyamala yawasosi. Walone palopita yabo iwalo-
masalan beyabeyana, iba, “Natugu kani yayawasa na yakato naga muli mena yayoga-
yawatagilan Itipita koina.”

Elodi melumeluwo iunuyamateli

16 Saugana Elodi ikatai yakato tosonogaone simwakotayan mwa imunamunai lalak-
ina. Kabo ana tokaleyayao iyawasali na melumelu tataoliyao Bedeliema dedeina
meuloina koina siya ali bolime labui yaulina mena siunuyamateli. Iwalo besiele
kaiwena tosonogao siwalo koina toisabo sauga utune sigitebagunayan.
17 Iyawatagili besiele kabo Yelemaiya ana walo iyamala yawasosi, kaiwena
beyabeyana iba,
18 “Kaina yabo sibenalan Lama koina, valam yo koyasili lalakina, Litieli ivalavalam
natunao kaiweli yo genuwana sikabi-yanuwadaumwali kaiwena natunao meuloili
siboitako.”†

Sipileyoi Nasaleta

19 Kabo muli mena Elodi iboita, kabo Itipita koina Yaubada ana anelose iyawatagili
Yosepa kenona mena,
20 yo iba, “Kutolo, melumelu mesinana ukwalaili yo kwapileyoi yanuwa Isileli,
kaiwena Elodi me ana bodao, siya beyabeyana nuwanuwali Yeisu siunuyamate, si-
boitako.”
21 Kabo Yosepa itolo, yo melumelu mesinana ikalaili yo sipileyoi yanuwa Isileli.
22 Saugana ibenalan Akeleyasi iyamala kin dedei Yudiya koina, tamana Elodi ana
kaba miya iyamiyalae, kabo Yosepa genuwana ilau dedeinane koina kaiwena imatausi.
Tabe kenona ikeno yoi Yaubada ana wasa iwolena tabu ilalau dedei Yudiya na ilau Galili
ana dedei mena.
23 Ilau yo imiyamiya yanuwa Nasaleta, Galili dedeina mena. Bwaine besiele
iyawatagili na mesabana palopitao ali walo Mesaiya kaiwena iyamala yawasosi. Kai-
wena beyabeyana siwaloko siwaloba, “Tomo meuloili naga kani siwalo yakato iya
Game Nasaleta.”

---

* **2:11:** Olibanuma iya kaba sau yabo yo koina siginauli inisensi, bwalaina namwanamwana. Mula iya tabe kaba sau yabo yo koina olo bwalaina namwanamwana siginauli. † **2:18:** Isileli ali nuwatu yakato tubuli Litieli, iya Yakobo wainena, sina namwanamwasosina kaiwena iboita kabi mena. Litieli iya makamakayaumo na kana katai yawasosi melumeluwo sinaliyao sivalavalam. Litieli kana salai iyaele imiyamiya Lama koina.

3

Yoni Toyababitaiso ana guguye
(Malika 1:1-8 yo Luka 3:1-18 yo Yoni 1:19-28)

1-2 Saugana Yeisu iyaele Nasaleta na Yoni Toyababitaiso ilaoma yo iguguye dedei
Yudiya ule bwagabwaga mena iba, “Mumugamiu naenaeli kolili kwanuwabui, kaiwena
Yaubada ana kaba loina kana sauga ikubwamako.”
3 Beyabeyana palopita Aiseya ilele Yoni Toyababitaiso kaiwena sauganane iwaloba,
“Tomo yabo iyogayoga ule bwagabwaga mena, iba, ‘Guyau ana kamwasa kwasepa,
wakatububun yo kwayasapusapu.’ ”
4 Na Yoni kana kwama ebaebai kameli wiyana yo kana wakisowa bulumakau kwap-
ina. Yo ana kaba kekan mwalimwali yo kamwakamwa.
5 Tomo meuloili silaoma koina. Tupwaliyao silaomaya Yelusalema taon, tupwaliyao
silaomaya Yudiya dedeina mena yo tabe tupwaliyao silaomaya yanuwa siya Waila
Yolidan salina mena.
6 Ali pwanoli siwalo-masalagili kabo iyababitaisoli Waila Yolidan koina.
7 Tabe Palisiyao yo Sadusiyao sibaibaiwa silaoma yakato sibabitaiso. Na Yoni igitaili
kabo iyokoi-yagili iba, “Komiu besiele weso. Gubesi, yaiya ami wasa iyeyawa mwa
nuwanuwamiu Yaubada ana munamunai kwayabubu-gabaen?
8 Ilonamwayagimiu tem mumugamiu naenaeli kwasikotanagili na uwe
namwanamwana iyawatagili yawasimiu koina.
9 Tabu kwanunu-watui yakato kwaba, ‘Kai tubumai Abelamo, mwa koina kai
Yaubada ana tomoyao gitegite-sipwaimai.’ Na yawalo kolimiu, bwaite mwakota kai-
wena Yaubada iya sowasowana veku ikalaili yo kolili Abelamo tubunao iyamayaleli.
10 Yaubada ana kilam ivakiliyako yakato mayau meuloili siya nige siuweuwe
namwanamwa yaili mena ikoili siguli na igabae-luseyagili mayau wedowedolina koina.
11 Tem kwanuwabui mumugamiu naenaeli kolili kabo yayababitaisomiu waila mena.
Na iya ilalaoma kani iyababitaisomiu Yaluyaluwa Tabuna koina yo ikabiyakaiwemiu
besiele mayau wedowedolina ana kaiwe. Iya esana ilalaki na yau esagu nige ilalalaki.
Yau nige yagu namwanamwa ipapagan yakato sowasowagu kaena kana suma yakalaili.
12 Ana sabolo iyaele nimana mena naga iyatubu ana witi kanna yo mosomosona
iyakasali kabo tem kanna yawasosi ikelegogon ipei ana lakawa mena yo mosomosona
igabu mayau wedowedolina koina, mayaune nige ana kaba boitamo.”

Yoni Yeisu iyababitaiso
(Malika 1:9-11 yo Luka 3:21-22)

13 Kabo Yeisu Galili dedeina ilogabaen isaema Waila Yolidan koina yo iwalolau Yoni
koina iba, “Kuya-babitaisoyau.”
14 Na Yoni nuwa-nuwana Yeisu ana nuwatu ibui, mwa iba, “Inamwanamwamo temga
kowa kuyababitaisoyau. Gubesi mwa kulaoma koliyau yakato yayababitaisowo?”
15 Mwa Yeisu kainana iyamaisa iba, “Yau yagu nuwatu inamwanamwa tem saugamo
bwaite taginauli besiele, kaiwena Yaubada ana nuwatu tamuliya.” Kabo Yoni italam.
16 Yeisu ibabitaiso kabo igayosaema waila mena. Sauganane koina bulibuli itasoke yo
Yaubada Yaluyaluwana igitai besiele bunetutu ilolobima koina.
17 Kabo kaina yabo ilobimaya bulibuli mena iba, “Bwaite natugu yamulolo lalakina
koina yo yayaliyaya yawasosi kaiwena.”

4

Seitani Yeisu iwoyai
(Malika 1:12-13 yo Luka 4:1-13)

1 Kabo Yaluyaluwa Tabuna Yeisu ilawan ule bwagabwaga mena na Seitani Yeisu itonan.
2 Kaliyate poti yo boniyai poti Yeisu ikalakisiye nige ikekekan kaiwena mwa iguliyam lalakina.
3 Kabo Seitani ilaoma yo itonan iba, “Tem yawasosi kowa Yaubada Natuna kuwalo veku kolili na siyamala beledi.”
4 Yeisu kainana iyamaisa iba, “Buki Tabu ana walo bwaite besiele, ‘Tomo nige sowasowali beledimo sikan na yawasili silobai, bwaimwanamo Yaubada ana walo meuloina koina yawasili silobai.’ ”
5 Tabe Seitani Yeisu ilawan yoi Yelusalema yo iseyan Nume Tabu kewa yawasosina mena.
6 Iwalo koina, “Tem yawasosi kowa Yaubada Natuna, ukwapusele-lobi, kaiwena Buki Tabu iba, ‘Yaubada kani iwalo aneloseyao kolili sigitekalatagiwo nimali mena sinapuiwo kisi kutalu veku mena na kaem kusibayanae.’ ”
7 Yeisu kainana iyamaisa iba, “Buki Tabu ana walo bwaite besiele, ‘Tabu Yeoba am Yaubada kutonatonan.’ ”
8 Seitani ikalai yoi ilawan koya kikinna mena yo kaba loina meuloina yanuwa yaulina mena yo ali wasawasa meuloina iyakenayan.
9 Koina iwalolau iba, “Tem tutulim kutalu-sakonayan na kupwalou koliyau, bwaine ginauline meuloina kani yaeliwa koliwo.”
10 Yeisu kainana iyamaisa iba, “Seitani, kulowasi koliyau. Buki Tabu ana walo bwaite besiele, ‘Kupwalou Yeoba am Yaubada koina yo iya ibomamo koina kupaisowa.’ ”
11 Kabo Seitani Yeisu ilogabaen yo aneloseyao silaoma Yeisu sisagui.

Yeisu ana guguye iyatubu Galili dedeina mena (Malika 1:14-15 yo Luka 4:14-15)

12 Saugana Yeisu ibenalan Yoni sipeiyako deli mena kabo ipileyoi ilau Galili.
13 Sauga kubwakubwana imiyamiya Nasaleta, kabo ilau Kapeneomi, Kalita Galili papalina mena bwaimwa siya susu Sebuloni yo susu Napitalai ali dedei mena.
14 Iyawatagili bwaite besiele na mesabana palopita Aiseya ana walo iyamala yawasosi.
15 Kaiwena beyabeyana iba, “Susu Sebuloni yo susu Napitalai ali dedei koina, dedei bwaine Kalita kana kamwasa imiyamiya koina, bwaine Yolidan salina mena dedei pwatana mena, yo Galili koina siya nige Yudiya tomoliyao sibaibaiwa simiyamiya,
16 yo siya simiyamiya boniboniyai koina naga kani mayale lalakina sigitai, yo siya simiyamiya boita lolonna mena kani mayale imwalisae kolili.”
17 Sauganane koina Yeisu ana guguye iyatubu iba, “Mumugamiu naenaeli kolili kwanuwabui kaiwena Yaubada ana kaba loina kana sauga ikubwamako.”

Yeisu togomana yoli esopali iyoganli (Malika 1:16-20 yo Luka 5:1-11)

18 Yeisu iyonayona Kalita Galili dekawana mena kabo togomana labui igitaili, yabo Saimoni iya esana Pita yo kanakava Anidulu. Ali yagida sigalagalayan kalita mena kaiwena bwaine ali paisowaele.
19 Iwalo kolili iba, “Kwamuliya koliyau na yakatububunagimiu komiu tomo kali toyakona.”
20 Kabo sauganane koina ali yagida silogabaen yo simuliya koina.
21 Iutulau yoi kabo tomo labui yoi igitaili, Yemesa mekanakava Yoni, siya Sebedi natunao. Me tamali simiyamiya waga mena, ali yagida sikatukatububu sabi gala. Kabo Yeisu yoli labuine iyoganli.
22 Sauganane koina ali waga yo tamali silogabaegili yo Yeisu simuliya.

Yeisu iyakayakatai yo igugugugugye na tabe tokasiebwao iwoiwoisili
(Luka 6:17-19)

23 Yeisu Galili dedeina meuloina ilotakikilan kabo iyakayakatai ali nume tapwalolo
kolili, Yaubada ana kaba loina wasana namwanamwana igugugugugyeyan yo tomo ali
kasiebwa uloi uloi iwoisili.
24 Yeisu wasana itakikili Siliya dedeina meuloina koina kabo tomo tokasiebwao
meuloili sikalailima, kasiebwa uloi uloi, siya sikamkamna lalakina, siya yaluyaluwa
biki kolili, yo siya sikikiwasi, yo tabe siya yoli sitawalololi, meuloili iwoisili.
25 Boda lalakina Yeisu siyamuli-kusuli. Silaomaya dedei Galili, dedei Dekapoliya,*
Yelusalema taon, Yudiya dedeina yo tabe Waila Yolidan dedei pwatana mena.

5

Yeisu iyakayakatai koya mena
(Luka 6:20-23)

1 Yeisu boda lalakina igitaili kabo ilau ikawasae koya mena yo imiyasio. Ana
tobenaliyao silaoma simiya-takikilan,
2 kabo iyatubu iyakayakatai kolili yo bwaite besiele iba,
3 “Siya tonuwalobi sikatai yaluyaluwali sibubutuma, Yaubada iwalo-mululoili yo
Yaubada ana kaba loina kani silobai.
4 Siya ali toboita kana katekamkamna yo kana nuwanae kateli mena Yaubada iwalo-
mululoili yo kani ikabi-yanuwadaumwalili.
5 Siya tonuwalobi yo mumugali bigana, Yaubada iwalo-mululoili. Ana waloyameli
yanuwana kani silobai.
6 Siya nuwanuwasosili tem mumugana namwanamwana sikalai kateli mena, besiele
toguliyam yo togalomagu nuwanuwali kan yo waila, Yaubada iwalo-mululoili. Kani
mumugana namwanamwana koina yaluyaluwali iloyapowonli.
7 Siya kalikavao sikatekamkamna-yagili yo ali naenaena kolili sinuwatu-pwaikili
Yaubada iwalo-mululoili. Kani ikatekamkamna-yagili yo inuwatu-pwaikili.
8 Siya kateliyao nige sibibiki Yaubada iwalo-mululoili. Kani Yaubada sigitai.
9 Siya tokabi-yanuwa-daumwali Yaubada iwalo-mululoili. Kani ikawa-natu-wagili.
10 Siya kalomagigili koina kamkamna lalakina silobai mumugana namwanamwana
kaiwena Yaubada iwalo-mululoili. Yaubada ana kaba loina kani silobai.
11 Tem tomo sisinalimiu yo sikawa-naenae-yagimiu yo siyakamkamnamiu esagu
kaiwena Yaubada kani iwalo-mululoimiu.
12 Kwayaliyaya lalakina kaiwena maisamiu lalakina iyaele bulibuli mena kaiwena
palopitao bagubagunali siyakamkamnali besiele komiu.

Komiu besiele kalita yo mayale
(Malika 9:50 yo Luka 14:34-35)

13 Komiu ami paisowa yanuwa yaulina mena besiele kalita ana paisowa. Tem ana
kaiwe yo kamnana imwawasi nige sowasowana taula-kalikalita yoi. Takatai nige ana
paisowa ipapagan kabo tagabaen yo tomo siutu-gwalagwalai. Kabo wagite-kalatagimiu
tabu komiu besiele kalita naenaena, sauga meuloina kwatolo kaiwe me ami meli
Yaubada koina.
14 Komiu besiele mayale yanuwa yaulina mena. Tem yanuwa yabo imiyamiya koya
pwatana mena kani tomo meuloili sigitai, nige sowana ikeno-wadam.
15 Nige sauga yabo tomo mayale sigabu kabo gulewa sikalai yo mayalene sikopwaiki.
Kani sipei teibeli pwatana mena kabo mayalena mena nume kana tomiya meuloili
simayale.

---

* **4:25:** Dekapoliya kana bui yanuwa kikiuliyao kali baibaiwa sanaulu yo bwaite yanuwane kali logogon esana Dekapoliya

16 Besiele tabe komiu, ilonamwayagimiu tem ami mayalene, bwaimwana mu-
mugamiu namwanamwana, iwedowedoli tomo manli mena na mesabana ami paisowa
namwanamwana sigitai na Tamamiu bulibuli mena esana sitobalan."

Yeisu ilaoma na mesabana Mosese ana loina ikawa-yawasosiyani

17 Tabu kwanunuwatui yakato yalaoma na Mosese ana loina yo palopitao ali
yakayakatai yakele-gabaegili. Nigele. Yalaoma yakato ginauli meuloina beyabeyana
siwalowegiliko siyamala yawasosi.
18 Yawalo yawasosi kolimiu, kanasiga bulibuli yo yanuwa yaulina naga kani
simwawasi nige sowasowana loina ana walo yabo kikiuna ikwalalele kanasiga loinane
meuloina Mosese ilelelene iyamala yawasosi.
19 Yaiya tem loina kikiuna yabo ilikwai yo tomo tupwaliyao iyakenayagili siginauli
besiele, tomone esana Yaubada kani ipeiyatalu ana kaba loina koina. Na yaiya loina
meuloina ibenalagili yo tomo iyakataili besiele, kabo esana Yaubada kani ikeleisinan
ana kaba loina koina.
20 Na yawalo kolimiu tem ami obiga nige Palisi yo loina kana toyakayakatai ali obiga
inanamwanamwa-gabaen nige sowasowana kwalusae Yaubada ana kaba loina koina.

Yeisu iyakayakatai munamunai kaiwena

21 Wakataiyako, tomo bagubagunali ali sauga mena siyakayakatai besiele bwaite,
'Tabu tomo taunuyamate, yaiya tem tomo iunuyamate kani maisana ilobai.'
22 Na yau yawalo kolimiu, yaiya imunamunai kanakava koina kani maisana ilobai.
Yaiya kanakava ikawa-naenae-yani kani Yudiya toloinao siyatalayan, na yau yawalo
kolimiu, yaiya iwaloba, 'Kulukulum gaibuna' iya ilalau kaba silae koina yo iyaele mayau
wedowedolina salina mena.
23-24 Kabo tem kulaoma nume tapwalolo koina nuwanuwam am mulolo kuwolena
Yaubada koina, bwaine koina kunuwatu-kalatan yakato kamkava imunamunai koliwo
ginauli yabo kaiwena, am mulolo kupei kaba pwaoli salina mena yo kulau naga
mekamkava kwalolabin yo wakawa-elieliyam yoi, muli mena kabo kupileyoima na am
mulolo kuwolena Yaubada koina.
25 Tem tomo yabo iyakewaiwo yo nuwanuwana iyatalayagiwo, mwayamwayau
kutonan kaiwe na mekamkava kwayadudulai. Tem nige sowasowana, kutonan yoi
kamwasa mena na tem kuyadudulai na mesabana tabu ilalawagiwo kaba yatala koina
kisi bwaine koina sipeiwo toyatala koina kabo toyatala ipeiwo pilisiman nimali mena
na sipei-luseyagiwo deli mena.
26 Yawalo yawasosi koliwo, tem sipei-luseyagiwo deli mena, nige sowana kuyawatag-
ili kanasiga kam yaga meuloina kuyamaisaoli.

Gadosisi mumugana kaiwena

27 Na kwabenalan Mosese ana loina bwaite, 'Tabu kamkava wainena uganaganawali
koina.'
28 Na yau yawalo kolimiu, yaiya tem sine yabo imankulakulai nuwanuwana sikeno
iya katena mena iganawaliko sauganane koina.
29 Tem manim ulaulam iyalopwanowo ukasigabaen. Inamwanamwa tem yom yabo
isibayanaewo kutomgabaen, tabu yom meuloina ugagabaen mayau wedowedolina
koina.
30 Besiele tabe tem nima ulaulam iyalopwanowo kutomgabaen. Inamwanamwa
tem yom yabo isibayanaewo kutomgabaen, tabu yom meuloina ugagabaen mayau
wedowedolina koina.

Inawase kaiwena
(Madiu 19:9 yo Malika 10:11-12 yo Luka 16:18)

31 Mosese ana loina iwalo besiele bwaite, ‘Yaiya tem nuwanuwana wainena
iinawaseyan, baguna inawase letana ileleyatalu kabo iwolena sinene koina yakato
iinawaseyanako.’
32 Na yau yawalo kolimiu, tem tomo wainena iganawali sowasowana wainena
iinawaseyan. Na tem nige igaganawali nige sowana iinawaseyan kaiwena tem wainena
isikotanan kani wainenane ikasole-panaisi, na taune ana pwanoli kaiwena wainena
iyadidiga ilau yo saugana sinene ikasole-panaisi iya iyamala sine ganaganawalina.
Besiele tabe tem tau yabo sinene ikasolanan ee iya tabe tau ganaganawalina.

Yeisu kawalulu-sae mumugana ikawa-naenae-yani

33 Na kwabenalan yoi Mosese ana loina tomo bagubagunali kolili besiele bwaite,
‘Tabu am kawalulu Yaubada manna mena kusosokeli, na uginaulili.’
34 Na yau yawalo kolimiu, tabu sauga yabo ukakawalulu-sae bulibuli mena, tabu
kuba, ‘Kagu lulu bulibuli kaiwena Yaubada ana kaba miya bwaine koina.’
35 Tabu kuba, ‘Kagu lulu yanuwa yaulina kaiwena kaena kaba peina bwaite.’ Tabu
kuba, ‘Kagu lulu Yelusalema kaiwena kin lalakina ana yanuwa iya.’
36 Tabu ukakawalulu kulukulum koina kaiwena nige sowasowana kuboma itom yabo
kulukulum mena kana koleya kubui nuwana imayale o iduba.
37 Na iyamo tem ginauli yabo walo yawasosi kuba, ‘O.’ Na tem nigele kuba, ‘Nigele.’
Tabu am walo kueetulan kaiwena walo-etulan ilaomaya Seitani koina.

Tabu naenaena kwayayamaisa
(Luka 6:29-30)

38 Kwabenalanako Mosese ana loina bwaite, ‘Tem tomo yabo kanakava manna
kaigeda isibayanae maisana iya tabe manna kaigeda isibayanae. Tem kanakava
mwakana kaigeda ikoyabeku, maisana tabe mwakana kaigeda ikoyabeku.’
39 Na yau yawalo kolimiu, tem tomo yabo iginauli naenaena koliwo, tabu kuyaya-
maisa. Tem tomo yabo papalim ulaulam mena ikoi, kabo kutagelakeile papalim
gegebam kuwolena iunui yoi.
40 Besiele tabe tem tomo yabo ipeiwo yatala mena yo yakato kam kwama ikalai, ee
kuwolena yo tabe kam kabobo kuwolena besiele.
41 Tem tomo yabo iyadidigao na ana gogo ukele-sagui kwalau yanuwa yabo koina
ilonamwayagiwo kutalamwagiwo tabe ukele-sagui yoi kwalau yanuwa yaboyoi koina.
42 Tem tomo yabo ginauli yabo ikawanoiyan koliwo kuwolena koina. Tabe tem tomo
yabo am gogo yabo ikawanoiyan yakato naga iyapileyoi koliwo tabu kununuwai.

Kami tokalomagigiliwo kwamulolo kolili
(Luka 6:27-28,32-36)

43 Na kwabenalan yakato tomo bagubagunali siba, ‘Ami eliyamwao kwamulolo kolili,
na kami tokalomagigiliwo wakalomagigi-lagili.’
44-45 Na yau yawalo kolimiu, kami tokalomagigiliwo kwamulolo kolili yo siya
siyakamkamnamiu wakawanoi kaiweli, na mesabana komiu Tamamiu bulibuli mena
natunao. Kaiwena iwalo dabwelo imwalisae yo imayale tomo naenaeli yo tomo
namwanamwali kolili, yo tabe galewa iyawasa siya mumugali dudulaina yo siya
mumugali naenaeli kolili. Yaubada ana mulolo meuloila takele-toyawai.
46 Na tem kamikavaomo kwamulolo kolili nige sowasowana maisamiu Yaubada
koina kwalobai, kaiwena tonaenaeli besiele takesi kali totano ali mulolo besiele komiu
ami mulolo kamikavaomo, sibomamo simulolo kolili.
47 Yo tem kamikavaomo wakawatoki kolili, gubesi ana namwanamwa? Nuwana
nigele, kaiwena siya nige tomeli siginauli besiele bwaite. Ilonamwayagimiu tem kami
tokalomagigiliwo wakawatoki kolili tabe kaiwena komiu Yaubada ana tomoyao.

48 Wagite-kalatagimiu yakato tem sauga meuloina komiu mumugamiu meuloina
inamwanamwa besiele Tamamiu bulibuli mena mumugana inamwanamwasosi.

6

Gogo taolena tobubutuma kolili kaiwena

1 Saugana tem ginauli namwanamwana yabo waginauli, tabu wagiginauli tomo
manli mena yakato ginauline namwanamwana sigitai. Tem waginauli besiele yakato
tomo sitobalanagimiu Tamamiu bulibuli mena kani nige iyayamaisamiu.
2 Kabo saugana tem gogo yabo kwaolena tobubutuma kolili, tabu kwayogayoga,
besiele tomwakomwakota mumugali siya siginauli besiele nume tapwalolo mena
yo kamwasa mena kaiwena nuwanuwali tomo sitobalanagili. Na yawalo yawasosi
kolimiu maisaline meuloina sikalaiyako kaiwena tomo sitobalanagiliko.
3 Na tem gogo kuwolena tobubutuma kolili, tabu nimam gegebam ikakatai yakato
nimam ulaulam gogo iyauyan. Tabu am eliyamwao namwanamwali am paisowa
namwanamwana wasana sibebenalan.
4 Uginauli wadam mena. Tamam ginauli meuloili wadamwadamli igitailiko, kabo iya
kani maisam iyeyawa.

Yeisu ana yakayakatai kawanoi kaiwena
(Luka 11:2-4)

5 Saugana tem wakawanoi tabu besiele tomo mwakomwakotali. Siya nuwanuwali
sitotolo na sikawakawanoi nume tapwalolo yo kamwasa kolili, na mesabana tomo
meuloili sigitaili. Na yawalo yawasosi kolimiu maisali meuloina sikalaiyako.
6 Saugana tem ukawanoi, kulusae am biliutusi mena, gamwa ukwausi kabo ukawanoi
Tamam koina, iya nige tagigitai. Tamam ginauli meuloili wadamwadamli igitagitaili,
kabo iya kani maisam iyeyawa.
7 Saugana ukawanoi, tabu walo bwagabwaga koina ukakawanoi besiele siya nige
tomeli. Siya sinuwanuwatu yakato Yaubada ali kawanoi ibenalagili kaiwena ali
kawanoi simamalawe.
8 Tabu komiu besiele siya. Nige naga wakakawanoi koina na Tamamiu ikatai-
bagunayanako tawae nuwanuwamiu.
9-13 Kabo wakawanoi besiele bwaite, Tamamai kowa bulibuli mena, esam siyaka-
sisiyan, mumugam ilobima, nuwam siyai yanuwa yaulina mena besiele siyai bulibuli
mena. Kabona kamai kaliyate bwaitete kuyelima. Ama kabikabi sinae kulabinimai
besiele kai kalabinili siya sikabiyanae kolimai. Yo imiyawa kuyakenayagimai woya
koina. Kuleboimai yauyaule koina. Kaiwena kuboma am ginauli baibaiwali yo kowa
ukaiwesosi yo kowa tubula am mayalena yo kan nige ilolotom. O, besiele.*
14 Tem kamikavao ali naenaena kolimiu kwanuwatu-pwaikili, kabo Tamamiu bu-
libuli mena ami naenaena tabe inuwatu-pwaikili.
15 Tem kamikavao ali naenaena nige kwanunuwatu-pwaikili Tamamiu besiele ami
naenaena kani nige inunuwatu-pwaikili.

Yeisu ana yakayakatai guliyam kana kalakisiye kaiwena†

16 Saugana tem guliyam ikanmiu wakalakisiye kawanoi kaiwena, tabu manimiu
kali koleya kwaula-yanayanaeli besiele tomwakomwakota siya manli kali koleya siula-
yanayanaeli na mesabana tomo meuloili sigitaili yakato sitabu-wagili kekan koina. Na
yau yawalo yawasosi kolimiu maisali meuloina sikalaiyako.

---

* **6:9-13:** Buki Tabu tolele-panaisi beyabeyali tupwaliyao walone bwaite “Kaiwena kuboma am ginauli baibaiwali yo kowa ukaiwesosi yo kowa tubula am mayalena yo kan nige ilolotom. O, besiele.” nige silelele. † **6:15:** Yudiya (Palisiyao) mumugali kekan sisikote kaliyate tupwali kaiweli na yakato sikawanoimo

17 Na saugana komiu tem guliyam ikanmiu wakalakisiye kawanoi kaiwena, manimiu
kwadeulili yo itomiyao kwasuwalili,
18 na mesabana tomo tabu sikakatai yakato guliyam wakalakisiyeyan. Tamamiu iya
nige tagigitai, iyamo ikatai. Ginauli meuloina wadam mena waginaginaulili ikatailiko,
iya kabo maisamiu kani iyeyawa.

Wasawasa bulibuli mena (Luka 12:33-34 yo 11:34-36 yo 16:13)

19 Tabu gogo wasawasa wakekelegogon kaiwemiu yanuwa yaulina mena kaiwena
yanuwa yaulina mena ala gogo wasawasa naga wesoweso nuwana kakolosi nuwana
naya sisibayanaeli, yo tokewali silusae yo sikewalili.
20 Na bulibuli kana gogo wasawasa wakalai kaiwemiu, kaiwena bulibuli mena
wesoweso yo kakolosi yo naya nige sowasowana gogo wasawasane sisibayanaeli yo
tokewali nige sowasowali silusae yo sikewalili.
21 Kaiwena toisabo dedei koina am gogo wasawasa imiyamiya kani yaluyaluwam yo
katem simiyamiya koina yo sauga meuloina kunuwanuwatu kaiweli.

Manla besiele yola kana mayale

22 Manla besiele yola kana mayale. Tem manim inamwanamwa, kani yom meuloina
imayale.
23 Na tem manim inae, kani yom meuloina iboniboniyai. Tem yaluyaluwam kana
mayale iboita yo iboniboniyai, kani boniboniyainane ilalakisosi koliwo.

Yaubada yo gogo wasawasa (Luka 12:22-31)

24 Nige sowasowana tomo kaigeda ipaisowa toloina labui kolili. Kani yabo imuloloi,
iobigai yo iyakasisiyan, na yabo imunamunai-yani yo ikalomagigilan. Nige sowa-
sowana yoli labuine kolili tapaisowa, Yaubada yo gogo wasawasa.
25 Kabo yawalo kolimiu, tabu kwanuwanuwatusosi ami miyamiya kaiwena, tawae
wakan yo tawae kwanuma, tabu kwanuwanuwatu yomiu kaiwena toisabo kaleko
kwalikwa. Yawasila ginauli lalakina na kan yawasila kali sagumo. Yo tabe yola ginauli
lalakina na kaleko yola kali sagumo. Walo yawasosi awa?
26 Kwanuwatu man kaiweli, siya sievaeva, siya nige sipepelipeli, nige sikekelikeli,
nige ali lakawa, na iyamo Tamamiu bulibuli mena iya igitekalatagili. Komiu ginauli
lalakina Yaubada manna mena yo man nige ginauli lalakina besiele komiu, awa? Sauga
meuloina iya inuwanuwatuila lalakina.
27 Gubesi, yaiya luwamiu mena sowasowana yawasina kana sauga ikabi-
yamamalawe tem sauga meuloina inuwanuwatusosi me ana kate wakaka? Nigele,
awa? Kabo yawalo kolimiu, tabu me ami nuwapolowe.
28 Besiele tabe, tawae kaiwena kwanuwanuwatu kaleko kaiwena? Wagitai mula lalali
siya, Yaubada ana yamayamayale, sikin bubu mena siya nige sipapaisowa, nige ali
kaleko ipapagan.
29 Na yau yawalo kolimiu, walo yawasosi Kin Solomon ana kaleko wasawasana
inamwanamwasosi. Na iyamo mula lalaline kali koleya sinamwanamwasosi kabo muli
mena Kin Solomon ana kaleko wasawasana kana koleya.
30 Kabo takatai Yaubada kawasi bubu mena kali gite namwanamwali iwolegiliko,
kawasine kabona silala na bwaliga siweweka kabo sigabu mayau mena iwedoli, wa?
Komiu kawasi lalali kwanamwanamwa-gabaegili. Tem Yaubada isaguili, walo yawa-
sosi sowasowana isaguimiu na iyalikwamiu. Na tabu ami meli Yaubada koina ibebelu.
31 Kabo tabu kwanuwanuwatu kwaba, ‘Tawae kani kakan?’ o ‘Tawae kani kanuma?’
o ‘Tawae kani kalikwa?’

32 Siya nige simemeli ginauline bwaite besiele siloyaloyai. Tamamiu bulibuli mena
ikataiyako ginauline bwaite kaba saguimiu.
33 Na kwaloyai baguna Yaubada ana kaba loina yo mumuga dudulaina kabo ginauline
bwaite meuloina kani ietulanli kolimiu.
34 Mwa koina tabu kwanuwanuwatu bwaliga kaiwena, kaiwena tawae iyawatagili
bwaliga kolimiu iya iboma kana polowe ikalai yo iyadudulai. Kaliyate kaigeda kaigeda
kana polowe imiyamiya, tabu polowene kwaeetulan yoi.

7

Kawanaenae mumugana walona
(Luka 6:37-38,41-42)

1 Tabu kamikavao wakakawa-naenae-yagili kisi Yaubada ikawa-naenae-yagimiu.
2 Yaubada ana kawanaenae kolimiu kani besiele ami kawanaenae kamikavao kolili.
Tawae kwaolena kamikavao kolili iya kani iyeyawa kolimiu besiele.
3 Tawae kaiwena mayau tasilina kumankulakulai kamkava manna koina na nige
kunuwanuwatu mayau tuutuna lalakina manim mena?
4 Tem mayau tuutuna lalakina imiyamiya manim mena na gubesi mwa kuwalone
kamkava koina, ‘Mayau tasilina ukwelegabaen manim mena’?
5 Kowa tomwakota, baguna mayau tuutunane ukwele-gabaen kuboma manim mena
kabo manim imayale na sowasowana mayaune tasilinane ukele-gabaen kamkava
manna mena.
6 Tabu ginauli yakayakasisina yabo kuwowolena bwauwa ikakan, kani itagelakeile
iletaiwo. Tabu ginauli yakayakasisina wagagabaen polo manna mena, kani idumuli-
kalai yo isibayanae.

Tem takawanoi Yaubada koina kani iyeyama kolila
(Luka 11:9-13)

7 “Wakawanoi Yaubada koina kani iyeyawa, kwaloyai kani kwalobai, wakipisi kani
gamwa isoke kolimiu.
8 Kaiwena yaiya ikawanoi kani ikalai, yaiya iloyai kani ilobai, yaiya ikipikipisi gamwa
isoke koina.
9 Tem yabo natuna ikawanoi kan kaiwena, gubesi, veku iwolena? Nigele.
10 O tem ikawanoi iye kaiwena, weso iwolena? Nigele.
11 Tamala bulibuli mena ana olena inamwanamwasosi yo ilalakisosi tem siya
sikawanoi koina kabo muli mena komiu tonaenaeli ami olena natumiyao kolili.
12 Besiele tem tawae nuwanuwamiu tomo siginauli kolimiu, baguna waginauli be-
siele kolili. Walone bwaite Mosese ana loina yo palopitao ali yakayakatai ibwagili-
gogon.”

Kamwasa labui
(Luka 13:24)

13 “Gamwa kipakipana koina kwalusae. Tabu Seitani ana gamwa koina kwalulusae,
kaiwena iwoyaila kaba silae koina. Walo yawasosi, kaba lusaenane imagaga yo kana
lau imalamalae kabo tomo sibaibaiwa silaulau koina.
14 Na yawasi kana gamwa ikipa yo kana lau ipolowe yo siya nige sibabaibaiwa
silobai.”

Toyakayakatai mwakomwakotali kaiweli
(Luka 6:43-44 yo 13:25-27)

15 “Wagite-kalatagimiu tabu toyakayakatai mwakomwakotali kainali kwabebenalan.
Silalaoma kolimiu kali koleya besiele sipi manamanasamli, na yaluyaluwali mena
mumugali besiele bwauwa sokasokali.

16 Tem ali paisowa uwena wagitai kabo wakataili. Oine kanna nige sowasowana takalai samasamali koina. Bosibosi kanna nige sowasowana takalai kedaba koina.
17 Besiele tabe mayau namwanamwana kanna kamnana inamwanamwa, na mayau naenaena kanna kamnana inae.
18 Nige sowasowana mayau namwanamwana iuwe kanna naenaena, yo nige sowasowana mayau naenaena iuwe kanna namwanamwana.
19 Mayau meuloina siya kanliyao naenaeli sitomli yo sigabaegili mayau mena siwedoli.
20 Mwa koina toyakayakatai mwakomwakotali ali paisowa uwena wagitai kabo wakataili.
21 Nige yakato tomo meuloili siya siwalo koliyau, 'Guyau, Guyau' na silusae Yaubada ana kaba loina koina. Nigele. Yaiya Tamagu bulibuli mena ana nuwatu ipaisowai, iyamo ilusae.
22 Saugana tem kaliyate mwawamwawasina iyawatagili, kani tomo sibaibaiwa siwalo koliyau siba, 'Guyau, Guyau, esam mena Yaubada ana walo kawalo-masalan, esam mena yaluyaluwa biki katao-yawatagilagili yo tabe esam mena ginauli kaba nuwapwanopwano kapaisowaili.'
23 Kabo kani yawalo kolili, 'Nige yakakataimiu, kwalowasi, komiu tonaenaesosi.' "

Tonume-kabi labui. Ala wauwau yawasosi Yeisu ana yakayakatai kana muliya (Luka 6:47-49)

24 "Tem yaiya yagu walone ibenalan yo ipaisowai besiele, iya tomonane ana nuwatu idudulai kaiwena iya besiele tosonosonoga yabo ana wauwau namwanamwana igitesipwai veku yo vekune pwatana mena ana nume ikabi.
25 Saugana galewa italu lalakina, yalubwasi ididi yo yaumai kaikaiwena itowa numene iunui na nige iguguli kaiwena tuki ali kaba tolo sikaiwe.
26 Na tem yaiya yagu walone ibenalan mowoi yo nige ipapaisowai besiele, iya tomonane ana nuwatu nige idududulai kaiwena iya besiele toyauyaule yabo ana wauwau naenaena igitesipwai dekawa yo dekawane koina ana nume ikabi.
27 Saugana galewa italu lalakina, yalubwasi ididi yo yaumai kaikaiwena itowa yo numene iunui kabo iyui-yaguli yo itatagwaligwali kaiwena tuki ali kaba tolo sibelu."
28-29 Saugana Yeisu ana walo iyemwawasi tomo meuloili kateli sipitali yo nuwali iyai ana yakayakatai kaiwena, kaiwena iyakayakatai me ana kaiwe, nige besiele loina kana toyakayakatai ali yakayakatai.

8

Yeisu tolepelo ikabi-namwanamwai (Malika 1:40-45 yo Luka 5:12-16)

1 Saugana Yeisu koya mena isaluluma boda lalakina siyamuli-kusuli.
2 Tolepelo yabo ilaoma tutulina italu-sakonayan Yeisu manna mena kabo iba, "Guyau, tem am nuwatu besiele sowasowana ukwabi-namwanamwaiyau."
3 Yeisu nimana iyagayan yo tomone ikabitonan kabo iba, "O, nuwanuwagu yom inamwanamwa." Kabo sauganane koina ana lepelo imwawasi yo inamwanamwa.
4 Mwa Yeisu iwalo koina, "Tabu tomo yabo ana wasa kuwowolena. Kulau topwaoli koina yo yom kuyakenayan. Na kupwaoli Yaubada koina tawae besiele kala loina Mosese koina mesabana tomo sigitaiwo yakato kunamwanamwako."

Tokaleya kana tobaguna yabo ana meli (Luka 7:1-10)

5 Saugana Yeisu ilusae Kapeneomi, Loma ali tokaleya kana tobaguna yabo ilaoma Yeisu koina kabo ikawanoi sagu kaiwena.

6 Iba, “Guyau, yagu topaisowa iyaele ikenokeno nume mena, yona itawalololi yo
ikamkamna lalakina.”
7 Yeisu iba, “Talau na yakabi-namwanamwai.”
8 Tobagunane Yeisu kainana iyamaisa iba, “Imiyawa Guyau. Yau nige yagu
namwanamwa ipapagan yakato kulaoma yagu nume mena. Na kuwalomo kabo yagu
topaisowa inamwanamwa.
9 Na yakatai sowasowana uginauli besiele kaiwena yau yamiyamiya yagu tau-
taubalao lalakili ali loina yaulina mena yo yagu tokaleya simiyamiya yauligu mena.
Tem yawalo tokaleya yabo koina, ‘Kulau,’ kani ilau, yo tem yawaloyoi, ‘Kulaoma’ kani
ilaoma. Yo tabe tem yawalo yagu topaisowa koina, ‘Bwaite uginauli’ kani ipaisowai
besiele.”
10 Saugana Yeisu walone bwaite ibenalan kabo katena ipitali yo iyaliyaya kaiwena
tobagunane iya nige Yudiya yabo. Kabo Yeisu siya toyamuli-kusulina kolili iwalo iba,
“Yawalo yawasosi kolimiu, nige tomo yabo yalolobai Isileli dedeina mena ana meli kana
lalaki besiele bwaite.
11 Na yawalo kolimiu, siya nige Yudiya kani sibaibaiwa silaoma dabwelo ana kaba
tunsae mena yo ana kaba sugu mena silusae bulibuli yo mekalikavao Abelamo, Aisake
yo Yakobo simiyasio yo sikekan toyawa.
12 Na bwagana Isileli siya Yaubada ana waloyameli tomoliyao kani igabae-
yawatagilagili boniboniyai luwana mena, na bwaine koina kani mwakali siyekalasi yo
sivalavalam me ali kamkamna.”
13 Kabo Yeisu iwalo tokaleya kana tobaguna koina, “Kupileyoi. Am meli kaiwena kani
yaginauli besiele.” Kabo sauganane koina ana topaisowa inamwanamwa.

Yeisu tomo sibaibaiwa ikabi-namwanamwaili
(Malika 1:29-34 yo Luka 4:38-41)

14 Yeisu ilau Pita ana nume mena, yo bwaine koina igitai Pita wainena sinana
ikenokeno, ikasiebwa yona iwedowedoli.
15 Yeisu nimana ilau kedulumane nimana ikabikalatan kabo wedowedoli imwawasi.
Yo kedulumane itolo, yo iyatubu Yeisu igite-kalatan yo isagui.
16 Lolau molosi mena kabo siya yaluyaluwa biki silusae kolili, sibaibaiwa sikalail-
ima Yeisu koina. Kabo iwalolau yaluyaluwa biki kolili iba, “Kwayawatagili”. Kabo
sauganane koina yaluyaluwa biki siyawatagili. Yo tabe siya sikasiebwa iwoisili.
17 Ipaisowai besiele kabo palopita Aiseya ana walo Buki Tabu mena iyamala yawasosi
iba, “Iya ala kasiebwa ikelegabaegili yo ala kamkamna ikalaili.”

Tem Yeisu tamuliya tatalamwagila yawasosi
(Luka 9:57-62)

18 Yeisu igitai boda lalakina simiya-takikilani kabo iwalo ana tobenaliyao kolili iba,
“Talopanaisi dedei yabo mena.”
19 Na sauganane koina loina kana toyakayakatai yabo ilaoma koina yo iba, “Toy-
akayakatai, toisabo dedei koina kulalau kani yamuliya koliwo.”
20 Yeisu nuwanuwana tomone ikatai yakato kana muliya ipolowe yo ikamkamna
kabo iwalo koina iba, “Bwauwa ule kali gula simiyamiya, yo man siya sievaeva-keikeile
kali noi simiyamiya na yau Tomo Natuna nige yagu kaba miya ipapagan na koina
yakeno.”
21 Yo tabe tomo yabo, iya Yeisu ana tomuliya yabo iwalo koina iba, “Guyau, tamagu
ana sauga imwawasi, tem baguna kutalamwagau na yalau yapei salai mena, kabo muli
mena yapileyoima yamuliya koliwo.”
22 Na Yeisu iba, “Nigele, kumuliya koliyau, siya toboita kani ali toboita sipeili salai
mena.”

Yeisu yaumai yo bagolu iyamwanouli
(Malika 4:35-41 yo Luka 8:22-25)

23 Yeisu me ana tobenaliyao simwalisae waga mena, kabo sikuke.
24 Sauganane koina yaumai kaikaiwena itowa kalita iyokoyoko kabo bagolu
sisuwesuwe-likwa waga kalona mena. Na Yeisu ikenokeno.
25 Ana tobenaliyao Yeisu siyanoi kabo siba, “Guyau, kusaguila, kikiunamo tasalili yo
taboita.”
26 Kabo iwalo kolili, “Tawae kaiwena kwamatausi? Ami meli nige ilalalaki.” Kabo
itolo yo yaumai yo bagolu iyokoi-yagili iba, “Besi, kwamwanou.” Kabo simwanou yo
daumwali lalakina.
27 Tobenali meuloili kateli sipitali, siba, “Gubesi tomone bwaite. Yaumai yo bagolu
ana walo tabe sibenalan.”

Yaluyaluwa biki itao-yawatagilagili
(Malika 5:1-20 yo Luka 8:26-39)

28 Yeisu me ana tobenaliyao siulisi Gadala dedeina mena. Na bwaine koina tomo
labui yaluyaluwa biki kolili simiyamiya. Sauga meuloina silokeikeile sitakitakikili salai
kolili. Mumugali inaesosi. Yanuwa tomoliyao simatausagili, nige sowasowana tomo
yabo ilokeikeile salaine kana kamwasa mena. Kabo tomo labuiwa Yeisu sigitai mwa
silau koina.
29 Na siyogayoga, “Yaubada Natuna kowa, gubesi na kulaoma kolimai? Yakato bwaite
sauga kuyakamkamnamai? Naga sauga yatala kana sauga.”
30 Na tupwana imamalawe kolili polo sibaibaiwa sidumudumuli sikekakekan kawasi
koina.
31 Kabo yaluyaluwa biki sikawanoi Yeisu koina siba, “Tem kutao-yawatagilagimai,
kuyawasamai kalau kalusae polone kolili.”
32 Yeisu iwalo kolili, “Kwalau.” Kabo siyawatagili tomo labuine kolili yo silusae polo
kolili. Polo meuloili sisagena silau mala naenaena koina yo sikapusele kalita mena kabo
sigalomwasi.
33 Siya polo kali togitekalatan tawae iyawatagili sigitai kabo sisagena silau yanuwa
mena yo ginauli meuloina sigitai siwalo-masalagili yo tabe tomone siya yaluyaluwa biki
simiyamiya kolili wasali siyawasayan.
34 Kabo tomo meuloili silaomaya yanuwa mena Yeisu sabi gitaina. Saugana silobai
sikawanoi tem ali dedei ilogabaen.

9

Yeisu sowasowana tomo ali pwanoli inuwatu-pwaikili kabo tobelu yabo ikabi-namwanamwai
(Malika 2:1-12 yo Luka 5:17-26)

1 Yeisu imwalisae yoi waga mena yo ilopanaisi ipileyoi ana yanuwa mena, Kape-
neomi.
2 Kabo tomo tupwaliyao tobelu yabo, yona itawalololi me ana kaba keno sikalaiyama
Yeisu koina. Saugana Yeisu ali meli igitai iwalo tobelune koina, “Natugu me am
katepatu, am pwanoli kaiweli nuwatu-pwaiki kulobaiyako.”
3 Na loina kana toyakayakatai tupwaliyao sibomamo sibalabalamumu siwaloba,
“Tomone ikawasewa Yaubada koina.”
4 Yeisu ali nuwatu ikatai kabo iwaloba, “Tawae kaiwena nuwatu naenaena
kwanuwanuwatui katemiu mena?
5 Tem yawaloba, ‘Am pwanoli Yaubada inuwatu-pwaikili,’ walone imalamalae. Na
tem yawaloba, ‘Kutolo yo kulau’ walone ipolowe. Kaiwena tem nige itotolo kani
wakawa-mwakomwakota-yagau.

6 Mwa kani yaginauli kabo wakatai yau Tomo Natuna me yagu kaiwe yanuwa yaulina
mena yo tabe sowasowagu naenaena yanuwatu-pwaikili." Kabo iwalo tobelune koina,
"Kutolo, am kaba keno ukwalai yo kupileyoi am nume mena."
7 Kabo tomone itolo, ana kaba keno imou yo ikalai ipileyoi ana nume mena.
8 Sauganane boda sigitai kateli sipitali yo Yaubada sitobalani kaiwena sigitai Yaubada
kaiwe lalakisosina iwolena Yeisu koina.

Yeisu Madiu iyogan
(Malika 2:13-17 yo Luka 5:27-32)

9 Yeisu yanuwane ilogabaeni ilalau yoi kabo tomo yabo esana Madiu igitai ana kaba
paisowa mena imiyasio imiyamiya. Iya ana paisowa takesi kana totano. Kabo iwalolau
koina iba, "Kumuliya koliyau." Kabo Madiu itolo yo imuliya koina yo silau ana nume
mena.
10 Yeisu iyaele ikekakekani Madiu ana nume mena kabo takesi kana totano yo
tonaenaeli sibaibaiwa silaoma mekalikavao Yeisu yo ana tobenaliyao sikekani toyawa.
11 Palisi tupwaliyao sigite-lobai kabo sineli ana tobenaliyao kolili siba, "Tawae
kaiwena ami toyakayakatai mekanakavao takesi kana totano yo tonaenaeli sikekan
toyawa?"
12 Kabo Yeisu walone ibenalan yo iba, "Namwanamwali genuwali towoiwoisi, na siya
tokasiebwa ilonamwayagili towoiwoisi.
13 Buki Tabu mena Yaubada iwaloba, 'Yau nuwanuwagu katekamkamna yo mulolo,
na genuwagu yakayakan kwapwaopwaoli-yagili.' Naga kwalau na walone bwaite kana
katai kwaloyai. Sibomamo ali nuwatu mena yakato siya sinamwanamwa Yaubada
manna mena nige yalalaoma kaiweli sabi yoganli. Na yalaoma siya tolopwanoli
Yaubada manna mena sabi yoganli."

Loina beyabeyana yo Yeisu ana loina nige sitotoyatoyawa
(Malika 2:18-22 yo Luka 5:33-39)

14 Kabo Yoni Toyababitaiso ana tobenaliyao silaoma Yeisu koina, sineli, "Kai meka-
makavao Palisiyao guliyam kakalakisiyeyan, sauga tupwali nige sowasowana kakekan.
Mumugamai besiele. Na tawae kaiwena am tobenaliyao nige sigiginauli besiele?"
15 Yeisu iwaloba, "Kasole soina kana sauga koina, tokasole tauna me ana
elieliyamwao sikekan yo siyaliyaya lalakina. Nige sowana tolaoma sisikote kekan
kaiwena tokasole tauna imiyamiya luwaluwalili mena. Na saugana tokasole tauna
ilogabaegili ilau kabo nuwali sinae yo nige sikekekan, guliyam sikalakisiyeyan.
16 Nige sowasowana kaleko waluwaluna tupwatupwana takalai yo kwama
beyabeyana koina tabwalui. Tem taginauli besiele, kaleko waluwaluna itabe-lulun
kaleko beyabeyana yo itaigali lalakina.
17 Tabe besiele, nige sowasowana wain waluwaluna tasuwai kwapi kaba suwe
beyabeyali kolili. Tem taginauli besiele kani wain waluwaluna isese isae na koina
wain kwapi kaba suwene iyuigali yo wainne imasuwe, labuine sinae labulabui. Bwaite
nigele. Wain waluwaluna tasuwai kwapi kaba suwe waluwaluli kolili kabo yoli labuine
sinamwanamwa."

Yeisu keduluma iwoisi yo gamasine ikeleyatoloyoi boita mena
(Malika 5:21-43 yo Luka 8:40-56)

18 Saugana Yeisu iyaele iedeedede kabo yanuwane kana nume tapwalolo kana
tobaguna yabo ilaoma tutulina italu-sakonayani manna mena kabo iwaloba, "Natugu
sinena bwaite saugane koina iboita. Kulaoma nimam kupei yona mena na yawasina
ivivila yoima."
19 Kabo Yeisu itolo yo mekanakava silau yo ana tobenaliyao siyamuli-kusulili.

20 Silalau kamwasa mena kabo sine kasikasiebwana yabo ilaoma Yeisu dagelana
mena yo ana kaleko sopana ikabitonan. Sinene ana kasiebwa bwaite besiele. Bolime
tuwelo kalona mena kwasinena idididididi na nagamo idididididi.
21 Ibomamo ana nuwatu mena iba, “Tem sowasowanamo kana kaleko yakabitonan
kani yanamwanamwa.”
22 Yeisu itagelakeile sinene igitai kabo iwaloba, “Natugu, ukwatepatu. Am meli ikabi-
namwanamwaiwo.” Sauganane koina sine bwaimwa inamwanamwa, ana kasiebwa
imwawasi.
23-24 Saugana Yeisu ilusae tobagunane ana nume mena igitaili boda lalakina
sitalatala-wauwau yo tupwali igo siyuiyui boita kana kilakilala. Kabo iwalolau kolili
iba, “Kwalowasi, gamasinene nige iboboita, na ikekenomo.” Na ana walone kaiwena
simalumaluwan.
25 Siwalo boda sikaisulu kabo Yeisu ilau ilusae biliutusi mena gamasine ana kaba keno
koina yo ikabilau nimana mena, kabo gamasinene itolo.
26 Kabo Yeisu ana paisowa wasana idebalala dedeinane meuloina koina.

Tomangibugibu labui Yeisu iwoisili

27 Yeisu yanuwane ilogabaeni ilalau yoi kabo tomangibugibu labui siyamulikusuli yo
siyogayoga, “Deibida Tubuna, ukwatekamkamna-yagimai.”
28 Saugana ilusae nume mena tomangibugibu silaoma koina. Kabo ineli, “Gubesi, ami
nuwatu yakato sowasowana manimiyao yayalalali?” Siwaloba, “O, besiele Guyau.”
29 Kabo manli ikabitonagili yo iba, “Besiele ami meli kani iyawatagili kolimiu.”
30 Mwa manli siyalalali. Kabo Yeisu iwalo kaiwe kolili, “Tabu tomo yabo ana wasa
kwaolena.”
31 Na iyamo saugana silau Yeisu wasana siyadebalala dedei meuloina kolili.

Tomo yabo iya yaluyaluwa biki koina yo tabe memenana ipolowe nige sowasowana iedeedede

32 Yoli labuine silaoko kabo tomo yabo yaluyaluwa biki koina nige kainana mwa
sikalaiyama Yeisu koina.
33 Kabo yaluyaluwa bikine itao-yawatagilani tomone koina kabo kainana ipei yo
iedeedede. Tomo meuloili kateli sipitali yo siba, “Nige sauga yabo ginauli besiele bwaite
kagigitai Isileli dedeina kalona mena.”
34 Na Palisi siba, “Yaluyaluwa biki ali tobaguna ana kaiwe koina mwa yaluyaluwa
bikine itao-yawatagilani.”

Topaisowa sibwaga

35 Yeisu ilau ilotakikili yanuwa lalakili yo yanuwa kikiuli kolili. Yo iyakayakatai ali
nume tapwalolo yo iguguye Yaubada ana kaba loina wasana namwanamwana yo tomo
iwoisili kasiebwa uloi uloi kolili.
36 Yeisu igitai bodane meuloili me ali nuwa-polowe yo tabe katekamkamnali, nige
kali tosagu yabo yo bodane kana koleya besiele sipi bodana nige kali togitekalatani,
sisanasana wasana namwanamwana kaiwena. Kabo Yeisu ikatekamkamna-yagili,
37 yo iwalo ana tobenaliyao kolili iba, “Tano ilalaki kanna imatuwa na topaisowa nige
baibaiwali.*
38 Kabo wakawanoi ala Guyau koina na topaisowa iyawasali silau tanone kanna
silomwaui.”

10

Yeisu tobenali yoli tuwelo iyawasali
(Malika 3:13-19 yo 6:7-13 yo Luka 6:12-16 yo 9:1-6)

* **9:37:** Walone bwaite kana katai besiele, Tomo sibaibaiwasosi nuwanuwali sagu na topaisowa sibwaga

1 Kabo ana tobenaliyao yoli tuwelo iyoganli yo kaiwe iwolegili yakato yaluyaluwa biki
sitao-yawatagilagili tomo kolili yo tabe siya kali kasiebwa uloi uloi siwoisili.
2 Yoli tuwelone esaliyao bwaite besiele, Saimoni siwaloba Pita, yo kanakava Anidulu,
Yemesa iya Sebedi natuna, yo kanakava Yoni,
3 Pilipi yo Batolomiu, Tomasi yo Madiu iya takesi kana totano, Yemesa iya Alipio
natuna yo Tadiyasi,
4 Saimoni iya ilaomaya boda Selot* kolili yo tabe Yudasa Isikaliota iya naga kani Yeisu
ikalomagigilani yo iyauyan toloinao kolili.
5 Yeisu ana tobenaliyao yoli tuwelone iyawasali yo kali loina iwolegili iba, "Tabu
kwalalau siya nige Yudiya ali dedei koina, o tem Sameliya ali yanuwa kolili.
6 Kwalau siya boda Isileli ali sipi kwalakwalaleleli kolili.
7 Kwalau kwayakayakatai kwawaloba, 'Yaubada ana kaba loina kana sauga ikubwa-
mako.'
8 Tokasiebwao kwawoisili, toboitao kwawalo sitoloyoi, tolepeloyao wakabi-
namwanamwaili, yaluyaluwa biki kwatao-yawatagilagili. Ami kaiwe yaeyawa
bwagabwagai, komiu besiele kwaolena bwagabwagai tomo kolili, tabu maisana.
9 Tabu mane gole yo siliba yo kopa kwatataulili ami pausi koina yo kwalolokalaili,
10 tabu kaleko kana tobwa kwalolokalaili ami laune kaiwena, tabu kae kana suma
o ami sige o nuwana kwama labuina kwalolokalaili. Loina bwaitete yaeliwa kaiwena
siya sagu silobai nimamiu mena ilonamwayagili siya tabe sisaguimiu."
11 "Saugana tem kwalusae yanuwa yabo koina, nuwana yanuwa lalakina o nuwana
yanuwa kikiuna, tomo namwanamwana yabo kwaloyai tomone tem iyaliyaya kai-
wemiu iya ana nume mena kani kwamiyamiya kanasiga kwalogabaen.
12 Saugana kwalusae nume mena kwawalo kolili kwaba, 'Miyamiya
namwanamwana Yaubada iyeyawa kolimiu.'
13 Tem tomo siya numene koina siyaliyaya kaiwemiu ami walo-mulolo imiyayai. Tem
nige siyoyoganmiu tabu ami walo-mulolo kwawawalowen kolili.
14 Tem nige siyayaliyaya kaiwemiu yo nige ami walo sibebenalan, kabo numene o tem
yanuwane kwalologabaen kaemiu dekadekawana wakotatai-yani.
15 Yawalo yawasosi kolimiu, yanuwane kana tomiya kali maisa kani ilalakisosi sauga
yatala koina kabo muli mena Sodoma yo Gomola kali maisa."

Yeisu kana tomuliyayao kamkamna kani silobai (Malika 13:9-13 yo Luka 21:12-17)

16 "Kwabenali, yayawasamiu besiele sipi silalau bwauwa sokasokali luwali mena.
Koinaele ilonamwayagimiu tem me ami katai manimiu itowa besiele weso yo mu-
mugamiu bigana besiele bunetutu.
17 Wagite-kalatagimiu kaiwena tomo tupwali kani sikalaimiu sipeimiu yatala koina
yo maina kolokololona sikalai koina sisapimiu ali nume tapwalolo kolili.
18 Esagu kaiwena kani sikalaimiu yo sipeimiu toloinao yo kin manli mena, na
mesabana wasa namwanamwana kwayawasayan kolili yo siya nige Yudiya tomoliyao
kolili.
19 Saugana sikalaimiu yatala kaiwena tabu kwanuwanuwatu tawae kani
kwawalowen. Kaiwena sauganane koina, tawae kani kwawalowen Yaubada kani
walone iyeyawa.
20 Kaiwena walone bwaite kani kwaedeedede-yani, nige besiele kwaboma ami edeed-
ede, na Tamamiu Yaluyaluwana imiya kolimiu yo iya iedeedede."
21 "Tomo kanakava kani iwalo-masalan yo iyauyan toloinao kolili sabi unuyamatena.
Tamana kani iginauli besiele tabe natunao kolili. Gagagili kani sitolo sinaliyao yo

* **10:4:** Bodane Selot siya nuwanuwali Loma sitawoili Yudiya dedeina mena

tamaliyao sikalomagigi-lagili sietalapili-yagili kabo siwolegili toloinao kolili sabi unuyamateli.
22 Esagu kaiwena kani tomo meuloili sikalomagigi-lagimiu. Na yaiya tem itolo kaikaiwe kanasiga ana kaba mwawasi koina kani lebo ilobai.
23 Saugana tem siyakamkamnamiu yanuwa yabo koina yanuwane kwayabubugabaen na kwalau yanuwa yaboyoi koina. Yawalo yawasosi kolimiu, ami paisowa kani nige kwaemwawasi Isileli ali yanuwa meuloina kolili kabo Tomo Natuna ilaoma.
24 Tosikulu ana toyakayakatai nige sowana ilalaki-gabaen, besiele topaisowa ana taubala nige sowana ilalaki-gabaen. Komiu yagu melumeluwo mwa koinaele komiu tabe kani kamkamna kwalobai.
25 Ilonamwayan tem tosikulu besiele ana toyakayakatai yo topaisowa besiele ana taubala. Yau nume tanuwagana, na siwalo yakato yau Bielisibubi, kabo komiu yagu nume kana tomiya, kani esa naenaesosili sipeiliwa kolimiu."

Nige sowasowana tomo yabo tamatausan (Luka 12:2-9)

26 "Siya analiyao sikawa-naenae-yagimiu tabu kwamamatausagili, kaiwena ginauli kaukausili Yaubada kani isokeli yo ginauli wadawadamli kani iyamayaleli.
27 Tawae kani yawalowen wadam mena kolimiu, kwawalowen mayale mena. Tawae kani yabalamumuwan tenamiu mena, kwayoga kaikaiwe boda manli mena.
28 Tomo nige sowana yaluyaluwala siunuyamateli, sowasowalimo yola siunuyamateli mwa tabu kwamamatausagili. Na kwamatausiya Yaubada koina iya sowasowana yola yo yaluyaluwala isibayanaeli mayau wedowedolina koina."
29-30 "Yaubada ginauli meuloina kaiwemiu ikatai yo inuwanuwatuimiu. Kaba gite bwaite kani yawalowen. Kitekitele sibaibaiwasosi yanuwa yaulina mena. Tem tomo nuwanuwali sigimwalaili maisali sikikiusosi nuwana kitekitele labui toeya kaigeda, wa? Siya ginauli kikiuli, na iyamo tem kitekitele yabo ibeku bwatano mena Tamala ikataiyako, kaiwena Yaubada ginauli meuloina ikatai. Na komiu tomeliwo ginauli lalakisosina yo inuwanuwatuimiu. Itomiu kaigeda kaigeda kana baibaiwa iyasiliwoliyako. Walo yawasosi, iya sowasowana igite-kalatagimiu.
31 Koinaele tabu kwamamatausi, komiu tomeliwo maisamiu ilalakisosi kabo muli mena kitekitele meuloili simiyamiya yanuwa yaulina mena maisali.
32 Tem yaiya iwalo-masala tomo manli mena yakato iya yagu tomo, yau tabe kani tomonane esana yakeleisinan Tamagu manna mena bulibuli mena.
33 Na yaiya tomo manli mena iuvalayagau yau tabe kani yauvalayan Tamagu bulibuli mena koina."

Yeisu kaiwena tomo kani sikalomagigi-lagila (Luka 12:51-53 yo 14:26-27)

34 "Tabu ami nuwatu yakato yalaoma yanuwa yaulina mena na ami miya daumwali kani yaginauli. Nigele, na kani tomo ali miya kalekaleya iyawatagili.
35 Yagu laoma mulina mena kani tomo ali miyamiya yayakasali, tau ikalomagigili tamana koina, sine ikalomagigili sinana koina, tau wainena ikalomagigili lawana koina.
36 Tomo yabo kana tokalomagigiliwo kani silaomaya totounao kolili."
37 "Yaiya tamana o nuwana sinana ikatekamkamna-yagilisosi kabo muli mena yau, bwaimwa iya nige yagu boda. Yaiya natuna tem tau o sine, ikatekamkamna-yagilisosi kabo muli mena yau, bwaimwa iya nige yagu boda.
38 Yaiya tem kana kelose nige ikakalai yo imumuliya koliyau, ee nige sowana tawalo iya yagu boda.
39 Yaiya tem yawasina inuwai kaiwegu kani yawasina miyamiya yainane igabaen. Yaiya tem yawasina igabaen kaiwegu yawasina miyamiya yaina kani ilobai."

Tem Yaubada ana topaisowao tasaguili (Malika 9:41)

40 "Yaiya tem iyoganmiu tabe yau yo kagu toyawasa iyoganmai.
41 Yaiya Yaubada ana tosagenawasa iyogan kaiwena iya Yaubada ana tosagenawasa, kani maisana ikalai besiele Yaubada ana tosagenawasa maisana. Yo tabe yaiya tomo dudulaina iyogan kaiwena iya tomo dudulaina kani maisana ikalai besiele tomo dudulaina maisana.
42 Yawalo yawasosi kolimiu, tem tomo yabo kagu tomeli waluwaluna isagui kaiwena iya yagu boda yabo, tomonane iya maisana kani ilobai, bwagana ana sagune ikikiu."

11

1 Yeisu ana tobenaliyao yoli tuwelo ikabiyakaiweli imwawasi yo yanuwane ilogabaen ilau dedei Galili yanuwaliyao kolili na tem iyakayakatai yo iguguye.

Yoni Toyababitaiso ineli tem Yeisu iya Mesaiya o nigele (Luka 7:18-23)

2 Na Yoni Toyababitaiso iyaele deli mena, Keliso ana paisowa wasana ibenalan na inuwalabulabui kabo Yoni ana tomuliyayao tupwali iyawasali Yeisu koina.
3 Sineli koina siba, "Kowa Mesaiyawa Yoni iwalowalowegiwowa kowa bwaite o nuwana naga ilalaoma?"
4 Yeisu kainali iyamaisa iba, "Kwapileyoi Yoni ana wasa kwaolena tawae kwabenalan yo wagitai,
5 tomangibugibu manli iyalalali, siya kaeli naenaeli silokeikeile, tolepelo yoli sinamwanamwako, totenakola sibenaliko, toboita sitoloyoiko yo tobubutuma wasa namwanamwana kana katai sibenaliko.
6 Yaiya tem nige inunuwa-labulabui kaiwegu Yaubada iwalo-muloloi."

Yeisu iedeedede Yoni kaiwena (Luka 7:24-35)

7 Yoni ana tobenaliyao sipipileyoi kabo Yeisu iyatubu iedeedede boda kolili Yoni kaiwena. Iwaloba, "Tauna kona Yoni Toyababitaiso ule bwagabwaga mena imiyamiya tomo iyabayababitaisoli yo komiu kwalau koina. Na sauganane koina tawae nuwanuwamiu wagitai? Nige kwalalau yakato tomo dabedabeuna wagitai. Kaiwena tomo dabedabeuna iya besiele lei liguna yaumai iyuiyui-kalakalai. Na Yoni iya nige besiele, wa?
8 Tem nigele tawae nuwanuwamiu wagitai? Nuwana tomo yabo kaleko namwanamwana ilikwa? Nigele, kaiwena siya kaleko namwanamwali silikwali simiyamiyaya kin ali nume mena.
9 Na tawae nuwanuwamiu wagitai? Nuwana palopita yabo? Yawalo kolimiu, walo yawasosi Yoni iya palopitao bagubagunali ilalaki-gabaegili.
10 Yoni kaiwena mwa Yaubada iwalo-masalan palopita gamwana mena iba, 'Yagu tosagenawasa kani yayawasa-bagunayan na iya am kamwasane ikatububun kaiwem.' "
11 "Yawalo yawasosi kolimiu, yanuwa yaulina kana tomiya bagubagunali yo kanasiga kabona meuloili Yoni Toyababitaiso ilalaki-gabaegili. Na yaiya esana ikikiusosi Yaubada ana kaba loina koina, iya Yoni ilalaki-gabaen.*
12 Iyatubu saugana Yoni iyakayakatai kanasiga kabona, tomo kaikaiweli siya kaleya kali toyatuyatubu sikaleya Yaubada ana kaba loina koina, sitonatonan yakato sikalai.

---

* **11:11:** Bwaite koina Yeisu Yoni Toyababitaiso ipeiyatalu kaiwena ana nuwamayale Mesaiya kaiwena ikikiu, mwa kaiwena inuwalabulabui

13-14 Mosese ana loina yo palopitao meuloili Yaubada ana kaba loina ana laoma
siyawasayan kanasiga kabona, bwaite Yoni ana sauga mena. Yo sipalopalopisai si-
waloba, ‘Ilaitiya kani ipileyoima.’ Tem ali palopisai kwameliyan yau yawalo kolimiu
Yoni bwaite iya Ilaitiyanaele.
15 Tem metenamiu, ilonamwayagimiu yagu walone kwabenali-kalatagili.
16 Yaso bwaite nuwanuwali yakato Yudiya mumugali besiele kai kamuliya. Toisabo
kaba gite yawalowen ami kaba nuwamayale yaso bwaite kaiwena? Siya besiele gagagili
simiyasio kaba gimwala mena siyogayoga kalikavao kolili siba,
17 ‘Kasole kana igo kayui na komiu nige kwaseselo, boita walina kawaliyan na komiu
nige kwavavalam.’
18 Na yaso bwaite kaliyate kabona besiele gagagili kaiwena Yoni ilaoma yo guliyam
ikalakisiyeyan kawanoi kaiwena yo oine nige inunuma, na iyamo yaso bwaite siba,
‘Ikabakabaleya.’
19 Yo yau Tomo Natuna yalaoma yakekan yo yanuma kabo yasone bwaite siba,
‘Tomone iya tokan kalakalabili yo tonuma kalakalabili, iya takesi totano yo tonaenaeli
ali eliyam.’ Na yau yawalo kolimiu yakato sonoga yawasosi ilaomaya Yaubada koina yo
naga uwena tagitai kabo sonogane takawa-yawasosiyan.”

Yanuwa bwaite mumuga naenaena kana maisa iwolegili (Luka 10:13-15)

20 Yeisu iwalowalo yanuwane kaiweli, bwagana siya ginauli kaba nuwapwanopwano
sibaibaiwa iginaulili kaloli mena yo sigitaili na iyamo nige sinunuwabui kabo ikawa-
naenae-yagili ali kololo kaiwena.
21 Iwaloba, “Ee komiu tomo Yudiya kwamiyamiya yanuwa Kolasin koina,
katekamkamnamiu, bwaliga kani kwasilae. Ee tabe Betesaida, katekamkamnamiu,
bwaliga kani kwasilae. Tauna kona ginauli kaba nuwapwanopwano yaginaulili
luwamiu mena, na nige kwanunuwabui. Tem ginauli kaba nuwapwanopwanone
yaginaulili siya nige Yudiya tomonliyao manli mena besiele Taiya yo Saidoni luwali
mena kani mwayamwayau kwauya kwamana sikwamai yo kau koina simiyasio yo
sinuwabui.
22 Taiya yo Saidoni Yaubada kani isikotanagili kaiwena siya toyauyaule yawasosi. Na
yawalo kolimiu, yatala kana kaliyate koina, komiu maisamiu ipolowesosi kabo muli
mena Taiya yo Saidoni kali maisa.”
23 “Gubesi komiu Kapeneomi? Nuwana ami nuwatu yakato Yaubada esamiu ikeleisi-
nan bulibuli mena? Nigele. Kani ipei-yatalumiu, kwalobi molosi gun mena. Tauna
kona ginauli kaba nuwapwanopwano yaginaulili luwamiu mena wagitailiko na nige
kwanunuwabui. Kaba gite yabo kani yaeyawa yakato wakatai komiu toyauyaulesosi yo
katemiu sikololososi. Tem yau yamiyamiya Abelamo ana sauga mena yo ginauli kaba
nuwapwanopwanone, bwaimwa yaginaululiko manimiu mena, yaginaulili yoi Sodoma
manli mena kani mwayamwayau sinuwabui yo Yaubada ana munamunai siyabubu-
gabaen kabo tubuliyao simiyamiya ilaoma sauga kabona koina.
24 Na yawalo kolimiu, yatala kana kaliyate koina, komiu kami maisa ipolowesosi kabo
muli mena Sodoma kali maisa.”

Kwalaoma koliyau na yayakaiyawasimiu (Luka 10:21-22)

25 Sauganane koina Yeisu ikawanoi Yaubada koina iba, “Tamagu, kowa bulibuli
yo yanuwa yaulina ali Guyau, yatobalanagiwo kaiwena am kaba loina kana katai
kuwadam tosonoga yo tokatai kolili na kuyamayaleyako siya nige tosonoga kolili.
26 Walo yawasosi Tamagu, kaiwena am nuwatu besiele uginauli.”

27 Ana kawanoi imwawasi kabo iwaloba, “Katai meuloina Tamagu iyeyamako koliyau
yo yayamayaleyako tomo kolili. Nige yabo ikakataiyau iyamo Tamagu, yo nige yabo
Tamagu ikakatai yaumo Natuna, yo tabe siya yagitesipwaili.
28 Komiu analiyao me kami polowe yo tabe komiu yomiu sibelubelu kwalaoma
koliyau kabo yayakaiyawasimiu.
29 Kayakayale bwaite yaeyawa wakalai yo mumugagu kwamuliya kaiwena yau
tonuwalobi yo mumugagu bigana, kabo yaluyaluwamiu kaiyawasi silobai.
30 Kaiwena kayakayale bwaite yaeyawa imalamalae yo ketauli bwaite yaeyawa nige
ipopolowesosi.”

12

Yeisu iya Sabati kana guyau
(Malika 2:23-28 yo Luka 6:1-5)

1 Mulina mena kaliyate sabati yabo koina Yeisu ilusae witi kana tano mena. Ana
tobenaliyao siguliyam kabo siyatubu witi kanna sikibwali yo sikekan.
2 Saugana Palisi sigitaili kabo siwalo Yeisu koina siba, “Ugitai, am tobenaliyao sabati
kana loina silikwai.”
3-4 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Saugana Kin Deibida me ana eliyamwao siguliyam
silusae Yaubada ana nume mena kabo beledi yakayakasisina sikalai yo sikan. Walo
yawasosi Mosese ana loina silikwai kaiwena loinane iwalo yakato topwaolimo sikan.
Nuwana Deibida edeededena nige kwanunuwatu-kalatan.
5 Mosese ana loina Buki Tabu mena iba, ‘Saugana sipaipaisowa Nume Tabu koina
topwaoli sabati kaigeda kaigeda sabati kana loina silikwai na Yaubada nige ikakawa-
naenae-yagili.’ Nuwana walone nige kwayayasili.
6 Na yawalo kolimiu, yabo iyaele bwaite, iya Nume Tabu esana ilalaki-gabaen.
7 Yaubada iwalo palopita gamwana mena iba, ‘Yau nuwanuwagu katekamkamna
yo mulolo, na genuwagu yakayakan kwapwaopwaoli-yagili.’ Tem walone bwaite
kana dudulai kwanuwa-mayaleyan, kani nige sowasowana siya nige ali nae ipapagan
wakakawa-naenae-yagili.
8 Kaiwena yau Tomo Natuna sabati kana Guyau.”

Sabati yabo koina Yeisu tomo nimana belubeluna ikabi-namwanamwai
(Malika 3:1-6 yo Luka 6:6-11)

9 Yeisu yanuwane ilogabaen yo ilau yanuwa yaboyoi koina kabo ilusae ali nume
tapwalolo mena.
10-13 Palisi nuwanuwali Yeisu kaba yakewaina siginauli kabo sineliyan, “Ala loinane
gubesi ana walo? Sowasowana tomo yabo takabi-namwanamwai kaliyate sabati koina
o nigele?” Kainali iyamaisa iba, “Tem komiu yabo me ana sipi yo kaliyate sabati koina
sipine ibeku-lobi gula mena kani gubesi tomone ana pagapaganna? Kani ilau sipine
ikabi-kalatan yo gulane koina itabe-seyan. Sipi ginauli lalakina na iyamo tomo ginauli
lalakisosina. Koinaele, sowasowana ginauli namwanamwana taginauli kaliyate sabati
koina.” Na nume tapwalolone koina tomo yabo iyaele imiyamiya nimana belubeluna.
Kabo Yeisu iwalo tomone koina, “Nimam kutu.” Sauganane koina nimana iutu mwa
inamwanamwa besiele nimana labuinane.
14 Kabo Palisi me ali munamunai siyawatagili sinuwanuwatu toisabo kamwasa koina
na Yeisu siunuyamate.

Yeisu iya Yaubada ana topaisowa

15 Yeisu Palisi ali nuwatu ikataiyako kabo yanuwane ilogabaen. Tomo sibaibaiwa
siyamuli-kusuli yo ali tokasiebwao ikabi-namwanamwaili,
16 yo iwalo-kausili tabu wasana siyayadebalala.

17 Iginauli besiele kabo Yaubada ana walo bwaite palopita Aiseya iwalo-masalan
iyamala yawasosi.
18 ‘Yagu topaisowa bwaite iya yagitesipwai, yamulolo lalakina yo yayaliyaya, kani
Yaluyaluwagu yapei koina yo iya yagu loina dudulaina iyawasayan tomo meuloili kolili.
19 Kani nige igagamwapakiki yo tabe nige itatalawauwau, nige sowana iedeedede
boda kolili kamwasa mena kainana lalakina mena.
20 Kani nige lei welawelaina itatabe-golu yo kani nige odam kibukibuna itatabe-
yamate.* Kani ipaisowa mumuga bigana koina kanasiga Yaubada ana loina dudulaina
iyawatagili yanuwa yaulina mena.
21 Iya esana mena kani tomo sibaibaiwa ali meli sipei.’

Palisi siwalo yakato Yeisu ana kaiwe ilaoma Seitani koina (Luka 11:14-23 yo 6:43-45)

22 Tomo tupwaliyao tomo yabo siyoganama man gibugibuna yo nige kainana ipapa-
gan, kaiwena yaluyaluwa biki imiyamiya koina. Yeisu iwoisi kabo tomone iedeedede
yo manna silala.
23 Tomo meuloili Yeisu ana paisowa kaiwena kateli sipitali, kabo siwaloba, “Gubesi,
nuwana iya Mesaiya bwaimwa Deibida tubuna?”
24 Na saugana Palisi walone sibenalan siba, “Dimoni ali tobaguna Bielisibubi ana
kaiwe koina mwa yaluyaluwa biki itao-yawatagilagili.”
25 Yeisu ali nuwatu ikataiyako kabo iwalo Palisi kolili iba, “Tem kaba loina yabo iigali
boda labui kolili kabo siboma siekalekaleya-yagili kabo kaba loinane kani itatagwalig-
wali imwawasi. Tabe besiele tem yanuwa yabo o nuwana susu yabo siwalei boda labui
kani nige sikakaiwe.
26 Besiele tabe, tem Seitani iboma ana boda itao-yawatagilagili, ee iboma ikaleyaili
kabo ana kaba loina kani imwawasi.
27 Kwawalo yakato Bielisibubi ana kaiwe koina yaluyaluwa bikine yatao-
yawatagilagili. Tem kwawalo besielene kabo yaiya ana kaiwe koina na komiu ami
tomuliya yaluyaluwa biki sitao-yawatagilagili? Ee, kani ami tomuliya nuwatune
bwaite sikawa-naenae-yani na ami lopwano siwalo-masalan kolimiu.
28 Na tem Yaubada Yaluyaluwana ana kaiwe koina yaluyaluwa bikine yatao-
yawatagilagili kabo Yaubada ana kaba loina ilaomako kolimiu.”
29 “Seitani iya besiele tomo kaikaiwena. Nige sowasowana tomo yabo ilusae tokaikai-
wene ana nume mena yo ana gogo ikalaili, awa? Na tem baguna tokaikaiwene tapan-
kalatan kabo sowasowana ana nume mena talusae na gogo takewalili.”†
30 “Yaiya nige yagu boda iya kagu tokalomagigili. Yaiya tem nige mekaukava
kapaipaisowa iya boda kana toyakasa yo tosibayanae.
31 Yawalo kolimiu tem yaiya mumugana naenaena iginauli yo tem iwalo-
bwagabwaga yo Yaubada isinali, sowasowana ana naenaena bwaite Yaubada inuwatu-
pwaiki. Na tem yaiya iwalo-bwagabwaga yo Yaluyaluwa Tabuna isinali, bwaitete
Yaubada kani nige inunuwatu-pwaiki.
32 Tem yaiya Tomo Natuna ikawa-naenae-yani sowasowana ana naenaenane bwaite
Yaubada inuwatu-pwaiki. Na yaiya Yaluyaluwa Tabuna ikawa-naenae-yani ana nae-
naenane bwaite Yaubada kani nige inunuwatu-pwaiki, bwaite saugane yo sauga
ilalaoma koina.”
33 “Tem mayau namwanamwana, ee kanna inamwanamwa. Tem mayau naenaena,
ee kanna naenaena. Tem kanna tagitai kabo mayaune takatai tem namwanamwana o
tem naenaena.

---

* **12:20:** Kana bui bwaite besiele. Siya tomo yaluyaluwali sibelu kani nige isisikotanagili † **12:29:** Tomangibugi-
bune iya Seitani ana gogo na saugana Yeisu tomangibugibune iwoisi kana koleya besiele Yeisu Seitani ana gogo
ikewali

34 Komiu Palisi besiele weso. Komiu tomo naenaeli kabo nige sowasowamiu
edeedede namwanamwana kwaedeedede-yagili, nigele molosi. Tawae katena mena
imiyamiya ikalapowon masumasuwe ee kani tomo iedeedede gamwana mena.
35 Tomo namwanamwana ginauli namwanamwana iwalowen besiele ginauli
namwanamwana katena kalona mena ipeigogonan. Tomo naenaena ginauli naenaena
iwalowen besiele ginauli naenaena katena kalona mena ipeigogonan.
36 Na yawalo kolimiu, yatala kana kaliyate koina kani tomo kaigeda kaigeda yatala
ilobai edeedede bwagabwaga meuloina iwalowenako kaiweli.
37 Tem ami walo, walo namwanamwana kani Yaubada ikawa-namwanamwa-
yagimiu. Na tem ami walo, walo naenaena kani Yaubada ikawa-yauyaule-yagimiu."

Tomo nuwanuwali ginauli kaba nuwapwanopwano yabo sigitai (Malika 8:11-12 yo Luka 11:29-32)

38 Kabo Palisi yo loina kana toyakayakatai tupwaliyao siwalo koina siba, "Toy-
akayakatai, nuwanuwamai ginauli kaba nuwa-pwanopwano yabo kupaisowai kagi-
tai."
39 Yeisu kainali iyamaisa iba, "Yaso naenaena komiu, nige kwamiyamiya Yaubada
koina kabo nuwanuwamiu ginauli kaba nuwapwanopwano yapaisowai kaiwemiu.
Na kani nige ginauli kaba nuwapwanopwano yabo yaeyawa, bwaimwanamo bwaite
iyawatagili palopita Yona koina.
40 Besiele kaliyate yaiyona yo boniyai yaiyona Yona imiyamiya iye lalakina diyana
kalona mena, besiele tabe kaliyate yaiyona yo boniyai yaiyona yau Tomo Natuna kani
yamiyamiya bwatano kalona mena.
41 Kaliyate yatala koina tomo Ninibe kani sitolo sikawa-naenae-yagimiu, kaiwena
sauga beyabeyana koina Yona ana guguye sibenalan kabo mumugali naenaena koina
sinuwabui. Na yawalo kolimiu, yabo iyaelete bwaite, iya Yona ana guguye ilalaki-
gabaen.
42 Kaliyate yatala koina Seba ali toloina lalakina sine yabo (kuin) kani itolo yo
ikawa-naenae-yagimiu kaiwena sauga beyabeyana koina ilaoma kelamamalawe koina
nuwanuwana Kin Solomoni ana sonoga ibenalan. Na yawalo kolimiu, yabo iyaelete
bwaite, iya Kin Solomoni ana sonoga ilalaki-gabaen."

Yaluyaluwa biki ali yawatagili yo ali pileyoimayoi (Luka 11:24-26)

43 "Saugana yaluyaluwa biki iyawatagilima tomo yabo koina, yaluyaluwane ule
bwagabwaga mena itakitakikili ana kaba kaiyawasi iloyaloyai, na nige yabo ilolobai.
44 Mwa iba, 'Kani yapileyoi naga tomone koina bwaine yalogabaeniwa.' Saugana ipi-
leyoi igitai tomone katena besiele nume yabo sikuyayako yo sikatububu-nonowaiyako,
nige yabo kalona mena imiyamiya.
45 Kabo ilau yo ana tali yaluyaluwa naenaeli kolili kali baibaiwa seben tabe ikalaili
siya mumugali naenaesosili, kabo mekanakavao silusae yo simiyamiya tomone katena
koina. Tomone ana miyamiya bagubagunana inae na muli mena inaesosi. Yo bwaine
besiele tabe kani iyawatagili kolimiu komiu yaso naenaena."

Yeisu iba analiyao sinaguwao yo kaukavao (Malika 3:31-35 yo Luka 8:19-21)

46 Yeisu iyaelemo iedeedede boda kolili kabo sinana yo kanakavao siyawatagili
sitotolo gana muli mena nuwanuwali siedeedede koina.
47 Kabo tomo yabo ana wasa iwolena iba, "Sinam yo kamkavao siyaele bwaite sitotolo
gana muli mena, nuwanuwali siedeedede koliwo."
48 Yeisu kainana iyamaisa, iba, "Yaiya sinagu, yo analiyao kaukavao?"

49 Mwa Yeisu nimana iyagayan tobenaliyao kolili yo iba, “Siya bwaite sinaguwao yo
kaukavao.
50 Yaiya tem Tamagu bulibuli mena ana nuwatu ipaipaisowai iya kaukava, dugu yo
sinagu.”

13

Patu toyasulu kana walo kobwaibwaili
(Malika 4:1-9 yo Luka 8:4-8)

1 Kaliyatenane koina Yeisu iyawatagilima nume mena yo ilobi imiyasio dekawa
mena.
2 Boda lalakisosina silogogo koina kabo igayolobi waga yabo koina imwalisae yo
imiyasio na bodane dekawa mena sitotolo ana edeedede sibenabenali.
3 Ginauli meuloina iwalowen walo kobwaibwaili mena. Kaba gite bwaite besiele iba,
“Tomo yabo ilau tano mena patu iyasululi sabi kuma.
4 Saugana patune iyasululi, tupwaliyao sitalu-suwala kamwasa mena kabo man
sieva-talu yo sikanli.
5 Tupwaliyao sitalu-suwala mala-vekuveku mena bwaine koina bwatano
namwanamwana nige ilalalaki. Mwayamwayau sikin na iyamo bwatanone nige
ibabalubalu.
6 Na saugana dabwelo itunsae, kinne igabu yo siweweka, kaiwena lamli nige silolobi
namwanamwa.
7 Patu tupwaliyao sitalu-suwala kawasi naenaeli luwali mena. Na kawasi naenaeli
mwayamwayau sikin-saema yo sipanli simomosi-yamateli.
8 Patu tupwaliyao sitalu-dudulai bwatano namwanamwana koina kabo siuwe yo
sidibubu tupwali kanli wan andeledi (100), tupwali sikisti (60), tupwali teti (30).
9 Tem metenamiu, ilonamwayagimiu walone bwaite kwabenali-kalatan.”

Tawae yaina Yeisu kobwaibwaili bwaite iedeededeyan?
(Malika 4:10-12 yo Luka 8:9-10)

10 Ana tobenaliyao silaoma Yeisu koina yo sineli siba, “Tawae kaiwena walo kobwaib-
waili mena kuedeedede boda kolili?”
11 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Yaubada ana kaba loina kana nuwatu wadawadamna
yalivasiyako kolimiu kabo nuwamiu sidudulai na siya tomo bwagabwaga, siya nige ali
meli, nigele.
12 Yaiya me ana katai, Yaubada kani ietulan kabo Yaubada kana katai ilalakisosi
koina. Yaiya Yaubada nige ikakatai, na tawae ana katai kikiuna, Yaubada kani ikele-
gabaen.
13 Bwaite kaiwena walo kobwaibwaili mena yaedeedede kolili, ‘Simanman-
kulakulamo na nige sigigitai, sibenabenalimo na nige sikakatai.’
14 Na kolili palopita Aiseya ana lelelele iyamala yawasosi iba, ‘Kwabenalimo na nige
wakakatai, Kwamanman-kulakulamo na nige wagigitai.
15 Kaiwena tomo bwaitete kateli sikololo, tenali sikola yo manli sigibu, manli siyag-
ibuli yo tenali sisibuga-kausili. Tem nige sigiginauli besiele nuwana sigigitai manli
mena, nuwana sibebenalan tenali mena yo nuwana sikakatai kateli mena kabo sin-
uwabui yo yakabi-namwanamwaili.’ Na nige sigiginauli besiele.
16 Na komiu Yaubada iwalo-muloloimiu kaiwena manimiu silala yo tenamiu sita-
mwalapan.
17 Yawalo yawasosi kolimiu, Yaubada ana palopitao yo todudulai bagubagunali
sibaibaiwa nuwanuwasosili Mesaiya sigitai yo ana walo sibenalan, na nige sowasowali.
Na komiu Mesaiya wagitai yo ana walo kwabenalan.”

Yeisu patu toyasulu kana kobwaibwaili ikabiyamayale (Malika 4:13-20 yo Luka 8:11-15)

18 "Kwabenali, na kabo patu toyasulu kana walo kobwaibwaili kana dudulai wakatai.
19 Saugana tem tomo yabo Yaubada ana kaba loina wasana ibenalan, na kana dudulai nige ikakatai kani Seitani ilaoma yo tawae siya sikumai katena mena ikwayai. Na bwaite patune siya toyasulu iyasululi na sitalu-suwala kamwasa mena.
20 Patune bwaite toyasulu iyasululi na sitalu-suwala mala-vekuveku mena na bwaite tomo siya wasa namwanamwana sibenalan yo mwayamwayau me ali yaliyaya sipeili kateli mena.
21 Ginauli kaigeda wasa namwanamwana nige sinuwanuwatu dudulai kateli mena, lamli nige ilolobi namwanamwana kabo ali meli nige imamamalawe. Saugana tem polowe silobai o tem siyakamkamnali wasa namwanamwana kaiwena, mwayamwayau yaluyaluwali sibui yo sisikote.
22 Patune bwaite toyasulu iyasululi na sitalu-suwala kawasi naenaeli luwali mena, bwaite tomo siya wasa namwanamwana sibenalan, na sinuwanuwatu yanuwa yaulina kana yaliyaya kaiwena yo sinuwa-wasawasa, kabo ginauli bwaite wasa namwanamwana sipan-yamate, nige kanna ipapagan.
23 Patune bwaite toyasulu iyasululi na sitalu-dudulai bwatano namwanamwana koina, bwaitete tomo siya wasa namwanamwana sibenalan yo sikatai kana dudulai. Iuwe kanna tupwali wan andeledi, tupwali sikisti, tupwali teti."

Kawasi naenaena yo witi kinna mekanakava sikin toyawa

24 Yeisu walo kobwaibwaili yaboyoi tabe iwalowen iba, "Yaubada ana kaba loina besiele bwaite. Tomo yabo witi patuna namwanamwana iyasulu ana tano mena.
25 Boniyai mena tomo meuloili sikenokeno kabo tomone kana tokalomagigili ilaoma, kawasi naenaena patuna iyasululi witi luwana mena yo ilau.
26 Saugana witi ikin yo kanna iyatubu kabo kawasi naenaena ikinsae tabe mekanakava sikin-toyawa.
27 Tomone ana topaisowao silaoma koina siba, 'Taubala, kai kabatoko witi patuna namwanamwanamo kuyasulu am tano mena? Na kawasi naenaena tabe mekanakava sikin-toyawa sisae. Gubesi, toweya koina kawasine naenaenane ilaomaya?'
28 Iwalo kolili, 'Tokalomagigili yabo iginauli bwaimwa.' Topaisowa sineli siba, 'Tabu nuwanuwam kalau kakawasi-gabaen?'
29 Iba, 'Imiyawaya, kaiwena tem kawasi naenaena wakawasi-gabaen kani witi tupwana mekanakava kwasulu-kaigedaili.
30 Yoli labuine sikin toyawa naga kanasiga kelikeli kana sauga mena. Kani yawalo tokelikeli kolili besiele, 'Kawasi naenaena kwasulu-bagunayan yo kwabwagilili kabo tagabuli na witi wakalailima yo kwapeili yagu lakawa lalakina koina.' "

Ketabu patuna kana walo kobwaibwaili (Malika 4:30-32 yo Luka 13:18-19)

31 Yeisu walo kobwaibwaili yaboyoi iwalowen, iba, "Yaubada ana kaba loina besiele mayau esana ketabu patuna, tomo yabo ikalai yo ikumai ana bakubaku mena.
32 Na iya patune meuloina ali tokikiusosi, na saugana ikin yo ilalaki, ginauli meuloina bwaite sikin bakubaku mena ilalaki-gabaegili. Iyamala mayau yabo lalakina kabo man siya evaevali silaoma ali noi siginauli lagalagana kolili."

Yisti kana walo kobwaibwaili (Luka 13:20-21 yo Malika 4:33-44)

33 Yeisu walo kobwaibwaili yaboyoi iwalowen iba, "Yaubada ana kaba loina besiele yisti, sine yabo yisti kikitoitoina ikalai yo ipei pwalawa kana lalaki baiki yaiyona kalona

mena kabo yisti ipaisowai kanasiga pwalawa meuloina iyebweli namwanamwaili yo meuloina isese ilalaki.”

Yeisu walo kobwaibwaili koina tomo iyakenayagili

34 Sauga meuloina Yeisu iedeedede tomo kolili walo kobwaibwaili mena. Nige sauga
yabo ana edeedede koina walo kobwaibwaili yabo idedeva.
35 Kabo palopita ana palopisai Yeisu kaiwena iyamala yawasosi iba, “Gamwagu ya-
soke yo yawalo kobwaibwaili ginauli wadawadamli yaedeedede-yagili simiya-wadam
saugana bwaite yanuwa yaulina iyatubu kanasiga sauga bwaite.”

Kawasi naenaena kana kobwaibwaili Yeisu ikabiyamayale

36 Kabo Yeisu boda ilogabaegili yo ilusae nume mena ana tobenaliyao silaoma koina
yo siba, “Kawasi naenaeli sikin tano mena kana kobwaibwaili kulivasi kolimai.”
37 Kainali iyamaisa iba, “Tomo bwaite witi patuna namwanamwana iyasulu iya Tomo
Natuna.
38 Tano bwaine yanuwa yaulina, yo witi patuna namwanamwana bwaimwa Yaubada
ana kaba loina tomoliyao. Kawasi naenaena Seitani ana tomoyao.
39 Yo tokalomagigili siya kawasi naenaena patuli toyasulu, bwaimwa Seitani. Ke-
likeli kana sauga bwaimwa sauga ana kaba mwawasi koina, yo tokelikeli bwaimwa
aneloseyao.
40 Kawasi naenaena sikawasi-gabaegili yo sigabuli mayau koina, na kani besiele tabe
sauga ana kaba mwawasi koina.
41 Tabe besiele kani Tomo Natuna ana aneloseyao iyawasali, kabo tolopwanoli yo siya
mumuga naenaena siginaginauli, meuloili sikawasi-gabaegili ana kaba loina koina.
42 Kani sigabae-luseyagili mayau kalapulupululuna lalakina koina kabo bwaine
koina sivalam yo mwakali siyekalasi na sikikokiko.
43 Kabo todudulai kali koleya sibuili besiele dabwelo ana sae mayalena Tamali ana
kaba loina koina. Tem metenamiu, yagu walone kwanuwatu-kalatan.”

Gogo wasawasa iwadam ana tano mena kana kobwaibwaili

44 “Yaubada ana kaba loina besiele gogo wasawasa lalakina iwadam tano yabo koina
yo iboita-gabaen. Tomo yabo ilobai kabo ipuluiyoi tanonane koina. Iyaliyaya yawasosi
gogone wasawasane kaiwena, kabo ilau ana gogo meuloina igimwala-yagili, manena
ikalai yo tanowa iyamaisa.”

Sise tumana pigapigabuna kana kobwaibwaili

45 “Yaubada ana kaba loina besiele tabe bwaite. Gogo wasawasana kana togimwala
yabo sise tumana pigapigabuna iloyaloyai.
46 Kabo yabo namwanamwasosina ilobai yo ilau ana gogo meuloina igimwala-yagili
manene ikalai na sise tumana namwanamwasosinawa iyamaisa.”

Yagida kana kobwaibwaili

47 “Yaubada ana kaba loina besiele tabe yagida igalayan kalita mena. Kabo iye kali
koleya uloina uloina sikona.
48 Saugana ikalapowon togomana yagida siniuli-seyan magu mena. Simiyasio yo iye
siyakasali, siya namwanamwali sipeili gaeba mena siya naenaeli sigabaegili.
49 Kani besiele sauga ana kaba mwawasi koina. Aneloseyao silaoma tonaenaeli yo
tonamwanamwali siyakasali, siya naenaeli sipei-suwalagili,
50 sigabae-luseyagili mayau kalapulupululuna lalakina koina, kabo bwaine koina
sivalam yo mwakali siyekalasi na sikikokiko.”

Yakayakatai waluwaluna yo yakayakatai beyabeyana

51 Yeisu ineli iba, “Nuwamiu sidudulai ginauli bwaite kaiweli?” Siya siba, “O, besiele.”

52 Kabo iwalo kolili iba, “Tem loina kana toyakayakatai yabo yagu yakayakatai
Yaubada ana kaba loina kaiwena ipei katena mena iya besiele nume tanuwagana
yabo ilau ana biliutusi mena yo ana gogo wasawasali waluwaluli yo beyabeyali ikele-
yawatagilagilima na ileleili.”

Tomo Nasaleta Yeisu sisikotanan
(Malika 6:1-6 yo Luka 4:16-30)

53 Yeisu walo kobwaibwaili bwaite iwalowen imwawasi, kabo yanuwane ilogabaen.
54 Ilau iboma ana yanuwa mena iyakayakatai nume tapwalolo mena kabo tomo kateli
sipitali yo siba, “Ana kataine toweya ikalaiya? Gubesi mwa sowasowana ginauli kaba
nuwapwanopwano ipaisowaili?
55 Na iya tokabikabi natuna, wa? Iya tomo bwagabwagamo kaiwena sinana esana
Meli, kanakavao Yemesa, Yosepa, Saimoni yo Yudasa.
56 Dunao meuloili siyaele mekalakavao, besiele wa? Kabo ana katai yo ana sonoga
toweya ikalailiya?”
57 Koinaele simunamunai koina yo sikalomagigilan. Yeisu iwalo kolili iba, “Tomo
meuloili palopita siyakasisiyan, na iyamo totounao yo ana yanuwa tomoliyao nige
siyayakasisiyan.”
58 Nige ginauli kaba nuwapwanopwano sibabaibaiwa igiginaulili yanuwane koina
kaiwena nige simemeliyan.

14

Elodi ibatoko Yeisu iya Yoni Toyababitaiso boita mena itoloyoima
(Malika 6:14-29 yo Luka 9:7-9)

1 Sauganane koina Elodi, Galili ali tobaguna, Yeisu wasana ibenalan,
2 kabo iwalo ana topaisowao kolili, “Tomone bwaite nuwana iya Yoni Toyababitaiso,
nuwana boita mena itoloyoima, bwaite kaiwena sowasowana ginauli kaba nuwap-
wanopwano iginaulili.” Elodi iwalo besiele kaiwena nuwana mena isae tawae tauna
kona iginauli Yoni koina saugana iunuyamate.

Yoni ana boita yaina

3-4 Elodi tauna kona kanakava Pilipi wainena Elodiyasa ikwayai mwa ikasolanan.
Mwa Yoni iwalo koina iba, “Nige sowasowana ukwasolanan.” Kabo Elodi imunamunai
yo ana topaisowao iyawasali Yoni sikabi-kalatan yo sipan silawan sipei nume pan
koina. Iginauli wainena Elodiyasa kaiwena.
5 Elodi nuwanuwana Yoni iunuyamate na tomo meuloili imatausagili kaiwena Yoni
siya simeliyan yakato iya palopita yabo.
6 Elodi ana sauga kabi kana kaliyate kana nuwatu kalatan kekanna koina, Elodiyasa
natuna sinena iselo boda manli mena. Ana selo kaiwena Elodi iyaliyaya lalakina.
7 Nimana ikeleisinan kabo iwalo koina, “Yawaloyameli koliwo, tawae nuwanuwam
ukawanoiyan, kani yaeyawa.”
8 Elodiyasa nuwanuwana Yoni iboita kabo iwalo natuna koina kabo natuna iwalo
Elodi koina, iba, “Yoni Toyababitaiso galogalona kutom, kutauli gaeba mena, uk-
walaiyama koliyau yo yagitai.”
9 Kin nuwana inae, yo nige sowasowana ana kawalulu isoke-gabaen, kaiwena iwaloy-
ameliko boda manli mena.
10 Koinaele iwalo Yoni galogalona sitom nume pan koina.
11 Sitauli gaeba mena kabo sikalaiyama siwolena gamasinene koina, kabo ikalai
ilawan sinana koina.
12 Yoni ana tomuliyayao silaoma, yona sikalai silawan sipei salai mena. Kabo silau yo
Yeisu ana wasa siwolena.

Yeisu ginauli kaba nuwapwanopwano iginauli yo boda lalakina iyakanli (Malika 6:30-44 yo Luka 9:10-17 yo Yoni 6:1-14)

13 Yeisu Yoni ana boita wasana ibenalan kabo yanuwane ilogabaen. Nuwanuwana
ibomamo ilau imiya-suwala kabo waga yabo koina imwalisae yo ilau iulisi paepaeli
bwagabwaga mena. Yanuwa tomoliyao Yeisu ana lau wasana sibenalan kabo ali
yanuwa silogabaegili na kaeli mena siyamuli-kusuli siyona silau.
14 Yeisu ikaisulu kabo saugana boda igitaili katena ikamkamnayagili na ali tokasieb-
wao iwoisili.
15 Saugana yanuwa ilolau ana tobenaliyao silaoma koina siba, “Yanuwa kana
mwayaga iyai yo tabe kikiunamo boniyai ilaoma. Boda kuyawasali silau yanuwane
kolili na kali sigimwala.”
16 Yeisu iba, “Nige sowasowana tayawasali silau, komiu kan kwaolegili na sikekan.”
17 Siwalo koina, “Beledi valigigimo yo iye labuimo kolimai, nabesi.”
18 Iba, “Wakalailima koliyau.”
19 Yo iwalo boda simiyasio kawasi pwatana mena kabo beledi valigigi yo iye labui
ikalaili, manna isae bulibuli mena na iwalo-muloloili Yaubada koina. Kabo beledi ikivi.
Imwawasi beledi yo iye iwolegili ana tobenaliyao kolili kabo siwolegili boda kolili.
20 Boda sikekan yo diyaliyao sisu kaiwena kan ilalakisosi, kabo tobenaliyao kantele
sitano-gogonagili, kodo tuwelo.
21 Siya tokekan tomo kali baibaiwa paibi tausan yo sinesineo yo melumeluwo kali
baibaiwa nige siyayasilili.

Yeisu ilokeikeile kalita pwatana mena (Malika 6:45-52 yo Yoni 6:15-21)

22 Kabo Yeisu iwalo ana tobenaliyao simwalisae waga mena yo sibaguna silopanaisi
dedei yabo mena. Na iya boda paibi tausan iyawasali silau.
23 Iyawasali silau imwawasi, kabo iutusae koya mena na ikawanoi. Ilolau molosi na
ibomamo imiyamiya.
24 Na waga iya kana mwayaga iyai yanuwane koina, kalita iyokoyoko yo bagolu ilalaki
na waga italutalusugu, kaiwena yaumai ilaolaoma manli mena.
25 Malala kikiuna tili koloki yo sikisi koloki luwaluwalili mena, kabo Yeisu ilau kolili,
kalita pwatana mena.
26 Ana tobenaliyao sigitai ilalaoma kalita pwatana mena kabo simatausi lalakina yo
siwui siba, “Kalukaluwa bwaine.”
27 Kabo Yeisu iwalo kolili iba, “Katemiyao sipatu. Koyau, tabu kwamamatausi.”
28 Pita iba, “Guyau, tem yawasosi kowa, kuwalo na yalaowa koliwo kalita pwatana
mena.”
29 Iba, “Kulaoma.” Kabo Pita iutu-kaisulu yo ilalau kalita pwatana mena Yeisu koina.
30 Na saugana yaumai igitai imatausi yo iyatubu isalili, kabo iyoga, “Guyau. Kule-
boiyau.”
31 Sauganane koina Yeisu nimana iyagayani yo ikabikalatan. Iba, “Am meli ikikiu,
tawae kaiwena kunuwa-labulabui?”
32 Simwalisae waga mena kabo yaumai ilopei yo idaumwali.
33 Siya simiyamiya waga mena sipwalou koina siba, “Yawasosi, kowa Yaubada
Natuna.”

Yeisu tokasiebwa iwoisili Genasaleta koina (Malika 6:53-56)

34 Sikalau-panaisi kalitane kabo siulisi yanuwa Genasaleta.
35 Tomo sigitai kabo sikilala iya Yeisu kabo wasa siyawasa itakikili dedeinane koina.
Kabo tokasiebwa meuloili sikalailima.

36 Sikawanoi koina siba, “Kutalam na tokasiebwao kam kaleko sopana sikabitonan.”
Na siya meuloili Yeisu kana kaleko sopana sikabitonan sinamwanamwa.

15

Tawae ikabiyabikila?
(Malika 7:1-23)

1 Palisi yo loina kana toyakayakataiyao tupwali silaomaya Yelusalema yo sineli Yeisu koina,
2 Siba, “Tawae kaiwena am tobenaliyao loina bwaite tautaubalao bagubagunali siyakenayagimai silikwai? Kaiwena saugana tem sikekan nimali nige sidedeuli. Mumugamai kana lau nige simumuliya.”
3 Yeisu iba, “Tawae kaiwena mumugamiu koina Yaubada ana loina kwalikwai?
4 Kaiwena Yaubada iwaloba, ‘Tamam yo sinam kuyakasisiyagili’ yo tabe iba, ‘Yaiya tamana yo sinana ikawa-naenae-yagili kani siunuyamate.’
5-6 Tem tomo yabo ginauli yabo imiyamiya koina tamana yo sinana kali sagu kaiwena inamwanamwa tem iwolena kolili yo ana olenane koina Buki Tabu ana walo imuliya. Na tem inuwaili yo iwalo nige sowasowana iwolena kolili kaiwena gogone iyakasisiyanako Yaubada kaiwena komiu tomone ana nuwaine wakawa-namwanamwa-yani. Na bwaite besiele Yaubada ana loina, yakato sinana yo tamana iyakasisi-yagili yo isaguili, komiu kwasoke-gabaen na ami yakayakatai koina wagolugolulau.
7 Tomwakomwakota komiu. Sauga beyabeyana koina palopita Aiseya iwalo-masala kaiwemiu iwaloba,
8 ‘Yaubada iba, Tomo bwaitete sopali mena siyakasisiyagau na kateli simiya-kelamamalawe koliyau.
9 Ali tapwalolo koliyau besiele ginauli bwagabwaga, tomo sibomamo ali nuwatu mena siyakayakatai.’ ”
10 Yeisu boda iyoga-gogonagili silaoma koina, kabo iwaloba, “Walo bwaite kwabenalan kabo nuwamiu simayale.
11 Tawae ilusae tomo gamwana mena nige sowasowana ikabiyabiki na tawae gamwana mena iyawatagili sowasowana tomone ikabiyabiki.”
12 Tobenali silaoma koina na sineli siba, “Tabu ukakatai Palisi nuwaliyao sipolowe am walone kaiwena?”
13 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Kawasi naenaeli meuloili bwaite Tamagu bulibuli mena nige ikukumai kani me lamli isulu-gabaegili.
14 Siya nige tawae yabo kaiwena siya tobagunane besiele man gibugibuli. Tem tomangibugibu na tomangibugibu yabo iyogan kani yoli labuine sibeku toyawa gula mena.”
15 Kabo Pita iwaloba, “Am walo kobwaibwaili kabiyabiki kaiwena ukwabi-yamayale kolimai.”
16 Yeisu me ana munamunai iwaloba, “Yawasosi ami katai iyoviya.
17 Gubesi, nige wakakatai yakato tawae gamwala mena ilusae ilau diyala mena imwawasi ilalau mosomoso koina?
18 Na tawae katela mena isaema gamwala mena iyawatagili kani iya ikabiyabikila.
19 Kaiwena ginauli naenaena silaoma katela mena siya besiele, nuwatu naenaena, tomo kana unuyamate, ganaganawali, kewali, mwakota, kawanaenae.
20 Siya bwaite ginauliline kani sikabi-yabikila. Na tem menima bikibikila kan takalai takan nige sowana ikabi-yabikila.”

Kenani sinena ana meli
(Malika 7:24-30)

21 Yeisu yanuwane ilogabaeni, ilau Taiya yo Saidoni dedeili mena.

22 Kenani sinena imiyamiyaya dedei bwaine koina, iya nige Isileli sinena besi, kabo
ilaoma Yeisu koina, iyogayoga, iwaloba, “Guyau, Deibida tubuna ukwate-kamkamna-
yagau. Yaluyaluwa biki imiyamiya natugu sinena koina na sauga meuloina isibasiba-
yanae.”
23 Yeisu kainana nige iyayamaisa, nige walo yabo iwawaloweni. Ana tobenaliyao
silaoma sikawanoi koina siwaloba, “Sinene kutawoi kaiwena iyamuli-kusulila yo iyoga-
samasamalulu.”
24 Kabo Yeisu iwalo iba, “Tamagu iyawasayau yalaoma boda Isileli ali sipi kwalak-
walaleleli kaiweli.”
25 Kabo muli mena sinene ilaoma yo tutulina italu-sakonayan manna mena iba,
“Guyau, kusaguiyau.”
26 Kainana iyamaisa iba, “Nuwana nige idududulai tem yasaguiwo, kaiwena kowa
nige Isileli sinena besi. Nige sowana melumeluwo kali takalai yo taolena ali bwauwa
kolili.”
27 Sinene iwaloba, “O, besiele Guyau, na iyamo kan mumuli bwaite ibeku tanuwagana
ana teibeli yaulina mena ana bwauwa sikanli.”
28 Kabo Yeisu iba, “Sine, am meli ilalakisosi. Kani yapaisowai besiele am nuwatu.”
Kabo sauganane koina natuna inamwanamwa.

Yeisu tomo sibaibaiwa iwoisili

29 Yeisu yanuwane ilogabaen, iyonayona ilalau kalita Galili dedeina mena. Kabo
ilusae ilau yo ikawasae koya mena imiyasio.
30 Kabo boda lalakina silaoma koina yo tokasiebwa sibaibaiwa sikalailima, tolosige-
sige, tomangibugibu, siya nima belubeluli, siya memenali sipolowe (nige sowasowana
siedeedede), tabe tokasiebwa tupwaliyao yoi, yo sipeili Yeisu manna mena kabo
iwoisili.
31 Tomo meuloili kateli sipitali kaiwena sigitai siya memenali sipolowe
siedeedede namwanamwa yo siya nimali naenaeli sinamwanamwa, yo tolosigesige
sinamwanamwa silokeikeile yo tabe tomangibugibu manli silala. Kabo tomo meuloili
Isileli ali Yaubada sitobalan.

Yeisu ginauli kaba nuwapwanopwano iginauli yo boda powa tausan (4,000) iyakanli (Malika 8:1-10)

32 Yeisu ana tobenaliyao iyoganli silaoma koina kabo iwaloba, “Bodane bwaite
yakate-kamkamna-yagili kaiwena kaliyate yaiyona mekalakavao tamiyamiya, na siya
nige kali ipapagan. Nige nuwanuwagu bwaite meguliyamli na tayawasa-yapileyoili,
kisi silalau siwesali kamwasa mena sibeku.”
33 Ana tobenaliyao siwalo koina, siwaloba, “Bwaite paepaeli bwagabwagaya yanuwa
kana mwayaga iyai, toweya koina kani kan lalakina kakalaiya na bodane tayakanli?”
34 Yeisu ineli iba, “Beledi isa kolimiu?” Siwaloba, “Seben yo tabe iye kikiuli isamo.”
35 Iwalo boda simiyasio,
36 kabo beledi seben ikalaili mekanakava iye yo iwalo-muloloili. Imwawasi ikivili yo
iwolegili ana tobenaliyao kolili kabo siyauyagili bodane kolili.
37 Meuloili sikekan yo diyaliyao sisu kaiwena kali ilalakisosi. Kabo muli mena
tobenali kantele sitano-gogonagili kodo seben sipowon.
38 Siya sikekan tatao kali baibaiwa powa tausani, na sinesineo yo melumelu kali
baibaiwa nige siyayasilili.
39 Yeisu boda iyawasali silau kabo imwalisae waga mena ilau Magadani dedeina
mena.

16

Palisi yo Sadusi nuwanuwali Yeisu ginauli kaba nuwapwanopwano iginauli sigitai (Malika 8:11-13 yo Luka 12:54-56)

1 Palisi yo Sadusi tupwaliyao silaoma Yeisu koina, nuwanuwali Yeisu sitonan kabo
siba, “Ginauli kaba nuwapwanopwano yabo uginauli mesabana kakawa-yawasosi am
kaiwe ilaoma Yaubada koina.”
2 Na Yeisu kainali iyamaisa iwaloba, “Tem dabwelo ana sauga sugu koina yanuwa
ilobalabalagiya kwawalo, kwaba, ‘Bwaliga daumwali yo masa.’
3 Na tem malala na yanuwa imalaganu kabo kwawaloba, ‘Kani galewa italu.’ Sowa-
sowamiu tasi namwanamwana yo tasi naenaena kali kilakilala wakilalali na sauga
bwaite Yaubada ipeili Mesaiya ana kilakilala na nige sowasowamiu wakilalali.
4 Yaso naenaeli komiu, nige kwamemeli Yaubada koina, kabo nuwanuwamiu
kilakilala yaginauli kaiwemiu, na kani nige kilakilala yabo yayakenayagimiu,
bwaimwanamo palopita Yona kana kilakilala kani wagitai.”* Kabo Yeisu ilogabaegili
yo ilau.

Palisi yo Sadusi ali yisti walona kaiwena (Malika 8:14-21)

5 Saugana kalita silolopanaisi tobenaliyao nuwali imwatain nige beledi yabo
sikakalai.
6 Yeisu iwalo kolili iba, “Manimiyao silala, wagitekalatagimiu Palisi yo Sadusi ali yisti
kaiwena.”
7 Yo sibomamo siedeedede Yeisu ana walo kaiwena siba, “Iwalowalo besiele kaiwena
nige beledi yabo takakalaiyama.”
8 Yeisu ali walo ikatai kabo iwalo kolili, “Ami meli nige ilalalaki yo ami katai kaiwegu
iyoviya. Tawae kaiwena kwabomamo beledi kaiwena kwaedeedede?
9 Na nige nuwamiu simamayale? Tabu kwanunuwatu-kalatan tauna kona beledi
valigigi yakivikivi boda paibi tausani kaiweli? Tabu kwanunuwatu-kalatan sauganane
koina tomo diyali sisu yo kantele beledi tupwatupwana kwatano-gogonagili ilalaki?
10 Tabu kwanunuwatu-kalatan beledi seben na yakivikivi tomo powa tausani
kaiweli? Tabu kwanunuwatu-kalatan sauganane koina tomo diyali sisu yo kan-
tele beledi tupwatupwana kwatano-gogonagili ilalaki? Ginauli kaba nuwapwanop-
wano labuine yaginauli kaiweli sowasowagu yaginauli kaiwemiu tabe, koinaele tabu
kwanuwanuwatui beledi kaiwena.
11 Tawae kaiwena nuwamiu nige simamayale? Nige yawawalo kolimiu beledi
kaiwena. Wagitekalatagimiu Palisi yo Sadusi ali yisti kaiwena.”
12 Kabo tobenaliyao sikatai nige iwawalo sigitekalatan bwaite beledi kana yisti
kaiwena, na iwalo sigitekalatan Palisi yo Sadusi ali yakayakatai kaiwena.

Pita iwalo-masala Yeisu iya Mesaiya (Malika 8:27-30 yo Luka 9:18-21)

13 Yeisu ilau Sisaliya Pilipai ana dedei koina kabo ana tobenaliyao ineliyagili ibomayoi
kaiwena iba, “Tomo siwalo yakato Tomo Natuna iya yaiya?”
14 Kainana siyamaisa besiele, “Tupwali siba Yoni Toyababitaiso, tupwali siba Ilaitiya,
tupwali Yelemaiya o nuwana palopita yabo.”
15 Kabo iwalo kolili, “Na komiu, kwawalo yakato yau yaiya?”
16 Saimon Pita kainana iyamaisa iba, “Kowa Mesaiya, Yaubada meyawasina Natuna.”
17 Yeisu iba, “Yaubada imuloloiwo, Saimon Yona natuna. Kaiwena tomo yanuwa
yaulina nuwatune nige siyeyeyawa, na Tamagu bulibuli mena iyeyawa.
18 Na yawalo koliwo, esam Pita yaeyawa,† kabo vekune bwaite pwatana mena yagu
boda ekalesiya yakabi yo Seitani ana boda nige sowasowali sikaiwe-gabaen.

---

* **16:4:** Bwaite iwalowalo kilakilalane Yaubada ipaisowai Yona kaiwena bwaine saugana Yona kaliyate yaiyona iye lalakina diyana mena imiyamiya kabo ileboi. † **16:18:** Esa Pita kana katai iya veku

19 Kani Yaubada ana kaba loina kana ki‡ yaeyawa koliwo na tawae bwaite ukwausi
yanuwa yaulina mena, kani Yaubada ikausi bulibuli mena yo tawae bwaite kusoke
yanuwa yaulina mena kani Yaubada isoke bulibuli mena.”
20 Kabo Yeisu iwalo ana tobenaliyao kolili, “Tabu tomo yabo ana wasa kwaolena
yakato yau Mesaiya.”

Yeisu iedeedede ana boita kaiwena (Malika 8:31—9:1 yo Luka 9:22-27)

21 Sauganane koina Yeisu iyatubu iedeedede ana tobenaliyao kolili nuwaliyao ikabi-
yamayaleli iba, “Naga yalau Yelusalema kabo tobagunao yo topwaoli lalakili yo loina
kana toyakayakataiyao kani siyakamkamnayau yo siunuyamateyau kabo kaliyate
yaiyonana koina yatoloyoi.”
22 Yo Pita Yeisu iyoga-suwalan kabo iyatubu iyokoiyan iba, “Guyau, ginauline kani
nige siyayawatagili koliwo.”
23 Yeisu itagelakeile yo iwalo Pita koina, “Kulowasi koliyau, Seitani. Kowa kuto-
nan nuwanuwam ukwabi-yabeku-yau, kaiwena am nuwatu nige ilalau Yaubada ana
kamwasa koina, na ilauya tomo ali nuwatu koina.”
24 Kabo Yeisu iwalo ana tobenaliyao kolili, “Tem yaiya nuwanuwana ilaoma
mekaukava, iboma ana namwanamwa isikotanan, kana kelose ikalai ikewai na imuliya
koliyau.
25 Kaiwena yaiya tem nuwanuwana iboma yawasina ileboi, kani igabaen, na yaiya
yawasina igabaen yau kaiwegu kani yawasina ilobaiyoi.
26 Tawae kana namwanamwa tem tomo yabo yanuwa yaulina meuloina ikalai
iloinayan, na yawasina yawasosi igabaen? Nige ginauli yabo sowasowana ikalai yo
yawasina iyamaisa-yapileyoi.
27 Kaiwena Tomo Natuna ilalaoma Tamana ana wasawasa koina yo mekanakavao
ana aneloseyao kabo kani tomo meuloili iyamaisali besiele ali paisowa.
28 Walo yawasosi yawalo kolimiu, kani tomo tupwali luwamiu mena nige siboboita
kanasiga Tomo Natuna sigitai iyawatagilima besiele kin.”

17

Yeisu kana koleya ibui koya pwatana mena (Malika 9:2-13 yo Luka 9:28-36)

1 Kaliyate sikis (6) imwawasi, kabo Yeisu tobenaliyao yaiyona iyoga-suwalagili Pita,
Yemesa yo kanakava Yoni, silau sikawasae koya lalakina koina.
2 Yeisu sigitagitai kabo yona kana koleya uloina iyawatagili manli mena. Manna kana
koleya ibui besiele dabwelo manli isakosakona yo tabe kana kaleko mayamayalena yo
ipigapigabu.
3 Kabo sigitai Mosese yo Ilaitiya sitolo-masala mekalikava Yeisu siedeedede.
4 Pita iwalo Yeisu koina iba, “Guyau, inamwanamwa kitaele bwaite koina. Tem
kutalam kabo gwau yaiyona yakabili, yabo kowa kaiwem, yabo Mosese kaiwena yo
yabo Ilaitiya kaiwena.”
5 Pita iyaelemo iedeedede kabo yaloyaloi pigapigabuna yabo ilobima iyakaboboili
kabo kaina yabo iyawatagili yaloyaloine kalona mena iba, “Bwaite Natugu yamulolo
yawasosi koina yo yayaliyaya lalakina iya kaiwena, kwabenali koina.”
6 Saugana tobenali yaiyonane kainane sibenalan, kateli sipitali yo simatausi lalakina
kabo sitalu-pwaopwaom bwatano mena manli siwadam.
7 Yeisu ilaoma ikabilau kolili yo iba, “Kwatolo, tabu kwamamatausi.”
8 Manli siyalalali nige tomo yabo sigigitai Yeisu ibomamo.

‡ **16:19:** kaba soke

9 Sisasalulu-taluma koya mena kabo Yeisu iwalo kolili iba, “Tabu tomo yabo ana wasa
kwaolena tawae wagitai koya bwaite koina kanasiga Tomo Natuna itoloyoi boita mena.”
10 Kabo tobenali sineli Yeisu koina siba, “Tawae kaiwena loina kana toyakayakatai
siwalo yakato Ilaitiya ilaoma baguna kabo muli mena kani Mesaiya ilaoma?”
11 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Walo yawasosi Ilaitiya ilaoma baguna kabo ginauli
meuloina iyadudulaili,
12 na yawalo kolimiu, Ilaitiya ilaomako, na nige sikikilala, kabo tawae sinuwanuwatui
siginauli koina. Besiele tabe yau Tomo Natuna kani siyakamkamnayau.”
13 Kabo tobenaliyao nuwali imayale yakato Ilaitiya iya mwa Yoni Toyababitaiso
bwaite kaiwena Yeisu iedeedede.

Yeisu game kikikiwasina yabo iwoisi (Malika 9:14-29 yo Luka 9:37-43a)

14 Sisalulu-taluma siyawatagili yanuwa mena sipileyoi boda kolili kabo tomo yabo
ilaoma Yeisu koina tutulina italu-sakonayan,
15 yo iba, “Guyau, natugu ukwate-kamkamna-yani, sauga meuloina ikikiwasi yo
ikamkamna lalakina, mwa koina sauga tupwana ibeku mayau wedowedolina koina o
nuwana yalubwasi koina.
16 Yalawanama am tobenaliyao kolili na nige sowasowali siwoisi.”
17 Kabo Yeisu iba, “Komiu nige ami meli ipapagan, toyauyaule komiu. Yogu
ikwatakwata-yagimiu. Na isa bolime komiu te yau tamiyamiya na manimiyao nige
silalala? Gamene wakalaiyama koliyau.”
18 Yeisu yaluyaluwa biki gamene koina iyokoiyan kabo iyawatagili yo sauganane
koina gamene inamwanamwa.
19 Kabo tobenaliyao silaoma Yeisu koina siyoga-suwalan yo sineli, siba, “Tawae
kaiwena kai nige sowasowamai yaluyaluwa bikine katao-yawatagilan?”
20 Yeisu iba, “Kaiwena nige ami meli. Yawalo yawasosi kolimiu, tem ami meli
imiyamiya, bwagana meline kikitoitoina, sowasowana kwawalo koyane koina ana
kaba miya ilogabaen ilau dedei yabo koina, kabo kani iginauli besiele. Tem ami meli
imiyamiya nige sowasowana ginauli yabo ipolowe kolimiu.
21 Yaluyaluwa bikine besiele bwaite nige sowasowana tatao-yawatagilagili
bwaimwanamo tem takawanoi yo guliyam takalakisiye-yan kawanoine kaiwena.”*

Yeisu ana walo labuinayoi ana boita kaiwena (Malika 9:30-32 yo Luka 9:43b-45)

22 Saugana tobenaliyao silaoma simiyagogo Galili koina iwalo kolili iba, “Kikiunamo
Tomo Natuna kani sikalomagigilan yo sitalamwan tomo naenaeli nimali mena,
23 kabo kani siunuyamate yo kaliyate yaiyonana koina kabo itoloyoi.” Mwa tobe-
naliyao nuwali inae lalakina.

Nume Tabu kana takesi kaiwena

24 Saugana Yeisu me ana tobenaliyao silaoma Kapeneomi, takesi kana totano Nume
Tabu kaiwena silaoma Pita sineliyan, siba, “Am toyakayakatai takesi iyamayamaisa
Nume Tabu kaiwena o nigele?”
25 Pita iba, “O, besiele.” Saugana ilusae nume mena baguna Yeisu ineli Pita koina iba,
“Saimoni Pita, gubesi am nuwatu? Yanuwa yaulina kali kinyao takesi sikalakalaine ali
susuyaomo kolili o nuwana tomo uloili kolili?”
26 Pita iwaloba, “Tomo uloili kolili.” Yeisu iwaloba, “Ee kabo kin natunao nige
sowasowana takesi siyamaisa. Besiele tabe yau tem tabu takesi yayamaisa Tamagu ana
Nume kaiwena.

---

* **17:21:** Buki Tabu tolele-panaisi tupwaliyao tomna 21 nige silelele.

27 Na tabu siya takesi kana totano Nume Tabu kaiwena taula-munamunaili, kabo
kulau kalita mena yo kam yaoyaoni ugabae-lobiyen, iye bwaite kusawin-bagunayan
ukwalai, gamwana kutabesae kabo kani mane kulobai, kana lalaki sowasowana ala
takesi. Ukwalai kulau ala takesi kuyamaisa, kowa te yau kaiwela."

18

Yaiya esana ilalaki Yaubada ana kaba loina koina?
(Malika 9:33-37 yo Luka 9:46-48)

1 Sauganane koina tobenaliyao silaoma Yeisu koina sineli siba, "Yaiya esana ilalaki
Yaubada ana kaba loina koina?"
2 Kabo Yeisu melumelu kikiuna yabo iyoganyama iyatolo manli mena,
3 yo iba, "Walo yawasosi yawalo kolimiu, tem mumugamiu kwabui yo melumelu
kikiuna mumugana wakalai sowasowana kwalusae Yaubada ana kaba loina koina.
Tem nigele, nige sowana kwalusae.
4 Yaiya tem inuwalobi besiele melumelu bwaite, ee iya esana ilalaki Yaubada ana
kaba loina koina.
5 Yo yaiya esagu mena melumelu yabo besiele bwaite iyogan yo isagui, iya iyoganyau
yo isaguiyau."

Yeisu iyakenayagila kaba woya tasikotanan kisi maisa polopolowena talobai
(Malika 9:42-48 yo Luka 17:1-2)

6 Yeisu iba, "Tem tomo yabo melumeluwone iwoya-pwanolili, bwaite siya
kagu tomeliwo, kana maisa Yaubada koina ipolowesosi kabo tem tomone veku
polopolowena galogalona mena sipan yo sigabaen kalita mena ana boita kana polowe.
7 Oo, katekamkamnamiu, yanuwa yaulina inae kaiwena ginauli bwaite tomo siwoya-
pwanolili sibaibaiwa. Walo yawasosi, ginauliline kani siyawatagili na yaiya toweya
pwanoline koina iyawayawatagili naga kani maisana lalakina ilobai.
8 Tem nimam o nuwana kaem iyalopwanowo kutom-gabaen. Inamwanamwa tem
nima kaikaigedam o nuwana kae kaikaigedam yawasim namwanamwana kulobai.
Tabu kulau mayau wedowedolina koina menima labulabuim o nuwana mekae labu-
labuim.
9 Tabe tem manim iyalopwanowo ukasigabaen. Inamwanamwa tem man
kaikaigedam Yaubada ana kaba loina koina kulusae. Tabu kutatalam sigabaegiwo
mayau wedowedolina koina meman labulabuim."

Sipi yabo ikwalalele
(Luka 15:3-7)

10 Yeisu iba, "Wagite-kalatagimiu tabu melumelu kikiuna yabo kwapepei-yatalu.
Yawalo kolimiu, melumelu kali togitekalatan, siya aneloseyao, sauga meuloina
simiyamiya bulibuli mena yo Yaubada kana koleya sigitagitai.
11 Yau Tomo Natuna yalaoma na kwalakwalaleleli yaleboili.
12 Gubesi ami nuwatu? Tomo yabo ana sipi meuloili kali baibaiwa wan andeledi.
Kabo yabo luwali mena ilokwalalele, kani gubesi tomone ana nuwanuwatu ana sipine
kaiwena? Kani yoli naenti naen (99) ilogabaegili simiyamiya koya mena na ilau tem sipi
kwalakwalalelenane iloyai.
13 Yawalo yawasosi kolimiu, saugana tem ilobai ana yaliyaya ilalakisosi sipi
kaigedane kaiwena. Ana yaliyaya nige ilalalakisosi naenti naen kaiweli, siya nige
sikwakwalalele.
14 Ee besiele tabe, Tamamiu bulibuli mena nige nuwanuwana yakato siya kiki-
uliyaone yabo ikwalalele."

Kamkava mumuga naenaena ipaisowai koliwo walona

15 “Tem kamkava, iya am tali toekalesiya, mumuga naenaena ipaisowai koliwo,
kuboma kulau koina, yo ana pwanoli kuwalo-masalan koina. Tem kainam ibenalan
kamkava kuyoga-yavivila-yama, wakawa-elieliyam yoi.
16 Na tem kainam nige ibebenalan, tomo kaigeda o labui mekamkavao kwalau koina
kabo besiele Mosese ana loina tomo labui o yaiyona siwaloba, ‘O, kagitai.’ Muli mena
kabo kani yakewane sikawa-yawasosiyan.
17 Tem siya kainali nige ibebenalan, kuwalo-masala toekalesiya kolili. Tem toekale-
siya kainali nige ibebenalan komiu toekalesiyao kwaloina yakato iya nige ami boda
yabo na iya besiele tokewali yabo.
18 Yawalo yawasosi kolimiu, tawae komiu toekalesiyao kwasikotanan yanuwa
yaulina mena, kani Yaubada isikotanan bulibuli mena yo tawae kwanuwatu-pwaiki
yanuwa yaulina mena kani Yaubada inuwatu-pwaiki bulibuli mena.
19 Yawalo yoi kolimiu, tem komiu yomiu labui ami nuwatu kaigeda yo wakawanoi
ginauli yabo kaiwena, kani Tamagu bulibuli mena iginauli besiele kaiwemiu.
20 Kaiwena tem labui o yaiyona esagu mena kwamiyagogo yau ele mekamikava.”

Kalakava ana pwanoli tanuwatu-pwaiki

21 Kabo Pita ilaoma Yeisu koina yo ineli iba, “Guyau, tem kaukava mumugana
naenaena iginauli koliyau ana pwanoli yanuwatu-pwaiki meisa? Nuwana me seben?”
22 Yeisu iwalo koina iba, “Tabu kununuwatu-pwaiki meseben, na kunuwatu-pwaiki
ibaibaiwa yo sauga meuloina.
23 Na Yaubada ana kaba loina mumugana besiele bwaite. Kin yabo nuwanuwana ana
topaisowa kali yagayaga iloyaili na tem siyamaisa koina.
24 Saugana iyatubu topaisowa yabo iyoganama iya kana yagayaga kana lalaki besiele
kina kali baibaiwa miliyon kaigeda.
25 Nige sowasowana iyamaisa kabo kinne iwalo topaisowane ana gogo meuloina yo
iya yo wainena menatuliyao sigimwala-yagili siyamala topaisowa panpanili, yakato
topaisowane mane ikalai yo kana yagayagane iyamaisa.
26 Topaisowane imatausi lalakina kaiwena genuwana siyamala topaisowa panpanli
kabo tutulina italu-sakonayan kin manna mena yo ikawanoi-samasamalulu iba, ‘Uk-
walakisiye, kunuwatu-pwaikiyau kusanasana naga kabo kani meuloina yayamaisa.’
27 Kin ana topaisowa ikatekamkamna-yani yo inuwatu-pwaiki kabo kana yagayaga
meuloina isoke-gabaen.
28 Topaisowane iyawatagili kin ilogabaen ilau kabo ana eliyam, iya ana tali topaisowa
yabo, ilobai yo tomone bwaite koina kana yagayaga imiyamiya koina kana lalaki
besiele kina isamo. Topaisowane ana eliyam ikabi-kalatan galogalona mena iba, ‘Kam
yagayaga kuyamaisa koliyau.’
29 Kabo ana eliyam tutulina italu-sakonayan yo ikawanoi-samasamalulu, iba, ‘Uk-
walakisiye, kunuwatu-pwaikiyau kusanasana naga kabo kani yayamaisa.’
30 Na isikote kabo iwalo sipei-luseyan deli mena kanasiga tem kana yagayagane
iyamaisa.
31 Tomo tupwaliyao topaisowane sigitai mumuga naenaena iginauli ana eliyam koina
nuwali sinae lalakina kabo silau kinne koina yo ginauli meuloina siwalo-masalan.
32 Kinne topaisowane iyoganama iba, ‘Topaisowa naenaena kowa, kam yagayaga
meuloina koliyau yasoke-gabaenako, besiele am kawanoi koliyau.
33 Na tem kowa tabe me am katekamkamna kunuwatu-pwaiki am eliyam besiele yau
yakatekamkamna-yagiwo yanuwatu-pwaikiwo inamwanamwa. Na nige ugiginauli
besiele kaiwena am eliyam nige kununuwatu-pwaiki.’
34 Kin imunamunai kabo topaisowane iyawasa ilau deli togitekalatan kolili kabo
sipei-luseyan deli mena kanasiga tem kana yagayaga meuloina iyamaisa.”

35 Yeisu ana walo kobwaibwaili iyemwawasi kabo iba, “Tamagu bulibuli mena kani iginauli bwaite besiele kolimiu tem kamikavao ali pwanoli nige kwanunuwatu-pwaikili katemiu mena.”

19

Kasole yo inawase kaiwena
(Malika 10:1-12)

1 Saugana Yeisu walone iyemwawasi kabo Galili dedeina ilogabaen yo ilau dedei Yudiya waila Yolidan papali yabo mena.
2 Boda lalakina siyamuli-kusuli yo bwaine koina iwoisili.
3 Palisi tupwali silaoma koina yakato sitonan, kabo sineli, siba, “Gubesi kala loina? Sowasowana tomo wainena iinawaseyan, tem nige yaina ipapagan?”
4 Kainali iyamaisa iba, “Nuwana Buki Tabu nige kwayayasili-namwanamwai? Kaiwena iba, ‘Kaba yatubu koina Toyamayale iyamayaleli tau yo sine.’
5 Besiele tabe iba, ‘Bwaite kaiwena tau tamana yo sinana ilogabaegili ilau mewainena simiya-kaigeda, kabo yoli labuine siyamala kwapi kaigeda.’
6 Koinaele siya nige besiele labui, na siya besiele kaigeda. Yaubada itubwe-kaigedailiko, na tabu tomo yabo ipepei-suwalagili.”
7 Kabo Palisiyao sineli siba, “Gubesina Mosese iloina yakato tau inawase kana pepa iwolena wainena koina kabo muli mena itawoi ilau?”
8 Yeisu iba, “Tubumiyao mumugali sinae, kateli sikololo yo komiu besiele, kabo bwaite kaiwena Mosese italamwan wainemiyao kwainawase-yagili. Na kaba yatubu koina, Adama ana sauga mena, nige loinane besiele bwaite.
9 Na yawalo kolimiu, tem tokasole sine na iganawali, sowasowana wainena tau sinene iinawaseyan. Na tem sinene nige igaganawali nige sowana tau wainena sinene iinawaseyan yo ikasole-panaisi sine uloina koina. Tem iginauli besiele bwaine ganawali.”
10 Ana tobenaliyao siwalo koina siba, “Tem am loina kasole kaiwena bwaine besiele nuwana ilonamwayan tem kilakai o nuwana vesala simiya kwasikwasiki, tabu sikakasole, awa?”
11 Yeisu iwalo kolili iba, “Tomo tupwaliyaomo sowasowali nuwatune bwaite simuliya namwanamwai kaiwena siya Yaubada ana nuwatu simulimuliya.
12 Kaiwena ali yai uloina uloina simiyamiya mwa koina tomo tupwali nige sikakasole. Kaba gite yabo tomo tupwali sinaliyao sikabili naenaeli. Kaba gite labuina tupwaliyao tatao nigwenigwe sikalai mesabana tabu natuliyao sipapagan. Kaba gite yaiyonana tupwali nige sikakasole kaiwena siboma siyakasisiyagili Yaubada ana kaba loina kaiwena. Yaiya tem sowasowana yagu yakayakatai bwaite ikalai, kabo ikalai.”

Yeisu melumeluwo iwalo-muloloili
(Malika 10:13-16 yo Luka 18:15-17)

13 Tomo tupwaliyao melumeluwo sikalailima Yeisu koina yakato nimana ipeili pwatali mena yo ikawanoi kaiweli. Na ana tobenaliyao tomo siyokoi-yagili.
14 Yeisu iba, “Melumeluwo kwatalamwagili silaoma koliyau, tabu kwanunuwaili. Kaiwena siya me ali nuwalobi besiele melumeluwone bwaite nige kaba kausi yabo imiyamiya ali lusae Yaubada ana kaba loina koina.”
15 Kabo nimana ipei pwatali mena yo ikawanoi kaiweli kabo muli mena yanuwane ilogabaen.

Towasawasa yabo ana neli Yeisu koina
(Malika 10:17-31 yo Luka 18:18-30)

16 Tomo yabo ilaoma Yeisu koina ineli, “Toyakayakatai, tawae namwanamwana yaginauli na yawasigu miyamiya yaina yakalai?”

17 Yeisu iwalo koina iwaloba, “Tawae kaiwena namwanamwa kuneliyan koliyau? Kaigedamo yakatai iya Tonamwanamwasosi. Tem nuwanuwam yawasim miyamiya yaina kulobai Yaubada ana loina kuobigaili.”
18 Tomone ineli yoi iwaloba, “Toisabo loina?” Yeisu iwaloba, “Tabu tomo kuunuya-mate, tabu ganawali, tabu kewali, tabu mwakota,
19 tamam yo sinam kuobigaili yo tabe tomo meuloili kumuloloili besiele kuboma kam mulolo.”
20 Tomone iwalo koina, “Loinane meuloili yaobigailiko. Na tawae yoi kani yaginauli?”
21 Yeisu iwalo yoi iwaloba, “Tem nuwanuwam namwanamwa yawasosi kulobai, kulau am gogo ugimwala-yagili na manene ukwalai kabo manene kuwolena tobubutu-mao kolili, kabo am gogo wasawasa imiyamiya bulibuli mena. Na kulaoma kumuliya koliyau.”
22 Saugana tomone walone ibenalan, me ana nuwanae yo ilau kaiwena iya ana wasawasa ilalakisosi.
23 Kabo Yeisu iwalolau ana tobenaliyao kolili, “Yawalo yawasosi kolimiu, towasawasa ali lusae Yaubada ana kaba loina koina ikololo.
24 Tabe yawalo yoi kolimiu, towasawasa ali lusae Yaubada ana kaba loina koina ikololososi kabo kameli sinalom gulana mena ana lusola.”
25 Saugana tobenaliyao walone bwaite sibenalan, kateli sipitali yo sisiliyata, kabo sineli, “Na tem bwaine besiele, yaiya kani sowasowana lebo ilobai?”
26 Yeisu imankulakulaili yo iwaloba, “Bwagana tomo ali nuwatu yakato ginauliline tupwaliyao sikololososi na Yaubada ginauli meuloili sowasowana iginaulili. Tem Yaubada ana nuwatu besiele towasawasa yabo sowasowana bulibuli ilusae.”
27 Pita iwalo yoi iba, “Ginauli meuloili kai kasikotanagiliko sabi muliya koliwo. Na tawae kani kalobai kaiwemai?”
28 Yeisu iwalo kolili iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, yanuwa yaulina waluwaluna koina saugana Tomo Natuna iyamala kin na ana kaba miya wasawasana koina imiyamiya, komiu bwaite kwamuliya koliyau kani kwamiyasio toloinao ali kaba miya kolili yo susu Isileli tuwelo kani kwayatala-yagili.
29 Yaiya tem ana nume yo kanakavao yo dunao yo tamana yo sinana yo natunao yo ana bwatano ilogabaegili kaiwegu kani kana mulolo lalakisosina ikalai kewa mena tabe kani yawasina miyamiya yaina ilobai.
30 Na sauga bwaite siya sibagubaguna meuloili naga kani simuliya na siya simulimuliya naga kani sibaguna.”

20

Oine tanona kana topaisowao

1 Yeisu iwalo yoi iba, “Yaubada ana kaba loina bwaite besiele. Tomo yabo malala kikiuna iyawatagili ilau nuwanuwana tomo tupwali iloyaili na tem ikawanoi-yagili yakato sipaisowa ana oine tanona koina na kani iyamaisali.
2 Ilobaili kabo iwalolau kolili iba, ‘Kaliyate kabona kani yayamaisamiu tomo kaigeda kaigeda kana maisa kina kaigeda kaigeda.’ Siya siba, ‘O, inamwanamwa.’ Kabo iyawasali silau na oine tanona sipaisowai.
3 Naen koloki koina tomone iyawatagili yoi ilau kabo tomo tupwaliyao igitaili sitotolo-bwagabwaga kaba maketi koina nige ali paisowa.
4 Yo iwalolau kolili iba, ‘Komiu tabe besiele kwalau yagu oine tanona kwapaisowai na maisa dudulaina koina kani yayamaisamiu.’
5 Kabo sitalam mwa silau oine tanona mena.
Tabe kala pwasinasina mena yo tili koloki lolau ivivila yoi ilau tomo iloyaiyoili besiele malala kikiuna yo naen koloki koina. Tomo ilobaili yo iyawasali oine tanona koina.

6 Masa kikiuna paibi koloki iyawatagili yoi tomo tupwali ilobaili sitotolo-
bwagabwaga kabo ineli iba, ‘Tawae kaiwena kwatotolo-bwagabwaga na kaliyate
meuloina kwayavenuwan?’
7 Na kainana siyamaisa siba, ‘Kaiwena nige tomo yabo ikakalaimai paisowa kaiwena.’
Iwalolau kolili iba, ‘Komiu tabe besiele kwalau na yagu oine tanona kwapaisowai.’
8 Dabwelo isuguko kabo tomone, iya tano tanuwagana, iwalolau topaisowa kali
togitekalatan koina iba, ‘Topaisowa kuyoganili yo kuyamaisali topaisowa mulimuliyeli
kolili yo kanasiga ilau imwawasi topaisowa bagubagunali kolili.’
9 Topaisowa mulimuliyeli, siya sipaisowa yatubu paibi koloki lolau mena, silaoma yo
maisali sikalai kana lalaki kina kaigeda.
10 Yo topaisowa bagubagunali saugana silaoma ali nuwatu sibatoko kani tupwana
maisali ilalaki sikalai kaiwena wasane sibenalan yakato topaisowa mulimuliyeli
maisali kina kaigeda sikalai sauga kubwakubwana kaiwena. Na iyamo meuloili kina
kaigeda kaigeda sikalai.
11 Saugana maisali sikalai tano tanuwagana sikawa-naenae-yani,
12 Siba, ‘Topaisowa mulimuliyeli sipaisowa sauga kubwakubwana koina, na kai
kapaisowa malala kikiuna kanasiga lolau yo dabwelo igabu-yamatemai, ama paisowa
ilalaki, na kowa kuyamaisamai siya yo kai toyatoyawa.’
13 Yo kainali iyamaisa iwalolau kalikava yabo koina, ‘Eliyam, nige loina naenaena
yabo yagiginauli koliwo, kabona kutalam kaliyate meuloina koina kupaisowa maisam
kina kaigeda kaiwena.
14 Maisam ukwalai na kulau. Yagu nuwatu yakato topaisowa mulimuliyeli yo
topaisowa bagubagunali maisamiu toyatoyawa yaeliwa.
15 Yau sowasowana yaboma yagu nuwatu mena yagu mane yakalai na yaginauli
besiele. Nuwana me am lamwapolowe na kaiwena yau tosokekeli.’ ”
16 Bwaite Yeisu ana walo kobwaibwaili iyemwawasi kabo kobwaibwailine kana livasi
iwalo-masalan kolili iba, “Koinaele, ana kaba loina koina Yaubada kani tonuwabui
meuloili iyamaisali toyatoyawa nuwana siya tonuwabui mulimuliyeli o nuwana siya
tonuwabui bagubagunali.”

Yeisu ana walo yaiyonana ana boita kaiwena

17 Saugana Yeisu ilalau Yelusalema kaiwena ana tobenaliyao yoli tuwelo iyoga-
suwalagili kabo iedeedede kolili besiele.
18 Iba, “Iyaele talalau Yelusalema kaiwena yo Tomo Natuna kani sikalomagigilan yo
sitalamwan topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakatai kolili na tem siloinayan iboita.
19 Muli mena kani siwolena siya nige Yudiya tomoliyao kolili yo sitalamwan sisapi yo
sitalatalawasiyan yo siyakelose. Kaliyate yaiyonane koina kani boita mena itoloyoi.”

Yemesa yo Yoni nuwanuwali kaba miya lalakina sikalai (Malika 10:35-45)

20 Sebedi wainena me natunao Yemesa yo Yoni silaoma Yeisu koina, kabo sinali ilau
Yeisu manna mena yo tutulina italu-sakonayan, yo iba, “Yagu nuwatu yabo kaiwena
yalaoma koliwo.”
21 Yeisu iwalolau koina iba, “Tawae nuwanuwam?” Sinali iba, “Kuwaloyameli
koliyau, saugana tem am kaba loina ukwalai natuguwao labui bwaite kani yabo
imiyasio ulaulam mena yo yabo imiyasio gegebam mena.”
22 Yeisu iwalolau Yemesa yo Yoni kolili iba, “Nige wakakatai tawae
wakawakawanoiyan. Sowasowamiu kamkamna komwana koina kwanuma bwaine
iya kani koina yanunumane?” Siba, “O besiele, sowasowamai.”

23 Iwalo yoi kolili iba, “Yawasosi, kani kwanuma kagu komwa koina na nige sowa-
sowagu yagitesipwaimiu yakato ulaulagu mena o nuwana gegebagu mena kwamiyasio.
Kaiwena kaba miya bwaite Tamagu ikatububunan siya igitesipwaili kaiweli.”
24 Saugana tobenaliyao yoli sanaulu wasa bwaite sibenalan, simunamunai Yemesa yo
Yoni kolili.
25 Kabo Yeisu iyoga-gogonagili iwaloba, “Wakataiyako siya Yaubada nige
simemeliyan ali toloinao siloinayagili yo ali tobagunao siwalo kaiwe kolili.
26 Na komiu tabu besiele wagiginauli. Na yaiya tem kowa nuwanuwam esam ilalaki
ilonamwayagiwo kamkavao kaiweli kuyamala topaisowa.
27 Tabe yaiya tem kowa nuwanuwam kuyamala tobaguna ilonamwayagiwo am
eliyamwao meuloili kaiweli kuyamala esimili-gabuna.
28 Besiele yau Tomo Natuna nige yalalaoma yakato kwapaisowa kaiwegu, yalaoma na
yapaisowa kaiwemiu yo yawasigu yatalamwan mesabana tomo meuloili yayamaisa-
yavivilali.”

Yeisu tomangibugibu labui manli iyalalali
(Malika 10:46-52 yo Luka 18:35-43)

29 Saugana Yeisu me ana tobenaliyao Yeliko silogabaen boda lalakina siyamuli-
kusulili.
30 Tomangibugibu labui simiyasio kamwasa dedeina mena yo saugana sibenalan
Yeisu ilalaoma siyoga siba, “Guyau, Deibida tubuna, ukwatekamkamna-yagimai.”
31 Boda siwalo-sikosikoko-wagili yakato simwanou na kabo siya siyoga kaikaiwe siba,
“Guyau, Deibida tubuna, ukwatekamkamna-yagimai.”
32 Kabo Yeisu itolo na iyogalau kolili iba, “Tawae nuwanuwamiu yaginauli kai-
wemiu?”
33 Kainana siyamaisa siba, “Guyau, nuwanuwamai manimai kuyalalali.”
34 Yeisu ikatekamkamna-yagili kabo ilau kolili, nimana iyagayan, manli ikabitonagili
kabo sauganane koina manli silala. Muli mena yoli labuine simuliya koina.

21

Yeisu ana lusae Yelusalema
(Malika 11:1-11 yo Luka 19:28-40 yo Yoni 12:12-19)

1 Yeisu me ana tobenaliyao silaomako Yelusalema silokelakubwai yanuwa esana
Bedipegi koya Olibe koina kabo tobenali labui iyawasa-bagunayagili,
2 Iba, “Kwalau yanuwane koina na manimiu mena donki yabo me natuna kani
kwalobaili bwaine sipan-kalatagili. Kwalivasili na kwalawagilima koliyau.
3 Tem tomo yabo ineli kaiweli kolimiu kwaba, ‘Guyau nuwanuwana.’ Saugana ami
walo ibenalan kani italam wakalailima.”
4 Ginauli bwaite iyawatagili na tawae palopita ana walo Buki Tabu mena iyamala
yawasosi.
5 Kaiwena sauga beyabeyana koina ipalopisai iba, “Saiyoni* tomoliyao ali wasa
kwaolegili, ‘Wagitai ami kin ilalaoma kolimiu mumugana bigana yo imwalisae imiyasio
donki koina bwaimwana donki natuna.’ ”
6 Tobenaliyaone siginauli besiele Yeisu ana walo kolili.
7 Donki me natuna sikalailima, ali kaleko siyeseli pwatali mena yo Yeisu imwalisae
yabo koina.
8 Boda lalakina kali kwama siyeseli kamwasa mena na tupwaliyao mayau lagalagali
sikoili siyasululi kamwasa kana pasa.

---

* **21:5:** Saiyoni bwaimwa Yelusalema

9 Boda sibaguna Yeisu manna mena yo tabe boda simuliya meuloili siyogayoga siba,
“Osana. Deibida tubuna tatobalan. Yaubada iwalo-muloloi iya ilaoma Guyau esana
mena. Osana. Yaubada tatobalan.”
10 Saugana Yeisu ilusae Yelusalema, yanuwa tomoliyao meuloili kateli sipitali yo
talawauwau lalakina iyawatagili na sinelineli, “Yaiya bwaine?”
11 Boda kainali siyamaisa siba, “Bwaine palopita Yeisu ilaomaya Nasaleta Galili ana
dedei mena.”

Yeisu ilusae Nume Tabu koina (Malika 11:15-19 yo Luka 19:45-48 yo Yoni 2:13-22)

12 Yeisu ilusae Nume Tabu koina, siya togimwala yo toyamayamaisa itao-
yawatagilagili. Mane kana tosensi ali teibeli yo tabe siya bunetutu sigimwagimwala-
yagili ali kaba miyasio ibuikeileli.
13 Iwalolau kolili iba, “Buki Tabu mena Yaubada ana walo silele iba, ‘Yagu nume esana
kani sipei kaba kawanoi.’ Na komiu waginauli besiele tokewali ali gula kaba lowadam.”
14 Kabo tomangibugibu yo siya kaeli belubeluli silaoma Yeisu koina Nume Tabu
kalona mena yo iwoisili.
15 Kabo gagagiliwo siyaele Nume Tabu mena Yeisu sitobatobalan siwaliwali bwaite
besiele siba, “Osana. Deibida tubuna iya Mesaiya tatobalan.”
Ginauli namwanamwasosili Yeisu ipaisowaili tomangibugibu yo tobelu kaiweli
topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakatai sigitaili yo tabe gagagiliwone ali wali
sibenalan kabo simunamunai lalakina kaiwena Yeisu yakato iya tomwakomwakota, iya
nige Mesaiya.
16 Mwa siwalolau Yeisu koina, “Tabu kubebenali gagagiliwo ali walone koina?” Yeisu
iwaloba, “Nuwana komiu Buki Tabu ana walo nige kwayayasili iba, ‘Am paisowa
kaiwena gagagiliwo kuula-yaliyaliyaya-yagili kabo sitobali-seyagiwo.’ ”
17 Yo Yeisu Nume Tabu mena ikaisuluma yo Yelusalema ilogabaen yo ipileyoi yanuwa
Bedani koina ikeno.

Yeisu mayau yabo iyokoiyan kabo iweweka (Malika 11:12-14,20-24)

18 Yanuwa ilayan malala kikiuna Yeisu yanuwa Bedani ilogabaen ivivila yoi ilalau
Yelusalema kaiwena yo iguliyam.
19 Mayau yabo esana fig, yo kana koleya besiele venavena, igitai itotolo kamwasa
dedeina mena yo ilau koina nuwanuwana kanna ikibwa yo ikan. Na nige kanna
ipapagan, ligu bwagabwaganamo. Yo iwalolau mayaune koina iba, “Kani nige sauga
yabo kuuweyoi.” Kabo sauganane koina mayaune iweweka.
20 Tobenaliyao sigitai kateli sipitali sisiliyata siba, “Gubesi mwa mayaune iweweka
mwayamwayau?”
21 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, tem kwameli yawasosi
koliyau yo tabu kwanunuwa-labulabui sowasowamiu waginauli besiele yaginauli
mayaune koina. Na nige ginauli kikiunamo iboma kaiwena na tabe sowasowamiu
ginauli kaba nuwapwanopwano lalakina waginauli. Kaba gite bwaite, tem me ami meli
yo kwawalo koya yabo koina, ‘Kulau kuboma ugabaegiwo kalita mena’ ee kabo kani
iginauli besiele.
22 Tem kwameli, tawae wakawanoiyan kawakawanoi mena, kani kwalobai.”

Yudiya tobagunao Yeisu sineliyan ana kaiwe kaiwena kabo Yeisu isonoga-gabaegili (Malika 11:27-33 yo Luka 20:1-8)

23 Yeisu ilusae kaba yakayakatai ana dedei Nume Tabu kalona mena yo tomo
iyakayakataili kabo topwaoli lalakili yo toloinao silaoma koina sineliyan siba, “Yaiya
ana loina koina na ginauliline bwaite kupaisowaili? Yaiya am kaiwe iyeyawa?”

24 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Baguna bwaite yagu neli kaigeda kani yaeyawa
kolimiu. Tem kwayamaisa koliyau kani yawalowen kolimiu yaiya ana loina koina
ginauliline bwaite yapaisowaili.
25 Yagu neli bwaite besiele. Yoni Toyababitaiso tomo iyababitaisoli. Gubesi, ipaisowai
besiele Yaubada ana loina koina o nuwana tomo ali loina kolili?” Toloinaone Yeisu
ana neli sibenalan kabo siyatubu sigamwagamwa-pakiki sibomamo kolili siba, “Tem
tawaloba, ‘Yaubada ana loina koina’ Yeisu kani ineli-yagila, ‘Na tawae kaiwena nige
Yoni kwamemeliyan?’ Tem ineliyagila bwaine besiele kani tamwalimwaline.
26 O tem tawaloba, ‘Tomo ali loina kolili’ bwaite kaba matausi kisi boda sikaleya kolila
kaiwena ali nuwatu Yoni iya palopita yabo yo ipaisowai besiele Yaubada ana loina
koina.”
27 Mwa koina siba, “Nige kakakatai.” Kabo Yeisu iba, “Tem nige sowana yagu neli
kwayamaisa, yau besiele kani nige yawawalowen yaiya ana loina koina ginauliline
bwaite yapaipaisowaili.”

Yeisu ana yakayakatai toyauyaule yawasosi yo tonuwabui kaiweli

28 Yo Yeisu iwalo yoi toloinao kolili iba, “Na gubesi ami nuwatu walo kobwaibwailine
bwaite kaiwena? Tomo yabo natunao labui. Iwalolau tobagubaguna koina iba, ‘Natugu,
kabona bwaite kaliyatene kulau yagu oine tanona kupaisowai.’
29 Tamana kainana iyamaisa iba, ‘Genuwagu.’ Na muli mena kabo ana nuwatu ibui
yo ilau.
30 Yo tamali ilau natuna labuina koina iwaloyoi, ‘Natugu, kabona bwaite kaliyatene
kulau yagu oine tanona kupaisowai.’ Tamana kainana iyamaisa iba, ‘Tamagu in-
amwanamwa kabo yalau,’ na iyamo nige ilalau.”
31 Yeisu ana walo kobwaibwaili bwaite iyemwawasi kabo ineli iba, “Yoli labuine
kolili yaiya tamali ana nuwatu ipaisowai?” Kabo siyamaisa siba, “Iya tobagubaguna.”
Kabo Yeisu iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, tonaenaeli besiele takesi totano yo sinesineo
ganaganawalili siya silusalusae Yaubada ana kaba loina koina, na komiu toloinao
iyaelemo kwamiyamiya.
32 Kaiwena Yoni Toyababitaiso ilaoma kolimiu, kamwasa namwanamwana iyak-
enayagimiu na nige kwamemeli koina. Bwagana komiu wagitaiyako yakato takesi
totano yo sinesineo ganaganawalili simeli na iyamo nige kwanunuwabui, Yoni ana
guguye kwasikotanan.”

Tano kana togitekalatan naenaeli
(Malika 12:1-12 yo Luka 20:9-19)

33 Yeisu iwalo yoi toloinao kolili iba, “Bwaite walo kobwaibwaili yaboyoi yawalowen
na kwabenalan. Tomo yabo ana tano isepa yo oine ikumai kabo igana-takikili yo gula
yabo ikeli oine kanna masina ana kaba tamtamna yo nume saliyana malamalawena
yabo ikabi tano togitekalatan ali kaba miya yo ali kaba gite-takitakikili tanone. Kabo
iwolegili tomo tupwaliyao kolili yakato siya togitekalatan tanone siyapaisowa yo oine
kanna sigimwala-yani kali sagu kaiwena yo tabe manena tupwana siwolena tanuwa-
ganane koina. Kabo muli mena ilogabaegili ilau yanuwa uloina koina.
34 Saugana oine kanna imatuwa yo sigimwala-yani imwawasi kabo tano tanuwagana
ana topaisowao iyawasali silau togitekalatan kolili yakato oine kanna manena tupwana
sikalai.
35 Na togitekalatan tano tanuwagana ana topaisowao sikabi-kalatagili, yabo sisapi,
yabo sikoyamate na yaiyonana silovekui.
36 Mwa tabe tano tanuwagana boda labuina tupwana sibaibaiwa, siya ana
topaisowao, iyawasayoili silau kabo togitekalatan mumugaline kaigedana siginauli
kolili tabe.

37 Mwawamwawasina, natu yawasosina iyawasa kolili, iba, ‘Natugu kani sikawa-
tomowan siyakasisiyan.’
38 Na saugana natuna sigitai togitekalatan siba, ‘Bwaite tano tanuwagana natu yawa-
sosina. Tem tamanane iboita kani natunane bwaite tanone iya iloinayan. Koinaele
talau takoyamate mesabana tanone tabomamo taloinayan iyamala ala gogo.’
39 Yo sikabi-kalatan sigabae-yawatagilan oine kana tano gana mulina mena kabo
sikoyamate.”
40 Walo kobwaibwaili imwawasi kabo Yeisu ineli iba, “Saugana tem tano tanuwagana
ivivilama tawae kani iginauli togitekalatanne kolili?”
41 Siya toloinaone ana walo kobwaibwaili sibenabenalan siba, “Tomo naenaeli bwaite
kani ikoyamateli na ana tano iwolena togitekalatan uloili kolili. Yo naga oine kanna
imatuwa kani oine kanna manena siyakasa namwanamwai na siyamaisa-yadudulai
tano tanuwagana koina.”
42 Yeisu iwalo kolili iba, “Buki Tabu iwaloba, ‘Tokabikabi veku yabo sikalai yakato
nume sikabi koina na vekune sikawa-naenaeyan yo sisikotanan. Na Guyau vekune
ikalai iyatolo-bagunayan yakato veku meuloili iloinayagili yo sikaiwe. Bwaite Guyau
ana paisowa namwanamwasosina manla mena.’ Gubesi, nuwana nige sauga yabo
walone bwaite kwayayasili?
43 Mwa koinaele, yawalo kolimiu toloinao, Yaubada ana kaba loina kani ikelegabaen
kolimiu na iwolena boda uloina, siya meuweli, kolili.
44 Tem yaiya ibeku veku bwaite pwatana mena kani ikogaogaoli. Na tem veku bwaite
ibeku tomo yabo pwatana mena kani ikomutumutu.”
45 Saugana topwaoli lalakili yo Palisi walo kobwaibwailine Yeisu iwalowen kolili
sibenalani, sikatai iwalowalo siya kaiweli.
46 Kabo nuwanuwali Yeisu sikabi-kalatan yo sipan na iyamo boda simatausagili
kaiwena tomo meuloili ali nuwatu yakato Yeisu iya palopita yabo.

22

Tomo kasole soina sisikotanan
(Luka 14:15-24)

1 Yeisu iwalo-kobwaibwaili yoi kolili iba,
2 “Yaubada ana kaba loina bwaite besiele. Kin yabo kekan lalakina iginauli natuna
tauna ana kasole kaiwena.
3 Baguna tomo lalakili ikawanoi-yagili silaoma kasolene simanmanbubu yo sikekan.
Kasole kana sauga koina ana topaisowa iyawasali kolili ali wasa siwolegili tem silaoma
kekan koina, na iyamo tomo lalakiliwa sisikote.
4 Kabo boda labuina tupwana sibaibaiwa, siya ana topaisowao, iyawasali yoi
iba, ‘Siya yakawanoi-yagili kasole kekanna kaiwena ali wasa kwaolegili yakato bu-
lumakau tauna yo sinena sinisinibuli yaunuiliko yo kan meuloina kakatububunagiliko
kasanasanaimiu kwalaoma kasole kekanna koina.’
5 Na siya sisikote nige ali nuwatu ilalau kolili. Tupwaliyao silau ali tano kolili yo
tupwaliyao silau ali bisinisi kolili.
6 Yo tabe tupwaliyao ana topaisowao sikabi-kalatagili, sisapili yo sikoyamateli.
7 Kabo kin imunamunai lalakina yo ana tokaleyayao iyawasali, silau tounuya-
mateyaone sikoyamateli yo ali yanuwa sigabuli.
8 Yo iwalo ana topaisowao kolili, ‘Kasole kekanna takatububunanako na tomo lalak-
iliwa sisikote nige silalaoma, besi, amokisa kaiwena siyauyaule.
9 Kwalau kamwasa kolili kwatakikili na tem analiyao kwalobaili kwawalo silaoma
kasole kekanna koina takekan.’
10 Yo topaisowa silau kamwasa kolili tomo meuloili silobaili, namwanamwali yo
naenaeli, yo sikalailima. Ee kabo kasole numena ikalapowon.

11 Saugana kin ilusae kasole numena koina na tem tolusae igitaili, kabo tomo yabo
igite-lobai kasole kana kaleko nige ililikwa,
12 mwa ineliyan iba, ‘Eliyam, gubesi na kulaoma kulusae na nige kasole kana kaleko
kulilikwa?’ Na tomone kin kainana nige iyayamaisa.
13 Kin iwalo ana topaisowao kolili, iba, ‘Nimana yo kaena kwapanli na wagabae-
yawatagilan boniboniyai mena na ivalavalam yo mwakana siyekalasi yo sikikokiko.’ ”
14 Yeisu ana walo kobwaibwaili iyemwawasi kabo iba, “Sibaibaiwa Yaubada iyoganili
na yoli isamo igitesipwaili silusae.”

Palisi sitonatonan tem Yeisu siyakewai ana edeedede koina takesi kaiwena na iyamo isonoga-gabaegili

(Malika 12:13-17 yo Luka 20:20-26)

15 Yeisu ana walo imwawasi kabo Palisi Yeisu silogabaen silau sinuwatu-loyaloya na
tem gubesina Yeisu kaba yakewaina yabo siginauli.
16 Kabo Palisi ali tomuliyayao siyawasali Yeisu koina mekalikavao boda yabo esana
‘Elodiyanao.’* Siwalo siba, “Toyakayakatai, kakatai yakato sauga meuloina kuwalo
yawasosi yo am yakayakatai Yaubada kaiwena idudulai. Yo tabe nige tomo yabo ku-
mamatausan, bwagana tosonosonoga o nuwana towasawasa na iyamo nige ugogolulau
kolili.
17 Gubesi, sowasowana Sisa kaiwena takesi tapei o nigele? Na tawae am nuwatu?
Nuwanuwamai am walo kabenalan.”
18 Yeisu ikataiyako yakato siya nuwanuwali Sisa kana kawa-naenae sibenalan yo ana
walone siwalo-masalan toloinao kolili na tem siyakewai kabo iba, “Tomwakomwakota
yawasosi komiu. Tawae kaiwena kwatonatonan tem kwasipwaiyau yagu edeedede
koina?
19 Mane siliba iya koina ami takesi kwapeipeine wakalaiyama kwayakenayagau.”
Manene sikalai yo siwolena koina.
20 Yo ineliyagili iba, “Yaiya makamakayauna yo tabe yaiya esana silele manene
koina?”
21 Siwalolau koina siba, “Sisa.” Yo Yeisu iwalo kolili iba, “Ginauline siya Sisa ana gogo
kwaolena Sisa koina na ginauline siya Yaubada ana gogo kwaolena Yaubada koina.”
22 Saugana ana walo sibenalan kateli sipitali. Kabo silogabaen yo silowasi.

Sadusi Yeisu ana sonoga sitonatonan yo toboita ali toloyoi walona

(Malika 12:18-27 yo Luka 20:27-40)

23 Kaliyatenane koina tabe Sadusi silaoma Yeisu koina. Na Sadusi ali nuwatu yakato
nige toloyoi yaboyoi mwa koina Yeisu sineliyani,
24 siba, “Toyakayakatai, Mosese iwalo tem tomo yabo ikasole nige natunao na iboita
kanakava kwabukwabulina kani ikasolanan na tem natunao ipagan siya melumelu-
wone siyamala tomone, iya boiboitana, natunao.
25 Na gubesi kaba gite bwaite. Tomo yabo mekanakavao yoli seben, tobagubaguna
ikasole nige natunao na iboita kabo kwabukwabulina kanakava ikasolanan.
26 Besiele kaigedana iyawatagili kanakava labuina koina besiele yaiyonana koina yo
besiele meuloiline kolili paganne silobai.
27 Ana kaba mwawasi sinewa iboita.
28 Tem yawasosi toboita kani sitoloyoi, ali toloyoine koina yoli seben luwali mena
yaiya iya wainena yawasosi, kaiwena meuloiliwa sikasolanan?”
29 Yeisu kainali iyamaisa iwaloba, “Kwalopwano yawasosi, kaiwena Buki Tabu ana
walo nige wakakatai yo tabe Yaubada ana kaiwe nige imamayale kolimiu.
30 Saugana toboita sitoloyoi kali koleya besiele aneloseyao bulibuli mena, nige kasole
yoi.

---

* **22:16:** Boda bwaitete siya Elodi ana loina kana tomuliyayao.

31 Na toboita ali toloyoi kaiwena tomala Buki Tabu nige kwayayasili tawae Yaubada
iwalowen kolimiu.
32 Iwaloba, ‘Sauga bwaite yau Abelamo, Aisake yo Yakobo ali Yaubada.’ Bwagana
siboitako na iyamo takatai tubulaone bwaite meyawasili simiyamiya bulibuli mena.
Yaubada iya nige toboita molosi ali Yaubada na siya meyawasili ali Yaubada.”
33 Saugana boda meuloili Yeisu ana yakayakatai sibenalan kateli sipitali, sisiliyata yo
siba, “Iya yawasosimo isonoga.”

Toisabo loina ilalakisosi?
(Malika 12:28-34 yo Luka 10:25-28)

34 Palisi wasane sibenalan yakato Yeisu Sadusi iwalo-yamwanouli kabo silogogoma.
35 Kalikava yabo iya loina kana tokatai nuwanuwana Yeisu itonan mwa ineliyan,
36 iwaloba, “Toyakayakatai, toisabo loina ilalakisosi Mosese ana loina kaloli mena?”
37 Yeisu kainana iyamaisa iwaloba, “Yeoba am Yaubada kumulolo koina katem
meuloina mena, yawasim meuloina mena yo am nuwatu meuloina mena.
38 Loina bwaite iya loina lalakina yo loina bagubagunana.
39 Yo loina labuina bwaite besiele iwaloba, ‘Am tomoyao, kumulolo kolili besiele kowa
kuboma kam mulolo.’
40 Mosese ana loina meuloina yo palopitao ali yakayakatai meuloina silaomaya
loinane bwaite labuine kolili ali wauwau.”

Mesaiya iya Deibida tubuna yo iya Deibida ana Guyau
(Malika 12:35-37 yo Luka 20:41-44)

41 Yeisu igitai Palisi boda lalakina silogogomako mwa ineliyagili,
42 iba, “Gubesi ami nuwatu Mesaiya kaiwena yo yaiya tubuna iya?” Kainana
siyamaisa siwaloba, “Iya Deibida tubuna.”
43-44 Kabo Yeisu ineliyoi iba, “Tem Buki Tabu tayasili talobai yakato beyabeyana
Deibida iba, ‘Yaubada iwalolau yagu Guyau koina iwaloba, ulaulagu mena kumiyasio
kanasiga kam tokalomagigiliwo yaunuili yo ali kaiwe imwawasi na kaekaem silau
galogaloli mena.’
Bwaite kaba kawa yawasosi yakato Deibida Mesaiya ikawa-Guyauwan. Iwalo besiele
kaiwena Yaluyaluwa Tabuna iyanuwapei kabo nuwana imayale.
45 Na tem Deibida Mesaiya ikawa-Guyauwan gubesi mwa iya Deibida tubuna kai-
wena naga Mesaiya iyayawatagilima?”
46 Nige yabo sowasowana Yeisu kainana iyamaisa, mwa koina kaliyatenane koina
kanasiga nige yabo itotonan yoi tem isipwai ana edeedede koina kaiwena sigitai Yeisu
toloinao meuloili isonoga-gabaegili yo simwalimwaline.

23

Yeisu loina kana toyakayakatai yo Palisiyao ikawa-naenae-yagili
(Malika 12:38-39 yo Luka 11:43,46 yo 20:45-46)

1 Yeisu iwalolau boda yo tabe ana tobenaliyao kolili iwaloba,
2 “Loina kana toyakayakatai yo Palisi siya Mosese ana loina kana tokatai yo kana
tokabi-yamayale.
3 Ilonamwayagimiu tem kainali kwabenalani yo ali yakayakatai meuloina kwa-
muliya, na tabu komiu wagiginauli besiele tawae siya siginauli, kaiwena sibomamo ali
yakayakatai nige simumuliya.
4 Loina sibaibaiwa siwalowalowegili tomo kolili mwa koina tomo ali nuwapolowe
ilalaki na Palisiyaone nige nuwanuwali nuwapolowene koina sisaguili yo siyamala-
malaeli.
5 Ginauli meuloina siginauli mesabana yakato tomo sigitaili na sitobalanagili. Mu-
mugali bwaite besiele. Buki Tabu lelelelena sitobwai yo tobwane tabatabana lamwali

mena sipan-kalatan. Yaboyoi kawanoi kwamana sopali mena kulakulali malamalaweli sikona-yapatuli. Tabe sipasa-yagili yakato siya tomo obiobigali yo yakayakasisili kali kilakilala.
6 Kekan soina koina nuwanuwali lalakina tem simiyasio kaba miya namwanamwana kolili yakato siya tomo lalakili, yo tabe nume tapwalolo koina nuwanuwali simiya-baguna tomo manli mena.
7 Tem silau kaba maketi mena nuwanuwali tomo silaoma yo sikawa-kagutoki kolili. Tabe nuwanuwali lalakina tem tomo meuloili sikawa-guyau-yagili."
8 "Na komiu, tabu tomo siwawalo-seyagimiu, kaiwena ami Guyau kaigedamo na meuloimiu kwatoyatoyawa.
9 Tabu yanuwa yaulina tomona yabo wakakawa-tamayan, kaiwena Tamamiu kaigedamo, iya iyaele bulibuli mena.
10 Imiyawa tomo sikakawa-tobaguna-yagimiu, kaiwena ami tobaguna kaigedamo, iya Mesaiya.
11 Yaiya tem nuwanuwana esana ilalaki kalomiu mena ilonamwayan iyamala ami topaisowa.
12 Yaiya tem iboma ipeiseyan, Yaubada kani ipei-lobiyen. Na yaiya tem inuwalobi, Yaubada kani ipeiseyan."

Palisi ali mwakota kaiwena maisana silobai (Malika 12:40 yo Luka 11:39-42,44,47-51 yo 20:47)

13-14 "Kateguwao komiu, loina kana toyakayakataiwo yo Palisiyao tomwakomwakota komiu, Yaubada ana loina kali tolikwailiwo, katekamkamnamiu, bwaliga kani kwasi-lae. Kaiwena Yaubada ana kaba loina kana gamwa wakausi tomo kolili. Analiyao nuwanuwali silusae na ali kamwasa wakaukausi ami loina koina. Bwaite kaiwena nige sowasowamiu kwalusae. Walo yawasosi kwabukwabuliwo ali nume yo ali gogo wakewalili loina mwakomwakota koina. Tabe ami kawanoi simamalawe tomo tenali mena sibenalan yakato kami tobali kaiwena. Mwa bwaite mumugamiune kaiwena kani maisana naenaena kwalobai.
15 Loina kana toyakayakataiwo yo Palisiyao, tomwakomwakota komiu, bwaliga kani kwasilae. Dedei meuloina kolili kwatakikili na mesabana tomo yabo kwayanuwakoi na inuwabui, kabo wakalai na imuliya kolimiu. Komiu Giyena kana tomoyao, na saugana tomone wakalai kwayakenayan iya ana yauyaule ilalakisosi kabo komiu.
16 Komiu tobagunao man gibugibumiu, bwaliga kani kwasilae. Kaiwena komiu kwawaloba, 'Tem tomo yabo ikawalulu Nume Tabu koina sowasowana ana waloyameli isoke-gabaen yakato Nume Tabu ginauli bwagabwaga, na tem tomo yabo ikawalulu Nume Tabu kana gole koina kani nige sowasowana ana waloyameli isoke-gabaen.'
17 Na komiu toyauyaule kaiwena manimiyao sigibu yo nige wakakatai yakato Nume Tabu ilalakisosi kabo muli mena gole ana lalaki. Walo yawasosi Nume Tabu yakayaka-sisina kaiwena mwa golene tabe iyakasisiyan.
18 Na komiu kwawaloyoi, 'Tem tomo yabo ikawalulu kaba pwaoli koina sowasowana ana waloyameli isoke-gabaen yakato kaba pwaoline ginauli bwagabwaga. Na tem tomo yabo ikawalulu yakayakan iya sipwaoliyan koina, nige sowasowana waloyameline isoke-gabaen.'
19 Na komiu toyauyaule kaiwena manimiyao sigibu yo nige wakakatai yakato kaba pwaoline ilalakisosi kabo muli mena yakayakan ana lalaki. Kaba pwaoli yakayaka-sisina kaiwena mwa yakayakanne tabe iyakasisiyan.
20 Koinaele tem tomo yabo ikawalulu kaba pwaoli koina, ikawalulu kaigedai yakayakanne sipwaopwaoliyanne mekanakava.
21 Besiele tem sauga yabo tomo yabo ikawalulu Nume Tabu koina, ikawalulu kaigedai Yaubada mekanakava kaiwena Nume Tabune iya ana kaba miya.

22 Yo tem tomo yabo ikawalulu sae bulibuli mena ikawalulu kaigedai Yaubada ana
kaba miya wasawasa koina yo tabe iya koina."
23 "Loina kana toyakayakataiwo yo Palisiyao, tomwakomwakota komiu. Bwaliga
kani kwasilae. Kaiwena Yaubada ana loina lalakili kwanuwa-mwatainagili siya bwaite
loinaline paisowa dudulaina, kalakavao takate-kamkamna-yagili yo tawalo yawasosi.
Na komiu ami sauga kwayavenuwan loina kikiuli kolili, kaba gite bwaite kaigalu,
venavena yo seyala liguna kwayakasa tupwana kikiuna kwaolena Yaubada koina ami
mulolo. Na ilonamwa-yagimiu tem kwatonan kaiwe na loina lalakili wakatai-bagunа-
yagili kabo muli mena loina kikiuli.
24 Komiu tobagunao man gibugibumiyao. Loina lalakili kwanuwa-mwatainagili na
loina kikiuli kwanuwanuwatu-kalatagili. Kaba gite bwaite. Ginauli kikiuna besiele
nonowala wagitai na ginauli lalakina besiele kameli nige wagigitai.
25-26 Loina kana toyakayakataiwo yo Palisiyao tomwakomwakota yo man gibugibu-
miyao komiu. Bwaliga kani kwasilae. Komiu kwanuwanuwatusosi loina kikiuli kaiweli
besiele komwa yo gaeba kali deudeuli, na loina lalakili nigele. Komiu besiele tomo pati-
patimiu yo tomo kankan-kalakalabilimiu. Baguna katemiu kwadeuli namwanamwai
kabo ami patipati yo ami kankalakalabili imwawasi."
27 "Loina kana toyakayakataiwo yo Palisiyao, tomwakomwakota komiu. Bwaliga kani
kwasilae. Komiu besiele salai sikatububun yo siyapasa, pwatana mena kana koleya
inamwanamwa na kalona mena toboita bowali yo tuwatuwali ikalapowon.
28 Besiele tomo sigitaimiu mayale mena yakato komiu kwanamwanamwa na iyamo
katemiu mena mwakota yo nae sikalapowon.
29-30 Loina kana toyakayakataiwo yo Palisiyao tomwakomwakota komiu. Bwaliga
kani kwasilae. Palopitao ali kilakilala kaba nuwatu-kalatan waginaulili yo tautaubalao
beyabeyali siya mumugali idudulai kali salai kwayapasali. Imwawasi kwamwakota
yakato tem komiu kwamiyamiya tautaubalao beyabeyali ali sauga koina, kani nige
wagiginauli besiele tubumiyao siginauli palopitao kolili, nige kwauunu-yamateli.
31 Koinaele ami mwakota koina kwaboma kwawalo-masalagimiu yakato komiu
tubumiyao palopitao kali tounuyamate.
32 Na tawae naenaena bwaite tubumiyao siyatubu ali sauga koina komiu bwaite
sauga kani kwaetulanyoi.
33 Komiu mumugamiu besiele weso me natunao. Nige sowasowana Yaubada ana
loina kaikaiwena kwayabubu-gabaen, kani iyatalayagimiu yo igabaegimiu Giyena
koina.
34 Koinaele yawalo kolimiu, palopitao yo tosonoga lalakili yo toyakayakatai kani
yayawasali kolimiu. Tupwali kani kwaunuili, tupwali kwayakeloseli, tupwali kwasapili
ami nume tapwalolo kaloli mena yo tupwaliyao kani kwatawoili silau dedei yabo yo
dedei yabo kolili.
35 Na unuyamate meuloina kana maisa komiu kani kwalobai, siya tomo mumugali
dudulaina siunuili, iyatubuya Eibeli koina kanasiga Sekalaiya, iya Balakaiya natuna.
Palopitane Sekalaiya sauga beyabeyana koina tubumiyao siunui dedei yakayakasisi-
molosina yo kaba pwaoli luwaluwalili mena, Nume Tabu kalona mena.
36 Yawalo yawasosi kolimiu, tounuyamate meuloili kali maisa polowena komiu kani
kwalobai."

Yeisu nuwana inae Yelusalema kana tomiya kaiweli (Luka 13:34-35)

37 "Tabe komiu Yelusalema kana tomiya. Palopitao kwaunuili yo siya Yaubada
iyawasali kolimiu kwalovekuili. Sauga meuloina nuwanuwagu ami tomoyao yapei-
gogonagili, besiele kamkam sinena natunao ikele-gogonagili pepena yaulina mena, na
nige nuwanuwamiu besiele.

38 Ee kabo ami Nume Tabu Yaubada kani ikwasagabaen na bwagabwagana,
39 kaiwena mwa yawalo kolimiu kani nige wagigitaiyau yoi kanasiga yavivilama yoi
yo saugana koina kwatobalanagau kwaba, ‘Yaubada iwalo-muloloi mwa iya ilaoma
Guyau esana mena.’ ”

24

Yeisu iedeedede Nume Tabu kana sibayanae kaiwena
(Malika 13:1-2 yo Luka 21:5-6)

1 Muli mena Yeisu Nume Tabu ilogabaen ilalau kabo ana tobenaliyao silaoma koina
siwaloba, “Manim ilau Nume Tabu ali kabikabina kana koleya ugitai.”
2 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Numene bwaine wagitagitailine, veku mena sikabik-
abiline, yawalo yawasosi kolimiu, naga kani vekune sikele-gwaligwalili, nige yabo
imiyamiya ana kaba miya mena.”

Sauga mwawamwawasina kana kilakilala
(Malika 13:3-13 yo Luka 21:7-19)

3 Yeisu ilau isae koya Olibe koina, imiyasio yo ana tobenaliyao sibomamo silaoma
koina siba, “Ama wasa kuyeyama, toisabo sauga koina kani Nume Tabu sikele-
gwaligwali? Na am laoma kana kilakilala yo tabe sauga mwawamwawasina kana
kilakilala gubesi?”
4 Yeisu kainali iyamaisa iwaloba, “Wagite-kalatagimiu kisi tomo tupwaliyao
simwakotayagimiu.
5 Kaiwena tomo sibaibaiwa kani silaoma esagu mena siwaloba, ‘Yau Keliso’ kabo tomo
ali walo mwakomwakota kani simeliyani.
6 Kaleya gogoliyao daguguli kani kwabenalagili salimiu mena yo tabe kaleya dedei
uloi uloi kolili wasaliyao kani kwabenalagili. Na tabu katemiu siwawakaka. Ginauline
besiele bwaite kani siyawatagili baguna kabo muli molosi mena sauga ana kaba
mwawasi kani iyawatagili.
7 Boda yo boda kani sikaleya yo besiele kaba loina yo kaba loina sikaleya. Guliyam
lalakina yo mwanikiniki kani simayale dedei kaigeda kaigeda kolili.
8 Polowe bwaite meuloili kani siyawatagili-baguna kaba gite besiele kabi kana
kamkamna mulina mena kabo melumelu iyawatagili.
9 Tabe muli mena kani sikabi-kalatagimiu yo silawagimiu na siyakamkamnamiu yo
sikoyamatemiu. Yau kaiwegu boda meuloili kani sikalomagigi-lagimiu.
10 Sauganane koina kani tomeli sibaibaiwa ali meli sisikotanan, yo kalikavao kani
sikalomagigi-lagili na siwalo-masalagili toloinao kolili.
11 Palopitao mwakomwakotali sibaibaiwa kani siyawatagili yo tomo meuloili
simwakotayagili.
12 Kabo mumugana naenaena ilalaki isasae yo totapwalolo kani nige kalikavao kolili
simumulolo,
13 na yaiya tem itolo kaikaiwe kanasiga sauga ana kaba mwawasi koina iya kani lebo
ilobai.
14 Wasa namwanamwana Yaubada ana kaba loina kaiwena kani siguguyeyan
yanuwa yaulina mena na tomo meuloili sikatai. Imwawasi kabo yapileyoima.”

Sauga naenaena kani iyawatagili
(Malika 13:14-23 yo Luka 21:20-24)

15 “Ginauli naenaena yabo kani wagitai siyatolo Nume Tabu kana wauwau dedeina
mena. Na ginauline kana koleya besiele Daniela ana Buki kalona mena. Ilonamwayag-
imiu tem komiu toyasiyasili kwanuwatu namwanamwa walone bwaite kaiwena kabo
nuwamiu simayale.

16 Bwaite iya yainaele kaiwena mwa yawalo siya simiyamiya Yudiya koina saugana
ginauli naenaenane sigitai ilonamwayagili tem mwayamwayau sisagena siyabubu
koya mena.
17 Tem yaiya kowa am nume kewana mena kupaipaisowa, kuyabubu
mwayamwayau, tabu sauga ugagabaen am gogo nume mena kaiweli.
18 Yo tem yaiya kowa am tano mena kupaipaisowa, kuyabubu mwayamwayau, tabu
kupipileyoi kam kwama dedei yabo mena kupepeine kaiwena.
19 Ooo, yawasosi kategu ikamkamna-yagili siya tosiumao yo toyasuyasusuwo kaiweli
kaiwena ali yabubu yo ali sagena kani ipolowesosi kolili sauga bwaine koina.
20 Koina wakawakawanoi na sauga namwanamwana Yaubada iyeliwa ami sauga
yabubu koina. Kaiwena tem kwasagesagena tulutulu kana sauga mena ami lau
ikololososi. Tabe tem kwasagesagena Sabati koina kani Mosese ana loina kwalikwai.
21 Kaiwena miya polowe lalakina kani iyawatagili, nige sauga yabo besiele
iyayawatagili yanuwa yaulina ana sauga tubu koina yo kanasiga kabona, yo besiele
kani nige iyayawatagili yoi sauga muli mena.
22 Nae bwaine kana kaliyate tem Yaubada nigele ikakabi-yakubwali tomo meuloili
siboita, na iyamo Yaubada kaliyateline kani ikabi-yakubwali bwaimwa siya ana tomo
igitesipwaili kaiweli.
23 Na sauganane koina tem tomo yabo iwalolaowa kolimiu, iba, ‘Wagitai Keliso
iyaelete’ o tem yabo iba, ‘Iyaelene’ tabu kwamemeliyan.
24 Kaiwena keliso mwakomwakotali yo palopitao mwakomwakotali kani siyawatagili
yo ginauli kaba nuwapwanopwano yo kilakilala sipaisowaili yakato tem totapwalolo
mwakota mena siwoyaili, na iyamo tomeli yawasosi ali meli kani sikabi-kalatan.
25 Kwabenali, ami wasa yaeyawa-bagunayan kabo muli mena ginauline siyawatag-
ili.”
26 “Tem tomo yabo iwalo kolimiu iwaloba, ‘Iyaele ule bwagabwaga mena’ tabu
kwalalau. Yo tem yabo iwaloba, ‘Iyaelete nume kalona mena’ tabu kwamemeliyan.
27 Kaiwena Tomo Natuna ana laoma besiele pigabu ana lau, tem kaluwabu mena
ipigabu kani mwayamwayau tabe ilau yalasi mena ipigabu, imwayamwayausosi.
28 Tem tagitai aoao bodali sitowa niu liguli kolili sivalavalam ee takatai bowa kana
kilakilala iyaele yauli mena imiyamiya. Bwaine besiele kilakilalane yawalowegiliko
kolimiu tem tagitaili takilalali ee kabo takatai yawasosi Tomo Natuna ilaomako.”

Tomo Natuna ana laoma
(Malika 13:24-27 yo Luka 21:25-28)

29 “Nae bwaine kana kaliyate mulina mena kabo dabwelo iboniboniyai, waikena nige
iyayalalayoi, yo utu kani sibekumaya bulibuli mena yo tabe ginauli meuloili bulibuli
mena Yaubada kani inukuili.
30 Na Tomo Natuna ana laoma kana kilakilala kani siyawatagili bulibuli mena, mwa
tomiya yanuwa yaulina kani sivalam koyasili. Tomo Natuna kani sigitai ilalaoma
yaloyaloi pwatana mena, me ana kaiwe yo me ana wasawasa lalakina.
31 Bwagigi kainana lalakina kani siyui kabo ana aneloseyao iyawasali silau yanuwa
yaulina dedei esopali kolili yo ana tomoyao gitegitesipwali ipei-gogonagili, iyatubu
dabwelo ana kaba mwalisae koina kanasiga ana kaba sugu koina.”

Kaba gite saido koina
(Malika 13:28-31 yo Luka 21:29-33)

32 “Kaba gite yabo saido koina saugana tem tagitai yo liguli waluwaluli sikin takatai
yaikin kana sauga ikelakubwamako.
33 Yo tabe besiele saugana tem ginauli meuloina yawalowegili wagitaili siyawatagili,
wakatai Tomo Natuna ana sauga laoma ikelakubwamako.

34 Yawalo yawasosi kolimiu, ginauli meuloiline yawalowegiliko kani siyawatagili
kabo muli mena bwaine yasone kani kilakilalane sigitaili kabo simwawasi.
35 Naga bulibuli yo yanuwa yaulina simwawasi na iyamo yagu yakayakatai kani nige
sowana imwawasi."

Takatububu Yeisu ana pileyoima kaiwena
(Malika 13:32-37 yo Luka 17:26-30,34-36)

36 "Nige tomo yabo ikakatai toisabo kaliyate yo toisabo sauga ginauliline siyawatagili.
Tabe besiele aneloseyao bulibuli mena nige sikakatai, yau Tomo Natuna nige yakakatai,
Tamagu iya ibomamo ikatai.
37 Tomo Natuna ana pileyoima kani kana koleya besiele tauna kona Nowa ana sauga
mena.
38 Kaiwena sauganane koina naga yalubwasi idodoga-saema yo tomo meuloili
sikekakekan yo sinumanuma yo sikasokasole kanasiga kaliyatenane Nowa ilusae waga
aki kalona mena.
39 Nige yabo inuwanuwatui yakato kani tawae iyawatagili kanasiga doga isaema yo
meuloili sigalomwasi siboita. Tabe kani besiele Tomo Natuna ana pileyoima koina.
40 Sauganane koina tomo yoli labui kani sipaipaisowa ali tano koina, yabo aneloseyao
kani sikalai silawan, na yabo imiyamiya.
41 Sinesineo yoli labui kani sipaipaisowa witi kanna sigiligaogaoli kali kaiwena, yabo
kani sikalai silawan na yabo imiyamiya.
42 Koinaele wagite-kalatagimiu, kaiwena nige wakakatai toisabo kaliyate koina ami
Guyau ilalaoma.
43 Na kwanuwatu-kalatan bwaite, tem nume tanuwagana ikatai toisabo sauga
boniyaina koina tokewali kani ilaoma ee kabo isilasilawa yo igitagitai kisi tokewali ana
nume isoke yo ilusae.
44 Besiele komiu ilonamwayagimiu tem wakatububu-nagimiu kaiwena sauganane
koina nige wakakatai Tomo Natuna ana pileyoima kani katemiu iyapitali."

Topaisowa sanasanapuli yo topaisowa yauyauleli
(Luka 12:41-48)

45 "Gubesi topaisowa sanasanapuna mumugana? Ana nuwatu idudulai yo tem ana
taubala ipei topaisowa meuloili igitekalatagili ee kabo kani ipaisowai na kan iwolegili
kekan kana sauga yawasosi kolili.
46 Yo tem ana taubala ilau topaisowane ilonamwayan tem saugana ana taubala
ivivila yoima ilobai iyaele ipaipaisowa dudulai ee kabo taubalane ana topaisowa ikawa-
namwanamwa-yani.
47 Yawalo yawasosi kolimiu, taubalane kani ana topaisowane ipei ana gogo meuloina
igite-kalatan.
48-49 Na tem topaisowane mumugana inae kani inuwatui katena mena iwaloba,
'Yagu taubala kani nige ilolomwaya-mwayauma,' kabo iyatubu taubala ana loina
ilikwai topaisowa meuloili isapili yo ilau toyauyaule mekanakavao sinumanuma yo
sikekakekan.
50 Taubalane ana sauga pileyoima koina kani topaisowane katena ipitali isiliyata,
kaiwena ana taubala ana laoma kana sauga nige ikakatai.
51 Taubalane ana topaisowa kani iunu-yanayanae yo iyetomtomwan, na ipei toy-
auyaule yo tomwakomwakota ali dedei koina na ivalavalam yo mwakana iyekalasi yo
ikikokiko."

25

Sinesineo yoli sanaulu kali walo kobwaibwaili

1 Yo Yeisu iwalo kolili, iwaloba, “Naga sauga ana kaba mwawasi koina Yaubada ana
kaba loina bwaite besiele. Vesalao yoli sanaulu ali mayale sikalaili siyawatagili silau
sisanasana kasole tauna ana laoma kaiwena.
2 Yoli valigigi yauyauleli yo yoli valigigi sanasanapuli.
3 Siya yauyauleli ali mayale sikalaili, na mayalene kana kelesin kana etulan nuwali
imwatainan.
4 Siya sanasanapuli ali mayale sikalaili yo mayale kana kelesin kana etulan tabe
silokalai.”
5 “Na kasole tauna ana laoma iyoviya yo vesalao meuloili kamnali sinae yo siyagaya-
gata yo manli sikenokeno kabo sikenomate.
6 Boniyai luwaluwalina mena kabo tomo yabo ilaoma iyoga kainana lalakina iba,
‘Kwatolo, kwatolo, kasole tauna ilaomako. Kwayawatagilima na tamuloloi.’
7 Kabo vesalao meuloili sitolo yo ali mayale sikatububunagili yo ali mayalene siki-
yalalakili.
8 Siya yauyauleli siwalolau sanasanapuli kolili siba, ‘Kelesin tupwana kwaeyama,
ama mayale kikiunamo siboita.’
9 Kainali siyamaisa siwaloba, ‘Nigele, nige sowasowana tupwana kaeyawa. Sowa-
sowanamo kwalau togimwala kolili ami mayale kana kelesin tupwana kwayamaisa.’
10 Na saugana silalau kelesin yamaisana kaiwena kasole tauna iyawatagilima. Kabo
vesalao siya sikatububu namwanamwa mekanakavao silusae kasole soina kekanna
koina yo gamwa sikausi.
11 Muli mena kabo vesalao yauyauleli sipileyoima sikipisi yo siwaloba, ‘Taubala,
taubala, gamwa kusoke na kalusaewa.’
12 Na taubalane iwaloba, ‘Yawalo yawasosi kolimiu, nige yakakataimiu.’ ”
13 Yo Yeisu ana walo kobwaibwaili iyemwawasi kabo iwaloba, “Koinaele wagite-
kalatagimiu, kaiwena nige wakakatai toisabo kaliyate o toisabo sauga koina ami Guyau
ipileyoima.”

Walo kobwaibwaili yauyauya kaiwena (Luka 19:11-27)

14 Yo Yeisu iwalo-kobwaibwaili yoi kolili iwaloba, “Yaubada ana kaba loina bwaite be-
siele. Taubala yabo nuwanuwana ilau dedei yabo koina yo ana topaisowao iyoganlima
na ana mane tupwana iwolegili kolili yakato sigitekalatan kanasiga ipileyoima kabo
manene siyapileyoi taubalane koina.
15 Kina kana baibaiwa paibi tausan iwolena topaisowa yabo koina, yo tu tausan
iwolena labuina koina yo wan tausan iwolena yaiyonana koina kaiwena kaigeda
kaigeda ali katai kana lalaki besiele ana yauya kolili. Imwawasi kabo ilogabaegili ilau
dedei yabo mena.
16 Topaisowa bwaite iya kina kana baibaiwa paibi tausan ikalai, iya
ilomwayamwayau ilau iyapaisowa yo kana etulan paibi tausan ilobaiyoi.
17 Yo topaisowa yabo tu tausan ikalai ilau iyapaisowa yo kana etulan tu tausan
ilobaiyoi.
18 Na iya topaisowa yabo wan tausan ikalai ilau, bwatano ikeli yo ana taubala ana
mane ipului.”
19 “Sauga imamalawe kabo ali taubala ivivilama yo ana topaisowao yoli yaiyona
iyoganli, nuwanuwana ikatai gubesi ana mane ali yapayapaisowana.
20 Topaisowa bwaite kina kana baibaiwa paibi tausan ikalai ilaoma iwolena ana
taubala koina mekana etulan paibi tausan, yo iwaloba, ‘Taubala, paibi tausan tauna
kona kuyeyama, ugitai tabe kana etulan paibi tausan yalobaiyoi, am mane meuloina
ten tausan iyaelete ukwalai.’

21 Ana taubala iwalolau koina iba, ‘Kowa topaisowa namwanamwana yo sanasanapuna, kupaisowa namwanamwai, manene bwaite nige mane lalakina na ugitekalatan namwanamwai. Koinaele kani yapeiwo ginauli meuloili ugite-kalatagili, kulaoma kowa te yau tayaliyaya toyawa.’
22 Topaisowa iya tu tausan ikalai, ilaoma yoi iwaloba, ‘Taubala, tu tausan tauna kona kuyeyama, ugitai tabe kana etulan tu tausan yalobaiyoi, am mane meuloina powa tausan iyaelete ukwalai.’
23 Ana taubala iwalolau koina iwaloba, ‘Kowa topaisowa namwanamwana yo sanasanapuna, kupaisowa namwanamwai, mane bwaite nige mane lalakina na ugitekalatan namwanamwai. Koinaele kani yapeiwo ginauli meuloili ugite-kalatagili. Kulaoma kowa te yau tayaliyaya toyawa.’ ”
24 “Topaisowa bwaite wan tausan ikalai ilaoma koina yo iwaloba, ‘Taubala, yagu nuwatu kowa tomo kolokololona, kaiwena kowa nige kupepelipeli yo nige ukekelikeli na tomo uloili ali paisowa kanna iyawatagili na koina ukwalai na kuyasae am lakawa mena.
25 Kabo yamatausagiwo mwa gula yakeli bwatano mena na am mane yapulu-wadam, ugitai am mane wan tausan iyaelete ukwalai.’
26 Yo ana taubala iwalolau koina iba, ‘Kowa topaisowa naenaena yo todagela-kololo. Am nuwatu yau tomo kolokololona kaiwena nige yapepelipeli yo nige yakekelikeli na tomo uloili ali paisowa kanna iyawatagili na koina yakalai na yayasae yagu lakawa mena.
27 Tem am nuwatu besiele ilonamwayagiwo yagu mane wan tausan kupei benki koina siyapaisowa, na saugana yavivilama na yakele-yavivila me kana etulan siya sipaisowai kanna. Na nige ugiginauli besiele.’
28 Taubalane itagelakeile yo iwalo ana tosaguwo kolili iba, ‘Manene wan tausan wakalai koina yo kwaolena topaisowa iya ana mane mekana etulan paibi tausan koina.
29 Kaiwena yaiya tem mekana yauyauya kani Yaubada ietulanyoi yo ibaibaiwa. Na tem yaiya nige kana yauyauya ipapagan koina yo iya kana yauyauya kikiuna imiyamiya koina Yaubada kani ikele-gabaen mowoi.
30 Topaisowa naenaena bwaite iya tolobwagabwaga, wagabaen gana muli mena boniboniyai koina yo bwaine koina kani ivalam yo mwakana iyekalasi yo ikikokiko.’ ”

Yatala mwawamwawasina

31 Yeisu iwalo yoi iba, “Sauga ana kaba mwawasi koina Tomo Natuna me ana aneloseyao meuloili silaoma na iya kani iyamala kin kabo imiyasio kaba miya wasawasana koina na iloiloina.
32 Tomiya yanuwa yaulina meuloili kani ikele-gogonagilima simiya manna mena kabo iyakasali yo ipeili boda labui, kaba gite besiele sipi togitekalatan sipi yo gouti iyakasali na ipei-suwalagili.
33 Yo sipi ipeili ulaulana mena yo gouti ipeili gegebana mena.
34 Yo kin kani iwalolau siya simiyamiya ulaulana mena kolili iba, ‘Komiu kwalaoma, Tamagu imulolo kolimiu, kwalusae ana kaba loinane bwaine ikatububunanako kaiwemiu kaba yatubu koina.
35 Kaiwena yaguliyam mwa kan kwaeyama yakan yo galogalogu imagu mwa waila kwaeyama yanuma, tabe yamiya taumana mwa kwayoganiyau ami nume mena,
36 tabe yakowakowa mwa kaleko kwaeyama yalikwa, tabe yakasiebwa mwa wagitekalatagau, tabe yamiyamiya deli mena mwa kwalaoma kwaboeyagau.’
37 Kabo todudulai kani kainana siyamaisa siba, ‘Taubala, toisabo sauga koina kagitaiwo uguliyam na kayakanwo, o nuwana galogalom imagu na waila kaeyawa kunuma?
38 Toisabo sauga koina kumiya taumana na kayoganiwo, o nuwana ukowakowa na kaleko kaeyawa kulikwa?

39 Na toisabo sauga koina ukasiebwa kagite-kalatagiwo o kumiyamiya deli mena na
kalaowa kaboeyagiwo?'
40 Kani kin kainali iyamaisa iba, 'Yawalo yawasosi kolimiu, tem tawae yabo koina
tomiya-polowe yabo kwasagui ee besiele tabe yau kwasaguiyauko.'
41 Muli mena kani iwalolau siya simiyamiya gegebana mena kolili iba, 'Kwalowasi,
komiu naenaesosimiu. Kwalau mayau wedowedolina miyamiya yaina koina,
bwaimwana sikatububunanako Seitani me ana aneloseyao kaiweli.
42 Kaiwena yaguliyam na nige kan kwaeyama, galogalogu imagu na nige waila
kwaeyama,
43 yamiya taumana na nige kwayoyogan-yau, yakowakowa na nige kaleko
kwaeyama, yakasiebwa na nige wagigite-kalatagau yo yamiyamiya deli mena na
nige kwaboboe-yagau.'
44 Boda yauyauleline kani kainana siyamaisa siba, 'Taubala, toisabo sauga koina kagi-
taiwo uguliyam o nuwana galogalom imagu yo kumiya taumana o nuwana ukowakowa
o nuwana ukasiebwa o nuwana kumiyamiya deli mena na nige kasasaguiwo?'
45 Kabo kani kainali iyamaisa, 'Walo yawasosi yawalo kolimiu, nige sagu yabo
kwaeyama koliyau kaiwena besiele tabe nige sagu yabo kwaolena siya tomiya-polowe
kolili.'
46 Imwawasi boda yauyauleli kani silau maisa miyamiya yaina kamkamna koina na
siya todudulai kani silau yawasi miyamiya yaina sikalai."

26

Kamwasa siloyai na Yeisu siunuyamate
(Malika 14:1-2 yo Luka 22:1-2 yo Yoni 11:45-53)

1 Yeisu walo kobwaibwaili iyemwawasili kabo muli mena iwalo ana tobenaliyao
kolili,
2 iwaloba, "Wakatai kaliyate labui simiyamiya kabo mwalelikwa soina kana sauga
iyatubu na Tomo Natuna kani sitalamwan na siyakelose."
3 Sauganane koina topwaoli lalakili yo Yudiya ali tobagunao silogogo topwaoli lalak-
ina Kaiyapa ana nume wasawasana koina,
4 na nuwatu siloyai yakato tem wadam mena Yeisu sikabikalatan na siunuyamate.
5 Yo siwaloba, "Tabu tapapaisowai soine kana sauga kalona mena kisi boda simuna-
munai yo sikaleyaila."

Sine yabo olo bwalaina namwanamwana isuwai Yeisu kulukuluna mena
(Malika 14:3-9 yo Yoni 12:1-8)

6 Yeisu iyaele Bedani koina Saimoni Lepelo ana nume mena bwaimwa tauna kona
Yeisu Saimoni iwoisi,
7 kabo sine yabo ilaoma yo botolo namwanamwana ikalaiyama, kalona mena olo
bwalaina namwanamwana maisana lalakina, kabo saugana Yeisu imiyasio sabi kekan
sinene olone isuwai Yeisu kulukuluna mena.
8 Tobenaliyao sigitai kabo simunamunai, siwaloba, "Tawae kaiwena olone
kuyavenuwan?
9 Tem olone tagimwala-yani kani mane lalakina talobai na takalai yo tobubutumao
tasaguili taolegili."
10 Yeisu ali edeedede ibenalan kabo iwalolau kolili iba, "Tawae kaiwena sinene
kwayokoiyan? Paisowa namwanamwana bwaite ipaisowai koliyau.
11 Sauga meuloina tobubutumao simiyamiya luwamiu mena na yau nige sauga
meuloina mekamikava tamiyamiya.
12 Sauga kikiunamo kani yaboita. Sinene olo bwalaina namwanamwana isuwai
kulukulugu mena sabi peiyau salai mena kaiwena.

13 Yawalo yawasosi kolimiu, yanuwa yaulina meuloina koina toisabo dedei koina tem
wasa namwanamwana siyawasayan, ginauline bwaite sinene ipaisowai koliyau kani
siedeededeyan bwaimwa kaba nuwatu kalatanna."

Yudasa ilau topwaoli lalakili kolili
(Malika 14:10-11 yo Luka 22:3-6)

14 Kabo tobenaliyao yoli tuwelo luwali mena yabo esana Yudasa Isikaliota, iyawatag-
ili ilau topwaoli lalakili kolili,
15 kabo ineli kolili iba, "Tawae kani kwaeyama tem Yeisu yaeyawa kolimiu?" Kabo
mane siliba kana lalaki teti siyasili yo siwolena koina.
16 Sauganane koina Yudasa iyatubu Yeisu ana lokeikeile igitagitai kaiwena
nuwanuwana kamwasa iloyai na italamwan toloinao kolili.

Yeisu mekanakavao tobenaliyao mwalelikwa soina kanna sipaisowai
(Malika 14:12-26 yo Luka 22:7-23 yo Yoni 13:21-30 yo 1 Kolinita 11:23-25)

17 Beledi Gaibunamo kana kaliyate bagubagunana koina* tobenaliyao silaoma Yeisu
koina na sineli siba, "Toisabo dedei koina nuwanuwam mwalelikwa soina kanna
kakatububunan kaiwela na takekan?"
18 Kainali iyamaisa iba, "Kwalau Yelusalema na tomo yabo koina kwawalo bwaite
besiele, 'Toyakayakatai iwaloba, yagu sauga ikelakubwamako. Nuwanuwagu
mekaukavao yagu tobenaliyao mwalelikwa soina kanna kapaisowai am nume mena.' "
19 Kabo tobenaliyao sipaisowai besiele ana walo kolili na kan siginauli mwalelikwa
soina kaiwena.
20 Iboniyai Yeisu me ana tobenaliyao yoli tuwelo simiyasio na sikekakekan.
21 Kekanne luwana mena Yeisu iwalo kolili iba, "Yawalo yawasosi kolimiu, tomo yabo
imiyamiya luwamiu mena kani isikotanagau yo iyauya-yagau toloinao kolili."
22 Kateli mena sinuwapwanopwano lalakina kabo kaigeda kaigeda sinelineli Yeisu
koina siwaloba, "Guyau, yau nigele, wa?"
23 Yeisu kainali iyamaisa iba, "Tomonane iya mekaukava gaeba kaigeda koina nima-
mai kapei iya bwaimwa kani isikotanagau.
24 Tomo Natuna kani iboita besiele Buki Tabu ana walo, na iya tomo bwaitete ikalo-
magigilan kani nuwana inae kaiwena bwaliga kani kana maisa ilalaki. Ilonamwayan
tem tabu sinana ikakabi, kabo mayaune wedowedolinane lalakina kani nige ilolobai."
25 Kabo Yudasa Isikaliota naga Yeisu ikakalomagigilan yo isisikotanan na iba, "Toy-
akayakatai, yau nigele, wa?" Yeisu iba, "Kowa kagu tokalomagigili."

Guyau ana kekan

26 Saugana ali kekanne koina, Yeisu beledi ikalai, ikawatoki Yaubada koina kabo ikivi
na iwolena ana tobenaliyao kolili iwaloba, "Wakalai wakan, bwaite iya yogu."
27 Tabe wain komwana ikalai, ikawatoki Yaubada koina kabo iwolena kolili iwaloba,
"Meuloimiu kwanuma.
28 Bwaite kwasinegu iya kamwasa waluwaluna. Kwasinegu kani ididi kabo tomo
sibaibaiwa nuwatu-pwaiki silobai ali pwanoli kolili.
29 Yawalo kolimiu, wain bwaite kani nige yanunuma yoi kanasiga komiu yo yau
Tamagu ana kaba loina koina tamiyamiya kabo wain waluwaluna tanuma."
30 Wali yabo siwaliyan kabo siyawatagili silau koya Olibe koina.

Pita iwalo yakato kani nige Yeisu iuuvalayan
(Malika 14:27-31 yo Luka 22:31-34 yo Yoni 13:36-38)

---

* **26:17:** Mwalelikwa kana sauga mena soi yabo siginauli kaliyate seben kaiweli esana sipei Beledi Gaibunamo (nige yisti), kana nuwatu kalatan bwaine Isileli ali yawatagili Itipita koina sauga beyabeyana koina.

31 Yeisu iwalo kolili iba, “Boniyai bwaite koina meuloimiu kani kwayabubu-gabaegau
kaiwena Buki Tabu iba, ‘Sipi kali togitekalatan kani yaunui kabo sipi sitatagwaligwali.’
32 Na yagu toloyoi mulina mena, kani yabaguna yalau Galili, muli mena kabo
kwalaoma.”
33 Pita Yeisu kainana iyamaisa iba, “Bwagana kaukavao meuloili siyabubu na yau
kani nige yayabubu-gabaegiwo.”
34 Yeisu iba, “Yawalo yawasosi koliwo, boniyai kabona kamkam tauna kani naga
ivavalam na kuuvalayagau meyaiyona.”
35 Pita iwalo yoi koina iba, “Nigele. Nige sowasowana yauvalayagiwo nuwana tem
kowa te yau taboita.” Yo tobenaliyao meuloili siwalo besiele.

Yeisu ilau ikawanoi Getesemani koina
(Malika 14:32-42 yo Luka 22:39-46)

36 Kabo Yeisu me ana tobenaliyao silau dedei bwaine esana Getesemani kabo iwalo
kolili iba, “Kwamiyamiya bwaite koina na yau yalau yakawanoi bwaine koina.”
37 Pita yo Sebedi natunao labui iyoganli, silau mekanakavao kabo Yeisu katena
ikamkamna lalakina.
38 Kabo iwalo kolili iba, “Kategu ikamkamna lalakina kabo kamkamnane kikiunamo
itabe-yamateyau. Kwamiyamiya bwaite koina na kwasilasilawa.”
39 Ilogabaegili, iutulau nige kana mwayaga iyayai, kabo italu-pwaopwaom bwatano
mena yo ikawanoi iba, “Tamagu, tem sowasowana kamkamna komwana tabu ilalaoma
koliyau. Na tabu yau yagu nuwatu mena na kowamo am nuwatu.”
40 Kabo Yeisu ipileyoi ana tobenaliyao yaiyonane kolili yo igitaili sikenokeno. Iwalo
Pita koina, iba, “Gubesi mwa nige sowasowamiu sauga kikiuna koina komiu te yau
tasilasilawa?
41 Kwasilasilawa me ami kawakawanoi na tabu woya koina kwabebeku.
Yaluyaluwamiu nuwanuwana, na yomiu sibelu.”
42 Labuina yoi ilau ikawanoi, iba, “Tamagu, komwa bwaite genuwagu yanuma koina.
Na tem am nuwatu besiele nige yabo kamwasa imiyamiya inamwanamwamo yanuma
koina.”
43 Ipileyoi igitaiyoili nagamo sikenokeno kaiwena manli sikenokenososi.
44 Kabo ilogabaegili ilau yoi ikawanoi yaiyonana ana walo kaigedanamo.
45 Kabo ipileyoi tobenaliyao kolili yo iba, “Nagamo iyaele wakenokeno yo
wakaikaiyawasi, awa? Wagitai, sauga iyawatagiliko kabo Tomo Natuna kani siyauyan
siwolena tomo naenaeli kolili.
46 Kwatolo talau. Kagu tokalomagigili isasaema.”

Yeisu sikabikalatan
(Malika 14:43-50 yo Luka 22:47-53 yo Yoni 18:3-12)

47 Yeisu iyaelemo iedeedede kabo Yudasa Isikaliota iyawatagilima, iya Yeisu ana
tobenali yabo, bwaite yoli tuwelone luwali mena. Mekanakavao boda lalakina kaleya
kelepana yo kepata silokalaili. Bodane bwaite silaoma kaiwena topwaoli lalakili yo
Yudiya ali tobagunao siyawasali silaoma.
48 Na saugana bodane sisasaema kamwasa mena, Yudasa Isikaliota kilakilala
iwalowen kolili, iba, “Tem tomone yasapwali na yanisoi bwaimwa iya wakabi-kalatan.”
49 Kabo Yudasa idudulaimo ilau Yeisu koina, iba, “Kagu toki toyakayakatai”, yo
isapwali inisoi.
50 Yeisu iwalo koina iba, “Eliyam, am nuwatune kaiwena kulaoma uginauli besiele.”
Kabo bodane silau Yeisu koina yo sikabi-kalatan.
51 Yeisu ana tobenali yabo ana kaleya kelepana iniwisi-yawatagilan kaba peina mena
yo topwaoli lalakina ana topaisowa tenana ikoutusi.

52 Kabo Yeisu, me ana yokoi, iwalo koina iba, “Am kaleya kelepana kupei yoi ana kaba
miya mena kaiwena yaiya tem kelepa mena ikaleya kani siunuyamate kelepa mena.
53 Nuwana nige ukakatai sowasowagu yayoga Tamagu koina sagu kaiwena. Tem
yayoga kani aneloseyao baibaiwasosili iyawasali silaoma na sikaleya kaiwegu.
54 Na tem yaginauli besiele, nige sowasowana Buki Tabu ana walo iyamala yawasosi.
Buki bwaite iwalo yakato kani iyawatagili kamwasa bwaite besiele.”
55 Kabo Yeisu iwalo bodane kolili iba, “Kaliyate sibaibaiwa yamiyasio Nume Tabu
koina yo yayakayakatai, na nige wakakabi-kalatagau. Na sauga bwaite kaleya
kelepana yo kepata kwalokalaili yo kwalaoma na wakabi-kalatagau. Yakato yau besiele
toloinalikwa yabo?
56 Na ginauli meuloina bwaite siyawatagili kabo palopitao ali lelelele Buki Tabu mena
iyamala yawasosi.” Sauganane koina ana tobenaliyao meuloili Yeisu siyabubu-gabaen.

Yeisu siyatalayan Kaiyapa ana nume mena
(Malika 14:53-65 yo Luka 22:54-55,63-71 yo Yoni 18:13-14,19-24)

57 Bodane Yeisu sikabikalatan siyoganama Kaiyapa ana nume mena kaiwena bwaine
koina loina kana toyakayakatai yo Yudiya ali tobagunao simiyagogoko. Na Kaiyapa iya
topwaoli lalakili ali tobaguna.
58 Pita Yeisu iyamuli-kusuli imuliya-molosi kanasiga iyawatagili Kaiyapa ana nume
kana gana koina. Pita ilusae gana kalona mena kabo imiyasio mekanakavao
topaisowao, nuwanuwana igitai tawae kani siginauli Yeisu koina.
59 Yeisu iyaele nume mena yo topwaoli lalakili yo Yudiya kali tobagunao nuwanuwali
lalakina tem walo mwakomwakota yabo kaikaiwena silobai na koina siyakewai na tem
siwalo iboita.
60 Na nige yabo silolobai, bwagana tomo sibaibaiwa silaoma yo ali walo
mwakomwakota siwalowen. Muli mena tabe tomo labui yoi silaoma,
61 yo siba, “Tomone bwaite iwawalo yakato iya sowasowana Yaubada ana Nume Tabu
isoke-gwaligwali yo kaliyate yaiyona kalona mena iyatoloyoi.”
62 Kabo topwaoli lalakili ali tobaguna itolo yo iwalo Yeisu koina iba, “Gubesi mwa
kainali nige kuyayamaisa? Walo bwaite siwalowen kaiwem kana dudulai gubesi?”
63 Na Yeisu itolo-mwanou. Kabo Kaiyapa iwalo koina iba, “Yaubada meyawasina
esana mena, kuwalo yawasosi kolimai tem kowa Mesaiya, Yaubada Natuna, o nigele.”
64 Yeisu kainana iyamaisa iba, “O, tawae kuwalowenne besiele. Yawalo kolimiu,
sauga ilalaoma kani yau Tomo Natuna wagiteyau yamiyasio Yaubada Tokaiwesosi
ulaulana mena na yaloyaloi pwatali mena yalaoma.”
65 Kabo Kaiyapa imunamunai kabo iboma kana kaleko itabeigali yo iba, “Tomone
iboma iwaloseyan na Yaubada esana ipeiyatalu. Mwa besi, kani nige tomo taloloyaiyoili
na silaoma siedeedede kaiwena. Tabenalanako ana kawasewa.
66 Na ami nuwatu gubesi?” Kainana siyamaisa siba, “Ilonamwayan iboita.”
67 Kabo Yeisu manna sikaikaisoi yo nimali mena siunui. Tupwali sikopapali,
68 yo siba, “Tomala kowa Mesaiya? Naga kuwalo kolimai yaiya ikopapaliwone?”

Pita Yeisu iuvalayan
(Malika 14:66-72 yo Luka 22:56-62 yo Yoni 18:15-18,25-27)

69 Na Pita imiyasio gana kalo mena, kabo topaisowa gamasine yabo ilaoma koina yo
iba, “Kowa bwaite Yeisu game Galili ana boda yabo.”
70 Na tomo manli mena iuvalayan iwaloba, “Nige yakakatai tawae kuwalowalowen.”
71 Pita iutu-kaisulu gana kana gamwa salina mena kabo gamasine yaboyoi Pita igitai
yo iwalo tomo kolili, siya simiyamiya bwaine koina iwaloba, “Tomone iya Yeisu game
Nasaleta ana boda yabo.”
72 Pita gamasinene kainana ibenalan kabo iuvalayoi. Ikawalulu yo iba, “Tomone nige
yakakatai.”

73 Nige sauga mamalawena na tomo siya sitotolo Pita salina mena silaoma koina
siwaloba, “Walo yawasosi kowa Yeisu ana boda yabo, kaiwena kainam kana dagugu
iwalo-masala kowa game Galili.”
74 Kabo Pita ikawaluluyoi, iba, “Yawalo yawasosi, tomone nige yakakatai. Tem nige
yawawalo yawasosi kani Yaubada iyamaisayau.” Sauganane koina kamkam tauna
ivalam.
75 Kabo Pita Yeisu ana walo nuwana mena isae saugana Yeisu iba, “Boniyai kabona
kamkam tauna kani naga ivavalam na kuuvalayagau meyaiyona.” Kabo Pita numene
kana gana ilogabaen ikaisulu iyawatagili bakubaku mena yo me ana nuwanae ivalam.

27

Yeisu silawan Pailato koina
(Malika 15:1 yo Luka 23:1-2 yo Yoni 18:28-32)

1 Malala kikiuna topwaoli lalakili yo Yudiya ali tobagunao meuloili Yeisu kana loina
siginauli yakato siunuyamate.
2 Kabo sipan silawan siwolena Pailato koina, iya Loma tomona yabo na Yudiya ali
gavana.

Yudasa ana boita
(AAP 1:18-19)

3 Yudasa, Yeisu kana tokalomagigili, saugana wasana ibenalan yakato Yudiya toba-
gunao siloina kani Yeisu siunuyamate, me ana nuwapolowe yo nuwana ikuwali kabo
mane siliba kana baibaiwa teti (30) iyapileyoi topwaoli lalakili yo tobagunao kolili.
4 Iwaloba, “Yawasosi yalopwano, kaiwena Yeisu nige ana nae yabo na yayauyan
kolimiu sabi unuyamatena.” Kainana siyamaisa siwaloba, “Nige tawae yabo kolimai.
Kumiyawaya, kuboma kam polowe.”
5 Kabo Yudasa mane igabae-luseyan Nume Tabu kalona mena mwa ilau igadosowa
maina koina.
6 Topwaoli lalakili mane sikalai yo siwaloba, “Mane bwaite kwasine, Yeisu ana boita
maisana, kabo nige sowasowana tapei Nume Tabu manena kaba peina mena kisi
Mosese ana loina talikwai.”
7 Mane bwaite kana loina sipaisowai kabo sikalai yo bwatano yabo siyamaisa tomiya
taumana kali salai kaiwena. Mwa siyamaisa tomo yabo koina, iya gulewa kana
tokabikabi.
8 Iya bwaite kaiwena kanasiga kabona bwatanone esana sipei ‘Kwasine bwatanona.’
9 Kabo sauganane koina palopita Yelemaiya ana walo iyamala yawasosi, kaiwena
beyabeyana Buki Tabu mena iwaloba, ‘Mane bwaite kani Isileli tomoliyao sitalamwan
yo tomone maisana kana lalaki siliba kana baibaiwa teti (30) sikalai,
10 yo gulewa kana tokabikabi ana bwatano siyamaisa, besiele Yaubada ana walo
koliyau.’

Pailato Yeisu iyatalayan
(Malika 15:2-15 yo Luka 23:3-5,13-25 yo Yoni 18:33—19:16)

11 Yeisu itotolo Pailato manna mena iya Yudiya ali gavana kabo Pailato ineli iba,
“Gubesi, kowa yakato Yudiya ali kin?” Yeisu iba, “O, besiele am walone.”
12 Topwaoli lalakili yo Yudiya ali tobagunao Yeisu siyakewai, na bwagana nige ana
nae ipapagan, nige yabo kainali iyayamaisa.
13 Kabo Pailato iwalo koina iwaloba, “Tabu kubebenalan ginauli isa kaiweli siyayake-
waiwo?”
14 Na Yeisu nige kikiuna kainali iyayamaisa, kabo Pailato katena ipitali mwa inuwap-
wanopwano.

15 Pailato mumugana bwaite besiele, bolime kaigeda kaigeda, mwalelikwa soina kana
sauga koina, tolusae deli yabo iya tem Yudiya sigitesipwai sikawanoiyan, Pailato ilivasi
yo iyawatagili deli mena.
16 Sauganane koina tomo yabo imiyamiya deli mena esana Balabasi, iya mumugana
inaesosi kaiwena mwa wasana ilalaki.
17 Kabo saugana boda silogogoma, Pailato ineliyagili iba, “Yaiya nuwanuwamiu
yalivasi kaiwemiu, Balabasi o nuwana tem Yeisu iya siyogayan Mesaiya?”
18 Pailato iwalo bwaite besiele kaiwena ikatai Yeisu lamwa-polowe mena sikalaiyama
koina.
19 Pailato iyaele imiyasio kaba yatala koina kabo wainena walo iyawasa koina bwaite
besiele, “Tomone nige ana nae, tabu ginauli yabo kupapaisowai koina kaiwena boniyai
mena yakenowa yakenokenoi yo yasilisiliyata mwa iya kaiwena yamatausi lalakina.”
20 Na topwaoli lalakili yo Yudiya ali tobagunao boda nuwali sikoi mwa bodane siwalo
Pailato koina siba, “Balabasi kulivasi na Yeisu kuunuyamate.”
21 Pailato tomo ineliyagili iba, “Yoli labuine kolili, yaiya nuwanuwamiu yalivasi.”
Kabo siwaloba, “Balabasi.”
22 Kabo ineli yoi iba, “Tawae kani yaginauli Yeisu iya siyogayan Mesaiya kaiwena?”
Meuloili siwaloba, “Kuyakelose. Kuyakelose.”
23 Pailato ineli yoi iba, “Tomone tawae ana nae?” Kabo siyoga kaikaiwe siba,
“Kuyakelose.”
24 Pailato ikatai nige tabe sowasowana kamwasa yabo iginauli, kikiunamo kaleya
siginauli, kabo waila ikalai nimana ideuli boda manli mena yo iba, “Tomone ana boita
kaiwena tabu kwayayakewaiyau. Kwabomamo kwaloina.”
25 Tomo meuloili siwaloba, “Inamwanamwa, ana boita kaiwena yakewainane ilaoma
kai kolimai yo natumayao kolili.”
26 Kabo Pailato Balabasi ilivasi kaiweli na iwalo tokaleya yabo balae matumatuwana
ikalai na Yeisu isapi. Imwawasi kabo iwolena tokaleya bodaliyaone kolili na siyakelose.

Tokaleyayao Yeisu sitalatalawasiyan
(Malika 15:16-20 yo Yoni 19:2-3)

27 Pailato ana tokaleyayao Yeisu siyoganama nume lalakina kalona mena bwaine Ga-
vana ana dedei mena, kabo siwalo tokaleya meuloili silogogo yo Yeisu sitolo-takikilan.
28 Kana kaleko silolo-gabaen kabo kaleko balabalagiyana malamalawena besiele kin
kali kaleko sikalai yo siyalikwa.
29 Pwaopwaom samasamali sipaisowai sikalai yo sipei kulukuluna mena. Ginagina
yabo sikalai yo talawasi mena sipei nimana ulaulana mena yakato iya besiele kin yabo,
kabo sipwalou manna mena yo sitalatalawasiyan siwaloba, “Kamatoki kowa, Yudiya
ali kin.”
30 Yeisu yona mena sikaikaisoi yo ginaginane sikalai yo kulukuluna mena sikoikoi.
31 Saugana ali talawasi imwawasi kabo kaleko malamalawena silolo-gabaen yo
iboma kana kaleko siyalikwa. Muli mena siyoga-yawatagilan silawan sabi yakelosena.

Yeisu sipeiseyan kelose koina
(Malika 15:21-32 yo Luka 23:26-43 yo Yoni 19:17-27)

32 Saugana Yeisu siyogan ilalau kelose kaiwena, tomo yabo silobai iya Sailini tomona
esana Saimon kabo siyadidiga Yeisu kana kelose ikewai.
33 Siyawatagili yanuwa esana Goligota. Na Goligota kana katai bwaite, koyane kana
koleya besiele tomo kulukuluna.
34 Bwaine koina ginauli yabo kamnana malumaluluna mekanakava oine siebweli yo
siwolena koina. Kikiuna inuma-tonan kabo isikotanan nige nuwanuwana inuma.

35 Sipeiseyan kelose mena imwawasi, kabo tokaleyayao veku kikiuli sikalaili, venu
yabo sivenuwan tem analiyao venune koina sibaguna kani Yeisu kana kwamao si-
wolegili kolili.
36 Imwawasi kabo tokaleyayaone simiyasio na Yeisu sigitagitai.
37 Kabo walowa kaba yakewainawa silele sikoyapatu kelose kewana mena, lelelelene
iba, “Bwaite Yeisu, Yudiya ali kin.”
38 Tokewali labui mekanakavao siyakeloseli, yabo ulaulana mena yo yabo gegebana
mena.
39 Yo tomo bodali siya silau Yeisu siloloyagiuli sikawa-naenae-yani yo kulukululi
siyakwaleli,
40 yo siwalo-lamwalamwai siba, “Aaa. Beyabeyana kuwalo yakato sowasowam Nume
Tabu kusoke-gwaligwali na kaliyate yaiyona kaloli mena ukwabiyoi. Sauga bwaite
kubomayoi kuleboiwo. Tem kowa Yaubada Natuna kelose mena ukwaisulu.”
41 Tabe besiele topwaoli lalakili mekalikavao loina kana toyakayakatai yo Yudiya ali
tobagunao siwalo-gagasa yo sitalawasiyan,
42 siba, “Tomo uloili ileboili na nige sowasowana iboma ileboi. Yakato iya Isileli ali
kin. Iboma kelose mena ikaisuluma kabo tameliyan.
43 Yaubada kana meli ipei, yo tauna kona iboma kaiwena iba, ‘Yau Yaubada Natuna.’
Tem besiele tasanasana na tagitai tem Yaubada nuwanuwana ileboi o nigele.”
44 Tokewali mekanakavao siyakeloseli siya tabe besiele Yeisu sisinali.

Yeisu ana boita
(Malika 15:33-41 yo Luka 23:44-49 yo Yoni 19:28-30)

45 Kala pwasinasina mena kanasiga tili koloki lolau yanuwa meuloina iboniboniyai.
46 Tili koloki ana dedei koina kabo Yeisu kainana lalakina mena iyoga iba, “Eloi eloi
lama sabakitani?” Walo bwaite kana katai besiele, ‘Yagu Yaubada, yagu Yaubada, tawae
kaiwena kumiya-dagedagela-yagau?’
47 Tomo tupwaliyao sitotolo kainana sibenalan na sibenali-pwano kabo siwaloba,
“Ilaitiya kaiwena iyogayoga.”
48 Sauganane koina tomo yabo luwali mena isagena balou ikalai yo iyabuta oine
malumaluluna koina kabo ipei ginagina isuna mena yo manna mena iyagaseyan yakato
Yeisu inuma.
49 Na siya sigitagitai siwaloba, “Besi. Naga tagitai tem Ilaitiya ilaoma na ileboi.”
50 Yeisu iyoga yoi kainana lalakina, kabo yawasina italamwan imwawasi.
51 Sauganane koina kaleko tabatabana biliutusi kana gulu Nume Tabu kalona mena
itaigali iyatubu kewa mena kanasiga ilobi yauli mena. Mwanikiniki iyawatagili kabo
bwatano inukui yo veku lalakili silotaitaigali.
52 Tomo kali salai sitasoke yo Yaubada ana tomoyao siya boiboitali sibaibaiwa sitolo
meyawasili.
53 Kali salai sitolo-gabaegili kabo Yeisu ana toloyoi mulina mena silau silusae
Yelusalema yo tomo sibaibaiwa siyawatagili kolili.
54 Yeisu kana togitekalatanwo siya tokaleyayao yo tabe kaleya kali tobaguna,
mwanikiniki kamnana silotonan yo ginauli meuloina bwaite iyawatagili sigitai, kabo
simatausi lalakina yo siwaloba, “Walo yawasosi iya Yaubada Natuna.”
55 Sinesineo sibaibaiwa sitolo-suwala yo manlimo ilaulau Yeisu sigitagitai.
Sinesineone bwaite siya tauna kona Yeisu siyamuli-kusuli mekalikava silaoma Galili
na sisagui.
56 Luwali mena Meli Magidala, yo tabe ana waliesa Meli iya Yemesa yo Yosepa sinali,
yo yabo tabe Sebedi natunao sinali.

Yeisu sipei salai kalona mena
(Malika 15:42-47 yo Luka 23:50-56 yo Yoni 19:38-42)

57 Saugana yanuwa ilolau towasawasa yabo, iya Alimadiya tomona esana Yosepa,
ilaoma, iya tabe Yeisu kana tomeli yabo.
58 Ilau Pailato koina Yeisu yona ikawanoiyan kabo Pailato iwalo siwolena koina.
59 Yosepa Yeisu yona ikalai, kaleko waluwaluna koina isuma,
60 kabo ipei iboma kana salai waluwaluna kalona mena, salaine mala vekuvekuna
tauna kona ikeliyako. Veku lalakina yabo iyatapipiliyama yo salai gamwana ikokausi,
kabo ilogabaen.
61 Meli Magidala mekanakava ana waliesa simiyasio kali koleya ilaulau salai mena.

Tokaleyayao salai sigitekalatan

62 Yanuwa ilayan yoi Satade siya Yudiya ali sabati, kabo topwaoli lalakili yo Palisi silau
Pailato koina.
63 Siwalolau koina siwaloba, “Taubala, kanuwatu-kalatan tomwakomwakota bwaite
esana Yeisu, saugana meyawasina koina iba, ‘Kaliyate yaiyona imwawasi kabo kani
yatoloyoi.’
64 Mwa nuwanuwamai kuwalo tokaleyayao silau salai sigitekalatan kanasiga kaliyate
yaiyona imwawasi, tem nige tagiginauli besiele kisi ana tobenaliyao silau, yona sikalai
yo siwalo tomo kolili yakato itoloyoiko. Kabo walo mwakomwakota bwaite kani
idebalala yo ilalaki, nige besiele baguna.”
65 Pailato iwalo topwaoli lalakili yo Palisi kolili iba, “Inamwanamwa, yagu toka-
leyayao tupwali wakalaili kwalau kwapeili salai mena sigitekalatan namwanamwai.”
66 Kabo silau maina yabo sikalai vekune sipan-kalatan, ali kilakilala, mwa toka-
leyayao sipeili salai mena sigitekalatan namwanamwai.

28

Yeisu itoloyoi boita mena
(Malika 16:1-10 yo Luka 24:1-12 yo Yoni 20:1-10)

1 Yudiya ali sabati imwawasi kabo wiki kana kaliyate bagubagunana koina, malala
kikiuna Meli Magidala me ana waliesa sisulubon silau salai sabi gitaina.
2 Mwanikiniki lalakina inuku kaiwena Yaubada ana anelose yabo ilobima bulibuli
mena ilau salai mena vekune iyatapipili-suwalan yo imiyasio pwatana mena.
3 Kana koleya imayamayale besiele pigabu yo kana kaleko mayamayalesosina.
4 Tokaleyayao siya salai sigitegite-kalatan simatausisosi mwa sitabubu kabo sibeku
bwatano mena sitalu-kanitu besiele boiboitali.
5 Anelosene iwalolau sinesineone kolili iba, “Tabu kwamamatausi, yakatai Yeisu
kwaloyaloyai, iya siyakelose.
6 Iya nige imiyamiya bwaite koina, itoloyoiko, besiele ana walo. Kwalaoma ana kaba
miya wagitai bwaite koina ikenokenoya.
7 Kabo mwayamwayau kwalau yo ana tobenaliyao ali wasa kwaolegili kwaba, ‘Itoloy-
oiko boita mena, ibagubaguna ilalau Galili. Bwaine koina kani wagitaiya.’ Tawae
yawalowenako kolimiu kwanuwatu-kalatan.”
8 Mwa sinesineone mwayamwayau salai silogabaen, simatausi yo tabe me ali
yaliyaya, kabo sisagena mwayamwayau silau na ana tobenaliyao ali wasa siwolegili.
9 Silaulau kamwasa mena kabo Yeisu ilobaili iwaloba, “Kagutoki komiu.” Silaoma
sitalupwaopwaom kaena sikabikalatan kabo sipwalou koina.
10 Yeisu iwalolau kolili iba, “Tabu kwamamatausi. Kwalau kaukavao ali wasa
kwaolegili yakato silau Galili na bwaine koina kani sigitaiyau.”

Topwaoli lalakili salai kana togitekalatan siyamaisali yakato wasa-
mwakomwakotane siwalowen tomo kolili

11 Sinesineo silalau kamwasa mena kabo tokaleyayao tupwali siya salai kana tog-
itekalatanwo sipileyoi silau Yelusalema, mwa ginauli meuloina bwaite iyawatagili
siyawasayan topwaoli lalakili kolili.
12 Topwaoli lalakili mekalikavao Yudiya ali tobagunao silogogo, ali loina yabo sigin-
auli kabo mane lalakina siwolena tokaleyayaone kolili,
13 mwa siwalolau bwaite besiele siba, “Kwawalolau tomo kolili kwaba, ‘Boniyai mena
kakeno-mateko na tobenaliyao silaoma Yeisu yona sikewali.’
14 Tem wasane bwaite Pailato ibenalan kani kabo kawalo yakato nige nae yabo
imiyamiya ami dedei mena tabu imumunamunai kolimiu.”
15 Kabo tokaleyayao mane sikalai yo siginauli besiele topwaoli lalakili ali walo-
mwakomwakota kolili. Na tomo Yudiya walo mwakomwakota bwaite siyadebalala
kanasiga kabona, yakato Yeisu ana tobenaliyao silaoma yona sikewaliyako.

Yeisu ana tobenaliyao iyawasali na wasana siyawasayan
(Malika 16:14-18 yo Luka 24:36-49 yo Yoni 20:19-23 yo AAP 1:6-8)

16 Tobenaliyao yoli ileben silau Galili koya bwaite tauna kona Yeisu iwalowen kolili.
17 Saugana sigitai sipwalou koina na tupwali me ali nuwa-labulabui.
18 Kabo Yeisu ilaoma salili mena kabo iwalo kolili iba, “Loina yo kaiwe meuloina,
bulibuli mena yo yanuwa yaulina mena, Tamagu iyeyamako koliyau.
19 Koinaele kwalau tomo dedei meuloina kolili kwayanuwabuili simeli na
kwayababitaisoli Tamala esana mena yo Natuna yo Yaluyaluwa Tabuna yo,
20 besiele tabe loina meuloina bwaite yawalowen kolimiu kwayakayakataili na
simuliya. Walo yawasosi yau mekamikava sauga meuloina kanasiga yanuwa yaulina
ana kaba mwawasi.”

Yeisu wasana namwanamwana
Malika
ana lelelele

Walo bagubagunana

Malika, esana yaboyoi siba Yoni Malika, iya Banabasi nubaina (Kolose 4:10) na wasana imiyamiya saugana iya mekanakavao Paulo yo Banabasi paisowa tupwali siginaulili (Apositolo ali paisowa 12:25, 13:5 yo 13, 15:3-39, 2 Timoti 4:11). Ekalesiya kalona mena tolelelele bagubagunali tupwali siba yakato kani Yoni Malika ilau Loma mekanakava Pita simiyamiya (1 Pita 5:13). Mwa siba Malika Yeisu ana paisowa yo ana yakayakatai wasana ikalaiya Pita koina kabo buki bwaite ilele. Kabo kana koleya besiele Malika Yeisu wasana ilele Loma tomoliyao tomeliwo kaiweli.

Nuwatu lalakili Malika ana buki koina bwaite besiele. Yeisu iya Tokaiwe, ginauli kaba nuwapwanopwano ipaisowaili, tomo iwoisili, yaluyaluwa biki itao-yawatagilagili yo tomo ilivasili ali naenaena koina.

Yoni Toyababitaiso ana katububu Yeisu ana laoma kaiwena besiele palopita Aiseya ana walo-masala
(Madiu 3:1-12 yo Luka 3:1-18 yo Yoni 1:19-28)

1 Bwaite wasa namwanamwana Yeisu Keliso Yaubada Natuna wasana ana kaba tubu.
2 Baguna palopita Aiseya ilelelele Yaubada ana walo iwalo-masalagili iwaloba,
“Bwaite yagu tosagenawasa yayawasa ibagunawa na kaiwem kamwasa isepa.”
3 Yo dedeine dekawa ule bwagabwaga mena tomo yabo kainana lalakina koina
iyogayoga iwaloba, “Wakatububu Guyau ana laoma kaiwena. Ana kamwasa kwasepa
yo kwayadudulai.”
4 Mwa koina Yoni Toyababitaiso ilaoma dedeine dekawa ule bwagabwaga mena
iguguye tomo kolili iba, “Mumugamiu naenaeli kolili kwanuwabui na yayababitai-
somiu na Yaubada ami pwanoli inuwatu-pwaikili.”
5 Tomo meuloili dedei Yudiya yo yanuwa Yelusalema koina silaoma na tem Yoni ana
guguye sibenalan. Mumugali naenaeli siwalo-masalagili na sibabitaiso waila Yolidan
koina.
6 Yoni kana kwama ebaebai kameli wiyana yo kana wakisowa bulumakau kwapina.
Yo ana kaba kekan mwalimwali yo kamwakamwa.
7 Yoni iguguye iba, “Iya muli mena ilalaoma ilalaki-gabaegau nige ilolonamwayagau
kaena mena yapwalou yo kaekaena kana suma yalivasi.
8 Yau waila mena yayababitaisomiu na iya kani Yaluyaluwa Tabuna koina iyababitai-
somiu.”

Yeisu ana babitaiso
(Madiu 3:13—4:11 yo Luka 3:21-22 yo 4:1-13)

9 Sauganane koina Yeisu yanuwa Nasaleta ilogabaen, bwaine dedei Galili, na ilaoma
yo Yoni Yeisu iyababitaiso waila Yolidan koina.
10 Yo Yeisu waila mena igayosaema yo igitesae bulibuli mena igitai bulibuli itasoke na
Yaluyaluwa Tabuna kana gite besiele bunetutu ilobima koina.
11 Yo kaina yabo ilobimaya bulibuli mena iba, “Kowa Natugu yamulolo lalakina
koliwo yo kaiwem yayaliyaya lalakina.”

Seitani Yeisu iwoyai

12 Kabo Yaubada Yaluyaluwana Yeisu iyawasa ilau dedei ule bwagabwaga leleyanna
yo wedowedolina koina.

13 Kaliyate poti (40) kaloli mena Seitani Yeisu iwoyawoyai. Dedeinane koina ebaebai
sokasokaliyao simiyamiya na aneloseyao silaoma yo Yeisu sisagui.

Togomana yoli esopali Yeisu iyoganli
(Madiu 4:12-22 yo Luka 4:14-15 yo 5:1-11)

14 Na Yoni ana lusae deli mulina mena Yeisu ilau Galili dedeina mena yo wasa
namwanamwana Yaubada kaiwena iguguyeyan, iba,
15 "Sauga ilaomako na Yaubada ana kaba loina iyaele salimiu mena. Ami paisowa
naenaeli kolili kwanuwabui na wasa namwanamwana kwameliyan."
16 Sauganane Yeisu Kalita Galili busu galagalana mena iyonayona togomanao yoli
labui mekanakava igitaili, Saimoni yo kanakava Anidulu, ali yagida sigalagalayan
kalita mena.
17 Yo Yeisu iyoganlima, iba, "Kwalaoma kwamuliya koliyau na yayakataimiu na
komiu kwaemala tomo kali togomanao."
18 Kabo ali yagida silogabaegili yo Yeisu simuliya.
19 Yo tabe iyonalau yoi tupwana kabo Yemesa te Yoni igitaili, siya Sebedi natunao,
waga mena ali yagida sisaisaili.
20 Kabo sauganane koina iyoganlima, na tamali me ana topaisowao silogabaegili
waga mena na Yeisu simuliya.

Yeisu yaluyaluwa biki itao-yawatagilagili kabo tomo ana kaiwe sigitai
(Luka 4:31-37)

21 Yeisu me ana bodao silaoma yanuwa Kapeneomi koina Sabati koina kabo Yeisu
ilusae nume tapwalolo mena yo ana yakayakatai iyatubu.
22 Tomo meuloili kateli sipitali ana yakayakatai kaiwena na siba, "Yakayakatai bwaite
idudulai yo kaikaiwena na nige besiele loina kana toyakayakatai ali yakayakatai."
23 Na nume tapwalolone kalona mena tomo yabo imiyamiya iya yaluyaluwa biki
ilusae koina kabo tomone Yeisu koina iyoga iba,
24 "Yeisu, game Nasaleta, tawae kaiwena kulaoma kolimai? Gubesi, yakato kusiba-
yanaemai? Yakataiwo, kowa Tabutabum Yaubada koina kulaoma."
25 Na Yeisu iyokoiyan iba, "Kumwanou na kuyawatagilima tomone koina."
26 Kabo yaluyaluwa bikine tomone inukui me ana kaiwe yo iyawatagili me ana wui
tomone ilogabaen.
27 Tomo meuloili kateli sipitali yo siba, "Tawae bwaite? Bwaite yakayakatai
waluwaluna, tomone ana loina mena yaluyaluwa biki iloinayagili na siobigai."
28 Kabo Yeisu wasana siyadebalala dedei Galili meuloina koina.

Yeisu tokasiebwao iwoisili
(Madiu 8:14-17 yo Luka 4:38-41)

29 Saugana sikaisuluma nume tapwalolo mena Yeisu me ana tobenaliyao meka-
likavao Yemesa te Yoni silodudulai silau Saimoni yo Anidulu ali nume mena.
30 Saimoni bwasiyana ikenokeno yona iwedowedoli me ana kasiebwa, kabo Yeisu
nuwana mena sipei tokasiebwane kaiwena.
31 Yeisu ilusae koina yo nimana mena ikabilau ikeleyatolo yo ana kasiebwa imwawasi
kabo sinene itolo yo ilau na kali ipaisowai.
32 Dabwelo isuguko kabo tomo ali tokasiebwao yo tabe siya yaluyaluwa biki kolili
sikalailima Yeisu koina.
33 Na siya yanuwane tomonliyao meuloili silogogoma numene manna mena sitotolo
sigitagitai Yeisu ana paisowa.
34 Yeisu tokasiebwao sibaibaiwa kali kasiebwa uloili uloili iwoisili. Tabe yaluyaluwa
biki sibaibaiwa itao-yawatagilagili. Nige itatalam siedeedede kaiwena sikatai yaiya iya.

Kawanoi mulina mena nuwatu ilaoma koina kabo ilau itakikili
(Luka 4:42-44)

35 Malala boniboniyaina Yeisu itolo numene ilogabaen ilau kwabu mena ibomamo
imiyamiya na ikawakawanoi Yaubada koina.
36 Saimoni mekanakavao nume mena sikaisulu silau Yeisu siloyaloyai.
37 Kabo silobai siwalolau koina siba, “Tomo meuloili siloyaloyaiwo.”
38 Yeisu iwaloba, “Talau yanuwa tupwaliyao kolili na tem tabe yaguguye bwaine
koina. Kaiwena mwa yalaoma yanuwa yaulina mena.”
39 Kabo Galili dedeina meuloina itakikilan ali nume tapwalolo kolili iguguye yo
yaluyaluwa biki tomo kolili simiyamiya itao-yawatagilagili.

Yeisu tolepelo yabo iwoisi
(Madiu 8:1-4 yo Luka 5:12-16)

40 Kabo tolepelo yabo ilaoma Yeisu koina tutulina italusakonayan yo ikawanoi iba,
“Tem am nuwatu besiele, ukwabi-namwanamwaiyau.”
41 Yeisu tomone ikatekamkamna-yani yo nimana iyagayan ikabitonan yo iba, “Yagu
nuwatu besiele, kunamwanamwa.”
42 Kabo tomone ana lepelo imwawasi yo inamwanamwa.
43 Na Yeisu tomone iyawasa ilau yo iwalokausi iba,
44 “Tabu yaiya yabo koina kuwawalo-masalagau na kududulaimo kulau topwaoli
koina kuyakenayagiwo. Imwawasi am pwaoli ukwalai besiele kala loina Mosese
koina ilaoma na ugabu. Am paisowane koina kani tomo sikataiwo yakato ku-
namwanamwako.”
45 Na tolepelone Yeisu ana walo nige imumuliya. Iyawatagili ilau tomo kolili yo tawae
Yeisu ipaisowai koina ali wasa iwolegili. Mwa koina Yeisu nige sowasowana ilomayale
yanuwane kolili na ilau paepaeli bwagabwaga mena imiyamiya. Na iyamo tomo dedei
meuloili kolili silau koina.

2

Yeisu tobelu yabo iwoisi
(Madiu 9:1-8 yo Luka 5:17-26)

1 Kaliyate tupwaliyao simwawasi kabo Yeisu ipileyoi Kapeneomi. Tomo meuloili
wasana sibenalan yakato ipileyoimako.
2 Mwa boda lalakina ana nume kalona siloyapowon nige kaba miya yabo. Tabe
besiele ganamuli mena. Kabo Yeisu iguguye meuloili kolili.
3 Tomo tupwaliyao silaoma tobelu yabo sikewai-yama, kana tokayale yoli esopali.
4 Sitonan yakato tem tobelune siluseyan Yeisu koina na nige sowasowali kaiwena
boda ilalakisosi. Mwa sikewai simwalisae nume pwatana mena kabo katoi sisoke-
gwaligwali gula siginauli na tobelune me ana kaba keno siyalawe-lobiyen Yeisu manna
mena sipei.
5 Yeisu tomone ali meli igitai kabo tobelune koina iwaloba, “Natugu, am naenaena
meuloili yanuwatu-pwaikili.”
6 Na tupwali loina kana toyakayakatai Yeisu salina mena simiyamiya ana walo
sibenalan na sibomamo kateli mena sinuwanuwatu bwaite besiele,
7 “Tomone ana walo nige inanamwanamwa. Iya nuwanuwana itonatonan tem esana
ikeleisinan Yaubada mekanakava. Kaiwena nige yabo yaiya sowasowana tomo ali
pwanoli inuwatu-pwaikili, Yaubadamo sowasowana.”
8 Na Yeisu ali nuwatu ikatailiko mwa iwalo kolili iba, “Tabu nuwatune naenaeli
katemiu mena kwanuwanuwatuili.
9 Imalamalae tem tobelune koina yawaloba, ‘Am naenaena meuloili yanuwatu-
pwaikili’ kaiwena bwaimwa nige mwalimwaline koliyau tem nige itotolo. Na iyamo

tem yawalo koina, ‘Kutolo am kaba keno ukwalai yo kulau’ na nige itotolo kani yamwalimwaline lalakina.
10 Nuwanuwagu wakatai Tomo Natuna me ana loina yanuwa yaulina mena sowa-
sowana tomo ali pwanoli inuwatu-pwaikili.” Mwa Yeisu iwalo tobelune koina,
11 iba, “Yau bwaitete yawalo koliwo, kutolo yo am kaba keno ukwalai yo kulau am
yanuwa mena.”
12 Kabo itolo, ana kaba keno ikalai na boda manli mena ikaisulu. Boda meuloili
kateli sipitali na Yaubada sitobalan siwaloba, “Yawasosi, nige sauga yabo ginauli bwaite
besiele tagigitai.”

Yeisu Libai iyogan
(Madiu 9:9-13 yo Luka 5:27-32)

13 Yeisu iyawatagiliyoi ilobi Galili dekawana mena imiyamiya. Kabo boda lalakina
silogogoma mwa iyakayakatai kolili.
14 Ana yakayakatai imwawasi kabo ilalau yo takesi totano yabo igitai ana kaba
paisowa mena imiyasio imiyamiya. Tomone esana Libai na tamana Alipio. Kabo
Yeisu iwalolau koina iba, “Libai, kulaoma kumuliya koliyau.” Kabo Libai itolo yo Yeisu
imuliya.
15 Yeisu me ana tobenaliyao silau Libai ana nume mena yo bwaine koina sikekan
mekalikavao takesi kana totanoyao yo tonaenaeli. Ali boda ilalaki kaiwena sibaibaiwa
Yeisu simulimuliya.
16 Na tupwali loina kana toyakayakatai, siya Palisiyao yawasosi, Yeisu sigitai, tonae-
naeli yo takesi totano mekanakavao sikekan toyawa. Siwalo ana tobenaliyao kolili, siba,
“Tawae kaiwena takesi totano yo tonaenaeli mekanakavao sikekan toyawa?”
17 Yeisu walo bwaite ibenalan yo iwalo kolili iba, “Tokasiebwao nuwanuwali towoi-
woisi, namwanamwali nige nuwanuwali. Na yau yalaoma yanuwa yaulina mena nige
todudulai kaiweli. Yalaoma tonaenaeli sabi yoganli na simuliya koliyau.”

Yeisu ana yakayakatai yo Yudiya mumugali nige sitotoyatoyawa
(Madiu 9:14-17 yo Luka 5:33-39)

18 Na Yoni ana tobenaliyao yo tabe Palisiyao meuloili guliyam sikalakisiyeyan
bwaimwa kekan silopei kaliyate isa besiele Yudiya mumugali. Tomo tupwaliyao
silaoma Yeisu koina siwaloba, “Ugitai, Yoni ana tobenaliyao yo tabe Palisiyao ali
tobenaliyao guliyam sikalakisiyeyan. Na am tobenaliyao nige sigiginauli besiele.”
19 Kabo Yeisu kainali iyamaisa walo kobwaibwaili mena iba, “Nige sowasowana
kasole kana tomanmanbubu guliyam sikalakisiyeyan tem kasole tauna mekalikava
simiyamiya. Kaiwena saugana kasole tauna mekalikava meuloili sikekan yo siyaliyaya.
20 Na sauga ilalaoma kasole tauna kani sikele-gabaen kolili,* kabo kaliyatenane koina
kani guliyam sikalakisiyeyan nuwanae kaiwena.
21 Yo tabe nige sowasowana tomo yabo kaleko waluwaluna tupwatupwana kwama
beyabeyana koina ibwalui. Tem iginauli besiele, kaleko waluwaluna kani itabelulun
kaleko beyabeyana koina na itaigali lalakina.
22 Tabe, nige sowasowana tomo yabo wain waluwaluna isuwai kwapi kaba suwe
beyabeyali kolili. Tem iginauli besiele, kani wain waluwaluna isese isae na koina wain
kwapi kaba suwene iyuigali yo wainne yo kwapi kaba suwene labuine sisibayanaeli.
Bwaite nigele. Wain waluwaluna isuwai kwapi kaba suwe waluwaluli kolili.”

Yeisu iya Sabati kana Guyau
(Madiu 12:1-8 yo Luka 6:1-5)

23 Sabati yabo koina Yeisu me ana tobenaliyao silalau yo tano yabo koina siyawatagili
kabo tobenaliyao witi kanna sikibwa na silolokekakekan.

---

* **2:20:** Yeisu kana kabikalatan kaiwena iwalowalo.

24 Palisiyao tobenaliyao sigitaili kabo siwalolau Yeisu koina siba, “Ugitai, am tobenaliyao ala Sabati kana loina silikwai.”
25-26 Kabo Yeisu kainali iyamaisa, iwaloba, “Tomala Deibida edeededena nige kwanunuwatu-kalatan saugana me ana eliyamwao siguliyam yo nuwanuwali kan tem sikan. Yo sauganane Ebayada topwaoli lalakina ana sauga mena, Deibida ilau ilusae Yaubada ana Nume Tabu mena, yo beledi yakayakasisina ikalai ikan. Yo tabe Deibida tupwana iwolena ana eliyamwao kolili. Na wagitai. Buki Tabu nige Deibida ikakawanaenae-yani loinane ana likwaina kaiwena.
27 Yaubada Sabati iyamayale tomo kaiweli, na nige iyayamayaleli Sabati kaiwena.
28 Na Tomo Natuna iya ginauli meuloina kana Guyau yo tabe besiele Sabati kana Guyau.”

3

Gamwapakiki Sabati kana loina kaiwena ilaulau (Madiu 12:9-14 yo Luka 6:6-11)

1 Sauga yabo koina Yeisu ilusae nume tapwalolo mena kabo bwaine koina tomo yabo nima belubeluna ilobai.
2 Tomo tupwaliyao nuwanuwali Yeisu kaba yakewaina yaina yabo silobai na tem Yeisu siyakewai mwa koina sigitegite-namwanamwai tem tomone iwoisi Sabati mena.
3 Yo Yeisu iwalolau tomone koina iwaloba, “Kutolo kusaema, tomo meuloili manli mena.”
4 Yo Yeisu ineli kana toyakewaone kolili, iwaloba, “Toisabo paisowa ilonamwayagila Sabati koina, namwanamwa tapaisowai o naenaena tapaisowai? Tomo yawasina talebo o taunuyamate?” Na iyamo nige kainali.
5 Kabo Yeisu me ana munamunai igitekeikeile kolili igitaili kateli sikololo. Ali yauyaule kaiwena me ana nuwapolowe kabo iwalolau tomone koina iba, “Nimam kutu.” Kabo nimana itu yo inamwanamwa.
6 Mwa koina Palisiyao me ali mwalimwaline yo tabe me ali munamunai siyawatagili yo Elodi ana bodao mekalikavao siloiloina gubesi na Yeisu siunuyamate.

Yeisu wasana ilalaki tomo yo tabe yaluyaluwa biki kolili

7 Yeisu me ana tobenaliyao silobi Kalita Galili yo boda lalakina siyamuli-kusulili.
8 Tomo meuloili Yeisu ana paisowa wasana sibenalan kabo silaoma koina siya silaomaya Yudiya dedeina mena, Yelusalema taon, yo dedei Idumeya yo Waila Yolidan dedei yabo mena yo dedei Taiya yo Saidoni kolili.
9 Kaiwena boda ilalakisosi mwa iwalolau ana tobenaliyao kolili, waga yabo sinonowai na koina simwalisae tabu tomo siyetupatupa koina.
10 Siya tokasiebwao sitonatonan nuwanuwali tem Yeisu sikabitonan na sinamwanamwa kaiwena wasana sibenalanako tomo sibaibaiwa tauna kona iwoisili.
11 Yo siya tomoliyaone yaluyaluwa biki silusae kolili saugana Yeisu sigitai sibeku sitalupwaopwaom manna mena na siyogayoga siba, “Kowa Yaubada Natuna.”
12 Kabo Yeisu iyokoiyagili iwaloba, “Tabu kwayogayoga mayale yakato yau Yaubada Natuna.”

Yeisu yoli tuwelo igitesipwaili (Madiu 10:1-4 yo Luka 6:12-16)

13 Yeisu isae koya mena kabo tomo siya igitesipwaili iyoganli silaoma koina.
14 Yoli tuwelo igitesipwaili yo iwalo kolili, iba, “Esamiyao apositolo. Nuwanuwagu komiu te yau tamiyamiya na yayawasamiu kwalau waguguye,
15 yo tabe kaiwe mena yaluyaluwa biki tomo kolili kwatao-yawatagilagili. Bwaite kaiwena yagitesipwaimiu.”
16 Siya yoli tuwelone esaliyao bwaite, Saimoni iya esana ipei Pita,

17 Yemesa mekanakava Yoni, siya Sebedi natunao Yeisu esali ipeili Bowanage bwaite
kana bui tutu natunao kaiwena siya towalo bagubaguna yo tomunamunai,
18 Anidulu, yo Pilipi, Batolomiu yo Madiu bwaimwa Libai, yo Tomasi, Yemesa yabo
Alipio natuna yo Tadiyasi yo Saimoni iya ilaomaya boda Selot* kolili,
19 yo Yudasa Isikaliota iya naga Yeisu iwalo-masalan yo italamwan toloinao nimali
mena.

Yeisu yo Bielisibubi
(Madiu 12:22-32 yo Luka 11:14-23 yo 12:10)

20 Yo muli mena Yeisu ilau ilusae nume mena yo boda lalakisosina silogogoma kabo
nige sowasowana Yeisu me ana tobenaliyao sikaiyawasi na sikekan.
21 Yeisu ana susuyao sibenalan yakato iya nige ikakaiyawasi mwa silau sabi yoganna
kaiwena tomo siwalowalo yakato ikabaleya.
22 Loina kana toyakayakatai tupwaliyao silobimaya Yelusalema siba, “Tomo bwaitete
Bielisibubi ilusae koina yo ana kaiwe mena yaluyaluwa biki itao-yawatagilagili.”
23 Kabo Yeisu boda iyoganlima yo walo kobwaibwaili mena iwalo kolili, iwaloba,
“Seitani nige sowasowana iya ana bodao itao-yawatagilagili.
24 Tem kaba loina koina tomo siyakasali na sibomamo siekalekaleya-yagili naga kaba
loinane ibeku.
25 Tabe tem susu yabo na siwalei na sibomamo siekalekaleya-yagili naga kani sibeku.
26 Seitani yo ana bodao besiele, tem mekanakavao sibomamo siekalekaleya-yagili
naga ali kaba loinane sibeku yo simwawasi.
27 Seitani iya besiele tomo kaikaiwena. Nige sowasowana tomo yabo ilusae tokaikai-
wene ana nume mena yo ana gogo ikalaili, awa? Na tem baguna tokaikaiwene tapan-
kalatan kabo sowasowana ana nume mena talusae na ana gogo takewalili.
28 Yawalo yawasosi kolimiu, yakato tomo ali pwanoli yo ali walo naenaena meuloina
Yaubada kani inuwatu-pwaikili.
29 Na iyamo tem tomo yabo Yaluyaluwa Tabuna ikawa-naenae-yani, Yaubada kani
nige sowasowana inuwatu-pwaiki kaiwena tomone pwanoli miyamiya yaina iginauli.”
30 Yeisu walone bwaite iwalowen kolili kaiwena siya ali edeedede koina siwalo yakato
yaluyaluwa biki ilusae koina.

Yaiya tem Yaubada ana nuwatu ipaisowai iya Yeisu ana susu
(Madiu 12:46-50 yo Luka 8:19-21)

31 Kabo Yeisu sinana yo kanakavao siyawatagilima. Sitolo nume ganamulina mena
yo walo siyawasa na yakato Yeisu iyawatagilima kolili.
32 Yo boda lalakina Yeisu simiya-takikilan siwalolau koina siba, “Sinam yo kamkavao
siyaele ganamuli mena nuwanuwali kowa.”
33 Yeisu iwalolau kolili iwaloba, “Yaiya sinagu yo analiyao kaukavao?”
34 Yo siya simiya-takikilan simiyamiya imankulakulaili yo iba, “Bwaite siya
sinaguwao yo kaukavao.
35 Yaiya tem Yaubada ana nuwatu ipaisowai iya kaukava yo dugu yo sinagu.”

4

Patu toyasulu kana walo kobwaibwaili
(Madiu 13:1-9 yo Luka 8:4-8)

1 Sauga yabo mena Yeisu iyatubu iyakayakatai Kalita Galili papalina mena. Kabo
boda lalakisosina sitolo-takikilan mwa waga yabo koina imwalisae yo imiyasio. Na
wagane ipoupouli kalita mena yo tomo meuloili siyaele dekawa mena ana yakayakatai
sibenabenalan.

* **3:18:** Boda esali Selot nuwanuwali Loma tomoliyao sitawoili Yudiya kalona mena. Na Balabasi iya Selot yabo.

2 Na Yeisu ginauli meuloina iyakataili walo kobwaibwaili mena iwaloba,
3 “Kwabenali, tomo yabo ilau tano mena patu iyasululi sabi kuma.
4 Saugana patu iyasululi, tupwali sitalu-suwala silau kamwasa mena yo man silobi yo sikanli.
5 Tupwaliyao sitalu-suwala mala vekuveku koina yo sikin mwayamwayau kaiwena bwatano kikiuna,
6 na iyamo saugana dabwelo itunsae witi kinna igabuli yo siweweka kaiwena lamli nige bwatano tulutuluna silolobai.
7 Tupwaliyao sitalu-suwala samasamali luwali mena na samasamali sikin yo witi kinna sipanyamateli koina witi nige siuuwe.
8 Yo tupwaliyao patune sitalu-dudulai bwatano namwanamwana koina yo sikin silalaki na siuwe tupwana teti (30) yo sikisti (60) yo andeledi (100).”
9 Saugana Yeisu ana edeedede iyemwawasi iwaloba, “Tem metenamiu walo bwaite kwabenalan.”

Walo kobwaibwaili yaina bwaite
(Madiu 13:10-17 yo Luka 8:9-10)

10 Saugana Yeisu ibomamo imiyamiya kabo yoli tuwelo yo tomo tupwaliyao mekalikavao silaoma yo Yeisu koina sikawanoi tem ana walo kobwaibwailine ilivasi kolili.
11 Kabo iwalo kolili iwaloba, “Komiu Yaubada ana kaba loina kana nuwatu wadawadamna iyeyawako kolimiu na siya nige ala bodao kalona mena simiyamiya walo kobwaibwaili mena yaedeedede kolili,
12 na bwagana ‘Simanman-kulakula na iyamo nige sigigitai yo sibenabenali na iyamo nige sikakatai. Temga sikatai yo sinuwabui Yaubada koina kani ali pwanoli inuwatupwaikili.’ ”

Walo kobwaibwaili patu kaiwena kana livasi
(Madiu 13:18-23 yo Luka 8:11-15)

13 Yo Yeisu iwaloyoi kolili, iba, “Tawae kaiwena walo kobwaibwaili bwaite kana katai nige wakakatai? Tem walo kobwaibwaili bwaite kana dudulai nige wakakatai gubesi sowasowamiu kani walo kobwaibwaili tupwaliyao wakataili?
14 Toyasulu bwaimwana wasana namwanamwana iyasulu.
15 Tomo tupwaliyao besiele bwatanone kamwasa mena. Saugana siya wasana namwanamwana sibenalan mwayamwayau Seitani ilaoma yo walone kolili ikelegabaen.
16 Yo tomo tupwaliyao siya besiele patu bwatano mala vekuvekuna koina sitalu, kaiwena wasana namwanamwana sibenalan yo mwayamwayau sikalai sipei kateli mena me ali yaliyaya.
17 Na iyamo wasana namwanamwana nige sinunuwatu-kalatan kaiwena lamli nige silolobi namwanamwa kabo sauga kubwakubwana koina simwawasi. Saugana tem kololo yo kamkamna silobai wasana namwanamwana kaiwena mwayamwayau silosuwala.
18 Tomo tupwaliyao siya besiele patu samasamali kolili sitalu kaiwena wasana namwanamwana sibenalan,
19 na iyamo yanuwa yaulina kana polowe yo wasawasa kana mwakota yo gogo kali nuwanuwatu kaiweli siloyapowonli na wasana namwanamwana sipanyamate na nige sowasowana iuwe.
20 Na tomo tupwaliyao besiele patune bwatano namwanamwana koina sitalu kaiwena wasana namwanamwana sibenalan, sipei kateli mena na wasane namwanamwanane iuwe kanna tupwana teti (30), tupwana sikisti (60), tupwana andeledi (100).”

Kaba gite mayale kaiwena (Luka 8:16-18)

21 Yeisu iwaloyoi kolili iwaloba, “Tem mayale tagabu takalaiyama, gubesi, tapei
gulewa yaulina mena o kaba keno yaulina mena? Nigele, tapei ana kaba take koina.
22 Naga ginauli wadawadamna ipei-yawatagilan yo tabe ginauli sumasumana naga
isoke-gabaen mayale mena.
23 Tem metenamiu walo bwaite kwabenalan.”
24 Yo tabe iwaloyoi kolili iba, “Tawae kwabenalan kwanuwatu namwanamwa kai-
wena. Mumugane waginaginauli kamikavao kolili kani Yaubada iginauli kolimiu
besiele na iyamo ietulanyoi kolimiu.
25 Yaiya me ana katai Yaubada kaiwena Yaubada kani ietulan. Yo yaiya nigele koina
na tawae kikiunamo koina Yaubada kani ikelegabaen.”

Walo kobwaibwaili witi patuna ana kin kaiwena

26 Yo Yeisu iwaloyoi iwaloba, “Yaubada ana kaba loina besiele tomo yabo witi patuna
iyasululi ana tano mena.
27 Iboniyai tomone ikeno yo kaliyate itolo na patune sikinkin nige ikakatai gubesi ali
kinkin.
28 Baguna patune iboma ikin bwatano mena kinna itupasae yo muli mena liguna ipei
yo iuwe.
29 Saugana kanna imatuwa ana kelepa ikalai ilau witi itomli kaiwena kelikeli kana
sauga.”

Walo kobwaibwaili patu kikiuna kaiwena (Madiu 13:31-32,34 yo Luka 13:18-19)

30 Yeisu iwaloyoi iwaloba, “Tawae tem tawalowen Yaubada ana kaba loina gubesi
kana koleya? Toisabo kaba gite tawalo-lawani na koina sikatai?
31 Bwaite besiele, mayau ketabu koina yawalo-lawani kaiwena ketabu patuna ikikiu-
sosi,
32 na tem takumai na ikin iyamala mayau lalakisosina yo lagalaganao silalaki mwa
lolonna mena man sikabinoi.”

Yeisu ana walo kobwaibwaili meuloili waloli

33 Walo kobwaibwaili sibaibaiwa bwaite besiele Yeisu iwalowegili yo kolili iedeedede
tomo ali katai kana lalaki koina.
34 Iya sauga meuloina walo kobwaibwaili mena iedeedede tomo kolili. Na iyamo
tem sauganane sibomamo me ana tobenaliyao walo kobwaibwaili kali katai meuloili
ilivasili kolili.

Yeisu yaumai yo bagolu iloinayagili (Madiu 8:23-27 yo Luka 8:22-25)

35 Kaliyatenane koina lolau molosi dabwelo isuguko Yeisu iyaele waga mena kabo
iwalo ana tobenaliyao kolili iba, “Takuke talopanaisi dedei yabo mena.”
36 Yo tobenaliyao tomo silogabaegili, yo silobi simwalisae wagane koina, mekalikava
sikuke. Mekalikavao waga tupwali sikuke toyawa.
37 Kabo wowoli lalakina silobai yo tabe bagolu isuwesuwelikwa waga mena masa
kikiunamo waga ipowon yo isalili.
38 Yeisu waga talamuliyena mena kana kulule ipei mwa ikenomateko. Ana tobe-
naliyao siyanoi siba, “Toyakayakatai, nige kunuwanuwatu tem tasalili?”
39 Kabo Yeisu itolo yo iwalolau yaumai koina iba, “Kulopei.” Yo iwalolauyoi bagolu
koina iba, “Kudaumwali.” Yo yaumai ilopei yo sowasowaga idaumwali.
40 Yo iwalo ana tobenaliyao kolili iba, “Tawae kaiwena kwamatausi? Tomala
iyaelemo naga kwamemeli?”

41 Yo tobenaliyao simatausi lalakina yo siyenelineli-yagili siba, “Toisabo tomo bwaitete? Ginauli meuloina kainana sibenalan yo tabe besiele yaumai yo bagolu.”

5

Yeisu tokabaleya yabo iwoisi
(Madiu 8:28-34 yo Luka 8:26-39)

1 Yeisu me ana tobenaliyao silopanaisi yo siulisi tomo Gelasa ali dedei mena.
2-6 Saugana Yeisu ikaisuluma waga mena tomo yabo yaluyaluwa biki koina igitai. Na tomone bwaite ana kaba miya veku gulana mena, na nige sowana yabo ipan-kalatan bwagana tem seni koina sipan. Sauga meuloina nimana yo kaena sipanli seni mena na iyamo nimana mena iutusili yo seni kaena mena igoluli. Nige tomo yabo kaikaiwena sowasowana ikabikalatan. Kaliyate yo boniyai ilolokeikeile salai mena yo putete mena iyogayoga-keikeile yo veku matamatageli ikalaili ibomayoi yona inigwanigwai. Kabo tomone kelamamalawe mena isagenama Yeisu manna mena tutulina italu-sakonayan yo ipwalou.
7-8 Kabo Yeisu iwalo yaluyaluwa bikine koina iba, “Tomone bwaite koina kuyawatagilima, kowa yaluyaluwa biki.” Mwa koina yaluyaluwa bikine iyoga kaiwe iba, “Yeisu, Yaubada Tomiyasaesosi Natuna, tawae nuwanuwam uginauli koliyau? Ukawalulu Yaubada esana mena na tabu kuyayakamkamnayau.”
9 Yeisu ineli koina iba, “Kowa esam?” Kabo kainana iyamaisa iba, “Yau esagu Boda kaiwena kabaibaiwa tomo bwaite kalona mena kamiyamiya.”
10 Ikawanoi samasamalulu Yeisu koina yakato tabu dedei bwaite koina imamalimaliu-wagili.
11 Na putetene salina mena polo sibaibaiwa sidumudumuli.
12 Kabo yaluyaluwa bikine sikawanoi Yeisu koina siba, “Kutalamwagimai na kalau kalusae polone kolili.”
13 Yeisu italam kabo yaluyaluwa bikine siyawatagili tomone koina yo silau silusae polone kolili. Kabo polo gwauli kali baibaiwa tu tausani sisagena silobi mala naenaena mena sibeku na sigalomwasi kalita mena.
14 Polo togitekalatan sisagena silau yanuwa lalakili yo yanuwa kikiuli kolili yo ginauli meuloina siwalo-masalagili tomo kolili. Kabo tomo meuloili silaoma na manli mena sigitai tawae iyawatagili.
15 Saugana siyawatagilima Yeisu koina tomone sigitai, iya baguna yaluyaluwa biki bodaliyao silusae koina, imiyasio imiyamiya mekana kwama yo kulukuluna idudulaiko kabo meuloili simatausi me ali nuwa pwanopwano.
16 Siya Yeisu ana paisowa sigitai siwalo-masala tomo meuloili kolili tawae iyawatagili tokabaleyane koina yo siedeedede gubesina polo siboita.
17 Kabo tomo meuloili siyatubu sikawanoi-samasamalulu Yeisu koina tem ali dedeine ilogabaen.
18 Yeisu ana sauga mwalisae tomone iya Yeisu iwoisi ilau koina ikawanoi tem mekanakava silau.
19 Na Yeisu nige itatalam yo iba, “Kuvivila kulau am susuwo kolili yo ali wasa kuwolena tawae Yaubada iginauli koliwo yo gubesina ana katekamkamna koina iwoisiwo.”
20 Kabo tomone ilau Dekapoliya bwaimwa esana labuina Yanuwa Sanaulu na iyatubu iedeedede tawae Yeisu iginauli koina. Yo tomo meuloili sibenalan yo kateli ipitali.

Yeisu sinesineo labui iwoisili
(Madiu 9:18-26 yo Luka 8:40-56)

21 Yeisu me ana tobenaliyao sikuke silopanaisiyoima siulisi. Saugana Yeisu ikaisulu busu galagala mena boda lalakina silaoma yo sitolo-takikilan.

22 Tomo yabo esana Yailo, iya tapwalolo kana tobaguna yabo, ilaoma. Saugana Yeisu
igitai, ilau manna mena tutulina italu-sakonayan,
23 na ikawanoi samasamalulu iba, “Taubala, natugu sinena ana bolime tuwelo
ikasiebwa lalakina masa kikiunamo iboita. Nuwanuwagu talau nimam kupei koina na
inamwanamwa ana kaiwe ilobai.”
24 Kabo Yeisu mekanakava silau. Yo boda lalakina simulimuliya na siyetubatubali.
25 Na bodane luwali mena sine yabo me ana kasiebwa, kwasine idididi bolime
tuwelo na iyamo naga medidina.
26 Beyabeyana towoiwoisi meuloili kolili ana mane meuloina iyemwawasi na kasieb-
wane nige imwamwawasi, na kamkamna ietuetulan.
27-29 Saugana Yeisu wasana ibenalan isaema mulina mena boda luwali mena, in-
uwanuwatu bwaite besiele, “Tem kana kalekomo yakabitonan kani yanamwanamwa.”
Kabo sinene Yeisu kana kaleko ikabitonan. Sauganane koina kwasine ana didi
imwawasi yo kamnana ilotonan kana kamkamna yona mena imwawasiko.
30 Mwayamwayau Yeisu ilotonan ana kaiwe tupwana iyawatagili koina. Itagelakeile
yo bodane ineliyagili iba, “Yaiya kau kaleko ikabitonan?”
31 Ana tobenaliyao siwaloba, “Ugitaiyako boda siutu-takikilagiwo na kowa kuneli,
‘Yaiya ikabitonagau?’ ”
32 Na iyamo Yeisu igitekeikeile na iloyaloyai yaiya kana kaleko ikabitonan.
33 Sinene ikatai tawae iyawatagili koina yo me ana matausi yo me ana tabubu ilaoma
italumiyasio Yeisu manna mena yo tawae iyawatagili koina yo tawae iginauli meuloina
iwalo-masalan Yeisu koina.
34 Yeisu iwalolau sinene koina iba, “Natugu, am meli iwoisiwo, kulau me am yaliyaya.
Kasiebwane kani nige ilalauyoiwa koliwo.”
35 Yeisu iyaelemo iedeedede sinene koina kabo tomo tupwali Yailo ana nume mena
wasa silawanama siba, “Natum iboitako. Nige sowasowana toyakayakatai ana sauga
kuyavenuwan.”
36 Yeisu tomone ali walo ibenalan yo nige ana nuwatu ilalau kolili na iwalolau Yailo
koina iba, “Tabu ukakatewakaka na kumelimo koliyau.”
37 Yo Yeisu bodane ikausili tabu silalau mulili mena bwaimwanamo ana tobenaliyao
yoli yaiyona mekanakavao Pita, Yemesa yo kanakava Yoni.
38 Saugana silaoma Yailo ana nume mena Yeisu igitai tomo me ali nuwa pwanopwano.
Sivalavalam yo sitalatala-wauwau lalakina.
39 Yeisu ilusae yo iwalo kolili iba, “Gubesi, tawae kaiwena kwavalavalam na
kwatalatala-wauwau? Gamasinene nige iboboita ikekenomo.”
40 Na Yeisu ana walo kaiwena simalumaluwan. Yo Yeisu bodane itawoili siyawatagili
ganamuli mena. Gamasine tamana yo sinana yo tobenaliyao yoli yaiyona iyoganli na
Yeisu mekalikava silusae gamasinene ana biliutusi mena.
41 Yeisu gamasinene nimana mena ikabilau iba, “Talita Kumi.” na kana bui “Gama-
sine, kutolo.”
42 Kabo gamasinene boita mena itoloyoi yo ilokeikeile na kateli sipitali me ali nuwap-
wanopwano.
43 Yeisu iwalo kolili iba, “Tabu yaiya yabo koina kwawawalo-masala yagu paisowa
bwaite kaiwena.” Kabo muli mena iwalo kolili, “Gamasinene kana kwaolena.”

6

Tomo Nasaleta Yeisu sisikotanan mwa koina tupwaliyaomo iwoisili
(Madiu 13:53-58 yo Luka 4:16-30)

1 Yeisu yanuwane ilogabaen yo me ana tobenaliyao sipileyoi iya iboma ana yanuwa
mena.

2 Sabati mena ilusae nume tapwalolo mena yo iyatubu iyakayakatai yo tomo meuloili
kateli sipitali ana katai kaiwena yo siba, “Tomo bwaitete toweya koina ana sonoga
ilobaiya na gubesi tabe ginauli kaba nuwapwanopwano nimana mena ipaisowaili?
3 Tomo bwaite iya tokamda. Iya Meli natuna yo kanakavao Yemesa, Yosesi, Yudasa,
Saimoni yo tabe dunao mekalakavao tamiyamiya.” Mwa koina tomo Nasaleta Yeisu
sisikotanan.
4 Na Yeisu iwalo kolili, iwaloba, “Tomo meuloili palopita siyakasisiyan na ana susuwo
yo totounao yo ana yanuwa tomoliyao siya nige siyayakasisiyan.”
5 Bwaine koina Yeisu nige sowasowana ginauli kaba nuwapwanopwano ipaisowaili
bwaimwanamo tokasiebwa tupwaliyaomo nimana ipei kolili na iwoisili.
6 Yeisu katena ipitali lalakina kaiwena nige simemeli koina.

Yeisu tobenaliyao yoli tuwelo iyawasali (Madiu 10:5-15 yo Luka 9:1-6)

Kabo Yeisu itakikili yanuwa kolili tomo iyakayakataili.
7 Tobenaliyao yoli tuwelo iyoganlima yo iyawasali labui labui silau. Yo tabe kaiwe
iwolegili mesabana sowasowali yaluyaluwa biki tomo kolili sitao-yawatagilagili.
8 Kabo kali loina iwolegili iba, “Tabu ginauli yabo wakakalai ami laune koina, tabu
kanale nuwana tobwa, nuwana mane poketi mena, bwaimwanamo ami sige nimamiu
mena.
9 Yo kaemiu kana suma kwalikwa na tabu kwama labui wakakalaili.
10 Tem toisabo nume koina siyoganmiu na kwalusae numene koina kwamiya-
taumana kanasiga yanuwane kwalogabaen.
11 Tem yanuwa yabo tomoliyao nige siyoyoganmiu ali nume mena tabe nige
ami guguye sibebenalan yanuwane kauna kaemiu mena wakotata-yagili na kwalo-
gabaegili. Tem bwaite kilakilalane sigitai kani sikatai Yaubada nige iyayaliyaya kolili.”
12 Yeisu ana walo iyemwawasi kabo tobenaliyao siyawatagili silau na siguguye tomo
kolili bwaite besiele siba, “Mumugamiu naenaeli kwasikotanagili na kwanuwabui.”
13 Yaluyaluwa biki sibaibaiwa tomo kolili sitao-yawatagilagili yo tokasiebwa
sibaibaiwa olo koina yoli mena sisauli yo siwoisili na sinamwanamwa.

Elodi ibatoko Yeisu iya Yoni Toyababitaiso boita mena itoloyoima (Madiu 14:1-12 yo Luka 9:7-9)

14-29 Tauna kona Kin Elodi, Yudiya ali kin, kanakava Pilipi wainena Elodiyasa ik-
wayai mwa ikasolanan. Kabo Yoni Toyababitaiso iwalo Elodi koina iba, “Nige sowa-
sowana kamkava wainena ukwasolanan.” Bwagana Yoni ana walo kaiwena nuwana
ipwanopwanowan na Elodi nuwanuwana tem sauga meuloina ana walo meuloina
ibenabenalan. Kaiwena ikatai Yoni iya tomo dudulaina yo Yaubada ana topaisowa yabo
kabo iyakasisiyan. Na Elodiyasa imunamunai lalakina Yoni ana walo kaiwena mwa
nuwanuwana Yoni iunuyamate. Elodi genuwana Elodiyasa Yoni iunuyamate mwa ana
topaisowa iyawasali silau Yoni sikabikalatan, sipan yo sipei deli mena yo bwaine koina
igite-kalatan. Mwa Elodiyasa nige sowasowana Yoni iunuyamate.

Na Elodi ana sauga kabi kaliyatena iyawatagili kabo Elodiyasa kamwasa inuwatu-
lobai Yoni unuyamatena kaiwena. Sauga kabi kana nuwatu-kalatan kanna siginauli, yo
tupwali taumana siyoganlima kekan kaiwena. Taumanaone siya toloinao lalakili gabe-
man koina yo tokaleyayao kali tobagunao na tupwali Galili dedeinao ali tautaubalao.
Sauganane koina mekana taumanao sikekan, Elodiyasa natuna sinena ilusaema manli
mena yo iselo. Ikabi-yaliyaya-yagili yo Elodi gamasinene koina iwalo iba, “Tawae
nuwanuwam ukawanoiyan koliyau na yaeyawa.” Yo tabe iwaloyameli kawalulu mena
iba, “Yawalo yawasosi koliwo tawae nuwanuwam kani yaeyawa bwagana tem yagu
kaba loina tupwana ukawanoiyan.”

Yo gamasinene iyawatagili ilau sinana koina ineli iba, “Tawae yakawanoiyan?” Na sinana iba, “Ukwawanoiyan Yoni Toyababitaiso kulukuluna kaiwena.” Yo gamasinene mwayamwayau ipileyoi Kin koina iba, “Nuwanuwagu bwaite sauga Yoni Toyababitaiso kulukuluna kutom, gaeba mena kutauli na kuyeyama.” Elodi inuwa-polowe lalakina, na iyamo nige sowasowana isikote kisi imwalimwaline kaiwena iwaloyameli kawalulu mena taumanao manli mena. Kabo Elodi tounuyamate yabo iyawasa na ilau deli mena Yoni galogalona itom. Yo kulukuluna gaeba mena itauli, ikalaiyama gamasinene iwolena yo ikalai ilawan sinana koina. Yoni ana tobenaliyao ana boita wasana sibenalan kabo silaoma Yoni yona sikalai sipei salai mena.

Mulina mena Yeisu ana paisowa wasana idebalala kabo Kini Elodi wasanane ibenalan. Tomo tupwaliyao siwalo yakato Yeisu iya Ilaitiya yo tomo tupwaliyao tabe siwalo yakato iya palopita yabo besiele baguna palopitao. Na tupwaliyao yoi siedeedede siba, “Tomone bwaite nuwana iya Yoni Toyababitaiso, nuwana boita mena itoloyoima, kaiwena Yoni ana kaiwe iyaele koina yo bwaite kaiwena sowasowana ginauli kaba nuwapwanopwano ipaisowaili.” Saugana Elodi walone bwaite ibenalan iba, “Walo yawasosi, tomone bwaimwa iya Yoni Toyababitaiso baguna galogalona yatom na boita mena itoloyoima.”

Yeisu boda paibi tausan iyakanli (Madiu 14:13-21 yo Luka 9:10-17 yo Yoni 6:1-14)

30 Yo siya tobenaliyao yoli tuwelo iyawasali tauna koina sabi guguye sipileyoima Yeisu koina ali paisowa yo ali yakayakatai meuloina siwalo-masalagili koina.
31 Boda lalakina silaolaoma koina yo tabe sipilepileyoi na nige sowasowali sikaiyawasi yo sikekan. Mwa iwalolau kolili iba, “Talau dedei paepaeli mena na tupwana wakaiyawasi.”
32 Mwa sibomamo waga yabo koina simwalisae sikuke silau siulisi paepaeli bwagabwaga mena.
33 Na saugana sikuke-yawatagili tomo sibaibaiwa sigitaili yo sikatai yakato siya Yeisu me ana tobenaliyao. Kabo siya silaomaya yanuwa mena kaeli mena sisagena silau siyawatagili baguna dedeine Yeisu me ana tobenaliyao silalau koina.
34 Saugana siulisi Yeisu ikaisulu dekawa mena yo boda lalakina igitaili yo ikatekamkamna-yagili kaiwena siya besiele sipi nige kali togitekalatan. Mwa koina iyatubu iyakayakatai ginauli sibaibaiwa kolili.
35 Yo lolau mena ana tobenaliyao silaoma koina siwalo siba, “Taubala, dedei bwaite paepaeli bwagabwaga na iyaele dabwelo isusugu.
36 Tem bodane bwaite kuyawasali silau yanuwane salili mena sowasowali kali sigimwala.”
37 Na Yeisu iwaloba, “Komiu kan kwaolegili sikekan.” Na ana tobenaliyao siwaloba, “Nige sowasowamai, tem kaginauli besiele kani mane lalakina besiele waikena eit (8) kana maisa kagabaen kaiwena boda ilalakisosi.”
38 Mwa Yeisu iwalolau ana tobenaliyao kolili iba, “Isa beledi kolimiu? Kwalau kwaloya.” Saugana silobaili siba, “Beledi valigigi yo iye labui kalobaili.”
39 Yeisu iwalolau ana tobenaliyao kolili iba, “Boda kwayakasali na simiyasio kawasi pwatana mena.”
40 Kabo bodane simiyasio kali boda kolili boda tupwali andeledi (100) yo tupwali pipti (50).
41 Na beledi valigigi yo iye labui ikalaili kabo isakaisae bulibuli mena ikawatoki Yaubada koina kanne kaiweli yo muli mena beledi itabe-kivikivi iwolegili ana tobenaliyao sisoiyagili tomo kolili. Tabe besiele iye itabe-kivikivi yo ana tobenaliyao iwolegili sisoiyagili.
42 Meuloili sikekan diyali sisu.

43 Yo ali kantele tobenaliyao sitano-gogonagili beledi yo iye tupwatupwali kodo tuwelo.
44 Siya tatao tokekan kali baibaiwa besiele paibi tausan.

Yeisu ilau kalita pwatana mena
(Madiu 14:22-36 yo Yoni 6:15-21)

45 Kabo muli mena Yeisu ana tobenaliyao iwalo waga mena simwalisae yo sikuke sibaguna Betesaida, na iya bodane iyawasali sipileyoi ali yanuwa mena.
46 Kabo ilogabaegili ikawasae koya mena sabi kawanoi.
47 Saugana dabwelo isugu waga dumwakali luwaluwalina mena ikalakalau na iya ibomamo imiyamiya koya mena.
48 Igitaili siwose boita yoli sisawosawowoli kaiwena yaumai manli mena ilaolaoma. Yanuwa sabi layalayanna Yeisu kalita pwatana mena ilalaoma kolili. Iyawatagili salili mena na kikiunamo ilogabaegili.
49 Na sauganane Yeisu sigitai kalita pwatana mena ilaulau sibatoko iya kalukaluwa. Kabo siwui,
50 kaiwena meuloili sigitai yo simatausi. Kabo Yeisu iwalo kolili iba, “Wakatepatu, yau ami taubala, tabu kwamamatausi.”
51 Yo waga mena imwalisae mekanakavao yo yaumai ilopei idaumwali. Yo tobenaliyao kateli sipitali lalakina me ali nuwa pwanopwano,
52 kaiwena saugana beledine yo iyene ietulanli nige sikakatai gubesi Yeisu ana kaiwe. Ali katai iyoviya.

Tokasiebwa meuloili iwoisili Genasaleta koina

53 Silopanaisi dedei Genasaleta koina siulisi, galowa mena silo.
54 Saugana sikaisulu waga mena tomo Yeisu sikilala.
55 Kabo sisagena silau yanuwa meuloili kolili tokasiebwa kaba keno kolili sikalailima silawagili toisabo dedei koina sibenalan Yeisu imiyamiya.
56 Yeisu itakikili dedei meuloina kolili, yanuwa lalakili yo yanuwa kikiuli, yo dedei ganamuli mena. Tomo meuloili ali tokasiebwa sikalailima yo kaba gimwala kolili sipeili na Yeisu sisanasanai. Sikawanoiyan yakato tem tokasiebwao kana kwama sopanamo sikabitonan. Yo meuloili tokasiebwa siya kana kwama sikabitonan sinamwanamwa.

7

Yeisu ikabiyamayale tomo Yudiya kolili tawae dumdumna yo tawae nigele
(Madiu 15:1-20)

1 Palisiyao yo loina kana toyakayakatai tupwali mekalikavao silaomaya Yelusalema silau Yeisu koina na simiya-takikilani,
2 sigitagitaili Yeisu ana tobenaliyao sikekakekan nige nimaliyao sidedeulili besiele Yudiya ali tapwalolo kana loina.
3 Kaiwena Palisiyao, yo besiele Yudiya meuloili, nige sowasowana sikekan kanasiga nimaliyao sideulili besiele mumugali ilaomaya tubuliyao kolili.
4 Besiele tabe saugana Yudiya kaba gimwala silogabaen na sipileyoi ali nume mena nige sowasowana sikekan kanasiga sisugu, kabo sikekan. Yaboyoi loina meuloina tubuliyao kolili gaeba yo komwa yo gulewa yo kaba keno kali deuli kaiweli simuliya.
5 Mwa Palisiyao yo loina kana toyakayakatai Yeisu koina siwalolau siba, “Ugitai, am tobenaliyao tubulao ali loina nige simumuliya nabesimo menima dumdumli sikekan.”
6 Yeisu kainali iyamaisa iwaloba, “Komiu tomwakomwakota. Baguna Aiseya palopita kaiwemiu iwalo yawasosi saugana Yaubada ana walo ilele bwaite besiele. ‘Tomo bwaitete sopali mena siyakasisiyagau na iyamo kateli imiya kelamamalawe koliyau.
7 Ali tapwalolo koliyau ginauli bwagabwaga kaiwena ali yakayakatai siya besiele tomo ali loina.’ ”

8 Tabe Yeisu iwaloyoi kolili iba, “Walo yawasosi, komiu Yaubada ana loina
kwasikotanagili na tubumiyao mumugali wakabi-kalatagili.
9 Ami sonoga mena Yaubada ana loina kwapei-suwalagili na mesabana tubumiyao
mumugali wakabi-kalatagili.
10 Kaiwena baguna Mosese iwalo iba, ‘Tamam yo sinam kuyakasisiyagili.’ Tabe
iwaloyoi iba, ‘Tem yaiya tamana nuwana sinana ikawa-naenae-yagili kani siunuya-
mate.’
11-12 Na komiu ami yakayakatai mwakomwakota bwaite besiele. Tem tomo yabo
tamana yo sinana nige isasaguili na iwalolau kolili iwaloba, ‘Bwaite gogone yata-
lamwanako Yaubada koina mwa yakayakasisina na nige sowasowana yasaguimiu,’
kabo tomone ana walo wakawa-namwanamwa-yani.
13 Mwa kamwasane koina Yaubada ana walo kwasoke-gabaen na tubumiyao mumu-
gali koina kwayamiyalae. Yo ginauli sibaibaiwa waginaulili bwaite besiele.”

Nuwatu naenaeli tomo katena mena siya touladumdumna

14 Kabo boda iyoganyoilima yo iwalolau kolili, iwaloba, “Meuloimiu kwabenali, na
wakatai namwanamwai.
15 Tawae takan nige sowana tomo ikabi-yabikila. Na tawae katela mena iyawatag-
ilima sowasowana sikabi-yabikila.
16 Tem yaiya metenana walo bwaite ibenalan namwanamwai.”
17 Yeisu me ana tobenaliyao boda silogabaegili yo nume mena silusae yo ana
tobenaliyao sineli koina siwaloba, “Sowasowana am walo kobwaibwailine kulivasi
kolimai?”
18 Yeisu iwalo kolili iwaloba, “Komiu tonuwapwanopwano. Nuwana nige wakakatai
yakato tawae takan yo ilusae diyala mena nige sowana ikabi-yabikila.
19 Kaiwena nige katela mena ilalau na ilusae diyala mena muli mena ilau mosomoso
koina.” Yeisu ana yakayakatai bwaite kana katai besiele yakato kana tomeliwo meuloili
sowasowali kan meuloina sikekan na nige sowana kanne ikabiyabikili.
20 Yo Yeisu iwaloyoi iba, “Tem tawae tomo kateli mena iyawatagilima sowasowana
tomone ikabi-yabikili.
21 Kaiwena bwaite besiele, nuwatu naenaeli, ganawali, kewali, tomo kana unuya-
mate,
22 mankikiwasi, mwakota, yauyaule mumugana, lamwapolowe, sinali, nuwasaesae
yo nuwatu bwagabwaga siya silaomaya tomo kateli mena.
23 Bwaite ginauline naenaeline tomo kaloli mena siyawayawatagilima yo sikabi-
yabikili.”

Yeisu sine yabo iya nige Yudiya sinena natuna iwoisi (Madiu 15:21-28)

24 Yeisu yanuwane ilogabaen yo ilau Taiya* salina mena yo nume yabo koina ilusae,
yo nige nuwanuwana tomo sikatai iya bwaine koina, iyamo nige sowasowana ikeno-
wadam, ana laune tomo sikataiyako.
25 Kabo sine yabo, natuna sinena yaluyaluwa biki ilusae koina, saugana Yeisu ana
laoma wasana ibenalan mwayamwayau ilaoma Yeisu koina.
26 Na bwaite sinene nige sine Yudiya na iya sikabi yanuwa Pinisiya koina Siliya ana
dedei mena. Kabo ikawanoi Yeisu koina yakato tem yaluyaluwa bikine natuna koina
itao-yawatagilan.
27 Yeisu iwalolau koina iba, “Baguna gagagili, siya yagu susu Yudiya, yayakanli. Nige
sowana kali yakalai yagabaen bwauwa kolili.”
28 Na sinene kainana iyamaisa iwaloba, “Taubala, walo yawasosi, na iyamo bwauwa
besiele teibeli yaulina mena nuwanuwali gagagili kali mumuli kolili sikekan.”

* **7:24:** Tupwali Buki Tabu tolele-panaisi bagubagunali silele Taiya yo Saidoni

29 Yeisu iwaloba, “Am walo-maisana kaiwena kupileyoi am nume mena, yaluyaluwa
bikine natum koina ilogabaenako.”
30 Kabo sinene itolo yo ipileyoi ana nume mena yo natuna ilobai ana kaba keno mena
na yaluyaluwa bikine ilogabaenako.

Yeisu totenakola yabo iwoisi

31 Kabo Yeisu Taiya dedeina ilogabaen ilau Saidoni, ilogabaen ilobi Kalita Galili
dedeina yo ilusae Dekapoliya bwaimwa esana labuina Yanuwa Sanaulu.
32 Yo bwaine koina tomo yabo silawanama Yeisu koina iya totenakola tabe nige
sowasowana iedeedede. Yeisu sikawanoiyan yakato nimana ipei koina.
33 Yeisu bodane luwali mena tomone iyoga-suwalan kabo gibuna ipeiluseyagili
tomone tenana mena. Imwawasi Yeisu nimana gibuna ikaisoi yo tomone memenana
ikabitonan.
34 Yeisu isakaisae bulibuli mena yo yawasina iyasae na iwalo tomone koina, iba,
“Epapata”, bwaite kana bui “Kwasoke”.
35 Kabo sauganane koina tomone tenana sitamwalapan yo tabe memenana imala-
malae yo iedeedede dudulai.
36 Yeisu tomo meuloili iwalo-kausili yakato tabu yaiya koina siwawalo-masala.
Na iyamo bwagana iwalowalo-kausili na ana walo yakasisi nige sibebenalan,
sisamasamalulu na silau siyawayawasayan tomo kolili.
37 Tomo kateli sipitali yawasosi siwaloba, “Ana paisowa meuloili ipaisowa
namwanamwaili. Totenakola iwalo tenaliyao sitamwalapan walo sibenalan yo siya
nige sowasowali siedeedede iwalo memenaliyao simalamalae siedeedede.”

8

Yeisu boda powa tausan iyakanli (Madiu 15:32-39)

1 Saugana imiyamiya dedeinane koina boda yabo uloili silogogoma na nige kali. Yeisu
ana tobenaliyao iyoganlima iwalo kolili iwaloba,
2 “Boda bwaitete yakatekamkamna-yagili kaiwena kaliyate yaiyona mekalakavao
tamiyamiya na nige kali.
3 Tem meguliyamli yayawasali sipileyoi kani kamwasa mena yoli sawosawowoli
kaiwena tupwali kelamamalawe mena silaoma.”
4 Ana tobenaliyao siwalo koina, siwaloba, “Toweya koina kan kani talobaiya na
bodane tayakanli? Kaiwena bwaite paepaeli bwagabwaga.”
5 Yeisu ineliyagili iwaloba, “Isa beledi kolimiu simiyamiya?” Na siwaloba, “Sebenmo.”
6 Kabo iwalo boda kolili simiyasio bwatano mena yo beledi sebenne ikalaili yo
kaiweli ikawa-toki Yaubada koina, yo itabe-kivikivi iwolegili ana tobenaliyao kolili na
sisoiyagili tomo kolili.
7 Tabe tupwaliyao iye kikiuli simiyamiya kaiweli ikawa-toki yo ana tobenaliyao iwalo
sisoiyagili tomo kolili tabe.
8 Yo meuloili sikekan yo diyali sisu muli mena kan tupwa tobenaliyao sitano-
gogonagilima kodo seben siloyapowonli.
9 Yo bodaline kali baibaiwa powa tausan (4,000) besiele. Iyawasali sipileyoi,
10 kabo muli mena Yeisu me ana tobenaliyao ali waga mena simwalisae yo Dali-
manuta dedeina mena silau.

Palisiyao nuwanuwali Yeisu kilakilala yabo ipaisowai na sigitai (Madiu 16:1-4)

11 Palisiyao tupwali silaoma yo Yeisu koina siyatubu sigamwapakiki yo sitonan
yakato kilakilala yabo ipaisowai kaiweli na sikawa-yawasosi yakato ana kaiwe ilaoma
Yaubada koina.

12 Ali walo kaiwena Yeisu yawasina iyasae kaiwena me ana okwatakwata kabo
iwaloba, “Tawae kaiwena nuwanuwamiu kilakilala yabo? Yawalo yawasosi kolimiu,
kani nige kilakilala yabo wagigitai.”
13 Kabo ilogabaegili yo waga mena imwalisaeyoi na silopanaisi dedei yabo mena.

Yeisu ana tobenaliyao iyanuwapeili Palisiyao yo Elodi ali mwakota kaiwena (Madiu 16:5-12)

14 Tobenaliyao kali kanale nuwali imwatain nige sitatauli waga mena bwaimwanamo
beledi kaigeda silobai waga mena imiyamiya.
15 Yeisu iyanuwapeili iwaloba, “Wagite-kalatagimiu, Palisiyao yo Elodi kali beledi ana
kaba sese koina wagite namwanamwaili.”
16 Yo tobenaliyaone sibomamo kolili siedeedede siwaloba, “Nuwana Yeisu ana walo
yaina bwaite kaiwena nige beledi kolila.”
17 Yeisu ali nuwatu ikataiyako yo iwalo kolili iba, “Tawae kaiwena kwawalowalo nige
beledi kolimiu? Gubesi, iyaelemo naga menuwa-pwanopwanomiu na nuwamiu nige
simamayale? Nuwana katemiu sikololo?
18 Me manimiu, tawae kaiwena nige wagigitai? Me tenamiu, tawae kaiwena nige
kwabebenali? Nige kwanunuwatu-kalatan?
19 Sauganane beledi valigigi koina tomo paibi tausani yayakanli na tupwa isa kodo
kwatano-gogonagili?” Yo tobenaliyao kainana siyamaisa koina siba, “Kodo tuwelo.”
20 Yo Yeisu ineliyoi iwaloba, “Sauganane beledi seben koina tomo powa tausani
yayakanli na tupwa isa kodo kwatano-gogonagili?” Yo siwaloba, “Kodo seben.”
21 Kabo Yeisu iwaloba, “Walo yawasosi. Na gubesi, nige naga nuwamiu simamayale
yau yaiya?”

Yeisu tomangibugibu yabo iwoisi Betesaida koina

22 Silau Betesaida kabo tomangibugibu yabo tomo sikalaiyama Yeisu koina yo
sikawanoiyan yakato ikabitonan.
23 Yeisu tomangibugibune nimana mena ikabilau yo iyogan siyawatagili yanuwa
gana mulina mena. Kabo Yeisu tomone manna ikaisoili yo nimana ipeili koina yo ineli
koina iba, “Sowasowana ginauli ugitaili?”
24 Yo tomone igitekeikeile yo iwaloba, “Tomo yagitaili na kali koleya besiele mayau
silolokeikeile.”
25 Yeisu tomone manna ikabi-tonagiliyoi kabo iyalala yo manna silala dudulai yo
ginauli meuloili igitaili sidudulai.
26 Yeisu iwalo tomone koina iwaloba, “Tabu kupipileyoi bodane kolili yanuwane
koina na kulaumo am nume mena.”

Pita ana walo-masala Yeisu kaiwena (Madiu 16:13-28 yo Luka 9:18-27)

27 Kabo Yeisu me ana tobenaliyao silalau Sisaliya Pilipai yanuwaliyao kaiweli. Yo
kamwasa mena ana tobenaliyao ineliyagili iwaloba, “Gubesi tomo ali walo kaiwegu
yakato yau yaiya?”
28 Na siwaloba, “Tomo tupwali siwawalo yakato kowa Yoni Toyababitaiso, tupwali
siwawalo yakato kowa Ilaitiya yo tupwali siwawalo yakato kowa palopita bagubagunali
yabo.”
29 Na tabe ineliyagiliyoi iwaloba, “Na komiu? Gubesi ami nuwatu yakato yau yaiya?”
Kabo Pita kainana iyamaisa iwaloba, “Kowa Mesaiya”*
30 Kabo Yeisu iwalo-kausili iwaloba, “Tabu yaiya yabo koina kwawawalo-masalagau.”

Yeisu ana walo-masala ana kamkamna yo ana boita kaiwena

* **8:29:** Bwaite walo “Mesaiya” kaina Ibeliu, kana bui besiele kaina Giliki walo ‘Tolebolebo.’

31 Kabo iyatubu iyakayakataili bwaite besiele iwaloba, “Tomo Natuna naga
kamkamna lalakina kani ilobai kaiwena tautaubalao yo topwaoliyao lalakili yo loina
kana toyakayakatai kani sisikotanan. Yo kani siunuyamate na kaliyate yaiyona mulina
mena itoloyoi.”
32 Yeisu iedeedede dudulai mena yo mayale mena ginauliline kaiweli na tem
sikatai. Pita imunamunai Yeisu ana walone kaiwena kabo Pita Yeisu iyoga-suwalan yo
iyokoiyan.
33 Pita ana yokoine kaiwena Yeisu itagelakeile yo ana tobenaliyao igitagitaili na Pita
iyokoiyan iwaloba, “Kulowasi koliyau kowa Seitani. Am nuwatune besiele tomo ali
nuwatu na nige Yaubada ana nuwatu.”
34 Kabo Yeisu boda meuloili yo ana tobenaliyao mekalikavao iyoganlima yo iwalo
kolili, iwaloba, “Yaiya tem nuwanuwana imuliya koliyau kani mumugana isikotanan
na ibomayoi kana kelose ikalai bwaite kagu muliya kana kamwasa besiele.
35 Kaiwena tem yaiya nuwanuwana yawasina ilebo naga yawasinane igabaen.
Na tem yaiya kaiwegu wasa namwanamwana kaiwena yawasina igabaen iya kani
yawasina namwanamwana ilobai.
36 Tem tomo yabo iwasawasa yanuwa yaulina mena, gubesi, sowasowana ana
wasawasane isagui tem saugana yawasina ilogabaen? Nigele.
37 Nige ginauli yabo sowasowana koina yawasila tayamaisa na takele-yavivilayoi.
38 Yau Tomo Natuna tem yaiya kowa kaiwegu kumwalimwaline yo yagu yakayakatai
kaiwena kumwalimwaline na kuuvalayagau yaso bwaite naenaeli yo ganaganawalili
manli mena, naga kani yauvalayagiwo, saugana Tamagu ana wasawasa pigapigabuna
koina yapileyoima me yagu aneloseyao yakayakasisili.”

9

1 Yo Yeisu iwaloyoi iba, “Yawalo yawasosi kolimiu yakato tomo tupwamiyao kani nige
kwaboboita kanasiga Yaubada ana kaba loina me ana kaiwe iyawatagilima wagitai.”

Yaubada ana wasawasa iyapanaisan Yeisu koina kabo kana koleya ibui (Madiu 17:1-13 yo Luka 9:28-36)

2 Kaliyate sikis (6) mulina mena Yeisu yoli yaiyona iyoganli, Pita, Yemesa yo Yoni
mekanakavao sisae koya yabo koina sibomamo simiyamiya kabo sigitai Yeisu kana
koleya ibui.
3 Kana kwama kana koleya ibui ipigapigabu. Mayalene ikaiwesosi yo kana gite nige
besiele yaiya yanuwa yaulina mena sowasowana kwama ideuli kana mayamayale
besiele.
4 Kabo Ilaitiya yo Mosese sitolo-mayale na yoli yaiyonane sigitaili Yeisu mekalikava
siedeedede.
5 Kabo Pita iwalolau Yeisu koina iwaloba, “Toyakayakatai, ala miya bwaite besiele
inamwanamwa, tem ami gwau yaiyona kakabili kaigeda kowa kaiwem, yo kaigeda
Mosese kaiwena na kaigeda Ilaitiya kaiwena.”
6 Bwaite Pita iwalowalo bwagabwaga kaiwena mekanakavaone me ali matausi.
7 Kabo yaloyaloi ilobima ipwaikili yo yaloyaloine koina kaina yabo ilobima sibenalan
iwaloba, “Bwaite natugu yamulolo lalakina koina, ana walo kwabenalagili.”
8 Sauganane koina sigite-keikeile nige yaiya yabo sigigitai, na Yeisu ibomamo meka-
likava.
9 Saugana koya mena sisasaluluma Yeisu iwalo-yakasisi-yagili iba, “Tawae wagi-
tailiko tabu tomo kolili kwawawalo-masalagili kanasiga Tomo Natuna boita mena
itoloyoima.”
10 Tawae sigitailiko siwadam na ana walo toloyoine kaiwena sibomamo kolili siedeed-
ede gubesi kana katai.

11 Kabo Yeisu koina sineli siba, “Tawae kaiwena loina kana toyakayakatai siwaloba,
‘Kani Ilaitiya ibagunama muli mena kabo Mesaiya ilaoma’?”
12 Na Yeisu kainali iyamaisa iba, “Walo yawasosi, Ilaitiya yakato ibagunama na
ginauli meuloina ikatububunan Mesaiya kaiwena. Tem bwaine besiele tawae kaiwena
Buki Tabu iwalo-masalan yakato naga Tomo Natuna kamkamna lalakina ilobai yo
sisikotanan?
13 Yawalo kolimiu, Ilaitiya ilaomako na tawae meuloina nuwanuwali siginauli mwa
siginauliyako koina, besiele Buki Tabu iwalo-masala kaiwena.”

Kawakawanoimo koina sowasowana yaluyaluwa biki kaikaiweli tatao-yawatagilagili (Madiu 17:14-21 yo Luka 9:37-43a)

14 Saugana Yeisu me ana tobenaliyao yoli yaiyona koya mena sisasaluluma sigitai
boda lalakina kalikavaone sitolo-takikilagili na loina kana toyakayakataiwo tobe-
naliyao mekalikavao sigamwagamwa-pakiki.
15 Bodane Yeisu sigitai kateli sipitali lalakina kabo sisagena silau yo Yeisu
silosanasanai.
16 Na Yeisu ineli iba, “Tawae wagamwagamwa-pakiki-yani mekamikavao?”
17 Tomo yabo bodane kolili iwalolau Yeisu koina iwaloba, “Toyakayakatai, natugu
yakalaiyama koliwo iya yaluyaluwa biki koina ilusae na gamene nige sowasowana
iedeedede.
18 Saugana yaluyaluwa biki ana kaiwe koina, gamene ibeku bwatano mena ikikiwasi
yo polu gamwana mena siyawatagili yo mwakana ikikokiko yo yona itawalololi.
Kabo am tobenaliyao yakawanoi-yagili yakato yaluyaluwa bikine sitao-yawatagilan na
iyamo nige sowasowali.”
19 Yeisu iwalolau kolili iwaloba, “Kaliyate isa komiu te yau mwa tamiyamiya na
tawanesana kabo kwameli koliyau? Ami meli ana yoviya kaiwena yogu ikwatakwata-
yagimiu. Saugamo gamene wakalaiyama koliyau.”
20 Kabo gamene sikalaiyama koina. Saugana yaluyaluwa biki Yeisu igitai
mwayamwayau gamene ikabiyakikiwasi yo gamene ibeku bwatano mena ikeno-
tapitapipili na polupolu gamwana mena siyawatagili.
21 Kabo Yeisu ineli gamene tamana koina iba, “Sauga esana ana kasiebwane iyatubu?”
Yo tamana iwaloba, “Ana sauga melumelu koina.
22 Sauga baibaiwana yaluyaluwa bikine gamene igabaen mayau wedowedolina
mena yo waila mena sabi unuyamatena. Tem sowasowam, tawae yabo uginauli,
ukwate-kamkamna-yagimai na kusaguimai.”
23 Yo Yeisu iwalo tomone koina iwaloba, “Tawae kaiwena kuwalo ‘tem sowasowam’?
Tem tomo me ana meli kani ginauli meuloina simalamalae.”
24 Kabo gamene tamana iwalolau Yeisu koina iwaloba, “Yameli na iyamo yagu meli
ikikiu. Kusaguiyau na yameli yawasosi.”
25 Yeisu igitai boda meuloili sisagesagenama kabo yaluyaluwa bikine iyokoiyan
iwaloba, “Kowa yaluyaluwa naenaena. Kowa tomo tenaliyao yo gamwaliyao ukwausili.
Yaloinayagiwo gamene kulogabaen na tabu kululusaeyoi koina.”
26 Kabo yaluyaluwa bikine iwui yo gamene ikabiyakikiwasi yalalaki na iyawatagili
yo ilau. Kabo gamene kana koleya besiele iboita mwa meuloili siwaloba, “Iboita.”
27 Na Yeisu gamene nimana mena ikabilau yo ikeleyatolo.
28 Ginauli meuloina imwawasi kabo silusae nume mena sibomamo na ana tobe-
naliyao sineli koina siba, “Tawae kaiwena yaluyaluwa bikine nige sowasowamai katao-
yawatagilan?”
29 Na Yeisu kainali iyamaisa iba, “Kawakawanoimo koina sowasowana yaluyaluwa
biki bwaite besiele tatao-yawatagilan.”

Yeisu ana boita kaiwena iedeededeyoi
(Madiu 17:22-23 yo Luka 9:43b-45)

30 Yeisu me ana tobenaliyao yanuwane silogabaen na silalau dedei Galili kaiwena.
Yeisu genuwana tomo yabo ikatai toweya siyaele,
31 kaiwena ana tobenaliyao iyakayakataili. Iwalo kolili iba, “Naga Tomo Natuna
sitalamwan tomo nimali mena yo siunuyamate na kaliyate yaiyona mulina mena kani
itoloyoi.”
32 Na ana walone kaiwena nige nuwali imamayale na iyamo nige sineneli koina
kaiwena simatausi.

Tem yaiya nuwanuwana iyamala tobaguna ilonamwayan baguna inuwalobi na iyamala topaisowa
(Madiu 18:1-5 yo Luka 9:46-50)

33-34 Kamwasa mena tobenaliyao sigamwagamwa-pakiki. Saugana siyawatagilima
yanuwa Kapeneomi koina kabo nume mena silusae na bwaine koina Yeisu ineli-
yagili iba, “Tawae wagamwagamwa-pakiki-yani kamwasa mena?” Na nige kainana
siyayamaisa kaiwena ali gamwapakiki yaina tem yaiya kolili iyamala ali tobaguna.
35 Yeisu imiyasio na tobenaliyao yoli tuwelo iyoganlima yo iwalo kolili iba, “Tem yaiya
kowa nuwanuwam kolimiu kuyamala tobaguna, ilonamwayagiwo kupei-yataluwo na
kuyamala topaisowa kamkavao kaiweli.”
36 Kabo melumelu yabo ikalaiyama yo luwaluwalili mena iyatolo yo isapwali yo iwalo
kolili,
37 iba, “Tem yaiya kowa melumelu yabo bwaite besiele esagu mena kuyogan yau
kuyoganiyau. Na yaiya kowa kuyoganiyau bwaimwa iya toyawasayaune kuyogan.”

Tem yaiya iya nige kala tokalomagigili bwaimwa iya kala tosagu

38 Kabo Yoni iwaloba, “Toyakayakatai, tomo yabo kagitai esam mena yaluyaluwa biki
itao-yawatagilagili na kawalo-kausi kaiwena tomone iya nige ala boda yabo.”
39 Na Yeisu iwaloba, “Tabu kwawawalo-kausi kaiwena tem yaiya ginauli kaikaiweli
esagu mena ipaisowaili nige sowasowana sauga muli mena ikawa-naenae-yagau.
40 Kaiwena tem analiyao nige kala tokalomagigili siya kalakavao.
41 Yawalo yawasosi kolimiu, tem galogalomiu simagu na yaiya waila iyanumamiu
esagu mena kaiwena komiu Keliso ana bodao, iya maisana namwanamwana naga
ilobai.”

Yeisu ana yakayakatai woya kaiwena
(Madiu 18:6-9 yo Luka 17:1-2)

42 Yo tabe iwaloyoi iba, “Tem tomo yabo melumeluwone iwoya-pwanolili, bwaite
siya kagu tomeliwo, kana maisa Yaubada koina ipolowesosi kabo tem tomone veku
polopolowena galogalona mena sipan yo sigabaen kalita mena ana boita kana polowe.
43-44 Tabe tem nimam iyalopwanowo kutom-gabaen. Inamwanamwa tem nima
kaikaigedam yawasim namwanamwana kulobai. Tabu kulau mayau wedowedolina
koina menima labulabuim.*
45-46 Tabe tem kaekaem iyalopwanowo kutom-gabaen. Inamwanamwa tem kaekae
kaikaigedam yawasim namwanamwana kulobai. Tabu kutatalam sigabaegiwo mayau
wedowedolina koina mekae labulabuim.
47 Tabe tem manim iyalopwanowo ukasigabaen. Inamwanamwa tem man
kaikaigedam Yaubada ana kaba loina koina kulusae. Tabu kutatalam sigabaegiwo
mayau wedowedolina koina meman labulabuim.

* **9:43-44:** Tolele-panaisi bagubagunali ali lelelele kolili tomna 44 yo 46 tupwaliyao simiyamiya. Tomna 44 yo 46 ali walo-masala besiele tomna 48.

48 Dedeinane koina wesoweso tomo kwapina sikankan nige siboboita yo mayau
iwedowedoli nige ana kaba boita.
49 Kabo tomo meuloili mayau kalapulupululuna ikabi-namwanamwaili, besiele kan
kalita ikabi-namwanamwai.
50 Kalita ginauli namwanamwana na iyamo tem ana kaiwe yo kamnana imwawasi
nige sowasowana inamwanamwayoi. Kabo ilonamwayagimiu mumugamiu kwaboma
kwalotonan kana namwanamwa na kaigeda kaigeda kwaemulomulolo-wagimiu na
kwamiya-daumwali."

10

Inawase kaiwena
(Madiu 19:1-12 yo Luka 16:18)

1 Yeisu yanuwane ilogabaen yo ilau ilusae Yudiya ana dedei mena yo ilopanaisi
Yolidan dedei yabo mena. Boda lalakina silogogoyoima koina kabo iyakayakataili
besiele sauga meuloina.
2 Palisiyao tupwali silaoma yo nuwanuwali Yeisu sitonan yo koina sineli siba, "Gubesi,
ala loina italamwan inawase kaiwena o nigele?"
3 Kabo Yeisu iba, "Loina tawae Mosese iyeyawa kolimiu?"
4 Na Palisiyao siba, "Mosese italam tem tau nuwanuwana inawase baguna pepa koina
ana sikote ilele kabo pepane iwolena wainena koina na iinawase."
5 Yo Yeisu iwaloba, "Katemiu sikololo mwa bwaite kaiwena Mosese loinane ilele
kaiwemiu.
6 Sauga bagubagunana Yaubada ana yamayamayale koina tomo labui iyamayaleli,
tau yo sine.
7 Bwaite kaiwena mwa tau tamana yo sinana ilogabaegili na wainena mekanakava
simiya toyawa,
8 yoli labuine kwapi kaigeda. Baguna siya tomo labui, sauga bwaite siya besiele tomo
kaigeda.
9 Yaubada ipei-labui-yagiliko, tabu tomo yabo ipepei-suwalagili."
10 Yo muli mena Yeisu me ana tobenaliyao sipileyoima nume mena yo tobenaliyao
sineliyoi ana walo inawase kaiwena.
11 Yeisu iwaloba, "Tem tau wainena iinawaseyan na ilopanaisi sine yabo koina tau
bwaite iganawali, bwaite lopwano iginauli wainena bagubagunana manna mena.
12 Yo tabe tem sine wainena iinawaseyan na ilopanaisi tau yabo koina sine bwaimwa
iganawali."

Yeisu melumeluwo iwalo-muloloili
(Madiu 19:13-15 yo Luka 18:15-17)

13 Tomo melumeluwo sikalailima Yeisu koina na tem ikabitonagili na iyamo ana
tobenaliyao tomone siyokoiyagili.
14 Saugana Yeisu ali paisowa igitai imunamunai kabo iwaloba, "Tabu melumeluwo
wakaukausili. Kwatalamwagili silaoma koliyau kaiwena Yaubada ana kaba loina
imiyamiya melumeluwo bwaite besiele kaiweli.
15 Yawalo yawasosi kolimiu, tem yaiya tomo mumugana nige besiele melumelu, nige
sowasowana Yaubada ana kaba loina ilusae."
16 Kabo Yeisu melumeluwone ikalaili ipeili kaena mena yo nimana ipeili kolili na
iwalo-muloloili.

Yeisu kana muliya kaiwena ikololo
(Madiu 19:16-30 yo Luka 18:18-30)

17 Saugana Yeisu ilalau kamwasa mena tomo yabo isagenama, tutulina italusakonayan manna mena na ineli koina iba, “Toyakayakatai namwanamwana, tawae yaginauli na yawasigu miyamiya yaina yalobai?”
18 Yeisu kainana iyamaisa iba, “Tawae kaiwena ukawa-namwanamwa-yagau? Nige yabo tonamwanamwana, Yaubada ibomamo.
19 Na Yaubada ana loinao ukwatailiko bwaimwa yakato ‘Tabu kuunuyamate, tabu uganawali, tabu ukewali, tabu kumwakomwakota, tabu mwakota mena tomo ali gogo ukalakalaili, tabe yaboyoi tamam yo sinam kuyakasisi-yagili.’ ”
20 Na tomone iwaloba, “Toyakayakatai, yagu sauga game koina yo kanasiga kabona loinane bwaitete meuloili yaobigaili.”
21 Kabo Yeisu tomone imankulakulai me ana katekamkamna kabo iwalolau koina iba, “Ginauli kaigedamo koliwo ideva. Kupileyoi am yanuwa mena na am gogo meuloili ugimwala-yagili, na maneline kuyauyagili tobubutuma kolili mesabana am wasawasa bulibuli mena kulobai. Na kulaoma kumuliya koliyau.”
22 Walo bwaite kaiwena nuwanae kana koleya iyawatagili tomone manna mena kabo ilau me ana nuwanae kaiwena iya towasawasa.

Wasawasa siya kaba woya

23 Kabo Yeisu igite-keikeile yo ana tobenaliyao iwalo kolili iba, “Tem analiyao me ali wasawasa lalakina ali lusae Yaubada ana kaba loina koina ikololo.”
24 Saugana tobenaliyao ana walo sibenalan kateli sipitali. Tabe iwaloyoi iba, “Natuguwao, Yaubada ana kaba loina kana lusae ikololososi.
25 Towasawasao ali lusae Yaubada ana kaba loina koina ikololososi kabo kameli sinalom gulana koina ana lusola.”
26 Saugana tobenaliyao walo bwaite sibenalan kateli sipitali lalakina na siwalolau koina siba, “Tem bwaite besiele, yaiya sowasowana lebo ilobai?”
27 Yeisu imankulakulaili yo iba, “Ginauli bwaite yawasosi ipolowe tomo kolili, na Yaubada koina nige kana polowe yabo kaiwena Yaubada koina ginauli meuloili simalamalae.”
28 Kabo Pita iwaloba, “Na kai gubesi? Ama gogo meuloili kalogabaegiliko na kamuliya koliwo.”
29 Yeisu Pita kainana iyamaisa iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, yaiya tem ana nume, kanakavao, dunao, sinanao, tamanao, natunao yo ana bwatanoyao ilogabaegili esagu mena yo tabe wasana namwanamwana kaiwena,
30 maisana lalakina naga ilobai sauga ilalaoma koina besiele kani nume baibaiwali, kanakavao, dunao, sinanao, natunao yo bwatanoyao. Yo tabe besiele kamkamna ilobai na iyamo naga sauga muli mena yawasina miyamiya yaina ilobai.
31 Bwaite saugane koina siya tobagunao meuloili naga kani simuliya na siya tomulimuliya naga sibaguna.”

Yeisu ana walo yaiyonana ana boita kaiwena (Madiu 20:17-19 yo Luka 18:31-34)

32 Yo kamwasa mena sisasae Yelusalema kaiwena, Yeisu ibagubaguna na kana tomuliya bodaliyao meuloili simulimuliya. Ana tobenaliyao sikatewakaka yo tupwaliyao tomo simulimuliye me ali matausi. Kabo yoli tuwelo iyoga-suwalagili yo iyanuwapeiyoili tawae naga kani iyawatagili koina,
33 iba, “Sauga bwaite tasasae Yelusalema. Yo Tomo Natuna naga siyagayan topwaoli lalakili yo loina kana tobagunao kolili. Yo ana boita kaiwena siloina sabi unuyamatena muli mena sitalamwan siya nige Yudiya tomoliyao kolili,
34 yo siya sitalatalawasiyan, sikaikaisoi tabe balae mena sisapi muli mena siunuyamate yo kaliyate yaiyona mulili mena itoloyoi.”

Yemesa te Yoni ali kawanoi Yeisu koina (Madiu 20:20-28)

35 Yemesa te Yoni, Sebedi natunao, Yeisu koina silaoma siwaloba, “Toyakayakatai, kalaoma kaiwena ginauli yabo nuwanuwamai.”
36 Yeisu iwaloba, “Tawae nuwanuwamiu yapaisowai kaiwemiu?”
37 Kabo siba, “Saugana am kaba miya wasawasana koina kumiyasio am kaba loina koina nuwanuwamai salim mena kamiyasio kaigeda ulaulam mena yo kaigeda gegebam mena.”
38 Yeisu iwaloba, “Komiu nige wakakatai tawae wakawakawanoiyan.” Muli mena ineli walo kobwaibwaili mena iba, “Gubesi, kamkamna komwanane koina naga yanuma sowasowana komiu tabe koina kwanuma? Na tabe babitaiso polowenane naga yalobai gubesi sowasowamiu koina kwababitaiso besiele?”
39 Siba, “Sowasowamai.” Na Yeisu iba, “Komwane koina naga kani yanuma komiu besiele koina kani kwanuma yo besiele babitaisone koina naga kani yababitaiso komiu besiele kani kwababitaiso,
40 na nige sowasowana analiyao yagitesipwaili yagu kaba loina koina yaiya ulaulagu mena na yaiya gegebagu mena simiyasio. Yaubada bwaite kaba miya ikatububunagiliko kaiwena ibomamo ikatai yaiya naga isaguiyau sauganane yaloina yagu kaba loina koina.”

Tobagunao mumugali kaiwena

41 Na ana tobenaliyao yoli sanaulu Yemesa te Yoni ali kawanoi kaiwena simunamunai-yagili.
42 Mwa Yeisu meuloili iyogagogonagilima yo iba, “Komiu wakataiyako siya nige Yaubada simemeliyan ali toloinao siloinayagili yo ali tobagunao siwalo kaiwe kolili.
43 Na komiu tabu besiele wagiginauli. Tem yaiya kowa nuwanuwam esam ilalaki ilonamwayagiwo kamkavao kaiweli kuyamala topaisowa.
44 Na tem yaiya kowa nuwanuwam kuyamala tobaguna ilonamwayagiwo am eliyamwao meuloili kaiweli kuyamala topaisowa.
45 Tomo Natuna nige ilalaoma yakato kwapaisowa koina na ilaoma sabi paisowa kolimiu yo tabe yawasina italamwan tomo meuloili iyamaisa-yavivila-yoilima.”

Yeisu Batimeo manna iyalalali (Madiu 20:29-34 yo Luka 18:35-43)

46 Yo silaoma Yeliko. Saugana Yeisu me ana tobenaliyao yanuwane silologabaen boda lalakina siyamuli-kusulili. Kabo tomangibugibu yabo esana Batimeo tamana esana Timeo silobai. Sauga meuloina kamwasa dedeina mena imiyamiya na ikawakawanoi mane yo gogo kaiweli.
47 Na Batimeo wasa ibenalan yakato Yeisu game Nasaleta ilalau kabo iyoga iba, “Yeisu, Deibida tubuna, ukwatekamkamna-yagau.”
48 Tomo meuloili Batimeo siwalo-kausi siba, “Kumwanou.” Na iyoga kaikaiwe iba, “Deibida tubuna, ukwatekamkamna-yagau.”
49 Kabo Yeisu iba, “Kwayoganama.” Yo tomo siyoga koina, siba, “Kuyaliyaya. Kutolo kulaoma. Yeisu iyogayoga kaiwem.”
50 Yo kana kabobo isou, mwayamwayau itolo ilaoma Yeisu koina.
51 Yeisu ineli koina iba, “Tawae nuwanuwam kaiwem yapaisowai?” Yo tomangibugibune iwaloba, “Toyakayakatai, nuwanuwagu mangu silala.”
52 Yo Yeisu iba, “Inamwanamwa, kulau, am meli ikabi-namwanamwaiwo.” Sauganane koina Batimeo manna silala yo kamwasa mena Yeisu iyamuli-kusuli.

11

Yeisu ana lusae Yelusalema koina
(Madiu 21:1-11 yo Luka 19:28-40 yo Yoni 12:12-19)

1 Yo sisasae Yelusalema kaiwena yo tupwana imamalawe. Silaoma yanuwa kikiuli
Bedani yo Bedipegi bwaimwa koya Olibe yaulina mena kabo Yeisu ana tobenaliyao
labui iyawasa-bagunayagili.
2 Iwalo kolili bwaite besiele iba, “Kwalau yanuwa kikiuna bwaimwa manimiu mena.
Na saugana kwalulusae yanuwane koina ase natuna yabo wagitai sipan-kalatan.
Bwaimwa ase natuna wauwau-bona nige yabo tomo imwamwalisae-tonan. Asene
kwalivasi yo kwayoganama.
3 Na tem yabo ineli kolimiu iba, ‘Tawae kaiwena bwaimwa ase natuna kwalivalivasi?’,
kabo tomone koina kwawaloba, ‘Taubala nuwanuwana sauga kubwakubwanamo
iyapaisowa kabo iyavivilayama yoi.’ ”
4 Yo yoli labuine silau yo ase natuna silobai kamwasa mena nume gamwana mena
sipan-kalatan.
5 Saugana silivalivasi tomo tupwaliyao salili mena sitotolo sineli siba, “Tawae kaiwena asene natuna kwalivalivasi?”
6 Mwa yoli labuine kainali siyamaisa besiele tawae Yeisu iwalowen kolili. Kabo
tomone sitalam.
7 Yo tobenaliyao ase natuna silivasi siyoganama Yeisu koina. Tomo kali kwama ase
dagelana mena siyeseli kabo Yeisu imwalisae koina.
8 Yo boda meuloili kali kwama kamwasa mena siyeseli yo tupwali silau kamwasa
dedeina mena yo mayau lagalagali meliguli sitomli yo siyeseli kamwasa mena.
9 Boda tupwaliyao Yeisu sibagunayan na boda tupwaliyao simuliya yo meuloili
sitobatobali siyogayoga siba, “Osana. Yaubada tatobalan. Guyau iwalo-muloloi iya
ilaoma Yaubada esana mena.
10 Guyau iwalo-muloloi iya ilaoma ala Kini, tubula Deibida ana kaba loina ikalaiyama.
Osana. Yaubada tatobalan.”
11 Yeisu ilau Yelusalema yo Nume Tabu koina ilusae yo ginauli meuloina Nume
Tabu kalona mena iman-kulakulailimo na kaiwena dabwelo isusugu mwa me ana
tobenaliyao yoli tuwelo sipileyoi Bedani na bwaine koina sikeno.

Yeisu mayau yabo iyokoiyan
(Madiu 21:18-19)

12 Yanuwa ilayan Bedani silogabaen na silalau Yelusalema kaiwena kabo Yeisu
iguliyam.
13 Yo kelamamalawe mena mayau yabo esana fig, kana koleya besiele venavena,
meliguna igitai mwa inuwanuwatu tem mayaune me kanna kabo ilau salina mena. Na
saugana ilau koina ilobai ligu bwagabwagana nige kanna, kaiwena mayaune nige naga
ana sauga uwe.
14 Mwa Yeisu mayaune iyokoiyan iwaloba, “Nige sowasowana kuuweyoi na tomo
koliwo sikekan.” Yo ana walone bwaite ana tobenaliyao sibenalan.

Yeisu togimwala itawoili Nume Tabu mena
(Madiu 21:12-17 yo Luka 19:45-48 yo Yoni 2:13-22)

15 Saugana silaoma Yelusalema koina Yeisu ilusae Nume Tabu kalona mena. Bwaine
koina ilobaili togimwala kalona mena. Kabo iyatubu itawoili yo mane toyakunelae ali
teibeli ibuikeileli yo bunetutu kali togimwala ali kaba miya besiele ibuikeileli.
16 Yo yaboyoi Nume Tabu kalona iyakasisiyan tabu tomo yaboyoi ginauli yabo sikalai
silawanama Nume Tabu kalona mena.

17 Iyakayakataili, iwaloba, “Buki Tabu koina Yaubada ana walo silele iwaloba, ‘Yagu
Nume bwaite esana sipeiyako kaba kawanoi tomo meuloili kaiweli,’ na iyamo komiu
kwapaisowai besiele tokewali ali gula.”
18 Topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakatai Yeisu ana paisowa wasana sibenalan
yo siyatubu sinuwanuwatu toisabo kamwasa koina na siunuyamate. Na Yeisu simatau-
san kaiwena tomo meuloili nuwali iyai ana yakayakatai kaiwena.
19 Saugana dabwelo isusugu Yeisu me ana tobenaliyao Yelusalema silogabaen.

Mayauwa Yeisu iyoyokoiyanwa iweweka
(Madiu 21:20-22)

20 Yanuwa ilayan malala mena silalau Yelusalema kaiwena yo Yeisu mayauwa esana
fig iyoyokoiyanwa sigitai lamna yo mayauna siboita yo liguna meuloina siweweka.
21 Pita Yeisu ana walo inuwatu-kalatan yo iwaloba, “Toyakayakatai, ugitai mayauwa
kuyoyokoiyanwa iboita yo liguna meuloina siweweka.”
22 Yeisu Pita kainana iyamaisa iba, “Yaubada kumeliyan.
23 Yawalo yawasosi kolimiu, tem tomo yabo me ana meli na nige me ana nuwa
labulabui yo iwalo koyane koina iba, ‘Kulau na kuboma ugabaegiwo kalita mena’ kani
iyawatagili besiele ana walo.
24 Bwaite kaiwena yawalo kolimiu baguna kwameli na tem tawae wakawanoiyan
Yaubada koina kani kwalobai.
25 Yaboyoi saugana tem kwatolo na wakakawanoi Yaubada koina baguna tawae
kamikavao naenaena siginauli kolimiu kwanuwatu-pwaikili na mesabana Tamamiu
bulibuli mena tawae ami naenaena inuwatu-pwaikili.
26 Tem kamikavao ali naenaena nige kwanunuwatu-pwaikili, tabe besiele komiu ami
naenaena Tamamiu bulibuli mena kani nige inunuwatu-pwaikili.”*

Yeisu ana loina kaiwena
(Madiu 21:23-27 yo Luka 20:1-8)

27 Sipileyoima Yelusalema na saugana Yeisu Nume Tabu kalona mena ilolokeikeile
topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakatai yo yanuwane kana tautaubalao meka-
likavao silaoma koina.
28 Yo Yeisu ana paisowa laina kaiwena sineliyan siwaloba, “Yaiya ana loina mena yo
ana kaiwe mena ginauli bwaite kupaipaisowaili?”
29 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Neli yabo yaneliyan kolimiu. Tem kwayamaisa koliyau
kani yawalo kolimiu yaiya ana loina mena ginauli bwaite yapaipaisowaili.
30 Yagu neli bwaite kwayamaisa. Yoni Toyababitaiso tomo iyababitaisoli. Ana loinane
toweya ilaomaya? Yaubada koina o nuwana tomo yanuwa yaulina kolili?”
31 Kabo sibomamo kolili sigamwapakiki siwaloba, “Ana walo gubesi tem ala yamaya-
maisana? Kaiwena tem tawaloba, ‘Yaubada koina’ kani iwaloyoi kolila, ‘Tawae kaiwena
Yoni nige kwamemeliyan?’
32 Na tem tawaloba, ‘Tomo kolili’ naga boda simunamunai-yagila kaiwena tomo
meuloili Yoni simeliyan yakato iya palopita yawasosi.”
33 Mwa siwaloba, “Nige kakakatai.” Kabo Yeisu iwalolau kolili iwaloba, “Yau tabe kani
nige yawawalowen kolimiu yaiya ana loina mena ginauli bwaite yapaipaisowaili.”

12

Walo kobwaibwaili togitekalatan naenaeli kaiweli
(Madiu 21:33-46 yo Luka 20:9-19)

1 Muli mena Yeisu iwalo-kobwaibwaili kolili iwaloba, “Tomo yabo ana tano isepa
yo oine ikumai kabo igana-takikili yo gula yabo ikeli oine kanna masina ana kaba

* **11:26:** Tomna 26 Buki kana tolele-panaisi bagubagunali sibaibaiwa walo bwaite nige sileleli, nuwana tomo yabo ana etulan bwaite.

tamtamna yo nume saliyana malamalawena yabo ikabi tano togitekalatan ali kaba miya yo ali kaba gite-takitakikili tanone. Kabo iwolegili tomo tupwaliyao kolili yakato siya togitekalatan tanone siyapaisowa yo oine kanna sigimwala-yani kali sagu kaiwena yo tabe manena tupwana siwolena tanuwaganane koina. Kabo muli mena ilogabaegili ilau yanuwa uloina koina.

2 Kabo kelikeli kana sauga mena taubala ana topaisowa yabo iyawasa yakato oine kanna tupwana tano togitekalatanwo kolili ikalaiyama.

3 Na iyamo tano togitekalatanne topaisowane sikabikalatan yo sisapi mwa siyawasa-yapileyoi menimana.

4 Kabo taubalawa ana topaisowa labuina iyawasayoi kolili mwa siunui kulukuluna mena yo siunui-yanayanae kabo me ana mwalimwaline ipileyoima.

5 Yo tabe yaiyonana iyawasayoi kolili na topaisowane siunuyamate. Sauga meuloina besiele, topaisowaone iyawayawasali kolili sauga tupwana sisapili yo sauga tupwana siunuyamateli.

6 Topaisowa meuloili iyawasaliko na kaigedamo imiyamiya iya natuna tauna imulolo lalakina koina. Taubalane iwaloba, ‘Iya bwaite natugu kani siyakasisiyan.’ Kabo iya ana kaba mwawasi iyawasa kolili.

7 Na saugana togitekalatan natunane sigitai sibomayoi siedeedede kolili siba, ‘Iya tano tanuwagana natu yawasosina. Talau taunuyamate na mesabana kita tanone takalai ala tano.’

8 Mwa sikabikalatan yo tano kalona mena siunuyamate, boiboitana sikalai na sigabae-yawatagilan ganamuli mena.”

9 Yeisu ana edeedede iyemwawasi kabo ineli kolili iwaloba, “Tawae kani taubalane ipaisowai? Walo yawasosi, taubalane kani ilaoma togitekalatanne iunuyamateli yo tanone kani iwolena togitekalatan uloili kolili.

10 Gubesi, nuwana nige sauga yabo Buki Tabu ana walone bwaite kwayayasili? ‘Tokabikabi veku yabo sikalai yakato nume sikabi koina na vekune sikawa-naenaeyan yo sisikotanan. Na Guyau vekune ikalai iyatolo-bagunayan yakato veku meuloili iloinayagili yo sikaiwe.

11 Bwaite Guyau ana paisowa namwanamwasosina manla mena.’ ”

12 Yudiya ali tobagunao Yeisu ana walo kobwaibwaili bwaite sibenalan yo sikatai yakato siya kaiweli iwalowalo, kabo kamwasa siloyaloyai sabi kabikalatanna. Na iyamo nige sikakabikalatan kaiwena boda simatausagili mwa Yeisu silogabaen silau.

Gubesi Sisa ana takesi kana pei kaiwena?
(Madiu 22:15-22 yo Luka 20:20-26)

13 Yo muli mena Yudiya ali tobagunao Palisiyao tupwali yo Elodi ana bodao siyawasali Yeisu koina kaiwena nuwanuwali sineli mwakomwakota na tem ana lopwano silobai.

14 Kabo silaoma Yeisu koina yo siwaloba, “Toyakayakatai, kakatai kowa towalo yawasosi. Tomo ali kaiwe nige kumamatausagili kaiwena tomo lalakili nige ugogolulau kolili. Yo am yakayakatai Yaubada ana kamwasa kaiwena idudulaisosi. Na gubesi, inamwanamwa Kini Sisa kaiwena takesi tapei o nigele?

15 Takesi tayamaisa o nigele?” Na Yeisu ali mwakota ikatai yo iwalo kolili iba, “Tawae kaiwena kwatonan tem kwayakonayau ami mwakota koina? Naga manene wakalaiyama yagitai.”

16 Yo mane kaigeda siwolena yo Yeisu ineli kolili iwaloba, “Kwawalo koliyau, mane bwaite koina yaiya makamakayauna?” Yo kainana siyamaisa siba, “Kin Sisa.”

17 Kabo Yeisu iwalo kolili iba, “O, besiele. Kin ana gogo kwaolena kin koina, na tem Yaubada ana gogo kwaolena Yaubada koina.” Mwa Yeisu ana walo bwaite kaiwena kateli sipitali.

Toboita ali toloyoi
(Madiu 22:23-33 yo Luka 20:27-40)

18 Kabo Sadusiyao tupwaliyao silaoma Yeisu koina. Na siya ali yakayakatai koina
siwalo yakato toboita nige sowana sitoloyoi.
19 Siwaloba, “Toyakayakatai, beyabeyana Mosese ilele kaiwela, ‘Tem yaiya tomo
ikasole yo nige natuna na iboita kani kanakava ilaoma kwabukwabulina ikasolanan
na tem sinene ikabi yakato toboitane iya natuna.’ ”
20 Kabo Sadusiyao kaba gite yabo siwalowen Yeisu koina siwaloba, “Tomo yabo
mekanakavao simiyamiya yoli seben yo kali tobagubaguna ikasole yo nige natuna na
iboita yaboyoi kanakava salina mena kwabukwabuliwa ikasolanan yo tabe nige natuna
na iboita.
21 Yo tabe kanakava salina mena kwabukwabuliwa ikasolanan yo mekanakava
simiyamiya tabe nige natuna na tomowa iboita. Yo besiele yaiyonana.
22 Yo besiele kanakavaone meuloili, kwabukwabuline sikasolanan na siboiboita nige
natuliyao kwabukwabuline koina kabo muli mena kwabukwabuliwa iboita.
23 Na toloyoi kana sauga mena sinene yaiya kani wainena yawasosi? Kaiwena yoli
sebenne sikasolanan.”
24 Yo Yeisu neli bwaite iyamaisa iwaloba, “Bwaite ami lopwano kaiwena Buki Tabu
nige wakakatai yo yaboyoi Yaubada ana kaiwe nige wakakatai.
25 Toboita ali toloyoi mulina mena tomo kani nige sikakasole. Na siya ali miyamiya
besiele aneloseyao bulibuli mena.
26 Toboita ali toloyoi kana katai bwaite besiele. Tem Mosese edeededena kwayasili
Buki Tabu koina kani kwalobai Yaubada mayau kalapulupululuna koina iedeedede
Mosese koina iwaloba, ‘Bwagana Abelamo, Aisake yo Yakobo siboitako siyaele bulibuli
mena meyawasili, yau ali Yaubada.’
27 Mwa koina Yaubada nige tomo boiboitali ali Yaubada, siya tomo meyawasili ali
Yaubada. Na komiu Sadusiyao kwalopwano lalakina.”

Toisabo loina ilalakisosi?
(Madiu 22:34-40 yo Luka 10:25-28)

28 Yo loina kana toyakayakatai yabo ilaoma yo ali gamwapakiki ibenalan. Ikatai Yeisu
ali neline iyamaisa-yadudulai. Kabo ineli Yeisu koina iba, “Loina meuloili kolili toisabo
loina ilalakisosi?”
29 Kabo Yeisu iwaloba, “Bwaite loina lalakinaele, ‘Kwabenali, komiu Isileli, Yeoba ala
Yaubada iya ibomamo.
30 Yo am Guyau Yaubada kumulolo koina katem meuloina mena yo yaluyaluwam
meuloina mena yo nuwam meuloina mena yo am kaiwe meuloina mena.’
31 Loina labuina bwaite, ‘Kamkavao kumulolo kolili besiele kowa kam mulolo.’
Bwaite loina labuine siya loina meuloili silalaki-gabaegili.”
32 Kabo loina kana toyakayakatai Yeisu ana walo ibenalan yo iwaloba, “Toy-
akayakatai, am walo bwaite walo yawasosi, iya ibomamo Yaubada yo nige yaubada
yaboyoi imiyamiya.
33 Tomo ilonamwayagila tem Yaubada tamulolo koina katela meuloina mena yo ala
katai meuloina mena yo ala kaiwe meuloina mena yo yaboyoi kalakavao tamulolo
kolili besiele kita taboma kala mulolo. Loina labui bwaite silalakisosi kabo muli mena
yakayakan kolili tapwaopwaoli.”
34 Yo Yeisu tomone ana walo ibenalan yakato idudulai na iwalolau koina iba, “Kowa
kumiyamiya Yaubada ana kaba loina salina mena.” Bwaine koina kalisiga nige sauga
yaboyoi silaoma Yeisu sitotonan yoi.

Mesaiya iya Deibida tubuna yo tabe Deibida ana Guyau
(Madiu 22:41-46 yo Luka 20:41-44)

35 Yo Yeisu Nume Tabu kalona dedeina mena iyakayakataili yo tomo kolili iwalolau
iwaloba, “Loina kana toyakayakatai siwawalo yakato Mesaiya iya Deibida tubuna.
Tawae kaiwena siwalo besiele?
36 Yo Yaluyaluwa Tabuna Deibida iyanuwapei na Deibida iwaloba, ‘Yeoba Yaubada
iwalo yagu Guyau koina, ulaulagu mena kumiyasio, kanasiga kam tokaleyayao yapeili
kaekaem yaulina mena.’
37 Deibida ibomamo Mesaiya ikawa-Guyauwan. Tem besiele, gubesi mwa yakato
Mesaiya iya Deibida tubuna?” Yo tomo meuloili Yeisu ana yakayakatai kaiwena
siyaliyaya.

Yeisu loina kana toyakayakatai ikawa-naenae-yagili
(Madiu 23:1-36 yo Luka 20:45-47)

38 Saugana Yeisu tomo iyakayakataili iwaloba, “Wagitekalatagimiu loina kana
toyakayakataiyao kaiweli. Kaiwena silaoma kwama malamalawena siluwuili
silolokeikeile kaba gimwala kolili na tem tomo sigitaili na sikawatoki kolili.
39 Yo yaboyoi nuwanuwali kaba miya namwanamwali nume tapwalolo kolili simiya-
sio yo besiele soi kali sauga koina nuwanuwali simiya-baguna tomo manli mena kali
yakasisi kaiwena.
40 Yo tabe kwabukwabuliwo ali nume sikalaili mwakota mena. Kabo muli mena silau
sitapwalolo yo ali kawanoi simamalawe na mesabana tomo ali nuwatu yakato siya
todudulai. Na nigele, naga Yaubada maisa polopolowena iwolegili.”

Kwabukwabuli ana mulolo ilalakisosi Yaubada manna mena kabo muli mena towa-
sawasao ali mulolo
(Luka 21:1-4)

41 Yeisu imiyasio mulolo kaba peina salina mena yo tomo meuloili ali mulolo mane
silopelopei na Yeisu igitagitaili. Towasawasao sibaibaiwa silaoma ali mulolo mane
lalakina sipeipeili.
42 Na kwabukwabuli yabo ana mulolo pene kikiuli labuimo ipeili.
43 Kabo Yeisu ana tobenaliyao iyoga-gogonagilima yo iwalo kolili iwaloba, “Yawalo
yawasosi kolimiu, kwabukwabuli bwaine ana mulolo, meuloili ali mulolo ilalaki-
gabaegili.
44 Kaiwena meuloili ali tupwa lalakili simiyamiya na bwaite kwabukwabuline iya
tobubutuma yo ana mane meuloina ipei yo nige yaboyoi ana tupwa imiyamiya na koina
kana igimwala.”

13

Yeisu ana walo-masala Nume Tabu ana tatagwaligwali kaiwena
(Madiu 24:1-2 yo Luka 21:5-6)

1 Yeisu me ana tobenaliyao Nume Tabu mena siyayawatagili kabo ana tobenali yabo
Nume Tabu kana koleya Yeisu koina iyakenayan iwaloba, “Toyakayakatai, ugitai nume
bwaite kali paisowa sinamwanamwasosi veku lalakili kolili sikabili.”
2 Na Yeisu iwaloba, “Numeline lalakili ugitagitaili naga meuloili sitatagwaligwali yo
nige sowasowana veku yaboyoi itupwa ana kaba miya mena imiyamiya ugitaiyoi.”

Sauga mwawamwawasina kana kilakilala
(Madiu 24:3-14 yo Luka 21:7-19)

3 Muli mena sikawasae Olibe koyana mena kabo Yeisu imiyasio. Bwaine koina sowa-
sowana sigite-panaisi Nume Tabu sigitai. Yo Pita, Yemesa, Yoni, Anidulu sibomamo
silaoma Yeisu koina sineli,
4 siwaloba, “Kuwaloma kolimai toisabo sauga koina ginauline kuwalowalowegiline
kani siyawatagilima? Toisabo kilakilala kani kagitai na kakatai ginauline kani kikiu-
namo siyawatagili?”

5 Kabo Yeisu iwalo kolili iwaloba, “Wagitekalatagimiu, kisimo tomo tupwaliyao
simwakotayagimiu.
6 Kaiwena naga kani tomo sibaibaiwa esagu mena silaoma na kaigeda kaigeda kani
iwaloba, ‘Yau Mesaiya’ yo walone koina tomo sibaibaiwa simwakotayagili.
7 Yaboyoi, naga wasa kwabenalagili kaleya salimiu mena yo kelamamalawe mena.
Nige sowana wakatewakaka kaiwena ginauli bwaitete kani siyawatagili baguna, na
yanuwa yaulina ana kaba mwawasi kana sauga naga.
8 Boda yo boda kani sikaleya. Yaboyoi kaba loina yo kaba loina kani sikaleya.
Mwanikiniki kani siyawatagili dedei meuloili kolili. Tabe guliyam lalakili kani
siyawatagili. Ginauliline bwaite sauga kolokololona ana kaba tubu.
9 Na komiu wagite-kalatagimiu, kaiwena naga tomo sikabi-kalatagimiu yo silawag-
imiu yatala kaiwena. Tabe sisapimiu nume tapwalolo kolili. Kaiwena komiu
kwameliyagau kani kwatolo toloinao yo kinyao manli mena na wasa namwanamwana
kwayawasayan kolili.
10 Baguna wasane waguguyeyan dedei meuloili kolili, kabo muli mena sauga ana
kaba mwawasi iyawatagili.
11 Yo tem sikabi-kalatagimiu yo silawagimiu sabi yatala-yagimiu nige sowana wakate-
wakaka kani gubesi ami edeedede. Na kwaedeededemo tawae Yaluyaluwa Tabuna
iyeyawa, kaiwena nige komiu ami walo, na iya ana walo.
12 Sauga ilalaoma susu kalona mena kanakava kani kanakava iwalo-masalan sabi
unuyamatena. Besiele tama kani iginauli natuna koina. Tabe melumeluwo kani
tamaliyao yo sinaliyao sisikotanagili na siwalo-masalagili sabi unuyamateli.
13 Yo tomo meuloili kani sikalomagigi-lagimiu kaiwena komiu kagu tomeliwo. Na
iyamo tem yaiya me ana meli na itolo kaiwe kanasiga sauga ana kaba mwawasi koina
kani leboina ilobai.”

Sauga naenaena ana yawatagili
(Madiu 24:15-28 yo Luka 21:20-24)

14 Yeisu nagamo iedeedede, “Na kani wagitai ginauli naenaesosina iya tosibayanae
siyatolo bwaine dedeinane koina iya nige ana kaba tolo. Tem yaiya buki bwaite iyasili
inuwa-mayaleyan. Bwaine saugane koina Yudiya kana tomiya ilonamwayagili meuloili
siyabubu koya kolili kaiwena kisi sikamkamna.
15 Tem yaiya kowa am nume kewana mena kupaipaisowa kuyabubu mwayamwayau,
tabu sauga ugagabaen am gogo nume mena kaiweli.
16 Yo tem yaiya kowa am tano mena kupaipaisowa kuyabubu mwayamwayau, tabu
kupipileyoi kam kwama dedei yabo mena kupepei kaiwena.
17 Ooo, yawasosi kategu ikamkamna-yagili siya tosiumao yo toyasuyasusuwo kaiweli,
kaiwena kani ikololososi kolili sauga bwaine koina.
18 Koina wakawakawanoi na sauga namwanamwana Yaubada iyeliwa ami sauga
yabubu koina na tabu tulutulu kana sauga koina.
19 Walo yawasosi, sauga bwaine koina ikololososi kaiwena saugana Yaubada yanuwa
yaulina iyamayale koina yo kanasiga kabona, nige yabo nae bwaite besiele yo muli
mena naene bwaite nige sowana iyawatagiliyoima.
20 Nae bwaine kana kaliyate tem Yaubada nige ikakabi-yakubwali tomo meuloili kani
siboita, na iyamo Yaubada kaliyateline ikabi-yakubwali siya ana tomoyao gitegitesip-
waili kaiweli.
21 Yo sauga bwaine koina tem yaiya iwalo kolimiu, ‘Keliso bwaite’ o ‘Keliso bwaine’
tabu kwamemeliyan.
22 Kaiwena keliso mwakomwakotali yo palopitao mwakomwakotali naga siyawatag-
ili yo kilakilala yo ginauli kaba nuwapwanopwano sipaisowaili yo kolili sowasowali
Yaubada ana tomoyao gitegitesipwaili siwoyaili.

23 Koina wagite-kalatagimiu kaiwena ginauli meuloina yawalo-baguna-yagili kabo
muli mena kani siyawatagili."

Yeisu ana pileyoima
(Madiu 24:29-31 yo Luka 21:25-28)

24 Yo sauga naenaenane kani iyawatagili, imwawasi kabo muli mena dabwelo ibonibo-
niyai yo besiele waikena mayalena iboniboniyai.
25 Yo utune bulibuli mena naga sibeku yo ginauli meuloili bulibuli mena Yaubada kani
inukuili.
26 Sauganane koina tomo meuloili kani Tomo Natuna sigitai yaloyaloi kalona mena
ilalaoma me ana kaiwe yo me ana wasawasa pigapigabuna.
27 Yo ana aneloseyao kani iyawasali yo ana bodao gitegitesipwaili sikele-
gogonagilima yanuwa yaulina meuloina dedeiliyao kolili.

Kaba gite saido koina
(Madiu 24:32-35 yo Luka 21:29-33)

28 "Kaba gite saido koina yayakenayagimiu yakato tem saido liguli waluwaluli sikin
wakatai yaikin kana sauga ikelakubwamako.
29 Yo yaboyoi kilakilala yawalo-masalagiliko kolimiu tem toisabo sauga wagite-lobaili
wakataiyako yakato yagu sauga pileyoima ikelakubwamako.
30 Yawalo yawasosi kolimiu, bwaite yaso nige sowana kwamwawasi kanasiga gin-
auliline meuloili siyawatagili.
31 Naga bulibuli yo yanuwa yaulina simwawasi na iyamo yagu yakayakatai kolimiu
kani nige sowana imwawasi."

Wagitekalatagimiu, tabu wakekeno yo manimiyao silala.
(Madiu 24:36-44)

32 "Nige yaiya ikakatai toisabo kaliyate yo toisabo sauga ginauliline kani siyawatagili.
Besiele aneloseyao bulibuli mena nige sikakatai, yau besiele nige yakakatai, Tamagu
ibomamo ikatai.
33 Wagitekalatagimiu. Manimiyao silala. Kaiwena saugane ana laoma nige
wakakatai."
34 Kaba gite yaboyoi Yeisu iwalowen iwaloba, "Besiele tem tomo yabo kikiunamo ana
nume ilogabaen. Ana topaisowao kaigeda kaigeda ali paisowa iwolegili yo iwalo kolili
yakato ana nume sigitekalatan. Tabe gamwa togitekalatan iwalolau koina iwaloba,
'Tabu ukekeno. Manim ilalalala.'
35 Komiu besiele, manimiyao silalalala. Kaiwena nume tanuwagana ana sauga
laoma nige wakakatai nuwana lolau, nuwana boniyai luwaluwalina, nuwana yanuwa
layalayanna, nuwana malala kikiuna.
36 Tabu ilaoma na ilobaimiu wakenokeno.
37 Tawae yawalowen kolimiu besiele yawalowen tomo meuloili kolili. Manimiyao
silalalala."

14

Yudiya ali tobagunao kamwasa siloyaloyai Yeisu sabi unuyamatena
(Madiu 26:1-5 yo Luka 22:1-2 yo Yoni 11:45-53)

1 Kaliyate labuimo simiyamiya na mwalelikwa soina kana nuwatu-kalatan yo besiele
soine koina pwalawa gaibumo nige kana ebweli, kani siginauli.* Topwaoliyao lalakili

* **14:1:** Sauga beyabeyana koina Yaubada ana anelose, iya boita kana anelose, iyawasa Itipita koina na Itipita kabi bagubagunali iunuyamateli na siya tomo Isileli ali gamwa mena ebaebai kwasineli sisau mwa koina boita kana anelose ilaoma na siya tomo Isileli imwalelikwaili, nige iunuyamateli. Bwaite kaiwena bolime kaigeda kaigeda Yudiya soi kana nuwatu-kalatan siginaginauli. Wagitai Buki Tabu beyabeyana esana "Siyawatagili" peina 12 koina.

yo loina kana toyakayakatai kamwasa siloyaloyai tem gubesi na Yeisu sikabikalatan wadam mena na siunuyamate.
2 Yo siba, “Tabu soine kalona mena Yeisu takakabi-kalatan kisi tomo simunamunai-yagila yo sikaleya kolila.”

Sine Yeisu iyaoloi Bedani koina
(Madiu 26:6-13 yo Yoni 12:1-8)

3 Yeisu imiyamiya yanuwa Bedani koina Saimoni ana nume mena, bwaite Saimoni baguna iya tolepelo. Kekan saugana mena sine yabo ilusaema olo bwalaina namwanamwana botolina maisana lalakina ikalaiyama, isoke yo isuwai Yeisu kulukuluna mena.
4 Yo tomo sinene sigitai na tupwaliyao simunamunai na sibomayoi siedeedede kolili siba, “Tawae kaiwena olone iyavenuwan?
5 Sowasowana tem tagimwala-yani kaiwena maisana ilalakisosi, na manenane taolegili tobubutuma kolili.” Kabo sinene siyokoiyan.
6 Na Yeisu iwalo kolili iba, “Besi. Kwamwanou tabu kwayokoyokoiyan kaiwena ginauli namwanamwasosina koliyau ipaisowai.
7 Tobubutumao sauga meuloina salimiu mena simiyamiya. Tem nuwanuwamiu kwasaguili kabo kwasaguili. Na yau kani nige mekamikava sauga meuloina.
8 Ginauli bwaitete ipaisowai koliyau kaiwena iya sowasowana mwa ipaisowai koliyau. Kwapigu iyaoloi-bagunayan sabi katububunagau pei salai kaiwena.
9 Yawalo yawasosi kolimiu, naga wasagu siguguyeyan tomo sibenalan yanuwa meuloina kolili tabe sine bwaite ana paisowa koliyau wasana siyawasa kana nuwatukalatan kaiwena.”

Yudasa ilau topwaoli lalakili kolili
(Madiu 26:14-16 yo Luka 22:3-6)

10 Kabo Yudasa Isikaliota, iya yabo yoli tuwelone kolili, ilau topwaoli lalakili kolili Yeisu sabi walo-masalanna.
11 Yudasa ana walo sibenalan yo siyaliyaya na siwaloyameli yakato maisana mane siwolena. Mwa Yudasa sauga namwanamwana isanai na Yeisu italamwan kolili na sikabikalatan.

Guyau ana kekan kana katububu
(Madiu 26:17-30 yo Luka 22:7-23 yo Yoni 13:21-30 yo 1 Kolinita 11:23-25)

12 Yudiya mumugali bwaite besiele. Beledi gaibu nige ebwelina kana soi kalona mena, kaliyate bagubagunana koina lamiyao siunuili mwalelikwa kanna kana nuwatukalatan kaiwena. Kaliyatenane koina Yeisu ana tobenaliyao sineli koina siba, “Taubala, toweya koina nuwanuwam mwalelikwa soina kanna kaiwem kakatububunan?”
13 Kabo ana tobenaliyao labui iyawasali yo iwalo kolili iba, “Kwalau Yelusalema yo tomo yabo waila patu ikalakalai kani ilobaimiu. Na tomone kwayamulikusuli.
14 Yo mekamikava kwalusae nume mena yo nume tanuwagana koina kwawalo bwaite besiele. ‘Ama toyakayakatai iwawalo toisabo biliutusi kutalamwan na meyagu tobenaliyao mwalelikwa soina kanna kakatububunan na kakekan?’
15 Kani iyakenayagimiu biliutusi lalakina kewa mena sikatububunanako. Na bwaine koina mwalelikwa soina kanna wakatububunan kaiwela.”
16 Yo tobenaliyao silau Yelusalema koina silusae, yo tawae besiele Yeisu iwalo-masalan kolili ginauli meuloili silobaili. Mwa numewa koina mwalelikwa soina kanna sikatububunan kaiweli.
17 Kabo lolau mena Yeisu me ana tobenaliyao silaoma.
18 Saugana simiyasio sikekakekan Yeisu iwalo kolili iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, tomo yabo luwala mena naga iwalo-masalagau, iya bwaite mekaukava kakekakekanne.”

19 Yo Yeisu ana walo bwaite kaiwena ana tobenaliyao sinuwapolowe. Kabo kaigeda
kaigeda Yeisu koina sinelineli siba, “Taubala, yau nigele wa?”
20 Yeisu iba, “Tomonane iya yomiu tuwelo kolimiu yo iya mekaukava beledi kakalai
kayabuta gaeba kaigeda kalona mena.
21 Na Tomo Natuna kani ilau boita mena, besiele Buki Tabu koina iwalo-masalanako.
Na iyamo kana towalo-masalani katekamkamnana. Tem inamwanamwa baguna
sinana tabu ikakabiyan kaiwena maisa naenaesosina kani ilobai.”

Guyau ana kekan

22 Kekan luwana mena Yeisu pwalawa ikalai yo iwalo-muloloi yo ikivi yo iwolegili ana
tobenaliyao kolili iba, “Bwaitete yogu, wakalai wakan.”
23 Muli mena wain mekomwana ikalai yo kaiwena ikawatoki Yaubada koina yo
iwolena na meuloili sinuma komwane koina.
24 Saugana komwa iwolena kolili iba, “Bwaitete kwasinegu, iya kamwasa
waluwaluna, wakalai kwanuma. Kani yaboita na kwasinegu ididi tomo meuloili
kaiweli.
25 Yawalo yawasosi kolimiu, sauga bwaite yo sauga muli mena wain bwaite nige
sowana koina yanumayoi yo kanasiga wain waluwaluna yanuma Yaubada ana kaba
loina mena.”
26 Kabo muli mena wali yabo siwaliyan na siyawatagili sisae koya Olibe koina.

Yeisu iwalo-masala Pita ana uvala kaiwena
(Madiu 26:31-35 yo Luka 22:31-34 yo Yoni 13:36-38)

27 Yeisu iwaloyoi ana tobenaliyao kolili iba, “Masa kikiunamo meuloimiu
kwayabubu-gabaegau besiele Buki Tabu ana walo-masala iba, ‘Yaubada kani sipi
togitekalatan iunuyamate na sipi sitatagwaligwali.’
28 Naga yagu toloyoi mulina mena kani yabaguna Galili kabo komiu muligu mena
kwalaowa.”
29 Pita Yeisu kainana iyamaisa iba, “Bwagana tem meuloili siyabubu-gabaegiwo kani
yabomamo mekamkava.”
30 Yeisu iba, “Kunuwatu-kalatan bwaite Pita, kansiga boniyai kamkam tauna nige
naga ivavalam melabui na kuuvalayagau meyaiyona, yakato nige ukakataiyau.”
31 Kabo Pita iwalo kaiwe molosi iba, “Nige sowana yauvalayagiwo. Bwagana tem
taboita yola labui.” Tobenaliyao meuloili besiele siwalo.

Yeisu Getesemani koina ikawanoi
(Madiu 26:36-46 yo Luka 22:39-46)

32 Silau dedei esana Getesemani koina yo ana tobenaliyao kolili iwalo iba, “Bwaite
koina kwamiyamiya na yau yalau yakawanoi Yaubada koina.”
33 Kabo Pita, Yemesa, yo Yoni yoli yaiyona iyoganli mekanakavao silau. Yo Yeisu me
ana katekamkamna yo me ana nuwa polowe,
34 kabo iwalo kolili iba, “Nuwanae ilalakisosi kategu mena masa kikiunamo itabe-
yamateyau. Bwaite koina kwamiyamiya na manimiyao silalalala.”
35 Yo Yeisu tupwana iutusaeyoi kabo italu-pwaopwaom ikawakawanoi yakato tem
sowasowana kamkamnane bwaite Yaubada ikele-gabaen.
36 Iwaloba, “Tamagu. Tamagu. Paisowa meuloina sowasowam, nuwanuwagu
kamkamna kana komwa koliyau ukele-gabaen. Na tabu yau yagu nuwatu mena na
kowa am nuwatu mena besiele kupaisowai.”
37 Yo ipileyoi yoli yaiyonawa ilobaili sikeno-boita. Pita iyanoi iba, “Saimoni, gubesi
ukenokeno? Nige sowasowam sauga kikiunamo kaiwena kusilawa?”
38 Iwaloyoi kolili iba, “Manimiyao sikaiwe yo wakawakawanoi na tabu Seitani
itotonagimiu. Yaluyaluwamiu nuwanuwana na iyamo yomiu sibelu.”
39 Yo Yeisu isaeyoi ikawanoi besiele ana kawanoi bagubagunana.

40 Yeisu saugana ipileyoima ana tobenaliyao kolili ilobaiyoili sikenokeno, kaiwena
manliyao sigibugibu. Iyanoiyoili sitolo me ali mwalimwaline nige ali walo yabo.
41 Yeisu tabe isaeyoi ikawakawanoi ana pileyoi yaiyonana koina ilobaili sikenomate
yoi kabo iwalo kolili iba, “Gubesi, nagamo wakaikaiyawasi, mwa wakenokenone? Besi.
Sauga iyawatagiliko. Wagitai, Tomo Natuna kana towalo-masala iyawatagiliko na kani
iyauyan tomo naenaeli nimali mena.
42 Kwatolo na talau. Kagu towalo-masalawa iyaele ilalaoma.”

Yeisu kana kabikalatan
(Madiu 26:47-56 yo Luka 22:47-53 yo Yoni 18:3-12)

43 Yeisu iyaelemo iedeedede kabo Yudasa me ana bodao siyawatagilima. Yudasa iya
yabo yoli tuwelone kolili, na bodane bwaite silaoma kaiwena topwaoli lalakili yo loina
kana toyakayakatai yo tautaubalao siyawasali silaoma. Bodane kaleya kelepana yo
kepata silokalaili.
44 Ali sauga laoma Yudasa kilakilala yabo iwalowen iba, “Tem yaiya yasapwali
bwaimwa iya Yeisu, wakabi-kalatan na kwalawan wagite-kalatan namwanamwai kisi
iyabubu.”
45 Ee kabo Yudasa ilodudulaimo ilau Yeisu koina ikawatoki iba, “Toyakayakatai.” yo
isapwali.
46 Kabo bodaline Yeisu sikabi-kalatan.
47 Yeisu ana bodaone kolili kaigeda itotolo salina mena ana kaleya kelepana ini-
wisiyama ana kaba miya mena yo topwaoli lalakina ana topaisowa tenana ikoutusi.
48 Yo Yeisu iwalo Yudasa me ana bodao kolili iba, “Gubesi, yakato yau toloinalikwa
yabo? Mwa me ami kaleya kelepana yo me ami kepata kwalaoma yakato wakabi-
kalatagau?
49 Kaliyate kaigeda kaigeda yau mekamikava yayakayakatai Nume Tabu kalona mena
tomo kolili na nige wakakabi-kalatagau. Na besi, waginauli kaiwena palopitao ali walo-
masala Buki Tabu kalona mena iyawatagiliko besiele.”
50 Kabo Yeisu ana tobenaliyao meuloili siyabubu-gabaen.
51 Yo kilakai yabo iya Yeisu kana tomuliya kana kwama kaigedamo kabo tokaleyayao
sitonan tem sikabikalatan,
52 na iyabubu kana kwama isagena-yabeku mekwapi bwagabwagana iyabubu.

Yeisu silawan toloinao kolili
(Madiu 26:57-68 yo Luka 22:54-55,63-71 yo Yoni 18:13-14,19-24)

53 Yo Yeisu siyogan siluseyan topwaoliyao ali taubala ana nume mena. Na numene
koina topwaoli lalakili yo tautaubalao yo loina kana toyakayakataiwo silogogoko
simiyamiya.
54 Yo Pita iyamuli-kusulili iya imuliye-molosi kanasiga topwaoliyao ali taubala ana
nume bakubakuna mena. Bwaine koina Pita imiyasio tokaleyayao salili mena na
mayau mena imwasimwasiguli.
55 Topwaoli lalakili yo tautaubalao meuloili nuwanuwali Yeisu ana pwanoli siloyai
na yakato tomo ali yakewane koina yaina silobai na Yeisu siunuyamate na iyamo nige
yabo silolobai.
56 Toyakewa mwakomwakotao sibaibaiwa siwalo-masala na iyamo ali walo-masala
nige sitotoyatoyawa.
57 Yo tupwali sitolo Yeisu siyakewa bwagabwagai.
58 Siba, “Ana walo yabo kabenalan, yakato Nume Tabu bwaite tomo sikabi naga isoke-
gabaen na kaliyate yaiyona koina ikabiyoi na nige tomo nimali mena.”
59 Na iyamo ali walo-masala ginauli bwaite kaiwena nige sitotoyatoyawa.
60 Kabo topwaoliyao ali taubala manli mena itolo yo Yeisu ineliyan iba, “Gubesi, mwa
nige kainali kuyayamaisane? Tomo bwaitete ali yakewa koliwo kubenalanako?”

61 Na Yeisu imwano-mwanoumo. Bwagana siyakewa bwagabwagai na iyamo nige
kainana. Yo topwaoliyao ali taubala Yeisu koina ineliyoi iba, “Walo yawasosi? Kowa
Mesaiya, Yaubada Natuna o nigele?”
62 Yeisu iba, “O, yau. Naga kani wagitai Tomo Natuna Tokaiwesosi ulaulana mena
imiyasio tabe bulibuli yaloyaloina pwatali mena kani ilaoma.”
63 Topwaoliyao ali taubala imunamunai Yeisu ana walo kaiwena mwa koina ibo-
mayoi kana kwama itabeigali na iwaloba, “Besi. Tabu toyakewa yabo iwawaloyoi.
64 Ana walo kawasewa kwabenalanako. Na tawae ami nuwatu Yeisu kaiwena?” Yo
meuloili sitolo siba, “Sowasowana taunuyamate.”
65 Tupwali tomo Yeisu sikaikaisoi yo manna kwama mena sisuma yo siunui me
ali talawasi siba, “Kuwalo kolimai yaiya iunuunuiwo?” Yo tokaleyayao Yeisu sikabi-
kalatan na siunuunui.

Pita Yeisu iuvalayan
(Madiu 26:69-75 yo Luka 22:56-62 yo Yoni 18:15-18,25-27)

66 Pita ganamuli mena imiyamiya yo topwaoli lalakina ana topaisowa vesala yabo
ilaoma.
67 Yo sinene igitai Pita imwasimwasiguli imankulakulai yo iba, “Kowa Yeisu game
Nasaleta mekamkava kwamiyamiya.”
68 Na iyamo Pita iuvala iba, “Bwaimwa walone yau nige yakakatai.” Mwa Pita iutu-
yawatagili gamwa mena na kamkam tauna ivalam.
69 Tabe vesalane Pita igitaiyoi nimana iyagayan koina na bodane kolili iwaloba,
“Bwaine tomone iya Yeisu ana boda yabo.”
70 Pita walone ibenalan kabo iuvalayoi. Na sauga kubwakubwana koina tomanman-
bubune Pita koina siwaloba, “Kumwakota, kowa Yeisu ana boda yabo, kaiwena kowa
tomo Galili.”
71 Na Pita iwaloba, “Kagu lulu Yaubada, yawalo yawasosi kolimiu, tomone kaiwena
kwawalowalone yau nige yakakatai.”
72 Sauganane koina kamkam tauna ivalamyoi labuina kabo Pita nuwana mena isae
Yeisu ana walo koina, yakato muli mena kamkam tauna ivalam labuina iya kani
iuvalayan meyaiyona. Kabo Pita katena ikamkamnasosi yo ivalam.

15

Yeisu siyatalayan Pailato manna mena
(Madiu 27:1-2,11-26 yo Luka 23:1-5,13-25 yo Yoni 18:28—19:16)

1 Yanuwa ilayan malala kikiuna topwaoli lalakili yo tautaubalao yo loina kana
toyakayakatai yo toloinao meuloili silogogoma kabo siloina Yeisu kaiwena. Nimana
sipan yo silawan Pailato koina sabi yatala.
2 Yo Pailato Yeisu ineliyan iba, “Gubesi, kowa Yudiya ali kini?” Kabo Yeisu iba, “Tawae
kuwalowen bwaimwa iyaele.”
3 Kabo topwaoli lalakili ginauli meuloili kaiweli Yeisu siyakewai.
4 Mwa Pailato Yeisu ineliyanyoi iba, “Gubesi, ali yakewaiwone kaiwena kani kainali
kuyamaisa? Ugitai ginauli sibaibaiwa kolili siyakewaiwo.”
5 Na Pailato ana neli kaiwena Yeisu nige kainana iyayamaisa mwa koina Pailato
nuwana ipwanopwano.

Siloina Yeisu ana boita kaiwena

6 Pailato mumugana bwaite besiele. Bolime kaigeda kaigeda mwalelikwa soina kana
sauga koina tolusae deli mena Yudiya tomoliyaone bodane sigitesipwai yabo kolili
ilivasi na deli mena iyawatagili.

7 Sauganane koina tomo esana Balabasi yo me ana bodao deli mena simiyamiya. Na
siya simiyamiya deli mena kaiwena kaleya lalakina kalona mena tomo siunuyamateli.*
8 Yo Yudiya boda silogogoma sikawanoi Pailato koina tem sowasowana tomo yabo
deli mena ilivasi kaiweli besiele ali kawanoi bolime kaigeda kaigeda koina.
9-10 Pailato ikataiyako topwaoli lalakili Yeisu sikabikalatan na silawanama kaiwena
silamwa-poloweyan, mwa koina Pailato ineliyagili iba, “Nuwanuwamiu yakato komiu
Yudiya ami kini yalivasi kaiwemiu?”
11 Na iyamo topwaoli lalakili tomo nuwatu naenaena nuwali mena sipeiyako yakato
Yeisu sisikotanan na Balabasi esana sikatai yo ilivasi kaiweli.
12 Kabo Pailato ineliyoi kolili iba, “Na gubesi yagu loiloinayanna iya kwapeiyako ami
kini?”
13 Siyoga siba, “Kelose mena wakoyapatu.”
14 Na Pailato ineli iba, “Tawae kaiwena? Tawae ana pwanoli?” Na siyoga kaiwe siba,
“Kwayakelose.”
15 Kabo Pailato nuwanuwana boda ikabi-yaliyaya-yagili mwa koina Balabasi ilivasi,
na ana tokaleyayao iloinayagili Yeisu balae mena sisapi. Muli mena Yeisu iwolena
tokaleyayao kolili sabi koyapatuna kelose mena.

Tokaleyayao Yeisu sitalawasiyan
(Madiu 27:27-31 yo Yoni 19:2-3)

16 Kabo tokaleyayao Yeisu silawan Pailato ana nume mena siluseyan bwaine toka-
leyayao ali dedei lalakina numene kalona mena yo tokaleyayao ali bodao siyoga-
gogonagilima.
17 Kini kali kwama balabalagiyana koina Yeisu siyakwama yo kana pwaopwaom
samasamali koina sipaisowai na kulukuluna mena sipei.
18 Kabo sitalawasiyan siba, “Aaa Guyau, Yudiya ali kini.”
19 Yo ginagina mena Yeisu kulukuluna sisapisapi sikaikaisoi yo manna mena tutulili
sitalu-sakonayan na sitalatalawasiyan.
20 Ali talawasi imwawasi kabo kini kwamana koina sisou-gabaen na iya kana kwama
mena siyakwamai yo silawan sabi koyapatuna kelose mena.

Yeisu sikoyapatu kelose mena
(Madiu 27:32-44 yo Luka 23:26-43 yo Yoni 19:17-27)

21 Sailini tomona esana Saimoni iya Alekisana yo Lapuso tamali, iya yanuwa uloina
koina ilaomaya, ilalaoma Yelusalema na silobai, kabo siyadidiga mwa Yeisu kana kelose
ikewai.
22 Yeisu silawan yanuwa esana Goligota. Na Goligota kana bui kulukulu yanuwana.
23 Wain yo mula siebweli na siwolena yakato inuma na tabu kamkamna ilolotonan
na iyamo Yeisu isikotanan.
24 Yo Yeisu sikoyapatu kelose mena yo siyatolo. Muli mena tokaleyayao veku kikiuli
sikalaili, venu yabo sivenuwan tem analiyao venune koina sibaguna kani Yeisu kana
kwamao siwolegili kolili.
25 Malala naen koloki koina Yeisu sikoyapatu kelose mena.
26 Yo kana kelose mena silele ‘Yudiya ali kini’ kaiwena ali yakewaina besiele.
27 Yo tabe tokewali labui sikoyapatuli, yabo Yeisu ulaulana mena yabo gegebana
mena.
28 Kabo Buki Tabu walone bwaite ‘Iya sipei loina kana toloinalikwa mekanakavao’
iyamala yawasosi.†

---

* **15:7:** Balabasi yo ana bodao esali Selot nuwanuwali Loma tomoliyao sitawoili Yudiya kalona mena. Bwaite kaleyane koina sitonan tem kaba loinane Loma kolili sikele-yavivilayoi. † **15:28:** Tolele-panaisi bagubagunali tupwali tomna 28 nige silelele.

29 Yo siya tomo tologwaligwali ali lau koina Yeisu sitalatalawasi-yani yo sikawa-
naenae-yani yo tabe kulukululi siyakwaleli siba, “Aaa, kuwalo yakato sowasowam
Nume Tabu kusoke-gwaligwali na kaliyate yaiyona kolili ukwabiyoi.
30 Kelose kulogabaen na kuboma kuleboiwo.”
31 Bwaine besiele topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakataiwo Yeisu
sitalatalawasi-yani siba, “Tomo uloili ileboili na iyamo nige sowasowana iboma ileboi.
32 Yakato iya Mesaiya yo Isileli kana kini, naga kelosene ilogabaen na tagitai na
tameliyani.” Tokewaliwa Yeisu mekanakavao sikoyapatuli kelose mena siya Yeisu tabe
sisinali.

Yeisu ana boita
(Madiu 27:45-56 yo Luka 23:44-49 yo Yoni 19:28-30)

33 Pwasinasina mena dedei meuloina iboniboniyai kanasiga ilolau tili koloki.
34 Kabo sauganane koina Yeisu kainana lalakina mena iyoga iba, “Eloi, Eloi, Lama
Sabakitani?” Kana bui “Yagu Yaubada, yagu Yaubada, tawae kaiwena kusikotanagau
na kulogabaegau?”
35 Tomo tupwali salina mena sitotolo ana yoga sibenalan siba, “Kwabenali. Iyogayoga
Ilaitiya kaiwena.”
36 Kabo tomo yabo isagena balou ikalai iyabuta wain malumaluluna koina yo ginag-
ina mena isakona, iyagaseyan Yeisu sopana mena na iba, “Naga tasanasana nuwana
masa kikiunamo Ilaitiya ilaoma na kelose mena ileboi.”
37 Yeisu kainana lalakina mena iyoga yo yawasina imwawasi iboita.
38 Na kaleko tabatabana itaketake Nume Tabu kalona mena itaigali isae kewa yo ilobi
yauli.
39 Kaleya kana tobaguna yabo Yeisu kana kelose manna mena itotolo. Yeisu ana
yoga ibenalan yo ana boita kana koleya igitai kabo iba, “O, walo yawasosi bwaitete iya
Yaubada Natuna.”
40 Tupwali sinesineo sitolo-suwala simanman-kulakulai bwaimwa Salome yo Meli
Magidala me ana waliesa iya Yosese yo Yemesa sinali, Yemesane esana sipei Yemesa
kikiuna.
41 Saugana Yeisu itakitakikili Galili dedeina mena siya bwaite sinesineone siyamuli
kusuli Yeisu sisagusagui. Tabe sinesineo sibaibaiwa tupwaliyao Yeisu mekanakavao
silaoma Yelusalema siyaele bwaine koina kelose simanman-kulakulai.

Yeisu sipei salai mena
(Madiu 27:57-61 yo Luka 23:50-56 yo Yoni 19:38-42)

42 Na kaliyatene kabona esana kaliyate kaba katububu. Esana bwaite sipei kaiwena
bwaliga Yudiya ali Sabati.
43 Mwa lolau mena Yosepa, game Alimadiya, ilaoma, iya tomo esana lalakina yabo
Yudiya ali toloinao kaloli mena. Isanasana Yaubada ana kaba loina kaiwena. Me ana
katepatu ilusae Pailato manna mena na Yeisu yona ikawanoiyan.
44 Saugana Pailato wasa ibenalan yakato Yeisu iboitako katena ipitali. Yo kaleya kana
tobaguna iyoganama yo Pailato ineliyan iba, “Gubesi, walo yawasosi Yeisu iboitako?”
45 Tokaleyane ginauli meuloina iwalo-masalagili Pailato koina kabo Pailato Yeisu
yona italamwan Yosepa koina ikalai.
46 Mwa Yosepa kaleko mayamayalena igimwalai ikalaiyama kabo Yeisu yona kelose
mena iyaigabaen yo kalekone koina isuma muli mena ipei salai mena. Salaine sikeli
nonowaiyako besiele dupa veku kalona mena yo Yosepa veku lalakina iyatapipiliyama
salai gamwana ikausi.
47 Meli Magidala me ana waliesa iya Yosese sinana sigitagitai toweya koina Yosepa
Yeisu yona ipei.

16

Yeisu ana toloyoi
(Madiu 28:1-8 yo Luka 24:1-12 yo Yoni 20:1-10)

1 Yudiya ali sabati bwaimwa ala Satade, imwawasiko Meli Magidala me ana waliesa
yo tabe Salome olo bwalaina namwanamwana sigimwalai yakato silau Yeisu yona
siyaoloi.
2 Wiki kana kaliyate bagubagunana koina malala kikiuna sinesineowa silalau Yeisu
kana salai kaiwena.
3-4 Yo silolo-edeedede siba, “Tem yaiya vekune kani iyatapipili-suwalan na salai
gamwana isoke kaiwela?” Kaiwena vekune ilalakisosi. Saugana silaoma salai mena
manli isae sigitai vekuwa siyatapipili-suwalanako.
5 Kabo sinesineowa salai kalona mena silusae. Ulaulali mena kilakai yabo kana
kwama mayamayalena imiyamiya sigitai kabo kateli sipitali sisiliyata.
6 Iwalo kolili iba, “Tabu wakakatewakaka. Yeisu game Nasaleta siyakelose kwaloy-
aloyai iya bwaite koina nige imiyamiya. Boita mena itoloyoiko. Wagitai bwaite koina
sipeiya.
7 Kwalau ana tobenaliyao kolili kwawalo-masala, tabe Pita besiele koina, kwawaloba,
‘Yeisu ibagunako Galili na komiu kabo kwalaowaya wagitai, besiele ana walo kolimiu.’ ”
8 Kabo salai mena siyawatagili mwayamwayau yo siyabubu kaiwena nuwali sip-
wanopwano yo sitabutabubu me ali matausi. Nige yaiya yabo koina siwawalo-masala
kaiwena simatausi.

Yeisu ana tolo-mayale meli Magidala koina
(Madiu 28:9-10 yo Yoni 20:11-18)

9 Wiki kana kaliyate bagubagunana Sabati malala mena Yeisu itoloyoi, yo itolo-
mayale baguna Meli Magidala koina. Bwaite iya baguna yaluyaluwa biki seben silusae
koina na Yeisu itao-yawatagilagili.
10 Kabo Meli ilau Yeisu kana tomeliwo siya tauna kona mekalikava sitakitakikili ali
wasa iwolegili na siya nagamo me ali nuwapolowe sivalavalam Yeisu kaiwena.
11 Saugana Meli wasa iwolegili iba, “Yeisu itoloyoiko, yagitai.” Na nige ana walo
simemeliyan.

Yeisu ana tolo-mayale tomo labui kolili
(Luka 24:13-35)

12 Na tomo labui Yelusalema silogabaenako yo kwabu mena silalau yanuwa yabo
kaiwena. Kabo Yeisu itolo-mayale kolili koleya uloina koina.
13 Muli mena kabo yoli labuine sipileyoi Yelusalema, kalikavao kolili siwalo-masala,
na iyamo ali walo nige simemeliyan.

Yeisu ana tobenaliyao ali paisowa iwolegili
(Madiu 28:16-20 yo Luka 24:36-49 yo Yoni 20:19-23 yo AAP 1:6-8)

14 Muli mena ana tobenaliyao yoli ilebeni sikekakekan kabo Yeisu manli mena itolo-
mayale. Iyokoiyagili ali kololo kaiwena iba, “Kaukavao, siya yagu toloyoi mulina mena
sigitaiyau yo kolimiu siwalo-masala na tawae kaiwena ali walo nige kwamemeliyan?”
15 Yo iwalo kolili iwaloba, “Kwalau dedei meuloina kolili wasana namwanamwana
waguguyeyan tomo meuloili kolili.
16 Tem yaiya imeliyagau na ibabitaiso kani lebo ilobai. Na tem yaiya nige imemeliya-
gau naga Yaubada ana loina kaikaiwena ilobai.
17 Yo kagu tomeline kilakilala kaikaiweli kani sipaisowaili esagu mena, kaba gite
besiele, yaluyaluwa biki tomo kolili kani sitao-yawatagilagili yo baguna kaina uloi uloi
nige sikakatai na kabona kani kolili siedeedede.

18 Tem weso naenaena nimali mena sikalaili, nuwana waila kelakelabasina sinuma
nige sowana siboita yo tabe tem nimali sipei tokasiebwao kolili kani sinamwanamwa.”

Yeisu isae bulibuli mena
(Luka 24:50-53 yo AAP 1:9-11)

19 Guyau Yeisu ana walo iyemwawasi ana tobenaliyao kolili kabo Yaubada Yeisu ikalai
ilawan bulibuli mena. Kabo Yeisu Yaubada ulaulana mena imiyasio.
20 Yo tobenaliyao silau dedei meuloina kolili Yeisu wasana siluwewasa-yani. Guyau
isaguili yo ana kaiwe mena kilakilala sipaisowaili na koina tomo sigitaili yo wasana
namwanamwana simeliyan.*

* **16:20:** Tolele-panaisi bagubagunali tupwaliyao tomna 9-20 nige silelele.

Yeisu wasana namwanamwana Luka ana lelelele

Walo bagubagunana

Bukine bwaite kana tolelelele iya Luka. Luka iya nige Yeisu ana apositoloyao tuwelo kalikava yabo, yo iya nige Yudiya tomona. Luka iya Giliki tomona, yo ana paisowa doketa iya towoiwoisi. Iya mekanakava Paulo sitakitakikili yo paisowa sibaibaiwa sipaisowaili kabo Luka wasana namwanamwana ikatai-namwanamwai kabo buki bwaite ilele Giliki tomonliyao kaiweli. Luka iya iyakenayagila Yeisu iya tomo dudulaina yo iya Tolebolebo tomo Yudiya yo siya nige tomo Yudiya kaiweli. Ana buki kalona mena edeedede sibaibaiwa iedeedede-yagili tobubutuma yo siya tomo sigite-lobiyegili Yeisu ikatekamkamna-yagili yo isaguili. Yo buki bwaite koina sinesineo ali paisowa edeededeli sibaibaiwa talobaili. Ginauli tupwaliyao kali nuwatu silalaki Luka ana edeedede kalona mena bwaite kawanoi mumugana, Yaluyaluwa Tabuna ana paisowa, yaliyaya yo Yaubada ala pwanoli inuwatu-pwaikili.

1-2 Ae taubala Tiopilo. Saugana Yeisu imiyamiya yanuwa yaulina mena tomeli tupwali luwamai mena ana paisowa meuloina sigitai manli mena. Ana boita mulina mena wasana siyawasayan yo sikawa-yawasosiyan kolimai. Na tomo sibaibaiwa wasanane silele-lobiyenako.

3-4 Na yau Luka tabe wasanane edeededeliyao meuloili yaloyaloyaili na yatano-gogonagilima. Edeededeliyaone iyatubuya ana kabi koina ilau yo kanasiga ana sae bulibuli mena na mesabana kali lau sidudulai yo inamwanamwa. Koinaele yanuwa-tui inamwanamwa tem yalele-lobi-yegili kowa tomo lalakina Tiopilo kaiwem, na mesabana ukwatai tawae tomeliwo siyakayakatai-yanako koliwo bwaimwana walo yawasosi. Mwa bukine bwaite yalele ilalaowa koliwo.

Anelose iyawatagili Sakalaiya koina kabo Elisabeti Yoni Toyababitaiso ikabiyan

5 Saugana kin Elodi dedei Yudiya iloiloinayan na topwaoli yabo iya esana Sakalaiya iya imiyamiya topwaoline Abaidiya ana boda kalona mena, wainena esana Elisabeti, iya tabe ilaomaya Eloni ana susu koina, na Eloni iya Mosese kanakava yo topwaoli bagubagunana.

6 Yoli labuine ali miyamiya inamwanamwasosi Yaubada manna mena na Yaubada ana loina yo ana walo meuloina iyaele Buki Tabu beyabeyana koina simuliya namwanamwai.

7 Elisabeti me wainena Sakalaiya silike. Nige natuli ipapagan kaiwena Elisabeti imiyayai.

8 Sauga yabo Sakalaiya ana bodao ali sauga paisowa na Sakalaiya iya iyaele topwaoli ali paisowa ipaipaisowai Yaubada manna mena.

9 Kabo veku mena venu yabo sivenuwan besiele topwaoli ali loina na mesabana tomo yabo sigitesipwai na ilusae Yaubada ana Nume Tabu kalona mena ginauli bwalaina namwanamwana inisensi igabu kaba gabugabu pwatana mena. Sakalaiya iya gite-sipwa ilobai kabo iya ilusae Nume Tabu kalona mena.

10 Na inisensi sauga gabuna koina, totapwalolo boda lalakina siyaele gana muli mena sikawakawanoi.

11 Sakalaiya iyaele Nume Tabu kalona mena kabo Yaubada ana anelose yabo iyawatagili inisensi kaba gabugabuna dedei ulaulana mena.

12 Saugana Sakalaiya anelosene igitai kabo katena ipitali yo imatausi.

13 Na anelosene iwalo koina iba, “Sakalaiya, tabu kumamatausi, am kawanoi Yaubada
ibenalanako. Koinaele wainem Elisabeti natum tauna kani ikabiyan kabo esana kupei
Yoni.
14 Iya kani nuwamiu ikabi-namwanamwaili yo kwayaliyaya yo tomo sibaibaiwa naga
kani siyaliyaya ana yawatagili kaiwena,
15 kaiwena iya esana kani ilalaki Yaubada manna mena. Tabu wain yo waila
kaikaiwena inunuma. Saugana tem sinana ikabi kani Yaluyaluwa Tabuna iloyapowon
yo tabe besiele ana lalaki koina Yaluyaluwa Tabuna iloyapowon.
16 Siya Yudiya, bwaimwa boda Isileli, sibaibaiwa kani ikele-yapileyoili silaoma Yeoba
ali Yaubada koina.
17 Yoni mumugana yo ana kaiwe besiele palopita Ilaitiya yo iya ibagunama kabo
muli mena Guyau iyawatagili. Yo iya kani tomo iyanuwabuili, na tamaliyao yo nat-
uliyao ikele-yapileyoilima siyamala boda kaigeda, yo siya togamwapanapanawa nige
Yaubada siyayakasisiyan ikele-yapileyoili nuwatu namwanamwana sikalai besiele siya
todudulai ali nuwatu na mesabana tomo ikatububunagili Guyau ana laoma kaiwena.”
18 Kabo Sakalaiya iwalo anelosene koina iba, “Toisabo kilakilala kani kupaisowai na
yakatai am walone iyamala yawasosi? Kaiwena yau yalikeko yo wainegu tabe besiele
ilike.”
19 Anelosene Sakalaiya kainana iyamaisa iba, “Yau Gabeliela, sauga meuloina ya-
totolo Yaubada manna mena, iya iyawasayau yalaoma yaedeedede koliwo yo wasa
namwa-namwana bwaite yayawasayan koliwo.
20 Na nige yagu walo kumemeliyan koinaele kani kilakilala bwaite yapaisowai. Kani
nige kainam ipapagan kanasiga kaliyatenane koina yagu waloyameli yawalowenako
koliwo iyamala yawasosi.”
21 Siya totapwalolone siyaele sisanasana Sakalaiya kaiwena, yo sinuwapwanopwano
gubesi na imiya-mamalawe Nume Tabu kalona mena.
22 Saugana iyawatagilima nige sowana iedeedede, nimanamo iyapaisowa kolili, kabo
tomo meuloili sikatai yakato yakenayan yabo iyawatagili koina Nume Tabu kalona
mena.
23 Sakalaiya ana sauga pwaoli paisowana imwawasi, kabo ipileyoi ana yanuwa mena.
24 Kabo wainena Elisabeti isiuma. Sauganane isiuma waikena valigigi kalona mena
nige iyayawatagili mayale mena imiyamiyaya nume mena kaiwena siya Yudiya mumu-
gali.
25 Kabo Elisabeti iba, “Yaubada yagu miyayaine mwalimwalinena ikele-gabaen tomo
manli mena. Mwa sauga bwaite koina isaguiyau.”*
26-27 Saugana Elisabeti isiuma ana waikena sikisi (6) Yaubada ana anelose Gabeliela
iyawasa sine nuwanuwabolana koina esana Meli, iya imiyamiya Nasaleta Galili
dedeina mena. Iya ikawakawalulu tomo esana Yosepa koina Deibida ana susu koina.
28 Anelosene ilaoma koina yo iba, “Daumwali koliwo. Yaubada imulolo lalakina
koliwo yo iya mekamkava.”
29 Na iyamo Meli me ana katewakaka imatausi anelosene ana walo kaiwena. Meli
inuwanuwatu, “Tawae walone bwaite kana katai?”
30 Kabo anelosene iwalo koina iba, “Meli, tabu kumamatausi, kaiwena Yaubada
imulolo koliwo.
31 Kani kusiuma yo ukabi natum tauna na esana kupei Yeisu.
32 Iya kani tokaiwe, yo tomo kani siyogayani Yaubada Tomiyasaesosi Natuna. Yeoba
ala Yaubada kani loina kaikaiwena iwolena besiele beyabeyana iwolena tubuna Kin
Deibida koina.
33 Yo Isileli tomoliyao, Yakobo ana bodao, kani iloinayagili, nige ana kaba mwawasi.”

* **1:25:** Yudiya ali nuwatu yakato tem sine yabo nige natuna ipapagan bwaimwa ana kaba mwalimwaline.

34 Meli anelosene kainana iyamaisa iba, “Gubesi kani ana yawa-yawatagili? Yau
nuwanuwabolagu.”
35-37 Kabo anelosene iwalo Meli koina iba, “Yaubada ginauli meuloina sowasowana
ipaisowaili. Yaluyaluwa Tabuna kani ilobima koliwo yo Tomiyasaesosi ana kaiwe mena
kusiuma. Kabo melumelune esana kani sipei Yaubada Natuna kaiwena iya tabutabuna.
Kubenali sauga bwaite. Elisabeti, am susu iya ikedukeduluma. Na tabe iya besiele
isiuma natuna tauna. Tomo meuloili sibatoko kani nige melumelu ilolobai, na iyamo
iya isiuma kabona ana waikena sikisi (6).”
38 Mwa Meli iba, “Yau Yaubada ana topaisowa. Besimo na tawae kuwaloweni
iyawatagilima koliyau.” Kabo anelose Meli ilogabaeni.

Meli ilau Elisabeti iboeyani

39 Sauganane koina Meli itolo, ikatububu yo mwayamwayau ilau Yudiya yanuwana
yabo, iyaele koya mena koina.
40 Saugana iyawatagili mwa ilau ilusae Sakalaiya ana nume mena yo ikawa-toki
Elisabeti koina.
41 Meli ana kawatoki Elisabeti ibenalani, kabo melumelune Guyau sinana kainana
ikilala mwa imwasali diyana mena. Elisabeti Yaluyaluwa Tabuna iloyakalapowoni,
42 kabo kainana lalakina mena iwalo Meli koina iba, “Yaubada imuloloiwo, kam
mulolo sine meuloili kali mulolo ilalaki-gabaegili. Yo melumelu bwaimwa kani uk-
wabiyani Yaubada imuloloi tabe.
43 Gubesi kowa yagu Guyau sinana na kuyakasisi-yagau lalakina na kulaoma
ugiteyau?
44 Saugana am kawatoki yabenalani ilusae tenagu mena, kabo melumelu iyaliyaya yo
imwasali diyagu mena.
45 Yaubada imuloloiwo, kaiwena kumeli yakato kani iginauli besiele ana walo
koliwo.”

Meli Yaubada itobalani

46 Kabo Meli iba, “Kategu Yeoba itobalani,
47 yo yaluyaluwagu iyaliyaya Yaubada yagu Tolebolebo koina.
48 Na yatobalani kaiwena bwagana yau ana topaisowa nige yagu namwanamwa
ipapagani iya ikatekamkamna-yagau na sauga bwaite yo sauga ilalaoma yaso yo yaso
kani siedeedede kaiwegu siwaloba, ‘Yaubada imuloloi.’
49 Yatobalani kaiwena Yaubada Tokaiwesosi ginauli lalakili ipaisowai kaiwegu.
Esanane yakayakasisina.
50 Yaso yo yaso kolili siya siyakasisiyani ana katekamkamna imiyamiya kolili.
51 Nimana koina ginauli lalakili ipaisowailiko yo siya siboma sipei-seyagili yo sinuwa-
tui yakato esaline silalaki, na iyamo ali boda itatagwaligwali.
52 Toloina lalakili ali kaba miya kolili ikalaili yo ipei-yataluli, na siya esali kikiuli ipei-
seyagili.
53 Ginauli namwanamwali isoiyagiliko toguliyam kolili sikalapowoni, na towasawasa
iyawasali silau nima gaibuli.
54 Ana topaisowao boda Isileli isaguiliko, nige inunuwa-mwatainagili na
ikatekamkamna-yagili yo isaguili,
55 besiele ana waloyameli tubulao kolili, besiele ana waloyameli Abelamo yo tubunao
yaso yo yaso kolili.”
56 Na Meli naga imiyamiya Elisabeti koina sauga kana mamalawe besiele waikena
yaiyona, kabo muli mena ipileyoi ana dedei mena.

Yoni Toyababitaiso ana yawatagili wasana

57 Elisabeti ana kabi kana sauga ilobai kabo ikabi natuna tauna.

58 Ana eliyamwao yo totounao wasa sibenalani yakato Yaubada Elisabeti imulolo
lalakina koina, kabo mekalikava siyaliyaya toyawa.
59 Melumelu ana kaliyate eit (8) ilobai kabo silaoma na nigwenigwe mumugana
siginauli koina. Kabo muli mena yakato tamana Sakalaiya esana sipei-panaisan koina.
60 Na sinana iba, “Imiyawa. Esana kwapei Yoni.”
61 Na siwalo koina siba, “Am susuwo luwali mena nige yabo esa besiele bwaite.”
62 Kabo nimali mena siedeedede Sakalaiya koina sineliyan toisabo esa sipei
melumelune koina.
63 Sakalaiya kaba lelelele yabo ikawanoiyan kolili, kabo ilele iba, “Iya esana Yoni.”
Kabo meuloili kateli ipitali.
64 Sauganane koina Sakalaiya kainana ipei yo memenana imalamalae yo sowa-
sowana iedeedede, kabo iyatubu iedeedede yo Yaubada itobatobalan.
65 Na ali elieliyamwao meuloili ginauli kaba nuwapwanopwano bwaite sigitai kabo
simatausi lalakina. Yo wasa bwaite idebalala ilau yanuwa meuloili siya simiyamiya
Yudiya dedeina mena yo koya kolili.
66 Tomo meuloili siya wasana sibenalani sinuwanuwatu yo sineli siba, “Nuwana
bwaliga melumelu bwaite kani iyamala tomo lalakina yabo?” Siwalo besiele kaiwena
sigitai Yaubada ana kaiwe koina imiyamiya.

Sakalaiya Yaubada itobalani

67 Yoni tamana Sakalaiya Yaluyaluwa Tabuna iloyakalapowoni kabo ipalopisai
Yaubada ana walo iwaloweni iba,
68 “Yaubada tatobalani iya Isileli ala Yaubada iya ilaoma kita ana tomoyao isaguila yo
ilivasila.
69 Ana topaisowa Deibida tubunao luwali mena Tolebolebo kaikaiwena yabo iyatolo
kaiwela,
70 besiele bagubagunana ana waloyameli palopitao yakayakasisili siwaloweni.
71 Tolebolebone iya kani ileboila kala tokalomagigili meuloili kolili.
72 Kabo tubulao ikatekamkamna-yagili yo ana waloyameli bwaite iya iboma iginauli
inuwatu-kalatani.
73 Iwaloyameli tubula Abelamo koina,
74-75 yakato ileboila kala tokalomagigili kolili, kabo tabu tamamatausi, na me ala
katepatu tapaisowa koina, yo sauga meuloina mumugala sidudulai yo sinamwanamwa
manna mena.
76 Na kowa natugu, kani tomo siba, ‘kowa Tomiyasaesosi ana palopita yabo’ kaiwena
kubagunama yo kulau kamwasa ukwatububunan Guyau kaiwena,
77-78 yo ana tomoyao kani kuyanuwapeili mumugali naenaeli kolili sinuwabui.
Guyaune mumugana ibiga yo ala Yaubada ana katekamkamna koina iloyakalapowon,
nuwanuwana tomo ali pwanoli inuwatu-pwaikili na lebo silobai. Lebo mayalena kani
itunsae kolila,
79 kabo siya boniboniyai yo boita dedeina koina simiyamiya mayale silobai. Yo kabo
meuloila ibaguna-yagila nuwa-daumwali kana kamwasa koina.”
80 Melumelu ilalalaki yo Yaluyaluwa Tabuna iloyakalapowon. Kabo ilau imiya-
suwala dedei leleyanna yo wedowedoli koina. Yoni imiyamiya bwaine koina kanasiga
iyawatagili tomo Yudiya (Isileli) manli mena kabo iguguye kolili.

2

Yeisu ana kabi
(Madiu 1:18-25)

1 Elisabeti ikabiko kabo Sisa Ogosito loina iyawasa tomo meuloili kolili siya
simiyamiya Loma ana kaba loina yaulina mena. Loinane iba tomo meuloili silau na
esaliyao sileleli loina bukina koina.*
2 Bwaite sensisi bagubagunana iyawatagili saugana Kuliniyasi iya Siliya dedeina ali
gavana.
3 Mwa meuloili silau ali yanuwa mena na mesabana esaliyao sileleli.
4 Kabo Yosepa Nasaleta ilogabaen Galili dedeina mena yo ilau yanuwa Bedeliema
bwaimwa dedei Yudiya. Bwaite yanuwane wasana ilalaki kaiwena Deibida ana
yanuwa. Na Yosepa Deibida ana susu koina ilaoma mwa ilau Bedeliema.
5 Yosepa mekanakava Meli silau na esali silele kaiwena iya ikawakawalulu Meli koina
yo tabe kikiunamo Meli ikabi.
6-7 Saugana Yosepa te Meli simiyamiya Bedeliema Meli ana sauga ilobai kikiunamo
ikabi. Bedeliema kalona mena kaba kaiyawasi siloyaloyai na nige yabo silolobai. Na
ebaebai ali kaba keno numena silobai kabo koina Meli ikabi natuna tauna, iya natuna
tobagubaguna. Meli melumelune isuma kaleko tupwatupwali kolili yo ibui ebaebai ali
kaba kekan koina.
8 Boniyainane koina sipi togitekalatan tupwaliyao simiyamiya dedeinane koina,
bubu mena ali sipi sigitegite-kalatagili.
9 Kabo Yaubada ana anelose iyawatagili kolili. Yo ana wasawasa mayalena imayale-
takikilagili mwa simatausi lalakina.
10 Yo anelosene iwalo kolili iba, “Tabu kwamamatausi, wasa namwanamwana
yakalaiyama kolimiu kani tomo meuloili ali kaba yaliyaya.
11 Kabona kami tolebolebo Mesaiya sikabi Deibida ana yanuwa mena.
12 Ami kaba kataina bwaite besiele. Ebaebai ali kaba keno numena kalona mena
melumelune kani kwalobai sisuma kaleko tupwatupwali kolili na sibui ebaebai ali kaba
kekan koina ikenokeno.”
13 Kabo mwayamwayau mena anelose bodaliyao silobima bulibuli mena yo meka-
likava anelose bagubagunana siyaboda kaigeda. Meuloili Yaubada sitobatobalani
siwaloba,
14 “Yaubada bulibuli mena tatobalan. Na yanuwa yaulina mena daumwali ilau siya
analiyao Yaubada iyaliyaya kolili.”
15 Kabo aneloseyao sipi togitekalatani silogabaegili yo sipileyoi bulibuli mena. Na
sipi togitekalatan sibomayoi siedeedede, siba, “Talau Bedeliema na tagitai tawae bwaite
ginauline iyawatagili, bwaine Yaubada ana walo-masala kolila anelosene gamwana
mena.”
16 Mwa sipi togitekalatan mwayamwayau mena silau yo silobaili Meli te Yosepa
ebaebai ali kaba keno numena kalona mena. Tabe sigitai melumelune ebaebai ali kaba
kekan koina ikenokeno.
17 Imwawasi silau yo wasana siyawasa tomo kolili tawae anelose ana walo
melumelune kaiwena.
18 Tomo meuloili kateli sipitali yo sisiliyata saugana sipi togitekalatan ali walo
sibenalan.
19 Na Meli nuwatu meuloina iwadamli katena mena, na inuwatu-kalatagili sauga
meuloina.
20 Yo sipi togitekalatani sipileyoi me ali yaliyaya yo me ali tobali yo Yaubada
sikawakawatoki koina tawae sigitaiyako yo sibenalan, tawae anelose ana walo kolili.

Melumelune esana sipei

21 Saugana melumelune ana kaliyate eit (8) ilobai, kabo nigwenigwe mumugana
siginauli koina besiele Yudiya mumugali. Imwawasi esana sipei Yeisu, besiele esa
bwaite tauna kona anelose iwalowen-bagunayan muli mena kabo sinana isiuma.

---

* **2:1:** Kaina Dimdim siba ‘Sensisi’ (Census)

Silau Nume Tabu Yelusalema koina

22-24 Meli ana sauga mogi imwawasi kabo Meli yo Yosepa nuwanuwali silau Nume
Tabu Yelusalema koina na mesabana Meli kana kawa-namwanamwa ikalai yo besiele
tabe Yeisu kana walo-mulolo ikalai. Meli kana kawa-namwanamwa kaiwena kani man
sikalaili sipwaoli-yagili Yaubada koina besiele Mosese ana loina iba ‘Bunetutu labui o
nuwana bunebune labui sikalailima.’ Na Yeisu kana walo-mulolo kaiwena kani silawan
Nume Tabu Yelusalema koina sabi olenayanna Yaubada koina besiele Yaubada ana
loina silele Buki Tabu kalona mena iba, ‘Tobagubaguna melumelu tataoliyao meuloili
kwayakasisi-yagili Yaubada koina.’ Kabo Yosepa yo Meli mekalikava melumelune silau
Yelusalema paisowane bwaite kaiweli.

25 Tomo yabo imiyamiya Yelusalema esana Simioni, mumugana idudulai yo imeli
yawasosi Yaubada koina yo Yaluyaluwa Tabuna imiyamiya koina yo isanasana Isileli
ali Tolebolebo kaiwena.
26 Yaluyaluwa Tabuna ana yawatagili koina iyanuwapei kani nige iboboita kanasiga
Mesaiya bwaite Yaubada iwaloyameli igitai manna mena.
27 Na Yosepa yo Meli siyaele Nume Tabu kalona mena sisanasana topwaoli yabo
kaiwena yakato tem ilaoma na melumelune iwalo-yakasisiyan Yaubada koina besiele
Mosese ana loina. Kabo sauganane koina Yaluyaluwa Tabuna Simioni iyakenayan ilau
ilusae Nume Tabu kalona mena.
28 Kabo Simioni ilusae ilobaili melumelune ikalai nimana mena isapwali yo Yaubada
itobalan,
29 iwaloba, “Yaubada, sauga bwaite ilonamwayan am topaisowa kutalamwagau
daumwali koina yaboita, besiele beyabeyana kuwaloyameli koliyau.
30 Kaiwena yaboma mangu mena am lebo tomona yagitai,
31 bwaimwana ukwatububunan tomo meuloili kaiweli na sigitai.
32 Iya mayale, kabo siya nige Yudiya tomoliyao imayale kolili na am kamwasa sikatai,
yo kai am tomoyao Isileli ikabi-wasawasa-yagimai.”
33 Na Meli yo Yosepa kateli ipitali Simioni ana walo-tobali kaiwena bwaite iwaloweni
melumelune kaiwena.
34 Kabo Simioni iwalo-mulololi yo iwalo Meli koina iba, “Kubenali, melumelune
bwaite Yaubada igitesipwai boda Isileli sibaibaiwa ikeleyatololi lebo silobai yo
sibaibaiwa tabe iya kaiwena sibeku nae silobai. Yaubada ipei iya ana kilakilala, na tomo
sibaibaiwa sikawa-naenaeyani,
35 kabo ali nuwatu wadawadamna ipei-yawatagilagili mayale mena. Na kowa
kamkamna kamnana besiele kaleya kelepana kani katem isakona.”
36 Kwabukwabuli yabo iya palopita esana Ana, Penuweli natuna ana susu Aseli na iya
ikedukeduluma. Beyabeyana ikasole me wainena simiyamiya bolime kana baibaiwa
seben,
37 kabo wainena iboita yo ikatububun. Na sauga bwaite ana bolime kana baibaiwa
eiti powa (84). Iya sine yakayakasisina kaiwena sauga ibaibaiwa imiyamiya Nume
Tabu koina, boniyai yo kaliyate kawanoi kaiwena me kana guliyam ikalakisiyeyan.
Ikawakawanoi yo itapwatapwalolo Yaubada koina.
38 Sauganane koina iyawatagilima Nume Tabu kalona mena ilau Meli yo Yosepa kolili
kabo melumelune igitai yo ikawatoki Yaubada koina melumelune kaiwena. Imwawasi
iedeedede tomo meuloili kolili siya siyaele Nume Tabu kalona mena melumelune
kaiwena. Siya meuloili Ana ana edeedede sibenabenalan sisanasana Mesaiyane iya
yakato Yelusalema ileboi Loma ali loina koina.
39 Melumelune Yeisu kana walo-mulolo sibenalan kabo Yosepa yo Meli pwaoli sigabu
Meli ana kawa-namwanamwa kaiwena besiele Yaubada ana loina koina. Imwawasi
kabo mekalikava melumelune sipileyoi silau ali yanuwa mena Nasaleta dedei Galili
koina.

40 Yo melumelune me ana kaiwe ilalaki isaesae yo sonoga ikalapowoni yo Yaubada
ana katekamkamna imiyamiya koina.

Yeisu silobai Nume Tabu kalona mena

41 Bolime kaigeda kaigeda Yeisu tamana yo sinana silaulau Yelusalema mwalelikwa
soina kaiwena.
42 Saugana Yeisu ana bolime kana lalaki tuwelo, kabo me tamana yo sinana silau soine
kaiwena besiele tamana yo sinana siginaginauli.
43 Soine imwawasi, Meli yo Yosepa yo tomo meuloili sipipileyoi ali yanuwa mena. Na
gamene Yeisu silogabaen Yelusalema, na tamana yo sinana nige sikakatai.
44 Ali nuwatu yakato iya iyaele boda luwali mena mekalikava silolo toyawa, kabo
kaliyate meuloina silaulau. Yo tabe siloyaloyai totouliyao yo ali elieliyamwao kaloli
mena.
45 Na nige silolobai, kabo sipileyoi tabe silau siloyai Yelusalema.
46 Na kaliyate yaiyona koina kabo silobai Nume Tabu kalona mena mekanakavao
loina kana toyakayakataiwo simiyasio yo siedeedede iya ali edeedede ibenabenalan yo
inelineli-yagili.
47 Siya analiyao ana walo sibenalani, kateli sipitali kaiwena me ana katai yo toy-
akayakatai ali neline iyamaisa-yadudulaili.
48 Saugana tamana yo sinana sigitai kateli sipitali. Mwa sinana iwalo koina iba,
“Natugu, gubesi mumuga bwaite uginauli kolimai? Yau yo tamam kanuwanuwatu
lalakina yo kaloyaloya kaiwem.”
49 Kainana iyamaisa iba, “Gubesi mwa kwaloyaloyaiyau, sowasowana wakatai yau
yamiyamiya Tamagu ana nume mena.”
50 Na ana walo kana dudulai nige sikakatai.
51 Kabo mekanakavao tamana yo sinana sipileyoi silau Nasaleta yo ali walo iobigaili.
Kabo sinana ginauli bwaite iyawatagili inuwatu-kalatan namwanamwai yo ipei katena
mena.
52 Na Yeisu ana bolime yo ana katai ilalaki ilaulau, yo besiele tabe Yaubada yo tomo
siyaliyaya lalakina kaiwena.

3

Yoni Toyababitaiso ana guguye
(Madiu 3:1-8 yo Yoni 1:19-28)

1 Saugana bwaite Sisa Taibiliya ana sauga loina kana bolime piptin (15) koina Pontio
Pailato igavana dedei Yudiya koina, Elodi iloina dedei Galili koina, kanakava Pilipi
iloina dedei Ituliya yo Tilakoniti kolili, yo Lisanias iloina dedei Abilini koina,
2 yo Anasa mekanakava Kaiyapa siya topwaoli lalakili kali tobagunao. Na sauganane
Yoni Sakalaiya natuna imiyamiya ule mena dedei leleyanna koina kabo Yaubada
kainana iyawatagili koina.
3 Mwa ilau Waila Yolidan dedeina mena, yo iguguye tomo kolili iba, “Mumugamiu
naenaeli kolili kwanuwabui na kwababitaiso kabo Yaubada ami pwanoli inuwatu-
pwaikili.”
4 Iyawatagili besiele tabe palopita Aiseya ilelelele ana buki kalona mena, “Tomo yabo
iyogayoga ule bwagabwaga mena, iba, ‘Guyau ana kamwasa kwasepa, wakatububun
yo kwayasapusapu,
5 kalokaloli meuloili kwayabanasili yo koyakoyali meuloili wakeli-sapusapuli,
kamwasa loloyouyouli wakeli-yadudulaili yo mala vekuvekuli kwayasapusapuli.
6 Kabo tomo meuloili Yaubada ana lebo sigitai.’ ”

7 Boda lalakina* silaoma Yoni koina yakato iyababitaisoli kabo iwalo kolili iba,
“Komiu besiele weso. Yaiya iwalo kolimiu yakato sowasowamiu Yaubada ana muna-
munai iya ilalaomane kwayabubu-gabaen?
8 Ilonamwayagimiu tem mumugamiu naenaeli kwasikotanagili na uwe
namwanamwana iyawatagili yawasimiu koina. Tabu kwanunuwatui yakato kwaba,
‘Kai tubumai Abelamo, mwa koina kai Yaubada ana tomoyao gitegite-sipwaimai.’ Na
yawalo kolimiu, bwaite mwakota kaiwena Yaubada iya sowasowana veku ikalaili yo
kolili Abelamo tubunao iyamayaleli.
9 Yaubada ana kilam ivakiliyako yakato mayau meuloili siya nige siuweuwe
namwanamwa yaili mena ikoili siguli na igabae-luseyagili mayau wedowedolina
koina.”
10 Na boda sineli Yoni koina siba, “Kabo tawae kani kaginauli?”
11 Kainali iyamaisa iba, “Yaiya tem kana kabobo labui, yabo iyauyan iya nige kana
kabobo ipapagan koina, yo yaiya tem mekana tabe iginauli besiele bwaite.”
12 Takesi kana totano tupwaliyao silau yakato iyababitaisoli, kabo sineli koina siba,
“Toyakayakatai, temga tawae kaginauli?”
13 Mwa ali neli iyamaisa iba, “Tabu takesi kwatatano-likwai tomo kolili, na kana lalaki
bwaite loina iwalowen besiele wakalai.”
14 Tokaleyayao tupwali sineli koina siba, “Na gubesi kai, tem tawae kaginauli?”
Mwa ali neli iyamaisa iba, “Tabu tomo kwayayadidigali na ali mane siyeyawa yo
tabu kwayayakewa-mwakomwakota na siyayamaisamiu, na besi maisamiu bwaite
wakakalaine koina kwamiyamiya.”
15 Na tomo Yudiya Mesaiya ana laoma kaiwena sisanasana, kabo kateli mena sin-
uwanuwatu yo sineli siba, “Yoni iya Mesaiya o nigele?”
16 Kabo Yoni iwalo meuloili kolili iba, “Yau yayababitaisomiu waila koina na yabo iya
ilalaoma iya esana ilalakisosi, yau esagu nige ilalalaki, yau nige yagu namwanamwa
ipapagan yakato sowasowagu kaena kana suma kana maina yakele-gabaegili. Na iya
kani iyababitaisomiu Yaluyaluwa Tabuna yo mayau koina.
17 Ana sabolo iyaele ikabikabi-kalatan nimana mena, na iyayatubu ana witi kanna
mekanakava mosomosona itanoi kabo kanna yawasosi ikelegogon ipeili ana lakawa
mena, yo mosomosona igabu mayau koina, bwaite nige sauga yabo iboboita.”
18 Na Yoni kabiyakaiwe besiele tabe sibaibaiwa iwalowegili, kabo koina tomo ik-
abiyakaiweli yo wasa namwanamwana iguguyeyan kolili.
19 Yoni igugugugugуye tomo kolili kanasiga Elodi ipei nume pan mena. Na Elodi dedei
Galili kali toloina iya kanakava wainena Elodiyasa ikwayai yo mumuga naenaena
sibaibaiwa tabe ipaisowaili mwa kaiwena Yoni iyokoiyan.
20 Kabo Elodi imunamunai yo mumugana naenaena ietulanyoi yo Yoni ipan
ipeiluseyan nume pan mena.

Yoni Yeisu iyababitaiso
(Madiu 3:13-17 yo Malika 1:9-11)

21 Saugana Yoni tomo meuloili iyababitaisoli kabo Yeisu tabe iyababitaiso. Na Yeisu
iyaele ikawakawanoi kabo bulibuli itasoke,
22 mwa Yaluyaluwa Tabuna kana koleya besiele bunetutu ikaisuluma koina, kabo
kaina yabo ilobimaya bulibuli mena iba, “Kowa natugu yamulolo lalakina koliwo yo
yayaliyaya lalakina kaiwem.”
23 Saugana Yeisu ana bolime nuwana besiele teti (30) kabo ana paisowa iyatubu. Na
tomo sibatoko yakato Yeisu tamana Yosepa. Yosepa tamana Eli,

* **3:7:** Luka ana nuwatu yakato bodane bwaite luwali mena Palisiyao yo loina kana toyakayakataiwo simiyamiya. Wagitai Luka 7:30. Na Madiu ana nuwatu siya Palisiyao yo Sadusiyao wagitai Madiu 3:7

24 Eli tamana Madati, Madati tamana Libai, Libai tamana Meleki, Meleki tamana
Yanai, Yanai tamana Yosepa,
25 Yosepa tamana Madatiyasi, Madatiyasi tamana Emosi, Emosi tamana Neyama,
Neyama tamana Esili, Esili tamana Nagai,
26 Nagai tamana Madi, Madi tamana Madatiyasi, Madatiyasi tamana Semeina, Se-
meina tamana Yoseki, Yoseki tamana Yoda,
27 Yoda tamana Yowanani, Yowanani tamana Lesa, Lesa tamana Selubabela, Selub-
abela tamana Salatieli, Salatieli tamana Neli,
28 Neli tamana Meleki, Meleki tamana Adi, Adi tamana Kosami, Kosami tamana
Elimadami, Elimadami tamana Eli,
29 Eli tamana Yosuwa, Yosuwa tamana Eliesa, Eliesa tamana Yolima, Yolima tamana
Madati, Madati tamana Libai,
30 Libai tamana Simioni, Simioni tamana Yuda, Yuda tamana Yosepa, Yosepa tamana
Yonami, Yonami tamana Eliyakim,
31 Eliyakim tamana Meliya, Meliya tamana Mena, Mena tamana Matada, Matada
tamana Netan, Netan tamana Deibida,
32 Deibida tamana Diyese, Diyese tamana Obedi, Obedi tamana Bowasa, Bowasa
tamana Salimoni, Salimoni tamana Nason,
33 Nason tamana Aminadaba, Aminadaba tamana Adamina, Adamina tamana Anai,
Anai tamana Esiloni, Esiloni tamana Pelesi, Pelesi tamana Yuda,
34 Yuda tamana Yakobo, Yakobo tamana Aisake, Aisake tamana Abelamo, Abelamo
tamana Tela, Tela tamana Naoli,
35 Naoli tamana Selugi, Selugi tamana Leu, Leu tamana Pelegi, Pelegi tamana Ebeli,
Ebeli tamana Sila,
36 Sila tamana Kenana, Kenana tamana Apakisadi, Apakisadi tamana Semi, Semi
tamana Nowa, Nowa tamana Lemeki,
37 Lemeki tamana Metusela, Metusela tamana Inoke, Inoke tamana Yeledi, Yeledi
tamana Malaleli, Malaleli tamana Kenana,
38 Kenana tamana Inosi, Inosi tamana Seti, Seti tamana Adama, Adama tamana
Yaubada.

4

Seitani Yeisu iwoyai
(Madiu 4:1-11 yo Malika 1:12-13)

1 Yeisu waila Yolidan ilogabaen Yaluyaluwa Tabuna iloyakalapowoni, kabo ikalai
ilawan ule mena dedei leleyanna koina.
2 Yo kaliyate poti kaloli mena Seitani Yeisu iwoyawoyai. Kaliyateliyaone kolili Yeisu
nige kan yabo ikakan, na kaliyate mwawamwawasina koina kabo iguliyam lalakina.
3 Kabo Seitani Yeisu itonani iwalo koina iba, “Tem walo yawasosi kowa Yaubada
Natuna kuwalo vekune bwaite koina iyamala beledi.”
4 Yeisu Seitani kainana iyamaisa iba, “Buki Tabu iwaloba, ‘Nige yakato tomo kanmo
koina sikekan na yawasili silobai.’ ”
5 Kabo Seitani Yeisu iyoganyoi sikawasae koya mamalawena koina yo sauga kub-
wakubwana koina kaba loina meuloina yanuwa yaulina mena iyakenayan.
6 Kabo iwalo koina iba, “Kaiwe meuloina yaeyawa koliwo na kaba loina meuloina
yo wasawasana meuloina kuloinayagili. Kaiwena Yaubada iyeyama koliyau, yo tem
nuwanuwagu sowasowana bwaite yaolena yabo koina.
7 Na tem kupwalou koliyau ginauli bwaite meuloina kani yaeyawa.”
8 Yeisu Seitani kainana iyamaisa iba, “Buki Tabu iwaloba, ‘Kupwalou Yeoba am
Yaubada koina, iya kaigedamo koina kupaisowa.’ ”

9 Tabe Seitani Yeisu iwoyai yoi silau Yelusalema yo sisae Nume Tabu kewa molosina
mena yo iwalo itolo. Kabo iwalo koina iba, “Tem yawasosi kowa Yaubada Natuna,
ukwapusele lobi bwaite koina.
10 Kaiwena Buki Tabu iba, ‘Yaubada kani iwalo aneloseyao kolili sigitekalatan-
namwanamwaiwo,
11 yo nimali koina sikabi-kalatagiwo, kabo kani nige kaem yabo kuyayatupan veku
koina.’ ”
12 Kabo Yeisu Seitani kainana iyamaisa iba, “Buki Tabu iba, ‘Tabu Yeoba ami Yaubada
kutonatonan.’ ”
13 Seitani ana woya iyemwawasi Yeisu koina kabo ilogabaen yo isanasana sauga
yaboyoi kaiwena.

Tomo Nasaleta Yeisu sisikotanan
(Madiu 4:12-17 yo 13:53-58 yo Malika 1:14-15 yo 6:1-6)

14 Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe imiyamiya Yeisu koina kabo ipileyoi ilau Galili yo
wasana idebalala dedei meuloina kolili.
15 Ilau ali nume tapwalolo kolili iyakayakatai, kabo tomo meuloili sitobalan.
16 Kabo Yeisu ilau Nasaleta, dedeine bwaine koina iya ilalakiya, kabo kaliyate Sabati
koina ilau ilusae nume tapwalolo mena besiele mumugana Sabati kaigeda kaigeda
iginaginauli. Itolo Buki Tabu sabi yasilina,
17 kabo palopita Aiseya ana buki moumouna siwolena koina. Bukine ikalai ikala yo
ana lelelele ilobai yo iwalo bwaite besiele,
18 “Yaubada Yaluyaluwana imiyamiya koliyau kaiwena igitesipwaiyau yo iyaoloi-yau
na wasa namwanamwana yaguguyeyan tobubutuma kolili. Iyawasayau yalau siya
panpanli kolili yawalo livasi silobai yo tomangibugibu kolili yawalo manli siyalalali.
Iyawasayau yalau siya simiyamiya loina kolokololona yaulina mena kolili yalivasili,
19 yo yawalo tomo kolili yaba, sauga bwaite iyawatagiliko yo Guyau ana tomoyao
ileboili.”
20 Kabo Yeisu ana yasili iyemwawasi bukine imouyoi yo iwolena-yapileyoi buki
kana togitekalatan koina kabo imiyasio sabi yakayakatai. Mwa tomo meuloili nume
tapwalolo kalona mena manli ilau sigitagitai.
21 Kabo Yeisu iwalolau kolili iba, “Aiseya ana walo Buki Tabu mena yayasiliyako
kwabenabenalanwa kaliyate kabona iyamala walo yawasosi.”
22 Tomo meuloili Yeisu sitobalan yo nuwali iyai ana edeedede namwanamwali
kaiweli. Na iyamo siba, “Na bwaite iya Yosepa natuna, wa?”
23 Yeisu iwalolau kolili iba, “Yakatai kani kwawalo koliyau kwaba, ‘Doketa,
kubomayoi kuwoisiwo.’ Kani walone bwaite kwawalowen koliyau kaiwena yagu
paisowa kaikaiwena yapaisowailiko Kapeneomi koina wasali kwabenalagiliko na
nuwanuwamiu yapaisowaiyoili tabe bwaite koina yagu yanuwane koina na tem
wakawa-yawasosi yakato yau towoiwoisi yabo.
24 Yawalo yawasosi kolimiu, nige palopita yabo ana yanuwa tomonliyao siyayaliyaya
kaiwena.
25 Kani kaba gite labui yawalowegili kolimiu kabo wakatai yakato komiu tomo
Yudiya Yaubada isikotanagimiuko. Palopita Ilaitiya ana sauga koina kwabukwabuliwo
sibaibaiwa simiyamiya Isileli kalona mena yo meuloili sikamkamna kaiwena bolime
yaiyona yo tupwana nige galewa itatalu mwa guliyam lalakina iyawatagili yanuwane
dedeina meuloina koina.
26 Na Yaubada nige Isileli kwabukwabuli yabo isasagui. Na Yaubada Ilaitiya iyawasa
ilau kwabukwabuli yabo, iya nige Isileli sinena besi, iya imiyamiya dedei Salepati
yanuwana Saidoni dedeina mena.

27 Yo besiele tabe palopita Ilaisa ana sauga koina, tolepelo sibaibaiwa simiyamiya
Isileli kalona mena na Ilaisa nige yabo iwowoisi na Neiman dedei Siliya tomona iya
mwa iwoisi."
28 Tomo meuloili nume tapwalolo mena saugana walone bwaite sibenalan kabo
simunamunai lalakina.
29 Mwa sitolo yo Yeisu siniuli-yawatagilan yanuwa dedeina mena, yo sikalai silawan
koya malanaenaena bwaine yanuwane sikabi pwatana mena. Ali nuwatu yakato
situbali-kalai ilobi iboita,
30 na ilosola boda luwali mena mwa ilau.

Yeisu yaluyaluwa biki yabo itao-yawatagilan (Malika 1:21-28)

31 Kabo Yeisu Nasaleta ilogabaen ilau Kapeneomi bwaimwa Galili ana kaba loina
dedeina yabo, yo kaliyate Sabati koina ilau nume tapwalolo mena yo iyakayakatai tomo
kolili.
32 Meuloili kateli sipitali ana yakayakatai kaiwena, kaiwena iedeedede me ana kaiwe.
33 Na tomo yabo iyaele nume tapwalolo kalona mena yaluyaluwa biki ilusae koina,
kabo yaluyaluwa biki iula-edeedede mwa iyogayoga kainana lalakina mena iba,
34 "Ei. Yeisu game Nasaleta, gubesi mwa kulaoma kolimai? Yakato nuwanuwam me
yagu bodao kusibayanaemai? Yakataiwo, kowa Yaubada ana tomo yakayakasisina."
35 Yeisu iyokoiyan iba, "Kumwanou yo kuyawatagili koina." Kabo yaluyaluwa
bikine tomone igabae-lobiyen bwatano mena tomo meuloili manli mena, muli mena
yaluyaluwa bikine iyawatagili tomone koina na iyamo tomone nige isisilae.
36 Tomo meuloili kateli sipitali kabo sinelineli kalikavao kolili siba, "Gubesi ana
yakayakatai tomone koina me ana kaiwe iedeedede yaluyaluwa biki kolili kabo silu-
yawatagili."
37 Mwa Yeisu wasana idebalala dedeinane koina.

Yeisu tomo sibaibaiwa iwoisili (Madiu 8:4-17 yo Malika 1:29-34)

38 Yeisu nume tapwalolo ilogabaen ilau Saimon Pita ana nume mena. Saimon
bwasiyana keduluma ikasiebwa, yona iwedowedoli lalakina, mwa sikawanoi Yeisu
koina tem isagui.
39 Kabo ilau itolo salina mena yo me ana walo kaiwe iba, "Kasiebwa kulowasi."
Mwa yona wedowedolina imwawasi, kabo sauganane koina kedulumane itolo yo kan
ipaisowai kaiweli.
40 Dabwelo isusugu kabo tomo siya analiyao kali kasiebwa uloili uloili meuloili
sikalaili silawagilima Yeisu koina na nimana ipeili kaigeda kaigeda yoli mena kabo
meuloili kali kasiebwa simwawasi.
41 Besiele tabe yaluyaluwa biki itao-yawatagilagili siyawatagilima tomo sibaibaiwa
kolili yo siyoga siwaloba, "Kowa Yaubada Natuna." Na Yeisu yaluyaluwa bikine
iyokoiyagili yo nige itatalamwagili siedeedede, kaiwena sikatai yakato iya Mesaiya.

Yeisu iyawatagili ilau iguguye yanuwa tupwaliyao kolili (Malika 1:35-39)

42 Malala kikiuna, Yeisu yanuwane ilogabaen ilau dedei yabo koina siya nige tomo
simiyamiya. Tomo siloyaloya Yeisu kaiwena, mwa sauganane silobai kabo sitonan tem
siwalo-nuwai na imiyamiya kolili na tabu ilologabaegili.
43 Na iwalo kolili iba, "Yaubada ana kaba loina wasana namwanamwana kani
yayakayakatai-yani yanuwa tupwaliyao tabe kolili, mwa kaiwena Yaubada iyawasayau
yalaoma na paisowane yapaisowai."
44 Kabo ilau tomo Yudiya siya simiyamiya dedei kaigeda kaigeda kolili iyakayakatai
ali nume tapwalolo kolili.

5

Yeisu iwalo Saimon Pita iyamala tomo kali togomana
(Madiu 4:18-22 yo Malika 1:16-20)

1 Kaliyate yabo koina Yeisu itotolo kalita Genasaleta busu galagalana mena, kabo
tomo meuloili sietubatubali-yagili kaiwena nuwanuwali silau Yeisu salina mena na tem
Yaubada ana walo sibenalan.
2 Na Yeisu togomana ali waga labui igitaili magu mena silogabaegili yo silau ali yagida
sideudeulili.
3 Kabo ilau imwalisae waga yabo koina bwaite Saimoni Pita ana waga yo iwalo koina
iwose-yawatagilan nige kana mwayaga imamamalawe magu mena. Kabo imiyasio
waga mena yo iyakayakatai tomo kolili.
4 Saugana ana edeedede imwawasi, mwa iwalo Saimoni koina iba, "Waga kuwose-
yawatagilan ilau didiu mena ami yagida wagabae-lobiyegili na iye kwayakonali."
5 Saimoni Yeisu kainana iyamaisa iba, "Taubala, boniyai malamalawena kakaiwe-
boita nige iye yabo kayayakona, na am walo kaiwena yagida kani yagabae-lobi-yegili."
6 Saugana siginauli bwaite besiele mwa iye sibaibaiwa sikona masa kikiunamo
yagida sitaigali.
7 Kabo silokaloi kalikavao kolili siya simiyamiya wagane labuinane koina na silaoma
sisaguili. Saugana kalikavao siyawatagili kolili mwa waga labui sitauli-yakalapowonli
yo kikiunamo sisalili.
8-10 Saimoni mekanakavao kateli sipitali iye bwaite siyakonali kali baibaiwa kaiwena.
Besiele Saimoni kanakavao labui, Yemesa yo Yoni, Sebedi natunao, kateli sipitali.
Saimoni nuwana imayale bwaite kaba nuwapwanopwanone kaiwena kabo tutulina
italu-sakonayani Yeisu manna mena yo iba, "Guyau kulogabaegau kaiwena yau tonae-
naena." Yeisu iwalo Saimoni koina iba, "Tabu matausi. Sauga bwaite yo sauga silalaoma
komiu kani kwayamala tomo kali togomana."
11 Kabo silau sikosae ali waga siniuli-seyagili yo ginauli meuloina silogabaegili yo
Yeisu simuliya.

Tolepelo ana meli Yeisu koina mwa woisi ilobai
(Madiu 8:1-4 yo Malika 1:40-45)

12 Saugana Yeisu iyaele yanuwa yabo koina tomo yabo imiyamiya bwaine koina, iya
kasiebwa lepelo yona meuloina isibayanayanae. Saugana tomone Yeisu igitai, kabo
ilau tutulina italu-sakonayan yo ipwalou koina yo ikawanoi samasamalulu koina iba,
"Guyau, tem nuwanuwam kuwoisiyau."
13 Yeisu nimana iyagayan tomone ikabitonan, mwa iba, "O, nuwanuwagu. Yom
inamwanamwa." Kabo sauganane koina kana lepelo imwawasi.
14 Mwa Yeisu iwalo kaiwe koina iba, "Tabu tomo yabo ana wasa kuwowolena,
na kulau topwaoli koina yo yom kuyakenayan. Kulau kupwaoli Yaubada koina am
woisi kaiwena besiele Mosese ana loina, kabo tomo sikatai walo yawasosi yom in-
amwanamwako."
15 Bwagana iwalo yakato tabu tomo yabo ana wasa iwowolena na iyamo Yeisu ana
paisowa wasana idebalala, kabo tomo sibaibaiwasosi silaolaoma koina na ana walo
sibenabenalan yo iwoisili ali kasiebwa kolili.
16 Na sauga ibaibaiwa boda ilogabaegili yo ilau dedei paepaeli bwagabwaga mena
ikawakawanoi.

Tokewa ali meli kaiwena Yeisu ali tokasiebwa iwoisi
(Madiu 9:1-8 yo Malika 2:1-12)

17 Kaliyate yabo koina Yeisu iyakayakatai tomo kolili. Palisiyao yo loina kana
toyakayakataiwo siya siyaele simiyasio, silaomaya Galili dedeina meuloina kolili, yo

silaoma Yelusalema taon koina yo Yudiya dedeina meuloina kolili. Kabo Yaubada ana kaiwe imiyamiya Yeisu koina na tokasiebwao iwoiwoisili.
18 Tomo tupwaliyao totawalololi yabo imiyamiya ana kaba keno mena sikewai sikalaiyama sitonan yakato siluseyan nume kalona mena yo sipei-yatalu Yeisu manna mena.
19 Na nige sowasowali sikewa-luseyan, kaiwena tomo sibaibaiwasosi. Kabo simwalisae nume pwatana mena yo nume bwakoina sisoke-lapan. Mwa me ana kaba keno siyadalolo-lobiyenama boda luwaluwalili mena Yeisu manna mena.
20 Saugana ali meli Yeisu igitai kabo iwalo totawalololi koina iba, “Yagu eliyam, am pwanoli Yaubada manna mena yanuwatu-pwaikiliko.”
21 Loina kana toyakayakataiwo yo Palisiyao sibomamo sinuwanuwatu bwaite besiele, “Gubesi, yaiya tomone bwaite iya iwalo-bwagabwaga mwa Yaubada ilikwai? Nige tomo yabo sowasowana pwanoli inuwatu-pwaikili, Yaubada ibomamo sowasowana.”
22 Ali nuwatu Yeisu ikataiyako, kabo iwalo kolili iba, “Tawae kaiwena ginauli bwaite kwanuwanuwatuili katemiu mena?
23 Imalamalae tem totawalololi koina yawalo, ‘Am pwanoli yanuwatu-pwaikili’ kaiwena bwaimwa nige mwalimwaline koliyau tem nige itotolo. Na iyamo tem yawalo koina, ‘Kutolo am kaba keno ukwalai yo kulau’ na nige itotolo kani yamwalimwaline lalakina.
24 Nuwanuwagu wakatai Tomo Natuna me ana kaiwe yanuwa yaulina mena sowasowana tomo ali pwanoli inuwatu-pwaikili.” Kabo Yeisu iwalo totawalololi koina iba, “Yawalo koliwo, kutolo am kaba keno ukwalai yo kupileyoi am nume mena.”
25 Kabo mwayamwayau itolo tomo meuloili manli mena yo ana kaba keno iya koina ikenokenowa ikalai kabo Yaubada itobatobalan ipileyoi ana nume mena.
26 Tomo meuloili kateli sipitali, kabo Yaubada sitobatobalan yo me ali matausi siba, “Ginauli bwaite kaliyate kabona tagitai iyamala uloi molosina.”

Tonaenaeli siya sinuwabui nuwanuwali Yeisu
(Madiu 9:9-13 yo Malika 2:13-17)

27 Mulina mena Yeisu ilogabaegili ilalauyoi kabo takesi kana totano yabo esana Madiu, esana labuina Libai, igitai ana kaba paisowa mena imiyasio imiyamiya. Kabo iwalolau koina iba, “Kumuliya koliyau.”
28 Kabo Madiu itolo yo ginauli meuloina ilogabaegili na imuliya koina. Silau Madiu ana nume mena,
29 kabo Madiu iwalo kan lalakina sikatububunan Yeisu kaiwena. Yeisu iyaele ikekakekani takesi kana totano yo tomo tupwaliyao sibaibaiwa simiyamiya mekalikavao Yeisu me ana tobenaliyao sikekani toyawa.
30 Na Palisi tupwaliyao yo loina kana toyakayakatai tupwaliyao, siya tabe simiyamiya boda Palisi luwali mena, sibalabalamumu ana tobenaliyao kolili siwaloba, “Tawae kaiwena mekamikavao takesi kana totano yo ali tali tonaenaeli tupwaliyao wakekan yo kwanuma toyawa?”
31 Yeisu kainali ibenalan kabo iyamaisa iba, “Tonamwanamwa nige nuwanuwali towoiwoisi, tokasiebwaomo siya nuwanuwali.
32 Yalaoma nige yakato siya siba ‘kai todudulai’ yayoganli na yalaoma tolopwanoli yayoganili kabo ali naenaena koina sinuwabui.”

Neli guliyam kana kalakisiye kaiwena. Yeisu ana yakayakatai yo Yudiya mumugali nige sitotoyatoyawa.
(Madiu 9:14-17 yo Malika 2:18-22)

33 Tomo tupwali siwalo Yeisu koina siba, “Yoni ana tobenaliyao sauga sibaibaiwa guliyam sikalakisiyeyan yo sikawakawanoi. Tabe Palisi ali tobenaliyao sipaipaisowai

besiele bwaite. Na kowa am tobenaliyao simiyamiya kankan yo simiyamiya numanuma."
34 Yeisu kainali iyamaisa iba, "Tem kasole soina sipaisowai kani nige sowana tokasole
tauna ana eliyamwao guliyam sikalakisiyeyan, saugana iya iyaele mekalikava.
35 Na saugana tokasole taunane sikele-gabaen luwali mena, mwa kaliyatenane koina
kani guliyam sikalakisiyeyan."
36 Yeisu walo kobwaibwaili mena iwalowen kolili iba, "Nige sowana tomo yabo kaleko
waluwaluna tupwatupwana kwama beyabeyana koina ibwalui. Tem iginauli besiele,
kaleko waluwaluna itabelulun kaleko beyabeyana koina na taigalina ilalaki.
37 Tabe, nige sowana tomo yabo wain waluwaluna isuwai kwapi kaba suwe
beyabeyali kolili. Tem iginauli besiele, kani wain waluwaluna isese isae na koina wain
kwapi kaba suwene iyuigali yo wainne yo kwapi kaba suwene sisibayanaeli.
38 Bwaite nigele. Wain waluwaluna sisuwai kwapi kaba suwe waluwaluli kolili.
39 Na tomo siya simanasam wain beyabeyana kamnana koina, genuwali wain
waluwaluna. Kani siwaloba, 'Wain beyabeyana inamwanamwa.' "

6

Yeisu iya Sabati kana guyau
(Madiu 12:1-8 yo Malika 2:23-28)

1 Kaliyate sabati yabo koina Yeisu ilusae witi kana tano mena. Ana tobenaliyao
siguliyam kabo witi kanna sikibwali, nimali mena sikopali na silolo-kekakekan.
2 Na saugana Palisi sigitaili kabo siwalo Yeisu koina, "Tawae kaiwena sabati kana
loina kwalikwai?"
3-4 Yeisu kainali iyamaisa iba, "Saugana Kin Deibida me ana eliyamwao siguliyam
silusae Yaubada ana nume mena kabo Deibida beledi yakayakasisina ikalai yo ikan
yo siya mekanakavao beledine tupwana iwolegili. Walo yawasosi Mosese ana loina
ilikwai kaiwena loinane iwalo yakato topwaolimo kali lonamwa sikan na Yaubada
Deibida nige ikakawa-naenae-yani. Nuwana Deibida edeededena nige kwayayasili yo
nige kwanunuwatu-kalatan."
5 Kabo Yeisu iwalo kolili iba, "Tomo Natuna iya sabati kana Guyau."

Tomo yawasina ginauli lalakina kabo muli mena Sabati kana loina
(Madiu 12:9-14 yo Malika 3:1-6)

6 Sabati yabo koina Yeisu ilusae nume tapwalolo mena yo tomo iyakayakataili. Na
nume tapwalolone koina tomo yabo iyaele imiyamiya nimana belubeluna.
7 Palisiyao yo loina kana toyakayakataiwo Yeisu simanman-kulakulai kaiwena
nuwanuwali Yeisu kaba yakewaina yaina yabo silobai na koina siyakewai. Mwa koina
sigitegite-namwanamwai tem tomone iwoisi Sabati mena.
8 Na ali nuwatu ikatailiko kabo iwalo tomo nimana belubelunane koina iba, "Kulaoma
kutolo bwaite koina." Yo iginauli besiele.
9 Kabo Yeisu iwalo Palisiyao yo loina kana toyakayakataiwo kolili iba, "Toisabo
paisowa ilonamwayagila Sabati koina, namwanamwa tapaisowai o nae tapaisowai?
Tomo yawasina talebo o taunuyamate?"
10 Yeisu manna ilau tomo kaigeda kaigeda igitaili kabo tomone koina iwalolau iba,
"Nimam kutu." Kabo nimana iutu yo inamwanamwa.
11 Na Palisi bodaliyaone me ali munamunai lalakina mwa sibomamo siedeedede tem
tawae siginauli Yeisu koina.

Yeisu yoli tuwelo igitesipwaili
(Madiu 10:1-4 yo Malika 3:13-19)

12 Sauganane koina Yeisu isae koya mena ikawakawanoi Yaubada koina kanasiga
yanuwa ilayan.

13 Dabwelo imwalisae kabo ana tomuliyayao iyoganli silaoma koina yo yoli tuwelo
igitesipwaili yo iwalo kolili, iba, “Esamiyao apositolo.” Na esa bwaite apositolo kana
katai tosagenawasa.
14 Siya igitesipwailiko yoli tuwelone esaliyao bwaite, Saimoni iya esana ipei Pita,
Anidulu iya Saimoni kanakava, Yemesa mekanakava Yoni, yo Pilipi, Batolomiu,
15 yo Madiu yo Tomasi, yo Yemesa yabo Alipio natuna yo Saimoni iya ilaomaya boda
Selot*
16 yo Yudasa Isikaliota iya naga Yeisu iwalo-masalan yo italamwan toloinao nimali
mena yo tabe Yudasa yabo iya tamana esana Yemesa.

Yeisu tomo sibaibaiwa iwoisili (Madiu 4:23-25)

17 Kabo Yeisu me ana tobenaliyao yoli tuwelo silobi yo itolo dedei mala bakubakuna
koina yo tomuliyayao sibaibaiwa yo tabe boda lalakina silaoma simiya-takikilan na
ana edeedede sibenabenalan. Sibaibaiwa silaoma yanuwa kikiuli Yudiya kalona
mena, besiele Yelusalema taon koina, yo tupwaliyao silaomaya Taiya yo Saidoni kolili
bwaimwa kalita Mediteleiniya dekawana mena. Meuloili nuwanuwali iwoisili ali
kasiebwa kolili.
18 Tabe siya me ali nuwapolowe kaiwena yaluyaluwa biki imiyamiya kolili, meuloili
iwoisili.
19 Boda lalakinane nuwanuwali Yeisu sikabitonan kaiwena sigitai kaiwe lalakina
iyawatagili koina yo tomo meuloili iwoisili.

Tomo siya Yaubada imuloloili (Madiu 5:1-12)

20 Yeisu manna ilau siya simulimuliya koina kabo iwalolau kolili iba, “Komiu tobubu-
tuma, Yaubada imuloloimiu kaiwena ana kaba loina imiya kolimiu.
21 Komiu sauga bwaite waguliyam Yaubada imuloloimiu kaiwena kani iloya-
kalapowonmiu. Komiu sauga bwaite kwavalam Yaubada imuloloimiu, kaiwena iya
kani ikabi-yaliyaya-yagimiu.
22 Yaubada imuloloimiu tem tomo sikalomagigi-lagimiu yo sipei-kaisulu-wagimiu ali
nume tapwalolo mena yo sikawa-naenae-yagimiu yo sisikotanagimiu ami meli Tomo
Natuna koina kaiwena.
23 Tem polowene bwaite kwalobalobaili, sauganane koina kwayaliyaya yo kwaselo
kaiwena maisamiu lalakina iyaele bulibuli mena isanasana. Kwanuwatu-kalatan,
beyabeyana Yudiya tubuliyao mumuga naenaenane bwaite siginauli palopitao kolili.
24 Na komiu towasawasa kateguwao komiu, bwaliga kwasilae, kaiwena ami miya
namwanamwana kwalobaiyako imwawasiko.
25 Komiu bwaite sauga wakekan diyasese bwaliga kwasilae, kaiwena kani wag-
uliyam. Komiu sauga bwaite totalatalawasi, bwaliga kwasilae, kaiwena kani kwavalam
nuwanuwanae molosi.
26 Komiu towalo-sonoga mwakomwakotali sauga meuloina tomo ami mwakota mena
sitobatobalanagimiu, bwaliga kani kwasilae. Kwanuwatu-kalatan bwaite, beyabeyana
Yudiya tubuliyao palopitao mwakomwakotali sitobatobalanagili.”

Kami tokalomagigiliwo kwamulolo kolili (Madiu 5:38-48 yo 7:12a)

27 Yeisu iwaloyoi iba, “Komiu bwaite kwabenabenali koliyau na yawalo kolimiu,
kami tokalomagigiliwo kwamulolo kolili. Siya sikalomagigi-lagimiu mumugamiu in-
amwanamwa kolili,

* **6:15:** Yudiya tomonliyao kaloli mena boda yabo imiyamiya esali Selot na bodane nuwanuwali Loma tomoliyao sitawoili Yudiya kalona mena na sibomamo siloinayagili.

28 siya sikawa-naenae-yagimiu kwamulolo kolili yo siya siyakamkamnamiu
wakawanoi kaiweli.
29 Tem tomo yabo papalim gegebam iunui kutagelakeile papalim ulaulam kuwole-
nayoi na tabe iunuiyoi. Tem tomo yabo kam kwama tulutulu ikalai, tabu kumumuna-
munai na kutalamwan ikalai yo tabe kuetulan kwama yaboyoi kuwolena.
30 Yaiya tem ginauli yabo ikawanoi koliwo kuwolena mowoi, yo tem tomo yabo am
gogo yabo ikalai tabu kuwawalo samasamalulu am gogone kaiwena.
31 Mumuga bwaite nuwanuwamiu tomo siginauli kolimiu, komiu tabe waginauli
kolili.
32 Tem kumulolo am eliyam koina kaiwena imulolo koliwo na nige kumumulolo kam
kaleya koina bwaite nige maisam imiyamiya bulibuli mena. Kaiwena tomo meuloili yo
tabe tonaenaeli ali tomomo simulolo kolili, bwaite mumugane nige maisana imiyamiya
bulibuli mena.
33 Tem mumugam inamwanamwa am eliyam koina kaiwena mumugana in-
amwanamwa koliwo na nige mumugam inanamwanamwa kam kaleya koina bwaite
nige maisam imiyamiya bulibuli mena. Kaiwena tomo meuloili yo tabe tonaenaeli mu-
mugali sinamwanamwa ali tomomo kolili, bwaite mumugane nige maisana imiyamiya
bulibuli mena.
34 Tem ginauli yabo kuwolena am eliyam koina kaiwena kani iyamaisa-yavivila
koliwo na nige kuwowolena kam kaleya koina bwaite nige maisam imiyamiya bulibuli
mena. Kaiwena tomo meuloili yo tabe tonaenaeli siyauya ali tomomo kolili, bwaite
mumugane nige maisana imiyamiya bulibuli mena.
35 Na komiu ilonamwayagimiu kami tokalomagigiliwo kwamuloloili yo mumugamiu
inamwanamwa kolili. Tem ginauli yabo kwaolegili tabu ami nuwatu yakato kani
siyamaisa-yavivilayoiyama kolimiu. Tem waginauli besiele bwaite naga kabo maisa
lalakina wakalai yo komiu kwaemala Tomiyasaesosi natunao. Kaiwena Yaubada tomo
naenaeli yo tabe siya nige sikakawatoki koina imuloloili.
36 Tomo meuloili wakatekamkamna-yagili, besiele Tamamiu ikatekamkamna-yagili."

Kawanaenae walona (Madiu 7:1-5)

37 Iwaloyoi iba, "Tabu kamikavao ali pwanoli kwaloyaloyaili kisi Yaubada ami
pwanoli iloyaloyaili. Tabu kwaba, 'Siya tomo naenaeli', kisi Yaubada iwalo besiele
bwaite kaiwemiu. Kamikavao ali pwanoli kwanuwatu-pwaikili, na Yaubada ami
pwanoli inuwatu-pwaikili.
38 Kwayauya kamikavao kolili, kabo Yaubada iyauya kolimiu. Kaiwena iya bosa itauli
meuloina ikalapowon masumasuwe kabo iyeyawa kolimiu. Na liyene bwaite kwaolena
kamikavao kolili bwaimwa iya kani liyene wakalai tabe besiele."
39 Yeisu walo bwaite iwalowen kolili iwaloba, "Wagite-kalatagimiu yaiya mulina
mena kwalalau. Nige sowasowana tomangibugibu yabo ana tali tomangibugibu iyo-
gan. Tem iginauli besiele, kani yoli labuine sibeku gula mena.
40 Tosikulu nige sowasowana ana toyakayakatai ilalaki-gabaen, na kaigeda kaigeda
tem ana sikulu meuloina iyemwawasi, ee iya kani besiele ana toyakayakataine.
41 Gubesi tem mayau tasilina kumankulakulai kamkava manna mena na kowa
sapalele lalakina iyaele manim mena nige kunuwanuwatu kaiwena?
42 Tem sapalele lalakinane nige ugigitai iyaele kowa manim mena, gubesi mwa
nuwanuwam kuwalo kamkava koina kuba, 'Kaukava, mayau tasilinane yakele-gabaen
manim mena.' Tomwakomwakota kowa. Baguna naga sapalele lalakinane manim
mena ukwele-gabaen kabo manim imayale, ee kani sowasowam mayau tasilinane
ukwelegabaen kamkava manna mena."

Mayau namwanamwana yo mayau naenaena kanli walona
(Madiu 7:16-20 yo 12:33-35)

43 "Nige sowasowana mayau namwanamwana iuwe kanna naenaena ipei. Besiele
tabe, nige sowasowana mayau naenaena iuwe kanna namwanamwana ipei.
44 Mayau kaigeda kaigeda kanli tagitaili kabo takatai toweya mayau
namwanamwana yo toweya mayau naenaena. Nige sowana bosibosi kanna takibwa
samasamali koina, yo nige sowana oine kanna takibwa mayau boiboitana koina.
45 Tem tomo mumugana namwanamwana ikalapowon katena mena uwena
namwanamwana kani iyawatagili. Tem tomo mumugana naenaena ikalapowon
katena mena uwena naenaena kani iyawatagili. Tawae tem katela mena ikalapowon
iya bwaimwa iyawayawatagilimaya gamwala mena."

Tokabi-nume yoli labui
(Madiu 7:24-27)

46 Kabo Yeisu iwaloyoi iba, "Tawae kaiwena kwawalo koliyau, 'Guyau, Guyau,' na nige
yagu walo wagiginauli?
47-48 Yaiya tem ilaoma koliyau yo yagu walo ibenalan yo isanapuwan, iya besiele
tonume-kabi namwanamwana. Iya bwatanone ikeli-lobiyen yauli mena veku kaikai-
wena koina kabo ana numene iyatolo vekune koina. Saugana yalubwasi ididi, ilau
numene iunui na nige sowasowana numene inukui, kaiwena tomone numene ikabi-
namwanamwai imatuwa.
49 Na yaiya yagu walo ibenalan mowoi na nige isasanapuwan ee iya besiele tonume-
kabi naenaena. Iya ana nume iyatolo bwagabwagai dekawa pwatana mena. Saugana
yalubwasi ididi yo nume iunui mwayamwayau numene iguli, yo ana guline daguguna
ilalakisosi."

7

Loma tokaleya ali tobaguna ana meli Yeisu koina ilalakisosi
(Madiu 8:5-13)

1 Saugana Yeisu ana edeedede boda kolili iyemwawasi kabo ilau yanuwa Kapeneomi.
2 Na Loma tokaleya ali tobaguna yabo iyaele bwaine koina. Ana topaisowa yabo iya
imulolo lalakina koina ikasiebwa kikiunamo iboita.
3 Saugana tobagunane Yeisu wasana ibenalan, kabo Yudiya ali tautaubalao lalak-
ili tupwaliyao iyawasali silau koina yakato sikawanoi ilau ana topaisowa ikabi-
namwanamwai.
4 Saugana tautaubalaone silau siyawatagili Yeisu koina mwa sikawanoi
samasamalulu siwaloba, "Tobagunane iya tomo namwanamwana sowasowanamo
tem kusagui.
5 Kita Yudiya imulolo kolila mwa ama nume tapwalolo ikabiyako."
6 Kabo Yeisu mekanakavao silau kikiunamo siyawatagili tobagunane ana nume
mena, kabo tobagunane ana elieliyamwao iyawasali silau kainana siwalowen siba,
"Guyau, imiyawaya tabu kuboma kuyayapoloweo. Yau nige yagu namwanamwa
ipapagan na tem yayoganwo kulaoma yagu nume mena.
7 Bwaite kaiwena mwa nige sowasowana yalaowa koliwo kaiwena nige yagu
namwanamwa ipapagan. Tem kuwalomo na yagu topaisowa inamwanamwa.
8 Yakatai sowasowam uginauli besiele, kaiwena yau yamiyamiya yagu tautaubalao
lalakili ali loina yaulina mena, yo yauligu mena yagu tokaleyayao simiyamiya. Tem
yawalo yabo koina 'kulau' kani ilau, yo tem yawalo yaboyoi koina 'kulaoma,' kani
ilaoma. Na tem yawalo yagu topaisowa koina 'bwaite uginauli,' kani iginauli. Mwa
kowa sowasowam am walomo koina kasiebwane kumalimaliuwan."
9 Saugana Yeisu walone bwaite ibenalan kabo katena ipitali, mwa itagelakeile iwalo-
lau boda siya simulimuliya koina iba, "Yawalo kolimiu, nige tomo yabo yalolobai

Isileli kalona mena ana meli kana lalaki besiele tomone bwaite. Mwa tobagunane ana topaisowa woisi ilobaiyako."
10 Kabo ana elieliyamwaowa tobagunane iyawasali silau Yeisu koina, sipileyoi silau ana nume mena, kabo sigitai ana topaisowa inamwanamwako.

Yeisu kwabukwabuli yabo natuna tauna ikele-yatoloyoi boita mena

11 Nige sauga mamalawena Yeisu ilau yanuwa yabo esana Neini. Kabo me ana tobenaliyao yo boda lalakina mekalikavao silau.
12 Saugana siyawatagili yanuwa kaba lusalusaena dedeina mena, tomo tupwaliyao silobaili, toboita yabo sikewai siyayawatagilanama. Toboitane sinana kwabukwabuli yo natunane tauna kaigedamo. Na boda lalakina mekalikava sinana silotoyawa silaulau.
13 Saugana Guyau Yeisu sinene igitai katena ikamkamna mwa iwalolau koina iba, "Tabu valam."
14 Kabo ilau toboitane kana nabwanabwau ikabitonan, na siya tokewa silaulau sitolo. Iwalolau toboitane koina iba, "Game, yawalo koliwo kutolo."
15 Kabo yawasina ipileyoima itolo imiyasio yo iyatubu iedeedede. Mwa Yeisu gamene iwolena-yapileyoi sinana koina.
16 Tomo meuloili simatausi yo nuwali ipwanopwano kabo Yaubada sitobatobalan siba, "Palopita esana lalakina yabo bwaite iyawatagili kolila. Yaubada ilaomako kita ana tomoyao isaguila."
17 Mwa Yeisu ana paisowa bwaite wasana siyadebalala dedei meuloina kolili yo dedei tupwaliyao tabe kolili.

Yoni ana nuwalabulabui Yeisu kaiwena (Madiu 11:2-19)

18 Yoni Toyababitaiso ana tobenaliyao ana wasa siwolena ginauli meuloina kaiweli bwaite Yeisu ipaipaisowailine. Kabo yoli labui iyoganli,
19 yo iyawasali na tem silau Guyau Yeisu koina sineli siba, "Gubesi, kowa tomonaele Yoni iwalowalowegiwowa iyaele kulaomane, o naga kasanasanai tomo yaboyoi kaiwena?"
20 Saugana yoli labuine silau siyawatagili Yeisu koina kabo siwalolau koina siba, "Yoni Toyababitaiso iyawasamai mwa bwaite kalaomane nuwanuwamai kaneli tem kowa tomonaele iwalowalowegiwowa iyaele kulaomane, o naga kasanasanai tomo yaboyoi kaiwena?"
21 Sauganane koina Yeisu tomo sibaibaiwa kali muya uloili uloili simiyamiya ikabinamwanamwaili, yaluyaluwa biki itao-yawatagilagili yo manli gibugibuli meuloili manli silala.
22 Yoli labuine Yoni iyawasali kainali Yeisu ibenalan iba, "Kwapileyoi Yoni ana wasa kwaolena tawae iyawatagili wagitaiyako yo kwabenalanako. Toman gibugibu manli silalako yo kaeli naenaeli silokeikeileko, tolepelo yoli sinamwanamwako, totenakola walo sibenalanako, toboita sitoloyoiko, yo tobubutuma wasa namwanamwana kana yakayakatai sibenalanako.
23 Siya nige sinunuwa-labulabui kaiwegu Yaubada imuloloili."
24 Yoli labuine sipipileyoi kabo Yeisu iyatubu iedeedede boda kolili Yoni kaiwena. Iwaloba, "Tauna kona Yoni Toyababitaiso ule bwagabwaga mena imiyamiya tomo iyabayababitaisoli yo komiu kwalau koina. Na sauganane koina tawae nuwanuwamiu wagitai? Nige kwalalau yakato tomo dabedabeuna wagitai. Kaiwena tomo dabedabeuna iya besiele lei liguna yaumai iyuiyui-kalakalai. Na Yoni iya nige besiele, wa?
25 Tem nigele, kabo tawae nuwanuwamiu wagitai? Nuwana tomo yabo kaleko namwanamwana ilikwa? Nigele, kaiwena siya kaleko namwanamwali silikwali simiyamiyaya kin ali nume mena.

26 Na tawae nuwanuwamiu wagitai? Nuwana palopita yabo? Yawalo kolimiu, walo
yawasosi Yoni iya palopitao bagubagunali ilalaki-gabaegili.
27 Yoni kaiwena mwa Yaubada iwalo-masalan palopita gamwana mena iba, ‘Yagu
tosagenawasa kani yayawasa-bagunayan na iya am kamwasane ikatububun kaiwem.’
28 Yawalo yawasosi kolimiu, yanuwa yaulina kana tomiya bagubagunali yo kanasiga
kabona meuloili Yoni Toyababitaiso ilalaki-gabaegili. Na iyamo yaiya tem imeli yakato
yau Mesaiya iya imiyamiya Yaubada ana kaba loina koina yo Yoni Toyababitaiso ilalaki-
gabaen.”*
29 Boda mekalikavao takesi kali totano Yeisu ana walo bwaite sibenalan kabo siba,
“Yaubada ana walo idudulai”, kaiwena siya bwaite beyabeyana Yoni iyababitaisoli.
30 Na Palisiyao yo loina kana toyakayakataiwo Yaubada ana nuwatu kaiweli
sisikotanan, kabo nige sitatalamwagili yakato Yoni iyababitaisoli.

Yeisu Yudiya toloinao ikawa-yauyaule-yagili

31 Yeisu iwalo Yudiya toloinao kolili iwaloba, “Gubesi na komiu mumugamiu yo ami
tali Yudiya mumugali? Kaba gite bwaite kani yawalowen ami nuwamayale kaiwena.
32 Gagagiliwo simiyasio kaba gimwala mena siyogayoga kalikavao kolili siba, ‘Kasole
kana igo kayui na komiu nige kwaseselo, boita walina kawaliyan na komiu nige
kwavavalam.’ Mumugamiu besiele gagagili mumugali kaiwena nuwanuwamiu lalak-
ina tem mumugamiu yau me yagu tobenaliyao kamuliya. Na saugana mumugamiu nige
kamumuliya wakawa-naenae-yagimai.
33 Komiu tomwakomwakota kaiwena Yoni ilaoma yo guliyam ikalakisiyeyan kawanoi
kaiwena yo wain nige inunuma. Iya todudulai na komiu wakawa-kabaleya-yani.
34 Yo yau Tomo Natuna yalaoma yakekan yo yanuma kabo komiu kaiwegu kwaba,
‘Tomone bwaite iya tokan kalakalabili yo tonuma kalakalabili, iya takesi totano yo
tonaenaeli ali eliyam.’
35 Na yau yawalo kolimiu yakato sonoga yawasosi ilaomaya Yaubada koina yo naga
uwena tagitai kabo sonogane takawa-yawasosiyan.”

Sine ganaganawalina ana mulolo Yeisu koina ilalakisosi kabo Palisi yabo ana mulolo

36 Palisi yabo esana Saimon ikawanoi Yeisu koina tem ilau yo mekanakava sikekan.
Kabo ilau Saimon ana nume mena ilusae imiyasio yo ikekan.
37 Yo sine ganaganawalina yabo imiyamiya yanuwane koina. Wasa ibenalan yakato
Yeisu iyaele ikekakekan Saimon ana nume mena kabo olo bwalaina namwanamwa-
sosina botolina ikalaiyama.
38 Yeisu iyaele ikekakekan kabo sinene ilau ilusae itolo Yeisu salina mena yo
ivalavalam matalilona ididi-lobi kaena mena yo kaena ibuta mwa itona koina kaena
isau yo kaena inisoili yo olo bwalaina namwanamwana isuwe-lobiyen kaena mena yo
iyaoloi.
39 Saugana Saimon sinene ana paisowane igitai, kabo inuwanuwatu bwaite besiele,
“Yabatoko tomone bwaite Yeisu iya palopita yabo na nuwana nigele. Tem iya palopita
yabo kani ikatai yakato sinene bwaite iya sine ganaganawalina yo itawoi, na nigele,
nige ikakatai, kaiwena italam na sinene bwaite yona ikabitonan.”
40 Yeisu Saimon ana nuwatu ikataiyako kabo iwalo koina iba, “Saimon, edeedede yabo
nuwanuwagu yawalowen koliwo.” Mwa Saimon italam iba, “Besiele. Toyakayakatai
kuwalowen na yabenalan.”
41 Kabo Yeisu edeededene iwalowen koina iba, “Tomo labui mane sibuki taubala yabo
koina, yabo kana buki siliba kana baibaiwa paibi andeledi na yabo kana buki siliba
kana baibaiwa pipti.

---

* **7:28:** Bwaite koina Yeisu Yoni Toyababitaiso ipeiyatalu kaiwena ana katai Mesaiya kaiwena ikikiu.

42 Kabo siya yoli labuine nige sowasowali kali bukine siyamaisa kabo taubalawa kali
bukiwa isoke-gabaegili iwaloba, ‘Yanuwatu-pwaikimiu kami bukine kaiweli.’ ” Yeisu
ana edeedede iyemwawasi kabo ineli Saimon koina iba, “Yoli labuine kolili, yaiya kani
imulolososi taubalane koina?”
43 Kabo Saimon kainana iyamaisa iba, “Yagu nuwatu nuwana tomo bwaite kana
buki lalakinane iya imulolososi taubalane koina kabo muli mena kana buki kikiunane,
kaiwena ana taubala ana nuwatu-pwaikinane kaiwena mwa iyaliyaya lalakina ana
taubalane koina.” Mwa Yeisu iba, “O, walo yawasosi.”
44 Kabo Yeisu itagelakeile manna ilau sinene koina, kabo iwalo Saimon koina iba,
“Tabu sinene ugigitai tawae iginaginauline koliyau? Saugana yalaoma am nume mena
nige waila kuleleguyama na kaegu yadeuli na iya matalilona koina kaegu iyabuta yo
itona koina isauli.
45 Kabona nige kuninisoiyau yagu lusaemane koina, na sine bwaite saugana ilusaema
iyatubu kaegu inisonisoi yo nige ilolopei.
46 Nige olo ukwakalaiyama na itogu kuyayaoloi na iya olone bwalaina
namwanamwana isuwai kaegu kolili na iyaoloili.
47 Kabo yawalo koliwo, sinene kana buki lalakinane bwaimwa kana katai ana
pwanoli ibaibaiwa ganawali koina Yaubada isoke-gabaegiliko mwa kaiwena sinene
ana mulolo koliyau ilalakisosi. Na kowa Saimon kam buki kikiuna Yaubada isoke-
gabaenako na bwaimwa nige ginauli lalakina koliwo mwa kaiwena am mulolo koliyau
nige ilalalaki.”
48 Kabo Yeisu iwalolau sinene koina iba, “Am pwanoli Yaubada manna mena
inuwatu-pwaikiliko.”
49 Siya mekanakavao simiyagogo sikekakekan sibalabalamumu siba, “Toisabo tomo
bwaite yakato pwanoli inuwatu-pwaikili?”
50 Kabo Yeisu iwalo sinene koina iba, “Am meli ikabi-namwanamwaiwo. Kulau me
am nuwa-daumwali.”

8

Sinesineo mekalikava Yeisu

1 Mulina mena Yeisu ilotakikili yanuwa lalakili yo kalo kikiuli kolili, Yaubada ana
kaba loina wasana namwanamwana iyakayakataiyan tomo kolili. Yeisu me ana
tobenaliyao yoli tuwelo,
2-3 yo sinesineo sibaibaiwa mekalikavao sitakitakikili. Na kaloli mena yoli yaiyonamo
siya tauna kona me kali kasiebwa yo yaluyaluwa biki imiyamiya kolili na Yeisu
iwoisiliko. Siya esaliyao bwaite. Meli iya siba Magidala, iya tauna kona yaluyaluwa
biki kali baibaiwa seben Yeisu itao-yawatagilagili koina, yo Susana yo tabe Yowana,
iya wainena Kusa iya bwaimwana Elodi ana nume kana topaisowa lalakina. Sinesineo
sibaibaiwa siboma ali mane yo ali gogo sitalamwagili kabo kolili Yeisu me ana tobe-
naliyao sigitegite-kalatagili.

Patu toyasulu kana walo kobwaibwaili
(Madiu 13:1-9 yo Malika 4:1-9)

4 Tomo sibaibaiwa silaoma dedei uloi uloi kolili yo silogogoma silaoma Yeisu koina
kabo iedeedede kolili walo kobwaibwaili mena iba,
5 “Tomo yabo ilau tano mena patu iyasululi sabi kuma. Saugana patu iyasululi,
tupwali sitalu-suwala silau kamwasa mena yo tomo siutuyapatuli kabo man sieva-talu
yo sikanli.
6 Tupwali sitalu-suwala silau malavekuveku mena. Mwayamwayau sikin na iyamo
bwatanone nige ibabalubalu, nige waila kabo kinne siweweka.

7 Tupwali sitalu-suwala silau kawasi naenaeli luwali mena. Na kawasi naenaeli
mwayamwayau sikin-saema yo sipanli simomosi-yamateli.
8 Na patu tupwali sitalu-dudulai bwatano namwanamwana koina kabo sikin-lalaki
yo siuwe yo sidibubu kanli wan andeledi (100)." Yeisu ana walo iyemwawasi yo
iyoga kainana lalakina mena iba, "Tem metenamiu, ilonamwayagimiu walone bwaite
kwabenalan yo kwanuwatu-kalatan."
9 Yo saugana Yeisu ana tobenaliyao sineliyan walo kobwaibwailine kana bui kaiwena,
10 iba, "Yaubada ana kaba loina kana nuwatu wadawadamna yalivasiyako kolimiu
kabo nuwamiu sidudulai na siya tomo uloili nigele. Walo kobwaibwaili mena yaedeed-
ede kolili na mesabana simanman-kulakulamo na nige sigigitai, yo sibenabenalimo na
nige sikakatai."

Yeisu patu toyasulu kana kobwaibwaili ikabiyamayale (Madiu 13:18-23 yo Malika 4:13-20)

11 Yeisu iwaloba, "Patu toyasulu ana walo kobwaibwaili kana dudulai bwaite besiele.
Patune Yaubada ana walo.
12 Patu toyasulu iyasululi na sitalu-suwala kamwasa mena bwaimwa siya tomo
Yaubada ana walo sibenalan kabo Seitani ilaoma yo walone kateli mena ikele-gabaen
na tabu simemeli yo lebo silolobai.
13 Patu toyasulu iyasululi na sitalu-suwala malavekuveku mena bwaimwa tomo
siya walone sibenalan yo mwayamwayau me ali yaliyaya sipeili kateli mena. Na
ginauli kaigeda walone nige sinuwanuwatu dudulai kateli mena, lamli nige silolobi
namwanamwa kabo ali meli nige imamamalawe. Saugana tem woya o polowe silobai
mwayamwayau yaluyaluwali sibui yo sisikote.
14 Patu toyasulu iyasululi na sitalu-suwala kawasi naenaeli luwali mena, bwaimwa
tomo siya walone sibenalan mowoi, na yanuwa yaulina kana yaliyaya yo kana
wasawasa kaiwena sinuwanuwatu, kabo walone bwaite sipan-yamate, nige kanna
ipapagan.
15 Patu toyasulu iyasululi na sitalu-dudulai bwatano namwanamwana koina,
bwaimwa tomo siya walone sibenalan yo sikabi-kalatan kateli mena. Kateli
sikalapowon nuwatu dudulaina yo namwanamwana yo sikalakisiye kanasiga uwena
iyawatagili."

Yeisu iya ala mayale kabo nige sowasowana ala meli Yeisu koina tawadam (Malika 4:21-25)

16 Yeisu iwaloyoi kolili iwaloba, "Tem mayale tagabu, gubesi, tapei gulewa yaulina
mena o kaba keno yaulina mena? Nigele. Tapei kaba peina mena na mesabana tomo
meuloili numene koina silusae na mayalene sigitai.
17 Tawae tomo siwadam kateli mena Yaubada kani iyamayale na tomo meuloili
sikatai.
18 Tawae kwabenalan kwanuwatu namwanamwa kaiwena. Yaiya me ana katai
Yaubada kaiwena Yaubada kani ietulan. Yaiya iboma ana nuwatu mena yo ana katai
mena Yaubada kani ikelegabaen."

Analiyao siya Yeisu ana susuwo? (Madiu 12:46-50 yo Malika 3:31-35)

19 Yeisu sinana yo kanakavao silaoma sabi gitaina na nige sowasowali silau salina
mena kaiwena boda ilalakisosi.
20 Kabo tomo yabo ana wasa iwolena iba, "Sinam yo kamkavao siyaele bwaite sitotolo
gana muli mena, nuwanuwali siedeedede koliwo."
21 Yeisu kainana iyamaisa, iba, "Siya Yaubada ana walo sibenalan yo sipaisowai ali
miyamiya koina siya mwa sinaguwao yo kaukavao."

Yeisu yaumai yo wowoli iloinayagili
(Madiu 8:23-27 yo Malika 4:35-41)

22 Kaliyate yabo koina Yeisu me ana tobenaliyao waga yabo koina simwalisae kabo
iwalo kolili iba, “Takuke talopanaisi dedei yabo mena.” Kabo sikuke silau.
23 Sikalakalau na Yeisu ikenokeno. Yo wowoli lalakina silobai yo tabe bagolu
isuwesuwe-likwa waga mena masa kikiunamo waga ipowon yo isalili.
24 Ana tobenaliyao silau koina siyanoi siba, “Taubala, Taubala, kutolo masa kikiu-
namo tasalili.” Kabo Yeisu itolo yo yaumai yo bagolu iyokoiyagili. Yo yaumai ilopei yo
sowasowaga idaumwali.
25 Yo iwalo kolili iba, “Tomalaele naga kwamemeli.” Kabo kateli sipitali yo simatausi
lalakina yo sienelineli-yagili siba, “Toisabo tomo bwaitete? Ginauli meuloina kainana
sibenalan yo tabe besiele yaumai yo bagolu.”

Yeisu tokabaleya yabo iwoisi
(Madiu 8:28-34 yo Malika 5:1-20)

26 Yeisu me ana tobenaliyao silopanaisi siulisi Gelasa. Na dedei Gelasa bwaimwa
Galili na iyamo dedei yabo mena.
27 Saugana Yeisu ikaisuluma waga mena tomo yabo yaluyaluwa biki imiyamiya
koina igitai. Na tomone sauga meuloina mekowakowana nige ana nume ipapagan na
imiyamiya salai luwaluwalili mena.
28-29 Saugana yaluyaluwane imiyamiya koina nige sowana yabo ipan-kalatan bwa-
gana tem seni koina sipan. Sauga tupwana nimana yo kaena sipanli seni mena na
iyamo nimana mena iutusili yo seni kaena mena igoluli yo yaluyaluwane ana kaiwe
koina iyabubu ilau dedei paepaeli bwagabwaga mena. Tomone Yeisu igitai kabo iwui
yo ilaoma koina, manna mena tutulina italu-sakonayan yo ipwalou. Yo Yeisu iwalo
yaluyaluwa biki koina iba, “Kowa yaluyaluwa biki tomone bwaite koina kuyawatag-
ilima.” Kabo yaluyaluwa bikine iyoga kainana lalakina mena iba, “Yeisu, Yaubada
Tomiyasaesosi Natuna, tawae nuwanuwam uginauli koliyau? Tabu kuyayakamkam-
nayau.”
30 Yo Yeisu ineli koina iba, “Kowa esam?” Kabo kainana iyamaisa iba, “Yau esagu
Boda”. Iwalo besiele kaiwena yaluyaluwa biki sibaibaiwa tomo bwaite kalona mena
simiyamiya.
31 Kabo sikawanoi samasamalulu Yeisu koina tabu igagabae-yataluli gula kaba silae
kalona mena bwaimwa Giyena koina.
32 Na putete salina mena polo baibaiwali sidumudumuli. Kabo yaluyaluwa bikine
sikawanoi Yeisu koina tem silusae polone kolili. Yeisu italam,
33 kabo yaluyaluwa bikine siyawatagili tomone koina yo silau silusae polone kolili.
Kabo polo gwauli sisagena silobi mala naenaena mena sibeku na sigalomwasi kalita
mena.
34 Saugana polo togitekalatan sigitai sisagena silau yanuwa lalakili yo yanuwa kikiuli
kolili na ginauli meuloina siwalo-masalagili tomo kolili.
35 Kabo tomo meuloili silaoma na tem manli mena sigitai tawae iyawatagiliko.
Saugana siyawatagilima Yeisu koina, tokabaleyane silobai yo sigitai, iya baguna
yaluyaluwa biki bodaliyao silusae koina, imiyasio Yeisu kaena mena, imiyamiya
mekana kwama yo kulukuluna idudulaiko kabo meuloili simatausi me ali nuwa
pwanopwano.
36 Siya Yeisu ana paisowa sigitaiyako kalikavao tomuliyama ali wasa siwolegili
tokabaleyane gubesi Yeisu ana woiwoisina.
37 Kabo tomo meuloili Gelasa koina sikawanoi Yeisu koina tem ali dedeine ilogabaen
kaiwena meuloili me ali matausi lalakina. Mwa Yeisu ipileyoi wagane koina yakato
ikukeyoi ilau.

38 Ana sauga mwalisae tokabaleyane ilau koina ikawanoi tem mekanakava sikuke
silau. Na Yeisu nige itatalam yo iba,
39 “Kuvivila kulau am susuwo ali wasa kuwolegili tawae Yaubada ipaisowai kai-
wem.” Na tokabaleyane ilau itakikili yanuwane tomoliyao kolili iedeedede tawae Yeisu
ipaisowaiyako koina.

Yeisu sinesineo labui iwoisili
(Madiu 9:18-26 yo Malika 5:21-43)

40 Yeisu me ana tobenaliyao sikuke silopanaisiyoima siulisi. Saugana Yeisu ikaisulu
boda lalakina silaoma me ali yaliyaya siyogan kaiwena sisanasanai.
41 Kabo tomo yabo esana Yailo, iya tapwalolo kana tobaguna yabo, ilaoma. Sauganane
Yeisu igitai, manna mena tutulina italu-sakonayan, na ikawanoi samasamalulu tem ilau
ana nume mena,
42 kaiwena nige natuna yaboyoi, natunane bwaite kaigedamo sinena ana bolime
tuwelo ikasiebwa lalakina masa kikiunamo iboita. Kabo Yeisu mekanakava silau. Yo
boda lalakina simulimuliya na siyetubatubali.
43 Na bodane luwali mena sine yabo me ana kasiebwa, kwasine ididididi bolime
tuwelo na iyamo naga medidina. Tomo sibaibaiwa sitonan tem siwoisi na nige
sowasowali.
44 Sinene ilau Yeisu dagelana mena kana kaleko sopana ikabitonan. Mwayamwayau
kwasine ana didi ilopei.
45 Kabo Yeisu iba, “Yaiya ikabitonagau?” Meuloili siwaloba, “Nigele”. Yo Pita iba,
“Taubala, boda lalakina siyatakikilagiwo silaulau yo siyetubatubali mwa situpaiwo.”
46 Na Yeisu iba, “Yakatai yabo ikabitonagau kaiwena yalotonan yagu kaiwe tupwana
iyawatagili koliyau.”
47 Sinene ikatai nige sowasowana ikeno-wadam kabo me ana matausi yo me ana
tabubu ilaoma italumiyasio Yeisu manna mena yo iba, “Yau yakabitonagiwo kaiwena
nuwanuwagu woisi yalobai. Kam kaleko sopana yakabitonan kabo mwayamwayau
woisi yalobai.” Tomo meuloili sinene ana walo sibenalan.
48 Yeisu iwalolau sinene koina iba, “Natugu, am meli iwoisiwo, kulau me am nuwa-
daumwali.”
49 Yeisu iyaelemo iedeedede kabo tomo yabo Yailo ana nume mena wasa ilawanama
iba, “Natum iboitako. Nige sowana toyakayakatai ana sauga kuyavenuwan.”
50 Yeisu tomone ana walo ibenalan na iwalolau Yailo koina iba, “Tabu ukakatewakaka
na kumelimo koliyau na natum inamwanamwa.”
51 Saugana silaoma siyawatagili Yailo ana nume mena Yeisu bodane ikausili tabu
silulusae bwaimwanamo Pita, Yoni yo Yemesa yo gamasinene tamana yo sinana.
52 Bodane meuloina sivalavalam koyasili gamasinene kaiwena na iba, “Valam besi.
Kaiwena gamasinene nige iboboita ikenokenomo.”
53 Ali nuwatu iboitako mwa Yeisu ana walo kaiwena simalumaluwan.
54 Yeisu gamasinene nimana mena ikabilau iba, “Gamasine, kutolo.”
55 Kabo gamasinene boita mena itoloyoi, yaluyaluwana ipileyoima, manna ilala yo
ana kaba keno mena itolo yo imiyasio. Yeisu iwalo kana siwolena yo ikekan.
56 Sinana yo tamana kateli sipitali siyaliyaya na iwalo kaiwe kolili iba, “Tabu yaiya
yabo koina kwawawalo-masala yagu paisowa bwaite kaiwena.”

9

Yeisu tobenaliyao iyawasali siyawatagili
(Madiu 10:5-15 yo Malika 6:7-13)

1 Yeisu tobenaliyao yoli tuwelo iyoganlima simiyagogo, kabo kaiwe yo loina iwolegili
kolili na yaluyaluwa biki sitao-yawatagilagili yo tomo siya mekali kasiebwa sikabi-
namwanamwaili.

2 Kabo iyawasali siyawatagili silau Yaubada ana kaba loina wasana siyakayakatai-yani yo tokasiebwa sikabi-namwanamwaili.
3 Sauga kikiunamo kabo silau na kali loina iwolegili, iwalo kolili iba, “Tabu ginauli yabo kwalolokalai ami laune kaiwena, tem sige, tem kaleko kana tobwa, tem kan o tem mane. Yo tem kami kwama tabu labui.
4 Tem kwalusae yanuwa yabo koina yo tomo yabo iyoganmiu, kwamiyamiya ana nume mena kanasiga yanuwane kwalogabaen.
5 Tem yanuwa yabo tomonliyao nige siyayaliyaya kaiwemiu, kaemiu dekadekawana wakotatai-yani, kabo sikatai yakato kali maisa kani silobai. Imwawasi kabo yanuwane kwalogabaen.”
6 Mwa tobenaliyaone siyawatagili silotakikili silau yanuwa yo yanuwa kolili, kabo yanuwa meuloili kolili wasana namwanamwana siyakayakatai-yani yo tokasiebwao sikabi-namwanamwaili.

Elodi nuwana ipwanopwano Yeisu kaiwena
(Madiu 14:1-12 yo Malika 6:14-29)

7 Elodi, iya dedei Galili kana gavana, ginauli meuloili bwaite Yeisu ipaisowaili wasana ibenalan. Kabo nuwana ipwanopwano yo inuwanuwatu lalakina kaiwena tomo tupwaliyao siwaloba, “Tomone bwaite iya Yoni Toyababitaiso boita mena itoloyoima.”
8 Tupwaliyao siwaloba, “Bwaimwa Ilaitiya iyawatagilimayoi.” Yo tabe tupwaliyaoyoi siba, “Palopitao bagubagunali yabo itoloyoima boita mena.”
9 Na Elodi iba, “Beyabeyana yawalo Yoni galogalona sitomyako, na tomone bwaite yaiya iya na tomo meuloili ana paisowa meuloina kaiweli siedeedede?” Kabo Elodi nuwanuwana lalakina tem Yeisu igitai.

Yeisu ginauli kaba nuwapwanopwano ipaisowai tomo paibi tausan iyakanli
(Madiu 14:13-21 yo Malika 6:30-44 yo Yoni 6:1-14)

10 Kabo tobenaliyao yoli tuwelo esali ipeili apositoloyao sipileyoima Yeisu koina yo ali paisowa meuloina wasana siwalowen koina. Kabo siyamo ikalaili mekanakavao silau yanuwa yabo esana Betesaida.
11 Na boda lalakina Yeisu ana laune wasana sibenalan kabo siyamuli-kusuli. Yeisu iyaliyaya kolili mwa iyoganlima, kabo iedeedede kolili Yaubada ana kaba loina kaiwena yo siya sikasiebwa yo nuwanuwali namwanamwa silobai iwoisili.
12 Kabo kikiunamo dabwelo isugu, tobenaliyao yoli tuwelo silau Yeisu koina siwaloba, “Bodane kuyawasali silau kalo lalakili yo kalo kikiuli kolili dedei salili mena, kabo kali yo kaba keno siloya kaiwena dedei bwaite paepaeli bwagabwaga.”
13 Kabo Yeisu kainali iyamaisa iba, “Komiu kan kwaolegili sikekan.” Kabo tobenaliyao siwalo-talawasi koina siba, “Bwaite tawae kolimai imiyamiyane bwaimwa beledi paibi yo iye labui. Gubesi, nuwanuwam kalau na kan kayamaisa bodane bwaite kaiweli?”
14 Na bodane bwaite kaloli mena tatao kali baibaiwa besiele paibi tausan. Yeisu iwalo ana tobenaliyao kolili iba, “Tomo kwayakasali boda kaigeda pipti yo boda kaigeda pipti na kwawalo simiyasio.”
15 Mwa tobenaliyao siginauli besiele, kabo tomo meuloili simiyasio.
16 Yo Yeisu beledi paibi yo iye labui ikalaili isakaisae bulibuli mena yo iwalo-muloloili Yaubada koina kabo itabekivikivili, iwolegili ana tobenaliyao kolili yo siya siyauyan tomo kolili.
17 Tomo meuloili sikekan diyali sisu, kabo ali kantele tobenaliyao sitano-gogon sitauli kodo mena kodo kana baibaiwa tuwelo.

Pita iwalo-masala Yeisu iya Mesaiya
(Madiu 16:13-28 yo Malika 8:27—9:1)

18 Kaliyate yabo Yeisu ibomamo ikawakawanoi na ana tobenaliyao siya siyaele mekanakavao kabo ineli kolili iba, “Boda siwaloba yakato yau yaiya?”

19 Kainana siyamaisa siwaloba, “Tupwaliyao siba kowa Yoni Toyababitaiso, tupwaliyao siba kowa Ilaitiya yo tupwaliyao siba kowa palopitao bagubagunali yabo itoloyoima boita mena.”
20 Kabo Yeisu iba, “Na komiu, kwawalo yakato yau yaiya?” Pita kainana iyamaisa iba, “Kowa Mesaiya iya Yaubada iwaloyameliyako.”
21 Kabo Yeisu ana tobenaliyao iyanuwapeili iba, “Tabu tomo yabo ana wasa kwaolena.”
22 Yo iwaloyoi kolili iba, “Tomo Natuna kani kamkamna meuloina ilobai, kabo Yudiya ali toloinao yo topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakataiwo kani sisikotanan yo siunuyamate kabo kaliyate yaiyona koina kani itoloyoi.”

Yeisu kana muliya ipolowesosi

23 Kabo iwalo meuloili kolili iba, “Tem yabo nuwanuwana imuliya koliyau iboma ana namwanamwa isikotanan, kabo kaliyate kaigeda kaigeda kana kelose ikalai yo ikewai na imuliya koliyau.
24 Kaiwena yaiya tem nuwanuwana iboma yawasina ileboi kani yawasina igabaen, na yaiya tem yawasina igabaen kaiwegu ee kani yawasinane ileboi.
25 Tem tomo yabo yanuwa yaulina meuloina ikalai iloinayan na ibomayoi yaluyaluwana igabaen yo maisana naenaena ilobai, tawae kana namwanamwa? Nigele, awa?
26 Tem tomo yabo imwalimwaline-yagau yo yagu walo imwalimwalineyan ee yau Tomo Natuna kani yamwalimwaline-yani saugana tem yapileyoima me yagu wasawasa yo mekaukava Tamagu ana wasawasa yo mekaukava aneloseyao yakayakasisili ali wasawasa.
27 Yawalo yawasosi kolimiu, tomo tupwaliyao siyaele bwaite koina Yaubada ana kaba loina sigitai kabo muli mena kani siboita.”

Yeisu iya Yaubada ana gitesipwa tomona
(Madiu 17:1-8 yo Malika 9:2-8)

28 Yeisu walone bwaite iwalowen nuwana kaliyate eit (8) imwawasi kabo tobenaliyao yoli yaiyona ikalaili Pita, Yoni yo Yemesa mekanakavao silau sikawasae koya mena sabi kawanoi.
29 Iya iyaele ikawakawanoi na manna kana koleya ibui yo kana kaleko mayamayalesosina yo ipigapigabu.
30 Kabo tautaubalao labui Mosese yo Ilaitiya,
31 sitolo-mayale Yeisu salina mena mayaleli ipigapigabu yo mekalikava Yeisu siedeedede ana boita kaiwena, naga kani iboita Yelusalema koina besiele Yaubada ana nuwatu.
32 Pita mekanakavao manli ikenokeno mwa sikenomate na saugana sikeno-tolo kabo Yeisu ana wasawasa sigitai yo tabe tautaubalao labui sigitaili mekalikava sitotolo.
33 Tautaubalao labuine ali sauga logabaenna Yeisu, kabo Pita iwalo koina iba, “Taubala, inamwanamwa tem kita tamiyamiya bwaite koina. Kabo gwau yaiyona takabili, yabo kowa kaiwem, yabo Mosese kaiwena yo yabo Ilaitiya kaiwena.” Iwalo besiele na nige ikakatai tawae kaiwena iwalowalone.
34 Saugana Pita iyaelemo iedeedede yaloyaloi ilaoma meuloili iyakaboboili kabo Pita yo kanakavao labui simatausi, kaiwena siya siyaele silusaeko yaloyaloi kalona mena.
35 Kabo kaina yabo ilaoma yaloyaloine koina iba, “Bwaite natugu iya yagitesipwai, kwabenali koina.”
36 Saugana kainane imwawasi mwa Yeisu ibomamo sigitai. Sauganane koina tobenaliyao simwanou yo nige tomo yabo ana wasa siwowolena ginauli bwaite sigigitaine kaiwena.

Yaubada ana kaiwe koina yaluyaluwa biki kaikaiwena gamene koina Yeisu itao-yawatagilan
(Madiu 17:14-18 yo Malika 9:14-27)

37 Yanuwa ilayan Yeisu me ana tobenaliyao yoli yaiyona silobima koya mena, kabo
boda lalakina silaoma Yeisu mekalikava sielobelobe.
38 Tomo yabo bodane luwali mena iyoga-laoma iba, “Toyakayakatai, yakawanoi
koliwo, natugu tauna ukwate-kamkamna-yani kaiwena iya natugune kaigedamo.
39 Sauga ibaibaiwa yaluyaluwa biki koina imiyamiya yo iwui yo ikikiwasi yo polu
gamwana mena iyawayawatagili. Na yaluyaluwa bikine nige natugu ilologabaen
kanasiga yona meuloina isibayanayanae.
40 Mwa yakawanoiko am tobenaliyao kolili yakato yaluyaluwane sitao-yawatagilan
na nige sowasowali.”
41 Kabo Yeisu iwalo tobenaliyao kolili iba, “Yogu ikwatakwata-yagimiu. Kaiwena
komiu te yau tamiyamiya sauga imamalawesosi yo yakalakisiye-yagimiu na nuwana
nige ami meli ipapagan na yaluyaluwa bikine kwatao-yawatagilan.” Kabo Yeisu
itagelakeile yo iwalo tomone koina iba, “Natum ukwalaiyama koliyau.”
42 Na saugana gamene ilalaoma kabo yaluyaluwa bikine igabae-yatalu bwatano
mena yo ikikiwasi. Yeisu iwalo yaluyaluwa bikine koina iyawatagili, kabo gamene
ilogabaen yo inamwanamwa. Mwa Yeisu gamene iwolena-yapileyoi tamana koina.
43 Yo tomo meuloili kateli sipitali Yaubada ana kaiwe lalakina kaiwena. Tomo siya
siyaele sinuwanuwatu ginauli meuloili bwaite Yeisu ipaipaisowaili kaiweli, mwa iwalo
ana tobenaliyao kolili iba,
44 “Yagu walo bwaite kwabenalan-namwanamwai. Tomo Natuna sauga kubwakub-
wana koina kani sitalamwan tomo nimali mena.”
45 Na tobenaliyao nige nuwali imamayale Yeisu ana walone kaiwena. Matausi
kaiwena nige sowasowali sineli koina ana walo kana dudulai kaiwena.

Yaiya esana yanuwa yaulina mena ipeiyatalu naga Yaubada kani ipeiseyan
(Madiu 18:1-5 yo Malika 9:33-40)

46 Tobenaliyao ali boda kalona mena siegamwagamwa-pakiki-yagili tem yaiya kaloli
mena esana ilalaki.
47 Yeisu ali nuwatu ikataiyako kabo melumelu kikiuna yabo iyoganama yo iyatolo
salina mena.
48 Kabo iwalo kolili iba, “Yaiya tem esagu mena melumelu kikiuna yabo isagui
bwaimwana iya isaguiyau, na yaiya tem isaguiyau ee iya kagu toyawasa tabe isagui.
Yaiya tem luwamiu mena esana kwapeiyatalu ee iya esana ilalakisosi.”
49 Kabo Yoni iwalo Yeisu koina iba, “Taubala, tomo yabo kagitai esam mena
yaluyaluwa biki itao-yawatagilagili kabo kawalo-kausi tabu ipapaisowai yoi, kaiwena
iya nige ala boda yabo.”
50 Yeisu iwaloba, “Tabu kwawawalo-kausi kaiwena yaiya tem nige ikakalomagigi-
lagimiu bwaimwa iya kamikava.”

Sameliya yanuwana yabo tomoliyao Yeisu sisikotanan

51 Yeisu ana boita kana sauga ikelakubwamako mwa kani yanuwa yaulina ilogabaen
na ipileyoi bulibuli mena kabo ana nuwatu iyakaiwe yakato ilau Yelusalema.
52 Tomo tupwaliyao iyawasa-bagunayagili silau dedei Sameliya yanuwana yabo
koina na kaba miya sikatububunan Yeisu mekanakavao kaiweli.
53 Na yanuwane tomonliyao nige Yeisu koina siyayaliyaya tem ilusae ali yanuwa
mena, kaiwena sikatai yakato ilalau Yelusalema kaiwena na siya Sameliya Nume Tabu
Yelusalema koina sisikotanan.

54 Saugana tobenali Yemesa yo Yoni wasane bwaite sibenalan simunamunai mwa
sineli Yeisu koina siwaloba, “Taubala, nuwanuwam kalau kawalo mayau ilobima
bulibuli mena yo igabuli siwedoli?”
55 Mwa itagelakeile manna ilau kolili kabo iyokoiyagili,
56 mwa Yeisu me ana tobenaliyao silau yanuwa uloina koina.

Yeisu kana muliya kaiwena sowasowana tatalam yawasosi
(Madiu 8:19-22)

57 Yeisu me ana tobenaliyao silalau kamwasa mena, kabo tomo yabo iwalolau koina
iba, “Toisabo yanuwa koina kulalau, kani yamuliya koliwo.”
58 Yeisu tomone kainana iyamaisa iwaloba, “Bwauwa ule mekali gula simiyamiya
yo man sievaeva me kali noi simiyamiya, na yau Tomo Natuna nige yau kaba miya
ipapagan na koina yakeno.”
59 Tabe iwalo tomo yaboyoi koina iba, “Kumuliya koliyau.” Na tomone Yeisu kainana
iyamaisa iwaloba, “Guyau, kutalamwagau na kusanasanaiyau tamagu iboita yalau
yapei, kabo yamuliya koliwo.”
60 Kabo Yeisu iwalo koina iba, “Toboita ali toboita sipei, na kowa kulaoma kulau
Yaubada ana kaba loina wasana kuluwewasayani.”
61 Yo tomo yaboyoi iwaloyoi Yeisu koina iba, “Taubala, nuwanuwagu yamuliya koliwo
na baguna kutalamwagau na yalau yakawa-kaiyoni totouguwao kolili.”
62 Na Yeisu iwalo koina iwaloba, “Tem yaiya tomo nuwanuwana ipaisowa na sauga
meuloina igitegite-pileyoi iya nige sowasowana Yaubada ana kaba loina kaiwena
ipaisowa.”

10

Yeisu tomo kali baibaiwa sebenti tu iyawasali siyawatagili
(Madiu 11:20-24)

1 Kabo muli mena Yeisu boda uloili igitesipwaili tomuliyayao kaloli mena yo iyawasali
kali baibaiwa sebenti tu sibaguna silau yanuwa yo kalo meuloili iya kani ilau kolili. Ali
lau koina yoli labui labui iyawasali.
2 Kali loina iwolegili iwaloba, “Tano ilalaki kanna simatuwa, na topaisowa nige
sibabaibaiwa. Na sowasowana wakawanoi Guyau koina, iya tano tanuwagana, na tem
topaisowao tupwaliyaoyoi iyawasali silaowa sisaguimiu ana tano kanna wakeli.
3 Na kani yayawasamiu kwalalau besiele sipi silalau bwauwa sokasokali luwali mena.
4 Tabu ami mane wakakalaili o tem ami gogo kana tobwa, o tem kaemiu kana
suma kwalolokalaili. Tabu kwalolo-totolo kamwasa mena na tomo mekamikavao
kwaedeedede.
5 Saugana tem kwamwalisae nume yabo koina baguna kwawalo kolili kwaba,
‘Nuwadaumwali Yaubada iyeyawa numene kana tomiya kolimiu.’
6 Tem tomo me ali nuwadaumwali simiyamiya, ami walo-mulolo nuwadaumwali
kani imiyamiya kolili. Tem nigele, ami walo-mulolone kani ipileyoiwa kolimiu.
7 Kwamiyamiya numene koina, kabo kan yo waila siya siyeliwa wakekan yo
kwanuma kaiwena ilonamwayan bwaite topaisowa maisana. Tabu kwatatakikili nume
yo nume kolili.
8 Tem kwalusae yanuwa yabo koina na tomo siyoganmiu yo siyaliyaya kaiwemiu
kanne sikakatububunanne kaiwemiu wakekan.
9 Tokasiebwaone yanuwane koina wakabi-namwanamwaili yo ali wasa kwaolegili
kwawaloba, ‘Yaubada ana kaba loina ilaomako salimiu mena.’
10 Na tem kwalusae yanuwa yabo koina na tomo nige siyayaliyaya kaiwemiu, kwalau
ali kamwasa mena kwawaloba,

11 ‘Ami yanuwa kauna yo dekadekawana kaekaemai mena ipatu kakotatai-yani
kolimiu na wakatai kani maisana naenaena kwalobai. Tabe kwanuwatu-kalatan
yakato Yaubada ana kaba loina ilaomako salimiu mena.’
12 Na yawalo kolimiu, yanuwane siya sisikotanagimiu yatala kana sauga koina kali
maisa kani ilalakisosi sikalai kabo Sodoma.
13 Oo tomo Yudiya kwamiyamiya yanuwa Kolasin yo Betesaida katekamkamnamiu,
bwaliga kani kwasilae. Tauna kona ginauli kaba nuwapwanopwano yapaisowailiko
luwamiu mena, na nige kwanunuwabui. Ginauli kaba nuwapwanopwanone nige
yapapaisowaili Taiya yo Saidoni manli mena. Na tem yapaisowaili Taiya yo Saidoni
manli mena kani mwayamwayau kwauya kwamana sikwamai yo kau koina simiyasio
yo sinuwabui.
14 Na siya Taiya yo Saidoni, Yaubada kani isikotanagili kaiwena siya toyauyaule
yawasosi. Na yawalo kolimiu, yatala kana kaliyate koina, komiu Kolasin yo Betesaida,
maisamiu ipolowesosi kabo muli mena Taiya yo Saidoni kali maisa.
15 Gubesi komiu Kapeneomi? Nuwana ami nuwatu yakato Yaubada esamiu ikeleisi-
nan bulibuli mena? Nigele. Kani ipeiyatalumiu kwalobi molosi toboitao ali yanuwa
gunna mena.”
16 Kabo Yeisu iwaloyoi yoli sebenti tune kolili iba, “Yaiya tem ami walo ibenalan yagu
walo ibenalan. Yaiya tem isikotanagimiu, isikotanagau. Na yaiya isikotanagau bwaite
iya kagu toyawasa isikotanan.” Yeisu ana walo bwaite sibenalan kabo meuloili silau yo
sipaisowai besiele tawae Yeisu iwalowen kolili.

Tomo sebenti tune sipileyoima Yeisu koina (Madiu 11:25-27 yo 13:16-17)

17 Yoli sebenti tune sipileyoima me ali yaliyaya yo siwaloba, “Guyau, tomo meuloili
ama walo sibenalan. Yo tabe besiele yaluyaluwa biki saugana esam mena kawalo kolili
ama walo sibenalan simwasali siyawatagili.”
18 Yeisu iyaliyaya ali paisowa kaiwena kabo kainali iyamaisa iba, “Yamanman-
kulakula na Seitani yagitai ana kaiwe ibelu yo bulibuli mena ibekuma besiele pigabu.
19 Ami kaiwe yaeyawa na sowasowana weso yo gasakilikili pwatali mena kwalau
kwautu-yamateli yo kami tokalomagigili Seitani ana kaiwe wakaiwe-gabaen, nige
sowasowana kwasilae.
20 Na tabu yakato yaluyaluwa biki ami walone sibebenalanne kaiwena kwayaliyaya.
Na iyamo kwayaliyaya kaiwena esamiu Yaubada ilele-lobiyenako ana buki koina
bulibuli mena.”
21 Sauganane koina Yaluyaluwa Tabuna yaliyaya koina Yeisu iloyakalapowon kabo
iwaloba, “Tamagu, bulibuli yo yanuwa yaulina ali Guyau, yatobalanagiwo kaiwena
am kaba loina kana katai kuwadam tosonoga yo tokatai kolili yo kuyamayaleyako siya
besiele gagagili kolili. Tamagu, yakawa-toki koliwo kaiwena am nuwatu kupaisowai
besiele.”
22 “Katai meuloina Tamagu iyeyamako na yayamayale tomo kolili. Nige yabo
ikakataiyau iyamo Tamagu yo nige yabo Tamagu ikakatai yaumo Natuna yo siya
yagitesipwaili Tamagu yayamayale kolili.”
23 Yeisu itagelakeile manna ilau ana tobenaliyao yoli tuwelo sibomamo kolili iwalolau
iba, “Walo yawasosi Yaubada iwalo-muloloimiu kaiwena tawae komiu wagitai tomo
tupwaliyao nige sigigitai.
24 Na yawalo kolimiu, palopitao yo kin bagubagunali sibaibaiwa nuwanuwali lalak-
ina tawae komiu wagitai siya tabe sigitai, na nige sigigitai, yo nuwanuwali lalakina
tawae komiu kwabenalan siya tabe sibenalan, na nige sibebenalan.”*

Walo kobwaibwaili tomo Sameliya kaiwena

* **10:24:** Yeisu iwalowalo ibomayoi kaiwena yo ana yakayakatai kaiweli.

25 Sauga yabo koina loina kana toyakayakatai yabo itolo na Yeisu itonan ineliyan
iwaloba, “Toyakayakatai, tawae yapaisowai na yawasi miyamiya yaina yalobai?”
26 Yeisu kainana iyamaisa iba, “Buki Tabu ana walo gubesi am yasiyasilina? Kana
dudulai gubesi am kalakalaina?”
27 Mwa tomone iwaloba, “Yeoba am Yaubada kumulolo koina katem meuloina koina,
yaluyaluwam meuloina koina, am kaiwe meuloina koina yo am nuwatu meuloina
koina. Yo kamkava kumulolo koina besiele kuboma kumulolo koliwo.”
28 Yeisu iwalolau koina iwaloba, “Am walo idudulai. Kupaisowai besiele na yawasi
miyamiya yaina ukwalai.”
29 Na loina kana toyakayakataine nuwanuwana iboma ipeiseyan yakato iya todudu-
lai. Kabo iwalo Yeisu koina iwaloba, “Yaiya kaukava na yamulolo koina?”
30 Ana walo Yeisu iyamaisa iwaloba, “Tomo yabo ilaomaya Yelusalema ilalau yanuwa
Yeliko kaiwena kabo tokewali sikeno-wadam kamwasa mena, sikabikalatan kana
kwama silolo yo ana gogo meuloina sikewalili na siunu-gwalagwalai kikiunamo iboita
kabo silogabaen.
31 Na sauganane koina topwaoli yabo ilalau kamwasane kaigedana koina. Saugana
tomone igitai ikenokeno kabo ilogege ilau papali yabo mena.
32 Besiele tabe tapwalolo kana topaisowa yabo susu Libai tomona, iyawatagilima
dedeinane koina yo tomone igitai kabo ilogegeyoi ilau kamwasa papali yabo mena.
33 Na Sameliya tomona yabo imwalisae ana donki pwatana mena ilaulau yo iyawatag-
ili dedeinane koina tomone igitai ikenokeno, kabo katena ikamkamna-yani.
34 Kabo ikaisulu ilau olibe kanna mekanakava oine ikalaili kana gai kolili ipeili yo
kaleko mena ipanli. Ipeiseyan ana donki pwatana mena yo ilawan yanuwa mena, kabo
ilawan nume taumana yabo koina yo igitekalatan.
35 Yanuwa ilayanyoi, kabo siliba labui iwolena nume taumana tanuwagana koina
yo iwalolau koina iwaloba, ‘Tomone bwaite ugitekalatan na saugana tem yapileyoima
tawae kusagui koina kani yayamaisa-yapileyoi koliwo.’ ”
36 Kabo Yeisu ana edeedede iyemwawasi yo inelilau loina kana toyakayakatai koina
iwaloba, “Gubesi am nuwatu? Tomone yoli yaiyonane luwali mena yaiya tosilaene
kanakava?”
37 Loina kana toyakayakataine neline iyamaisa iwaloba, “Iya ikatekamkamna-yani
mwa isagui.” Kabo Yeisu iwalolau koina iwaloba, “Tabe kowa kulau kupaisowai
besiele.”

Yeisu iyaele Mata yo Meli ali nume mena

38 Yeisu me ana tobenaliyao ali laune koina siyawatagili yanuwa yabo koina. Na
yanuwane koina sine yabo esana Mata imiyamiya. Yo iya Yeisu iyoga-luseyan ana nume
mena.
39 Na Mata kanakava imiyamiya esana Meli iya ilau imiyasio Yeisu salina mena na
ana edeedede ibenabenalan.
40 Na Mata inuwanuwatu lalakina kan kana paisowa yo paisowa tupwaliyao kaiweli
kabo ilau Yeisu koina yo iwaloba, “Guyau, gubesi am nuwatu paisowa meuloina yabo-
mamo yaginaginauli na kaukava Meli ilogabaegau iyaele mekamkava am edeedede
ibenabenalan na nige isasaguiyau? Kuwalo na ilaoma isaguiyau.”
41 Guyau Mata kainana iyamaisa iba, “Mata, Mata, kunuwanuwatusosi ginauli meu-
loili kaiweli,
42 na ginauli kaigedamo kana nuwatu ilalaki. Bwaite Meli igitesipwai
inamwanamwasosi, kabo tabu yaiya yabo ikakausi.”

11

Yeisu ana yakayakatai kawanoi kaiwena (Madiu 6:9-13 yo 7:7-11)

1 Sauga yabo Yeisu iyaele ikawakawanoi yanuwa yabo koina. Saugana ana kawanoi
iyemwawasi, kabo ana tobenali yabo iwalo koina iba, “Guyau, kuyakataimai na tem
kakawanoi besiele Yoni ana tobenaliyao iyakataili.”
2 Kabo Yeisu iwalo kolili iwaloba, “Saugana wakawanoi kwawalo bwaite besiele.
Tamamai, esam siyakasisiyan, mumugam ilobima.
3 Kaliyate kaigeda kaigeda kamai kuyelima kolimai.
4 Ama naenaena kunuwatu-pwaikili, kaiwena kamakavao meuloili ali naenaena
kolimai kanuwanuwatu-pwaikili. Tabu kulalawagimai woya koina.”

Takawanoi samasamalulu

5 Kabo Yeisu iwaloyoi kolili iwaloba, “Kaba gite yabo bwaite. Tem yabo kolimiu
boniyai luwaluwalina ilau ana eliyam ana nume mena yo iba, ‘Kaukava, beledi yaiyona
kuyelima,
6 kaiwena kagu taumana yabo ilaoma kamwasa mamalawena koina iyaele yagu
nume mena, na nige kan yabo imiyamiya koliyau na yaolena koina.’
7 Tem ana eliyam kainana iyamaisa iwaloba, ‘Tabu kuyayanoiyau, gamwa
yakausiyako yo menatuguwao kakenokeno nige sowasowana yatolo yo ginauli yabo
yaeyawa.’
8 Na iyamo tomone ana kipisi-samasamalulu kaiwena kani ana eliyamne itolo na
tawae nuwanuwana iwolena.
9 Na yawalo kolimiu, wakawanoi kabo Yaubada iyeyawa, yo kwaloya kabo kwalobai,
yo wakipisi kabo gamwa isoke kolimiu.
10 Kaiwena tem yaiya ikawanoi kani ikalai, yaiya iloyai kani ilobai yo yaiya ikipisi
kani gamwa isoke koina.
11-13 Kabo takatai tem takawanoi Yaubada koina yakato Yaluyaluwa Tabuna iyeyama
kolila kani iginauli besiele, kaiwena iya katena sokesokena yawasosi. Iya ana mulolo
kita natunao kolila ilalakisosi kabo tama yanuwa yaulina ali mulolo natuliyao kolili.
Komiu tamaliyao, tem natumiyao sikawanoi iye kaiwena, gubesi, kani weso kwaolena?
Nigele. O tem sikawanoi pou kaiwena, kani gasakilikili kwaolena? Nigele. Bwaine
besiele, tem takawanoi Tamala koina Yaluyaluwa Tabuna kaiwena kani iyeyama
kolila.”

Yeisu iya nige Seitani ana boda yabo kaiwena ikalekaleya Seitani ana boda koina (Madiu 12:22-30 yo Malika 3:20-27)

14 Yaluyaluwa biki yabo imiyamiya tomo yabo koina yo nige sowasowana iedeedede.
Yeisu ilau tomone koina yo yaluyaluwa bikine itao-yawatagilan. Kabo tomone iyatubu
iedeedede kabo sauganane koina boda kateli sipitali.
15 Na Palisi tupwaliyao siwaloba, “Yeisu iya imiyamiya Seitani ana boda kalona mena
mwa kaiwena sowasowana yaluyaluwa biki itao-yawatagilagili.”
16 Boda tupwaliyaoyoi nuwanuwali Yeisu sitonan kabo siwalo koina siwaloba, “Kilak-
ilala yabo uginauli na kakatai walo yawasosi am kaiwe ilaoma Yaubada koina.”
17 Yeisu bodane ali nuwatu ikataiyako kabo iwalolau kolili iwaloba, “Tem boda
kaigeda na siyakasa boda labui sipaisowai kolili na sibomayoi siekalekaleya-yagili kabo
bodane kani mwayamwayau itatagwaligwali imwawasi. Tabe besiele tem susu yabo
iyakasa kani mwayamwayau itatagwaligwali imwawasi.
18 Ee besiele tabe Seitani ana boda. Tem sibomayoi siekalekaleya-yagili kolili kabo
bodane kani mwayamwayau itatagwaligwali imwawasi. Na iyamo nigele, Seitani ana
boda ikaiwe, kaiwena siyesagusagu-wagili, na nige siekalekaleya-yagili. Na komiu
kwawawalo yakato yau Seitani ana boda yabo mwa kaiwena yaluyaluwa biki yatao-
yawatagilagili. Bwaine mwakota kaiwena tem yau yamiyamiya Seitani ana boda
kalona mena kani nige yaluyaluwa biki yabo yatatao-yawatagilan.

19 Komiu Palisiyao ami tobenaliyao yaluyaluwa biki sitao-yawatagilagili. Na yau
tem Seitani ana kaiwe koina yaluyaluwa biki yatao-yawatagilagili kabo yaiya ana
kaiwe koina komiu ami tobenaliyao yaluyaluwa biki sitao-yawatagilagili? Kaiwena
ama paisowa kaigedana. Na ami tobenaliyao ami yakewa mwakomwakotana kani
siwalo-masalan kolimiu kaiwena siya sikataiyako yakato Yaubadamo ana kaiwe koina
sowasowana yaluyaluwa biki tatao-yawatagilagili.
20 Na tem Yaubada ana kaiwe koina yaluyaluwa biki yatao-yawatagilagili walo
yawasosi Yaubada ana kaba loina ilaomako kolimiu.
21-22 Tem tokaiwe yabo ana nume igitekalatan yo ana kaleya kelepana yo ana ebeu
inonowaili, me ana nuwadaumwali kaiwena ana meli ipei ana kaleya kelepana yo ana
ebeu kolili. Na saugana tem yabo iya ana kaiwe ilalakisosi ilaoma mekanakava sikaleya
yo iunui kani ana kaleya kelepana yo ana ebeu ikele-gabaegili koina. Imwawasi kani
ana gogo wasawasa iyauyan. Bwaine besiele yaginauli saugana tomone nige kainana
yawoisi, yakaleya Seitani koina, yaunui, ana kaleya kelepana yo ana ebeu yakele-
gabaegili yo tomone yawasina yaolena-yavivila.
23 Yaiya nige imiyamiya koliyau iya kagu tokalomagigili. Yo tem yaiya yabo nige
mekaukava kapapaisowa-gogo iya yagu paisowane kana tosibayanae."

Yaluyaluwa biki ana pileyoima tomone kalona mena (Madiu 12:43-45)

24 Yeisu iwaloyoi iba, "Saugana yaluyaluwa biki iyawatagilima tomo yabo koina,
yaluyaluwane dedei leleyana ule bwagabwaga mena itakitakikili ana kaba kaiyawasi
iloyaloyai, na nige yabo ilolobai. Mwa iba, 'Naga kani yapileyoi tomone yalologabaenne
koina.'
25 Saugana ipileyoi igitai tomone katena besiele nume yabo sikuyayako yo
sikatububu-nonowaiyako.
26 Kabo ilau yo ana tali yaluyaluwa biki kolili kali baibaiwa seben tabe ikalaili siya
mumugali naenaesosili, kabo mekanakavao silusae yo simiyamiya tomone katena
koina. Tomone ana miyamiya bagubagunana inae na bwaite muli mena inaesosi."
27 Saugana Yeisu iyaele iedeedede kabo sine yabo iyoga-laoma bodane luwali mena
iba, "Sinene ikabiwo yo susuna koina kususu tatobalani."
28 Yeisu kainana iyamaisa iwaloba, "Siya analiyao Yaubada ana walo sibenalan yo
siobigai sinamwanamwasosi kabo muli mena sinene iya ikabiyau kana tobali."

Tomo nuwanuwali Yeisu kilakilala yabo iginauli sigitai (Madiu 12:38-42)

29 Tomo bodali ilalaki ilaulau kabo Yeisu iwalolau kolili iwaloba, "Yaso bwaite komiu
toyauyaule, nuwanuwamiu kaba gite yabo yaginauli kaiwemiu na kani nige kaba gite
yabo yaeyawa, bwaimwanamo iyawatagiliko palopita Yona koina.
30 Yona iyamala kaba gite tomo Ninibe kaiweli, na besiele tabe yau Tomo Natuna
yaemala kaba gite yaso bwaite saugane kaiwemiu.
31 Kaliyate yatala koina Seba ali toloina lalakina sine yabo (kuin) kani itolo yo ikawa-
naenae-yagimiu kaiwena sauga beyabeyana koina ilaoma dedei kelamamalawe koina
yavana ana dedei mena nuwanuwana Kin Solomoni ana yakayakatai sonosonogana
ibenalan. Na yawalo kolimiu, yabo iyaele bwaite, iya Kin Solomoni esana ilalaki-
gabaen. Na ana yakayakatai nige kwabebenalan yo nige kwanunuwabui.
32 Tabe kaliyate yatala koina tomo Ninibe kani sitolo sikawa-naenae-yagimiu, kai-
wena sauga beyabeyana koina Yona ana guguye sibenalan kabo mumugali naenaena
koina sinuwabui. Na yawalo kolimiu, yabo iyaele bwaite, iya Yona esana ilalaki-gabaen.
Na ana guguye nige kwabebenalan yo nige kwanunuwabui."

Kaba gite mayale kaiwena
(Madiu 5:15 yo 6:22-23)

33 Nige sowasowana tomo yabo mayale igabu kabo iwadam o gulewa ikalai yo
mayalene ikopwaiki. Na kani ipei ana kaba miya mena na mesabana siya tolusae
numene koina mayalena sigitai.
34 Manim iya besiele yom kana mayale. Tem manim sinamwanamwa, kani yom
meuloina imayale. Na tem manim sinae, kani yom meuloina iboniboniyai.
35 Ugitekalatagiwo tabu mayalene katem mena ibobоniboniyai.
36 Kabo tem yom meuloina imayale yo nige dedei yabo ibobоniboniyai kani meuloina
imayale yawasosi besiele odam mayalena imayamayale koliwo.

Palisiyao yo loina kana toyakayakataiwo ali mwakota kaiwena maisana silobai
(Madiu 23:1-36 yo Malika 12:38-40)

37 Saugana Yeisu ana walo iyemwawasi Palisi yabo ikawanoiyan tem ilau ana nume
mena yo mekanakava sikekan. Kabo Yeisu ilau ana nume mena ilusae yo imiyasio kaba
kekan mena.
38 Na Palisine igitai Yeisu nige nimana idedeuli kekan kana loina kaiwena kabo katena
ipitali.*
39 Kabo Yeisu iwalo koina iwaloba, “Komiu boda Palisi besiele komwa yo gaeba
bikibikili, kaiwena dagelamiumo kwadeudeulili, na kalomiu ipowon yawasosi kewali
yo mumuga naenaeli kolili.
40 Toyauyaule komiu. Iya Yaubada kaigedana dagela yo kalo iboma labuine iyamay-
aleli.
41 Na temga gogo wasawasane kalomiu mena siya kwamankikiwasi-yagili sauga
meuloina kwasoiyagili tobubutumao kolili kani yomiu meuloina sikapwa.
42 Oo katekamkamnamiu Palisi, bwaliga kwasilae. Kaiwena loina lalakili kwanuwa-
mwatainagili na loinamo kikiuli kwanuwanuwatu-kalatagili. Loina lalakili siya
Yaubada ana mulolo yo yatala dudulaina. Loina kikiuli siya loina kaigalu yo pam yo
venavena kaiweli. Komiu ami sauga wagabagabaen kaigalu yo pam yo venavena kali
yakasa koina, kikiuna kwaolena Yaubada koina na meuloina wakalai kaiwemiu. Na
ilonamwayagimiu bwaite ginauli lalakiline waginauli-baguna-yagili kabo muli mena
ginauli kikiuli.
43 Oo katekamkamnamiu Palisi, bwaliga kwasilae. Kaiwena nume tapwalolo koina
nuwanuwamiu kwamiyasio baguna tomo manli mena. Tabe tem tomo silobaimiu kaba
maketi koina nuwanuwamiu sigitaimiu na me ali yakasisi sikawatoki kolimiu.
44 Oo katekamkamnamiu, bwaliga kwasilae. Kaiwena komiu katemiu luwana mena
ginauli naenaeli sipowon besiele salai siya nige kilakilala yabo yo tomo nige sikakatai
yakato kalona mena bowa ikalapowon, kabo silolokeikeile pwatali mena siutumona-
mona.”
45 Loina kana toyakayakatai yabo Yeisu ana walo ibenalan, kabo iwalolau koina
iwaloba, “Toyakayakatai, saugana am walo kuwalowen palisi kaiweli ee kai tabe
ukawa-naenae-yagimai.”
46 Yeisu kainana iyamaisa iwaloba, “Oo katekamkamnamiu loina kana
toyakayakataiwo, komiu tabe bwaliga kwasilae. Kaiwena loina polopoloweli kwapeili
tomo pwatali mena kabo kali kayakayale ipolowesosi kolili na komiu nige ginauli yabo
kwapapaisowai na yakato kwasaguili.
47 Oo katekamkamnamiu, bwaliga kwasilae. Kaiwena palopitao salaili mena kali
nuwatu-kalatan kwapaisowaili na siya palopitaone tubumiyao siunuyamateli.
48 Kabo kwawalo-masalagimiu tubumiyao ali paisowa wakawa-namwanamwa-yani,
kaiwena siya palopitao siunuyamateli yo komiu salaili mena kilakilala kwapaisowaili.

* **11:38:** Yudiya ali loina bwaite besiele. Baguna nimali sideulili kabo sikekan.

49 Bwaite kaiwena Yaubada ana sonoga mena iwaloba, ‘Palopitao yo apositoloyao
kani yayawasali silau kolili, mwa tupwaliyao kani siunuyamateli yo siya tupwaliyao
siyakamkamnali.’
50 Mwa koina komiu yaso bwaite kani maisa naenaena meuloina kwalobai palopi-
taone ali boita kaiweli yanuwa yaulina ana kaba tubu mena yo kanasiga kabona.
51 Iyatubuya Eibeli koina kanasiga Sekalaiya. Sekalaiya siunui kaba pwaoli yo Nume
Tabu kana dedei yakayakasisina luwaluwalili mena. Na yawalo kolimiu, todudulai ali
boita meuloina maisana komiu yaso bwaite kani kwalobai.
52 Oo katekamkamnamiu komiu loina kana toyakayakataiwo, bwaliga kwasilae.
Kaiwena Yaubada ana katai kana ki iyaele wakele-gabaenako. Nige Yaubada wasana
kwayayakatai-yadudulai tomo kolili. Mwa kaiwena kani nige kwaboma kwalulusae.
Tabe siya nuwanuwali silusae ali kamwasa wakaukausi.”
53 Yeisu numene ilogabaenako. Kabo sauganane koina Palisi mekalikavao loina
kana toyakayakataiwo me ali munamunai kabo siyatubu Yeisu sikawa-naenae-yani
mwa siloina yakato kani neli sibaibaiwa sineliyagili koina na tem sigamwapakiki
mekalikava.
54 Kaiwena siya nuwanuwali tem Yeisu ana edeedede koina lopwano yabo silobai na
mesabana koina sikabikalatan.

12

1 Sauganane tomo bodali kali baibaiwa tausan yo tausan silogogoma yo
sietubatubali-yagili, kabo Yeisu iedeedede baguna ana tobenaliyao kolili iwaloba,
“Wagite-kalatagimiu Palisi ali yisti kaiwena, mumugali mwakomwakotana bwaite
kabona yawalowenako kolimiu kisi mumugaline ipanaisiwa kolimiu.
2 Tawae ginauli wadawadamli waginaulili kani simayale tomo sigitaili sikataili.
3 Kabo tawae kwawalowalowen boniboniyai mena kani tomo sibenalan imayale, yo
tawae kwabalabala-mumuwan kamikavao tenali mena biliutusi kalona mena kani
siyoga kaikaiwe ganamuli mena na tomo meuloili sibenalan.”

Tabu kwamamatausi tem tomo nuwanuwali siunuyamatemiu (Madiu 10:26-33 yo 12:32 yo 10:19-20)

4 “Yagu eliyamwao, tabu tomo kwamamatausagili siya tem nuwanuwali siunuya-
matemiu kaiwena siya sowasowana kwapimiumo siunuyamate, na nige sowasowali
ginauli yaboyoi siginauli boita mulina mena.
5 Ami wasa yaeyawa, Yaubadamo iya kwamatausan, iya ana kaiwe imiyamiya
sowasowana yomiu iunuyamateli yo muli mena tabe sowasowana ikele-luse-yagimiu
mayau wedowedolina koina. Besiele yawalo kolimiu, iya bwaite kwamatausan.
6 Bwagana kitekitele valigigi sigimwala-yagili maisana toeya labuimo, na Yaubada
nige kitekitelene yabo igigite-gabaen.
7 Besiele tabe komiu itomiu wiyaliyao kali baibaiwa iyasiliyako. Kabo tabu kwama-
matausi kaiwena komiu maisamiu ilalakisosi kabo kitekitele meuloili maisali.
8 Na yawalo kolimiu, tem yaiya tomo manli mena iwalo-masala yakato iya yagu tomo,
iya esana kani yau Tomo Natuna yawalo-masalan Yaubada ana aneloseyao manli mena.
9 Na tem yaiya tomo manli mena siuvalayagau, yau tabe kani yauvalayan Yaubada
ana aneloseyao manli mena.
10 Yaiya tem Tomo Natuna ikawa-naenaeyan, sowasowana inuwabui na nuwatu-
pwaiki ilobai Yaubada koina sauga yatala koina, na yaiya iwalo kawasewa Yaluyaluwa
Tabuna koina, Yaubada tomone ana pwanoli kani nige inunuwatu-pwaiki.
11 Saugana tem sikalaimiu silawagimiu Yudiya ali nume tapwalolo mena yatala
kaiwena, o tem sipeimiu yanuwa kana toloinao manli mena tabu kwanuwanuwatu
tawae kani kwawalowen na koina livasi kwalobai.

12 Kaiwena sauganane koina Yaluyaluwa Tabuna iyakenayagimiu tawae kani
kwawalowen."

Tabu tanuwanuwatusosi yanuwa yaulina kana wasawasa kaiweli

13 Tomo yabo boda luwali mena iwalo Yeisu koina iwaloba, "Toyakayakatai, kuwalo
kaukava koina tamamai ana wasawasa bwaite iboita-gabaegili iyakasa tupwana
iyeyama koliyau."
14 Yeisu kainana iyamaisa iwaloba, "Eliyam, yaiya ipeiyau na yaemala ami toloina na
mesabana tamamiu ana wasawasa yayakasa yomiu labui kaiwemiu?"
15 Kabo Yeisu iwalo bodane kolili iwaloba, "Wagite-kalatagimiu, tabu kwama-
mankikiwasi ginauli uloi yo uloi kaiweli, kaiwena bwagana tem ami wasawasa
ibaibaiwa, nige sowasowamiu yawasimiu kwalobai wasawasane kolili."
16 Kabo walo kobwaibwaili mena iedeedede kolili iwaloba, "Towasawasa yabo ana
witi kana tano kanna ilalakisosi.
17 Kabo inuwanuwatu yo iba, 'Nige yagu kaba lopei ipapagan na yagu tano kanna
yatano-gogon na yapeiseyan. Kani gubesi yagu paipaisowaina?
18 Kani yaginauli bwaite besiele. Yagu lakawa kani yasokeli na lalakili yakabili
kabo bwaine koina yagu witi kanna mekanakava yagu wasawasa tupwaliyao tabe
yakatububunagili na yapeiseyagili.
19 Imwawasi kabo yabomayoi kani yawalo koliyau yaba, Oo yagu gogo wasawasa
sibaibaiwasosi mwa yapeiseyagiliko sowasowana bolime sibaibaiwa sisaguiyau. Kabo
yakaiyawasi, yakekan, yanuma yo yayaliyaya kanasiga yaboita.'
20 Na Yaubada iwalo koina iba, 'Yauyaule kowa. Bwaite boniyaine koina yawasim
yakelegabaen na kuboita. Ginauline meuloina bwaite kupepeiliwa kaiwem siya kani
tomo uloili sikalaili.' "
21 Ana walo kobwaibwaili iyemwawasi kabo Yeisu iwaloba, "Na besiele tabe tomo
meuloili kolili, siya ali wasawasa sikele-gogonagili sibomayoi kaiweli kani sibubutuma
Yaubada manna mena."
22 Kabo Yeisu iwalo ana tobenaliyao kolili iwaloba, "Yawalo kolimiu, tabu
kwanuwanuwatusosi yawasimiu kaiwena yo kwawaloba, 'Tawae kan kakan o tem
tawae kani kalilikwane?'
23 Yawasi kana nuwatu ilalakisosi kabo kan kana nuwatu. Yola kana nuwatu
ilalakisosi kabo kaleko kana nuwatu.
24 Kwanuwatui man aoao kaiweli, siya nige sikumakuma yo nige sikekelikeli. Yo
bwagana nige ali lakawa ipapagan na iyamo Yaubada iya iyakayakanli. Komiu ginauli
lalakisosina Yaubada manna mena kabo man.
25 Gubesi, yaiya luwamiu mena sowasowana yawasina kana sauga ikabi-
yamamalawe tem sauga meuloina inuwanuwatusosi me ana kate wakaka? Nigele,
awa?
26 Walo yawasosi katewakaka ginauli bwaite kikiuna kaiwena nige ana sagu kolila.
Kabo tawae kaiwena ginauli kikiuli tupwaliyao tabe kaiweli kwanuwanuwatusosi?
27 Kwanuwatui mula lalali kaiweli. Siya nige sipaipaisowa yo siya nige ali kaleko
sikokonakona. Na yau yawalo kolimiu, walo yawasosi Kin Solomon ana kaleko
wasawasa inamwanamwasosi. Na iyamo mula lalaline kali koleya sinamwanamwasosi
kabo muli mena Kin Solomon ana kaleko wasawasa kana koleya.
28 Kabo takatai Yaubada kawasi kali kwama iwolegili kawasine kabona tagitaili
silala na bwaliga siboita yo sigabuli mayau mena. Komiu kawasi kwanamwanamwa-
gabaegili mwa walo yawasosi kami kwamaone kani iyeliwa. Na komiu ami meli nige
ilalalaki bwaite yagu walone kwanuwatu-kalatan.
29 Tabu me ami katewakaka na kwanuwanuwatu tawae kani wakakan yo tawae kani
kwanununa.

30 Yanuwa yaulina tomonliyao siya nige tomeli sauga meuloina ginauliline besiele
siloyaloyaili. Na Tamamiu iya ikataiyako komiu ami nuwatu ginauline kaiwena.
31 Na Yaubada ana kaba loina kwaloya-bagunayan kabo muli mena ginauline kaiweli
kwanuwanuwatune kani iyeliwayoi kolimiu.
32 Komiu yagu boda kikiuna, tabu kwamamatausi, kaiwena Tamamiu nuwanuwana
lalakina tem ana kaba loina iyeyawa kolimiu.
33 Ami gogo wasawasa wagimwala-yagili na manenane kwaolena tobubutumao
kolili. Bwaite kamwasane koina bulibuli kana wasawasa wakalai, iya bwaite Yaubada
ana tobwane nige sowasowana sauga yabo inae yo nige sowasowana sauga yabo
imwawasi (gaibuna). Dedeinane koina nige tokewali silaulau yo nige sowasowana
wesoweso sisibayanaeli.
34 Toisabo dedei koina ami wasawasa imiyamiya kani yaluyaluwamiu imiyamiya
tabe koina."

Takatububu Yeisu ana laoma kaiwena (Madiu 24:45-51)

35 Yeisu iwaloyoi iba, "Wakatububu-nagimiu paisowa kaiwena, kami kaleko kwalik-
wali, kami beleti kwapanli yo tabe ami odam siwedowedoli.
36 Kwayamala besiele topaisowa sisanasana ali taubala ipipileyoima kasole kekanna
yabo koina. Kabo sauganane iyawatagilima ikipisi gamwa mena mwayamwayau sisoke
kaiwena.
37-38 Inamwanamwa topaisowaone kaiweli tem saugana ali taubala ipileyoima na
ilobaili siyaele sisilasilawa bwagana boniyai luwaluwalina o tem yanuwa layalayanna
koina iyawatagilima. Yawalo yawasosi kolimiu, ali taubala paisowa kalekona kani
ilikwa yo kana beleti ipan-kalatan, kabo iwalo simiyasio ali kaba miyasio kolili yo kali
ikalailima iwolegili yo sikekan.
39 Kwanuwatu-kalatan bwaite. Tem nume tanuwagana ikataiyako toisabo sauga
tokewali ilalaoma kani ikatububu na isanasanai tabu tokewaline ana nume isosoke yo
ilulusae.
40 Na komiu wakatububunagimiu. Saugana Tomo Natuna iyawatagilima kani
iyakate-yapitalimiu kaiwena ana sauga laoma nige wakakatai."
41 Pita ineli Yeisu koina iwaloba, "Guyau, kaba gite bwaite kuwalowenne kai kaiwe-
mai o tomo meuloili kaiweli?"
42 Guyau kainana iyamaisa iba, "Yau yaedeedede iya yaiya topaisowa sanasanapuna
yo kalakalakisiyena kaiwena. Iya ana taubala paisowa iwolena ana nume igite-kalatan
yo ana susuyao iyakanli kekan kana sauga yawasosi koina.
43 Tem ana taubala ipileyoima yo igitai paisowane iginaginauli, kani ikawa-
namwanamwa-yani.
44 Yawalo yawasosi kolimiu, ana taubala kani igitesipwai yoi yo ipei ana gogo
meuloina igitekalatagili.
45 Na tem topaisowane ana nuwatu yakato ana taubala kani nige imwamwaya-
mwayauma kabo iyatubu ana tali topaisowao tatao yo sinesineo iunu-gwalagwalaili,
yo ikekan, inuma yo tabe inuma kabakabaleya,
46 na saugana ana taubala ipileyoima kani katena ipitali kaiwena ana pileyoima
kana kaliyate yo kana sauga nige ikakatai. Kabo taubalane topaisowane kani iunu-
gwalagwalai yo igabaen toyauyaule ali dedei koina bwaimwa Giyena.
47 Tem topaisowa yabo ikataiyako tawae ana taubala nuwanuwana iginauli kaiwena,
na tem nige ikakatububu tawae ana taubala ana nuwatu kani ana pileyoima koina unu
lalakina ilobai.
48 Na tem topaisowa yabo ana taubala ana nuwatu nige ikakatai yo ipaisowa-yanae
sowasowana sisapi na kana sapi nige ilalalaki. Tabe besiele tem topaisowane kana

yauyauya lalakina ilonamwayan ana taubala kaiwena ipaisowa lalakina na tem kana yauyauya lalakisosina ilonamwayan ipaisowa lalakisosina.”

Yeisu kaiwena miya yakasa yo kalomagigili kani siyawatagili (Madiu 10:34-36)

49 Kabo Yeisu iwaloyoi iwaloba, “Yau yalaoma na mayau kalapulupululuna yakalaiyama yanuwa yaulina mena. Ilonamwayan tem baguna mayaune iyatubu iwedowedoli kabo yalaoma.
50 Babitaiso yabo polopolowena iyaele manigu mena kani yababitaiso koina na iyamo yaluyaluwagu ipolowesosi kanasiga babitaisone yaemwawasi.
51 Tabu kwanuwanuwatu yakato yalaoma yanuwa yaulina mena daumwali yakalaiyama. Nigele, na yalaoma kolimiu kani miya-yakasa iyawatagili.
52 Bwaite koina yo sauga ilalaoma susu kani miya yakasa silobai yoli yaiyona siya yagu boda na siya yoli labui kagu tokalomagigiliwo o nuwana tabui dedei yabo.
53 Tama yo natuna tauna koina kani yakasa iyawatagili kolili, yo tabe sina yo natuna sinena koina kani yakasa iyawatagili yo tabe lawana keduluma yo lawana sine koina kani yakasa iyawatagili kolili.”

Yeisu iyokoiyagili kilakilala kali nuwamayale kaiwena (Madiu 16:2-3 yo 5:25-26)

54 Yeisu itagelakeile yo iwalolau boda kolili iba, “Saugana tem yaloyaloi dubadubana yabo wagitai ikin-saema bwauli mena, kwawaloba, ‘Kani galewa italu,’ kabo muli mena iyawatagili besiele.
55 Tem yaumai yavana ilotalu kwawaloba, ‘Kani yanuwa iwedowedoli,’ kabo muli mena iyawatagili besiele.
56 Komiu tomwakomwakota. Yanuwa yaulina kali kilakilala wakilalali, na Yaubada ana kilakilalao nige nuwamiyao simamayale-yagili sauga bwaine waluwalunane kaiwena.”

Wakatububu yatala kaiwena

57 “Tawae kaiwena nige sowasowana kuboma ugitesipwa tawae inamwanamwa yo idudulai?
58 Tem tomo yabo iyakewaiwo yo nuwanuwana iyatalayagiwo, kutonan kaiwe na tem kamwasa mena kuyadudulai bagunayan na mesabana tabu ilalawagiwo kaba yatala koina kisi bwaine koina sipeiwo toyatala koina kabo toyatala ipeiwo pilisiman nimali mena na sipei-luseyagiwo deli mena.
59 Yawalo yawasosi koliwo, tem sipei-luseyagiwo deli mena, nige sowana kuyawatagili kanasiga kam yagayaga meuloina kuyamaisaoli.”

13

Tem nige tanunuwabui ala pwanoli kolili kani taboita yawasosi

1 Sauganane koina tomo tupwaliyao silaoma yo Yeisu ana wasa siwolena yakato Pailato Galili tomoliyao tupwaliyao iunuyamateli saugana sipwaopwaoli Yelusalema Nume Tabu mena.
2 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Naga kwanuwatu bodane bwaite Pailato iunuyamateli siya ali pwanoli ilalakisosi Yaubada manna mena kabo tomo Galili meuloili ali pwanoli? Gubesi, bwaite kaiwena mwa sikamkamna?
3 Nigele. Na yawalo kolimiu tem nige ami pwanoli kolili kwanunuwabui komiu tabe meuloimiu kani kwaboita.
4 Beyabeyana nume malamalawesosina Sailoma koina iguli mwa italu tomo kali baibaiwa eitin (18) pwatali mena yo siboita. Gubesi, siya tomone bwaite ali pwanoli ilalakisosi Yaubada manna mena kabo tomo Yelusalema meuloili ali pwanoli?

5 Nigele. Na yawalo kolimiu, tem nige ami pwanoli kolili kwanunuwabui komiu tabe
meuloimiu kani kwaboita."
6 Kabo Yeisu walo kobwaibwaili mena iwalolau kolili iba, "Mayau yabo besiele
damaya tomo yabo ikumai ana tano mena, ikin kabo ilau kanna iloyaloyai, na nige yabo
ilolobai.
7 Kabo iwalo tano kana togitekalatan koina iba, 'Ugitai, bolime yaiyona koina yalaoma
mayaune kanna yaloyaloyai, na nige yabo yalolobai. Ukogabaen kaiwena bwatano
kanna iyaveyavenuwan bwagabwagai.'
8 Togitekalatan kainana iyamaisa iba, 'Taubala, imiyamiya bolime kaigedayoi naga
kabo bwatanone yaina mena yakeli-takikilan yo bwatanone kanna mekanakava yaeb-
weli.
9 Tem bolime ilalaoma na iuwe, ee inamwanamwasosi. Na tem nigele kani kabo tako-
gabaen.' "

Yeisu sine dagelana youyouna iwoisi Sabati mena

10 Yudiya ali Sabati yabo koina Yeisu ilau nume tapwalolo mena yo iyakayakatai tomo
kolili.
11 Na sine yabo iyaele imiyamiya nume tapwalolo mena yaluyaluwa biki yabo
ilusae koina yo ikasiebwa bolime kana baibaiwa eitin (18). Sinene dagelana iyou yo
ilolopwalopwalou yo nige sowasowana dagelana iyadudulai.
12 Saugana Yeisu sinene igitai iyoga isaema koina kabo iwalo sinene koina iba, "Sine,
livasi kulobaiyako kam kasiebwa koina."
13 Nimana ipeili sinene koina kabo sauganane koina sinene itolo-dudulai yo Yaubada
itobalan.
14 Kabo nume tapwalolo kana tobaguna imunamunai, kaiwena Yeisu tokasiebwane
iwoisi kaliyate sabati koina. Kabo tobagunane iwalo tomo kolili iwaloba, "Kaliyate sikisi
sowasowana tapaisowa. Kabo kaliyateliyaone kolili kwalaoma woiwoisi kaiwena na
kaliyate sabati koina nigele."
15 Yeisu tomone kainana iyamaisa iba, "Tomwakomwakota komiu, meuloimiu kaliy-
ate Sabati koina kwapaisowa saugana ami yakayakan kwalivasili ali nume mena
kwaniuli-yawatagilagili na kwayakanli yo kwayanumali. Besiele wa?
16 Na sinene iya Abelamo tubuna yabo, yo Seitani ipan bolime eitin. Na sowasowana
kana panne talivasi Sabati koina. Kaiwena tomo ginauli lalakina Yaubada manna mena
kabo yakayakan."
17 Saugana Yeisu iwalo bwaite besiele kabo kana tokalomagigiliwo simwalimwaline.
Na tomo meuloili ginauli namwanamwali meuloina Yeisu iginaulili kaiwena siyaliyaya.

Yaubada ana kaba loina kana koleya kaba nuwapwanopwano
(Madiu 13:31-32 yo Malika 4:30-32)

18 Kabo Yeisu iwaloyoi iwaloba, "Toisabo kaba gite koina na Yaubada ana kaba loina
kana koleya yawalo-lawan koina?
19 Bwaite besiele mayaune esana ketabu patuna, tomo yabo ikalai yo ikumai bwatano
mena. Patune kikitoitoinane ikin yo iyamala mayau lalakina yabo, kabo man meuloili
silaoma na ali noi siginaulili lagalagana kolili. Bwaite kaba nuwapwanopwano kolila."
20 Kabo Yeisu iwaloyoi iba, "Kaba gite labuina bwaite koina na Yaubada ana kaba
loina kana koleya kani yawalo-lawan koina.
21 Bwaite besiele, sine yabo yisti kikiuna ikalai yo isuwai pwalawa baiki yaiyona
kalona mena, kabo mekanakava iyebweli kanasiga yistine pwalawa meuloina ilusae
kalona mena kabo pwalawa isese. Bwaite kaba nuwapwanopwano kolila."

Gamwa kipakipana kana lusae kaiwena
(Madiu 7:13-14,21-23)

22 Yeisu ilalau Yelusalema kaiwena na ana laune koina yanuwa lalakili yo yanuwa
kikiuli kolili iyakayakatai tomo kolili.
23 Tomo yabo luwali mena ineli koina iba, “Guyau, nuwana tomo nige sibabaibaiwa
kani lebo silobai?”
24 Kabo Yeisu iwalo boda kolili iba, “Wakaiwe kwalusae kaba lusae kipakipana koina.
Yawalo kolimiu, tomo sibaibaiwa sitonan nuwanuwali silusae na nige sowasowali.
25 Saugana tem nume tanuwagana ana gamwa ikausi, komiu Yudiya kani kwatotolo
gana muli mena yo wakipikipisi kwawaloba, ‘Guyau, gamwa kusoke kaiwemai,’ na
kabo kani kainamiu iyamaisa iwaloba, ‘Sauga imwawasiko, nige yakakataimiu yo tabe
toweya kwalaomaya.’
26 Kabo kani kwawalo koina kwaba, ‘Na iyamo tauna kona mekamakava kowa
takekan yo tanuma. Yo kutolo ama kamwasa kolili, mwa kuyakayakataimai.’
27 Na kainamiu kani iyamaisa iba, ‘Nige yakakataimiu yo tabe toweya kwalaomaya.
Meuloimiu kwalowasi, komiu tonaenaena.’
28 Komiu Yudiya kani kwavalavalam yo mwakamiu siyekalasi saugana ami tali
Yudiya bwaimwa Abelamo, Aisake, Yakobo yo palopitao wagitaili simiyamiya Yaubada
ana kaba loina mena. Na komiu kani sikele-yawatagilagimiu kwamiyamiya gana muli
mena.
29 Tomo uloili kani silaomaya dabwelo ana kaba sae yo ana kaba sugu, dedei pwata
yo dedei pae, kabo simiyasio Yaubada ana kaba loina koina na sikekan.*
30 Kabo tomo siya esaliyao kikiuli kani simiya-baguna yo siya esaliyao lalakili kani
simiya-muliya.”

Yeisu nuwana inae Yelusalema kana tomiya kaiweli (Madiu 23:37-39)

31 Sauganane koina boda Palisi tupwali silau Yeisu koina siwalolau siba, “Yanuwane
bwaite kulogabaen na kulau dedei uloina koina kaiwena kin Elodi nuwanuwana
iunuiwo.”†
32 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Kwalau kwawalo bwaine bwauwane sokasokanane
koina kwawaloba, ‘Kabona yo bwaliga yaluyaluwa biki kani yatao-yawatagilagili
yo tokasiebwaone yawoisili, na kaliyate yaiyonane koina kani yagu paisowa
yaemwawasili.’ ”
33 Yo Yeisu iwaloyoi iba, “Na besiele bwaite kabo kaliyatene kabona yo bwaliga yo
bolawa yalalauyoi mwa kaiwena nige sowasowana palopita yabo iboita dedei uloina
koina bwaimwanamo Yelusalema.
34 Oo Yelusalema kana tomiya, komiu tubumiyao baguna palopitao siunuili yo siya
Yaubada iyawasali tubumiyao kolili silovekuili. Sauga meuloina nuwanuwagu ami
tomo yakele-gogonagilima besiele kamkam sinena natunao ikele-gogonagili pepena
yaulina mena, na nige nuwanuwamiu besiele.
35 Na kabo ami nume tabu kani imiya-bwagabwaga. Na yawalo kolimiu, nige tabe
kani wagigitaiyau yoi kanasiga yapileyoimayoi, kabo sauganane koina kani kwatobal-
anagau kwawaloba, ‘Yaubada iwalo-muloloi iya ilaoma Guyau esana mena.’ ”

14

Sabati kana loina kaiwena

1 Yudiya ali Sabati yabo koina, Yeisu ilau Palisi ali boda kali tobaguna yabo ana nume
mena ikekan. Na siya tupwaliyao kekanne koina simanman-kulakulai nuwanuwali
tem ginauli yabo sigitelobai na tem siyakewai.
2 Na tomo yabo iyaele imiyamiya Yeisu manna mena yona silolo.

---

* **13:29:** Iwalowalo siya nige Yudiya kaiweli. † **13:31:** Elodi bwaite esana Elodi Antipas. Na iya nige Elodine nuwanuwana Yeisu iunuyamate Yeisu mekikiuna mena.

3 Kabo Yeisu ineli Palisiyao yo loina kana toyakayakataiwo kolili iwaloba, “Ilon-amwayan tem tokasiebwa tawoisi kaliyate Sabati mena o tem nigele?”
4 Na simwanoumo nige kainana siyayamaisa. Kabo Yeisu ikabi-lau tomone koina yo iwoisi inamwanamwa yo iyawasa ilau.
5 Mwa kabo iwalolau kolili iba, “Tem yabo kolimiu natum tauna o tem am bulumakau ibeku waila keli kalona mena kaliyate Sabati koina, kani mwayamwayau kulau kutabeisin, besiele wa?”
6 Na simwanoumo.

Tem tomo yabo iboma ipeiseyan, Yaubada kani ipei-yatalu

7 Yeisu igitai tomo siya kekan kaiwena siyoganlima numene koina sibomamo tomo lalakili ali kaba miya sigitesipwaili yo simiyasio kolili. Saugana mumugali igitelobai kabo walo bwaite iwalowen kolili iwaloba,
8 “Tem tomo yabo ikawanoi kulau kasole soina koina tabu kumimiyasio tomo lalakili ali kaba miyane koina, kisi kaba miyane sigitesipwaiyako tomo uloina kaiwena, bwaite iya esana esam ilalaki-gabaen.
9 Kabo soi tanuwagana iya yomiu labui iyoganmiu kani ilaowa yo iwalo koliwo, ‘Bwaite kaba miyane kutolo-gabaen na tomone bwaite imiyasio koina,’ mwa kowa kani kumwalimwaline yo kulau kumiyasio mulisosi mena.
10 Na tem siyoganiwo kekan koina kulusae kulau kumiyasio mulisosi mena kabo sauganane tem soi tanuwagana ilaowa, kani iba, ‘Yagu eliyam, kutolo kulau kaba miya namwanamwana koina kumiyasio.’ Kabo tomo meuloili siya mekamkavao wakekan kani sigitaiwo kowa esam ipagan.
11 Kaiwena tem tomo yabo iboma ipeiseyan Yaubada kani ipei-yatalu, yo tem yabo iboma ipeiyatalu, Yaubada kani ipeiseyan.”
12 Kabo Yeisu iwalo nume tanuwagana koina iba, “Saugana kala pwasinasina kanna o tem lolau kanna kupaisowai, am eliyamwao tem kamkavao o tem totoumwao, tem towasawasao siya am yanuwa mena, tabu kuyoyoganli. Kaiwena tem uginauli besiele, ee siya kani siyamaisayoi koliwo. Mwa bwaite kani maisam ukwalaiyako.
13 Sauganane tem soi uginauli kabo tobubutuma siya nima youyouli yo tolosigesige yo tomangibugibu kuyoganli.
14 Kani mumugamne koina Yaubada ana walo-mulolo kulobai. Siya nige sowasowali siyamaisa-yapileyoi koliwo na sauga ana kaba mwawasi koina tem todudulai sitoloy-oima boita mena Yaubada kani maisam iyeyawa.”

Analiyao siya simiyasio soi kanna sikekan Yaubada ana kaba loina koina? (Madiu 22:1-10)

15 Siya Palisiyao tokekanne simiyasio kekanne koina, kalikava yabo Yeisu ana walone ibenalan, kabo iwalo-gagasa koina iba, “Siya simiyasio soi kanna sikekan Yaubada ana kaba loina koina siya kani siyaliyaya lalakina.”
16 Kabo Yeisu walo kobwaibwaili yabo iwalowen kolili iba, “Tomo yabo kekan lalakina iginauli kabo tomo sibaibaiwa iyoganli kekanne kaiwena.
17 Kaliyatenane koina kekanne iginauli kabo ana topaisowa iyawasa ilau iwalo siya beyabeyana kekanne kaiwena ikawanoi-yagili iwalo kolili iba, ‘Kwalaoma ginauli meuloina sikatububunanako.’
18 Kabo kaigeda kaigeda siwalo-panaisi. Tomo bagubagunana iwalo topaisowane koina iba, ‘Bwatano yabo yayamaisayako naga yalau yagitai mwa yawalo koliwo kani nige yalalaowa.’
19 Yo yaboyoi tabe iwaloba, ‘Bulumakau sanaulu yayamaisaliko, na yalalau yapaisowa-tonagili.* Mwa yawalo koliwo kani nige yalalaowa.’

* **14:19:** Tem nuwanuwana ipaisowa-tonagili kani ipeili kaba giyali valigigi kolili na igitai tem sipaisowa dudulai.

20 Yaboyoi tabe iba, ‘Bwaite waluwaluna kabo yakasole mwa kani nige yalalaowa.’
21 Kabo topaisowane ipileyoi ilau tomone ali sikote wasana iwalowen ana taubala koina. Taubalane imunamunai lalakina kabo iwalo ana topaisowa koina iba, ‘Mwayamwayau kupileyoi kulau yanuwane kana kamwasa lalakili yo kikiuli kolili na tobubutumao yo siya nimali siyou, tomangibugibu yo siya kaeli sinae kuyoganlima silaoma yagu nume mena.’
22 Kabo topaisowa iginauli besiele ana taubala ana walo. Imwawasi kabo ipileyoima yo iwalo koina iba, ‘Taubala, am walo yaginauliyako besiele kuwawalowenwa, na nume kalona ilalaki iyaele imiyamiya nige naga ikakalapowon.’
23 Mwa taubala iwaloyoi ana topaisowane koina iba, ‘Kupileyoi kulau kuyawatagili ganamuli molosi mena kamwasa lalakili yo kikiuli kolili, na tomo kuwalo samasamaluluili silaoma na mesabana yagu nume siloyakalapowon.
24 Na yawalo kolimiu, siya tomone yayoga-bagunayagili kani nige yagu soi kanna yabo sikakan-tonan.’ ”

Tem nuwanuwam Yeisu kumuliya baguna kunuwanuwatu gubesi sowasowana kupaisowai o nigele
(Madiu 10:37-38 yo 5:13 yo Malika 9:50)

25 Tomo boda lalakina mekalikava Yeisu silotoyawa silaulau, kabo itagelakeile kali koleya mena iwalo kolili iba,
26 “Tem tomo yabo nuwanuwana imuliya koliyau baguna tamana, sinana, wainena, natunao, kanakavao, dunao kali nuwanuwatu isikotanagili yo tabe ibomayoi mumugana isikotanagili kabo sowasowana iyamala kagu tomuliya.
27 Yaiya tem nige kana kelose ikekewai yo imumuliya koliyau ee iya nige sowasowana iyamala kagu tomuliya.
28 Tem yabo kolimiu nuwanuwana nume lalakina ikabi baguna imiyasio na inuwanuwatu kabikabine maisana kana lalaki isa, kabo ikatai tem ana mane besiele sowasowana numene ikabiwoli o tem nigele.
29 Na tem tuki iyatololi yo nige sowasowana numene ikabi woli ee kani tomo meuloili sigitai sitalatalawasiyan.
30 Kani siwaloba, ‘Tomone bwaite numene iyatubu ikabi, na nige sowasowana iyemwawasi.’
31 Tem kin yabo ana tokaleyayao kali baibaiwa ten tausan yo nuwanuwana siyawatagili silau mekalikava kin yabo tabe ana tokaleyayao kali baibaiwa tuwenti tausan na sikaleya kani baguna imiyasio na inuwanuwatu gubesi sowasowana situbaliyavivilali siya silalaoma kaleyane kaiwena o tem nigele.
32 Tem nige sowasowana kana kaleyane mekalikavao sikaleya kani ana tosagenawasao iyawasali silau kana kaleyane koina yo sikawanoi saugana naga silalaoma salili mena siwaloba, ‘Tawae kani kaeyawa na tabu kaleya iyayawatagili?’
33 Besiele tabe bwaite, tem yabo kolimiu nige ana wasawasa meuloina isisikotanan, ee iya nige sowasowana iyamala kagu tomuliya.
34 Ilonamwayagila tem kita besiele kalita me ana kaiwe. Kalita ginauli namwanamwana na tem ana kaiwe yo kamnana imwawasi, nige sowasowana taulakalikalitayoi.
35 Nige ana paisowa ipapagan. Nige ilolonamwayan na bwatano ikabinamwanamwai,† mwa sowasowana tagabaen mowoi. Tem metenamiu, walo bwaite kwabenalan na kwanuwatu-kalatan.”

† **14:35:** Yakato kalita bwatano mekanakava siebweli na kan ikin namwanamwa. (Kaina Dimdim siba fertilizer)

15

Palisiyao ali walo lolokwalaleleli kaiweli Yeisu walo kobwaibwaili yaiyona iedeedede-yagili

(Madiu 18:12-14)

1 Tonaenaeli sibaibaiwa silaoma Yeisu koina simiya-takikilan nuwanuwali ana
edeedede sibenalan. Yo tonaenaeli bodane kaloli mena takesi kana totano tupwaliyao
simiyamiya.
2 Na saugana Palisi mekalikavao loina kana toyakayakataiwo sigitai tonaenaeli
sibaibaiwa silalaoma Yeisu koina kabo sibalabalamumu yo sietaetalapili siba, “Tomone
bwaite tonaenaeli iyoganli, yo mekanakavao sikekan. Tawae kaiwena ana sauga
iyavenuwan lolokwalaleleli kolili?”
3 Kabo Yeisu kainali iyamaisa yo walo kobwaibwaili yaiyona iedeedede-yagili.

Sipi lolokwalalelena

4 Yeisu ana walo kobwaibwaili bagubagunana iwalowen Palisiyao kolili iba, “Tem
yabo kolimiu ana sipi kali baibaiwa wan andeledi na kaigeda ikwalalele kani tawae
iginauli? Sowasowana naenti naen (99) ilogabaegili sikekakekan mala bakubakuna
mena na iya ilau sipine ikwakwalalelene iloyai kanasiga ilobai.
5 Sauganane ilobai, me ana yaliyaya ikalai isapwali yo ipeiseyan leyaleyana mena,
6 kabo ikewai yo ipileyoi yanuwa mena yo ana eliyamwao yo yanuwa tomonliyao
iyoga-gogonagilima yo iwalo kolili iba, ‘Kaukavao, tayaliyaya kaiwena yagu sipi yabo
ikwalalele na yalobaiyako.’
7 Na yawalo kolimiu, tem tolokwalalele yabo ana naenaena koina inuwabui tomiya
bulibuli ali yaliyaya ilalakisosi kabo muli mena ali yaliyaya tonamwanamwa naenti
naen kaiweli, kaiwena siya nige silolokwalalele.”

Siliba kwalakwalalelena

8 Yeisu ana walo kobwaibwaili labuina iwalowen Palisiyao kolili iba, “Saugana tem
sine yabo ana mane siliba kali baibaiwa sanaulu, yo kaigeda ikwalalele tawae kani
iginauli? Odam igabu na ana nume kalona ikuya yo iloya-namwanamwai kanasiga
ilobai.
9 Sauganane ilobai kabo ana eliyamwao yo ana yanuwa tomonliyao iyoga-
gogonagilima yo iwalo kolili iwaloba, ‘Kaukavao, tayaliyaya kaiwena yagu siliba
kwalakwalalelena yalobaiyako.’
10 Yawalo kolimiu, tem tonaenaena yabo ana naenaena koina inuwabui Yaubada ana
aneloseyao ali yaliyaya ilalakisosi besiele bwaite.”

Natu lolokwalalelena

11 Yeisu ana walo kobwaibwaili yaiyonana iwalowen Palisiyao kolili iba, “Taubala
yabo natunao tatao labui.
12 Tomulimuliye iwalo tamana koina iba, ‘Tamagu, am wasawasa kuyakasa na yau
gogo saugamo bwaite kuyeyama.’ Kabo tamali ana wasawasa iyakasali yoli labuine
kaiweli.
13 Nige sauga imamamalawe, kabo tomulimuliye ana wasawasa meuloina ikelegogon
ikalaili yo ilau dedei kelamamalawe koina. Kabo ginauli bwagabwaga kolili ana
wasawasa iyavenuwagili.
14 Ana wasawasa meuloina iyemwawasili, kabo guliyam lalakina iyawatagili
dedeinane koina yo nige ginauli yabo imiyamiya koina.
15 Kabo gamene paisowa iloyai. Na yanuwa yabo kana taubala ilobai yo taubalane
iyawasa ilau ana polo ali dedei mena igitekalatagili.

16 Kabo gamene guliyam lalakina ilobai. Nuwanuwana lalakina tem polo kali
bembem kwapina tupwana koina ikekan na tem diyana isese. Na nigele, nige tomo yabo
kan iwowolena ikakan.
17 Kabo nuwana imayale iba, ‘Kategu tamagu, ana topaisowa meuloili siya siyaele kan
namwanamwali sikekakekan na kan tupwa ilalaki imiyamiya, na yau kabona guliyam
kaiwena kani yaboita.
18 Saugamo kani yatolo yapileyoi tamagu koina yo kani yawaloba, Tamagu, yalop-
wanoko Yaubada koina yo kowa koliwo.
19 Nige yagu namwanamwa yabo imiyamiya na ukwawa-natu-wagau, kupeiyau yau
besiele am topaisowa yabo.’
20 Kabo itolo yo ilau tamana koina. Gamene iyaele ilalaoma kelamamalawe mena
mwa tamana manna ilau igitai yo katena ikamkamna kabo isagena ilau, natuna
isapwali yo inisoi.
21 Gamene iwalo tamana koina iba, ‘Tamagu, yalopwanoko Yaubada koina yo kowa
koliwo, nige yagu namwanamwa yabo imiyamiya na ukwawa-natu-wagau.’
22 Kabo tamana iwalo ana topaisowao kolili iba, ‘Mwayamwayau kwama
namwanamwasosina malamalawena wakalai kwalawanama yo kwayalikwa. Yo
nimana mena pasa kwapeili yo kaena kana suma kwapeili.
23 Na kwalau bulumakau natuna sinisinibuna wakalaiyama kwaunuyamate kabo
takekan toyawa yo tayaliyaya.
24 Kaiwena natugu bwaite iboita na sauga bwaite yawasina ilobaiyoi, ilokwalalele na
talobaiyoi.’ Kabo kan lalakina siginauli yo siyaliyaya.”

Yeisu ana guguye Palisiyao kolili tonaenaeli siya sinuwabui kaiweli

25 Yeisu ana walo kobwaibwaili yaiyonana ietulan iba, “Sauganane tobagubaguna
ipileyoima iyawatagilima nume salina mena ibenalan dagugu yo talawauwau lalakina
nume mena.
26 Kabo topaisowa yabo iyoganama yo koina ineli iba, ‘Tawae sipaipaisowaine?’
27 Kainana iyamaisa iba, ‘Kamkava ipileyoima mwa tamamiu kan lalakina iginauli
kaiwena kamkava lolokwalalelena ilobaiyako me ana namwanamwa.’
28 Saugana tobagubagunane walone bwaite ibenalan kabo imunamunai yo isikote
nige nuwanuwana ilusae numene kalona mena. Mwa tamana iyawatagili koina
ikawanoi samasamalulu yakato ilau ilusae.
29 Na tamana kainana iyamaisa iwaloba, ‘Ugitai, bolime ibaibaiwasosi yapaisowa
kaiwem yau besiele topaisowa panpanna, yo nige sauga yabo am loinane yalilikwaili.
Na nige sauga yabo gouti natuna kuyeyeyama yo meyagu elieliyamwao kayaliyaya.
30 Na natum bwaite iya am wasawasa meuloina iyavenuwan sinesineo gana-
ganawalili kolili na saugana ipileyoima kuwalo bulumakau natuna sinisinibuna
siunuyamate iya kaiwena.’
31 Tamana iwalo koina iwaloba, ‘Natugu, sauga meuloina kowa te yau tamiyamiya
mwa ginauli meuloina koliyau kowa am gogo.
32 Na sauga bwaite kamkava inuwabuiko mwa ilonamwayagila takekan yo tay-
aliyaya. Kaiwena kamkava bwaite iboita na meyawasina, ilokwalalele na talobaiyoi.’ ”

16

Tanuwanuwatu namwanamwana na takatububu ala sauga yatala kaiwena (Madiu 11:12-13 yo 5:31-32 yo Malika 10:11-12)

1 Yeisu nuwanuwana ana tomuliyayao ikabiyakaiweli yanuwa yaulina kana wa-
sawasa siyapaisowa na mesabana tem wasawasane imwawasi Yaubada iyoganli
silusae simiyamiya ana nume miyamiya yaina koina. Mwa walo kobwaibwaili bwaite

iwalowen kolili iba, “Taubala yabo iya towasawasa na togitekalatan ipei ana wasawasane igitegite-kalatan. Kabo sauga yabo tomo tupwaliyao silau taubalane koina ana wasa siwolena siwaloba, ‘Togitekalatanne am wasawasa isibasiba-yanae.’

2 Kabo taubalane togitekalatanne iyoganama yo iba, ‘Wasam siwalowen yabenalan gubesi? Yagu wasawasa isa kuyapaisowailiko yo isa simiyamiya kuleleli pepa mena yo kuyeyama koliyau, kaiwena kani nige kuyayamala togitekalatan yoi kaiwegu, kani ukwaisulu paisowane koina.’

3 Mwa togitekalatanne iboma inuwanuwatu yo iba, ‘Tawae kani iyawatagili koliyau? Toweya kani yamiyaya? Kaiwena kikiunamo yagu taubala yagu kaba paisowane koina kani ikele-gabaegau. Genuwagu yaemala tokawakawanoi kisi yamwalimwaline yo nige yagu kaiwe na paisowa polopolowena yapaisowai besiele siya tokelikeli bwatano.

4 O, kabo nuwagu imayale, yakatai tawae kani yaginauli. Kani toloyagane kali yagayaga yatom-yataluli na tem saugana yagu kaba paisowane yalogabaen siya toloyagane kani siyoganiyau yalusae yamiyamiya ali nume mena.’

5 Kabo siya analiyao kali yagayaga simiyamiya ana taubalane koina kaigeda kaigeda iyoganlima koina. Ineli bagubagunana koina iba, ‘Kam yaga kana lalaki isa yagu taubala koina?’

6 Kainana iyamaisa iwaloba, ‘Oo yagane olo olibe kali baibaiwa dalam andeledi.’ Kabo togitekalatan iwalo koina iba, ‘Ee kam yagayaga kana lalaki pepana bwaite, ukwalai kumiyasio mwayamwayau na andeledi kusoke-gabaen na kulele-lobiyen pipti.’

7 Kabo togitekalatan ineliyoi labuina koina iba, ‘Kowa kam yagayaga kana lalaki isa?’ Kainana iyamaisa iba, ‘Yagayagane kana lalaki witi kanna baikina andeledi.’ Mwa togitekalatan iwalo koina iwaloba, ‘Ee kam yagayaga kana lalaki pepana bwaite ukwalai na andeledi kusoke-gabaen na kulele-lobiyen eiti.’ Kabo toloyagaone iwalo silau.

8 Kabo ana taubalane togitekalatanne ana paisowa wasana ibenalan yo iwalo koina iba, ‘Bwagana ukewali koliyau na iyamo yawasosimo kusonoga kaiwena toloyagaone kani siyoganiwo ali nume mena saugana tem yasikotanagiwo am paisowane koina.’ ”
Yeisu ana walo kobwaibwaili iyemwawasi kabo iba, “Bwaite kobwaibwailine iyakenayagila yakato yanuwa yaulina tomoliyao ali bisinisi paisowana koina sisonogasosi kabo muli mena tomeliwo ali sonoga.

9 Na yau yawalo kolimiu, yanuwa yaulina kana wasawasa kwasoiyagili tomo tobubutumao kolili na siyaliyaya kolimiu yo siyamala ami elieliyamwao mesabana tem wasawasane imwawasi Yaubada iyoganmiu kwalusae kwamiyamiya ana nume miyamiya yaina koina.

10 Yaiya tem ginauli kikiuna koina iobiga tabe ginauli lalakili kolili iobiga. Na tem ginauli kikiuna koina imwakota tabe ginauli lalakina koina imwakota.

11 Besiele komiu, tem nige yanuwa yaulina kana wasawasa kwayayapaisowa namwanamwai kani Yaubada nige sowasowana wasawasa yawasosi iyeliwa wagigitekalatagili.

12 Yo tem kamikavao ali wasawasa nige kwayayapaisowa namwanamwai kani nige tabe Yaubada ami wasawasa iyeyeliwa.

13 Nige sowasowana tomo kaigeda ipaisowa tautaubalao labui kolili. Kani yabo imulolo koina na yabo isikotanan. Nige sowana labuine kolili kupaisowa Yaubada yo wasawasa.”

14 Boda Palisi siya tonuwa-mane, kabo saugana Yeisu ana edeedede meuloina kabona iwalowen sibenalan mwa ana walone simalumaluwan.

15 Kabo Yeisu iwalo kolili iba, “Tomo manli mena kwayakenayagimiu yakato komiu todudulai na Yaubada katemiu ikatailiko. Na tawae tomo sigitai yo siwalo inamwanamwasosi, Yaubada manna mena ginauline ikawa-naenaeyan.

16 Loinao yo palopita ali palopisai simiyamiya ilaoma kanasiga Yoni Toyababitaiso
koina. Mulina mena tomo sibaibaiwa wasana namwanamwana Yaubada ana kaba
loina kaiwena sibenabenalan kabo sitonan kaikaiwe na tem silusae.
17 Mosese ana loina yabo kikiuna kana soke-gabae ikololososi kabo muli mena
bulibuli yo yanuwa yaulina ali tatagwaligwali.
18 Tem tau wainena isikotanan yo sine uloina ikasolanan kani taune iganawali.
Yo tem tau yabo ilaoma na sinene inainawasenane ikasolanan bwaimwa taune iya
iganawali."

Towasawasa yabo mekanakava Lasalo edeededeli

19 "Towasawasa yabo sauga meuloina kwama kali koleya namwanamwasosili
maisaliyao lalakili ilikwalikwali yo kaliyate kaigeda kaigeda kan namwanamwana
ikankan.
20-21 Tobubutuma yabo esana Lasalo sauga meuloina sikalakalaiyama towasawasane
ana nume gamwana manna mena sipeipei, iya nuwanuwana towasawasane ana
kantele sigabagabaegili ikalaili kolili ikekakekan. Yona meuloina silobalibaliyan yo
bwauwa silau koina kana baliyan sinamonamosili.
22 Imiyamiya kabo Lasalo iboita kabo aneloseyao sikalai silawan Abelamo salina
mena yo mekanakava simiyamiya. Yo mulina mena towasawasane iboita kabo tomo
yona sipei salai mena.
23 Kabo imiyamiya Edesi yo kamkamna lalakina ilobalobai. Isakaisae igitai Abelamo
mekanakava Lasalo siyaele kelamamalawe mena.
24 Mwa iyoga iba, 'Tamagu Abelamo, ukwate-kamkamna-yagau na Lasalo kuyawasa
ilau nimana gibuna iyabuta waila mena na ilaoma memenagu mena ipei na memenagu
iyatulu. Kaiwena yau yakamkamnasosi mayau bwaite kalona mena.'
25 Na Abelamo kainana iyamaisa iba, 'Natugu, kunuwatu-kalatan tauna kona
meyawasim koina yanuwa yaulina mena gogo namwanamwali ukalakalaili, na Lasalo
iya gogo naenaeli ikalakalaili. Na sauga bwaite Lasalo iyaliyaya dedei bwaite koina yo
kowa kamkamna lalakina kulobai.
26 Na ginauli yabo tabe, komiu yo kai luwaluwalila mena sowasowaga lalakina
imiyamiya, nige sowasowamai kalopanaisiwa yo komiu tabe besiele nige sowa-
sowamiu kwalopanaisima kolimai.'
27 Towasawasane iwalolau Abelamo koina iba, 'Tamagu, tem besielene yakawanoi
koliwo Lasalo kuyawasa ilobi tamagu ana nume mena.
28 Kaiwena kaukavao yoli valigigi siyaele simiyamiya. Tem ilau na iyanuwapeili na
sinuwabui tabu silalaoma kamkamnane yanuwanane bwaite koina.'
29 Abelamo kainana iyamaisa iwaloba, 'Mosese ana walo yo palopitao ali walo siyaele
Buki Tabu mena sowasowali sibenalan.'
30 Na towasawasane iwalo Abelamo koina iba, 'Tamagu Abelamo, bwaite nigele.
Na tem tomo yabo besiele Lasalo itoloyoima boita mena na ilau iwalo kolili kani
sinuwabui.'
31 Abelamo iwalo koina iba, 'Tem Mosese yo palopitao ali walo nige sibebenalan
tabe besiele tem toboita yabo itoloyoima boita mena nige sowana nuwali ikoi na
sinuwabui.' "

17

Naenaena kana nuwatu-pwaiki walona
(Madiu 18:6-7,21-22 yo Malika 9:42)

1 Yeisu iwalo ana tobenaliyao kolili iba, "Walo yawasosi, ginauliline siya tomo siwoya-
pwanolili kani siyawatagili na yaiya tomo koina woyane iyawatagili kani maisana
polopolowesosina ilobai Yaubada koina.

2 Tem towoyane tomeli kikiuna iwoya-pwanoli kana maisa Yaubada koina kani
ipolowesosi. Kaba gite yabo bwaite yawalowen. Tem tomo yabo veku polopolowena
galogalona mena sipan yo sigabaen kalita mena igalomwasi iboita maisana tupwana
ipolowe kaiwena yona iboita. Na towoyane maisana Yaubada koina ipolowesosi
kaiwena Yaubada kani towoyane yaluyaluwana isibayanae.
3 Mwa wagite-kalatagimiu kisi yabo kwawoya-pwanoli. Tem kamkava ilopwano
kuwalo koina kuba, 'Tabu ugiginauli besiele bwaite' yo tem iwaloba 'O, walo yawasosi
tomala yalopwano,' kabo ana lopwano kunuwatu-pwaiki.
4 Tabu am nuwatu-pwaiki kamkava koina ilolopei. Tem kamkava ilopwano koliwo yo
ikawanoi nuwatu-pwaiki kaiwena ee kunuwatu-pwaiki. Tem kaliyate kaigeda kalona
mena iginauli besiele meseben kabo sauga kaigeda kaigeda ilaowa yo iba, 'Yalop-
wano koliwo tem sowasowana kunuwatu-pwaikiyau' kabo sauga kaigeda kaigeda ana
pwanoli kunuwanuwatu-pwaikili."

Meli walona

5 Apositoloyao siwalo Yeisu koina siwaloba, "Ama meli kuyalalakiyoi."
6 Kainali iyamaisa iba, "Tem ami meli kikitoitoina imiyamiya, bwagana ana kikiu
besiele ketabu patuna, sowasowamiu ginauli kaba nuwapwanopwano kwapaisowaili.
Kabo tem kwawalo mayau lalakina yabo koina kwawaloba, 'Kuboma kutasulu yo
kuboma kulau ukumaiwo kalita mena,' kabo kani iginauli besiele ami walo."

Kita Yaubada ana topaisowa ilonamwayagila tapaisowamo me ala nuwalobi

7 "Tem yabo kolimiu me ana topaisowa panpanna na topaisowane ilau ipaisowa
tano mena, o nuwana sipi igitekalatagili, saugana ipileyoima tano mena, kani nige
kuwawalo ilaoma imimiyasio na ikekan baguna kabo muli mena kowa.
8 Nigele. Kani kuwalo koina mayau ipei na kam iloliga isugu ikatububunan kabo kam
ikalaiyama na ukekan yo kunuma. Imwawasi kabo muli mena iya ikekan yo inuma.
9 Nige kana lonamwa yakato taubalane ikawa-toki ana topaisowane koina kaiwena
topaisowane iya ipaisowamo besiele ana taubala ana walo.
10 Na besiele tabe bwaite komiu, saugana tem paisowa bwaite yaeyawa kolimiu
kwaemwawasi woli, kabo kwaba, 'Kai topaisowa bwagabwagamo nige ama
namwanamwa kolimai imiyamiya, ama paisowa bwaite kuyeyama kolimai
kapaisowamo.' "

Tolepelo kali baibaiwa sanaulu Yeisu iwoisili

11 Saugana Yeisu ilalau Yelusalema kaiwena, Galili yo Sameliya luwaluwalili mena
iyawatagili.
12 Kikiunamo iyawatagili yanuwa yabo koina kabo tolepelo yoli sanaulu ilobaili.
Sitolo tupwana kali mwayaga iyai,
13 kabo siyoga kainali lalakina mena siba, "Taubala Yeisu, ukwate-kamkamna-
yagimai."
14 Saugana igitaili, mwa iwalolau kolili iba, "Kwalau topwaoli kolili yomiu kwayake-
nayagili." Silaulau kamwasa mena kabo kali lepelo imwawasi.
15 Kalikava yabo saugana yona igitai inamwanamwa kabo ipileyoi ilolotobatobali
Yaubada koina kainana lalakina mena.
16 Ipileyoi ilau Yeisu koina italu-pwaopwaom kaekaena mena mwa ikawatoki koina.
Na iyamo iya Sameliya tomona.
17 Yeisu iba, "Tomo yoli sanaulu (10) yawoisili, na yoli naen (9) toweya siyaele?
18 Iya nige Yudiya dedeina tomona na iya ibomamo ipileyoima na Yaubada itobalan."
19 Kabo Yeisu iwalo tomone koina iba, "Kutolo yo kulau, am meli kaiwena ku-
namwanamwa."

Yaubada ana kaba loina ana sauga laoma kaiwena
(Madiu 24:23-28,37-41)

20 Boda Palisi sineli Yeisu koina siba, “Sauga esana Yaubada ana kaba loina iyawatagili?” Kainali iyamaisa iwaloba, “Saugana tem Yaubada ana kaba loina iyawatagili, nige besiele yakato tomo manli mena kilakilalane sigitaili,
21 o tem siwaloba, ‘Kagitai iya bwaite’ o ‘iya bwaine,’ nigele, kaiwena Yaubada ana kaba loinane iyaele imiyamiya luwamiu mena.”
22 Kabo Yeisu iwalo ana tobenaliyao kolili iba, “Sauga ilalaoma nuwanuwamiu lalakina Tomo Natuna ana kaliyate yabo wagitai na iyamo kani nige wagigitai.
23 Tomo kani siwalo kolimiu siwaloba, ‘Wagitai iya bwaine’ o tem ‘iya bwaite’ na tabu kwamumuliya kolili.
24 Kaiwena Tomo Natuna ana kaliyate kana kilakilala besiele pigabu tem ipigabu luwaluwali bwagabwaga mena na mayalena mena dedei meuloina imayale kani tomo meuloili sigitai.
25 Na baguna Tomo Natuna kani kamkamna lalakina ilobai, yo tabe yaso bwaite kani sisikotanan.
26 Besiele beyabeyana Nowa ana sauga koina Tomo Natuna ana sauga besiele. Kani tomo iyakate-yapitalili.
27 Sauganane tomo sikekakekan yo sinumanuma sikasokasole kanasiga kaliyatenane koina Nowa ilau ilusae waga kalona mena kabo yalubwasi ididi yo tomo meuloili siboitaoli.
28 Na mumuga kaigedana besiele tabe Lota ana sauga koina tomo sikekakekan sinumanuma gogo sigimwagimwala-yagili, sikumakuma yo sinumenume-kabi.
29 Na kaliyatenane koina Lota Sodoma iyabubu-gabaen kabo Yaubada veku salepa wedowedolina isuwe-lobiyenama bulibuli mena italu besiele galewa yo tomo meuloili igabuli siboitaoli.
30 Na kani bwaite besiele kaliyatene koina Tomo Natuna tomo sikilala.
31 Kaliyatene koina tem tomo yabo iyaele ana nume kewana mena yo ana gogo iyaele nume kalona mena, tabu ikakaisulu ilulusae ana gogone ikakalaili kaiwena nige sauga imiyamiya. Besiele tem tomo yabo iyaele ipaipaisowa tano mena tabu ipipileyoi ginauli yabo kaiwena.
32 Kwanuwatu-kalatan Lota wainena tawae iyawatagili koina.
33 Yaiya tem itonan yawasina ileboi kani igabaen yo yaiya tem yawasina igabaen kani yawasina ileboi.
34 Yawalo kolimiu, boniyainane koina tomo labui kaba keno kaigeda koina sikeno-keno, yabo kani sikalai na yabo imiyamiya.
35 Besiele tabe sinesineo labui sipaisowa toyawa witi kanna sitamtam, yabo kani sikalai na yabo imiyamiya.
36 Tatao labui sipaipaisowa tano mena besiele, yabo kani sikalai na yabo imiyamiya.”
37 Saugana tobenaliyao walone bwaite sibenalan, mwa sineli Yeisu koina siba, “Guyau, toisabo dedei koina kani ginauli bwaite kuwalowegili siyawatagili?” Kainali iyamaisa iba, “Tem wagitai aoao bodali sitowa niu liguli kolili sivalavalam ee wakatai bowa kana kilakilala iyaele yauli mena imiyamiya.”

18

Takawanoi samasamalulu tabu yola ikwakwatakwata

1 Kabo Yeisu walo kobwaibwaili yabo iedeedede-yani ana tobenaliyao kolili na tem iyakenayagili yakato sauga meuloina sikawakawanoi na tabu silolopei.
2 Iba, “Yanuwa yabo koina toyatala yabo imiyamiya iya nige Yaubada iyayakasisiyan yo nige tomo kaiweli inuwanuwatu.

3 Na kwabukwabuli yabo imiyamiya tabe bwaine yanuwane koina ilaolaoma toyatalane koina yo iwalowalo, ‘Kusaguiyau yo kagu tokalomagigili kuyatalayan ana pwanoli koliyau kaiwena.’
4 Sauga imamalawe toyatalane isikote, genuwana isagui. Muli mena kabo ibomayoi iba, ‘Bwagana nige Yaubada yayakasisiyan yo nige yanuwanuwatu tomo kaiweli,
5 na kaiwena kwabukwabuline iyapoloweyau kani yasagui yo ana yatala yaginauli. Tem nigele, kani isamasamalulu ilaolaoma kabo kani yogu ikwatakwata-yani.’ ”
6 Yeisu ana walo kobwaibwaili iyemwawasi kabo iba, “Wagitai toyatala naenaenane ana waloyameli sinene koina. Kabo ala toyatala dudulaina ana waloyameli kolila sowasowana tameliyan.
7 Yaubada iya bulibuli kana toyatala ana loina idudulaisosi kabo muli mena yanuwa yaulina kana toyatala ali loina. Mwa koina takatai yawasosi Yaubada ana gitesipwa tomonliyao siya kaliyate yo boniyai sivalavalam koina sagu kaiwena kani isaguili. Nige sowana ali kawanoi ipeipei-yavivila na isanasana besiele yanuwa yaulina kana toyatala mumugali.
8 Yawalo kolimiu Yaubada kani mwayamwayau ana tomoyao isaguili. Na saugana Tomo Natuna ipileyoima, kani isa tomo siya simiyamiya yanuwa yaulina mena sitolo kaiwe me ali meli ilobaili?”

Palisi yo takesi kana totano ali kawanoi

9 Tomo tupwaliyao sibomayoi siwaloseyagili yo kalikavao meuloili tabe sigitelobiyegili. Kabo Yeisu iwalo-kobwaibwaili-yagili tonuwasaesaene kaiweli iba,
10 “Sauga yabo tomo labui silau Nume Tabu koina na sikawanoi. Yabo Palisi yo yabo takesi kana totano.
11 Palisi ilusae itolo mwa ibomayoi kaiwena ikawanoi iba, ‘Yaubada, yakawatoki koliwo yau nige besiele tomo tupwaliyao kaiwena siya tokewali, siya mumugali inae yo siya siganaganawali, yo yau nige besiele takesi kana totano bwaite.
12 Wiki kaigeda kalona mena kaliyate labui tapwalolo kaiwena guliyam yakalakisiyeyan. Wiki kaigeda kaigeda yaginauli, mumugagu besiele. Yo ginauli meuloina yalobai kabo yayakasali gwau sanaulu, na gwau kaigeda yamulolowan koliwo.’
13 Palisi ana walo iyemwawasi kabo takesi kana totano ilusae na itolo suwala gamwa mena. Nige isasakaisae bulibuli mena kaiwena me ana mwalimwaline yo gamwagamwalina mena ikoikoi iba, ‘Yaubada yau tonaenaena, ukwate-kamkamnayagau.’ ”
14 Yeisu ana walo kobwaibwaili iyemwawasi kabo iba, “Yawalo kolimiu, saugana tomone ipileyoi ana nume mena, iya idudulai Yaubada manna mena na Palisi iya nigele. Kaiwena tomo meuloili siya sibomayoi sipei-seyagili Yaubada ipei-yataluli yo siya sibomayoi sipei-yataluli Yaubada kani ipei-seyagili.”

Yeisu melumeluwo kikiuli iwalo-muloloili
(Madiu 19:13-15 yo Malika 10:13-16)

15 Tomo tupwaliyao melumeluwo kikiuli sikalailima Yeisu koina na tem nimana ipeili pwatali mena. Tobenaliyao sigitaili kabo ali paisowane kaiwena siyokoiyagili.
16 Na Yeisu melumeluwone iyoganli silaoma koina yo iba, “Melumeluwo kwatalamwagili silaoma koliyau, tabu kwanunuwaili kaiwena melumeluwo besiele bwaite Yaubada ana kaba loina ilonamwayagili yawasosi.
17 Yawalo yawasosi kolimiu, tem tomo yabo Yaubada ana kaba loina nige iyayaliyayayani yo nige ikakalai besiele melumeluwo kikiuli ali kalai, iya kani nige ilulusae koina.”

Towasawasa yabo ana neli Yeisu koina
(Madiu 19:16-30 yo Malika 10:17-31)

18 Toloina yabo ineli Yeisu koina iba, “Toyakayakatai namwanamwana, tawae yaginauli na yawasi miyamiya yaina yalobai?”
19 Kabo Yeisu iwalolau koina iba, “Gubesi, ukwatai tawae kuwalowen saugana ukawa-namwanamwa-yagau? Nige tonamwanamwa yabo imiyamiya, Yaubadamo iboma iya tonamwanamwa.
20 Na ukwatai bwaite loinane iba, Tabu ganawali, tabu unuyamate, tabu kewali, tabu kamkava kuyakewa bwagabwagai, tamam yo sinam kuyakasisiyagili.”
21 Towasawasane iba, “Yagu sauga melumelu koina kanasiga sauga kabona loina bwaite meuloili yaobigaili.”
22 Yeisu walone ibenalan kabo iwalolau koina iba, “Ginauli kaigeda koina kudeva. Kulau am wasawasa meuloili ugimwala-yagili maneliyao kuwolegili tobubutuma kolili kabo kani am wasawasa kulobai bulibuli mena. Kabo muli mena kulaoma kumuliya koliyau.”
23 Saugana tomone walone bwaite ibenalan kabo nuwana inae kaiwena iya iwasawasasosi.
24-25 Yeisu tomone imankulakulai kabo iba, “Towasawasao ali lusae Yaubada ana kaba loina koina ikololososi kabo muli mena kameli sinalom gulana mena ana lusola.”
26 Siya ana walo sibenalan sineli siba, “Na kabo yaiya sowasowana lebo ilobai?”
27 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Ginauli tawae tomo nige sowasowali sipaisowai Yaubada iya sowasowana ginauline ipaisowai. Yaubada ibomamo iloina yaiya ilusae bulibuli mena yo yaiya nigele.”
28 Kabo Pita iwalo koina iba, “Na gubesi kai? Ama gogo meuloina kalogabaegili na kalaoma kamuliya koliwo.”
29 Yeisu iwalo kolili iwaloba, “Walo yawasosi yawalo kolimiu, yaiya tem ana yanuwa, tem wainena, tem kanakavao, tem sinana yo tamana o tem natunao ilogabaegili Yaubada ana kaba loina kaiwena,
30 kani sauga bwaite koina maisana lalakisosina yo sauga muli mena yawasina miyamiya yaina ilobai.”

Yeisu iedeededeyoi ana tobenaliyao kolili ana boita kaiwena (Madiu 20:17-19 yo Malika 10:32-34)

31 Yeisu tobenaliyao yoli tuwelo iyoga-suwalagili yo iwalolau kolili iba, “Iyaele talalau Yelusalema kaiwena kabo ginauli meuloina siya palopitao silelelelíwa Tomo Natuna kaiwena kani iyamala yawasosi.
32 Kani siwolena siya nige Yudiya* kolili yo sitalawasiyan, sikawa-naenaeyan, sikaikaisoi, sisapi-gwalagwalai yo siunuyamate,
33 iboita yo kaliyate yaiyonana koina kani itoloyoi boita mena.”
34 Tobenaliyao Yeisu ana walo nige nuwali imamayaleyan, ana walo kana nuwamayale iwadam kolili kabo nige sikakatai tawae walona iwalowalo.

Tomangibugibu yabo ana meli Yeisu koina mwa woisi ilobai (Madiu 20:29-34 yo Malika 10:46-52)

35 Yeisu kikiunamo iyawatagili yanuwa Yeliko koina kabo tomangibugibu yabo silobai. Iya imiyasio kamwasa dedeina mena yo ikawakawanoi tomo kolili.
36 Saugana ibenalan boda silologabaen, kabo ineli tomo kolili iba, “Tawae siginagin-auline?”
37 Kainana siyamaisa siwaloba, “Yeisu game Nasaleta ilalau.”
38 Kabo iyoga iba, “Yeisu, kowa Deibida tubuna, ukwate-kamkamna-yagau.”†

* **18:32:** Iwalowalo Loma tokaleyayao kaiweli † **18:38:** Saugana tomangibugibune walone bwaite iwalowen Yeisu koina, Yeisu ikatai yakato tomangibugibune me ana meli ikilala iya Tolebolebo.

39 Tomo siya sibagubaguna siyokoiyan yo siwalo koina yakato imwanou, na iyoga
samasamalulu yoi iba, “Deibida tubuna, ukwate-kamkamna-yagau.”
40 Yeisu ilotolo mwa iwalo tomo kolili tomangibugibune sikalaiyama koina. Saugana
ilaoma Yeisu koina mwa Yeisu ineli koina iba,
41 “Tawae nuwanuwam yapaisowai kaiwem?” Kainana iyamaisa iba, “Guyau,
nuwanuwagu mangu silala.”
42 Yeisu iwalo koina iba, “Am meli kaiwena manim silala, kunamwanamwa.”
43 Sauganane manna sinamwanamwa kabo Yeisu koina imuliya yo Yaubada itobato-
balan. Tomo meuloili ginauline sigitai kabo siya tabe sitobatobali Yaubada koina.

19

Tomo lolokwalalelena Sakiusa ana meli Yeisu koina mwa lebo ilobai

1 Kabo Yeisu Yeliko koina ilusae mwa yanuwane kalona mena ilaulau.
2 Na tomo yabo iyaele esana Sakiusa iya takesi kana totano ali tobaguna yabo, yo iya
towasawasa.
3 Nuwanuwana lalakina tem Yeisu igitai na nige sowasowana kaiwena saliyana
ikubwa yo boda ilalaki.
4 Kabo isagena baguna boda luwali mena ilau mayau esana sikamole ivinaei kaiwena
Yeisu ana laomane koina tem igitai.
5 Saugana Yeisu ilaoma iyawatagili dedeinane koina kabo isakaisae yo iwalo koina
iba, “Sakiusa, mwayamwayau ukwaisuluma, kaiwena nuwanuwagu sauga bwaite
koina am nume mena yamiyamiya.”
6 Kabo saugana Sakiusa isaluluma mayaune koina me ana yaliyaya Yeisu iyogan silau
ana nume mena.
7 Tomo meuloili sigitai kabo sietaetalapili Yeisu kaiwena siba, “Gubesi mwa Yeisu
ilusae tonaenaenane ana nume mena.”
8 Na numene kalona mena Sakiusa itolo yo iwalolau Yeisu koina iba, “Guyau, kani
yagu wasawasa yayakasa gwau labui kabo gwau yabo kani yaolena tobubutumao
kolili. Tem tomo yabo yamwakotayanako yo ana gogo yakewaliyako, kani me esopali
yayamaisa-yapileyoi.”
9 Kabo Yeisu iwaloba, “Kabona Yaubada nume bwaite kana tomiyayao ileboili,
kaiwena tomone bwaite Sakiusa ana meli ipei Yaubada koina kabo sowasowana tawalo
yakato iya tabe Abelamo tubuna yabo.
10 Kaiwena Tomo Natuna ilaoma lolokwalaleleli iloyaili yo ileboili besiele tomone
bwaite.”

Tapaisowa kaikaiwe Yeisu ana pileyoima sauga yatala kaiwena
(Madiu 25:14-30)

11 Tomo siya siyaele Yeisu ana edeedede sibenabenalan mwa walo kobwaibwaili
yabo iedeededeyan kolili kaiwena tomo ali nuwatu yakato kikiunamo Yeisu ilusae
Yelusalema na Yaubada ana kaba loina iyatubu. Yelusalema nige imamamalawe Yeliko
koina.
12 Iba, “Tomo lalakina yabo ilalau yanuwa kelamamalawe koina na tem kana pwaop-
waom wasawasana siwolena na ipileyoimayoi iboma ana yanuwa mena iloina.
13 Ana topaisowao yoli sanaulu iyoganlima, mwa yoli sanaulune mane siliba andeledi
kaigeda kaigeda iwolegili kolili yo iwalo kolili iba, ‘Mane bwaite kwayapaisowaili
kanasiga yapileyoima.’ Imwawasi kabo ilau.
14 Na ana yanuwa tomonliyao sikalomagigilan kabo tomo tosagenawasa siyawasali
silau yanuwane ilalaune koina mwa siba, ‘Nige nuwanuwamai tomo lalakinane bwaite
iyamala ama kin.’ Na walone bwaite nige sibebenalan.”
15 “Na iyamo tomo lalakinane sipei iyamala kin kabo ipileyoima iboma ana yanuwa
mena na iloina. Saugana ipileyoima, kabo iba, ‘Topaisowa siya beyabeyana mane

yaolegili kolili kuyoganli silaoma koliyau nuwanuwagu yakatai mane gubesi ali ya-payapaisowaili, nuwana kana etulan isa tabe silobailiko.'
16 Topaisowa bagubagunana ilaoma iba, 'Taubala, beyabeyana mane siliba andeledi kaigeda kuyeyama, mwa yayapaisowa mwa kana etulan andeledi kaigeda tabe yalobai.'
17 Kainana iyamaisa iba, 'Kowa topaisowa namwanamwana am paisowa idudu-lai kaiwena bwagana ginauli bwaite nige ginauli lalakina na iyamo ugitekalatan namwanamwai, mwa kani yapeiwo yanuwa kali baibaiwa sanaulu kuloinayagili.'
18 Topaisowa labuina ilaoma koina iba, 'Taubala, beyabeyana mane siliba andeledi kaigeda kuyeyama mwa bwaite yayapaisowa kana etulan pipti yalobai.'
19 Tomo lalakinane iwalo koina iba, 'Inamwanamwa, kani bwaite maisam yaeyawa yapeiwo yanuwa kali baibaiwa paibi kuloinayagili.'
20 Yo topaisowa yaboyoi ilaoma koina iba, 'Taubala, beyabeyana siliba andeledi kaigeda kuyeyama ee iyaele bwaite, kaleko tupwatupwana kikiuna yakalai mwa yasuma koina yawadam kisi ikwalalele.
21 Kowa tomo kolokololona kaiwena am wasawasa ukwalakalai tomo uloili ali paisowa koina. Siya sipelipeli yo sikelikeli na kowa nonowanamo ukwalakalai na kupeipei am lakawa mena. Kabo yamatausagiwo mwa manene nige yayayapaisowa.'
22 Tomo lalakinane iwalolau koina iwaloba, 'Kowa topaisowa naenaena, na kuboma am walo ipileyoi koliwo yo iletaiwo. Ukwataiyako yau tomo kolokololona yo yagu wasawasa yakalakalai tomo uloili ali paisowa koina.
23 Na tawae kaiwena nige kulalau yagu mane kupepei benki koina na siyapaisowa? Tem uginauli besiele kani kana etulan yalobai. Na nigele, nige kupaipaisowai.'
24 Kabo iwalo siya sitotolo salina mena kolili iba, 'Manene wakele-gabaen koina yo kwaolena topaisowa bagubagunanane koina iya siliba tu andeledine koina.'
25 Na siwalo koina siba, 'Na Taubala, iya siliba andeledi ikalaiyako.'
26 Kabo tomone lalakinane kainali iyamaisa iba, 'Yawalo kolimiu, yaiya ipagan koina, kani Yaubada ietulan. Na yaiya nige ipapagan koina bwagana kikiuna imiyamiya koina Yaubada kani ikele-gabaen mowoi.*
27 Na siya sikalomagigili koliyau yo nige nuwanuwali yaemala ali kin, kwalau wakalaili silaoma koliyau, kabo wakoyamateli mangu mena.' "

Yeisu ana lusae Yelusalema kana koleya besiele kin yabo ana lusae (Madiu 21:1-11 yo Malika 11:1-11 yo Yoni 12:12-19)

28 Yeisu ana walo iyemwawasi kabo ilalauyoi yakato ilau Yelusalema.
29 Yeisu me ana tobenaliyao silokelakubwamako kalo kikiuli labui kolili bwaimwa Bedipegi yo Bedani koya Olibe salina mena kabo tobenali labui iyawasa-bagunayagili.
30 Iwalo yoli labuine kolili iba, "Kwalau kalone koina na manimiu mena ase yabo kani wagitai bwaimwa sipan-kalatan. Asene wauwau-bona nige yabo tomo imwamwalisae-tonan. Kwalivasi yo kwayoganama.
31 Tem tomo yabo iwalo kolimiu, 'Tawae kaiwena asene kwalivalivasi?', kabo kainana kwayamaisa bwaite besiele kwaba, Guyau nuwanuwana."
32 Tobenali labuiwa siya iyawasaliwa silau yo silobai besiele Yeisu ana walo kolili.
33 Saugana tobenaline asene silivalivasi ase tanuwagaliyao siwalo kolili siba, "Tawae kaiwena asene kwalivalivasi?"
34 Kabo tobenaliwone kainali siyamaisa siba, "Guyau nuwanuwana."
35 Asene sikalaiyama Yeisu koina, ali kaleko siyeseli pwatana mena kabo Yeisu sisagui sikele-mwaliseyan asene koina.
36 Ase mena ilaulau yo tomo tupwaliyao kali kwama siyeseli kamwasa mena.

* **19:26:** Nuwana iwalowalo meli kaiwena.

37 Saugana iyawatagilima koya Olibe salina mena kabo tomuliyayao siya boda
lalakina siyatubu Yaubada sitobalan kainali lalakina mena kaiwena ginauli kaba
nuwapwanopwano sibaibaiwa sigitailiko.
38 Siba, “Osana. Yaubada iwalo-muloloi kinne iya ilaoma Guyau esana mena. Osana.
Daumwali yo wasawasa bulibuli mena.”
39 Palisi tupwaliyao siyaele bodane luwali mena nige siyayaliyaya tomuliyayao
ali walo-tobali kaiweli kabo siwalolau Yeisu koina siwaloba, “Toyakayakatai, am to-
muliyayao kuwalo simwanou.”
40 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Na yawalo kolimiu, tem simiya-mwanou kani vekune
meuloili siyoga.”

Yeisu ana palopisai Yelusalema kaiwena

41 Yeisu Yelusalema ilokela-kubwai-yamako mwa saugana manna igabaen ilau igitai
kabo me ana valam tawae kani iyawatagili Yelusalema tomiyayao kaiweli,
42 iba, “Tem komiu kaliyate kabona wakatai tem tawae waginauli yakato daumwali
kwalobai inamwanamwa, na iyamo nige sowasowamiu wakatai kaiwena iwadam
kolimiu.
43 Na sauga ilalaoma kani kami tokalomagigiliwo silaoma sikaleya kolimiu, kabo
simiya-takikilagimiu kani ami kaba lusae yo ami kaba yawatagili meuloina simiya-
kausili.
44 Ami yanuwa kani sikele-gwaligwali yo sisibayanaeli, nige veku tupwa yabo
imiyamiya dedeine koina yo kana tomiyayao siunuyamateli. Ginauli bwaite siya
kani siyawatagili kaiwena Yaubada ilaoma nuwanuwana ileboimiu, na iyamo nige
wakikilala.”

Yudiya tautaubalao yo topwaoli lalakili ali mane kana kamwasa Yeisu isibayanae
(Madiu 21:12-17 yo Malika 11:15-19 yo Yoni 2:13-22)

45 Yeisu ilusae Nume Tabu kalona mena yo togimwala kalona mena iyatubu itawoili
siyawatagili.
46 Iwalolau kolili iba, “Buki Tabu mena Yaubada ana walo silele iba, ‘Yagu nume
esana kani sipei kaba kawanoi.’ Na komiu kwayapaisowa besiele tokewali ali gula kaba
lowadam.”
47 Kaliyate kaigeda kaigeda Yeisu iyakayakatai Nume Tabu mena. Topwaoli lalak-
ili yo loina kana toyakayakataiwo yo Yudiya tautaubalao simunamunai lalakina yo
nuwanuwali siunui,
48 na nige sowasowana ginauli yabo siginauli koina, kaiwena tomo meuloili nuwali
iyai ana yakayakatai kaiwena.

20

Yudiya toloinao sitonan tem Yeisu siyakewai ana edeedede koina na Yeisu isonoga-gabaegili
(Madiu 21:23-27 yo Malika 11:27-33)

1 Saugana Yeisu tomo iyakayakataili Nume Tabu mena yo tabe wasa
namwanamwana igugugugugyeyan, kabo kaliyate yabo koina Yudiya toloinao siya
topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakataiwo yo tautaubalao silaoma koina sabi
yokoiyanna,
2 siwaloba, “Yaiya ana loina mena kulaoma na togimwala kutawoili siyawatagili
Nume Tabu mena? Yaiya ana loina mena kupaisowai besiele?”
3 Yeisu ikataiyako yakato sitonatonan na siyakewai ana edeedede koina kabo kainali
iyamaisa iba, “Baguna bwaite yagu neli kaigeda kani yaeyawa kolimiu.

4 Kita takataiyako Yoni Toyababitaiso tomo iyababitaisoli. Yagu neline bwaite besiele.
Gubesi, yaiya ana loina koina Yoni Toyababitaiso ipaipaisowane, Yaubada ana loina
koina o nuwana tomo ali loina kolili?"
5 Toloinaone Yeisu ana neli sibenalan kabo siedeedede sibomamo kolili siba, "Tem
tawaloba, 'Yaubada ana loina koina' kani Yeisu ineliyagilayoi kani iba, 'Na tawae
kaiwena mwa nige Yoni kwamemeliyan?' Tem neline iwalowen kolila kani tamwal-
imwaline lalakina boda bwaitete manli mena kaiwena siya sikataiyako yakato Yoni
tasikotanan.
6 O tem tawaloba, 'Tomo ali loina kolili' kani boda bwaitete silovekuila kaiwena ali
nuwatu yakato Yoni iya palopita yabo yo ipaisowai besiele Yaubada ana loina koina."
7 Mwa koina siba, "Nige kakakatai."
8 Kabo Yeisu iba, "Tem nige sowasowamiu yagu neline kwayamaisa, yau besiele kani
nige yawawalowen yaiya ana loina koina ginauliline bwaite yapaisowai."

Walo kobwaibwaili togitekalatan naenaeli kaiweli (Madiu 21:33-46 yo Malika 12:1-12)

9 Muli mena Yeisu walo kobwaibwaili bwaite iwalowen Yudiya toloinao yo tabe boda
meuloili kolili iwaloba, "Taubala yabo ana tano ikumai wain bwagabwagamo. Kabo
iwolegili tomo tupwaliyao kolili na siyapaisowa na wain maisana siwolena koina. Na
iya ilau ilokeikeile dedei yabo koina sauga imamamalawe kaiwena.
10 Na kelikeli kana sauga koina taubalane iya imiyamiya dedei yabo mena na ana
topaisowa yabo iyawasa yakato ilau wain uwena maisana tupwana tano togitekala-
tanwo kolili ikalai ilawan iwolena koina. Na iyamo tano togitekalatanne topaisowane
sikabikalatan yo sisapi mwa siyawasa-yapileyoi menimana.
11 Kabo taubalawa ana topaisowa labuina iyawasayoi kolili kabo kana kaleko silolo
yo siunu-gwalagwalai mwa siyawasa-yapileyoi menimana.
12 Yo tabe yaiyonana iyawasayoi kolili yo topaisowane siunui kelepa mena yo mek-
wasikwasinena sitawoi ipileyoi.
13 Kabo taubalane iwaloba, 'Kani tawae yaginauli? Natugu tauna yamulolo lalakina
kani yayawasa, nuwana iya bwaite natugu kani siyakasisiyan.'
14 Na saugana togitekalatan taubalane natunane sigitai sibomayoi siedeedede kolili
siba, 'Iya tano tanuwagana natu yawasosina. Talau taunuyamate na kita tanone takalai
ala tano.'
15 Mwa sikabikalatan yo sigabae-yawatagilan ganamuli mena na siunuyamate."
Yo Yeisu ana edeedede iyemwawasi yo iwalo kolili iwaloba, "Tawae kani taubalane
ipaisowai?
16 Walo yawasosi, taubalane kani ilaoma togitekalatanne iunuyamateli yo tanone
kani iwolena togitekalatan uloili kolili." Saugana tomo walo bwaite sibenalan siba,
"Tabu Yaubada igiginauli besiele."

17 Yo Yeisu imankulakulaili yo iba, "Buki Tabu ana walo bwaite, 'Baguna vekune
tokabi nume sisikotanan na sauga bwaite Yaubada iyatoloyoi iyamala veku kaikaiwena
yo veku meuloili iloinayagili.'
18 Tem yaiya ibeku veku bwaite pwatana mena kani ikogaogaoli. Na tem veku bwaite
ibeku tomo yabo pwatana mena kani ikomutumutu."
19 Saugana topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakataiwo walo kobwaibwailine
bwaite sibenalani, sikatai yakato siya kaiweli mwa iwalowalo, kobwaibwailine tano
togitekalatan bwaimwa siya. Simunamunai kabo sauganane koina nuwanuwali Yeisu
sikabi-kalatan na iyamo boda simatausagili kaiwena boda bwaite meuloili ali nuwatu
yakato Yeisu iya palopita yabo.

Yudiya toloinao sitonatonan tem Yeisu siyakewai ana edeedede koina takesi kaiwena na iyamo isonoga-gabaegili
(Madiu 22:15-22 yo Malika 12:13-17)

20 Toloinaone Yeisu sigitagitai kabo tomo tupwaliyao siyawasali koina na sineli
mwakota mena gubesina Yeisu kaba yakewaina yabo siginauli na siwalo-masalan
Pailato koina kaiwena nuwanuwali Yeisu siyatalayan.
21 Kabo tomone silau Yeisu koina sitobali-mwakomwakota siba, “Toyakayakatai,
kakatai yakato sauga meuloina kuwalo yawasosi yo am yakayakatai Yaubada ana
kamwasa kaiwena idudulai. Yo tabe nige tomo yabo kumamatausan, bwagana
tosonosonoga o nuwana towasawasa na iyamo nige ugogolulau kolili.
22 Gubesi, sowasowana Sisa kaiwena takesi tapei o nigele?”*
23 Yeisu ikataiyako yakato siya nuwanuwali Sisa kana kawa-naenae sibenalan na ana
walone siwalo-masalan toloinao kolili na tem siyakewai kabo iba,
24 “Mane siliba wakalaiyama kwayakenayagau.” Mwa sikalaiyama yo siyakenayan
kabo ineliyagili iba, “Yaiya makamakayauna yo tabe yaiya esana silele manene koina?”
Siwalolau koina siba, “Sisa.”
25 Yo Yeisu iwalo kolili iba, “Ginauline siya Sisa ana gogo kwaolena Sisa koina na
ginauline siya Yaubada ana gogo kwaolena Yaubada koina.”
26 Saugana ana walo sibenalan kateli sipitali, nige sowasowali ana lopwano silobai
tomo manli mena kabo simwanou.

Sadusi Yeisu sineliyan toboita ali toloyoi kaiwena
(Madiu 22:23-33 yo Malika 12:18-27)

27 Tabe Sadusi tupwaliyao silaoma Yeisu koina. Na Sadusi ali nuwatu yakato nige
toloyoi yaboyoi,
28 mwa Yeisu sineliyani siba, “Toyakayakatai, Mosese iwalo tem tomo yabo ikasole
nige natunao na iboita kani kanakava yawasosi ilaoma yo kanakavane kwabukwab-
ulina ikasolanan na tem natunao ipagan siya melumeluwone siyamala kanakavane
boiboitanane iya natunao.
29 Na bwaite kaba gite yabo. Tomo yabo mekanakavao yoli seben, tobagubaguna
ikasole nige natunao na iboita,
30-31 kabo kwabukwabulina kanakava ikasolanan. Besiele kaigedana iyawatagili
kanakava labuina koina besiele yaiyonana koina yo besiele meuloiline kolili paganne
silobai.
32 Ana kaba mwawasi sinewa iboita.
33 Tem yawasosi toboita kani sitoloyoi, ali toloyoine koina yoli seben luwali mena
yaiya iya wainena yawasosi, kaiwena meuloiliwa sikasolanan?”
34 Yeisu kainali iyamaisa iwaloba, “Sauga bwaite koina tomo sikasole,
35 na siya Yaubada ikawa-namwanamwa-yagili yo sitoloyoi nige kasoleyoi,
36 kaiwena nige sowana siboitayoi. Sitoyatoyawa aneloseyao kolili yo Yaubada
natunao kaiwena sitoloyoiko.
37 Mosese iyakenayagila yakato toloyoi ipagan kaiwena mayau kalapulupululuna
edeededena koina Mosese iwalo Yeoba koina iba, ‘Kowa Abelamo, Aisake yo Yakobo ali
Yaubada.’ Bwagana siboitako yoli yaiyonane siyaele bulibuli mena meyawasili.
38 Mwa koina Yaubada nige tomo boiboitali ali Yaubada, siya tomo meyawasili ali
Yaubada.”
39 Kabo loina kana toyakayakatai tupwaliyao siya toloyoi walona sikawa-
namwanamwayan siwaloba, “Toyakayakatai am walo idudulai”.

---

* **20:22:** Na Sisa iya Loma tomona yo dedei meuloili iloiloinayagili na takesi polopolowena ipei tomo meuloili kolili na tem Sisa kamwasa kaba lokeikeile sibaibaiwa ipaisowaili yo tabe ana tokaleyayao sibaibaiwa iyamaisali. Na tomo Yudiya nige siyayaliyaya takesine kaiweli.

40 Kabo Sadusiyao yo tabe toloinao meuloili nige nuwanuwali neli yaboyoi sineliyan
kisi simwalimwaline.

Yudiya toloinao ali katai Mesaiya kaiwena nige idududulai
(Madiu 22:41-46 yo Malika 12:35-37)

41 Yeisu iwalolau bodane sitotolo salina mena kolili iwaloba, “Gubesi na Yudiya
toloinao siwalo yakato Mesaiya iya besiele tomo molosi na naga iya kani ilaomaya
Deibida kana mumuga kalona mena?
42 Na Deibida ana nuwatu nige besiele kaiwena ana Same koina iwaloba, ‘Yeoba
Yaubada iwalo yagu Guyau koina, ulaulagu mena kumiyasio,
43 kanasiga kam tokaleyayao yapeili kaekaem yaulina mena.’
44 Tem toloinao ali nuwatu idudulai Mesaiya kaiwena kani Deibida Mesaiya ikawa-
tubu-wan na iyamo nigele. Ikawa-Guyau-wan besiele talobai ana Same Buki Tabu
mena.”

Yeisu loina kana toyakayakataiwo ikawa-naenae-yagili
(Madiu 23:1-36 yo Malika 12:38-40)

45 Saugana tomo meuloili ana yakayakatai sibenabenalan Yeisu iwalo ana to-
muliyayao kolili iba,
46 “Wagite-kalatagimiu loina kana toyakayakataiwo kaiweli. Kaiwena gagasa
mena silaoma kwama malamalawena siluwuili silolokeikeile kaba gimwala kolili na
mesabana tomo sigitaili na sikawatoki kolili. Yo yaboyoi nuwanuwali kaba miya
namwanamwali nume tapwalolo kolili yo besiele soi kali sauga koina nuwanuwali
simiya-baguna tomo manli mena kali yakasisi kaiwena.
47 Yo tabe kwabukwabuliwo ali nume sikalaili mwakota mena. Kabo muli mena silau
sitapwalolo yo ali kawanoi simamalawe na mesabana tomo ali nuwatu yakato siya
todudulai. Na nigele, naga Yaubada maisa polopolowena iwolegili.”

21

Kwabukwabuli ana mulolo ilalakisosi Yaubada manna mena kabo muli mena towa-
sawasao ali mulolo
(Malika 12:41-44)

1 Yeisu igitai towasawasao silaolaoma Nume Tabu koina ali mulolo mane sipeipeili
mulolo kaba peina koina.
2 Yo tabe igitai kwabukwabuli iya tobubutuma yabo ana mulolo pene kikiuli labuimo
ipeili.
3 Kabo Yeisu iwaloba, “Yawalo yawasosi kolimiu, Yaubada manna mena, kwabuk-
wabuli bwaine ana mulolo, meuloili ali mulolo ilalaki-gabaegili.
4 Kaiwena meuloili ali tupwa lalakili simiyamiya na bwaite kwabukwabuline iya
tobubutuma yo ana mane meuloina ipei yo nige yaboyoi ana tupwa imiyamiya na koina
kana igimwala.”

Yeisu ana walo-masala Nume Tabu ana tatagwaligwali kaiwena
(Madiu 24:1-2 yo Malika 13:1-2)

5 Tobenaliyao tupwali Nume Tabu kana koleya namwanamwana sigitai mwa
Yeisu siyakenayan yo siwalo siba, “Taubala, Nume Tabune kana pasao kali koleya
sinamwanamwasosi kaiwena veku lalakili kolili sikabili na tabe tomo ali mulolo
namwanamwali kolili siyapasali.”
6 Kabo Yeisu kainali iyamaisa iwaloba, “Sauga ilalaoma koina ginauline wagitagi-
tailine kani meuloili sitatagwaligwali yo nige sowasowana veku yaboyoi itupwa ana
kaba miya mena imiyamiya wagitaiyoi.”

7 Mwa sineliyani siba, “Toyakayakatai, toisabo sauga koina ginauline
kuwalowalowegiline kani siyawatagilima? Toisabo kilakilala kani kagitai na kakatai
ginauline kani kikiunamo siyawatagili?”
8 Kabo Yeisu iwalo kolili iwaloba, “Sauganane koina kani tomo sibaibaiwa esagu
mena silaoma na kaigeda kaigeda iwaloba, ‘Yau Mesaiya’ yo ‘Sauga ilaomako.’ Na
wagitekalatagimiu, kisimo tomo simwakota-yagimiu. Tabu kwamumuliya kolili.
9 Yo sauganane koina tabe kani wasa kwabenalagili kaleya yo talawauwau lalak-
ili. Tabu kwamamatausi yo tabu wakakatewakaka kaiwena ginauli bwaitete kani
siyawatagili baguna, kabo muli mena yanuwa yaulina ana kaba mwawasi iyawatagili.
10 Boda yo boda kani sikaleya yo tabe yaboyoi kaba loina yo kaba loina kani sikaleya.
11 Mwanikiniki lalakili yo guliyam lalakili yo muya lalakili kani siyawatagili dedei
meuloili kolili. Yo ginauli kaba matamatausi yo kilakilala bulibuli mena kani siyawatag-
ili tabe.
12 Na baguna kani tomo sikabi-kalatagimiu yo siyakamkamnamiu yo silawagimiu
nume tapwalolo yo nume pan kolili yatala kaiwena. Kaiwena komiu kwameliyagau
kani sikalaimiu yo silawagimiu siyatolomiu toloinao yo kinyao manli mena.
13 Sauganane koina sowasowana wasa namwanamwana kwayawasayan kolili.
14 Tabu kwanuwanuwatu ali yakewaimiu kaiwena yo tabe ali walo kolimiu kaiwena,
15 kaiwena sonoga yo ami walo kani yaeliwa kabo kami tokalomagigili nige sowana
sikawa-mwakomwakota-yagimiu.
16 Yo kani ami susuyao, nuwana tamamiyao, sinamiyao, kamikavao yo dumiyao
yo ami eliyamwao siwalo-masalagimiu toloinao kolili. Yo tupwamiyao kani siunuya-
matemiu.
17 Yo tomo meuloili kani sikalomagigi-lagimiu kaiwena komiu kagu tomeliwo.
18 Na iyamo nige sowasowana itomiu kaigeda ikwalalele.
19 Na tem me ami kalakisiye yo kwatolo kaiwe kani yawasimiu kwalobai.”

Sauga Naenaena Ana Yawatagili
(Madiu 24:15-21 yo Malika 13:14-19)

20 Yeisu iwaloyoi iba, “Na saugana wagitai tokaleyayao yanuwa Yelusalema siyatakik-
ilan kabo wakatai yanuwane kani kikiunamo sisibayanae.
21 Bwaine sauganane koina Yudiya dedeina kana tomiya meuloili ilonamwayagili
siyabubu koya kolili. Yo siya simiyamiya Yelusalema taon kalona mena ilonamwayagili
silogabaen. Yo siya Yelusalema gana muli mena tabu silulusae.
22 Kaiwena sauganane koina Yaubada ana sauga gum yai Buki Tabu iwalo-
masalanako kani iyamala yawasosi.
23 Ooo. Yawasosi yakatekamkamna-yagili siya tosiumao yo toyasuyasusuwo kaiweli,
kani ikololososi kolili sauganane koina. Kaiwena kamkamna lalakina kani iyawatagili
dedeinane koina yo tomo Yudiya bwaitete kani sikamkamna,
24 yo siboita kaleya kelepana mena. Siya nige siboboita kani sipanili yo silawagili
dedei uloi uloi kolili me kali pan. Siya nige tomo Yudiya kani silaoma na Yelusalema
sisibayanae yo dedeinane siutumutumutu molosan kanasiga ali loinane kana sauga
imwawasi.”

Tomo Natuna ana laoma kana kilakilala
(Madiu 24:29-31 yo Malika 13:24-27)

25 “Sauganane koina kani kilakilala siyawatagili dabwelo, waikena yo utu kolili.
Yo yanuwa yaulina mena tomo meuloili kani sikatewakaka kaiwena kani kalita
iyokoyokososi yo dibwali yo bagolu balamumuliyao kani silalakisosi.
26 Tomo meuloili kani simatausi yo mankaluwa isaeili yo yoli siwelai yo sisawo-
sawowoli saugana sisanasana tawae kani iyawatagili yanuwa yaulina mena. Yo tabe
ginauli meuloili bulibuli mena Yaubada kani inukuili.

27 Kabo tomo kani sigitai Tomo Natuna ilalaoma yaloyaloi mena, me ana kaiwe yo me
ana wasawasa lalakina.
28 Na saugana ginauliline bwaite siyatubu siyawatagili kwatolo kaiwe yo wakatepatu
kaiwena ami lebo kikiunamo kwalobai."

Kaba gite saido koina
(Madiu 24:32-35 yo Malika 13:28-31)

29 Kabo kaba gite bwaite iwalowen iba, "Tem saido yo mayau meuloili tagitaili,
30 yo liguli waluwaluli sikin takatai yaikin kana sauga ikelakubwamako.
31 Yo tabe besiele saugana tem ginauli meuloina yawawalowegiline wagitaili
siyawatagili, wakatai Yaubada ana kaba loina ikelakubwa-olimako.
32 Yawalo yawasosi kolimiu, ginauli meuloiline yawawalowegiline kani siyawatagili
kabo muli mena yasone bwaite imwawasi.
33 Naga bulibuli yo yanuwa yaulina simwawasi na iyamo yagu walo kani nige sowana
imwawasi.
34 Na wagite-kalatagimiu tabu numa yauyaule yo tabu katemiu yanuwa yaulina kana
polowe kolili siloloyapowonli kisi yaluyaluwamiyao sikabi-yabeluli. Tem mumugamiu
besiele kani Tomo Natuna katemiu iyapitali ana yawatagili kaliyatenane koina besiele
yakayakan sokasokali ali beku sipwasipwa kalona mena.
35 Kaiwena tomo meuloili simiyamiya dedei meuloili kolili yanuwa yaulina mena
kani kateliyao sipitali.
36 Kabo tabu miya bwagabwaga, sauga meuloina wagitekalatagimiu yo
wakawakawanoi yakato me ami meli kaikaiwena na tabu ginauli naenaeline
siyayawatagili kolimiu. Wakawanoi ami meli ikaiwe na mesabana kwatolo Tomo
Natuna manna mena."
37 Kaliyate kaigeda kaigeda Yeisu iyakayakatai Nume Tabu mena. Iboniyai kabo ilau
ikeno koya Olibe koina.
38 Malala kikiuna tomo meuloili silogogoyoima Nume Tabu koina na ana yakayakatai
sibenalanyoi.

22

Yudiya ali tobagunao kamwasa siloyaloyai Yeisu sabi unuyamatena
(Madiu 26:1-5,14-16 yo Malika 14:1-2,10-11 yo Yoni 11:45-53)

1 Na mwalelikwa soina kana nuwatu-kalatan kana sauga iyawatagilimako. Soine
esana labuina pwalawa gaibumo nige kana ebweli.*
2 Topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakataiwo kamwasa siloyaloyai tem gubesi na
wadam mena Yeisu sikabikalatan na siunuyamate, kaiwena tomo simatausagili.

Yudasa Isikaliota ana paisowa

3 Kabo Seitani ilusae Yudasa Isikaliota koina, iya yabo yoli tuwelone kolili,
4 ilau topwaoli lalakili yo Nume Tabu kana pilisiman ali tobagunao kolili na
mekanakavao siedeedede gubesina Yeisu iwalo-masalan kolili.
5 Yo ana walo kaiwena siyaliyaya na siwaloyameli yakato maisana mane siwolena.
6 Mwa Yudasa italam kabo sauga namwanamwana isanai na wadam mena Yeisu
italamwan kolili na sikabikalatan.

* **22:1:** Sauga beyabeyana koina Yaubada ana anelose, iya boita kana anelose, iyawasa Itipita koina na Itipita kabi bagubagunali iunuyamateli na siya tomo Isileli ali gamwa mena ebaebai kwasineli sisau mwa koina boita kana anelose ilaoma na siya tomo Isileli imwalelikwaili, nige iuunuyamateli. Tabe ali yabubu Itipita koina sitotoyasosi, nige sowana sisanasanai yisti ana sese kaiwena kabo kali kanalene nige kana ebweli ipapagan. Bwaite kaiwena bolime kaigeda kaigeda tomo Yudiya soine kana nuwatu-kalatan sipaipaisowai. Wagitai Buki Tabu beyabeyana esana Siyawatagili peina 12 koina.

Guyau ana kekan kana katububu (Madiu 26:17-19 yo Malika 14:12-16)

7 Beledi gaibumo nige ebwelina soina kana kaliyate iyawatagilima yo bwaine koina
lamiyao siunuili mwalelikwa kanna kana nuwatu-kalatan kaiwena.
8 Kabo Yeisu iwalo Pita te Yoni kolili iba, “Kwalau yo mwalelikwa soina wakatububun
kaiwela na takekan.”
9 Siwalo koina siba, “Toweya nuwanuwam kakatububun?”
10 Kabo iwalo kolili iba, “Kwalusae Yelusalema kabo tomo yabo waila patu ikalakalai
kani ilobaimiu. Na tomone kwayamulikusuli yo mekamikava kwalusae nume mena,
11 yo nume tanuwagana koina kwawalo bwaite besiele. ‘Toyakayakatai iwawalo
yakato toisabo biliutusi kutalamwan na meyagu tobenaliyao mwalelikwa soina kanna
kakatububun na kakekan?’
12 Kani iyakenayagimiu biliutusi lalakina kewa mena sikatububunanako. Na bwaine
koina mwalelikwa kanna wakatububun kaiwela.”
13 Kabo yoli labuine silau Yelusalema koina silusae, yo tawae besiele Yeisu iwalo-
masalan kolili ginauli meuloili silobaili. Mwa numewa koina mwalelikwa kanna
sikatububun kaiweli.

Guyau ana kekan (Madiu 26:20-25 yo Malika 14:17-21 yo Yoni 13:21-30 yo 1 Kolinita 11:23-25)

14 Kekan kana sauga koina Yeisu imiyasio teibeline koina me ana tobenaliyao.
15 Yo iwalo kolili iba, “Nuwanuwagu lalakina tem kekan bwaite takekan toyawa kabo
muli mena yakamkamna.
16 Yawalo yawasosi kolimiu, kani nige yakekekanyoi kanasiga Yaubada ana kaba
loina ilaoma kabo mwalelikwa soina kana dudulai iyawatagili yawasosi.”
17 Kabo wain mekomwana ikalai yo kaiwena ikawatoki Yaubada koina kabo iba,
“Wakalai bwaite yo kwayauyan kolimiu,
18 kaiwena yawalo kolimiu, sauga bwaite yo sauga muli mena wain bwaite nige
sowasowana koina yanumayoi kanasiga Yaubada ana kaba loina iyawatagilima.”
19 Yo pwalawa ikalai yo ikawatoki Yaubada koina. Imwawasi ikivi yo iwolegili ana
tobenaliyao kolili iba, “Bwaitete yogu yaeyawa kaiwemiu. Waginauli besiele yakato
ami kaba nuwatu-kalatagau.”
20 Besiele tabe kekan mulina mena komwane ikalai yo iwolena kolili iba, “Komwane
bwaitete kamwasa waluwaluna iya kwasinegu kani ididi kaiwemiu.†
21 Na kagu tokalomagigili iyaele mekalakava teibeli mena yo nimana iyaele nimagu
salina mena.
22 Tomo Natuna kani ilau boita mena besiele Yaubada ana nuwatu, na iyamo kana
tokalomagigiline kani katekamkamnana.”
23 Kabo tobenaliyao siyatubu sienelineli-yagili sibomayoi kolili yaiya tokalomagigi-
line.

Yaiya esana ilalakisosi Yaubada ana kaba loina koina?

24 Tobenaliyao siyatubu sigamwagamwa-pakiki tem gubesi na yaiya esana ilalakisosi
kolili.
25 Kabo Yeisu iwalo kolili iba, “Siya nige Yudiya ali kinyao mumugali bwaite besiele.
Me ali nuwasaesae siloina kaiwe yakato tomo meuloili ali walo sibenalagili yo siyaka-
sisiyagili.
26 Na komiu tabu mumugane wagiginauli besiele. Na yaiya kowa nuwanuwam
esam ilalaki ilonamwayagiwo kuyamala besiele tomulimuliya. Na tem yaiya kowa
nuwanuwam kuyamala tobaguna ilonamwayagiwo kuyamala topaisowa.

† **22:20:** Wagitai Ibeliu Peina 8 yo Peina 10.

27 Yaiya esana ilalakisosi, iya imiyasio teibeli mena o iya topaisowane? Tomiyasione
esana ilalakisosi, wa? Na yau yamiyamiya luwamiu mena na yaemala topaisowa
kaiwemiu.
28 Saugana kamkamna yalobailiko komiu mekaukavao,
29 yo besiele Tamagu iginauliyako kaiwegu, kabo kaba loina yabo kani yaeyawa
kolimiu,
30 na mesabana esamiyao silalaki yagu kaba loina koina, bwaine koina kani wakekan
yo kwanuma yagu teibeli koina yo kwamiyasio kaba miya wasawasali kolili na Isileli
bodaliyao yoli tuwelo kwayatalayagili."

Pita iwawalo yakato Yeisu kani nige iuuvalayan
(Madiu 26:31-35 yo Malika 14:27-31 yo Yoni 13:36-38)

31 Yeisu iwaloyoi iba, "Saimon, Saimon, Seitani ilaomako Yaubada ana talam ikalai
na tem inukuimiu besiele topaisowa yabo tano witi kanna inukui na tem iyakasali
mosomosoliyao ikelegabaegili.
32 Na yau yakawanoiko Yaubada koina kaiwem tem tabu am meli ibebelu. Na sauga
ilalaoma kani kunuwabui koliyau, na kamkavao ukwabi-yakaiweli."
33 Pita Yeisu kainana iyamaisa iba, "Guyau, yatalamwagau mekaukava kowa talau
nume pan mena yo mekaukava kowa taboita."
34 Yeisu iwalo koina iba, "Pita, yawalo yawasosi koliwo, kansiga boniyai muliya kabo
kamkam tauna ivalam kani kuuvalayagau meyaiyona, kani kuba, 'Tomone bwaite nige
yakakatai.' "

Mane mekanakava kaleko kana tobwa yo kaleya kelepana waloli

35 Kabo ineli ana tobenaliyao kolili iba, "Sauga beyabeyana koina yayawasamiu
kwayawatagili yo nige ami mane kana tobwa, o tem kami kaleko kana tobwa o tem
kaemiu kana suma kwalolokalaili. Gubesi, sauganane koina ginauli yabo kwadeva
koina?" Kainana siyamaisa siwaloba, "Nigele".
36 Mwa iwalo kolili iba, "Na sauga bwaitete tem ami mane kana tobwa o tem
kami kaleko kana tobwa imiyamiya, kwalokalaili. Na tem nige ami kaleya kelepana
ipapagan, kami kwama tulutulu kaiwena wagimwala-yani na manena wakalai yo
kaleya kelepana yabo wagimwalai wakalai kabo kami koleya besiele kaleya lalakina
kana toyatubu.
37 Kwapaisowai besiele yagu walo na mesabana Buki Tabu ana walo iyamala yawa-
sosi iba, 'Tomo kani siwalo yakato Mesaiya imiyamiya kaleya lalakina kana toyatubu
ali boda koina.' Na yawalo kolimiu kani tomo sipaisowai koliyau yakato yau kaleya
lalakina kana toyatubu na mesabana ginauli meuloina bwaite sileleyako kaiwegu Buki
Tabu mena kani kikiunamo iyamala walo yawasosi."
38 Tobenaliyao siwalo koina siba, "Guyau, ugitai kaleya kelepana labui siyaele koli-
mai." Mwa kainali iyamaisa iba, "Sowasowana."

Yeisu ikawakawanoi koya Olibe koina
(Madiu 26:36-46 yo Malika 14:32-42)

39 Yeisu iyawatagili yo ilau koya Olibe koina besiele mumugana. Ana tobenaliyao
siyamuli-kusuli.
40 Yo saugana iyawatagili dedeinane koina iwalo kolili iba, "Wakawanoi Yaubada
koina na tabu kwabebeku woya koina."
41 Yo ilogabaegili ilau tupwana kana mwayaga iyai, yo tutulina italu-sakonayan yo
ikawanoi.
42 Iba, "Tamagu, tem am nuwatu besiele, kamkamna komwana bwaite ukwele-
gabaen koliyau, na tabu yau yagu nuwatu mena, na kowa am nuwatu mena uginauli."
43 Kabo anelose yabo ilobimaya bulibuli mena iyawatagili koina yo ikabiyakaiwe.

44 Yeisu yaluyaluwana ipolowesosi, kabo ikawanoi kaikaiwe, na kamweyaina ididi
bwatano mena besiele kwasine ididididi.
45 Yo saugana itolo kawanoi koina, ipileyoiwa ana tobenaliyao kolili ilobaili nuwanae
kaiwena sikenomate.
46 Kabo iwalo kolili iba, “Tawae kaiwena wakenokeno? Kwatolo yo wakawakawanoi
na tabu kwabebeku woya koina.”

Yeisu sikabikalatan
(Madiu 26:47-56 yo Malika 14:43-50 yo Yoni 18:3-11)

47 Yeisu iyaelemo iedeedede kabo boda yabo siyawatagilima na Yudasa Isikaliota iya
yoli tuwelo yabo, kamwasane koina ibagunayagili. Ilaoma Yeisu manna mena yakato
Yeisu inisoi,
48 na Yeisu iwalo koina iba, “Yudasa, nuwanuwam kunisoiyau yakato Tomo Natuna
kuwalo-masalan?”
49 Kabo saugana ana tobenaliyao sigitai tawae kani iyawatagili siba, “Guyau, gubesi,
takaleya ala kaleya kelepana kolili?”
50 Yo tobenali yabo topwaoli lalakina ana topaisowa tenana ulaulana ikoutusi.
51 Na Yeisu iba, “Besi.” Kabo topaisowane tenana ikabitonan yo iwoisi.
52-53 Na bodane siya silaoma na Yeisu sikabikalatan kaloli mena topwaoli lalakili yo
Nume Tabu kana pilisiman ali tobagunao yo Yudiya ali tautaubalao. Kabo Yeisu iwalo
kolili iba, “Kaliyate sibaibaiwa mekaukavao komiu Nume Tabu koina yamiyasio yo
yayakayakatai, na nige wakakabi-kalatagau. Na bwaite sauga gubesi? Kwalaoma me
ami kaleya kelepana yo me ami kule na wakabi-kalatagau yakato yau kaleya lalakina
kana toyatubu? Sauga bwaite koina komiu boniboniyai bodaliyao ami sauga loina.”

Yeisu silawan yatala kaiwena
(Madiu 26:57-58,69-75 yo Malika 14:53-54,66-72 yo Yoni 18:12-18,25-27)

54 Kabo sikabikalatan yo silawan siluseyan topwaoli lalakina ana nume mena. Pita
iyamuli-kusulili kana mwayaga iyai.
55 Yo saugana mayau sipei iwedowedoli numene kana gana kalona mena Pita imiya-
sio mekanakavao.
56 Kabo topaisowa gamasine yabo Pita igitai imiyasio mayaune koina, imankulakulai
yo iba, “Tomone bwaine Yeisu ana boda yabo.”
57 Na Pita iuvalayan iwaloba, “Gamasine, tomone bwaimwa nige yakakatai.”
58 Nige sauga imamamalawe na tomo yabo ilaoma Pita igitai yo iwalo koina iba,
“Kowa ali boda yabo.” Na Pita iba, “Taubala, yau nigele.”
59 Sauga tupwana imamalawe besiele wan awa mulina mena tomo yaboyoi ilaoma
igitai yo iba, “Walo yawasosi tomone bwaite Yeisu mekanakava kaiwena iya game Galili
tabe.”
60 Na Pita iba, “Taubala, nige yakakatai tawae kuwalowalowen.” Pita iyaele iedeedede
kabo sauganane koina kamkam tauna ivalam.
61 Yo Yeisu itagelakeile yo Pita imankulakulai. Kabo Pita Yeisu ana walo nuwana
mena isae saugana Yeisu iba, “Kansiga boniyai muliya kabo kamkam tauna ivalam kani
kuuvalayagau meyaiyona.”
62 Kabo Pita numene kana gana ilogabaen ikaisulu iyawatagili bakubaku mena yo me
ana nuwanae ivalam.

Yeisu siunu-gwalagwalai yo sitalatalawasi-yani
(Madiu 26:59-68 yo Malika 14:55-65 yo Yoni 18:19-24)

63 Na tomone siya Yeisu sikabikabi-kalatan na sitalatalawasi-yani yo siunuunui,
64 yo kaleko sikalai manna sisuma-kausili siunuiyoi kabo siwalo koina siba, “Tem
kowa palopita yabo kuwalo kolimai yaiya iunuiwo.”
65 Yo walo polopoloweli sibaibaiwa siwalowegili koina yo sikawa-naenae-yani.

66 Yanuwa ilayan kabo Yudiya tautaubalao meuloili bwaimwa topwaoli lalakili yo
loina kana toyakayakataiwo silogogoma. Kabo Yeisu silawan ali logogone koina.
67 Siwalo koina siba, “Tem kowa Mesaiya ama wasa kuyeyama kolimai.” Na iwalo
kolili iba, “Tem ami wasa yaeyawa, kani nige yagu walo kwamemeliyan,
68 yo tem yaneliyagimiu kani nige kainagu kwayayamaisa.
69 Na bwaite sauga yo sauga ilalaoma koina kani Tomo Natuna imiyasio Yaubada
Tokaiwesosi ulaulana mena.”
70 Kabo meuloili sineliyan siba, “Yakato kowa Yaubada Natuna?” Yo iwalo kolili iba,
“Iyaele bwaimwa komiu kwabomayoi kwawalowenako.”
71 Mwa siba, “Besi, kani nige tomo taloloyaiyoili na silaoma siedeedede kaiwena.
Kawasewane iwalowenako sopana mena na kita tabenalanako.”

23

Yeisu itolo Pailato manna mena
(Madiu 27:1-2,11-14 yo Malika 15:1-5 yo Yoni 18:28-38)

1 Ali logogo imwawasi kabo Yudiya tautaubalao meuloili sitolo yo Yeisu silawan ali
gavana Pailato koina, iya Loma tomona Sisa ipei Yudiya dedeina meuloina iloiloinayan.
2 Yo siyatubu Yeisu siyakeyakewai Pailato manna mena siba, “Tomone bwaite kalobai
tomo meuloili iyakatai-yanaeli. Iwalo tabu Sisa ana takesi siyayamaisa. Yo tabe
iwaloyoi yakato iya ibomayoi Mesaiya yo kin yabo.”
3 Mwa Pailato ineli koina iba, “Gubesi, kowa Yudiya ali kin o nigele?” Yeisu kainana
iyamaisa iba, “O, besiele am walo.”
4 Kabo Pailato itagelakeile topwaoli lalakili yo bodane igitaili yo iwalo kolili iba, “Nige
loina yabo ililikwai na tem yakawa-naenae-yani.”
5 Na sisamasamalulu siba, “Tomo meuloili Yudiya dedeina mena iula-munamunaili
ana yakayakatai koina. Iyatubu Galili dedeina mena kabo muli mena ilaoma bwaite
koina.”

Yeisu itolo Elodi manna mena

6 Ali edeedede Pailato ibenalagili mwa ineli kolili iba, “Nuwana tomone bwaite Galili
tomona?” Kabo kainana siyamaisa siba, “O, besiele.”
7 Saugana Pailato ikatai yakato Yeisu ilaomaya Galili bwaimwa Elodi ana kaba loina
mena kabo iyawasa ilau Elodi koina. Na sauganane Elodi iya iyaele Yelusalema koina.
8 Na Elodi Yeisu igitai kabo iyaliyaya lalakina, kaiwena wasana ibenalanako yo sauga
imamalawe nuwanuwana tem igitai. Na nuwanuwana ginauli kaba nuwapwanop-
wano tupwaliyao Yeisu ipaisowaili na igitaili.
9 Kabo neli sibaibaiwa ineliyagili Yeisu koina na nige kainana iyayamaisa.
10 Topwaoli lalakili yo loina kana toyakayakataiwo sitotolo salina mena kabo
siyakewa-tupatupai.
11 Elodi mekanakavao tokaleyayao Yeisu sitalawasiyan yo simalumaluwan. Kabo
kaleko mamalawena kana saba namwanamwasosina sikalai siyalikwa, kabo siyawasa-
yapileyoi ilau Pailato koina.
12 Na kaliyatenane koina Elodi mekanakava Pailato sikelabilabin toyawa yo sikawa
elieliyam tabe, na beyabeyana mekanakava siekalokalo-magigi-lagili.

Pailato Yeisu italamwan iboita
(Madiu 27:15-26 yo Malika 15:6-15 yo Yoni 18:39—19:16)

13 Pailato topwaoli lalakili, toloinao yo tomo meuloili iyoga-gogonagilima,
14 mwa iwalo kolili iba, “Tomone bwaite wakalaiyama koliyau yo kwawalo yakato
tomo meuloili iyakatai-yanaeli. Na manimiu mena yaneli namwanamwaiyako na
yalobai nige loina yabo ililikwai yakato yakawa-naenae-yani.

15 Elodi tabe iya besiele nige yakewane yaina yabo ilolobai, kabo bwaite iya kaiwena
mwa iyawasa-yapileyoiyama kolila. Ee na wagitai, nige ginauli yabo igiginauli-yanae
na yakato kaiwena iboita.
16 Koinaele kani yawalo tokaleyayao sikabi-kalatan siunui balae mena, kabo silivasi
ilau."
17 Na Pailato mumugana bwaite besiele, bolime kaigeda kaigeda, mwalelikwa soina
kana sauga koina, tolusae deli yabo iya tem Yudiya sigitesipwai sikawanoiyan, Pailato
kani ilivasi yo iyawatagili deli mena.
18 Na boda lalakina meuloili siyoga kainali lalakina mena siba, "Tomo bwaimwana
kuunuyamate na Balabasi kulivasi kaiwemai."
19 Na sauganane koina tomo yabo imiyamiya deli mena esana Balabasi, iya sipei-
gabaen kaiwena tauna kona tomo yabo iunuyamate yo iya kaleya lalakina kana
toyatubu Yelusalema taon koina.
20 Pailato nuwanuwana Yeisu ilivasi kabo iedeedede yoi bodane kolili.
21 Na siyogayoga siba, "Kuyakelose. Kuyakelose."
22 Kabo iwaloyoi kolili iba, "Tawae kaiwena? Tomone tawae ana nae? Nige yaina yabo
yalolobai na tem iboita, nuwanuwagu tem yasapi mowoi na yalivasi ilau."
23 Na sisikote kaikaiwe yo siyogayoga kainali lalakina mena siba, "Kuyakelose.
Kuyakelose." Kabo bodane ali yoga-samasamalulu kaiwena mwa Pailato nuwana sikoi.
24-25 Kabo iwalo ana tokaleyayao kolili Yeisu siyakelose besiele bodane ali nuwatu. Na
iya Balabasi sikawanoiyan, bwaimwa iya tounuyamate tauna kona sipei-gabaen deli
mena kaiwena iya kaleya lalakina kana toyatubu, ilivasi-gabaen yo ilau.

Yeisu silawan Goligota na siyakelose
(Madiu 27:32-44 yo Malika 15:21-32 yo Yoni 19:17-27)

26 Tokaleyayao Yeisu sikabikalatan siyogan silawan sabi yakelosena kaiwena. Kabo
tomo yabo silobai game Sailini esana Saimoni ilaomaya gana muli mena ilulusae
Yelusalema kaiwena kabo sikabikalatan yo siyadidiga mwa Yeisu kana kelose siwolena
Saimoni ikewai leyaleyana mena Yeisu siyabaguna Saimoni mulina mena silau.
27 Tomo boda lalakina Yeisu siyamuli kusuli, luwali mena sinesineo tupwaliyao siya
sivalavalam koyasili Yeisu kaiwena.
28 Yeisu itagelakeikeile yo iwalo kolili iba, "Yelusalema sinesineoliyao, tabu kaiwegu
kwavavalam na kwabomayoi kaiwemiu yo natumiyao kaiweli kwavalam.
29 Kaiwena sauga ilalaoma kani nae lalakina iyawatagili yo tomo kani siwaloba,
'Sinesineo siya miyamiya yaili siya sinamwanamwa, kaiwena nige natuliyao sikakabili
yo nige siyayasuyasusu.'
30 Mwa sauganane koina kani tomo kamkamna lalakina polowena silotonan
kabo siwalo koya kolili siwaloba, 'Wagunaima pwatamai mena yo wakopwaikimai
mwayamwayau kaboita.'
31 Mayau kilaina tagabu kalapulupululuna nige ikakaiwe na tem mayau leleyanna
tagabu kani kalapulupululuna ikaiwesosi. Walo yawasosi yau kani yasilae na komiu
naga kwasilae yawasosi kaiwena yau besiele mayau kilakilaina na komiu besiele
mayau leleyanna."
32 Tomo labui tabe siya nae kana toginauli, tokaleyayao siyoganli yo mekalikava Yeisu
na siyakeloseli.
33 Saugana silau siyawatagili yanuwa esana siba Kulukulu Yanuwana, kabo Yeisu
siyakelose koina, mekanakavao toloinalikwa yoli labuine, yabo kana kelose siyatolo
dedei ulaulana mena yo yabo dedei gegebana mena.
34 Yeisu iba, "Tamagu, ali pwanoli kunuwatu-pwaikili kaiwena tawae sipaipaisowai
koliyau nige sikakatai." Na tokaleyayaone Yeisu kana kwama sikalai yo venu yabo
sivenuwan na tem analiyao sibaguna kwamane sikalaili.

35 Tomo meuloili sitolo Yeisu simankulakulai kabo Yudiya ali toloinao sitalatalawasi-
yani yo siwalo-lamwalamwai siba, “Tomo uloili ileboili, na tem iya Mesaiya, Yaubada
ana gitesipwa tomona, sowasowana ibomayoi ileboi.”
36 Tokaleyayao tabe Yeisu sitalawasi-yani. Silau koina yo oine malumaluluna si-
wolena yakato inuma,
37 mwa siwalo koina siwaloba, “Tem kowa Yudiya ali kin kubomayoi kuleboiwo.”
38 Lelelele yabo silele kabo situtu-yapatu kana kelose koina kulukuluna pwatana
mena iba, ‘Bwaite iya Yudiya ali kin.’
39 Toloinalikwa yoli labuiwa sitaketake kali kelose mena, yabo Yeisu ikawa-naenae-
yani yo iwaloba, “Tem kowa Mesaiya ee kubomayoi kuleboiwo, na tabe kai kuleboimai.”
40 Na yabo ibenabenali mwa kanakavawa iyokoiyan iwaloba, “Nuwana nige Yaubada
kumamatausan, wa? Na kubenali, yola yaiyonane kala loina kaigedana.
41 Kowa yo yau kala maisa idudulaisosi kaiwena kamwasa naenaena tapaisowai mwa
maisana bwaite, na tomone bwaite iya nige ginauli yabo ipapaisowa-yanae.”
42 Kabo tomone iwaloyoi Yeisu koina iba, “Yeisu, saugana tem am kaba loina koina
kuyamala kin kunuwatu-kalatagau.”
43 Yeisu kainana iyamaisa iba, “Yawalo yawasosi koliwo, kaliyate kabona kowa yo yau
kani tamiyamiya Paladaisi.”

Yeisu ana boita
(Madiu 27:45-56 yo Malika 15:33-41 yo Yoni 19:28-30)

44 Kala pwasinasina mena kabo dabwelo mayalena imwawasi yo yanuwa meuloina
iboniboniyai kanasiga tili koloki lolau mena.
45 Kaleko tabatabana bwaimwa siyatake Nume Tabu kalona mena itaigali isae yo ilobi
dedei labui.
46 Kabo Yeisu iyoga kainana lalakina mena iba, “Tamagu, yaluyaluwagu yapei nimam
kalona mena.” Saugana iwalo besiele mwa yawasina imwawasi.
47 Tokaleyayao ali tobaguna igitai tawae iyawatagili, kabo Yaubada itobalan yo iba,
“Walo yawasosi tomone bwaite iya todudulai yawasosi.”
48 Tomo meuloili siya simiyagogo yo simanman-kulakulai saugana sigitai tawae
iyawatagiline nuwali sinae kabo gamwagamwalili situtututu yo sipileyoi silau ali nume
mena.
49 Na Yeisu ana eliyamwao yo sinesineo siya beyabeyana simuliya mekanakavao
silaoma Galili sitolo-suwala manli ilau ginauli meuloina sigitagitai.

Yeisu sipei salai mena
(Madiu 27:57-61 yo Malika 15:42-47 yo Yoni 19:38-42)

50-51 Tomo yabo esana Yosepa ilaoma Yudiya dedeina yabo esana Alimadiya mumu-
gana inamwanamwa yo idudulai. Iya isanasanai Yaubada ana kaba loina kaiwena na
iya Yudiya ali toloinao kalikava yabo, na iya nige besiele kanakavao ali nuwatu yo ali
paisowa koina.
52 Ilau Pailato koina Yeisu yona ikawanoiyan yakato ikalai, mwa Pailato italam.
53 Kabo ilau ikelegabaen kelose koina kaleko namwanamwana koina isuma yo ilau
ipei salai bwaimwa ikeli-nonowaiyako veku koina, salaine nige toboita yabo sipepei
koina.
54 Kaliyate kabona sabati kana kaliyate katububu na sauga kubwakubwana Yudiya
ali sabati kana sauga iyatubu.
55 Sinesineone siya beyabeyana mekalikava Yeisu silaoma Galili Yosepa siyamuli-
kusuli kabo silau salai sigitai Yeisu yona gubesi ana peipeina.
56 Imwawasi sipileyoi silau ali nume mena kabo kwapi kaba sausauli yo olo bwalaina
namwanamwasosili sikatububunagili Yeisu yona kaiwena. Na Yudiya ali sabati kana
kaliyate ilaoma-oliko kabo sikaiyawasi besiele loina ana walo.

24

Yeisu itoloyoi boita mena
(Madiu 28:1-10 yo Malika 16:1-8 yo Yoni 20:1-10)

1 Wiki kana kaliyate bagubagunana koina malala kikiuna, sinesineone olo bwalaina
namwanamwana sikatububunanako sikalai yo silau salai mena.
2 Sigitai veku salai gamwana kana kokaukausiwa siyatapipili-suwalanako.
3 Kabo silau silusae salai kalona mena na iyamo nige Guyau Yeisu yona sigigitai.
4 Siya siyaele sinuwanuwatu Yeisu yona kaiwena, kabo sauganane koina tomo labui
kali kaleko pigapigabuli sitotolo salili mena.
5 Sinesineone simatausi lalakina mwa sipwalou manli ilobi bwatano mena. Na tomo
labuiwa siwalolau kolili siba, “Tawae kaiwena iya meyawasina kwaloyaloyai toboita ali
kaba miya koina?
6 Nige imiyamiya bwaite koina, itoloyoiko. Ana walo kwanuwatu-kalatan bwaite
iwalowenako kolimiu saugana mekamikava kwamiyamiya dedei Galili koina,
7 iwaloba, ‘Tomo Natuna kani sitalamwan tomo naenaeli nimali mena na siyakelose,
kabo muli mena kaliyate yaiyonana koina kani itoloyoi boita mena.’ ”
8 Mwa sinesineowa kabo ana walowa nuwali mena isae.
9 Saugana sipileyoima salai mena ginauli meuloina wasana siyawasayan aposi-
toloyao yoli ileben kolili, kalikavao mekalikavao tomuliyayao meuloili tabe.
10 Sinesineowa wasa bwaite siyawasayan kolili siya Meli Magidala yo Yowana yo Meli
iya Yemesa sinana, mekalikavao sinesineo tupwaliyao tabe.
11 Na apositoloyao nige sinesineone ali walo simemeliyan, kaiwena ali nuwatune
yakato ali edeedede besiele walo bwagabwaga.
12 Na Pita itolo yo isagena ilau salai mena. Ipwalou mwa kaleko bwagabwagamo igitai
mwa ipileyoi ana nume mena yo inuwanuwatu ginauli bwaite ana yawatagili kaiweli.

Emiusa kana kamwasa mena Yeisu iyawatagili tomuliyayao yoli labui kolili
(Malika 16:12-13)

13 Kaliyate kaigedanane koina tomuliya yoli labui silalau dedei esana Emiusa kai-
wena, Emiusa yo Yelusalema kali sowasowaga kana mamalawe besiele ileben kilomita.
14 Yoli labui silolo-edeedede ginauli meuloina iyawatagiliko kaiwena.
15 Siya siyaele silolo-edeedede yo sinelineli ginauline kaiwena, kabo Yeisu iyawatagili
kolili yo mekalikava silotoyawa.
16 Sigitai mowoi na nige sikikilala yo nige sikakatai yaiya iya.
17 Mwa kabo ineli kolili iba, “Saugana kwalaulau tawae edeededena kwalolo-
edeededene?” Mwa sitalu-tolo kali koleya besiele nuwali sinae.
18 Yabo esana Kaliyopasa iwalo Yeisu koina iba, “Tolokeikeile sibaibaiwa siyaele
Yelusalema, na nuwana kowa kuboma nige ukwakatai tawae iyawatagili saugane
bwaite kolili.”
19 Kabo ineli kolili iba, “Ginauli esana walona?” Kainana siyamaisa siba, “Ginauli
bwaite iyawatagili Yeisu game Nasaleta koina. Game bwaite iya palopita yabo, ana
edeedede yo ana paisowa kaikaiwena Yaubada manna mena yo tomo meuloili manli
mena.
20 Topwaoli lalakili mekalikavao ama toloinao sipei gavana nimana mena, kabo
italamwan siyakelose na iboita.
21 Na kai ama nuwatu yakato Yaubada tomone bwaite igitesipwai na kai tomo
Isileli ilivasimai Loma ali loina koina. Na ginauline siyawatagiliko kaliyate yaiyona
simwawasiko.
22 Na kai sinesineo tupwaliyao katemai siyapitali kaiwena kabona malala kikiuna
silau salai mena,

23 na nige yona silolobai. Saugana sipileyoima, kabo siwaloma kolimai yakato
aneloseyao sigitaili na siwalo kolili siba, ‘Yeisu itoloyoiko.’
24 Kamakavao tupwaliyao silau salai mena yo besiele sinesineo ali walo siya tabe
besiele silobai, Yeisu yona nige sigigitai.”
25 Kabo Yeisu iwaloyoi tabe kolili iba, “Kwayauyaulesosi, yo ami meli ikikiu kaiwena
palopitao ali walo Mesaiya kaiwena nige kwamemeliyan.
26 Beyabeyana siwaloko yakato Mesaiya kani kamkamna ilobai kabo muli mena
ilusae ana wasawasa koina.”
27 Kabo Yeisu Buki Tabu ana walo iya kaiwena ikabi-yamayale kolili, iyatubuya
Mosese ana buki kolili yo palopitao meuloili ali lelelele.
28 Kikiunamo siyawatagili yanuwane silalau kaiwena, kabo Yeisu iginauli besiele
bwaite nuwanuwana yakato ilogabaegili ilauyoi.
29 Na sikawanoi samasamalulu koina siwaloba, “Mekamakava kowa tamiyamiya,
kaiwena kikiunamo iboniyai yo yanuwa iboniboniyai.” Kabo ilau ilusae nume mena
yo mekalikava simiyamiya.
30 Kekan kana sauga kabo ilau mekalikava simiyasio kaba miya koina. Mwa beledi
ikalai yo ikawatoki Yaubada koina kabo itabekivikivi yo iyauyan kolili.
31 Iginauli besiele bwaite kabo sikilala yo sikatai yaiya iya, na ikwalalele manli mena.
32 Yoli labui sienelineli-yagili siba, “Saugana talaulau kamwasa mena yo iedeedede
kolila Buki Tabu ana walo-masala, walo yawasosi katela iwedowedoli, awa?”
33 Na sauganane yoli labuine sitolo yo sipileyoi silau Yelusalema, mwa apositoloyao
yoli ileben silobaili mekalikavao tupwaliyao simiyagogo.
34 Kabo apositoloyao siwalolau yoli labuine kolili siba, “Walo yawasosi, Guyau
itoloyoiko mwa iyawatagili Saimon koina.”
35 Kabo siya yoli labuine ali wasa siwolegili tawae iyawatagili kolili kamwasa mena.
Mwa siwaloba, “Saugana beledi ikalai yo itabekivikivi, kabo koina kakilala iya Yeisu.”

Yeisu iyawatagili tobenaliyao kolili
(Madiu 28:16-20 yo Malika 16:14-18 yo Yoni 20:19-23 yo AAP 1:6-8)

36 Tobenaliyao siyaele siedeedede kalikavao kolili ginauline bwaite kaiwena, kabo
Yeisu iyawatagili yoi luwaluwalili mena yo iwalo kolili iba, “Me ami nuwadaumwali.”
37 Kateli sipitali yo simatausi, ali nuwatu yakato kalukaluwa sigitai.
38 Mwa iwalo kolili iba, “Gubesi mwa kwanuwa-pwanopwano yo kwanuwa-
labulabui?
39 Nimagu yo kaegu wagitaili. Bwaite yau. Yogu wakabitonan yo wakatai, kalukaluwa
nige bulumana yo tuwatuwana ipapagan besiele wagigitaine koliyau.”
40 Saugana iwalo besiele bwaite kabo nimana yo kaena iyakenayagili.
41 Siya siyaliyaya lalakina yo kateli sipitali na nige naga simemeli mwa ineliyagili iba,
“Tabu kan yabo imiyamiya na yakan?”
42 Kabo iye gabugabuna maimaisana siwolena,
43 mwa ikalai yo ikan manli mena na mesabana sikatai iya nige kalukaluwa besi.
44 Kabo iwalo kolili iba, “Tauna kona komiu te yau tamiyamiya na yawaloko kolimiu
bwaite besiele, ginauli meuloina sileleyako kaiwegu Mosese ana loina koina, palopitao
ali lelelele koina yo tabe Same koina siyamala yawasosi.”
45 Mwa ali nuwatu ikabi-yamayale na mesabana Buki Tabu ana walo kana dudulai
sikatai.
46 Iwalolau kolili iba, “Buki Tabu iwalo bwaite besiele, Mesaiya kani kamkamna ilobai
yo iboita na kaliyate yaiyonana koina itoloyoi boita mena.
47 Kabo iya esana koina kani siguguguguye na tomo sinuwabui na mesabana Yaubada
ali pwanoli inuwatu-pwaikili. Kani siyatubu Yelusalema koina kabo muli mena siyade-
balala dedei meuloili kolili.

48 Na komiu kani kwaemala toyawasa ginauli meuloili bwaite kaiweli.
49 Tawae Tamagu iwaloyameliyako kaiwemiu yau kani yayawasayama kolimiu. Na
kwamiyamiya naga Yelusalema kanasiga kaiwe ilobima Yaubada koina wakalapowon.”

Yeisu isasae bulibuli mena
(Malika 16:19-20 yo AAP 1:9-11)

50 Yeisu tobenaliyao ibagunayagili yo iyoganli Yelusalema silogabaen silau Bedani
dedeina mena, kabo nimana ikeleisinagili yo iwalo-muloloili.
51 Iya iyaele iwalowalo-muloloili, na kabo ilogabaegili yo Yaubada ikalai isasae
bulibuli mena.
52 Siya sipwalou yo sitapwalolo koina, imwawasi kabo me ali yaliyaya lalakina
sipileyoi Yelusalema.
53 Kabo sauga meuloina silaulau Nume Tabu koina Yaubada sitobatobalan.

Yeisu wasana namwanamwana Yoni ana lelelele

Walo bagubagunana

Buki bwaite kana tolelelele iya Yoni, Sebedi natuna, iya apositoloyao yoli tuwelo kalikava yabo. Nige sauga yabo iboma esana ilelele bukine bwaite koina, na ibomayoi walona bwaite iba, “Tobenaline bwaite iya Yeisu imulolo lalakina koina”. (13:23, 19:26, 20:2 yo 21:7)

Peina 20 tomna 31 koina Yoni bukine bwaite ana lelena yaina iwalo-masalani iwaloba, “Na walo bwaite yaleleli na mesabana kwameli yakato Yeisu iya Mesaiya, Yaubada Natuna, na ami meline koina kani yawasi yawasosi esana mena kwalobai.” Buki bwaite koina walo kobwaibwaili nige ibabaibaiwa talolobaili. Iya walo bwaite kaba yatubu koina Yeisu iyaele imiyamiya yo iyamala tomo (1:1 yo 1:14), iya sipi natuna bwaite Yaubada iyawasayama (1:29), iya beledi meyawasina (6:35), iya waila (4:13-14 yo 7:37-38), iya yanuwa yaulina kana mayale (8:12 yo 9:5), iya sipi kali gamwa (10:7 yo 10:9), iya sipi togitekalatan namwanamwana (10:11 yo 10:14), iya toloyoi yo yawasi (11:25), iya kamwasa, walo yawasosi yo yawasi (14:6) yo iya mayau uweuwe yaina (15:1 yo 15:5).

Yeisu Keliso iya Walo meyawasina

1 Sauga ana kaba yatubu koina Walone iyaele imiyamiya. Yo walone iya Yaubada mekanakava, na iya Yaubadanane.
2 Sauganane koina walone imiyamiya Yaubada mekanakava.
3 Na iya koina Yaubada ginauli meuloili iyamayaleliko. Na tem iya nigele, Yaubada kani nige ginauli yabo iyayamayale.
4 Iya koina yawasi, na yawasine iya tomo ali mayale.
5 Yo boniboniyaine koina mayalene ilala, na boniboniyaine mayalene nige ikakatai.
6 Mwa Yaubada ana tosagenawasa iyawasayama yanuwa yaulina mena esana Yoni.
7 Iya ilaoma towalo-masala mayalene kaiwena. Ilaoma na mesabana iwalo-masala na tomo meuloili simeli.
8 Yoni iya nige mayalene, na iya mayale kana towalo-masala.
9 Na mayalene ilalaomane, iya mayale yawasosi kani tomo iwolegili.
10 Kabo ilaoma yo imiyamiya yanuwa yaulina mena. Bwagana iya koina Yaubada yanuwa yaulina iyamayale, na iyamo tomo yanuwa yaulina nige sikakatai iya yaiya.
11 Ilaoma yo imiyamiya iboma ana yanuwa mena na iyamo ana yanuwa tomoliyao nige siyayaliyaya koina.
12 Na siya analiyao siyaliyaya koina yo ali meli sipei koina, italamwagili siyamala Yaubada natunao.
13 Siyamala Yaubada natunao nige yanuwa yaulina ana kabi mumugana koina o nuwana tomo ali nuwatu mena na Yaubada kabi waluwaluna koina iwolegili.

Walo iyamala tomo

14 Walone iyamala tomo, kabo imiyamiya mekamakava sauga kubwakubwanamo, iya ikalapowon katekamkamna yo walo yawasosi. Kagitai ana wasawasa besiele Yaubada natuna kaigeda-sosisosimo ana wasawasa, iya ilaomaya tamana koina.
15 Yoni Toyababitaiso wasane namwanamwanane iyawasa iyogayoga iwaloba, “Iya bwaite tomonane baguna kaiwena yawalo-masala, saugana yawaloba, ‘Iya ilalaoma muligu mena iya ilalakisosi kabo yau, kaiwena iya baguna imiyamiya kabo muli mena yau yayawatagilima.’ ” Bwaine Yoni Toyababitaiso ana walo Yeisu kaiwena.

16 Iya katekamkamna ikalapowon mwa kaiwena sauga ibaibaiwa kai meuloimai
tomeli ana mulolo iloyapowonmai.
17 Yaubada Yudiya kali loinaone iwolegili Mosese koina yo tomo iyakenayagili, na
katekamkamna yo walo yawasosi siyawatagilimaya Yeisu Keliso koina.
18 Nige tomo yabo Yaubada igigitai bwaimwanamo Natuna iboma igitai. Iya besiele
Yaubada, yo iya me tamana simiya toyawa, iya koina Yeisu Yaubada kana koleya
iyakenayan tomo kolimai.

Yoni Toyababitaiso ibomayoi kaiwena iwalo-masala (Madiu 3:1-12 yo Malika 1:1-8 yo Luka 3:1-18)

19 Yudiya ali tobagunao Yelusalema koina tomo tupwaliyao siyawasali silau Yoni
koina. Na tomone tolaune kaloli mena siya topwaoli yo tupwaliyao siya Libai ana
susuwo yo tabe tupwaliyaoyoi Palisi. Tolaune sineli Yoni koina siba, “Yaiya kowa?”
20 Yoni nige imwamwanou na kainali iyamaisa walo dudulai mena iwaloba, “Yau nige
Mesaiya.”*
21 Kabo sineliyoi siba, “Na kabo kowa yaiya? Kowa Ilaitiya o nigele?” Yoni iba, “Yau
nige Ilaitiya.” Tabe sineliyoi siba, “Nuwana kowa palopitawa lalakinawa ilalaoma o
nigele?” Kainali iyamaisa iba, “Nigele.”
22 Kabo siba, “Kabo kowa yaiya? Tawae kuwalowen kaiwem? Kuwalo dudulai
kolimai na mesabana kalau kama toyawasaone ali wasa kaolegili.”
23 Yoni kainali iyamaisa besiele palopita Aiseya ana walo-masala iba, “Yau bwaite
tomonaele yayogayoga ule bwagabwaga mena yawaloba, ‘Guyau ana kamwasa
kwayadudulai.’ ”
24 Bodane Yudiya tobagunao siyawasali Yoni koina luwali mena Palisi tupwaliyao,
25 sineliyani Yoni siba, “Na tawae kaiwena babitaiso uginauli tem kowa nige Mesaiya
o Ilaitiya o palopita yabo lalakina?”
26 Yoni kainali iyamaisa iba, “Yau waila koina yayababitaiso na iya luwamiu mena
itotolo nige wakakatai.
27 Iya ilalaoma muligu mena ilalakisosi, nige yagu namwanamwa ipapagan na tem
yapwalou yo kaena kana suma kana maina yalivasili.”
28 Ginauline meuloina bwaite siyawatagili yanuwa Bedani dedei teya kaluwabu
mena bwaine Yolidan wailana koina Yoni tomo iyababitaisoli.†

Yaubada ana lami

29 Yanuwa ilayan kabo Yoni manna ilau Yeisu igitai ilalaoma koina kabo iba, “Wagitai,
bwaine iya laminane Yaubada iyawasayama na tomo yanuwa yaulina mena ali pwanoli
ikele-gabaegili.
30 Iya bwaine kaiwena baguna yawalowalo, ‘Tomone iya ilalaoma muligu mena
ilalakisosi kabo yau, kaiwena iya itubu baguna kabo muli mena yayawatagilima.’
31 Sauganane koina nige yakakatai yaiya kaiwena yaedeedede na iyamo yalaoma
tomo yayababitaisoli waila mena, yaina mesabana tomonane yayakenayan tomo Isileli
kolili.”
32-33 Yo Yoni iwalo-masala yoi iba, “Baguna nige yakakatai yaiya ilalaoma, na iya
iyawasayau na tomo yayababitaisoli waila mena iwalo koliyau iba, ‘Tomone iya naga
kani ugitai Yaluyaluwa Tabuna ilobima imiyamiya koina, iya kani tomo iyababitaisoli
Yaluyaluwa Tabuna koina.’ Bwaine Yaubada ana walo koliyau. Kabo muli mena yagitai
Yaluyaluwa Tabuna ilobima bulibuli mena besiele bunetutu itowa koina.”

---

* **1:20:** Kaina Ibeliu koina siba Mesaiya, na kaina Giliki koina siba Keliso, labuine kali katai Yaubada ana tomo gitegite-sipwaina. † **1:28:** Bedani yanuwa labui, yabo teya yalasi mena bwaine Meli yo Mata ali dedei, yo yabo teya kaluwabu mena iya waila Yolidan koina.

34 Yabomayoi manigu mena yagitai mwa bwaite kaiwena yawaloba, “Tomone bwaite
iya Yaubada Natuna.”

Yeisu ana tobenaliyao bagubagunali ilobaili

35 Yanuwa ilayanyoi Yoni yo me ana tobenaliyao labui sitotolo dedeinane koina,
36 yo saugana Yoni Yeisu igitai ilaulau mwa iwaloba, “Wagitai. Iya bwaite laminaele
Yaubada iyawasayama.”
37 Saugana tobenali labuine Yoni ana walo sibenalan kabo Yeisu mulina mena silau.
38 Yeisu itagelakeile igitaili mwa ineli kolili iwaloba, “Tawae nuwanuwamiu?”
Kainana siyamaisa siba, “Labai, toweya koina kumiyamiya?” (Walone bwaite kaina
Ibeliu Labai kana katai toyakayakatai.)
39 Yeisu kainali iyamaisa iwaloba, “Kwalaoma na wagitai.” Kabo Yeisu mekalikava
silau yo sigitai ana kaba miya, mwa kaliyatenane koina simiyamiya mekalikava. Bwaite
saugane besiele powa koloki lolau.
40 Na siya yoli labuine kabona sitotolo Yoni mekalikava kainana sibenalan kabo Yeisu
mulina mena silau yabo iya Anidulu yo yabo ana eliyam. Na Anidulu iya Saimon Pita
kanakava,
41 mwa Anidulu ana paisowa bagubagunana bwaimwa ilau kanakava Saimon iloyai
yo ana wasa iwolena iwaloba, “Mesaiya kalobai, bwaimwa Keliso.”
42 Kabo Anidulu Saimoni iyogan ilawan Yeisu koina. Yeisu manna ilau Saimoni koina
yo igitai kabo iwaloba, “Kowa Saimoni, Yoni natuna, na esam yaeyawa Sipasa.” (Na esa
Sipasa kana bui kaina Giliki koina Pita, bwaimwa kana katai veku.)

Pilipi Yeisu wasana iwalowen Nataniela koina

43 Yanuwa ilayanyoi Yeisu inuwanuwatu tem ilau Galili. Pilipi ilobai kabo iedeedede
koina iba, “Kulaoma kumuliya koliyau.”
44 Pilipi ana yanuwa Betesaida bwaimwa yanuwane Anidulu te Pita tabe ali yanuwa.
45 Pilipi Nataniela ilobai yo iedeedede koina iwaloba, “Tomo yabo esana Yeisu kalobai.
Ilaomaya Nasaleta yo tamana esana Yosepa. Iya kaiwena Mosese ilele loina bukina
mena yo tabe palopitao silele.”
46 Mwa Nataniela ineli iba, “Tawae namwanamwana yabo kani ilaoma Nasaleta
koina? Nuwana nigele.” Kabo Pilipi iba, “Talau na ugitai.”
47 Saugana igitai Nataniela ilalaoma koina kabo Yeisu iba, “Bwaite tomone iya Isileli
yawasosi, nige sowasowana mwakota yabo talobai koina.”
48 Kabo Nataniela Yeisu ineliyan iba, “Gubesi na ukwataiyau?” Yeisu iba, “Yagitaiwo
damaya yaulina mena kumiyamiya, muli mena kabo Pilipi iyoganwo.”
49 Kabo Nataniela katena ipitali mwa iwalo Yeisu koina iba, “Toyakayakatai, kowa
Yaubada Natuna yo kowa Isileli ali kin.”
50 Yeisu iwaloba, “Kumeli kaiwena yawalo koliwo, ‘yagitaiwo damaya yaulina mena.’
Bwaite nige ginauli lalakina, na naga kani ginauli lalakili ugitaili muli mena.
51 Yawalo yawasosi koliwo, naga kani ugitai bulibuli kana gamwa isoke yo Yaubada
ana aneloseyao ugitaili sisaesae yo silobilobima Tomo Natuna koina.”

2

Yeisu waila ibui iyamala oine yanuwa Kena koina

1 Yo kaliyate labui simwawasi kabo kasole kekanna siginauli yanuwa Kena koina
bwaimwa dedei Galili. Na kekanne kalona mena Yeisu sinana imiyamiya.
2 Yo Yeisu me ana tobenaliyao tabe siyoganli kekanne koina yo boda tupwaliyao
mekalikavao silusae yo sikekan.
3 Sauganane ali kekan kalona mena yo kali oine siyemwawasili, mwa Yeisu sinana
iwalo koina iba, “Natugu, oine meuloina simwawasi.”

4 Yeisu sinana kainana iyamaisa iba, “Tawae kaiwena kuwalowalo koliyau besiele?
Yagu sauga naga ilalaoma.”
5 Kabo Yeisu sinana iwalo topaisowao kolili iba, “Tem tawae iwalowen waginauli
besiele ana walo.”
6 Yudiya mumugali muli mena kabo sikekan kani nimali yo kekan gogoliyao sideuli-
baguna-yagili ali tapwalolo kana loina besiele. Mwa bwaite kaiwena waila kaba suwe
kauli sikisi veku koina siginaulili simiyamiya, kaigeda kaigeda sowasowana waila kana
lalaki andeledi lita.*
7 Kabo Yeisu iwalo topaisowao kolili iba, “Waila kwalegulima na kaba suwe kauline
kwayapowonli.” Mwa waila silegulima yo kaba suwe kauliwa siyapowonli.
8 Kabo Yeisu topaisowaone kolili iwaloba, “Wailane tupwana kaba suwe kauline
koina kwalegu na kwalawan kekan tanuwagana kwaolena.” Mwa siginauli tawae ana
walo besiele,
9 kabo kekan tanuwaganane wailane ikalai inuma-tonan, katena ipitali kaiwena
bwaite oine namwanamwasosina. Na wailane Yeisu ibuiyako iyamala oine. Na kekan
tanuwaganane nige ikakatai oinene toweya ilaomaya, na topaisowao siya sikatai. Kabo
kekan tanuwaganane kasole tauna iyoganama koina,
10 me ana yaliyaya itobalan iwalo koina iba, “Tomo tupwali mumugali besiele
yakato oine kana lotonan namwanamwana sipei-bagunayan kekan mena yo saugana
tomo sinuma-towa yo kali lotonan sowasowali kabo oine bwagabwaga sipei. Na
komiu bwaine kamwasane naenaenane nige wagiginauli besiele. Kaiwena oine
namwanamwana kwapei-baguna-yani yo saugana tomo sinuma-towa yo kali lotonan
sowasowali kabo muli mena oine bwaite namwanamwasosina kwapeiyama.”
11 Ginauli kaba nuwapwanopwanone bwaite Yeisu iginauli yanuwa Kena koina Galili
dedeina mena bwaimwa ana paisowa ginauli kaba nuwapwanopwano bagubagunana.
Paisowane koina ana wasawasa iyakenayagili tobenaliyao kolili kabo ali meli sipei
koina.

Yeisu togimwala itao-yawatagilagili Nume Tabu kalona mena (Madiu 21:12-13 yo Malika 11:15-17 yo Luka 19:45-46)

12 Kasole kekanna mulina mena Yeisu mesinana yo kanakavao yo ana tobenaliyao
silobi Kapeneomi, bwaine koina kaliyate isa simiyamiya.
13 Yudiya ali mwalelikwa soina kana sauga ikelakubwamako mwa Yeisu isae
Yelusalema.†
14 Na Yelusalema koina Yeisu ilusae Nume Tabu mena, tomo tupwaliyao ilobaili bu-
lumakau, sipi, yo bunetutu sigimwagimwala-yagili, yo tupwaliyao simiyamiya teibeli
mena mane siyakuyakunelae.‡
15 Kabo maina giligilili ikalaili yo balae iginauli kabo koina togimwala, bulumakau,
sipi, meuloili itao-yawatagilagili Nume Tabu koina yo mane toyakunelaewo ali mane
nimana mena ikuya-yabekuli yo ali teibeli ibuili.
16 Kabo iwalolau bunetutu kana togimwalayao kolili iba, “Ami gogo meuloina bwaite
wakalaili kwayawatagili. Tabu sauga yaboyoi Tamagu ana nume waginauli kaba
maketi.”
17 Ana tobenaliyao nuwali mena isae Buki Tabu ana walo iba, “Am nume kana mulolo
iwedoli kategu mena besiele mayau.”
18 Yudiya ali tobagunao tupwaliyao Yeisu ana paisowa sigitai simunamunai kabo
siwalolau Yeisu koina siwaloba, “Yaiya ana loina uginauli besiele? Ginauli kaba

* **2:6:** Tawaloba besiele andeledi lita o nuwana tuwenti paibi galen dalam kaigeda. † **2:13:** Yudiya ali mwalelikwa soina siginauli bolime kaigeda kaigeda ali nuwatu-kalatan tawae iyawatagili kolili Itipita koina saugana boita kana anelose Isileli imwalelikwaili. ‡ **2:14:** Toyakuyakunelae ali paisowa mane sibui Giliki ali mane koina ilau Yudiya ali mane koina na koina tomo Yudiya ali pwaoli sigimwalai. Na ali paisowa koina etulan tupwana silobai.

nuwapwanopwano yabo uginauli na kakatai yakato kowa am loina ilaomaya Yaubada koina, yakato sowasowam ginauli bwaite uginaulili."
19 Yeisu kainali iyamaisa iwaloba, "Tem Nume Tabu bwaite wakogwaligwali kani kaliyate yaiyona koina yayatoloyoi."
20 Kainana siyamaisa siba, "Bolime poti sikisi nume bwaite sikabikabi, na gubesi kowa kuwawalo yakato kaliyate yaiyona koina kani kuyatoloyoi?"
21 (Na Nume Tabu bwaite Yeisu kaiwena iwalowalo ibomayoi yona kaiwena.
22 Saugana boita mena itoloyoi ana tobenaliyao nuwali mena isae tawae tauna kona iwalowen kabo simeli Buki Tabu ana walo yo Yeisu ana walo ana toloyoi kaiwena.)

Yeisu tomo ali nuwatu ikataili

23 Saugana Yeisu iyaelemo Yelusalema imiyamiya mwalelikwa soina kana sauga koina ginauli kaba nuwapwanopwano tupwali ipaisowaili. Tomo sibaibaiwa sigitaili mwa simeli yakato iya Mesaiya.
24 Na Yeisu nige igogolulau yo nige imemeli kolili, kaiwena tomo meuloili ali nuwatu ikatailiko.
25 Nige sowasowana tomo yabo Yeisu ana wasa iwolena tomo mumugali kaiwena. Yeisu tomo meuloina katena yo ana nuwanuwatu mayamayalena koina. Kaiwena kaliyate kaigeda kaigeda tomo mumugaliyao sibuibuili.

3

Nikodimo ilau Yeisu koina boniyai mena

1 Tomo yabo esana Nikodimo, iya Palisi yo tabe Yudiya ali tobaguna yabo.
2 Boniyai mena ilau Yeisu koina yo itobalan iwalo koina iba, "Labai, kakatai kowa toyakayakatai kulaomaya Yaubada koina kaiwena ginauli kaba nuwapwanopwano bwaite uginaginauliline nige sowasowana yaiya yabo iginaulili tem Yaubada nige mekanakava."
3 Yeisu Nikodimo kainana iyamaisa iba, "Yawalo yawasosi koliwo, tem nige ukwakabi yaboyoi kani nige Yaubada ana kaba loina ugigitai."
4 Na Nikodimo iba, "Tem tomo ilalakiko kani gubesi sikabiyanyoi? Nige sowasowana ilusaeyoi sinana diyana kalona mena na ikabiyoi."
5 Yeisu Nikodimo kainana iyamaisa iba, "Yawalo yawasosi koliwo, nige sowasowana tomo yabo ilusae Yaubada ana kaba loina koina bwaimwanamo ikabi yaboyoi waila yo Yaluyaluwa Tabuna kolili.
6 Tomo tamana yo sinana sikabi kwapi koina meyawasina, na tem Yaluyaluwa Tabuna kabi waluwaluna iwolena tomone koina kani yaluyaluwana meyawasina.
7 Tabu katem iwawakaka yagu walone kaiweli saugana yawaloba ukwabi yaboyoi kabo Yaubada ana kaba loina kulusae.
8 Toweya koina yaumai itowa ilalau iboma iloina. Kita yaumaimo daguguna tabenalan na iyamo nige takakatai toweya ilaomaya yo toweya ilalau. Besiele tomo meuloina siya ali kabi waluwaluna silobai Yaluyaluwa Tabuna koina, ali meli nige sowasowana tagitai na ali paisowa koina ali meli uwena sowasowana tagitai."
9 Kabo Nikodimo Yeisu ineliyanyoi iba, "Gubesi na kani am walone kanna iyawatagili?"
10 Yeisu iba, "Kowa yakato Isileli ali toyakayakatai lalakina yabo. Na gubesi mwa nige nuwam imamayale yagu walone kaiwena?
11 Yawalo yawasosi koliwo, ginauline kakataili kaedeedede kaiweli yo kawalomasalagili tawae kagitaili, na iyamo komiu nige kwamemeli ama walone kaiweli.
12 Nige sowana yaedeedede ginauli bulibuli mena kaiweli kaiwena kani nige kwamemeli. Kaiwena ginauli situbu yanuwa yaulina mena kaiweli yaedeededeko na iyamo nige wakakawa-yawasosi.

13 Nige yabo yaiya isasae bulibuli mena bwaimwanamo Tomo Natuna iya ilobimaya
bulibuli mena.
14 Mosese kopa ikalai yo weso makamakayauna iginauli yo iyatake ginagina koina
ule bwagabwaga mena. Ee bwaine besiele naga muli mena Tomo Natuna sikeleisinan
kelose mena.
15 Mwa tem yaiya imeli koina yawasi miyamiya yaina ilobai.
16 Yaubada yanuwa yaulina imulolososi koina kabo natuna kaigeda-sosisosimo ita-
lamwan mwa tem yaiya imeli koina nige sowasowana iboita na yawasina miyamiya
yaina ilobai.
17 Yaubada natuna iyawasayama yanuwa yaulina mena, nige tomo sabi yatalayanna
na iyawasayama sabi leboili.
18 Nige sowasowana tomo yabo yatala ilobai tem imeli natuna koina. Na tem yaiya
nige imemeli koina ana yatala mayamayalena imiyamiya kaiwena iya nige imemeli
Yaubada Natuna kaigeda-sosisosimo koina.
19 Yatala yaina bwaite besiele. Mayale ilaomako ilusae yanuwa yaulina mena na tomo
ali nuwatu iyaelemo boniboniyai mena yo nuwanuwali lalakina boniyai, mayalene
sisikotanan kaiwena mumugaliyao sinae.
20 Siya analiyao mumugana naenaena siginaginauli mayalene sikalomagigilan nige
nuwali silau mayalene koina kaiwena genuwali mayalene ali naenaena iyakenayan
mayale mena.
21 Na siya analiyao mumugali sinamwanamwa yo sidudulai silau mayale mena
kaiwena nuwanuwali tomo ali paisowa sigitai yo sikatai yakato ali kaiwe ilaomaya
Yaubada koina."

Yoni Yeisu itobalan

22 Muli mena Yeisu me ana tobenaliyao silau dedei Yudiya yo bwaine koina
simiyamiya sauga tupwana na tomo iyabayababitaisoli.
23 Yoni Toyababitaiso besiele tomo iyabayababitaisoli yanuwa Ainon bwaimwa Salim
papalina mena kaiwena bwaine koina waila lalakina imiyamiya mwa tomo meuloili
silaulau koina na iyabayababitaisoli.
24 Bwaine sauganane koina Yoni naga sipepei deli mena.
25 Yoni ana tobenaliyao tupwaliyao sigamwapakiki Yudiya yabo mekalikava sugu
mumugana kaiwena toisabo simuliya mesabana kani idudulai Yaubada manna mena.
26 Kabo tobenaliyaone silau Yoni koina siba, "Toyakayakatai, tomowa baguna
mekamkava waila Yolidan dedei yabo mena, iya kaiwena kuwalo-masala, iya bwaite
sauga iyaele tomo iyabayababitaisoli. Tomo sibaibaiwasosi silaulau koina, na nige
silalaoma kolila."
27 Yoni kainali iyamaisa iba, "Nige sowasowana ginauli yabo iyawatagili tomo yabo
koina bwaimwanamo tem Yaubada kaiwe iwolena koina.
28 Na komiu beyabeyana kwaboma kwabenalan yawaloba yau nige Mesaiyanane na
Yaubada iyawasa-baguna-yagauma Mesaiyane kaiwena.
29 Tokasole tauna iya kani sinene ikalai na kasole taunane ana eliyam isanasana
kasole tauna yo sine ali yawatagili kaiweli, mwa iya iyaele ibenabenali. Saugana
ibenalan kasole tauna kainana iyaliyaya lalakina. Ee bwaine yagu yaliyaya lalakisosina
yalobaiyako.
30 Esana kani ilalaki na esagu kani ilobi."

Tomone ilaomaya bulibuli mena Yaubada kainana iwalowalowen

31 Yoni iwaloyoi iba, "Tomone iya ilaomaya yanuwa yaulina mena iya yanuwa
yaulina tomona yo iedeedede ginauli tawae situbu yanuwa yaulina kaiweli. Na tomone
ilobimaya bulibuli mena iya ilalakisosi kabo tomo meuloila.

32 Ginauli tawae bulibuli mena igitaili yo ibenalagili wasaliyao iwalo-masalagili, na
iyamo nige yabo ana walone simemeliyan.
33 Na tem yaiya ana walone imeliyan iya ikawa-yawasosi yakato Yaubada iya towalo-
yawasosi.
34 Iya Yaubada iyawasayama iedeedede Yaubada kainana kaiwena Yaubada
Yaluyaluwana iwolena koina yo iya ipowon.
35 Tamana imulolo Natuna koina mwa ginauli meuloina ipei nimana mena.
36 Tem yaiya imeli Yaubada Natuna koina iya yawasi miyamiya yaina ilobaiyako. Na
tem yaiya Natunane isikotanan nige sowana yawasi miyamiya yaina ilobai, na Yaubada
ana munamunai kani imiyayai koina."

4

Yeisu mekanakava Sameliya sinena siedeedede waila kaiwena

1 Palisi wasa sibenalan yakato Yeisu tomo sibaibaiwa ikalaili iyabayababitaisoli
siyamala ana tomuliyayao, kabo ana tomuliyayao Yoni ana tomuliyayao sibaibaiwa-
gabaegili.
2 Na Yeisu nige iboma tomo yabo iyayababitaiso na ana tobenaliyaomo siya
siyabayababitaiso.
3 Sauganane koina Yeisu ikataiyako yakato iya wasana Palisi sibenalanako, mwa
dedei Yudiya ilogabaen na ipileyoi ilau dedei Galili.
4 Yeisu ana laune Galili kaiwena kani ilau dedei Sameliya kana kamwasa koina
iloutusi,
5 kabo ilau iyawatagili yanuwa yabo esana Saika bwaimwa Sameliya dedeina
mena. Yanuwane nige kana mwayaga imamamalawe bwatanone beyabeyana Yakobo
iwolena natuna Yosepa koina.
6 Waila keli yabo iyaele bwaine beyabeyana Yakobo ikeliyako. Laune koina Yeisu
kamnana inae, kabo imiyasio waila keline dedeina mena. Sauganane koina besiele kala
pwasinasina.
7-8 Sauganane koina Yeisu ana tobenaliyao iyawasali silaoko yanuwa yabo koina na
kan sigimwala, kabo Sameliya sinena yabo ilaoma waila legu kaiwena. Mwa Yeisu
iwalo sinene koina iba, "Sowasowana waila kuleguyama yanuma?"
9 Kabo Sameliya sinena iwalo Yeisu koina iba, "Kowa Yudiya tomona yo yau Sameliya
sinena. Na gubesi mwa ukawanoi koliyau yakato waila yaleguyawa kunuma?" Sinene
walone bwaite iwalowen kaiwena Yudiya yo Sameliya nige sikakawa-elieliyam.
10 Yeisu sinene kainana iyamaisa iba, "Temga ukwatai tawae Yaubada sowasowana
iyeyawa yo temga ukwatai yaiya yau mwa wailane yakawanoiyan koliwo, kabo uk-
wawanoi koliyau na waila meyawasina yaeyawa."
11 Kabo sinene iba, "Taubala, waila keline imamalawesosi, na nige am kaba legu
ipapagani na mesabana wailane kulegu. Waila meyawasina toweya kani ukwalaiya?
12 Gubesi, am nuwatu yakato kowa kulalakisosi kabo tubumai Yakobo na tem
waila namwanamwasosina kuyeyama? Nuwana nigele, kaiwena Yakobo waila keline
bwaite iyeyama kolimai, yo iya mekanakava natunao, yo ana sipi yo ana bulumakau,
beyabeyana waila keline iya ali kaba numanuma."
13 Yeisu sinene kainana iyamaisa iba, "Tem yaiya tomo wailane bwaite koina inuma
kani galogalona imaguyoi,
14 na tem yaiya wailane koliyau yaolena inuma nige sowasowana galogalona
imaguyoi. Wailane bwaite yaolena koina kani iyamala waila bunubunuwasina (doelu)
yo waila miyamiya yaina."
15 Sinene iwaloba, "Taubala, waila bwaite kuyeyama yanuma na tabu galogalogu
imamaguyoi na tabu yalalaomayoi waila keline koina yaleleguyoi."

16 Yeisu iba, “Kulau wainem kuyogan na mekamkava kwalaoma.”
17 Sinene iba, “Nige wainegu ipapagani.” Mwa Yeisu sinene kainana iyamaisa iba, “Na walo yawasosi kuwalowen, nige wainem ipapagani.
18 Beyabeyana ukwasole me paibi na taune iya sauga bwaite mekamkava kwamiyamiya nige wainem besi. Mwa kabona am walo iyamala yawasosi.”
19 Saugana sinene Yeisu ana walo bwaite ibenalan katena ipitali kabo iwaloba, “Taubala, yakataiwo tomala kowa palopita yabo.
20 Kai Sameliya tubumayao koyane bwaite koina sipwalopwalou Yaubada koina na komiu Yudiya kwawalo yakato kaba tapwalolo bwaimwanamo iya Yelusalema.”
21 Kabo Yeisu iba, “Sine, yagu walone kumeliyan. Sauga ilalaoma tomo meuloili kani sipwalou Tamali koina na nige koyane bwaite koina o tem Yelusalema.
22 Komiu Sameliya kwapwalopwalouya iya nige wakakatai koina na kai Yudiya kapwalou Yaubada iya kakatai koina, kaiwena tolebolebo ilaomaya kai Yudiya kolimai.
23 Na sauga ilalaoma yo tabe iyawatagilimako, kabo siya Tamala kana topwalou yawasosiwo koina sitapwalolo yo ali tapwalolone yaluyaluwali meuloina mena yo tabe kate yawasosili mena. Siya bwaite besiele totapwalolone Yaubada nuwanuwana.
24 Yaubada iya yaluyaluwa, mwa koinaele analiyao siya sipwalopwalou koina ilonamwayagili yaluyaluwali meuloina mena yo tabe kate yawasosili mena sipwalou koina.”
25 Sinene iwaloba, “Yakatai yakato iya Mesaiyane ilalaoma, mwa saugana tem ilaoma, kabo ginauli meuloina ikabi-yamayale kolimai.” (Na walone Mesaiya bwaimwa kaina Ibeliu na kana bui kaina Giliki koina siba ‘Keliso.’ Kali katai Yaubada ana gitesipwa tomona.)
26 Yeisu kainana iyamaisa iba, “Na yau Mesaiyanaele mwa koliwo yawalowalo.”

Tobenaliyao sipileyoima Yeisu koina

27 Saugana tobenaliyao sipileyoima Yeisu koina, yo kateli ipitali kaiwena sigitai Yeisu iedeedede sine yabo koina. Na nige yabo ineneliyan ali edeedede yaina o tawae kaiwena iedeedede sinene koina.
28 Kabo sinene kana waila patu ilogabaen yo mwayamwayau mena ipileyoi ilau yanuwa mena. Kabo iwalo tomo meuloili kolili iba,
29 “Kwalaoma tomo yabo wagitai, iya mumugagu meuloina yaginaululiliko iwalomasalagili koliyau. Nuwana iya Mesaiyanane.”
30 Mwa tomo meuloina yanuwa mena silau Yeisu koina.
31 Saugana sinene ipipileyoi yanuwa mena, na naga bodane siyayawatagili Yeisu koina, kabo tobenaliyao siwalo Yeisu koina siwaloba, “Toyakayakatai, kan yabo ukwan.”
32 Mwa kainali iyamaisa iba, “Kagu imiyamiya komiu nige wakakatai.”
33 Kabo tobenaliyao sibomayoi siedeedede kolili siwaloba, “Nuwana tomo yabo kan ikalaiyama ikekanko.”
34 Kabo Yeisu iba, “Kagu ele bwaite, iya iyawasayaumane ana nuwatu yaginauli yo ana paisowa yaemwawasi.
35 Komiu ami edeedede yabo kwawalo bwaite besiele, ‘Waikena esopalimo simiyamiya kabo sepasepa yo kelikeli kali sauga.’ Na yawalo kolimiu, manimiu ilau tanone wagitai. Kanna imatuwako mwa sowasowana takeli.
36 Saugana tokelikeli tano kanna sikeli maisana namwanamwana sikalai yo kannane bwaimwa tomo yawasi miyamiya yaina silobalobai. Kabo tokuma yo tokelikeli siyaliyaya toyawa lalakina.
37 Walo bwaite iba ‘yabo ikuma yo tabe yabo ikelikeli,’ na iyamala walo yawasosi besiele bwaite.

38 Saugana yayawasamiu kwalau tano wakeli bwaimwa beyabeyana komiu nige
wakukumai. Tomo uloili tanone sikumai na komiu ali paisowa kanna kana
namwanamwa kwalobai."

Tomo Sameliya sibaibaiwa simeli Yeisu koina

39 Tomo Sameliya sibaibaiwa simiyamiya yanuwa Saika koina simeli Yeisu koina
kaiwena sinene ana edeedede sibenalan iba, "Iya mumugagu meuloina yaginaululiliko
iwalo-masalagili koliyau."
40 Kabo saugana silaoma Yeisu koina mwa sikawanoi tem imiyamiya mekalikava.
Kabo kaliyate labui Yeisu imiyamiya yanuwane koina yo iyakayakatai.
41 Mwa tomo sibaibaiwa tabe simeli Yeisu ana yakayakatai kaiwena.
42 Kabo tomo siwalolau sinene koina siwaloba, "Nige yakato am walone bwaite
kaiwena na kameli, na iyamo kabomamo ana edeedede kabenalan mwa kakatai walo
yawasosi iya tomo yanuwa yaulina mena kali tolebolebo."

Yeisu toloina lalakina yabo natuna iwoisi

43 Kaliyate labuine simwawasi kabo Yeisu dedei Sameliya ilogabaen yo ilau dedei
Galili.
44 Na tauna kona Yeisu iwaloko ana tobenaliyao kolili iba, "Palopita yabo iboma ana
yanuwa tomonliyao nige siyayakasisiyan."
45 Na iyamo saugana ilau iyawatagili Galili dedeina koina Galili tomonliyao Yeisu
ana yawatagili kaiwena siyaliyaya. Kaiwena beyabeyana ilau Yelusalema mwalelikwa
soina kaiwena yo ana paisowa meuloili ipaipaisowaili Galili tomonliyaone sigitaiyako
bwaine koina.
46 Yeisu ilauyoi Kena, Galili dedeina beyabeyana yanuwane koina waila ibui iyamala
oine. Na bwaite koina toloina yabo ilaoma, na natuna tauna ikasiebwa Kapeneomi
koina.
47 Saugana toloinane wasa ibenalan yakato Yeisu ipileyoimako Yudiya dedeina koina
yo iyawatagilimako Galili, kabo ilau koina yo ikawanoi yakato tem mekanakava silau
Kapeneomi na natuna iwoisi, kaiwena melumelune ana kasiebwa ipolowesosi.
48 Yeisu iwalo koina iba, "Nige yabo kolimiu imemeliyagau. Tem ginauli kaba
nuwapwanopwano yo kaba nuwayai wagitaili kabo kwameli."
49 Kabo toloinane iba, "Taubala, kulaoma talau natugu ugitai kabo muli mena iboita."
50 Yeisu iwalo koina iba, "Kupileyoi, natum kani nige iboboita." Tomone Yeisu ana
walo imeliyan kabo ipileyoi ilau.
51 Iya iyaele naga ilaulau kamwasa mena, kabo ana topaisowao ilobaili yo ana wasa
siwolena siwaloba, "Natum inamwanamwako."
52 Kabo ineliyagili toisabo sauga koina natunane yona itulu, mwa siba, "Laina lolau
mena wan koloki besiele yona wedowedolina itulu."
53 Kabo melumelune tamana nuwana mena isae laina bwaine saugane koina mwa
Yeisu iwalo koina iba, "Natum kani nige iboboita". Kabo toloinane mekanakavao ana
nume kana tomiyayao meuloili simeli.
54 Yeisu saugana ipileyoima Yudiya dedeina mena ginauli kaba nuwapwanopwano
labuina bwaite ipaisowai Galili dedeina mena.

5

Yeisu tobelu yabo iwoisi waila Beteseda koina

1 Sauga yabo tabe, Yeisu ilauyoi Yelusalema Yudiya ali tapwalolo kekanna yabo
kaiwena.

2 Yelusalema kaba lusalusaena yabo esana siba Sipi ali Gamwa. Na waila kipukipuna
yabo iyaele kaba lusalusaene dedeina mena, esana kaina Ibeliu siba Beteseda.* Nume
gwau kali baibaiwa paibi sikabi-takikilagili wailane koina.
3-4 Gwaune tokasiebwao sibaibaiwa ali kaba miya, siya tomangibugibu, siya kaeli
youyouli, yo siya yoli sitawalololi.†
5 Bwaine koina tobelu yabo iyaele ikasiebwa bolime kana baibaiwa teti eit (38).
6 Yeisu tomone igitai ikenokeno yo ikatai sauga imamalawesosi ikasikasiebwa, mwa
ineli iba, “Gubesi, nuwanuwam kunamwanamwa?”
7 Tobelune Yeisu kainana iyamaisa iba, “Taubala, saugana tem wailane imwasali,
nige tosagu yabo imiyamiya na isaguiyau na mesabana yalobi wailane kalona mena.
Saugana tem yatonan yakato yagayolobi waila mena na tomo yabo igayolobi bagu-
nako.”
8 Kabo Yeisu iwalo tobelune koina iba, “Kutolo am dam ukwalai na kulau.”
9 Kabo sauganane koina tobelune inamwanamwa yo itolo, ana dam ikalai yo ilau. Na
ginauli bwaite iyawatagili Yudiya ali Sabati koina,
10 mwa Yudiya ali toloinao sigitai tobelune ana dam ikalakalai kabo siwalo koina siba,
“Kaliyate Sabati kabona. Loina isikote tabu paisowa Sabati koina. Nige sowana am dam
ukwalai na kulau.”
11 Kabo kainali iyamaisa iba, “Tomo bwaite iwoisiyau iba, ‘Am dam ukwalai na
kulau.’ ”
12 Kabo toloinaone sineli siba, “Toisabo tomo iwalo koliwo yakato am dam ukwalai
kulau?”
13 Na tobelune bwaite nige sowasowana kainali iyamaisa kaiwena kana towoisine
esana nige ikakatai, kaiwena boda lalakina siyaele waila dedeina mena yo Yeisu ilusola
luwali mena ilau.
14 Saugana toloinaone silowasi, nige sauga mamalawena kabo Yeisu tobelune
ilobaiyoi Nume Tabu kalona mena, yo iwalo koina iba, “Ugitai, kunamwanamwako.
Mumugana naenaena kulopei koina kisi sauga muli mena ginauli naenaesosina ku-
lobai.”
15 Kabo tobelune ilau Yudiya ali toloinao ali wasa iwolegili iba, “Tomala Yeisu mwa
iwoisiyau.”

Yaubada Natuna iya Toyatala yo yawasi yaina

16 Yeisu tobelune iwoisi Sabati koina mwa kaiwena Yudiya toloinao siyatubu Yeisu
sikalomagigilan yo sauga meuloina sigamwapakiki koina.
17 Kabo Yeisu iwalo kolili iba, “Tamagu kaliyate kaigeda kaigeda ipaipaisowa bwa-
gana Sabati, yau tabe besiele yapaisowa.”
18 Walone bwaite Yudiya toloinao iula-munamunaili kaiwena ali nuwatu yakato
Sabati kana loina ilikwai, yo tabe iwawalo iya tamana Yaubada yo iwawalo iya Yaubada
mekanakava sitoyatoyawa. Kabo sikepate kaikaiwe nuwanuwali Yeisu siunuyamate.
19 Kabo Yeisu iwalo kolili iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, Yaubada Natuna nige
sowasowana ginauli yabo iboma ipaisowai, na ginauline bwaite igitaiya Tamana koina
mwa tabe sowasowana ipaisowai. Kaiwena ginauline bwaite Tamana ipaipaisowaili
mwa tabe Natuna ipaisowai besiele.
20 Tamana natuna imulolo koina, yo paisowa bwaite ipaisowaili meuloina iyake-
nayan natuna koina. Paisowane siya sauga bwaite nige ilalalaki, na tamana paisowa
lalakisosina kani iyakenayan na ipaisowaili, ana paisowane koina kani katemiu iyapi-
tali.

---

* **5:2:** Betesaida iya yanuwa esana imiyamiya Galili dedeina mena na Beteseda iya waila esana imiyamiya Yelusalema kalona mena. † **5:3-4:** Tolele-panaisi tupwaliyao walo bwaite sipei. Tokasiebwane sisanasana tem wailane imwasali kaiwena ali nuwatu Yaubada ana anelose sauga tupwana ilaoma yo wailane ikasi-bui. Na yaiya ibaguna wailane kalona mena woisi ilobai. Bwaite ali meli tubuliyao kolili ilaoma.

21 Kaiwena tamana toboita ikeleyatololi yo yawasili iwolegili kabo besiele tabe iya
natuna yawasina iwolena tomo siya igitesipwaili kolili.
22 Yaboyoi tabe, tamana nige tomo yabo iyayatalayan, na yatala kana loina meuloina
iwolena natuna koina,
23 na mesabana tomo meuloili natuna siyakasisiyani besiele Tamana siyakasisiyan.
Yaiya tem natuna nige iyayakasisiyan, iya kana toyawasayamane nige iyayakasisiyan."
24 Yeisu iwaloyoi iba, "Yawalo yawasosi kolimiu, yaiya tem yagu walo ibenalan
yo imeli kagu toyawasayaumane koina kani yawasi miyamiya yaina ilobai yo nige
sowasowana loina kolokololona ilobai. Kani boita dedeina ilogabaen yo ilau yawasi
miyamiya yaina koina.
25 Yawalo yawasosi kolimiu, sauga iyaele ilalaoma yo tabe iyawatagilimako, kabo
toboita Yaubada Natuna kainana sibenalan, yo siya tem kainana sibenalan yawasi
sikalai.
26 Tamana iya yawasi yaina, kabo besiele tabe italamwan natuna iya yawasi yaina.
27 Iya Tomo Natuna kabo tamana ipei iya tomo meuloili ali toyatala.
28 Tabu katemiu siwawakaka walone bwaite kaiwena. Sauga iyaele ilalaoma yo
toboita siya salai mena kainana kani sibenalan,
29 kabo sitoloyoima kali salai mena. Siya ginauli namwanamwana sipaipaisowaili
kani sitolo yawasi miyamiya yaina koina, na siya ginauli naenaena sipaipaisowaili kani
sitolo loina kolokololona manna mena maisali kaiwena.
30 Nige sowasowana ginauli yabo yabomamo yapaisowai yagu nuwatu mena. Na
yayatala-yagimiu besiele tawae Tamagu iwalowen koliyau, mwa yagu yatala idudulai.
Kaiwena nige yakato yaboma yagu nuwatu mena yapaipaisowa, na iya kagu toyawasa
ana nuwatu mena yapaisowa."

Yeisu wasana kana toyawasa waloli

31 Yeisu iwaloyoi Yudiya toloinao kolili iba, "Tem yabomayoi wasagu yayawasayan,
kani ami nuwatu yakato yagu walo-masala nige walo yawasosi.
32 Na yaboyoi tabe iyaele wasagu iwalo-masalanako yo yakatai walo bwaite iwalowen
kaiwegu iyamala yawasosi, kabo ilonamwayagimiu yagu walo-masala wakawa-
yawasosiyan.
33 Kaiwena beyabeyana tomo tupwali, bwaimwa topwaoli yo Palisiyao, kwayawasali
silau Yoni Toyababitaiso koina yo saugana Yoni wasagu iwalowen iwalo yawasosi kolili.
34 Yau nige yanuwanuwatu yakato tomo yabo iyawasa kabo yagu wasa isagui
yo iyamala yawasosi, na Yoni ana yawasa kaiwegu yawalowen kolimiu kaiwena
nuwanuwagu kwameliyan na lebo kwalobai.
35 Yoni iya besiele lampa iwedoli tauna kona yo imayale, kabo sauga kubwakubwana
koina nuwanuwamiu kwalau mayalenane koina na kwayaliyaya.
36 Yagu paisowa kaikaiweli kilakilalali siyakenayagimiu yakato yaiya yau na siya
ali walo-masala ilalakisosi kabo Yoni ana walo-masala. Na ginauline kaikaiweline ya-
paipaisowailine siwalo-masala yakato kagu toyawasa iya Tamagu. Kaiwena ginauline
yapaipaisowailine Tamagu kaiwena.
37 Tabe Tamagu iya iyawasayau iya iboma wasagu iwalowalowen. Na kainana nige
sauga yabo kwabebenalan, yo kana koleya nige wagigitai.
38 Ana walo nige wakakalaili yo kwamemeliyagili kaiwena nige kwamemeliyagau.
39 Komiu Buki Tabu kwayasiyasili yo kwanuwanuwatui lalakina kaiwena ami
nuwatu iya ana walo koina yakato yawasi miyamiya yaina kwalobai. Na Buki Tabu ana
walo bwaite iwalowalo yau kaiwegu,
40 na komiu kwasikotanagau nige kwalalaoma koliyau na yawasi miyamiya yaina
wakalai.
41 Nige yanuwanuwatu tomo ali tobali kaiwena,

42 na yakataimiu, yakatai Yaubada ana mulolo nige imiyamiya katemiu mena.
43 Tamagu esana koina yalaoma na komiu kwasikotanagau. Na tem tomo yabo iboma
esana koina ilaoma ee kani kwayaliyaya-yan.
44 Nuwanuwamiu tem kamikavao sitobalanagimiu na nige wakekepate Yaubada
kana tobali kaiwena, iya Yaubada kaigeda-sosisosimo. Bwaite mumugamiune kaiwena
nige sowasowamiu kwameliyagau.
45 Tabu kwanuwanuwatu yakato yau kani yayakewaimiu Tamagu koina. Nigele,
Mosese iya mwa kwabatoko yakato iya kami tosagu, kani sauga muli mena iyake-
waimiu.
46 Tem kwameliko Mosese ana walo koina sowasowana kwameli tabe koliyau kai-
wena ilelelele kaiwegu.
47 Na nige sowasowamiu sauga bwaite yagu walo kwameliyan kaiwena Mosese ana
lelelele nige kwamemeliyan."

6

Yeisu boda paibi tausan iyakanli
(Madiu 14:13-21 yo Malika 6:30-44 yo Luka 9:10-17)

1 Kabo muli mena Yeisu iyaele Galili dedeina mena kabo kalita Galili ilopanaisi. Na
kalita Galili esana labuina waila Taibiliya.
2 Kabo boda lalakina Yeisu siyamuli kusuli kaiwena ana paisowa kaba nuwapwanop-
wano siya tokasiebwa sibaibaiwa iwoisili sigitaili.
3 Yeisu ikawasae koya mena yo me ana tobenaliyao simiyasio.
4 Sauganane koina, tomo Yudiya ali mwalelikwa soina ikelakubwamako.
5 Yeisu manna ilau boda lalakina igitaili silalaoma koina, mwa iwalo Pilipi koina iba,
"Kani toweya kali tagimwalaiya na bodane bwaite tayakanli?"
6 Yeisu iwalo besiele bwaite kaiwena nuwanuwana Pilipi itonan. Na Yeisu ikataiyako
tawae kani iginauli.
7 Pilipi Yeisu kainana iyamaisa iba, "Nuwana mane siliba kana baibaiwa tu andeledi
takalai na beledi tagimwalai na nuwana tatabe-kivikivi kikiuna kikiuna tayauyan, na
kani nige sowasowana meuloiline silobai."
8 Yeisu ana tobenali yabo esana Anidulu, iya Saimon Pita kanakava, iwaloba,
9 "Bwaite gamene kana beledi esana bali kali baibaiwa paibi yo kana iye kikiuli labui.
Na iyamo tomo meuloili bwaite kani nige sowasowali."
10 Kabo Yeisu iwalo ana tobenaliyao kolili iba, "Kwawalo tomo meuloili simiyasio
bwaine dedeinane koina kawasine ana kaba kin namwanamwane koina." Siginauli
besiele kabo tomo meuloili simiyasio kawasi pwatana mena. Tomo kali baibaiwa
nuwana besiele paibi tausan.
11 Kabo Yeisu beledine ikalaili yo ikawatoki Yaubada koina, yo muli mena iwolegili
ana tobenaliyao kolili na siyauyagili tomo siya tomiyasiyone kolili. Iye ikalaili yo tabe
iginauliyoi besiele. Kabo tomo sikekan kanasiga kali liye silobai.
12 Saugana sikekan yo meuloili diyali sisu, mwa Yeisu iwalo ana tobenaliyao kolili iba,
"Kantele meuloina kwatano-gogonan, tabu yabo mosomosona kwalologabaen."
13 Kabo kantele meuloina sitano-gogonan yo kodo kali baibaiwa tuwelo sitauli
sikalapowon kantelene ilaomaya beledine kali baibaiwa paibi kolili.
14 Kabo tomo siya Yeisu ana paisowa ginauli kaba nuwapwanopwano sigitai si-
waloba, "Walo yawasosi iya palopitawa tasanasanaiwa ilaomako."
15 Yeisu ikataiyako tomo nuwanuwali silaoma koina na sisamalului tem iyamala ali
kin, mwa ilogabaegili ibomamo ilau ikawasaeyoi koya mena.

Yeisu kalita pwatana mena ilau
(Madiu 14:22-33 yo Malika 6:45-52)

16 Saugana dabwelo isusugu, Yeisu ana tobenaliyao silobi kalita Galili koina,
17 simwalisae waga mena yo sikuke sipapanaisi Kapeneomi. Saugana iboniyai, Yeisu
nige naga ipipileyoi kolili.
18 Yaumai kaikaiwena ilotalu yo kalita ibagolu.
19 Kabo siwosewose tupwana kali mwayaga imamalawe besiele paibi o sikisi kilomita
kabo Yeisu sigitai ilalaoma kalita pwatana mena wagane kaiwena, kabo simatausi
lalakina.
20 Na Yeisu iwalo kolili iba, “Tabu kwamamatausi, koyau.”
21 Kabo me ali yaliyaya Yeisu imwalisae waga mena yo mwayamwayau siulisi
dedeinane koina nuwanuwali silalauwa.

Yeisu kana loya kaiwena tomo silau Kapeneomi

22-24 Yanuwa ilayan Yeisu me ana tobenaliyao siyaele Kapeneomi, na bodane paibi
tausanwa siyaelemo simiyamiya Galili dedei yabo mena dedeinane koina Guyau
iyayakanliwa. Siyaelemo dekawa mena Yeisu sisanasanai, kaiwena sikatai laina
waga kaigeda imiyamiya magu mena yo tabe sikatai saugana tobenaliyao waga mena
simwalisae yo sikuke Yeisu nige mekalikava. Saugana bodane sikatai Yeisu bwaine
koina nigele kabo sitonan tem kamwasa siloyai na silopanaisi Kapeneomi Yeisu kai-
wena. Kabo waga tupwali silaoma siulisi. Na wagane silaomaya yanuwa Taibiliya
koina. Kabo bodane simwalisae wagane kolili yo silopanaisi Kapeneomi.

Yeisu iba “Yau yawasi miyamiya yaina beledina”

25 Saugana bodane siulisi Kapeneomi Yeisu bwaine koina silobai. Kabo siwalo koina
siba, “Toyakayakatai, tawanesana kulalaoma bwaite koina yo gubesi am laolaoma?”
26 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, nige yakato ginauli
kaba nuwapwanopwano yapapaisowaiwa wagitai mwa kaiwena kwaloyaloyaiyau, na
beledi bwaite yaeyawa wakan na diyamiu sisu kaiwena mwa kwaloyaloyaiyau.
27 Tabu kwapapaisowa kaiwesosi beledine naga kani inae kaiwena. Na iyamo kwa-
paisowa kaiweya beledi miyamiya yainane bwaimwana Tomo Natuna kani iyeyawa
kolimiu. Kaiwena Yaubada kawa-namwanamwa ipeiyako Natunane koina.”
28 Kabo bodane sineli Yeisu koina siba, “Na tawae Yaubada nuwanuwana ka-
paisowai?”
29 Kainali iyamaisa iba, “Paisowane bwaite besiele, Yaubada nuwanuwana iya
iyawasayauma kwameliyan.”
30-31 Kabo tomo siwalo Yeisu koina siba, “Ginauli kaba nuwapwanopwano yabo
uginauli kabo kagitai na mesabana kameli-yagiwo. Tubumayao beyabeyana beledi
bwaite mana sikekan ule mena, besiele Buki Tabu ana walo iba, ‘Beledi ilobimaya
bulibuli mena iwolena sikan.’ Na tawae kowa kani uginauli?”
32 Mwa Yeisu iwalo kolili iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, nige yakato Mosese beledine
ilobimaya bulibuli mena iyeyawa kolimiu na Tamagu beledi yawasosi ilobimaya bu-
libuli mena sauga bwaite iyeyawa kolimiu.
33 Na beledi bwaite Yaubada iyeyawa ilobimaya bulibuli mena bwaimwa iya mwa
yawasi miyamiya yaina iwolena tomo yanuwa yaulina kolili.”
34 Kabo siwaloba, “Taubala, beledine bwaite kuyeyama kolimai kaliyate kaigeda
kaigeda.”
35 Yeisu iwalo kolili iba, “Na yau yawasi miyamiya yaina beledina. Yaiya tem ilaoma
koliyau kani nige sowasowana iguliyam yo yaiya tem imeliyagau nige sowasowana
galogalona imaguyoi sauga yabo.
36 Na besiele tabe yawaloko kolimiu, wagiteyauko na iyaele nagamo nige
kwamemeliyagau.
37 Analiyao tomo siya Tamagu iyelimako koliyau kani silaoma koliyau, nige sowa-
sowana yasikotanagili.

38 Kaiwena yau yalobimaya bulibuli mena nige yakato yaboma yagu nuwatu yapaisowai na iya iyawasayauma ana nuwatu yapaisowai.
39 Mwa bwaite Tamagu ana nuwatu, yakato tabu yabo yayayakwalalele siya tomone iyelimako koliyau, na kaliyate mwawamwawasina koina yakele-yatololi boita koina.
40 Kaiwena Tamagu ana nuwatu bwaite besiele, analiyao tem sigitaiyau yo simeliyagau yawasili miyamiya yaina silobai, yo sauga ana kaba mwawasi koina boita mena yakele-yatololi."
41 Saugana Yeisu iwaloba, "Yau beledi bwaite ilobimaya bulibuli mena", tomo Yudiya walo bwaite kaiwena siyatubu sibalabalamumu.
42 Siba, "Tomone iya Yeisu, Yosepa natuna, tamana yo sinana takataili, awa? Na gubesi na iba, 'Yau yalobimaya bulibuli mena'?"
43 Yeisu iwalo kolili iba, "Kwamwanou, tabu kwabomayoi kwabalabala-mumu luwamiu mena.
44 Nige sowasowana yabo ilaoma koliyau bwaimwanamo Tamagu iya iyawasayauma kaiwe iwolena koina na ilaoma koliyau. Na kaliyate ana kaba mwawasi koina kani boita mena yakele-yatoloyoi.
45 Palopitao silele siba, 'Yaubada kani ginauli meuloina iyakenayagili.' Kabo siya analiyao Tamagu ana walo sibenalan yo ali katai sikalai koina, kani meuloili silaoma koliyau.
46 Nige tomo yabo Tamagu igigitai, na iyamo iya ilaoma koina iyamo igitai.
47 Yawalo yawasosi kolimiu, yaiya tem imeli koliyau, iya yawasi miyamiya yaina ikalaiyako.
48 Yau yawasi miyamiya yaina beledina.
49 Tubumiyao beledi bwaite mana sikan ule mena na iyamo siboita.
50 Na beledi bwaite ilobimaya bulibuli mena tem tomo sikan kani nige sowasowana siboita.
51 Yau yawasi miyamiya yaina beledina bulibuli mena yalobimaya. Tem yaiya tomo beledine bwaite ikan, kani yawasina imiyayai sauga meuloina. Bwaite beledine iya bulumagu, iya kani yatalamwan na tomo meuloili yanuwa yaulina mena yawasili miyamiya yaina silobai."
52 Tomo Yudiya walone bwaite sibenalan kabo sibomayoi sigamwapakiki lalakina siba, "Tomone gubesi mwa bulumana iyeyama takan?"
53 Yeisu iwalo kolili iba, "Yawalo yawasosi kolimiu, tem Tomo Natuna bulumana nige wakakan yo kwasinena nige kwanunuma kani nige yawasimiu imiyamiya.
54 Yaiya tem bulumagu ikan yo kwasinegu inuma iya yawasina miyamiya yaina ilobaiyako yo kaliyate mwawamwawasina koina kani yakele-yatoloyoi boita mena.
55 Kaiwena bulumagu iya kan yawasosi yo kwasinegu iya waila yawasosi.
56 Yaiya tem bulumagu ikan yo kwasinegu inuma, iya imiyamiya koliyau yo yau yamiyamiya koina.
57 Tamagu iya meyawasina iyawasayau yo iya koina yawasigu yakalakalai. Kabo besiele tabe, yaiya tem bulumagu ikan, iya kani yawasina koliyau ikalakalai.
58 Yawalowalo bwaite beledine ilobimaya bulibuli mena kaiwena. Manane tubumiyao sikan ule mena siboita. Na yaiya tem beledi bwaite ilobimaya bulibuli mena kaiwena yawalowalo ikan kani yawasina imiyayai sauga meuloina."
59 Yeisu walo bwaite iwalowen yanuwa Kapeneomi koina saugana iyakayakatai nume tapwalolo mena.

Tomuliya sibaibaiwa Yeisu silogabaen

60 Sauganane tomuliyayao Yeisu ana walo beledi kaiwena sibenalan, mwa sibaibaiwa sibomamo siwaloba, "Walo bwaite kana benali ipolowesosi, kita genuwala."

61 Yeisu ikataiyako tomuliyayaone sibalabalamumu ana walone kaiwena mwa iwalo
kolili iba, “Tawae kaiwena yagu walone bwaite kaiwena kwamunamunai?
62 Na gubesi, tem ginauli kaba nuwapwanopwano wagitai o nuwana tem Tomo
Natuna isaeyoi bulibuli mena, bwaimwa beyabeyana imiyamiya koina, kani yagu
walone kwameliyan?
63 Yaubada yaluyaluwana sowasowana yawasi iwolena tomo kolili, tomo sibomamo
nige sowasowali. Yaubada yaluyaluwana yo yawasina siya mwa yagu walone yaya-
panaisanako kolimiu.
64 Na komiu tupwamiyao nige kwamemeli.” Yeisu iwalo besiele kaiwena beyabeyana
ikataiyako analiyao siya nige simemeliyan yo yaiya iya bwaite kani iwalo-masalan
Yudiya toloinao kolili.
65 Yo Yeisu iwaloyoi iba, “Yagu walo kana katai bwaite besiele. Nige sowasowana yabo
ilaoma koliyau bwaimwanamo Tamagu kaiwe iwolena koina na ilaoma.”
66 Sauga bwaite koina Yeisu ana tomuliyayao sibaibaiwa sipileyoi yo nige tabe
simumuliya yoi.
67 Kabo Yeisu itagelakeile yo ana tobenaliyao yoli tuwelo kolili iba, “Na komiu,
nuwanuwamiu tabe kwalau?”
68 Saimon Pita Yeisu kainana iyamaisa iba, “Guyau, yaiya kani koina kalalaune? Kowa
koliwo walo miyamiya yaina.
69 Kakataiyako mwa kameli yakato kowa Yaubada ana tomo yakayakasisina.”
70 Kabo Yeisu iwalo kolili iba, “Na yau yomiu tuwelone yagitesipwaimiuko, awa? Na
luwamiu mena kaigeda iya Seitani gamwana kana tokabi.”
71 Yeisu iedeedede Yudasa iya Saimon Isikaliota natuna kaiwena. Mwa bwagana iya
yoli tuwelone kalikava yabo na iyamo kani Yeisu iwalo-masalan Yudiya toloinao kolili.

7

Yeisu yo kanakavao

1 Kabo muli mena Yeisu itakitakikili dedei Galili kalona mena. Nige nuwanuwana
ilau dedei Yudiya kalona mena yaina kaiwena Yudiya ali toloinao nuwanuwali siunuya-
mate.
2 Na Yudiya ali soi lalakina yabo esana sipei Gwau Soi kana sauga ikelakubwamako.*
3 Na Yeisu ana susu bwaimwa kanakavao yawasosi sigitai kana tomuliyayao nige
sibabaibaiwa kabo sitalawasiyan siwalo Yeisu koina siba, “Dedei bwaite kulogabaen
na kusae Yelusalema Yudiya dedeina kabo am tomuliyayao am paisowa ginauli kaba
nuwa pwanopwano kupaipaisowaili na sigitagitaili.
4 Tem tomo yabo nuwanuwana wasana ilalaki na boda sikatai, nige sowasowana ana
paisowa ipaisowa wadam. Ginauli kaba nuwapwanopwano sibaibaiwa kupaisowaili
mayale mena na tem tomo meuloili yanuwa yaulina mena sigitaili kabo esam ilalaki.”
5 Bwagana iya kanakavao, na nige simemeli koina. Ali nuwatu besiele tomo meuloili
ali nuwatu.
6 Koinaele Yeisu iwalo kanakavao kolili iwaloba, “Yagu sauga yawasosi nige naga
ilalaoma. Na komiu bwaite ami sauga saugane meuloina.
7 Tomo meuloili nige sikakalomagigi-lagimiu, na yau sikalomagigi-lagau kaiwena ali
nae yawalo-masalan kolili yo yayakenayagili.
8 Komiu kwalau Yelusalema soine kaiwena. Na yau kani nige yalalau bwaite sauga,
kaiwena yagu sauga naga ilalaoma.”
9 Yeisu walo bwaite iwalowen kanakavao kolili, mwa nige ilalau na imiyamiya Galili.
10 Yeisu kanakavao silau soine kaiwena, iya mulili mena kabo ilau, na nige iuutu-
mayale, ilolowadawadam-yagili.

* **7:2:** Gwau Soine koina, Yudiya sinuwatu-kalatan beyabeyana tubuliyao Isileli silokeikeile ule mena na sikenokeno gwau kaloli mena.

11 Soi kalona mena Yudiya ali toloinao Yeisu siloyaloyai yo sinelineliyan siba, “Iya
toweya?”
12 Boda luwali mena tomo sibaibaiwa siedeedede Yeisu kaiwena. Tupwaliyao si-
waloba, “Iya tomo namwanamwana,” na tupwaliyaoyoi siba, “Nigele, iya tomwakota
yo tomo iwoyawoya-pwanolili.”
13 Na nige yabo nuwanuwana iedeedede tomo manli mena kaiwena tomo meuloili
simatausi Yudiya toloinaone kolili.
14 Soi bwaite luwaluwalina mena, kabo Yeisu ilau ilusae Nume Tabu mena kabo ilau
kaba yakayakatai ana dedei koina yo iyatubu iyakayakatai.
15 Yudiya ali toloinao kateli sipitali ana yakayakatai kaiwena kabo siba, “Tomo bwaite
iya nige isisikulu, na gubesi mwa ana sonoga ilalaki?”
16 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Yagu yakayakatai bwaite nige yaboma yagu nuwatu
mena, na ilaomaya kagu toyawasayauma koina.
17 Tem tomo yabo nuwanuwana Yaubada ana nuwatu ipaisowai kani igite-lobai yagu
yakayakataine ilaomaya Yaubada koina na nige ilalaoma yaboma yagu nuwatu mena.
18 Walo yawasosi, tem tomo yabo iedeedede iboma ana nuwatu mena, iya
nuwanuwana iboma kana tobali ipaisowai na esana ilalaki. Na iya ipaisowai kana
toyawasa kana tobali kaiwena iya towalo-yawasosi yo nige mwakota koina.
19 Mosese loinaone iyeliwa kolimiu, wa? Na nuwanuwamiu kwaunuyamateyau mwa
kaiwena yawalo yakato nige yabo luwamiu mena Mosese ana loinaone ioobigaili.”
20 Toloinao boda Yeisu kainana siyamaisa siwaloba, “Nuwana yaluyaluwa biki ilusae
koliwo mwa kuwalowalo bwaite besiele. Yaiya nuwanuwana iunuyamatewo?”
21 Kabo Yeisu iba, “Yau tobelu yabo yawoisi Sabati mena kabo meuloimiu katemiu
sipitali.
22-23 Komiu kwawalo tabu paisowa Sabati. Na tem natumiyao kali nigwenigwe kana
kaliyate iyawatagili Sabati yabo koina kani kwatalam na nigwenigwe sikalai kaiwena
nuwanuwamiu lalakina tem Mosese ana loina kwamuliya.† Nigwenigwe mumugana
Mosese nige iyayatubu, na ilaomaya tubumiyao bagubagunasosili kolili. Na tawae
kaiwena kwamunamunai koliyau saugana tobelune yona meuloina yawoisi Sabati
mena?
24 Tabu yagu paisowane kaiwena kwanunuwatu-bwagabwaga yakato kwayake-
waiyau. Na ilonamwayagimiu tem kwanuwatu-namwanamwa yo kwaloina dudulai
kabo wakatai yakato yagu paisowane idudulai Yaubada manna mena.”

Tomo Yudiya siwaloba, “Yeisu iya Mesaiya o nigele?”

25 Tomiya Yelusalema tupwaliyao siba, “Tomo bwainene iya toloinao sitonatonan
yakato tem siunuyamate, wa?
26 Na wagitai. Iedeedede tomo manli mena na toloinaone ana walo nige situtupa-
kaukausi. Gubesi, nuwana toloinao ali nuwatu yawasosi yakato iya Mesaiya?
27 Tem Mesaiya ilaoma nige sowasowana tomo sikatai toweya ilaomaya. Na Yeisu kita
takataiyako toweya ilaomaya, mwa iya nige Mesaiya.”
28 Yeisu iyaelemo iyakayakatai Nume Tabu koina, kabo kainana lalakina mena
iwaloba, “Na gubesi, ami nuwatu yakato wakataiyau na tabe wakatai toweya koina
yalaomaya? Nuwana nigele. Nige yau yaboma yagu nuwatu mena yalalaoma, na Tam-
agu iyawasayau kabo yalaoma. Iya mumugana inamwanamwa. Iya nige wakakatai,
29 na yau yakatai, kaiwena iya iyawasayau mwa yalaoma kolimiu.”
30 Yeisu iwalo besiele, kabo Yudiya toloinao nuwanuwali yakato silokalatan yo sipan,
na nige sowasowana tomo yabo nimana ipei yona mena kaiwena ana sauga nige naga
iyayawatagilima.

† **7:22-23:** Yudiya mumugali bwaite. Melumelu ikabi kabo kaliyate eit (8) mulina mena nigwenigwe mumugana siginauli koina.

31 Yo boda luwali mena tomo sibaibaiwa simeli Yeisu koina, yo siwalo siba, “Na
tem tomo uloina iyawatagilima yakato iya Mesaiya, gubesi, sowasowana ana paisowa
kaikaiweli Yeisu ana paisowa kaikaiweli silalaki-gabaegili? Nuwana nigele. Mwa
koinaele ama nuwatu yakato Yeisu iya Mesaiya.”
32 Tomo ali walone bwaite kaiwena mwa Palisiyao sibenalan. Kabo Palisiyao yo
topwaoli lalakili simiyagogo siedeedede kabo siloina yakato pilisiman, siya Nume Tabu
kana togitekalatanwo, silau yakato Yeisu sikabikalatan na sipan.
33 Kabo Yeisu iwaloba, “Yagu miyamiya mekaukavao komiu sauga kubwakubwana,
kabo muli mena kani yalogabaegimiu yo yapileyoi yalau toyawasayaumane koina.
34 Kani kwaloyaiyau, na kani nige kwalolobaiyau kaiwena dedeine bwaite yalalaune
koina nige sowasowana kwalaoma koina.”
35 Yudiya ali toloinao walone bwaite sibenalan kabo sibomamo sitalatalawasi siba,
“Tomone iya toweya ilalauya yakato kani taloyai na nige talolobai? Nuwana kani ala
dedei ilogabaen yo ilau Giliki ali dedei kolili toweya siya Yudiya tupwaliyao simiyamiya
na tem siya yo Giliki tomoliyao iyakayakataili?
36 Iwaloba, ‘Tem kwaloyaiyau kani nige kwalolobaiyau.’ Na gubesi kana katai? Tabe
besiele iwaloba, ‘Nige sowasowamiu kwalau dedei bwainene yalalaune koina.’ Walone
bwaite kaiwena kaba nuwapwanopwano yawasosi kolila.”

Yeisu iedeedede waila meyawasina kaiwena

37 Gwau soina kana kaliyate mwawamwawasina koina, iya kaliyate lalakisosina,
Yeisu itolo yo iwalo kainana lalakina mena iba, “Yaiya kowa tem galogalom imagu
ilonamwayagiwo kulaoma koliyau kunuma.
38 Tem kumeli koliyau kulaoma na kunuma. Kaiwena Buki Tabu iwalo-masala yakato
waila yalubwasi meyawasina kani ididi-yawatagilima siya analiyao simeli koliyau.”
39 Saugana Yeisu iwalo ‘waila yalubwasi meyawasina’ iedeedede Yaluyaluwa Tabuna
kaiwena, analiyao tomo simeli Yeisu koina kani sikalai. Na sauganane koina
Yaluyaluwa Tabuna nige naga iwowolegili, kaiwena Yeisu nige naga itotoloyoi boita
mena yo naga ana wasawasa ikakalai.

Tomo boda labui siginauli

40 Boda lalakina meuloina Yeisu ana walo sibenalan mwa sibaibaiwa siba, “Walo
yawasosi, tomone bwaite Yeisu iya palopitawa Yaubada iwaloyameli kani ilaoma.”
41-42 Tomo tupwaliyao siba, “Iya Mesaiya.” Na tupwaliyaoyoi siba, “Kita takataiyako
Buki Tabu ana walo iwaloba, ‘Mesaiya kani ilaoma Deibida ana susu koina yo sikabi
Bedeliema, dedei bwaimwa beyabeyana Deibida imiyamiya koina.’ Na Yeisu iya Galili
tomona, nige sikakabiyan Bedeliema, mwa iya nige Mesaiya.”
43 Kabo Yeisu kaiwena boda labui siyakasa.
44 Tupwali nuwanuwali sikabi-kalatan yo sipan, na iyamo nige tomo yabo nimana
ipepei Yeisu yona mena.

Yudiya ali toloinao nige Yeisu simemeliyan

45 Kabo pilisimanwo siya Nume Tabu kana togitekalatanwo sipileyoi silau topwaoli
lalakili mekalikavao Palisi kolili kabo siya siwalo pilisiman kolili siba, “Tawae kaiwena
nige wakakalaiyama?”
46 Mwa kainali siyamaisa siba, “Nige sauga yabo tomo yabo ana walo besiele tomone
bwaite ana walo.”
47 Kabo Palisi me ali munamunai siwalo pilisimanwo kolili siba, “Imwakota tomo
meuloili kolili na sauga bwaite ana mwakota kolili ikalaimiu tabe.
48 Kai Palisi mekamakavao toloinao nige tomonane kamemeliyan.
49 Nigele molosi. Na boda bwaite simeliko koina siya Mosese ana loina nige sikakatai,
siya Yaubada iwaloko kaiweli kani iyamaisali.”

50 Nikodimo, iya Palisi ali boda yabo yo iya beyabeyana ilau Yeisu koina boniyai mena,
iwalolau kanakavao kolili iba,
51 “Ala loina iba tabu tomo kana loina tagiginauli tem nige naga ana edeedede
tabebenalan yatala koina yo talolobai ginauli tawae ipaisowa-yanaeli.”
52 Na Palisiyaone Nikodimo siyokoiyan siba, “Na gubesi, nuwana kowa tabe kulao-
maya Galili? Kulau naga Buki Tabu ukwalai kuyasili namwanamwai kabo ukwatai
yakato kani nige palopita yabo ilalaomaya Galili.”

8

Sine ganaganawalina sikalaiyama Yeisu koina

1 Tomo meuloili sipileyoi silau ali nume kaigeda kaigeda kolili, na Yeisu ilau ikawasae
koya Olibe koina.
2 Yanuwa ilayanyoi malala kikiuna, Yeisu ipileyoi ilau Nume Tabu mena kaba
yakayakatai dedeina mena, mwa boda silaoma simiya-takikilan, yo iya imiyasio
iyakayakatai kolili.
3 Loina kana toyakayakataiwo mekalikavao Palisiyao sine yabo siyogan mekalikava
silusae. Na sinene bwaite silobai iganaganawali kabo silawanama boda manli mena
siyatolo.
4 Mwa siwalo Yeisu koina siba, “Toyakayakatai, sine bwaite kalobai tau yabo
mekanakava siganawali.
5 Na Mosese ana loina koina iba sine ganaganawalina besiele bwaite talovekui
kanasiga iboita. Na kowa am nuwatu gubesi?”
6 Neli bwaite sineliyan yakato Yeisu sitonan na tem siyakewai. Na Yeisu nige kainali
iyayamaisa na ipwalou yo nima gibuna mena ilelelele bwatano mena.
7 Siya siyaelemo simiyamiya na sinelineli koina, mwa itolo yo iba, “Tem yaiya kolimiu
nige sauga yabo nae igiginauli, iya veku ikalai igabae-bagunayan sinene koina.”
8 Kabo tabe ipwalouyoi yo ilelelelеyoi bwatano mena.
9 Ana edeedede bwaite sibenalan mwa kaigeda kaigeda ilaulau iyatubuya tau-
taubalao kolili ilau kanasiga meuloili silowasi-woli. Yeisu ibomamo silogabaen
mekanakava sinene bwaite itotolo salina mena.
10 Yeisu itoloma yo ineli sinene koina iba, “Kam toyakewao meuloili toweya siyaele?”
11 Sinene Yeisu kainana iyamaisa iba, “Taubala, nige yabo imiyamiya, meuloili
silowasiko.” Kabo Yeisu iba, “Yau tabe kani nige yayayakewaiwo. Na kulau, tabu sauga
yaboyoi naenaena ugiginauliyoi.”

Yeisu ibomayoi kaiwena iedeedede

12 Sauga yabo koina Yeisu iwalo tomo kolili iba, “Yau yanuwa yaulina kana mayale.
Tem yaiya imuliya koliyau kani yawasi kana mayale ikalai yo nige sowasowana
ilokeikeile boniboniyai koina.”
13 Kabo Palisi siwalo koina siba, “Kuboma yakato wasam kuyawasayan, kani nige
sowasowana kameliyagiwo.”
14 Yeisu Palisi kainali iyamaisa iba, “Bwaite walone yawalowen walo yawasosi,
bwagana yaboma kaiwegu yawalo-masala. Kaiwena yakatai toweya koina yalaomaya
yo toweya koina yalalau, na komiu nige wakakataiyau.
15 Komiu tomo kwayatalayagili besiele tomo yanuwa yaulina ali nuwatu. Na yau nige
yagiginauli besiele.
16 Na tem tomo yabo yayatalayan yo kana loina yawalowen yagu loina idudulai yo
iyamala yawasosi, kaiwena nige yaboma loinane bwaite yagiginauli, na Tamagu iya
iyawasayau iya mekaukava.
17 Komiu ami loina koina silele-lobiyen yakato tem tomo labui ali walo sitoyatoyawa
kabo toyatala kani walone ikawa-yawasosi.

18 Yau yaboma wasagu yayawasayan, besiele Tamagu iya iyawasayau iya tabe wasagu
iyawayawasayan."
19 Kabo Yudiya toloinao Yeisu sineliyan siba, "Na tamam toweya?" Kainali iyamaisa
iba, "Yau nige wakakataiyau yo Tamagu tabe nige wakakatai. Tem wakataiyau, tabe
Tamagu wakatai."
20 Yeisu walo bwaite iwalowegili, saugana iya iyaele iyakayakatai Nume Tabu kalona
mena, dedei bwaine mulolo kaba peipeina salina mena bwaimwa toloinao ali kaba
miyagogo dedeina salina mena. Na nige toloina yabo Yeisu ikakabikalatan na sipan,
kaiwena ana sauga nige naga iyayawatagili.
21 Yeisu iwaloyoi Yudiya toloinao kolili iba, "Yalalau yo kani kwaloyaiyau. Na iyamo
kani nige wagigitaiyau kaiwena komiu nige sowasowamiu yagu kaba lau dedeinane
koina kwalaoma, na komiu kwalalau naenaena koina mwa kani kwaboita."
22 Kabo Yudiya toloinao sibomamo siedeedede siba, "Iya iba kita nige sowasowala
talau dedeine ilalaune koina. Ana walo bwaite kana katai gubesi? Nuwana kani
ibomayoi iunuyamate na ilau toboita ali dedei mena."
23 Yeisu ali nuwatu ikataiyako kabo iwalo kolili iba, "Komiu kwalaoma yauli mena,
na yau yalaoma kewa mena. Komiu yanuwa yaulina bwaite tomonliyao, na yau nige
yanuwa yaulina tomona besi.
24 Bwaite iya kaiwena yawaloba ami naenaena koina kani kwaboita. Tem yagu
walone kaiwegu nige kwamemeliyan kani ami naenaena koina kwaboita."
25 Kabo toloinaone siwalo koina siba, "Kuwalo kolimai yaiya kowa." Kainali Yeisu
iyamaisa iba, "Besiele tauna kona yawalowenako kolimiu.
26 Ginauli sibaibaiwa sowasowagu yawalowen kaiwemiu yo maisamiu yaginauli na
nige yawawalowegili. Kaiwena iya iyawasayau iya towalo yawasosi yo ginauli bwaite
yabenalagili koina mwa yawalowen yanuwa yaulina tomonliyao kolimiu."
27 Na iyamo nige naga sikakatai tawae Yeisu iwalowalowen kolili tamana kaiwena.
28 Kabo Yeisu iwaloba, "Saugana Tomo Natuna wakeleisin kelose mena kabo kani
wakatai yakato yau yaiya. Yo tabe kani wakatai nige ginauli yabo yaboma yapa-
paisowai na iya Tamagu iyakenayagau mwa yawalowalowen.
29 Na iya iyawasayau iya mekaukava. Iya nige ilologabaegau, ginauli meuloina
bwaite yapaipaisowailine iyaliyaya kaiweli."
30 Na siya tomo Yudiya Yeisu ana yakayakatai sibenabenalan sibaibaiwa simeliyan.

Abelamo natunao yo Seitani natunao waloli

31 Kabo Yeisu iwalo siya tomo Yudiya ana yakayakatai simeliyan kolili iba, "Tem
kwameli yagu yakayakataine koina yo wakabikalatan, komiu kagu tomuliya yawasosi.
32 Kabo kani wasa namwanamwana kaiwegu wakatai yakato walo yawasosi yo walo
yawasosine iya kani ilivasimiu."
33 Mwa Yeisu kainana siyamaisa siba, "Kai Abelamo tubunao, nige sauga yabo
kapapaisowa besiele topaisowa panpanli. Gubesi mwa kuwaloba 'walo yawasosine
kani ilivasimiu?' "
34 Yeisu iwalo kolili iba, "Yawalo yawasosi kolimiu, tomo meuloili siya naenaena
siginaginauli siya naenaena kana topaisowa panpanli.
35 Topaisowa panpanna nige imimiyasosi ana taubala ana susuyao mekanakavao, na
taubalane natuna iya imiyayai susune kolili.
36 Na tem Yaubada Natuna ilivasimiu kani kwaemala tomo livalivasili yawasosi.
37 Yakatai komiu Abelamo tubunao. Na komiu tupwamiyao nuwanuwamiu
kwaunuyamateyau kaiwena yagu yakayakatai kwasikotanan.
38 Tawae Tamagu iyakenayagau yaginauli na komiu waginauli besiele tamamiu
Seitani iyakenayagimiu."

39 Kabo kainana siyamaisa siba, “Kai tamamai Abelamo.” Yeisu iba, “Tem Abelamo
natunao komiu sowasowana ami paisowa besiele Abelamo ana paisowa.
40 Tawae yabenalan Yaubada koina iya walo yawasosi mwa yawalowen kolimiu.
Komiu nuwanuwamiu kwaunuyamateyau, na Abelamo mumugana nige besiele mu-
mugamiu, iya nige tounuyamate, mwa kaiwena komiu nige Abelamo natunao besi.
41 Na komiu kwapaipaisowa tamamiu Seitani ana paisowa.” Kabo Yeisu kainana
siyamaisa siba, “Tabu kuwawalo yakato kai tamamai uloina. Kaiwena kai tamamai ele
mwa Yaubada iboma yo kai natunao yawasosi.”
42 Kabo Yeisu iwaloyoi kolili iba, “Tem nuwana Yaubada iya tamamiu kani kwamulolo
koliyau, kaiwena yau yamiyamiya koina yo yalaomaya koina. Na yau nige yaboma yagu
nuwatu mena yalalaoma, iya iyawasayauma.
43 Yagu walo nige nuwamiu idududulai-yan, kaiwena nige nuwanuwamiu yagu
walone kwabenalan.
44 Komiu tamamiu Seitani, iya natunao komiu mwa sauga meuloina nuwanuwamiu
tamamiu ana nuwatu kwamuliya. Ilaoma kaba yatubu koina iya tounuyamate yo nige
sauga yabo kamwasa dudulaina koina ilalau, kaiwena walo yawasosi nige imiyamiya
koina. Saugana tem imwakota bwaimwa iya mumugana yawasosi, yo bwaite kaiwena
iya tomwakomwakota yo mwakota mumugana meuloina iya tamali.
45 Mwa kaiwena yau walo yawasosi yawalowen na komiu nige kwamemeliyagau.
46 Tem wakatai me yagu naenaena kwayakenayagau. Na tem yagu walone walo
yawasosi tawae kaiwena nige kwamemeli-yagau?
47 Yaubada natunao Yaubada ana walo sibenalan. Komiu nige Yaubada ana walo
kwabebenalan kaiwena komiu nige natunao besi.”

Yeisu mekanakava Abelamo waloli

48 Kabo tomo Yudiya Yeisu kainana siyamaisa siba, “Nuwana kawalo dudulai saugana
kawalo yakato kowa toyauyaule besiele Sameliya tomonliyao yo yaluyaluwa biki ilusae
koliwo.”
49 Mwa kainali iyamaisa iba, “Nige yaluyaluwa biki ilulusae koliyau, yau Tamagu
yayakasisiyan na komiu nige kwayayakasisi-yagau.
50 Yau nige yakepakepate yakato esagu yapeiseyan, na yabo iyaele nuwanuwana
esagu ipeiseyan yo iya toyatala dudulaisosina.
51 Yawalo yawasosi kolimiu, yaiya tem yagu walo iobigaili nige sowasowana iboita.”
52 Tomo Yudiya ali nuwatu yakato Yeisu iwalowalo kwapina ana boita kaiwena
mwa siwalo koina siba, “Kabo kakatai yawasosi yakato yaluyaluwa biki ilusae koliwo.
Abelamo yo palopitao siboitako na kowa kuba ‘yaiya tem yagu walo iobigaili nige
sowasowana iboita.’
53 Tubumai Abelamo iboitako, nuwana kuboma am nuwatu mena yakato kulalaki-
gabaen? Yo palopitao siboitako tabe. Na kunuwatui yakato yaiya kowa?”
54 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Tem nuwana yaboma esagu yapeiseyan, na kani
esagune nige kanna ipapagan. Na komiu kwawalo yakato Tamagu iya ami Yaubada,
iya mwa esagu ipeipeiseyan.
55 Komiu nige wakakatai, na yau yakatai. Nuwana tem yawaloba, iya nige yakakatai,
kani yau yaemala tomwakomwakota besiele komiu. Na iya yakatai mwa ana walo
yabenalan yo yabenali-kalatan.
56 Beyabeyana tubumiu Abelamo inuwatui yakato yagu sauga yawatagilima yanuwa
yaulina mena igitai, kabo iyaliyaya, yo saugana imiyamiya Yaubada salina mena
igitaiyau mwa iyaliyaya.”
57 Kabo tomo Yudiya siwalo koina siba, “Am bolime nige naga pipti ilolobai kabo
gubesi mwa kuwalo yakato Abelamo ugitai?”

58 Kainali iyamaisa iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, muliya kabo Abelamo iyawatagilima yau yamiyamiya.”
59 Yeisu ana walone bwaite kaiwena, mwa veku sikalaili yakato silovekui, na ikenowadam, kabo Nume Tabu ilogabaen.

9

Yeisu tomangibugibu yabo manna iyalala

1 Saugana Yeisu ilalau kamwasa mena kabo tomangibugibu yabo igitai sinana ikabiyan man gibugibuna.
2 Ana tobenaliyao sineli siba, “Toyakayakatai, yaiya ana pwanoli, iya o sinana yo tamana ali pwanoli mwa kaiwena sikabi man gibugibuna?”
3 Yeisu iba, “Nige iya ana pwanoli o sinana yo tamana ali pwanoli kaiwena na manna igibu. Bwaite iyawatagili na mesabana tomo sigitai Yaubada ana paisowa yo ana kaiwe iyawatagili yawasina koina.
4 Kaliyate koina sowasowana kagu toyawasa ana paisowa taginauli na boniyai ilalaoma nige sowasowana paisowa yabo taginauli.
5 Saugana yau yamiyamiya yanuwa yaulina mena yau yanuwa yaulina kana mayale.”
6 Yeisu walone bwaite iwalowen kabo ikaiso bwatano mena, kaisona koina iyebweli, yo ikalai isau tomangibugibu manna mena.
7 Kabo iwalo koina iba, “Kulau kipukipu Sailoma koina manim kudeuli.” (Esa Sailoma kana katai yawayawasa.) Kabo tomone ilau kipukipune koina manna ideuli yo ipileyoima inamwanamwa manna silala yo ginauli meuloina igitaili.
8 Kabo ana elieliyamwao yo tomo siya beyabeyana sigitai ikawakawanoi siba, “Tomangibugibune bwaite beyabeyana imiyasio na ikawakawanoi bwaite iya o nigele?”
9 Kabo tupwali siba, “Nuwana tomonaele bwaite.” Na tupwaliyao siba, “Kana koleya besiele iya na iyamo nuwana nigele.” Mwa tomangibugibune iboma iba, “Bwaite yau.”
10 Mwa sineli siba, “Na gubesi mwa manim ilalane?”
11 Kainali iyamaisa iba, “Tomo bwaite esana siba Yeisu, kaisona iyebweli bwatano mena kabo ikalai isau mangu mena mwa iba, ‘Kulau Sailoma koina manim kudeuli.’ Kabo yalau mangu yadeuli mwa mangu ilala yo ginauli meuloina yagitaili.”
12 Kabo sineli siba, “Tomone toweya iyaele?” Kainali iyamaisa iba, “Nige yakakatai.”

Palisi sineli samasamalulu tomangibugibune koina

13 Kabo tomangibugibune siyogan silawan Palisi kolili.
14 Na bwaite kaliyate Sabati koina Yeisu kaisona iyebweli yo isau tomangibugibune manna mena kabo manna ilala.
15 Kabo Palisi sineli siba, “Gubesi na manim ilala?” Kainali iyamaisa iba, “Yeisu kaisona iyebweli yo isau mangu mena, kabo mangu yadeuli yo sauganane koina mangu ilala yo ginauli meuloili yagitaili.”
16 Palisi tupwaliyao siba, “Tomone bwaite Yeisu iya nige ilalaoma Yaubada koina kaiwena Sabati kana loina ilikwai.” Na tupwaliyaoyoi ali nuwatu uloi kabo siba, “Nuwana ilaomaya Yaubada koina kaiwena nige sowasowana loina kana tolikwai yabo ginauli kaba nuwapwanopwano besiele bwaite ipaisowai, awa?” Kabo boda labui siginaulili yo sigamwapakiki.
17 Kabo Palisi sineliyoi tomangibugibune koina siba, “Na kowa am nuwatu gubesi tomone kaiwena? Kaiwena kowa mwa manim iyalalali.” Tomangibugibune kainali iyamaisa iba, “Iya palopita yabo.”
18 Na Yudiya ali toloinao ali nuwatu tomangibugubune iya tomwakota, nige simemeli yakato beyabeyana iya tomangibugibu yabo. Ali nuwatu besiele kabo tamana yo sinana siyoganlima kolili.

19 Mwa sineliyagili siba, “Bwaite komiu natumiu, iya kwawaloba beyabeyana wakabi
manna gibugibuna? Gubesi kabo manna inamwanamwa?”
20 Tamana yo sinana siba, “Kakatai mowoi iya natumai yo kakatai saugana kakabi
man gibugibuna.
21 Na nige kakakatai gubesi kabo manna inamwanamwa o tem yaiya mannane
iwoisili mwa ilalayoi. Kwaneliyan, iya ilalakiko, sowasowana ibomayoi kaiwena
iedeedede.”
22 Tamana yo sinana siwalo bwaite besiele kaiwena Yudiya ali toloinao simatausag-
ili. Na siya loina sipaisowaiyako yakato yaiya tem Yeisu ikawa-Mesaiya-yan kani
simalimaliu-wani tabu mekalikava sitatapwalolo yoi ali boda koina.
23 Bwaite iya kaiwena mwa tamana yo sinana siba, “Kwaneliyan, iya ilalakiko.”
24 Kabo Palisi tomangibugibune siyogan ilusaeyoi kolili, yo siwalo koina siba, “Uk-
wawalulu Yaubada manna mena yo kuwalo yawasosi. Kai kakatai tomone bwaimwa
Yeisu iya tomo naenaena.”
25 Na iwalo kolili iba, “Nige yakakatai tem iya tonaenaena o nigele. Na bwaimwanamo
iya yakatai beyabeyana mangu igibu na sauga kabona inamwanamwako.”
26 Kabo sineliyan siba, “Na tawae iginauli koliwo? Gubesi ana paipaisowaina man-
imne mwa ilalayoi?”
27 Kainali iyamaisa iba, “Yawaloko kolimiu na komiu nige kwabebenali. Tawae kai-
wena nuwanuwamiu yawalowen yoi? Gubesi, komiu tabe nuwanuwamiu kwaemala
ana tomuliyayao?”
28 Kabo me ali munamunai lalakina sikawa-naenaeyan yo siwalolau koina siba,
“Kowa ana tomuliya yabo, na kai Mosese ana tomuliyayao.
29 Kai kakatai Yaubada iedeedede Mosese koina yo loina iwolena, na tomone bwaite
iya nige kakakatai toweya ilaomaya.”
30 Kabo kainali iyamaisa iba, “Nuwagu ipwanopwano-wagimiu kaiwena kwawaloba,
‘Nige kakakatai toweya ilaomaya,’ na iya mwa mangu iyanamwanamwali.
31 Takatai Yaubada nige sowasowana ibenali tonaenaeli kolili. Na iya ibenabenali
siya siyakasisiyan yo ana nuwatu sipaipaisowai.
32 Kaba yatubu koina ilaoma kanasiga sauga kabona, nige sauga yabo wasa tabebe-
nalan yakato tomo yabo iya sikabi manna gibugibuna manna sikabi-namwanamwai yo
inamwanamwa.
33 Temga tomone nige ilalaomaya Yaubada koina kani nige sowasowana ginauli yabo
iginauli.”
34 Tomangibugubune ana walo bwaite kaiwena toloinao simunamunaisosi mwa
siyokoiyan siwalolau koina siba, “Kowa naenaena koina kuyawatagili yo kulalaki,
gubesi mwa yakato kuyakayakatai kolimai.” Kabo situbali-yawatagilan simalimaliu-
wani ilau.

Siya nige simemeli siya besiele tomangibugibu

35 Yeisu tomangibugibune wasana ibenalan yakato situbali-yawatagilan, kabo iloyai
yo saugana ilobai mwa Yeisu iwalolau koina iba, “Gubesi, kumeli Tomo Natuna koina o
nigele?”
36 Kainana iyamaisa iba, “Taubala, yaiya Tomo Natuna? Kuwalowen koliyau na
yameli koina.”
37 Yeisu iba, “Ugitaiyako, iya bwaite saugane mekamkava kwaedeedede.”
38 Kabo tomangibugibune iwaloba, “Guyau, yameliyagiwo.” Kabo tutulina
italusakonayan yo ipwalou Yeisu koina.
39 Yeisu iba, “Yalaoma yanuwa yaulina mena na tomo mumugali yapei-yawatagilan
mayale mena kabo tomangibugibu manli silala yo siya yakato manli namwanamwali
manli sigibu.”

40 Palisi tupwali Yeisu salina mena ana walo sibenalan mwa sineli siba, “Gubesi,
kuwalo yakato kai tabe manimaiyao sigibu?”
41 Yeisu iwalolau kolili iba, “Tem kwawaloba, ‘kai manimai igibu,’ nige naenaena
yabo imiyamiya kolimiu Yaubada manna mena. Na komiu kwawaloba, ‘kai manimai
lalalalana’ kabo ami naenaena iyaele imiyamiya, nige imwamwawasi.”

10

Sipi togitekalatan namwanamwana mumugana

1 Yeisu iwaloba, “Yawalo yawasosi kolimiu, tem yaiya nige ilulusaema sipi kana gana
gamwana mena na ivinae-likwama ganane koina, iya tokewali.
2 Na tem yaiya ilusaema gamwa mena, iya sipi kali togitekalatan.
3 Saugana sipi togitekalatan ilaoma ganane koina gamwa kana togitekalatan
gamwane isoke na sipi togitekalatan ilusae na ana sipiyao esali kolili iyoganlima.
Saugana kainana sibenalan kabo silaoma koina simuliya yo siyawatagili yauli mena.
4 Mwa meuloili siyawatagili, yo kali togitekalatan ibaguna na simulimuliya, kaiwena
kainana kana dagugu sikatai mwa simanasamwanako.
5 Sipi nige sowasowana tomo uloina koina simuliya, kani siyabubu-gabaen kaiwena
kainana kana dagugu uloina.”
6 Kobwaibwaili bwaite Yeisu iwalowen Palisiyao kolili na kana katai nige nuwali
imamayaleyan.

Yeisu iya sipi togitekalatan namwanamwana

7 Yeisu iwaloyoi kolili iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, yau sipi kali gamwaele.
8 Na sipi togitekalatan uloili silaoma baguna kabo muli mena yau siya tokewali mwa
sipine nige kainali sibebenalan.
9 Yau bwaite gamwaele, tem yaiya koliyau ilusaema kani inamwanamwa yo lebo
ilobai. Kaiwena kani sauga meuloina ilusalusaema yo iyawayawatagili na kawasi
namwanamwana ilobalobai.
10 Na tokewali siya ali paisowa silaoma sikewali sisibayanae yo siunuyamate. Na
yau yalaoma na mesabana tomo yawasili namwanamwana yo powopowona koliyau
silobai.
11 Yau sipi kali togitekalatan namwanamwana, togitekalatan namwanamwana kani
yawasina italamwan ana sipiyao kaiweli iboita.
12 Na tem yaiya iya nige sipi tanuwagana na ipaisowamo maisa kaiwena na tem
bwauwa sokasokali igitaili silalaoma kani sipine iyabubu-gabaegili. Na bwauwane
sokasokali sipi sitonan tem sikwayaili kabo sipine matausi mena siyabubu-gwaligwali.
13 Tomone ana yabubu yaina kaiwena iya ipaisowamo maisa kaiwena, mwa sipine
nige kaiweli inuwanuwatu kaiwena tomo uloina ana sipi.
14 Yau sipi kali togitekalatan namwanamwana kaiwena yagu sipiyao yakataili yo siya
sikataiyau.
15 Besiele Tamagu ikataiyau yo yau tabe yakatai. Yo tabe yau yawasigu yatalamwan
yo yagu sipiyao kaiweli yaboita.
16 Yagu sipi tupwaliyao nige simiyamiya bwaite ganane kalona mena. Mwa yatonan
na yakalailima na mesabana kainagu sibenalan yo silaoma koliyau na mekalikavao
siyaboda kaigeda na kali togitekalatan kaigedamo yau.
17 Tamagu imulolososi koliyau kaiwena yawasigu yatalamwan na yakato yaboita
kabo muli mena yawasigu yalobaiyoi.
18 Nige sowasowana yabo yawasigu koliyau ikalai. Yaumo yaboma yatalam-wagau
na yaboita, yo sowasowagu tabe yawasigu yakalai yoi. Kaiwena bwaite besiele Tamagu
ana nuwatu yo tabe ana loina koliyau.”

19 Walone bwaite kaiweli tomo Yudiya sibomamo kolili sigamwapakiki lalakina, mwa
koina yakasa kolili iyawatagili.
20 Tupwana sibaibaiwa siba, “Iya dimoni koina mwa ikabaleya. Tabu ana walo
kwabebenalagili.”
21 Na tupwaliyao siwaloba, “Bwaite nige besiele dimoni ana walo. Gubesi kwawawalo
yakato iya dimoni? Kaiwena dimoni nige sowasowana tomangibugibu manna iyalala.”

Yudiya toloinao Yeisu sisikotanan

22 Saugana tulutulu kana sauga Yudiya ali soi yabo sipaisowai bwaimwa Nume Tabu
kana kabiyakapwa kana nuwatu-kalatan kaiwena.*
23 Sauganane koina Yeisu Nume Tabu kalona mena ilokeikeile dedei yabo koina iya
sipei Kin Solomon ana kaba kelolon.
24 Kabo bwaine koina Yudiya toloinao Yeisu sitolo-takikilan yo siwalo koina siba,
“Tawanesana kani kuwalo dudulai kolimai? Ama wasa kuyeyama, kowa Mesaiya o
nigele?”
25 Yeisu kainali iyamaisa iwaloba, “Yawaloko kolimiu, na nige kwamemeli-yagau.
Ginauli kaba nuwapwanopwano yapaisowailiko Tamagu esana mena na kilakilalane
siya siwalo-masalagau,
26 na iyamo nige kwamemeli-yagau, kaiwena komiu nige yagu sipiyao.
27 Yagu sipi kainagu sibenalan, yo tabe yakataili mwa simuliye koliyau.
28 Yawasili miyamiya yaina yaolegili na mesabana tabu siboboita yo tabu yaiya yabo
nimagu mena ikwakwayaili.
29 Tamagu iya iyelima koliyau mwa iya ilalakisosi kabo ginauli meuloina mwa nige
sowasowana yaiya yabo Tamagu nimana mena ikwayaili.
30 Yau yo Tamagu kaigedamai.”
31 Yeisu ana walone bwaite kaiwena Yudiya toloinao simunamunai mwa veku
sikalaiyoi yakato siunui.
32 Kabo Yeisu kolili iwaloba, “Ginauli kaba nuwapwanopwano namwanamwali
sibaibaiwa yapaisowaili siya Tamagu iyelima wagitailiko. Toisabo paisowa kaikaiwena
kaiwena nuwanuwamiu kwaunuyamateyau?”
33 Kabo siya toloinaone Yeisu kainana siyamaisa siba, “Nige yakato am paisowane
namwanamwali kaiwena kaunuiwo, na iyamo am walo kawasewa kaiwena. Kaiwena
kowa tomo molosi na kuwalo yakato kuyamala Yaubada.”
34 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Same koina Yaubada toyatala bagubagunali ikawa-
yaubada-yagili.
35 Yaubada walone bwaitete iwalowegili tomo kolili yakato siya yaubadao. Komiu
wakatai Buki Tabune iya sauga meuloina walo yawasosi.
36 Na tawae kaiwena kwawalo yakato yakawasewa saugana yawaloba ‘Yau Yaubada
Natuna’? Tamagu iyakasisi-yagau yo iyawasayauma yanuwa yaulina mena na ana
paisowa yapaisowai.
37 Tem nige Tamagu ana paisowa yaginaginauli kabo tabu yagu walone kwamemeli-
yagili.
38 Na iyamo yau ana paisowa yaginaginauli. Na tem nige kwamemeli yagu walone
koina sowasowana yagu paisowane koina kwameli. Kabo nuwamiu imayale na
wakatai yakato Tamagu imiyamiya koliyau na yau yamiyamiya koina.”
39 Bwaine koina siya Yudiya toloinao sitonanyoi yakato sikabikalatan, na iyamo Yeisu
nimali mena iyabubu.

---

* **10:22:** Beyabeyana yanuwa uloili tomonliyao silaoma na Nume Tabune sikabikalatan bolime yaiyona. Kabo tomo Yudiya tomone uloiline sitawoili yo Nume Tabu sikalaiyoi mwa sikabi-yakapwa yoi. Na soi bwaite siginauli bolime kaigeda kaigeda ali nuwatu-kalatan kabi-yakapwane kaiwena.

40 Mwa ilau yo Yolidan wailana igayopanaisi yoi, bwaine dedeine koina tauna kona
Yoni tomo iyababitaisoli, yo bwaine koina imiyamiya.
41 Yo tomo sibaibaiwa silau koina sagu kaiwena. Tomone meuloili siedeedede
Yeisu kaiwena siba, “Yoni Toyababitaiso nige ginauli kaba nuwapwanopwano yabo
ipapaisowai na iyamo tawae ana walo iwalowegili tomone bwaite kaiwena walo
yawasosi.”
42 Mwa dedei bwaine koina tomo sibaibaiwa Yeisu koina simeli.

11

Lasalo ana boita yo ana toloyoi

1 Tomo yabo esana Lasalo ikasiebwa lalakina. Iya Bedani tomona dunao labui Meli
yo Mata mekanakavao simiyamiya.
2 Bwaite iya Meline iya naga kani Yeisu kaekaena iyaoloi yo itona mena isau, iya
tokasiebwane duna.
3 Sauganane koina duli Lasalo ikasiebwa kabo walo siyawasa ilau Yeisu koina siba,
“Taubala, am eliyam namwanamwanawa ikasiebwa.”
4 Saugana Yeisu Lasalo ana kasiebwa wasana ibenalan kabo iwalo tomo kolili iba,
“Kasiebwa kana katai yakato Lasalo tabu iboboita, na iyamo kasiebwa bwaite iyawatag-
ili na tomo meuloili Yaubada sitobalan yo tabe Natuna siwaloseyani ana paisowa
kaiwena.”
5 Yeisu Mata yo kanakava yo tabe duli Lasalo ikatekamkamna-yagili lalakina.
6 Lasalo ana kasiebwa wasana ilau Yeisu koina siwalo-masalan, na Yeisu nige ilalau
Bedani, na imiyamiya dedeine bwaine koina kaliyate labui.
7 Muli mena kaliyate labui simwawasi kabo ana tobenaliyao kolili iba, “Bwaite koina
tapileyoi Bedani Yudiya dedeina mena.”
8 Na ana tobenaliyao siwalo koina siba, “Toyakayakatai, tauna kona Yudiya toloinao
sitonan tem siunuiwo veku mena, tabu tapipileyoi kaiwena toloinaone nagamo sin-
uwanuwatu tem siunuiwo.”
9 Na Yeisu nuwanuwana iyakenayagili yakato iya ilolokeikeile Yaubada ana mayale
koina yo Yaubada iyamo ana boita kana sauga iloiloinayan, nige sowana simatausi,
kabo kainali iyamaisa iba, “Kaba gite yabo yaeyawa. Kaliyate meuloina koina bwaine
malala mena yo kanasiga ilolau mwa tem yaiya kaliyatene bwaine koina ilokeikeile
kani nige itutupa, kaiwena bwaite yanuwa yaulina kana mayale imiyamiya.
10 Na tem boniyai koina ilokeikeile naga itupa yo ibeku, kaiwena nige mayale koina
imiyamiya.”
11 Iwalo bwaite besiele kabo ietulanyoi iba, “Ala eliyam Lasalo iya ikenokenomo, mwa
yalau na yayanoi.”
12 Na tobenaliyaone siwaloba, “Taubala, tabu talalau kaiwena ikenokenomo naga
kani kabo inamwanamwa na itoloyoi.”
13 Yeisu iedeedede Lasalo ana boita kaiwena na ana tobenaliyao sinuwanuwatu
yakato ikenokenomo.
14 Kabo Yeisu ana walo kana katai iwalo-masalan kolili iba, “Lasalo iboitako.
15 Na yayaliyaya kaiwena ana kasiebwane koina nige yamiyamiya. Na besi, talau
tagitai na bwaine koina yagu paisowane wagitai na kwameli yawasosi.”
16 Na Tomasi, iya esana labuina Didiluwaluwa, kanakavao kolili iwaloba, ‘Besimo
talau ala toyakayakatai mekalakava na taboita.”

Yeisu iya toloyoi yaina

17 Saugana Yeisu iyawatagili Bedani, wasa ibenalan yakato Lasalo sipeiyako salai
mena kaliyate esopali simwawasiko koina.
18 Na Bedani yo Yelusalema nige mamalawena, nuwana tili kilomita,

19 kaiwena mwa Yudiya tovalavalam sibaibaiwa silaoma Bedani koina na yakato
Mata yo Meli nuwali tupwana sikabi-namwanamwaili duli kaiwena.
20 Na Mata wasa ibenalan yakato Yeisu ilalaoma, mwa iya iyawatagili ilau kamwasa
mena na Yeisu isanai, na kanakava Meli nume mena imiyamiya.
21 Kabo Mata Yeisu ilobai yo koina iwaloba, “Guyau, tem laina kowa kumiyamiya
bwaite koina, kani dugu nige iboboita.
22 Na yakatai bwaite saugane koina tem tawae kaiwena ukawanoi Yaubada koina
kani iyeyawa besiele.”
23 Mwa Yeisu Mata koina iwaloba, “Dum boita mena kani itoloyoima.”
24 Na Mata iwaloba, “Yakatai yakato naga sauga ana kaba mwawasi koina toloyoi
kana kaliyate koina kani tomo meuloili sitoloyoi.”
25 Na Yeisu iwalo koina iba, “Yau toloyoi yo yawasi yaina. Mwa tem yaiya imeliyagau
na saugana iboita kani yawasina miyamiya yaina ilobai.
26 Tem yaiya meyawasina imiyamiya na imeliyagau kani nige iboboita. Mata, gubesi,
walone bwaite kaiwena kumeli?”
27 Mata iwaloba, “Guyau, besiele, yameliyagiwo kowa Mesaiya, Yaubada Natuna,
kulaoma yanuwa yaulina mena.”

28 Mata ana walo imwawasi, kabo ipileyoi nume mena yo kanakava Meli iyoga-
suwalan iba, “Toyakayakataiwa ilaomako mwa ineliyagiwo.”
29 Saugana Meli walone bwaite ibenalan mwayamwayau mena iyawatagili yo ilau
Yeisu igitai.
30 Na Yeisu naga ilulusaema yanuwane koina na iyaelemo imiyamiya toweya koina
Mata ilobai.
31 Na siya Yudiya tovalavalamne siya Meli mekalikavao nume mena nuwana
sikabikabi-namwanamwai sigitai Meli mwayamwayau mena iyawatagili gana muli
mena ali nuwatu yakato ilalau salai mena sabi valam, kabo mulina mena silau.
32 Saugana Meli iyawatagili dedeinane bwaine koina Yeisu imiyamiya tutulina
italusakonayan Yeisu manna mena yo iwaloba, “Guyau, tem laina kowa kumiyamiya
bwaite koina kani dugu nige sowasowana iboita.”
33 Na bwaine koina Yeisu igitai Meli ana valam yo tabe Yudiya siya mekalikava
silaoma ali valam igitaili na katena ikamkamna yo nuwana inae lalakina.
34 Kabo kolili ineli iba, “Toweya koina kana salai?” Kabo siba, “Taubala, kulaoma na
kayakenayagiwo.”
35 Kabo bwaine koina Yeisu ivalam.
36 Saugana Yudiya tovalavalamne Yeisu ana valam sigitai, mwa siba, “Walo yawasosi,
ana eliyamne kaiwena katena ikamkamna lalakina.”
37 Na tupwaliyao siba, “Tauna kona toman gibugibu yabo manna iyalala. Na gubesi
mwa nige sowasowana laina ilaoma na ana eliyam namwanamwanane iwoisi na ana
kasiebwa mena tabu iboboita?”

Yeisu Lasalo boita mena ikele-yatoloyoi

38 Na Yeisu katena ikamkamna lalakina saugana ilau salai mena. Salaine bwainene
duluwa na kana kokaukausi veku lalakina koina sikokausi.
39 Kabo Yeisu iba, “Vekune kwatubali-suwalan.” Na Mata, Lasalo duna, iwalo iba,
“Guyau, kaliyate esopali simwawasiko ikenokeno salai mena mwa ibowako.”
40 Kabo Yeisu Mata kainana iyamaisa iba, “Kabona yawaloko koliwo yakato tem
kumeliyagau kani Yaubada ana kaiwe ugitai.”
41 Mwa vekune situbali-suwalan. Kabo Yeisu isakaisae bulibuli mena iba, “Tamagu,
kagutoki lalakina kaiwena sauga bwaite koina kubenalagau.

42 Bwaite yakataiwo yakato sauga meuloina yagu kawanoi kubenalagili, yo bwaite
sauga yakawakawanoi koliwo tomo bwaite saligu mena sitotolo kaiweli na am kaiwe
sigitai yakato kowa kuyawasayauma na simeli."
43 Yo ana kawanoi mulina mena kainana lalakina mena iyoga iba, "Lasalo,
kuyawatagilima."
44 Kabo toboitane mekana suma iyawatagilima, nimana yo kaena yo tabe manna
kwama mena sisumali. Mwa Yeisu bodane iwalo kolili iba, "Kwalivasi na kwamane
wakele-gabaegili."

Yudiya toloinao nuwanuwali Yeisu siunuyamate

45 Siya Yudiya tovalavalamne siya silaoma Yelusalema koina na Meli nuwana sikabi
namwanamwai Yeisu ana paisowa sigitai yo sibaibaiwa simeli yawasosi.
46 Na siya tupwaliyao nige simemeli, sipileyoi Palisiyao kolili, na siwalo-masala
besiele sigitai tawae Yeisu ipaisowai.
47 Mwa Palisiyaone yo topwaoli lalakili siwalo toloinao meuloili simiyagogo. Meuloili
simiyagogo kabo siba, "Tawae kani tomone koina taginauli? Kaiwena ginauli kaba
nuwapwanopwano sibaibaiwa ipaipaisowaili.
48 Tem nige ginauli yabo tapapaisowai tomone koina na ipaisowamo ilaulau bwaine
besiele, tomo meuloili kani simeli koina na sipei iyamala kin. Tem Sisa ibenalan kani
Loma ali tokaleya iyawasalima ala Nume Tabu sisibayanae yo tabe ala boda meuloina
siunuili."
49 Na Kaiyapa bolime bwaite koina iyamala topwaoli ali toloina lalakina iwaloba,
"Kwamwanou, komiu nige ami katai yabo.
50 Nige wakakatai yakato ginauli namwanamwanaele tomo kaigeda iboita meuloili
kaiweli na tabu tomo Yudiya meuloila taboboita Loma ana loina kaikaiwena koina."
51 Na Kaiyapa walone bwaine iwalowegili toloinao kolili nige iya ana nuwanuwatu
mena na Yaubada walone ipei ana nuwatu mena yakato naga walone kani iyamala
yawasosi saugana Yeisu iboita tomo Yudiya meuloili kaiweli,
52 na nige yakato siyamo kaiweli, na tabe yakato siya Yaubada ana tomoyao meuloili
siya simiyamiya dedei uloi uloi kolili ikele-gogonagilima siyamala boda kaigeda.
53 Mwa kaliyate bwaine koina siya Yudiya toloinaone siyatubu sinuwanuwatu gubesi
na tem Yeisu siunui.
54 Mwa Yeisu ali nuwatu bwaite ikataiyako koinaele nige iuutu-mayale toloinaone
manli mena, na me ana tobenaliyao silau yo simiyamiya yanuwa esana Epileimi
bwaimwa ule mena dekawa bwagabwaga salina mena.
55 Na sauganane koina Yudiya ali mwalelikwa soina kana sauga ikelakubwamako,
mwa tomo meuloili ali yanuwa silogabaegili sisae Yelusalema koina sabi kabiyakapwali
besiele mumugali kabo muli mena soine kana sauga iyawatagili.
56-57 Topwaoli lalakili yo Palisiyao walo siyawasa itakikili tomo meuloina Yelusalema
koina tem toisabo dedei koina Yeisu sigitai mwayamwayau siwalo-masala kolili na
Yeisu sikabikalatan. Mwa saugana tomo meuloili sitotolo Nume Tabu mena Yeisu
sigitegite-loyaloyai na sibomamo kolili sienelineli-yagili siba, "Gubesi ami nuwatu,
tomo bwaite kani ilaoma soine koina o nigele? Nuwana kani nigele."

12

Meli Yeisu kaekaena iyaoloili
(Madiu 26:6-13 yo Malika 14:3-9)

1 Kaliyate sikisi simiyamiya na mwalelikwa soina sipaisowai Yelusalema koina kabo
Yeisu Epileimi ilogabaen yo ilau Bedani, Lasalo ana yanuwa mena iya baguna boita
mena Yeisu ikele-yatoloyoi.

2 Saugana Yeisu iyawatagili Bedani koina kekan yabo sipaisowai Yeisu kaiwena. Na
Mata kan itanuwagai na Lasalo yo Yeisu me ali bodao mekalikavao simiyagogo na
sikekan.
3 Kabo Meli olo yabo esana nadi tupwatupwana maisana lalakina, ikalaiyama yo
isuwai Yeisu kaekaena mena. Kabo muli mena ipwalou na itona mena Yeisu kaekaena
isauli. Na olone bwalaina namwanamwana numene iloyapowoni.
4 Yeisu ana tobenali yabo esana Yudasa Isikaliota iya naga iwalomasalan toloinao
kolili, me ana munamunai Meli iyokoiyan,
5 iba, “Bwaite olone tem tagimwala-yani kani maisana besiele tili andeledi siliba, na
bwaite manene sowasowana taolena tobubutumao kolili.”
6 Na Yudasa nige ana nuwatu yabo tobubutuma kaiweli kaiwena tokewali iya yo
tabe iya Yeisu me ana tobenaliyao ali mane kana togitekalatan yo manene kolili
ikewakewali.
7 Kabo Yeisu iwalolau Yudasa koina iba, “Besi, tabu Meli kuyoyokoiyan. Kaiwena
tawae iginaginauli koliyau kagu pei salai kaiwena.
8 Tobubutumao sauga meuloina mekamikavao kwamiyamiya mwa tem
nuwanuwamiu kwasaguili inamwanamwa na yau kani nige sauga meuloina
mekamikava tamiyamiya.”

Topwaoli lalakili nuwanuwali Lasalo siunuyamate

9 Tomo Yudiya meuloili Yeisu wasana sibenalan iya iyaele imiyamiya Bedani mwa
Yelusalema koina silaoma. Nige yakato iya iboma kaiwena silau na nuwanuwali tabe
tem Lasalo sigitai iya beyabeyana Yeisu boita mena ikeleyatoloyoi.
10-11 Yo bwaine Bedani koina tomo meuloiline Lasalo sigitai nuwali iyai kabo Yeisu
koina simeli. Na bodane ali meli Yeisu koina kaiwena toloinaone, siya topwaoli lalakili,
simunamunaisosi kabo nuwanuwali Lasalo tabe siunuyamate.

Yeisu ana lusae Yelusalema koina
(Madiu 21:1-11 yo Malika 11:1-11 yo Luka 19:28-40)

12 Yanuwa ilayanyoi boda lalakina siya silaoma mwalelikwa soina kaiwena, Yeisu
wasana sibenalan yakato iyaele ilalaoma kamwasa mena Yelusalema kaiwena.
13 Mwa bodane kasiyala liguliyao sitomli na sikele-gogonagili na silau kamwasa mena
Yeisu sigitai, siyogayoga, “Osana, Guyau tatobalani, Yaubada iwalo-muloloi iya ilaoma
Guyau esana mena, Yaubada iwalo-muloloi, iya Isileli ali kin.”
14 Yo Yeisu donki mena imwalisae na ilaulau besiele baguna Buki Tabu koina iwalo-
masalan iba,
15 “Saiyoni tomoliyao, tabu kwamamatausi. Wagitai ami kin iya ilalaoma kolimiu, iya
donki natuna koina imwalisae.”*
16 Sauganane bwaine koina ana tobenaliyao nige nuwali imamayaleyan Buki Tabu
ana walo yo tomo ali paisowa Yeisu koina, na ana toloyoi mulina mena kabo sinuwa-
mayale Buki Tabu ana walo yo tawae tomo sipaisowai koina.
17 Bodane siya tovalavalamne baguna manli mena Yeisu Lasalo salai mena iyo-
ganama yo boita mena itoloyoi, bwaite silau kalikavao kolili Yelusalema koina, na
wasane siluwewasa-yagili.
18 Bwaine koina siya Yudiya meuloili Yeisu ana paisowa kaikaiwena wasana
sibenalan, mwa silaoma sabi sanaina sauganane ana lusaema Yelusalema koina.
19 Kabo Palisiyao sibomamo kolili siba, “Wagitai, ala kaiwe imwawasiko, kaiwena
tomo meuloili Yeisu ana boda koina simulimuliya.”

Yeisu iedeedede ana boita yo kana muliya kaiwena

* **12:15:** Walone Saiyoni kana katai bwaimwa Yelusalema.

20 Bodane sisasae sabi tapwalolo Yelusalema mwalelikwa soina kaiwena luwali mena
tomo Gilisi tupwaliyao mekalikavao.
21 Silau Pilipi koina iya ilaomaya yanuwa Betesaida koina Galili dedeinane koina
siwaloba, “Taubala, nuwanuwamai tem Yeisu kagitai.”
22 Pilipi ilau Anidulu koina kabo yoli labuine silau Yeisu koina na siedeedede Gilisine
ali nuwatu kaiwena.
23 Mwa Yeisu iwalo kolili iba, “Sauga iyawatagilimako na Yaubada kani Tomo Natuna
ana wasawasa iginauli.”
24 Yeisu nuwanuwana iyakenayagili yakato kani iboita na mesabana tomo meuloili
yawasi miyamiya yaina silobai, mwa kaba gite bwaite iwalowen kolili iba, “Tem witi
patuna nige ibebeku bwatano mena kani nige iboboita kani imiya bwagabwagamo. Na
tem ibeku bwatano mena kani iboita na ikin kabo iuwe na idebalala.
25 Yaiya tem yawasina imulolo koina kani sauga muli mena yawasina igabaen. Na
yaiya tem yawasina nige imumulolo koina yanuwa yaulina mena nige sowasowana
yawasina igabaen, na kani ikabikalatan kanasiga yawasina miyamiya yaina ilobai.
26 Tem tomo yaiya nuwanuwana na ipaisowa kaiwegu ilonamwayan imuliya koliyau,
na toisabo dedei koina yamiyamiya iya tabe besiele imiyamiya koina. Kabo Tamagu
topaisowane esana kani ikeleisin kaiwena iya ipaisowa kaiwegu.
27 Sauga bwaite koina nuwagu ipolowe lalakina mwa nige yakakatai tawae kani
yawalowen. Gubesi, kani yawalomo Tamagu kamkamna bwaitete tabu ilalaoma
koliyau? Na nigele, kamkamna bwaitete iya kaiwena yalaoma.”
28 Kabo Yeisu ikawanoi Tamana koina iba, “Tamagu, esam wasawasana ukeleisinan.”
Kabo kaina bulibuli mena ilobima iwaloba, “Esagu wasawasana yaginauliyako na kani
yaginauliyoi.”
29 Bodane sitotolone kainane sibenalan kabo tupwaliyao siwaloba, “Bwaine tutu
daguguna.” Na tupwaliyao siwaloba, “Nigele, anelose yabo iedeedede koina.”
30 Yeisu iwalo kolili iba, “Kainane bwaine kwabebenalanne nige ilalaoma yagu
namwanamwa kaiwena na ilaoma ami meli ikabiyakaiwe.
31 Bwaite saugane koina Yaubada kani iyatala tomo yanuwa yaulina mena mumugali
kaiwena. Yo tabe sauga bwaite koina Yaubada kani Seitani iya yanuwa yaulina kana
toloina naenaena imalimaliu-wani.
32 Na saugana sikeleisinagau kelose mena tomo meuloili kani yatabeili silaoma
koliyau.”
33 Walone bwaine iwalowen na iyakenayagili gubesi ana boita kana koleya.
34 Kabo bodane siwaloba, “Kabenalanako loina, bwaimwa iyaele Buki Tabu mena,
iwalo-masala yakato Mesaiya kani imiyayai. Na gubesi kuwaloba sauga muli mena
kani Tomo Natuna sikeleisinan kelose mena yo iboita? Tomone Natuna kaiwena
kuedeededene iya yaiya?”
35 Yeisu kainali iyamaisa iba, “Mayalene kani imiyamiya kolimiu sauga kubwakub-
wanamo. Kabo ilonamwayagimiu mayalene koina kwalokeikeile saugana mayalene
iya mekamikava, na mesabana boniboniyaine tabu ipwapwaikimiu. Kaiwena tem
yaiya ilokeikeile boniboniyai mena nige ikakatai toweya ilalau.
36 Saugana mayalene imiyamiya kolimiu kwameli koina na mesabana kwaemala
mayale natunao.” Saugana Yeisu ana walo bwaite iyemwawasi ilogabaegili ilau ikeno-
wadam.

Siya tomo Yudiya nige simemeli

37 Bwagana Yeisu ginauli kaba nuwapwanopwano sibaibaiwa manli mena ipaisowai-
liko na iyamo tomo Yudiya nige simemeli koina.
38 Kabo palopita Aiseya ana walo iyamala yawasosi iwaloba, “Guyau, nige tomo yabo
ama walo imemeliyan, yo nige tomo yabo am kaiwe ikikilala.”

39 Nige sowasowali simeli kaiwena Aiseya iwaloyoi iba,
40 “Yaubada manliyao iyagibuli yo ali nuwanuwatu iyaboniboniyaili mwa nige sowasowali manli mena sigitai yo nige sowasowali sinuwatu dudulai. Yaubada iwaloba, ‘Nige sowasowali sinuwatu-pileyoima koliyau na yawoisili.’ ”
41 Aiseya beyabeyana Yeisu ana wasawasa igitai mwa Yeisu kaiwena iedeedede bwaite besiele.
42 Yudiya toloinao tupwana sibaibaiwa tabe Yeisu simeliyan, mwa nige sowasowana siwalo-masala Palisiyao kolili kaiwena simatausi kisimo ali nume tapwalolo mena simalimaliu-wagili.
43 Siya toloinaone nuwanuwali kali tobali lalakina ilaoma tomo kolili kabo muli mena Yaubada kana tobali.

Yeisu ana walo koina yatala iyawatagili

44 Yo Yeisu kainana lalakina mena iwalo kolili iba, “Tem yaiya kowa kumeliyagau kagu toyawasa tabe kumeliyani.
45 Tabe yaiya kowa ugitaiyau kagu toyawasa tabe ugitai.
46 Yalaoma yanuwa yaulina mena yau besiele mayale. Mwa analiyao simeli koliyau nige sowasowana simiya boniboniyai mena.
47 Na yaiya iya kainagu ibenalan na nige ioobigai, nige sowasowana ana nae kaiwena yayatalayan. Kaiwena yau yalaoma nige sabi yatala, na yalaoma tomo sabi leboili.
48 Kaiwena tem yaiya isikotanagau, yo tabe yagu walo isikotanan, naga sauga ana kaba mwawasi koina kani yatala ilobai. Nige yau yayatalayan na yagu walone iyatalayan.
49 Kaiwena walone nige yaboma yagu nuwatu mena, na iyamo Tamagu iyawasayau tawae besiele iyanuwapeiyau yawalo-masalagili kolimiu.
50 Mwa yakatai Tamagu ana walone iedeedede yawasi miyamiya yaina kaiwena. Kabo walone meuloili yawalowalowegiline besiele tawae Tamagu iwalowen koliyau.”

13

Yeisu ana mulolo ana tobenaliyao kolili ilalakisosi mwa kaekaeli ideulili

1 Kaliyate kaigeda imiyamiya kabo mwalelikwa soina kana sauga. Yeisu ikataiyako ana sauga ikelakubwamako na yanuwa yaulina ilogabaen na ipileyoi Tamana koina. Ana tomoyao imulolososi kolili siya simiyamiya yanuwa yaulina mena kabo bwaite sauga ana mulolone kaiweli kana lalaki iyakenayagili.
2 Yeisu me ana tobenaliyao sikekakekan lolau kekanna. Seitani ana nuwatu naenaena ipeiyako Yudasa Isikaliota koina, iya Saimoni natuna, naga kani iya Yeisu iwalomasalan toloinao kolili.
3 Yeisu ikataiyako Tamana loina meuloina ipeiyako nimana mena yo ikatai iya ilaomaya Yaubada koina na tabe kani ipileyoi koina.
4 Mwa kekan mena itoloma na kana kwama bwaimwa kaleko mamalawena, ipeisuwalan na tawelo ikalai yo kasipuna mena ipan.
5 Kabo waila isuwai gaeba mena na iyatubu ana tobenaliyao kaekaeli ideulili yo tawelone kasipuna mena ipapanne ikalai yo kaeliyao isauli.
6 Yo saugana ilaoma Saimoni Pita koina, Pita iba, “Guyau, gubesi, yakato kaekaegu kudeulili?”
7 Yeisu Pita kainana iyamaisa iba, “Yagu paisowane nige nuwam imamayaleyan, na kani muli mena kabo nuwam imayaleyan.”
8 Kabo Pita iwaloba, “Nigele, tabu kisi sauga yabo kaekaegu kudeulili.” Yeisu iba, “Tem nige kaekaem yadedeulili kowa kani nige kagu tomuliya.”
9 Saimon Pita iwaloba, “Guyau, tem bwaimwa besiele, tabu kaekaegumo kudedeulili, na nimagu yo kulukulugu besiele kudeulili.”

10 Yeisu iwaloba, “Tem yaiya tomo isugu kani dumdum meuloina yona mena
imwawasi. Mwa nige sowasowana isuguyoi na sowasowanamo kaenamo ideulili.
Komiu meuloimiu kwanamwanamwako na iyamo nige meuloimiune.”
11 Yeisu ikataiyako yaiya kani iwalo-masalan toloinaone kolili. Bwaite kaiwena mwa
iba, “Nige meuloimiune kwananamwanamwa.”
12 Saugana ana tobenaliyao kaekaeli ideulili imwawasi, kana kaleko malamalawe-
nawa ilikwayoi kabo ilau imiyasio yoi ana kaba miya mena. Kabo ana tobenaliyao
ineliyagili, iwaloba, “Gubesi, nuwamiu simayale tawae yapaisowaine kolimiu?
13 Kaiwena sauga meuloina kwawalowalo koliyau ‘Toyakayakatai’ yo ‘Guyau.’ Mwa
ami walone bwaite idudulai, kaiwena yau bwaimwa besiele.
14 Yau, ami guyau yo ami toyakayakatai, yaemala ami topaisowa kabo kaekaemiu
yadeulililiko mwa komiu tabe sowasowana kwaemala ami elieliyamwao ali topaisowao
na kaekaeliyao kwadeulili.
15 Yau kaba gite bwaite yapaisowai kaiwemiu na mesabana komiu waginauli besiele
tawae yaginauliyako kolimiu.
16 Yawalo yawasosi kolimiu, topaisowa nige ilalalaki kabo ana taubala. Tabe besiele
tosagenawasa iya nige ilalalaki kabo kana toyawasane.
17 Komiu yagu paisowane kana nuwamayale wakataiyako, mwa tem saugana wagin-
aulili Yaubada kani iwalo-muloloimiu.”
18 “Komiu yagu tomoyao yagitesipwaimiuko yo yakatai-namwanamwaimiu. Nige
meuloimiu kaiwemiu walo bwaite yawawalowen. Na iyamo yabo kani isikotanagau
besiele Buki Tabu ana walo bwaite iwaloba, ‘Tomo bwaine iya naga gaeba kaigeda
koina kakekan iya kani ikalomagigi-lagau.’ Mwa walo bwaite kana yawasosi kani naga
iyawatagili.
19 Mwa walone bwaite kolimiu yawalo-masalan bagunayan kabo muli mena
siyawatagili mwa saugana tem siyawatagili kani wakawa-yawasosi yakato yaiya yau.
20 Yawalo yawasosi kolimiu, tem yaiya iyogan iya yayayawasane iya iyoganyau. Na
yaiya iya iyoganyau kagu toyawasane iyogan.”

Yeisu iedeedede kana tokalomagigili kaiwena (Madiu 26:20-25 yo Malika 14:17-21 yo Luka 22:21-23)

21 Yeisu ana walo iyemwawasi kabo nuwana ipolowe lalakina mwa iwalolau kolili
iba, “Yawalo yawasosi kolimiu, kaigeda kolimiu kani iwalo-masalagau.”
22 Ana tobenaliyao siemankulakula-yagili nuwali ipwanopwano nige sikakatai yaiya
Yeisu kaiwena iwalowalo.
23 Yeisu ana tobenali iya imulolososi koina, imiyasio Yeisu salina mena.
24 Kabo Saimon Pita manna ilau tobenaline koina na gamwana iyamwasali yakato
Yeisu ineliyan yaiya kaiwena iwalowalo.
25 Tobenaline itagelakeile Yeisu koina na ineli, “Guyau, yaiya kaiwena kuwalowalo?”
26 Kabo Yeisu iba, “Naga beledine tupwatupwanane yayabuta gaeba mena na yaolena
koina. Bwaimwana tomonane.” Yeisu ana walo iyemwawasi kabo beledi iyabuta yo
iwolena Yudasa iya Saimon Isikaliota natuna.
27 Saugana Yudasa beledine ikalai Seitani ilusae koina. Yeisu iwaloba, “Ginauline
nuwanuwam uginauli kupaisowa mwayamwayauwan.”
28 Kabo tobenaliyao simiyamiya teibeli mena nige sikakatai tawae kaiwena Yeisu
iwalo bwaite besiele Yudasa koina.
29 Yudasa iya mane tobwana kana togitekalatan mwa tobenaliyao tupwaliyao siba-
toko Yeisu iwalolau koina na ilau gogo igimwala kekanne kaiwena o nuwana ilau mane
tupwana tobubutuma iwolegili.
30 Saugana Yudasa beledine ikalai kabo ikaisulu mwa ilau boniboniyai mena.

Loina waluwaluna Yeisu koina

31 Saugana Yudasa ilaoko Yeisu iwaloba, “Bwaite sauga tomo kani sigitai Tomo Natuna
ana wasawasa yo iya tabe koina kani Yaubada ana wasawasa sigitai.
32 Iya kani koina Yaubada ana wasawasa sigitai yo Yaubada ibomayoi kani Tomo
Natuna ana wasawasa iginauli yo kani iginauli mwayamwayau mena.
33 Natuguwao, yau nige yamiyamiya kolimiu sauga mamalawena. Kani kwaloyaiyau
bwaite saugane koina na yawaloyoi kolimiu besiele beyabeyana yawaloko Yudiya
toloinao kolili, komiu nige sowasowamiu kwalau dedeinane koina yalalaune.
34 Bwaite loina waluwaluna yaeyawa kolimiu, kwamulolo kaigeda kaigeda koina.
Kwamulolo kaigeda kaigeda koina besiele yamulolo kolimiu.
35 Tem kwamulolo kaigeda kaigeda koina, iya koina kani tomo meuloina sikatai
komiu walo yawasosi kagu tomuliyayao.”

Yeisu Pita ana uvala kaiwena iwalo bagunayan
(Madiu 26:31-35 yo Malika 14:27-31 yo Luka 22:31-34)

36 Mwa Saimon Pita Yeisu ineliyan iba, “Guyau, to kulalau?” Yeisu iba, “Bwaite
sauga yalalau dedeinane koina nige sowasowam kulau koina na kani muli mena kabo
kulaoma koliyau.”
37 Kabo Pita iwalolau koina iba, “Guyau, gubesi na bwaite saugane nige sowasowagu
yalau koina, yabomayoi yatalamwagau yaboita kaiwem.”
38 Kabo Yeisu kainana iyamaisa iba, “Gubesi, kani yawasosi kuboma kutalamwagiwo
na kuboita kaiwegu? Yawalo yawasosi koliwo, muliya kabo kamkam tauna ivalam na
kowa kani meyaiyona kuuvalayagau.”

14

Yeisu iya kamwasa Tamala koina

1 Yeisu iwalolau ana tobenaliyao kolili iba, “Tabu kwamamatausi, yo wakakate-
wakaka, Yaubada kwameliyani yo yau kwameliyagau.
2 Tamagu ana nume mena biliutusi sibaibaiwa simiyamiya, kani yalau na
yakatububunagili kaiwemiu. Tem walone bwaite mwakota nige sowasowana
yawalowen kolimiu besiele.
3 Tem yalau na yanuwane yakatububunan na imwawasi kabo muli mena kani
yapileyoima na yakalaimiu. Na toweya koina yamiyamiya komiu kani besiele koina
kwamiyamiya.
4 Dedeinane koina yalalaune kana kamwasa wakataiyako.”

Yeisu iya kamwasa, walo yawasosi yo yawasi

5 Mwa Tomasi Yeisu ineliyan iba, “Taubala, toisabo kamwasa koina kulalau?
Kamwasane kai nige kakakatai.”
6 Yo Yeisu kainana iyamaisa iba, “Yau kamwasa, walo yawasosi, yo yawasimiu yaina.
Nige kamwasa yaboyoi imiyamiya Tamagu koina bwaimwanamo yau koliyau.
7 Tem ukwataiyau besiele Tamagu ukwatai. Bwaite saugane koina yo sauga ilalaoma
Tamagu ukwataiyako yo ugitaiyako.”
8 Kabo Pilipi iwaloba, “Guyau, bwaimwanamo nuwanuwamai tem Tamam kuyake-
nayagimai.”
9 Yeisu Pilipi iyokoiyan iwaloba, “Sauga imamalawe kowa te yau tamiyamiya. Gubesi
na nige ukwakataiyau? Tem yaiya igitaiyau bwaimwana Tamagu igitaiyako. Mwa
tawae kaiwena kuwaloba, ‘Tamam kuyakenayagimai.’
10 Tomalaele kumeli yakato yau Tamagu koina yamiyamiya yo tabe Tamagu iya
koliyau imiyamiya, bwaite besiele awa? Walone bwaite yawalowalowegiline kolimiu
nige yau yagu walo na Tamagu ana walo, kaiwena iya koliyau imiyamiya yo tabe
koliyau ana paisowa ipaipaisowaili.

11 Yagu walone kwameliyagili, yau yamiyamiya Tamagu koina yo Tamagu imiyamiya
koliyau. Na tem yagu walone nige kwamemeliyagili besi kwamelimo yagu paisowa
kaikaiweline kilakilalali tawae yaginauliliko kolili.
12 Yawalo yawasosi kolimiu, yaiya tem imeli koliyau kani sauga muli mena
paisowa kaikaiweline yaginaginauliline kani iginaulili. Kani ana paisowane yagu
paisowane ilalaki-gabaegili, kaiwena yau yalalau Tamagu koina na Yaluyaluwa Tabuna
yayawasayama kolimiu.
13 Na tawae esagu mena wakawanoiyan kani yaginauli ami kawanoine besiele, na
mesabana yagu paisowane kolili Tamagu esana wasawasana yakeleisinan.
14 Tem tawae yabo kaiwena wakawanoi esagu mena kani yaginauli besiele."

Yeisu ana waloyameli Yaluyaluwa Tabuna kaiwena

15 Yeisu iwaloyoi iba, "Tem kwamulolo koliyau yagu loinane kwaobigaili.
16-17 Kani yakawanoi Tamagu koina na kami tosagu yabo iyawasayama na
mekamikava sauga meuloina. Tosagu bwaine iya Yaluyaluwa Tabuna na iya towalo
yawasosi. Na tomo yanuwa yaulina nige sowasowali sikalai kali sagu, kaiwena nige
sigigitai yo nige sikakatai. Na komiu wakatai kaiwena iya imiyayai mekamikava
yawasimiu koina.
18 Nige sowasowana yalogabaegimiu komiu sinasinagemiu, na kani muli mena
yapileyoima kolimiu.
19 Sauga kikiunamo na tomo yanuwa yaulina kani nige sigigitaiyau yoi na komiu kani
wagitaiyau. Kaiwena meyawasigu mwa komiu besiele kani meyawasimiu.
20 Bwaine kaliyatene koina wakatai kani yau yamiyamiya Tamagu koina na komiu
kwamiyamiya koliyau na yau yamiyamiya kolimiu.
21 Tem yaiya yagu loina ikalaili na iobigaili iya imulolo koliyau. Iya kagu tomulolone
Tamagu kani imulolo koina. Yau tabe besiele kani yamulolo koina na yabomayoi
yayakenayagau koina."
22 Kabo Yudasa yabo, iya tamana esana Yemesa, iwaloba, "Guyau, gubesi mwa kani
kubomayoi kam koleya kuyakenayan kolimai na nige kuyakenayagiwo tomo yanuwa
yaulina kolili?"
23 Yeisu Yudasa kainana iyamaisa iwaloba, "Tem yaiya imulolo koliyau yagu walo
iobigaili. Kabo Tamagu kani imulolo tomone koina na Tamagu yo yau kalau koina
mekamakava kamiyamiya.
24 Na tem yaiya nige imumulolo koliyau yo yagu yakayakatai nige ioobigaili kani nige
sowasowana kalau koina. Mwa yakayakatai bwaite kwabebenalagiline nige yaboma
yagu nuwatu mena na ilaoma Tamagu koina iya kagu toyawasa.
25 Saugana yamiyamiya mekamikava walo bwaite yawalowegili kolimiu,
26 na Tamagu muli mena kani kami tosagu iyawasayama esagu mena iya Yaluyaluwa
Tabuna na iya kani ginauli meuloina iyakenayagimiu yo iyanuwapeimiu walo meu-
loina siya yawalowegiliko kolimiu.
27 Nuwadaumwali yalogabaen mekamikava, yo yagu nuwadaumwali yaeyawa
kolimiu. Tawae yae-eyawane nige besiele yanuwa yaulina iyeyawa. Tabu katemiu
siwawakaka yo tabu kwamamatausi.
28 Komiu kwabenalagiliko tawae yawalowegili yakato yau yalalau na muli mena
kani yapileyoima kolimiu. Tem kwamulolo koliyau kani kwayaliyaya kaiwena yalalau
Tamagu koina iya ilalaki kabo yau.
29 Bwaite saugane koina ginauli yawalo-masala bagunayagili kolimiu, na sauga
silalaoma kolili tem ginauliline siyawatagilima, bwaite yagu walone kani wakawa-
yawasosi-yagili.
30 Nige sowasowana yaedeedede mamalawe kolimiu kaiwena yanuwa yaulina kana
toloina naenaena Seitani ilalaoma. Na nige yabo ana kaiwe koliyau.

31 Yabomayoi yatalamwagau kaiwena nuwanuwagu yanuwa yaulina ikatai yakato
yamulolo Tamagu koina yo ana loina meuloina yaginaulili ana walo koliyau besiele.
Kwalaoma na dedei bwaite talogabaen."

15

Yeisu iya mayau uweuwe yaina yawasosi

1 Yeisu iwalo kolili iba, "Yau mayau uweuwe yawasosi, na Tamagu iya topaisowa tano.
2 Toisabo lagalaga nige iuwe itom-gabaen koliyau. Na toisabo lagalaga iuwe
namwanamwa kani itom-yawasi na mesabana iuwe kanna ibaibaiwa.
3 Na komiu yatom-yawasimiuko kaiwena tawae yawalowen kolimiu wakataiyako.
4 Kwamiyamiya koliyau na yau yamiyamiya kolimiu. Nige sowasowana lagalaga
yabo iuwe tem nige imiyamiya mayaune koina. Besiele tabe nige sowasowana kwauwe
tem nige kwamiyamiya koliyau.
5 Yau mayau yaina na komiu lagalagana. Tem yaiya imiyamiya koliyau yo yau
yamiyamiya koina kani iuwe lalakina. Na tem koliyau nige kwamiyamiya kani nige
sowasowana ginauli yabo kwapaisowai.
6 Tem yaiya nige koliyau imiyamiya iya besiele mayau lagalagana sigabaen iweweka.
Lagalagane wewekali meuloina sitano-gogon na sigabaen mayau mena iwedoli.
7 Tem kwamiyamiya koliyau yo yagu walone imiyamiya kolimiu na ginauli tawae
wakawanoiyan kani kwalobai.
8 Siya siuwe lalakina siya kagu tomuliyayao yawasosi. Ali paisowane uwena koina
tomo sigitai na Tamagu sitobalan.
9 Yamulolo kolimiu besiele Tamagu imulolo koliyau. Kabo kwamiyamiya yagu mulolo
kalona mena.
10 Tem yagu loina kwaobigaili kani yagu mulolo kalona mena kwamiyamiya, besiele
Tamagu ana loina yaobigaili mwa yamiyamiya ana mulolo kalona mena.
11 Walone bwaite yawalowegili kolimiu na mesabana yagu yaliyaya imiyamiya
kolimiu na kwayaliyaya lalakina.
12 Bwaite yagu loina, kwaemulomulolo-wagimiu kamikavao kolili besiele yagu mu-
lolo kolimiu.
13 Mulolo lalakisosinaele tem yaiya yawasina italamwan na iboita kanakavao kaiweli,
bwaite mulolo yawasosi. Bwaite mulolone iya mulolo meuloina isae-gabaegili.
14 Tem yagu loina kwaobigaili komiu kaukavao.
15 Baguna yakawa-topaisowa-yagimiu, kaiwena topaisowa nige ilolonamwayan na
ana taubala ana nuwatu ikatai. Na sauga bwaite koina yakawa-kava-yagimiu kaiwena
ginauli meuloina Tamagu iwalowen koliyau yawalowegiliko kolimiu, mwa kaiwena
yakawa-kava-yagimiu.
16 Komiu nige wagigite-sipwaiyau, na yau yagite-sipwaimiu na kwalau kwauwe na
uwemiyaone kani simiyayai. Mwa tem tawae wakawanoiyan esagu mena kani Tamagu
iyeyawa.
17 Mwa bwaite yagu loina, kwamulolo kaigeda kaigeda koina."

Tomo yanuwa yaulina kani Yeisu ana tomuliyayao sikalomagigi-lagili

18 Yeisu iba, "Tem tomo yanuwa yaulina sikalomagigi-lagimiu kwanuwatu-kalatan
yakato yau sikalomagigili-baguna-yagau.
19 Na tem komiu kwamiyamiya ali bodane kalona mena tomo yanuwa yaulina mena
kani simulolo kolimiu yakato komiu ali bodao. Na iyamo nigele, komiu nige ali boda
kaiwena yakele-yawatagilagimiu ali bodane luwana mena. Bwaite kaiwena mwa
sikalomagigi-lagimiu.

20 Tawae yawalowegiliko kolimiu yagu walone kwanuwatu-kalatagili, topaisowa nige
ilalalaki kabo ana taubala. Mwa tem siyakamkamnayau kani tabe besiele siyakamkam-
namiu. Na tem yagu walo siobigaili kani ami walo siobigaili besiele.
21 Yau kaiwegu mumugali bwaite kani sipaisowai kolimiu kaiwena komiu yagu
bodao, na tabe kaiwena kagu toyawasa nige sikakatai.
22 Tem nige yalaoma yawawalo kolili kani nige siyayatala ali pwanoli kaiwena. Na
nigele, yalaomako kolili yawalo mwa koina nige sowasowana ali pwanoli kaiwena
siwalo-vivila.
23 Yaiya tem isikotanagau tabe besiele Tamagu isikotanan.
24 Baguna nige yakewa yabo imiyamiya tomo ali pwanoli kaiweli kaiwena naga
yalalaoma. Muli mena yalaoma yo ginauli kaba nuwapwanopwano tupwali ya-
paisowaili, paisowane nige sauga yabo tomo yabo ipapaisowai. Yagu paisowane sigitai
na iyamo nige simemeli-yagau, yau yo Tamagu sikalomagigi-lagimai. Mwa kaiwena
yawalo yakato kani yatala silobai ali pwanoli kaiwena.
25 Na iyawatagili koliyau bwaite besiele mesabana ali Buki Tabu ana walo iyamala
yawasosi iwaloba, ‘Ali kalomagigi-lagaune nige yaina.’
26 Kami Tosagu kani ilaomaya Tamagu koina. Iya Yaluyaluwa Tabuna yo towalo
yawasosi. Kani yayawasayawa kolimiu na iwalo-masala kaiwegu.
27 Tabe komiu besiele kani kwawalo-masala kaiwegu, kaiwena saugana paisowa
yayatubu komiu mekaukavao.”

16

1 Yeisu iwaloyoi iba, “Walone bwaite kabona yawalowegili kolimiu mesabana
ikabi-yakaiwemiu na tabu woya ilalaowa kolimiu na kwalolosuwala.
2 Sauga muliya kani siwalo kwayawatagili ali nume tapwalolo kolili na nige
sowasowana mekamikavao kwatapwalolo. Tabe sauga ilalaoma tem tomo iunuimiu
kani ibatoko yakato Yaubada ana paisowa igiginauli.
3 Paisowa besiele bwaitete kani siginauli kolimiu kaiwena nige sikakataiyau, besiele
Tamagu nige sikakatai.
4 Bwaite walone yawalo-baguna-yagili kolimiu kabo muli mena ginauline siyawatagili.
Tem siyawatagili yagu walone kwanuwatu-kalatagili kaiwena yayanuwapeimiuko.
Baguna walone bwaite nige yawawalowegili kolimiu kaiwena yau mekamikava.”

Yaluyaluwa Tabuna ana paisowa

5 Yeisu iba, “Sauga bwaitete yalologabaegimiu na yalalauyoi kagu toyawasayauma
koina. Na nige yabo kowa bwaite sauga kuneneli koliyau, ‘Toweya kulalau?’
6 Yagu walo kaiweli nuwamiu sipolowe lalakina.
7 Yawalo yawasosi kolimiu, ami namwanamwa kaiwena yalologabaegimiu. Kai-
wena tem nige yalalau kani kami Tosagu nige ilalaoma, mwa yalau na kami Tosagu
yayawasayama kolimiu.
8 Tem ilaoma kani ginauli yaiyona iyakenayagili tomo meuloili kolili, bwaimwa ali
pwanoli, mumugana namwanamwana kana katai, yo ali yatala.
9 Kani ali pwanoli iyakenayagili, kaiwena nige simemeli koliyau.
10 Yo kani mumugana namwanamwana kana katai iyakenayagili, kaiwena yau
yalalau Tamagu koina na kani nige wagigitaiyau yoi.
11 Yo kani iyakenayagili yakato kani sauga muli mena iyatalayagili, kaiwena yanuwa
yaulina kana toloina bwaimwa Seitani, iyatalayanako yo kana loina iwalowenako.
12 Ginauli sibaibaiwa nuwanuwagu yawalowegili kolimiu na komiu nige sowa-
sowamiu.
13 Na saugana Yaluyaluwa Tabuna, bwaimwa towalo yawasosi, ilaoma kani ibaguna-
yagimiu walo yawasosi koina. Kani nige iboma ana nuwatu mena iedeedede na kani

iedeedede tawae ibenalan na ginauliline iyakenayagimiu tawae kani situbu manimiu mena.
14 Ana nuwatu kani ikalaili koliyau na iyakenayagimiu na bwaine koina kani esagu ikeleisinan.
15 Nuwatu meuloina Tamagu kaiwena yo yau tabe kaiwegu. Bwaite kaiwena yawaloba Yaluyaluwa Tabuna ana nuwatu kani ikalaili koliyau na iyakenayagimiu."

Nuwapolowe koina kani ibui yaliyaya

16 Mwa Yeisu tabe iwalo kolili iba, "Sauga kubwakubwana koina kani nige wagigitaiyau na sauga kubwakubwana mulina mena kabo wagitaiyau."
17 Ana tobenaliyao tupwaliyao sibomayoi sienelineli-yagili siwaloba, "Na gubesi ana walone bwaite kana katai? Kaiwena iwalo yakato sauga kubwakubwana kani nige tagigitai na sauga kubwakubwana mulina mena kani tagitai. Tabe iwalo yakato yainane bwaimwa ilalau Tamana koina.
18 Na bwaite walone, sauga kubwakubwana, tawae kana bui? Ana walone nige nuwala imamayaleyan."
19 Yeisu ikatai ana tobenaliyao nuwanuwali sineliyan kabo iwalo kolili iwaloba, "Kabona yawalo yakato sauga kubwakubwana koina kani nige wagigitaiyau na sauga kubwakubwana mulina mena kabo wagitaiyau. Nuwana bwaite walone kaiwena kwabomayoi kwaenelineli-yagimiu, awa?
20 Yawalo yawasosi kolimiu, kikiunamo kani nuwamiu sinae yo kwavalam koyasili kaiwegu na iyamo tomo yanuwa yaulina siya kagu tokalomagigili, kani siyaliyaya. Sauga kubwakubwana mulina mena kabo ami valam iyamala ami kaba yaliyaya.
21 Tem saugana sine ana sauga kabi kani kamkamna lalakina ilobai. Na saugana tem melumelu ikabiyan iyawatagili kani ana kamkamna meuloina imwawasi na iyaliyaya kaiwena melumelu iyawatagilimako mayale mena.
22 Besiele bwaite saugane koina kwanuwanae na sauga kubwakubwana koina kani wagitaiyau yoi na kwayaliyaya. Na ami yaliyayane nige sowasowana yabo ikele-gabaen kolimiu.
23 Bwaine kaliyateliyaone kolili kani nige sowasowana ginauli yabo kwaneliyan koliyau. Yawalo yawasosi kolimiu, tem tawae wakawanoiyan esagu mena Tamagu kani iyeyawa kolimiu.
24 Baguna yo kanasiga kabona nige ginauli yabo wakakawanoiyan esagu mena. Wakawanoi na kwalobai, na koina kwayaliyaya lalakina."

Yeisu yanuwa yaulina ikaiwe-gabaeni

25 Yeisu iwaloyoi iba, "Walo kobwaibwaili mena yaedeedede na sauga ilalaoma kani nige sowasowana walo kobwaibwaili mena yaedeedede kolimiu, kani yawalo dudulai kolimiu Tamagu kaiwena.
26 Sauganane koina esagu mena kani wakawanoi. Nige yawawaloba yakato yau yakawanoi Tamagu koina kaiwemiu,
27 kaiwena Tamagu iboma imulolo kolimiu. Imulolo kolimiu kaiwena kwamulolo koliyau yo kwameli yau yalaomaya koina.
28 Yau Tamagu koina yalaoma yo yanuwa yaulina mena yamiyamiya, koina bwaite sauga yanuwa yaulina yalologabaeni na yapipileyoi Tamagu koina."
29 Ana tobenaliyao walone bwaite sibenalan mwa siwalolau koina, siba, "Guyau, bwaite saugane kabo nuwamai simayale, kaiwena nige kuedeedede walo kobwaibwaili mena.
30 Bwaite koina kakatai yawasosi yakato kowa ginauli meuloili ukwataili. Koina tabu kaneneliyagiwo kaiwena ama nuwatu meuloili ukwatailiko. Mwa bwaite saugane kameliyagiwo yakato kowa Yaubada koina kulaoma."
31 Yeisu iwalo kolili iba, "Kabo kwameliyagau, wa?

32 Sauga iyaele ilalaoma yo iyawatagilimako meuloimiu kani kwasagena-gwaligwali
kwalau ami dedei kaigeda kaigeda na yau kani kwalogabaegau yaboma. Na iyamo kani
nige yaboma kaiwena yau Tamagu mekaukava.
33 Nuwanuwagu kwamiya daumwali kaiwena kwamiyamiya koliyau, bwaite kai-
wena mwa walone yawalowegili kolimiu. Sauga muli mena kani wakamkamna
yanuwa yaulina mena. Na wakatepatu kaiwena yanuwa yaulina ana kaiwe yakaiwe-
gabaenako."

17

Yeisu ibomayoi kaiwena ikawanoi

1 Yeisu ana walo bwaite iyemwawasi kabo manna isae bulibuli mena na iba, "Tamagu,
sauga ilaomako na yau natum esagu ukeleisinan na mesabana yau tabe esam kani
yakeleisinani.
2 Kaiwena loina yo kaiwe kuyelima koliyau mwa tomo meuloili yaloinayagili na yau
sowasowagu yawasi miyamiya yaina yaolena tomo meuloina siya analiyao kuyelima
koliyau.
3 Na yawasi miyayainane bwaite, mesabana sikatai yakato kowa Yaubada yawasosi,
na tabe sikatai yau Yeisu Keliso kuyawasayauma.
4 Esam yakeleisinanako yanuwa yaulina mena kaiwena paisowa kuyeyama
yaemwawasi-yako.
5 Tamagu nuwanuwagu yamiyamiya koliwo sauga bwaite. Nuwanuwagu esagu
kuyawasawasa besiele ala wasawasa beyabeyana kowa te yau tamiyamiya muliya
kabo yanuwa yaulina kuyamayale."

Yeisu ana tobenaliyao kaiweli ikawanoi

6 Yeisu iwaloyoi iba, "Yayakenayagiwoko tomone kolili siya yanuwa yaulina mena
ukwalaili na kuyelima. Siya am tomoyao yo kuyelima koliyau yo am walo siobigaili.
7 Mwa sauga bwaite sikatai ginauli meuloina kuyelima koliyau silaomaya koliwo.
8 Walone siya kuyelima koliyau yawalowegiliko kolili mwa walone sibenalagiliko yo
kaiweli siyaliyaya, mwa sikawa-yawasosi yo sikatai yakato yau yalaomaya koliwo mwa
simeli yakato kowa kuyawasayau.
9 Yakawanoi kaiweli. Nige yakakawanoi tomo yanuwa yaulina kaiweli na siya
kuyeyelimane kaiweli, kaiwena siya am tomoyao.
10 Yagu tomo meuloina siya am tomoyao yo am tomoyao meuloili siya yagu tomoyao.
Na siya mumugali mena esagu sikeleisinan.
11 Bwaite sauga yalalaowa koliwo, kani nige yamimiyayoi yanuwa yaulina mena
na siya kani simiyamiya yanuwa yaulina mena. Kowa Tamagu esam yakasisi, ugite-
kalatagili esam kaikaiwena mena bwaimwana iya esane kuyeyama koliyau na mesa-
bana silaoma siyaboda kaigeda besiele kowa te yau tamiya kaigeda.
12 Saugana yamiyamiya mekaukavao yagite-kalatagili esam kaikaiwena koina
bwaine esane iya kuyeyama koliyau. Na nige yabo ikwakwalalele bwaimwanamo
tomone baguna Buki Tabu koina iya kaiwena iwalowalone na yakato isilae.*
13 Sauga bwaite yau yanuwa yaulina mena na yalalaowa koliwo. Yagu kawanoi
yawalowenako koliwo na mesabana yagu yaliyaya kateli iloyakalapowon.
14-16 Am walone yawalowegiliko kolili mwa tomo yanuwa yaulina sikalomagigi-lagili
kaiwena siya nige simiyamiya bodane yanuwa yaulina tomoliyao kolili besiele tabe
yau nige yamiyamiya ali bodaone kolili. Nige yakakawanoi kaiweli na yakato yanuwa
yaulina mena ukele-gabaegili na iyamo tabu Seitani ikakabitonagili.

* **17:12:** Yeisu iwalowalo Yudasa Isikaliota kaiwena.

17 Am walone walo yawasosi, mwa nuwanuwagu walo yawasosine ipaisowa kolili na
bwaine koina kuyakasisiyagili am paisowa kaiwena.
18 Yayawasali siyawatagili dedei meuloina kolili besiele kuyawasayau yalaoma
yanuwa yaulina mena.
19 Siya kaiweli yayakasisiyagau koliwo kaiwena nuwanuwagu siya besiele siyaka-
sisiyagili koliwo."

Yeisu ikawanoi siya naga simeli kaiweli

20 Yeisu iwaloyoi iba, "Nige yakakawanoi yagu tobenaliyaomo kaiweli na yakawanoi
siya naga tobenaliyao ali guguye simeliyan kaiweli.
21-23 Yakawanoi kaiweli na mesabana siyaboda kaigeda. Tamagu nuwanuwagu
simiya kaigeda besiele kowa te yau tamiya kaigeda na simiyamiya kolila na mesa-
bana yanuwa yaulina sikatai yakato kumuloloiyau yo kumuloloili mwa kaiwena
kuyawasayauma. Baguna am wasawasa kuyeyamako koliyau. Mwa bwaine wa-
sawasane koina yayawasawasaliko na siyaboda kaigeda besiele kowa te yau.
24 Tamagu nuwanuwagu siya kuyeyelimane mekaukavao kamiya toyawa toweya
koina yamiyamiya na yagu wasawasa sigitai, bwaine wasawasane kuyeyama kaiwena
kumulolo koliyau muliya kabo yanuwa yaulina kuyamayale.
25 Tamagu kowa todudulaisosi kaigedamo. Yanuwa yaulina nige sikakataiwo na yau
yakataiwo yo siya kuyelimakone sikataiyako yakato kowa kuyawasayau.
26 Yayakenayagiwoko kolili na iyamo kani yapaipaisowa-kalatan kaiwena
nuwanuwagu siemulomulolo-wagili besiele kumulolo koliyau na yau yamiyamiya
kolili."

18

Yeisu kana kabikalatan
(Madiu 26:47-56 yo Malika 14:43-50 yo Luka 22:47-53)

1 Kabo Yeisu ana kawanoi iyemwawasi yo ana tobenaliyao mekanakavao silau,
yo waila esana Kidilon sigayopanaisi dedei yabo mena. Bwaine koina mayau Olibe
yaowana sitotolo kabo mekanakavao dedeinane koina silusae.
2-3 Kabo sauganane koina boda yabo me ali odam yo mayale yo tabe me ali gogo
kaleyayao siyawatagilima. Bodane kaloli mena siya tokaleyayao yo Nume Tabu kana
pilisiman tupwaliyao yo tabe Yudasa Isikaliota, iya Yeisu kana tokalomagigili. Na
Yudasa dedeinane kana kamwasa iyakenayagili kaiwena dedeinane ikatai yo tabe
sauga ibaibaiwa Yeisu me ana tobenaliyao silaulau dedeinane koina. Bodane bwaite
silaomaya topwaoli lalakili yo Palisiyao siya siyaele simiyamiya Yelusalema koina.
4 Yeisu ikataiyako tawae kani iyawatagili mwa ilau tokaleyayao bodane kolili ineli
iba, "Yaiya kwaloyaloyai?"
5 Kainana siyamaisa siwaloba, "Yeisu game Nasaleta." Kabo Yeisu iba, "Yau bwaite."
Na Yudasa iyaele bodane luwana mena itotolo.
6 Saugana Yeisu iba "Yau bwaite" mwa boda meuloili siutu-pileyoi sibeku bwatano
mena.
7 Yeisu ineliyoi iba, "Yaiya kwaloyaloyai?" Kabo siwaloyoi siba, "Yeisu, game
Nasaleta."
8 Kabo kainali iyamaisa iba, "Yawaloko kolimiu yawaloba, yau bwaite. Tem kwaloy-
aloyaiyau kaukavaone bwaite wakabi-gabaegili silau."
9 Iwalo bwaine besiele tawae kabona iwalowen ana kawanoi kalona mena saugana
iwaloba, "Tamagu siya kuyeyelimane nige yabo ikwakwalalele". Na bwaite sauga
iyamala yawasosi.
10 Saimon Pita ana kaleya kelepana iniwisiyama mwa topwaoli lalakina ana
topaisowa tenana ulaulana mena ikoutusi. Topaisowane esana Maliko.

11 Kabo Yeisu iwalolau Pita koina iba, “Am kaleya kelepana kupei-yavivilayoi ana
kaba miya mena. Gubesi, am nuwatu yakato kamkamna komwana bwaimwa Tamagu
iyeyama kani tabu yanunuma?”

Yeisu silawan Anasa manna mena

12 Kabo tokaleya bodane me ali tobaguna yabo yo tabe siya Yudiya Nume Tabu kana
pilisiman silaoma Yeisu sikabikalatan yo nimana sipanili.
13 Siyogan silawan Anasa koina Yelusalema koina. Na Anasa iya Kaiyapa wainena
tamana. Kaiyapa iya topwaoli lalakili ali tobaguna bwaine bolimene koina.
14 Na tabe iya Kaiyapane tauna kona iwalolau ana boda Yudiya toloinao kolili
ali miyagogo koina iba, “Nige wakakatai yakato ginauli namwanamwanaele tomo
kaigeda iboita meuloili kaiweli na tabu tomo Yudiya meuloila taboboita Loma ana loina
kaikaiwena koina.”

Pita ana uvala bagubagunana
(Madiu 26:69-70 yo Malika 14:66-68 yo Luka 22:55-57)

15-16 Saugana Yeisu silalawan Anasa koina Saimon Pita yo tobenali yabo Yeisu mulina
mena silau. Bwaine tobenali yabone Anasa ikatai namwanamwai. Mwa boda meuloina
yo tobenali yabone silau numene kana gana kalona mena. Na Pita nige ilulusae na
itotoloya ganane kana gamwa mena. Kabo tobenali yabone itagelakeile Pita igitai nige
ilulusae kabo ipileyoi yo ilau iedeedede gamwa kana togitekalatan sinene koina kabo
Pita iyogan yo silusae.
17 Kabo togitekalatanne sinene Pita ineliyan iba, “Kowa nuwana Yeisu ana tobenali
yabo wa?” Kabo Pita iuvala iba, “Yau nigele.”
18 Boniyainane itulutulu mwa topaisowao yo pilisiman mayau sipei ganane kalona
mena yo simwasimwasiguli, yo Pita tabe ilusae kolili mekalikava simwasimwasiguli.

Anasa Yeisu ineliyan
(Madiu 26:59-66 yo Malika 14:55-64 yo Luka 22:66-71)

19 Yo topwaoli lalakina Anasa Yeisu ineliyan kana tomuliyayao kaiweli yo tabe ana
yakayakatai kaiwena.
20 Kabo Yeisu iwaloba, “Sauga meuloina yaedeedede tomo meuloili kolili mayale
mena. Yo tabe yayakayakatai tomo Yudiya ali kaba miyagogo kolili nuwana Nume Tabu
koina o ali nume tapwalolo kolili. Nige walo yabo yawawalo-wadam.
21 Tawae kaiwena kuneliyagau? Siya analiyao yagu walo sibenalan kuneliyagili, yagu
walo meuloina sikatai.”
22 Saugana Yeisu iwalo bwaine besiele kabo pilisiman yabo itotolo Yeisu dedeina
mena papalina mena ikoi iyokoiyan iba, “Tawae kaiwena topwaoli lalakina kainana
kuyamaisa bwaimwa besiele?”
23 Kabo Yeisu kainana iyamaisa iba, “Tem walo yabo yawalo-sapuli kuwalowen tomo
meuloili kolili na sibenalan. Na tem yagu walo idudulai tawae kaiwena kusapi-papali-
yau?”
24 Kabo Anasa Yeisu iyawasa mekana pani ilau topwaoli lalakina Kaiyapa koina.

Pita ana uvala labuina yo yaiyonana
(Madiu 26:71-75 yo Malika 14:69-72 yo Luka 22:58-62)

25 Saimon Pita iyaele itotolo imwasimwasiguli mwa tomo yabo iwalolau koina
iwaloba, “Kowa bwaine tomone ana tobenali yabo, awa?” Na Pita iuvalayoi iba, “Yau
nigele.”
26 Topwaoli lalakina ana topaisowa yabo iya totouna kabona tenana Pita ikoutusi
iwalolau Pita koina iba, “Kowa yagitaiwo Yeisu mekamkava Olibe dedeina koina, awa?”
27 Na Pita iuvalayoi, yo bwaine sauganane koina kamkam tauna ivalam.

Yeisu ana yatala Pailato manna mena
(Madiu 27:1-2,15-31 yo Malika 15:1-20 yo Luka 23:1-5,13-30)

28 Kaiyapa me ana bodao toloinao Yeisu sineliyan, imwawasi kabo siyawasa Pailato
ana nume wasawasana koina. Na Pailato iya Loma tomona yo Sisa ipei Yudiya ali
gavana na Yudiya dedeina iloiloinayan. Bwaite saugane koina malala boniboniyaina.
Yudiya bodane nige silulusae gavana ana nume mena kisi tubuliyao ali loina yabo
silikwai na siuladumdumli na mwalelikwa soina kanna nige sikakan.*
29 Mwa koinaele Pailato iyawatagili yo Yudiya toloinao ineliyagili iba, "Tomo bwaite
tawae ana pwanoli mwa koina kwayakewai?"
30 Kainana siyamaisa siba, "Tem nige naenaena yabo igiginauli nige sowasowana
kakalaiyama koliwo."
31 Pailato iwaloba, "Wakalai kwalawan na kwabomayoi ami loina koina kwayata-
layan." Kabo Yudiya toloinaone siwaloba, "Komiu Loma ami loina nige itatalam-
wagimai na tem kai tomo Yudiya ama loina kaginauli na mesabana ana boita
kaloinayan."
32 Bwaite besiele ilaoma na Yeisu ana walo iyamala yawasosi. Baguna iwalowenako
ana boita kana lau kana koleya.†
33 Pailato ipileyoi ilusae ana nume mena kabo Yeisu iyoganama yo ineliyan iba,
"Gubesi, kowa Yudiya ali kin o nigele?"
34 Yeisu kainana iyamaisa iba, "Walone bwaimwa kuwalowalowegiline kuboma am
nuwatu mena o nuwana Yudiya siwalowen koliwo kaiwegu?"
35 Pailato Yeisu kainana iyamaisa iwaloba, "Nigele molosi. Yau nige Yudiya besi. Na
kowa am tomoyao yo tabe topwaoli lalakili silawagiwoma koliyau. Nae esana uginauli
mwa silawagiwoma koliyau?"
36 Yeisu iwaloba, "Yanuwa yaulina nige yau kaba loina. Tem besiele kagu tosaguwo
sitoloma na sikaleya kaiwegu na tabu Yudiya toloinao sipapanyau. Na nigele, bwaite
yanuwane nige yau kaba loina."
37 Kabo Pailato ineliyan iba, "Mwa yakato kowa kin yabo?" Yeisu kainana iyamaisa
iba, "Kubomayoi kuwalowenako. Bwaite iya kaiwena mwa yalaoma yanuwa yaulina
mena sikabiyau na yawalo-masala tomo kolili walo yawasosi kaiwena. Analiyao siya
nuwanuwali walo yawasosi sibenalan nuwanuwali yagu walo sibenalagili."
38 Kabo Pailato iba, "Na walo yawasosine tawae?" Kabo Pailato iyawatagiliyoi Yudiya
toloinao kolili iwaloba, "Nige yabo kana yakewa yalolobai koina na mesabana ana
yatala yaloinayan.
39 Wakatai bolime kaigeda kaigeda mwalelikwa soina kana sauga koina tomo yabo
nume pan mena imiyamiya yalivasi kaiwemiu na iyawatagili. Gubesi, nuwanuwamiu
komiu tomo Yudiya ami kin yalivasi kaiwemiu?"
40 Kainana siyamaisa siyogayoga siwaloba, "Nigele, iya nigele. Nuwanuwamai
Balabasi kulivasi." Tomo Yudiya siwalo besiele. Na Balabasi iya toloinalikwa lalakina.

19

Tomo Yudiya ali samalulu mena Pailato Yeisu italamwan iboita
(Madiu 27:26-31 yo Malika 15:15-26 yo Luka 23:24-25)

1 Pailato tokaleya iloinayagili Yeisu siyogan na siunui maina matumatuwana koina.
2 Kabo samasamali sakosakonana sikalaili yo sipaisowai na sipwaom kulukuluna
mena. Yo kaleko malamalawena sikalai besiele kin kana kaleko yo siyalikwa,

* **18:28:** Yudiya tubuliyao ali loina yakato siya nige Yudiya siya bwaimwa tomo dumdumli. Mwa Pailato iya nige Yudiya tomona mwa kaiwena Yudiya siwawalo yakato iya nige ali boda nige sowasowali silusae ana nume mena.
† **18:32:** Siya Loma mumugali yakato toloinalikwa siyakeloseli, Yudiya mumugali nige besiele kaiwena siya Mosese ana loina simuliya.

3 yo silau koina na siwaloba, “Kagutoki, Yudiya ali kin kowa.” Kabo sikoi papalina
mena.
4 Pailato iyawatagiliyoi yo iwalolau Yudiya bodane kolili iba, “Kwabenabenali, kani
yayawatagilanama wagitai na wakatai yakato nige yabo ana pwanoli yalolobai kana
yakewa kaiwena na mesabana yaloinayan ana yatala.”
5 Kabo Yeisu iyawatagili samasamali kulukuluna mena yo kana kwama mala-
malawena ilikwa. Mwa Pailato iwalo kolili iwaloba, “Wagitai, bwaite tomonaele.”
6 Saugana topwaoli lalakili yo pilisimanwo Yeisu sigitai siwaloba, “Kwayakelose,
kwayakelose.” Na Pailato kainali iyamaisa iwaloba, “Komiu kwaboma wakalai na
kwayakelose, nige yabo ana pwanoli yalolobai na koina yayakewai na yawalo-masalan
ana yatala kaiwena.”
7 Na tomo Yudiya Pailato sisamalului siba, “Ama loina imiyamiya loinane iwawalo
yakato iboita, kaiwena iwawalo yakato iya Yaubada Natuna.”
8 Bwaite walone Pailato ibenalani mwa imatausi lalakina.
9 Kabo Pailato Yeisu iyogan iluseyanyoi ana nume mena yo ineliyan yoi iba, “Toweya
koina kulaomaya?” Na Yeisu nige Pailato kainana iyayamaisa.
10 Kabo Pailato iba, “Tawae kaiwena genuwam kuwaloma koliyau? Nige uk-
wakatai me yagu loina yakato sowasowana yalivasiwo yo sowasowana yaloinayagiwo
siyakeloseo?”
11 Yeisu Pailato kainana iyamaisa iba, “Tem Yaubada nige loinane iyeyeyawa koliwo
nige yabo am kaiwe imiyamiya koliyau. Na iya italam-wagau koliwo ana pwanoli
ilalakisosi kabo kowa am pwanoli.”
12 Bwaine sauganane koina Pailato kamwasa iloyaloyai na tem Yeisu ilivasi. Na iyamo
tomo Yudiya siyogayoga siwaloba, “Tem tomo bwaimwa kulivasi kowa nige Sisa ana
eliyam. Kaiwena tem yaiya ibomayoi iwaloba ‘yau kin’ iya Sisa isinali.”
13 Saugana Pailato Yudiya ali walone ibenalan Yeisu iyogan-iyawatagilima mayale
mena tomo Yudiya meuloili manli mena. Kabo Pailato imiyasio toyatala ali kaba miya
mena bwaine kaba miyane nume dedeina mena esana veku kamwasa. Na kaina Ibeliu
koina siba Gabada.
14 Bwaine sauganane koina ilaoko ipwasinasina na sauga katububu mwalelikwa
soina kanna kaiwena. Kabo Pailato iwalolau Yudiya kolili iba, “Ami kinwa iyaelete.”
15 Na siya Yudiya siyoga siba, “Kulowasiyan kulowasiyan. Kulawan kuyakelose.”
Pailato ineliyagili iba, “Nuwanuwamiu ami kin yayakelose?” Na topwaoli lalakili
kainana siyamaisa siwaloba, “Nige yaboyoi ama kin bwaimwanamo Sisa iboma.”
16 Kabo Pailato Yeisu italamwan kolili na siyakelose. Mwa Loma tokaleyayao Yeisu
siyogan silawan.

Yeisu siyakelose
(Madiu 27:32-44 yo Malika 15:21-32 yo Luka 23:26-43)

17 Tokaleyayaone siloinayan ibomayoi kana kelose ikewai yo iyawatagili ilau
Yelusalema kana gana dagelana mena dedeine esana kulukulu tuwatuwana yanuwana,
kaina Ibeliu siwaloba Goligota.*
18 Yo bwaine koina siyakelose. Na tomo labui mekanakavao siyakeloseli, yabo
ulaulana mena na yabo gegebana mena.
19 Pailato kilakilala yabo ilele na iloinayagili kelosene kewana mena situtu-yapatu,
bwaine lelelelene iba, “Bwaite Yeisu game Nasaleta, Yudiya ali kin.”
20 Yudiya sibaibaiwa lelelele bwainene sowasowali siyasili kaiwena dedeinane Yeisu
koina siyakelose nige mamalawena ali taonne Yelusalema koina. Mwa silele kaina
yaiyona kolili kaina Ibeliu, kaina Latin yo tabe kaina Giliki koina.

* **19:17:** Goligota kana katai koyane kana koleya besiele tomo kulukuluna

21 Yudiya topwaoli lalakili silau Pailato koina siwaloba, “Inamwanamwaele tem tabu
kulelele ‘Yudiya ali kin’ na kulele ‘Tomo bwaite iwawalo yau Yudiya ali kin’.”
22 Na Pailato kainali iyamaisa iwaloba, “Tawae yaleleyako bwaimwa iyaele yale-
leyako.”
23 Saugana tokaleya Yeisu siyakelose kabo kana kaleko sikalai yo sisoiyagili sibomayoi
yoli esopali kolili, kaigeda kaigeda kana kaleko ikalai. Na kana kwama malamalawena
tabe imiyamiya. Bwaine kaleko kaigeda koina sikona nige kana tubwe ipapagan,
24 mwa siwaloba, “Tabu taiigali na venu mena taloyai tem yaiya ibaguna kwamane
ikalai kana kwama.” Siginauli besiele na Buki Tabu ana walo ilaoma iyamala yawasosi
iwaloba, “Kau kaleko sisoiyagili yo venu mena siloyai yaiya kau kwamane kani ikalai.”
25 Kelosene salina mena sinesineo esopali sitotolo, Meli iya Yeisu sinana yo Meli
kanakava kikiuna yo Meli yabo iya Kaliopasi wainena yo Meli yaboyoi ilaomaya
yanuwa Magidala koina.
26 Yeisu manna ilobi sinana igitai yo tobenaline iya imulolososi koina salina mena
itotolo mwa iwalolau sinana koina iba, “Sine, bwaimwa natum.”
27 Besiele tobenaline koina iwalolau iwaloba, “Bwaimwa sinam.” Sauganane koina
tobenaline Yeisu sinana iyogan ilawan ana nume mena ikawa-sina-yan kabo igite-
kalatan.

Yeisu ana boita
(Madiu 27:45-56 yo Malika 15:33-41 yo Luka 23:44-49)

28 Yeisu ikatai yakato ana paisowa meuloina imwawasi, kabo iwaloba, “Galogalogu
imagu.” Walone bwaite iwalowen na mesabana Buki Tabu ana walo ilaoma iyamala
yawasosi.
29 Na oine malumaluluna mekomwana imiyamiya bwaine koina kabo balou sikalai
yo siyalakwa oinene koina yo mayau yabo esana isopi lagalagana koina sisakona yo
siyagaseyan Yeisu sopana mena.
30 Saugana inuma kabo iwaloba, “Imwawasi.” Mwa Yeisu galogalona itapwai yo
yawasina imwawasi.

Yeisu lusulusuna dedeina mena sisakona

31 Bwaine kaliyatenane Yudiya ali kaliyate katububu kaiwena kikiunamo ali Sabati
iyatubu yo kaliyatenane koina kani mwalelikwa soina siginauli. Mwa Yudiya toloinao
genuwali Yeisu yo toboitane labuine kwapiliyao sitaketake kelose mena Sabati kana
sauga koina. Mwa koina silau yo Pailato koina sikawanoi na tem iwalolau tokaleya
kolili na Yeisu yo yoli labuine kaekaeliyao sikogoluli na siboita mwayamwayau, na
kwapiliyao sikele-kaisulu-wagili.
32 Pailato italam kabo tokaleyayao silaoma yoli labuine sitaketake Yeisu mekalikava
kelose mena kabo kaigeda kaena sikogoluli yo silau yaboyoine koina besiele tabe.
33 Na saugana silau Yeisu koina sigitai Yeisu iboitako mwa nige kaena sikokogoluli.
34 Kabo tokaleya yabo wamali ikalai yo Yeisu lusulusuna dedeina mena isakona kabo
kwasine yo waila sididi-yawatagilima.
35 Na tomo yabo ibomayoi ginauliline igitaili manna mena mwa iwaloba walo
yawasosi yo ikatai ana walo dudulaina iwalowalo na mesabana komiu tabe kwameli.
36 Ginauline bwaite siyawatagili na Buki Tabu ana walo-masala iyamala yawasosi
iwaloba, “Kani nige tuwatuwana yabo itatagolu.”
37 Yo besiele Buki Tabu ana walo-masala yabo iba, “Tomo bwaine sisakona sauga muli
mena kani sikilala yakato ali Mesaiya siunuyamate.”

Yeisu sipei salai mena
(Madiu 27:57-61 yo Malika 15:42-47 yo Luka 23:50-56)

38 Yo ginauli bwaite meuloina simwawasi, kabo tomo yabo esana Yosepa, iya Ali-
madiya tomona, ilaoma yo Pailato koina Yeisu yona ikawanoiyan. Na Yosepa bwaite iya
Yeisu kana tomuliya yabo yo inuwabui wadam mena kaiwena imatausi Yudiya toloinao
kolili. Pailato italam kabo ilau Yeisu yona ikalai.
39 Nikodimo ilau Yosepa mekanakava, iya Nikodimone baguna ilau Yeisu koina
boniyai mena. Nikodimo ana laune koina olo labui bwalaili namwanamwali ikalaili
bwaimwa yabo esana mula yo yabo esana aloe siebwelili na kali polowe besiele teti (30)
kilogelam.
40 Yeisu yona sikalai yo olone bwalaina namwanamwana sisau koina yo kaleko
malamalawena namwanamwana yona koina sisuma. Siginauli bwaite besiele kaiwena
tomo Yudiya mumugali tem ali toboita sipepeili salai mena kani siginauli besiele.
41 Dedeine koina Yeisu siyakelosene kawasi kana koleya namwanamwana imiyamiya
bwaine dedeine koina salai waluwaluna sikeli imiyamiya nige sauga yabo toboita yabo
sipepei koina.
42 Yeisu yona sipei salaine koina kaiwena salaine nige imamamalawesosi kelosene
koina yo tabe kikiunamo Yudiya ali Sabati, bwaimwa kita ala Satade, kani iyatubu,
kaiwena sauga ilaomako.

20

Yeisu ana toloyoi
(Madiu 28:1-8 yo Malika 16:1-8 yo Luka 24:1-12)

1 Yo wiki kana kaliyate bagubagunana bwaimwa kita ala Sabati malala boniboniyaina
naga dabwelo imwamwalisae na Meli Magidala ilau salai mena mwa igitai salai kana
kokaukausi vekune siyatapipili-suwalanako.
2 Kabo isagena ipileyoi ilau Yeisu ana tobenaliyao labui Saimoni Pita yo yabo iya Yeisu
imulolososi koina kolili iwaloba, “Ala Taubala yona sikele-yawatagilanako salai mena,
yo toweya sipeiya nige yakakatai.”
3 Kabo Pita mekanakava tobenaline silau salai mena.
4 Yoli labuine sisagena mwa tobenaline yabo isagena baguna ana eliyam Pita isagena-
gabaen mwa iyawatagili baguna salai mena.
5 Yo igite-lusae Yeisu yona kana sumamo kaleko igitaili na iyamo nige ilulusae.
6 Muli mena Pita iyawatagili idudulaimo ilau ilusae salai mena. Yeisu yona kana
sumamo kaleko igitaili bwaine koina,
7 yo tabe igitaiyoi kalekone kulukuluna kana suma. Nige mekanakava yona kana
suma na kana koleya besiele tomo simouli na sipei yakasali.
8 Kabo tobenaline iya toyawatagili bagunane salai mena muli mena tabe besiele
ilusae kabo igitai mwa imeli.
9 Na iyamo nige naga nuwali imamayale Buki Tabu ana walo-masala yakato Yeisu
kani kaliyate yaiyona koina boita mena itoloyoi.
10 Kabo yoli labuine sipileyoi silau ali nume mena.

Yeisu ana yawatagili Meli Magidala koina
(Madiu 28:9-10 yo Malika 16:9-11)

11 Meli iyaele salai gana mulina mena itotolo na ivalavalam. Me ana valam na iboeboe
salai mena,
12 kabo anelose labui igitaili kali kwama mayamayalena simiyamiya Yeisu ana kaba
keno mena, yabo kulubwawa mena na yabo kaegigi mena.
13 Kabo anelosene Meli sineliyan siba, “Sine, tawae kaiwena kuvalavalam?” Kabo
kainali iyamaisa iwaloba, “Yagu Guyau yona sikalaiyako na nige yakakatai toweya
koina sipei.”

14 Saugana iwalo bwaite besiele kabo itagelakeile igitai Yeisu itotolo na nige ikakatai
yakato iya Yeisu.
15 Kabo Yeisu ineli iwaloba, “Sine tawae kaiwena kuvalavalam? Yaiya kuloyaloyai?”
Meli ibatoko nuwana iya pwalawesi kali togitekalatan yabo kabo iwalo koina iba,
“Taubala, tem yagu Guyau yona ukwalaiyako kuwalowen koliyau toweya koina kupei
na yalau yakalai.”
16 Yeisu iwalolau koina iba, “Meli”. Kabo Meli itagelakeile yo kaina Ibeliu mena
iwaloba, “Laboni”. Na walo bwaite kana katai toyakayakatai.
17 Yeisu iwalolau koina iba, “Tabu kisi ukwabitonagau kaiwena nige naga yasasae
Tamagu koina. Na kulau kaukavao kolili kuwalo yau yalalau Tamagu koina yo
Tamamiu, yagu Yaubada yo ami Yaubada.”
18 Yeisu ana walo iyemwawasi kabo Meli Magidala ipileyoi ilau iedeedede tobe-
naliyao kolili iba, “Guyau yagitai”. Yo tawae Yeisu kainana iwalowen Meli koina
iwalowegili kolili.

Yeisu ana yawatagili ana tobenaliyao kolili (Madiu 28:16-20 yo Malika 16:14-18 yo Luka 24:36-49)

19 Kabo wiki kana kaliyate bagubagunana, bwaimwa kita ala Sabati, lolaunane koina,
Yeisu ana tobenaliyao nume yabo koina silusae, yo gamwa sikausi, na kalona mena
simiyamiya, me ali matausi siya Yudiya toloinao kaiweli. Kabo Yeisu itolo-mayale
luwaluwalili mena, mwa kolili iwaloba, “Daumwali kolimiu.”
20 Yo muli mena nimana yo dedeina iyakenayagili, kabo tobenaliyao siyaliyaya
kaiwena ali Guyau sigitai.
21 Yo Yeisu tabe iwaloyoi kolili iba, “Daumwali kolimiu. Tamagu iya iyawasayau, yo
yau tabe kani besiele yayawasamiu.”
22 Ana walo bwaine iwalowegili kabo yawasina iyui-panaisan ana tobenaliyao kolili
iwaloba, “Yaluyaluwa Tabuna wakalai.
23 Tem tomo ali pwanoli kwanuwatu-pwaikili, Yaubada kani inuwatu-pwaikili.
Na tem tomo ali pwanoli nige kwanunuwatu-pwaikili besiele kani Yaubada nige
inunuwatu-pwaikili.”

Yeisu ana yawatagili Tomasi yo kanakavao kolili

24 Na Yeisu iyawatagiliyoi ana tobenaliyao kolili, kalikava yabo esana Tomasi iya
esana yaboyoi Didiluwaluwa iya nige mekalikava.
25 Saugana Tomasi ilaoma kanakavao ana wasa siwolena siwaloba, “Ala Guyau
kagitai.” Kabo Tomasi iwalolau kolili iwaloba, “Kanasiga mangu mena yagitai yo
nimagu yapei nimana gaina kolili yo lusulusuna gaina pwawati mena sisasakona kabo
yakawa-yawasosi.”
26 Wiki kaigeda imwawasi mulina mena tobenaliyao meuloili simiyamiya nume
kalona mena Tomasi mekalikava. Gamwa sikausili na iyamo Yeisu itolo-yawatagili
luwaluwalili mena iwaloba, “Daumwali kolimiu.”
27 Kabo Yeisu iwalolau Tomasi koina iwaloba, “Nimagu ugitaili na nimam kupei koina.
Yo nimam kuyagayan na kupei wamaline leleyanane gulana mena dedeigu mena. Tabu
nuwalabulabui na kumeli.”
28 Mwa Tomasi iba, “Kowa yagu Guyau yo yagu Yaubada.”
29 Kabo Yeisu iwalo koina iba, “Tomasi, kaiwena ugiteyau mwa kumeli. Na siya nige
sigigiteyau simeli, Yaubada kani iwalo-mulololi.”

Yoni ana walo-masala buki bwaite kaiwena

30 Yeisu ginauli kaba nuwapwanopwano sibaibaiwa iginaulili tobenaliyao manli
mena na nige meuloili yaleleleli buki bwaite kalona mena.

31 Na walo bwaite yaleleli na mesabana kwameli yakato Yeisu iya Mesaiya, Yaubada Natuna, na ami meline koina kani yawasi yawasosi esana mena kwalobai.

21

Yeisu ana yawatagili tobenali yoli seben kolili

1 Muli mena Yeisu iyawatagili yoi ana tobenaliyao kolili kalita Taibiliya dekawana mena. Ana yawatagili kolili bwaite besiele.

2 Saimon Pita, Tomasi iya esana Didiluwaluwa, Nataniela iya ilaomaya yanuwa Kena koina Galili dedeina mena yo Sebedi natunao labui mekalikavao tobenaliyao labui.

3 Saimon Pita iwalolau kolili iba, “Yau yalalau yagogomana.” Kabo siwaloba, “Kai kalalaowa tabe.” Mwa silobi simwalisae ali waga mena yo silau siyaoyaoni boniyai meuloina na bwaine boniyainane koina nige kikiuna iye yabo siyayakona.

4-8 Malala kikiuna dabwelo itunsae kabo Yeisu ilobi dekawa mena itolo. Tobenaliyaone Yeisu sigitai na nige sikakatai yakato iya Yeisu. Kali mwayaga nige imamamalawe Yeisu koina nuwana besiele andeledi mita. Mwa iyoga kolili iba, “Eliyamwao, tabu iye yabo kwayayakona?” Kainana siyamaisa siwaloba, “Nigele.” Kabo iwalolau kolili iwaloba, “Ami yagidane wagabaen ami wagane dedeina mena ulaulamiu mena na kani iye tupwana kwayakona.” Kabo yagida sigabae-yatalu kalita mena mwa nige sowasowali sitabeisin waga mena kaiwena iye sikona sibaibaiwasosi. Kabo tobenaline, iya Yeisu imulolososi koina, iwalolau Pita koina iwaloba, “Bwaine iya Guyau.” Saugana Pita walone bwaite ibenalan kabo kana kwama ikalai ilikwa mwa ikapusele-kaisulu kalita mena ituba isae dekawa mena. Na tobenaline tupwaliyaone muli mena kabo waga mena siwose-saema yo ali yagida sitabei siseyan dekawa mena kaiwena dekawa nige imamamalawe kolili. Ali yagida iye ipowon.

9 Saugana sisaema waga mena sikaisulu sigayosae dekawa mena sigitai mayau yo iye tupwali kau mena simiyamiya yo tabe besiele pwalawa.

10 Kabo Yeisu iwalo kolili iwaloba, “Iye tupwana wakalailima na tagabu-lawagili mayau mena.”

11 Mwa Pita ilobi imwalisae waga mena na yagida iniuli-seyan magu mena. Yagidane koina iye lalakili sibaibaiwa sikona kali baibaiwa besiele andeledi pipti tili (153) na iyamo yagidane nige itataigali.

12 Yeisu iwalolau kolili iwaloba, “Kwalaoma wakekan.” Na nige yabo yaiya ineneli ‘yaiya kowa?’ kaiwena sikataiyako iya ali Guyau.

13 Kabo Yeisu ilau beledi ikalai yo iwolena kolili yo tabe iginauli besiele iye kolili.

14 Bwaite Yeisu ana yawatagili yaiyonana ana tobenaliyao kolili ana toloyoima ana boita mulina mena.

Yeisu yo Pita ali edeedede

15 Kabo ali kekan mulina mena, Yeisu Saimon Pita ineliyan iba, “Saimon, kowa Yoni natuna, kumulolo koliyau kabo muli mena siya kamkavao kolili?” Kabo Pita Yeisu kainana iyamaisa iba, “Besiele Guyau, ukwataiyauko yamulolo koliwo.” Kabo Yeisu iwaloba, “Yagu lamiyao ugitekalatagili.”

16 Yeisu ana neli labuina iwaloba, “Saimon, kowa Yoni natuna, kumulolososi koliyau?” Yo Pita iba, “Besiele Guyau, ukwataiyauko yamulolo koliwo.” Kabo Yeisu iba, “Yagu sipiyao ugitekalatagili.”

17 Yeisu ana neli yaiyonana iwaloba, “Saimoni, kowa Yoni natuna, kumulolo koliyau?” Pita katena ikamkamna kaiwena Yeisu meyaiyona ineliyan iwaloba, “Kumulolo koliyau?” Pita iba, “Guyau, ginauli meuloina ukwatailiko. Ukwataiyako yamulolo koliwo.” Kabo Yeisu iba, “Yagu sipiyao ugitekalatagili.

18 Yo yawalo yawasosi koliwo am sauga kilakai koina kuboma kam kwama kulikwali na toisabo dedei koina nuwanuwam kulau koina kani koina kulau. Na tem am sauga

tautaubala kani nimam kuyagayagili na tomo uloili nimam sipanli, na toisabo dedei koina nige nuwanuwam kulau koina bwaine dedeine koina kani silawagiwo."
19 Yeisu walo bwaite iwalowen Pita ana boita sabi yakelosena kaiwena na ana boitane koina Yaubada esana ikeleisin. Kabo Yeisu iwaloba, "Pita, kumuliya koliyau."

Yeisu me ana tobenaliyao ali edeedede kalikava Yoni kaiwena

20 Pita itagelakeile yo tobenaline Yeisu imulolososi koina igitai, na tobenaline iya kekan kana sauga mena imiyasio Yeisu salina mena yo sauganane koina ineliyan iba, "Guyau, yaiya kani iwalo-masalagiwo?"
21 Saugana Pita tobenaline igitai kabo ineli Yeisu koina iba, "Guyau, tomone bwaite iya kani gubesi?"
22 Yeisu kainana iyamaisa iwaloba, "Tem nuwanuwagu kani imiyamiya kanasiga yapileyoima. Bwaimwa kowa nige am dedei. Bwai kumuliyamo koliyau."
23 Kabo wasa mwakomwakota yabo ilau tomeliwo kolili yakato Yeisu iwawalo tobenaline kani nige iboboita. Na iyamo Yeisu nige iwawalo besiele yakato kani nige iboboita. Na iwaloba, "Tem nuwanuwagu kani imiyamiya kanasiga yapileyoima. Bwaimwa kowa nige am dedei."
24 Tobenaline iya ginauliline kaiweli iwalo-masala kolimiu bwaite yau. Yo buki bwaite yau yalele. Yagu walo-masalane siya walo yawasosi.
25 Yeisu ginauli sibaibaiwa tabe iginaulili besiele. Na nige meuloili yaleleleli bwaite bukine koina. Tem ana paisowa kaigeda kaigeda taleleli buki mena kani yanuwa yaulina buki ikalapowon.

Apositolo ali paisowa

Walo bagubagunana

Buki bagubagunana Luka iya Yeisu wasana namwanamwana Luka ilele. Kabo kana etulan buki bwaitete ileleyoi. Na buki labuine iyawasali tomo kaigeda koina esana Tiopilo. Buki bwaite kalona mena iedeedede tomeli bagubagunali ali paisowa. Iwalomasala Yeisu kana tomeliwone Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina kabo Yeisu wasana siyawasayan siyatubuya Yelusalema, ilau Yudiya meuloina yo Sameliya yo yanuwa yaulina dedeina meuloili kolili, besiele Peina 1 tomna 8 ana walo. Tomo sibaibaiwa ali edeedede talobai buki bwaite koina na kaigeda lalakisosina bwaimwana Paulo. Paulo ana takikili edeededena iyatubu peina 13 koina. Sauga tupwana Luka mekanakava Paulo silotakikili, mwa edeededena tupwana kolili Luka ilelelele iba, “Kai” (16:10-17 yo 20:5—21:18 yo 27:1—28:16). Buki ana kaba mwawasi koina Paulo iyaele Loma isanasana ana yatala kaiwena. Buki bwaite kalona mena Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe yo ana gitesipwa tomeli bagubagunali kolili tagitai. Yo tabe ali yakayakatai tupwali siya siyakayakatai-yani tayasili.

Yeisu Ana Waloyameli Yaluyaluwa Tabuna kaiwena

1 Ae Tiopilo, kagutoki lalakina yagu eliyam. Yau Luka yagu buki bagubagunana
kalona mena yalele ginauli meuloina tawae iyawatagili Yeisu koina, ana kabi yo ana
paisowa yo ana yakayakatai,
2 yo kanasiga Yaubada ikalai isae bulibuli mena, meuloina yalele. Naga isasae
bulibuli mena na Yeisu itolo-mayale ana apositolo manli mena siya igitesipwaili, yo
Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe mena kali loina iwolegili.
3 Ana boita mulina mena itoloyoi kabo muli mena kaliyate poti (40) kalona mena
iyawayawatagili kolili, yo kaba gite meuloina koina iyakenayagili kabo ana toloyoine
sikawa yawasosiyan yo Yaubada ana kaba loina kaiwena iyakataili.
4 Iyaelemo mekalikava simiyamiya yo kali loina iwolegili iwaloba, “Tabu Yelusalema
kwalologabaeni, na baguna Tamagu ana waloyameli yawalowegiliko kolimiu kaiwena
kwasanasana.
5 Kwanuwatu-kalatan Yoni waila mena iyababitaisomiu, na kaliyate isamo
simiyamiya na Tamagu kani Yaluyaluwa Tabuna koina iyababitaisomiu.”

Yeisu isasae bulibuli mena

6 Sauga yabo koina Yeisu me ana tobenaliyao simiyagogo yo sineli koina, siba,
“Taubala, bwaite sauga kani kaba loina kuyapileyoi Isileli kolili na sibomamo
siloinayagili?”
7 Kabo Yeisu iwalo kolili iba, “Nige ami katai yabo, Tamagu iya ibomamo sauga ipei-
liko yo ikatailiko, na nige sowasowana komiu wakatai tawanesana loinane ipaisowaili.
8 Na Yaluyaluwa Tabuna kani ilobima kolimiu yo ana kaiwe mena ikabiyakaiwemiu,
na Yelusalema taon koina yo dedei Yudiya yo dedei Sameliya yanuwaliyaone kolili
yo yanuwa yaulina dedeiliyao meuloili kolili kani wasana namwanamwana kaiwegu
waguguyeyani.”
9 Kabo ana walo bwaite iyemwawasi yo manli mena Yaubada Yeisu ikalai isasae
bulibuli mena yo yaloyaloi ikausi mwa nige sowasowali sigitaiyoi.
10 Ilogabaegiliko na nagamo sitotolo sisakasakai-sae bulibuli mena, kabo sauganane
koina tomo labui mekali kwama mayamayaleli sitolo salili mena,
11 yo siwaloba, “Tomo Galili, tawae kaiwena kwatotolo kwasakasakai-sae bulibuli
mena? Yaubada Yeisu ikalai isasae bulibuli mena, na naga kani ilobiyoima, besiele
tawae wagitai ana saene koina, besiele kani ana lobiyoima koina.”

Yudasa Isikaliota miyalaena sigitesipwai

12 Kabo koya esana Olibe silogabaen na sipileyoi Yelusalema bwaimwa nige kelama-
malawe, nuwana kilomita kaigeda.
13 Yo nume mena simwalisae sisae kewa mena silusae biliutusi yabo koina bwaite ali
kaba kaiyawasi saugana simiyamiya Yelusalema kalona mena. Siya bwaite Pita, Yoni,
Yemesa, Anidulu, Pilipi, Tomasi, Batolomiu, Madiu yo Yemesa yabo iya Alipio natuna yo
Saimoni iya ilaoma boda esana Selot* yo Yudasa iya Yemesa yabo natuna.
14 Meuloili bwaitete me ali talam siwaloyameli yakato sauga meuloina silogogo na
sikawakawanoi Yaubada koina, sinesineo mekalikavao, yo Meli iya Yeisu sinana, yo
Yeisu kanakavao yawasosi mekalikavao.
15 Sauga yabo koina tomeli meuloili silogogoma yo kali baibaiwa wan andeledi
tuwenti (120). Pita itolo luwaluwalili mena
16 yo iwaloba, “Kaukavao yo duguwao, beyabeyana Yaluyaluwa Tabuna Deibida
gamwana mena iwalo-masala Yudasa kaiwena. Ee walo yawasosi, bwaite sauga
ana walo-masalane iyawatagiliko. Kaiwena saugana Yeisu kana tokalomagigili silau
na sikabikalatan Yudasa isaguili kaiwena iya kamwasane iyakenayagili yo bodane
iyoganli.
17 Yo tauna kona Yudasa iya Yeisu ana tobenali yabo luwamai mena yo mekamakava
kapaisowa toyawa.”
18 (Na ana paisowa naenaena maisana mane siwolena, kabo ikalai yo bwatano
yabo igimwalai yo kabo bwaine koina ibeku yo italuboita, diyana itaigali yo malisina
iyawatagili.
19 Yelusalema kana tomiya meuloili wasane sibenalan kabo siya kainali koina
bwatano esana sipei Akelidama, kana bui bwaite Kwasine Bwatanona.)
20 Kabo Pita iwaloyoi iba, “Walo yawasosi, Deibida ana lelelele Buki Same kalona
mena Yudasa kaiwena iyawatagiliko kaiwena iwaloba, ‘Ana nume kani ilaoma gai-
buna. Kani nige tomo yabo imimiya ana numene kalona mena.’ Yo tabe Deibida ileleyoi
iwaloba, ‘Tomo uloina kani tomone ana paisowa ikalai.’ ”
21-22 Yo Pita iwaloyoi iba, “Saugana talolokeikeile Guyau Yeisu mekalakava, ana
babitaiso Yoni koina kanasiga ana sae bulibuli mena tomeli tupwaliyao mekalakavao
simiyamiya mwa ginauli meuloina sigitai. Kaloli mena Yudasa miyalaena taloyai na
yabo tagitesipwai na isaguila Yeisu ana toloyoi wasana taluwewasayani.”
23 Kabo tomo labui esaliyao sikeleisinagili, yabo esana Yosepa iya esana labuina
Basabasi yo esana yaiyonana Yusito na tomo labuina esana Matayasi.
24 Muli mena sikawanoi Yaubada koina, siwalo “Guyau, kowa tomo meuloimai ama
nuwatu ukwataili, kabo am gitesipwa tomo labui bwaite kaiweli kolimai kuyakenayag-
imai
25 yo Yudasa iyamiyalae yo iyamala am apositolo, kaiwena Yudasa bwaite paisowane
ilogabaeni iboita ilau yanuwa wedowedolina koina.”
26 Mwa koina Yudiya mumugali gitesipwa kaiwena simuliya,† na Matayasi esana
siyasili kabo iya ilusae Yeisu ana apositolo ali boda koina yoli ilebeni mekanakavao.

2

Yaluyaluwa Tabuna ana lobima Pentikos koina

* **1:13:** Boda esali Selot nuwanuwali Loma tomoliyao sitawoili Yudiya kalona mena. † **1:26:** Veku labui sikalaili veku yabo koina Matayasi esana silele yo veku yabo koina Yosepa esana silele. Kabo veku labuine sikabi-labui-yagili nima kaigeda koina sinukuili nimali mena yo yabo sigabae-yatalu bwatano mena kabo sikalai esane siyasili.

1 Saugana Yudiya ali soi kana kaliyate yabo esana sipei Pentikos* iyawatagili Yeisu
kana tomeliwo meuloili silogogoma nume lalakina yabo koina.
2 Kabo bulibuli mena dagugu yabo sibenalani besiele yaumai kaikaiwena daguguna,
yo ali nume kalona meuloina iloyapowon,
3 na ginauli yabo sigitai kana koleya besiele mayau kalapulupululuna memenana,
ilobima itatagwaligwali kaigeda kaigeda kulukululi mena sitowa.
4 Kabo Yaluyaluwa Tabuna iloyakalapowonli yo siyatun kaina uloina uloina kolili
siedeedede, besiele Yaluyaluwa Tabuna ana olena.
5 Na sauganane bwaine koina taumanao simiyamiya Yelusalema koina sabi tap-
walolo Nume Tabu koina. Siya tomo Yudiya simeli Yaubada koina silaomaya yanuwa
yaulina dedei kaigeda kaigeda kolili.
6 Saugana dagugune iyawatagili taumanaone tupwali sibenalani yo silogogoma kabo
sigite-lobai Yeisu kana tomeliwo siedeedede taumanaowa kainali mena mwa kaiwena
nuwali ipwanopwano lalakina.
7 Yo taumanaone siwaloba, “Wagitai. Siya siedeededene meuloili Galili tomoliyao na
nige kainali mena siedeedede.
8 Gubesi na kita kaigeda kaigeda kainala mena tabenalani siedeedede? Kaiwena kita
kainala uloina uloina.
9-11 Na kita Palitiya yo Midi yo Elami yo Mesopotemiya kana tomiyayao, yo Yudiya yo
Kapadosiya yo Ponitiyo yo Eisiya yo Piligiya yo Pamipiliya yo Itipita yo Kiliti yo Alibiya
yo tabe Libiya dedeinao Sailini salina mena. Tupwalao taumanao Loma koina talaoma.
Tupwalao kita Yudiya yawasosi yo tupwalao nige Yudiya na iyamo nigwenigwe mumu-
gana takalai yo Yudiya ali tapwalolo mena talusae. Na boda bwaitete, siya Yeisu kana
tomeliwo, siwalowalo Yaubada ana paisowa kaikaiwena kaiwena na siedeedede kita
meuloila kainala uloina uloina kolili.”
12 Kabo meuloili me ali nuwapwanopwano sibomamo kolili siwalowalo, “Ginauli
bwaite kana katai gubesi?”
13 Na taumanaone tupwaliyao sitalatalawasi tomeliwone kolili siwaloba, “Boda
bwaitete waila kaikaiwena sinuma-yalalaki-sosi.”

Pita ana edeedede boda kolili

14 Na Pita yoli ilebeni salili mena itolo yo kainana lalakina mena iedeedede boda
lalakina kolili iba, “Komiu Yudiya tomoliyao yo Yelusalema kana tomiya meuloimiu
yagu walo kwabenalani, yo nuwamiu simayale
15 yakato kai nige kanunuma kabaleya besiele ami nuwatune. Sauga bwaite naen (9)
koloki malala. Kita nigele mumugala besiele oine tanuma malamalala.
16 Tawae wagitagitai sauga bwaite Yaubada iwalo-masalanako baguna palopita Yoeli
gamwana mena, iwaloba,
17 ‘Naga sauga ana kaba mwawasi koina, Yaluyaluwagu yasuwai tomo meuloili kolili,
kabo natumiyao tataoliyao yo sinesineoliyao sipalopisai yo ami kilakaiwo yakenayan
sigitaili, yo ami tautaubalao kenoliyao sikenoili.
18 Walo yawasosi, sauga bwaine koina kani Yaluyaluwagu yasuwai yagu topaisowao
tataoliyao yo sinesineoliyao kolili, yo siwalo-masala kaiwegu.
19-20 Kabo ginauli kaba nuwa pwanopwano yaginaulili bulibuli mena dabwelo iboni-
boniyai yo waikena ibalagiya kana gite besiele kwasine. Yo ginauli kilakilala kani
yaginaulili yanuwa yaulina mena. Kwasine yo mayau yo bogau balubaluna kani
siyawatagili kabo muli mena yatala kana sauga mena Guyau ana kaliyate lalakina yo
ana wasawasa siyawatagilima.
21 Yo analiyao siyoga Yaubada koina sagu kaiwena kani ileboili.’ ”

---

* **2:1:** Pentikos kana bui “kaliyate pipti”, esanane sipei kaiwena mwalelikwa soina imwawasi kabo pipti kaliyate simiyamiya kanasiga soine bwaite

22 Pita iwaloyoi iba, “Tomo Isileli, walo bwaite kwabenalagili. Yaubada Yeisu
Game Nasaleta ana loina yo ana kaiwe iyakena-yagimiuko, kaiwena ginauli kaba
nuwapwanopwano yo ginauli kaikaiweli iginaulili Yeisu nimana mena. Wakataiyako
bwaimwa kaiwena mwa ipaisowaili luwaluwalimiu mena.
23 Beyabeyana Yaubada Yeisu kaiwena iloina, yo tawae tem ilobai yanuwa yaulina
mena Yaubada ikataiyako, na komiu wakalomagigilan yo ami loina mena tomo nae-
naeli siyakelose yo iboita.
24 Na Yaubada boita ana dedei mena Yeisu ileboi yo ikele-yatoloyoi, kaiwena nige
sowasowana boita ana kaiwe koina imiyayai.
25 Bwaite Yeisu kaiwena beyabeyana Deibida iwaloba, ‘Yeoba yagitai mangu mena
imiyayai. Yo sauga meuloina iyaele ulaulagu mena imiyamiya, ikabiyakaiweyau na
tabu yabebelu.
26 Bwaite iya kaiwena kategu iyaliyaya lalakina yo kainagu mena yatobatobali. Bwa-
gana tem yaboita, Yaubada ana waloyameli yanuwatu-kalatan yo me yagu katepatu.
27 Kaiwena nige sowana kusikotanagau na yamiyamiya salai mena. Tabe kani nige
kutatalam am topaisowa yakayakasisina yona ibobowa.
28 Yawasi miyamiya yaina kana kamwasa kuyakenayagauko. Kabo saugana nimam
mena yamiyamiya kani yaliyaya kategu iloyapowon.’ ”
29 Muli mena Pita iwaloyoi iba, “Kaukavao, yawalo yawasosi kolimiu, takataiyako
tubula Kin Deibida iboitako yo sipului salaina iyaelete imiyamiya sauga kabona.
30 Iya palopita yo Yaubada ana waloyameli koina imeli. Yaubada waloyameli kaikai-
wena yabo iginauli yakato Deibida tubuna yabo iyamala kin besiele iya.
31 Deibida ikatai tawae naga Yaubada kani iginauli saugana Mesaiya ikele-yatoloyoi
kabo iwaloba, ‘Yaubada, nige sowana kusikotanagau na yamiyamiya salai mena. Tabe
kani nige kutatalam am topaisowa yakayakasisina yona ibobowa.’
32 Yaubada iya Yeisu ikele-yatoloyoi boita mena na kai kagitai mwa kakawa-yawasosi.
33 Kabo ikeleisinan isae bulibuli mena imiyamiya Yaubada ulaulana mena yo
Yaluyaluwa Tabuna ikalai Tamana koina besiele ana waloyameli. Yo muli mena isuwai
kolimai. Ee bwaimwa wagitagitai saugana kaedeedede kaina uloina uloina kolili na
kwabenalan.
34 Deibida nige meyona isasae bulibuli mena na iyamo iboma iwaloba, ‘Yaubada
iwalolau yagu Guyau koina iba, Kumiyasio ulaulagu mena,
35 kanasiga kam tokalomagigiliwo yapei-yataluli kaem yaulina mena.’ ”
36 Yo Pita iwaloyoi iba, “Tomo Isileli meuloimiu, bwaite kaiwena yawalo kolimiu,
wakatai namwanamwai Yaubada Yeisu ipeiseyan iya Guyau yo Mesaiya, bwaite
Yeisune iya mwa komiu kwayakelose.”
37 Saugana bodane bwaite walone sibenalan kateliyao siwakaka kabo siwalo Pita yo
apositolo meuloili kolili siba, “Kamakavao, na kani tawae kapaisowai?”
38 Yo Pita kainali iyamaisa iwaloba, “Kaigeda kaigeda ami pwanoli kolili kwanuwabui
na kayababitaisomiu Yeisu Keliso esana mena kabo ami pwanoli Yaubada inuwatu-
pwaikili yo Yaluyaluwa Tabuna wakalai iya Yaubada ana mulolo.
39 Kaiwena Yaubada ana waloyameli kaiwemiu, tubumiyao kaiweli, yo tomo meuloili
kelamamalawe mena kaiweli, meuloili tem ala Yeoba Yaubada igitesipwaili iyoganli
silaoma koina.”
40 Pita ana walo meuloina koina iyadidigali yo iwalo kaiwe kolili iba, “Kwanuwabui,
kisi yaso yauyauleli ali naene maisana kwalobai.”
41 Kabo tomo sibaibaiwa Pita ana walo koina simeli kabo sibabitaiso. Na kaliyatenane
koina tomo kali baibaiwa tili tausan (3,000) siyamala Yeisu kana tomeliwo waluwaluli.

Tomeliwo bagubagunali mumugali

42 Meuloili sitalamwagili sauga meuloina apositolo ali yakayakatai sibenalan. Siyaboda kaigeda yo sakalameni sikele-toyawai Yeisu ana boita kana nuwatu kalatan kaiwena yo me ali nuwalobi sikawakawanoi Yaubada koina.
43 Kabo tomo kaigeda kaigeda Yeisu esana siyakasisiyan yawasosi kaiwena apositolo kilakilala yo ginauli kaba nuwa pwanopwano sibaibaiwa siginaulili mwa tomo meuloili nuwali iyai.
44 Sauga meuloina tomeliwo siyaboda kaigeda yo ali gogo kaigeda yo sipaisowa toyawa.
45 Ali gogo wasawasa sigimwala-yagili yo tabe maisana mane sikalai yo siwolena yaiya tem polowe koina.
46 Kabo kaliyate kaigeda kaigeda kolili Yeisu kana tomeliwone simiyagogo Nume Tabu koina, na ali nume mena kawa-elieliyam kanna koina sikekan toyawa me ali yaliyaya yo tabe me ali nuwalobi.
47 Yo Yaubada sitobatobalan yo tabe tomo meuloili ali paisowa sikawanamwanamwayan. Kaliyate kaigeda kaigeda tomo tupwaliyao sinuwabui yo simeli Yeisu koina yo Yaubada ileboili mwa Yeisu kana tomeliwo ali boda ilalalalaki.

3

Tomo yabo kaena naenaena Pita ikabi-namwanamwai

1 Kaliyate yabo tili koloki lolau mena kawakawanoi kana sauga koina Pita te Yoni silalau Nume Tabu koina sabi kawanoi.
2 Kaba lusaene bwaite esana Kana Koleya Namwanamwasosina, tomo yabo kaena belubeluna sinana ikabiyan naenaena imiyamiya. Kaliyate kaigeda kaigeda sikalai silawan Nume Tabu gamwanane koina na ikawakawanoi mane kaiwena tomo kolili tem silulusae Nume Tabune koina.
3 Saugana Pita te Yoni igitaili silulusae Nume Tabune koina, kabo ikawanoi kolili tem ginauli yabo siwolena koina.
4 Kabo Pita te Yoni simankulakulai yo Pita iwaloba, “Manim ilaoma kolimai.”
5 Mwa imankulakulaili yo inuwanuwatu yakato kani ginauli yabo siwolena koina.
6 Kabo muli mena Pita iwalo, “Siliba yo gole nigele koliyau, na tawae bwaite koliyau kani yaeyawa. Yeisu Keliso Game Nasaleta esana mena yawalo koliwo, kutolo yo kulokeikeile.”
7 Kabo Pita tomone ikabilau nima ulaulana mena yo itabeyatolo. Sauganane koina kaena meuloina tubweliyao sikaikaiwe.
8 Isagena-tolo yo ilokeikeile mekanakavao Pita te Yoni silusae Nume Tabu kalona mena ilokapukapusele yo Yaubada itobatobalan.
9 Tomo meuloili sigitai ilolokeikeile yo ilolokapukapusele yo Yaubada itobatobalan,
10 kabo sikatai iya bwaine tomowa imiyasio ikawakawanoi kaba lusae esana Kana Koleya Namwanamwasosina koina mwa koina kateli sipitali yo nuwali ipwanopwano ana namwanamwa kaiwena.

Pita ana edeedede Nume Tabu kalona mena

11 Tomone Pita te Yoni ikabikalatagili siya siyaele kaba lokeikeile yabo Nume Tabu kalona mena esana siba Solomon Ana Dedei. Sauganane koina tomo sigitai kabo nuwali ipwanopwano ana namwanamwa kaiwena mwa sisagena silau kolili.
12 Kabo Pita igitaili yo iwalo kolili iba, “Tomo Isileli, tawae kaiwena katemiu sipitali? Tabu kwanuwanuwatu yakato kai kaboma ama kaiwe mena o namwanamwa mena tomo bwaite kakabi-namwanamwai yo ilokeikeile.
13 Tubulao Abelamo, Aisake yo Yakobo ali Yaubada ana topaisowa Yeisu ipeiseyan kaba miya wasawasana ikalai. Na komiu tauna kona Yeisu kwatalamwan toloinao kolili sabi unuyamatena. Pailato nuwanuwana ilivasi na iyamo komiu kwasikote.

14 Yeisu iya tomo namwanamwana yo iya tomo yakayakasisina na iyamo komiu
kwasikotanan. Kabo wakawanoi Pailato koina tem tounuyamate yabo ilivasi kolimiu.
15 Mwa koina Yeisu bwaimwa yawasi yaina kwayakelose yo iboita. Muli mena iya
Yaubada ikele-yatoloyoi boita mena. Yo kai kagitaiyako mwa tabe kayawayawasa.
16 Yeisu esana kameliyan yo tabe esana ana kaiwe koina tomo bwaite namwanamwa
yo kaiwe ilobai. Bwaite paisowane wagitai na wakatai tomone bwaite koina meli kana
paisowa Yeisu esana mena. Walo yawasosi, Yeisu kameliyan mwa tomone bwaite ikabi-
namwanamwai.
17 Kaukavao, walo yawasosi, tawae komiu yo ami tautaubalao mekamikavao wagin-
auli Yeisu koina kana dudulai nige wakakatai.
18 Na beyabeyana Yaubada iwalo-masala palopitao gamwali mena yakato naga ana
Mesaiya kamkamna ilobai kabo kabona ana walo-masalawa iyawatagiliko nimamiu
mena.
19 Bwaite kaiwena yawalo kolimiu, kwanuwabui mumugamiu naenaeli kolili yo
kwalau Yaubada koina na ami naene ideuli-gabaegili.
20 Tem waginauli besiele kani Yaubada mekamikava yo yaluyaluwamiyao me ali
yaliyaya yo kabo Mesaiya iyawasa kolimiu iya igitesipwai kaiwemiu, bwaite Yeisu.
21 Iya imiyamiya bulibuli mena kanasiga Yaubada ginauli meuloina iyawaluwaluili
besiele ana waloyameli sauga beyabeyana ana palopitao yakayakasisili gamwali mena
siwalo-masalan.
22 Walo yawasosi Yaubada ana Mesaiya iyawasayamako. Besiele baguna Mosese
iba, ‘Yeoba ami Yaubada naga palopita yabo iyawasa kolimiu besiele yau iyawasayau.
Palopitane kani iyawatagilimaya ami boda luwana mena. Tawae tem kani meuloili
iwalowegili kolimiu, kwabenalagili.
23 Analiyao tem palopitane kainana nige sibebenalan Yaubada ikelegabaegili yawa-
sosi ana bodao kolili.’
24 Yo tabe palopitao sibaibaiwa, iyatubu Samuela koina yo mulimuliyali, siya Yaubada
ana walo sipalopisai, siwalo-masala tawae iyawatagiliko sauga kabona koina.
25 Yaubada ana waloyameliwa palopita siwalo-masalagiliko komiu kaiwemiu. Tabe
ana walo-mulolo yo namwanamwa kani kwalobai besiele Yaubada iwaloyameli tubu-
miyao kolili. Kaba gite yabo bwaite, Yaubada iwalo Abelamo koina iba, ‘Tubum ana
paisowa kaiwena naga yanuwa yaulina tomoliyao yawalo-muloloili yo namwanamwa
silobai.’
26 Walo yawasosi, Yaubada iwalo-muloloimiu kaiwena ana topaisowa
namwanamwana igitesipwai bagunayan yo iyawasa kolimiu na tem ikabi-
yanuwabuimiu yakato mumugamiu naenaeli kwasikotanagili yo lebo kwalobai.”

4

Yudiya ali toloinao Pita te Yoni siyatala-yagili

1 Saugana Pita te Yoni siyaele tomo kolili siedeedede topwaoliyao mekalikavao Nume
Tabu kana pilisiman ali tobaguna yo Sadusiyao silaoma kolili.
2 Me ali munamunai kaiwena apositolo tomo siyakayakataili siwaloba, “Yeisu itoloy-
oiko yo tabe takatai toboita naga kani sitoloyoi.”
3 Kabo sikabikalatagili yo silawagili sipeili deli mena kaiwena iboboniyai na
sisanasana bwaliga siyatala.
4 Na tomo sibaibaiwa siya Pita ana guguye sibenalan mwa sinuwabui. Sauganane
koina tomeli ali boda ilalalalaki yo kali baibaiwa besiele paibi tausan (5,000).
5 Kaliyate mena kabo Yudiya ali tobaguna yo tautaubalao yo loina kana toy-
akayakatai,

6 yo tabe topwaoli lalakina Anasa mekalikava ana susu tupwaliyao besiele Kaiyapa,
Yoni, Alekesenda yo tabe tupwaliyao silogogoma ali kaba logogo mena Yelusalema
koina.
7 Siloinayagili Pita te Yoni sitolo manli mena yo sineli siwaloba, “Yaiya ana kaiwe
koina yo yaiya esana koina ginauli bwaite waginauli?”
8 Pita Yaluyaluwa Tabuna iloyakalapowon kabo iwalo kolili iwaloba, “Komiu ama
tautaubalao yo tobagunao,
9 kaliyate kabona kwanelima kaiwena tomo kaena naenaena kasagui na kwawalo
gubesi mwa inamwanamwa.
10 Kabo nuwanuwamai wakatai yo tomo Isileli sikatai Yeisu Keliso Game Nasaleta
iya kwayakelose na Yaubada ikele-yatoloyoi boita mena, esana koina tomo bwaite itolo
manimiu mena yo inamwanamwa yawasosi.
11 Yeisu iya kaiwena mwa Buki Tabu iba, ‘Vekune bwaite wakalai nume waginauli
kabo komiu tokabikabi vekune wakawa-naenae-yani yo kwasikotanan kabo Yaubada
vekune ikalai ipei veku kaikaiwena ana kaba miya koina.’
12 Yo iya ibomamo sowasowana ileboila, nige yabo tomo esana besiele yanuwa
yaulina mena na koina lebo talobai.”

13 Toloinaone kateli sipitali kaiwena silobai Pita te Yoni siedeedede besiele tomo
bwagabwaga na iyamo siedeedede me ali katepatu yo me ali kaiwe. Kabo siwaloba,
“Ee, walo yawasosi, tomone labuine tauna kona Yeisu yo ana bodao mekalikavao
silolokeikeile.”
14 Na nige sowasowali Pita kainana siyamaisa kaiwena sigitai tomone siwoisiyako
Pita te Yoni mekanakavao sitotolo.
15 Topwaoli lalakili siloina apositoloyao siyawatagili yauli mena na siya sibomamo
siedeedede.
16 Kabo sineli siwaloba, “Gubesi, tawae kani taginauli tomone kolili? Kaiwena tomo
meuloili Yelusalema koina sikatai ginauli kaba nuwapwanopwano lalakina siginauli na
nige sowasowana tauvalayani.
17 Na tayadidigali tabu sauga yabo esa bwaite siguguguyeyan yoi. Genuwala wasane
idebalala tomo meuloili kolili.”
18 Kabo siyoganyoilima kolili siwaloba, “Tabu sauga yaboyoi Yeisu esana
waguguguyeyan yo kwayakayakatai-yani tomo kolili.”
19 Na Pita te Yoni kainali siyamaisa siwaloba, “Gubesi, tawae ami nuwatu toisabo
nuwatu dudulaina Yaubada manna mena, kainamiu kabenalan o nuwana Yaubada
kainana kabenalan?
20 Ginauli bwaite kagitaili yo kabenalagili kaiwena nige sowasowamai kamwanou
edeedede.”
21 Kabo siyadidigali siwaloba, “Tem wasanane kwaluwewasayani yoi kani nae yabo
kaginauli kolimiu.” Mwa siloina silivasili kaiwena nige kamwasa yabo sinunuwatu-
lobai na siyakamkamnali, sikatai tomo meuloili Pita te Yoni ali paisowa sigitai yo
Yaubada sitobatobalan.
22 Kaiwena tobelune ana bolime poti (40) ilogabaen na sikabi-namwanamwai
Yaubada ana kaiwe mena.

Tomeliwo sikawanoi Yaubada koina ana kaiwe kaiwena

23 Kabo Pita te Yoni silivasili yo silau kalikavao kolili kabo topwaoli lalakili yo
tautaubalao kainali siwalo-masalan kolili.
24 Wasa bwaite sibenalan kabo meuloili ali nuwatu kaigeda kabo sikawanoi Yaubada
koina siwaloba, “Guyau Tomiyasaesosi, bulibuli yo yanuwa yo kalita yo ginauli meuloili
kaloli mena kali toyamayale kowa.

25 Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina beyabeyana am topaisowa tubumai Deibida
ipalopisai iwaloba, ‘Tawae kaiwena dedei uloili tomoliyao simunamunai yo sikaleka-
leya Yaubada koina? Tawae kaiwena siyaboda kaigeda yo siloina yakato sikaleya? Na
nige sowasowali siginauli.
26 Yanuwa yaulina ali kinyao yo toloinao siyaboda kaigeda yo sikatububu sabi kaleya
Yaubada yo ana Mesaiya kolili.’
27 Walo yawasosi, yanuwa bwaite koina Elodi yo Pontio Pailato mekalikavao dedei
uloili tomoliyao yo tabe boda Isileli siyaboda kaigeda siloina na sikaleya am topaisowa
yakayakasisina am Mesaiya Yeisu koina.
28 Ee walo yawasosi, siyaboda kaigeda yo siginauli besiele am loina yo am nuwatu
bagubagunanawa koina.
29 Guyau, tem sowasowana ugitai ali yadidigane kaiwena siwalowalo kolimai kabo
kutalamwagimai am topaisowao me ama katepatu na am walo kaluwewasayani.
30 Nimam kuyagayan na tokasiebwao kuwoisili yo ginauli kaikaiweli yo kilakilala yo
ginauli kaba nuwapwanopwano uginaulili am topaisowa yakayakasisina Yeisu esana
mena.”
31 Saugana ali kawanoi siyemwawasi nume mena simiyamiya yo nume inuku. Kabo
meuloili Yaluyaluwa Tabuna iloyapowonli yo tabe me ali katepatu na Yaubada ana walo
siyawasayan.

Yeisu kana tomeliwo meuloili ali gogo siyauyagili luwali mena

32 Tomeliwo meuloili ali nuwatu kaigeda yo ali gogo meuloili sitalamwagili kalikavao
kolili, nige yabo yaiya iwawalo, “Bwaite yau gogo.”
33 Apositoloyao Guyau Yeisu ana toloyoi siyawasa me ali kaiwe yo Yaubada tomeli
meuloili iwalo-muloloili.
34 Kaloli mena nige tobubutuma yawasosi yabo ipapagan, meuloili me ali bwatano yo
me ali nume. Sauga tupwana ali gogone sigimwala-yagili yo mane sikalai,
35 yo siwolena apositoloyao kolili kabo siyauyan siwolena yaiya tem polowe koina.
36 Mwa tomo yabo esana Yosepa, ana boda Libai, ilaoma yanuwa Saipilosi, esana
labuina apositoloyao sipei Banabasi. Na esanane Banabasi kana katai bwaite, tok-
abiyakaiwe.
37 Na tomo bwaite ana bwatano igimwala-yani yo tabe manene ikalai yo ilau iwolena
apositoloyao kolili.

5

Ananaiyasi yo Sapaila ali mwakota

1 Na tomo yabo esana Ananaiyasi yo wainena esana Sapaila ali bwatano sigimwala-
yani yo tabe manena sikalai.
2 Siya yoli labuine ali nuwatu kaigeda kabo tomone mane tupwana ikabikalatan yo
tupwana ilau iwolena apositoloyao kolili.
3 Muli mena Pita iwalo Ananaiyasi koina iba, “Tawae kaiwena Seitani katem iloy-
akalapowon yo am nuwatu iloinayan kabo Yaluyaluwa Tabuna kumwakotayan? Ugitai
am bwatano maisana tupwana ukwalaiyako kuboma kaiwem.
4 Saugana bwatano imiyamiya kolimiu yo kowa kuloinayan kabo ugimwala-yani
manena ukwalai kowa am mane. Gubesi mwa mwakota uginauli yakato mane
meuloina bwaite ukwalaiyama? Kai nige kumwamwakota-yagimai. Bwaite Yaubada
kumwakotayan.”
5-6 Ananaiyasi walone ibenalan kabo ibeku yo iboita. Kabo kilakaiwo sitolo kwapina
sisuma yo sikalai sikele-yawatagilan silawan sipei salai mena. Saugana yanuwa
tomoliyao wasane bwaite sibenalan simatausi lalakina.
7 Tupwana sauga imamalawe kabo Sapaila ilau ilusae nige ikakatai tawae iyawatagili.

8 Kabo Pita ineli koina iba, “Kuwalo yawasosi koliyau. Kowa yo wainem Ananaiyasi
ami bwatano maisana meuloina bwaite?” Kabo kainana iyamaisa iba, “O, meuloina
bwaite ikalaiyama.”
9 Pita iwalo koina iba, “Tawae kaiwena kowa yo wainem yakato tem sowasowamiu
Guyau Yaluyaluwana kwamwakotayan yo kwabatoko ami naene maisana kani nige
kwalolobai? Ugitai, kilakaiwo wainem silawanako sipei salai mena siya siyaele sitotolo
gamwa mena na sisanasana tabe sikalaiyoiwo.”
10 Sauganane koina ibeku-talu Pita kaena mena iboita. Muli mena kilakaiwo silaoma
silusae sigitai iboitako kabo sikalai siyawatagilani yo silawan sipei wainena salaina
salina mena.
11 Kabo tomeliwo meuloili yo analiyao wasane sibenalan simatausi lalakina.

Apositoloyao tokasiebwa sibaibaiwa siwoisili

12 Apositoloyao kilakilala yo ginauli kaba nuwapwanopwano sibaibaiwa siginaulili
tomo manli mena. Sauga meuloina tomeliwo meuloili simiyagogo Nume Tabu dedeina
yabo koina esana sipei Solomon ana dedei.
13 Yanuwa tomoliyao simatausi kabo genuwali tomeliwo bodaline luwali mena
silusae. Na iyamo siyakasisi-yagili yo sikawa-namwanamwa-yagili.
14 Na iyamo tomeliwo ali boda ilalalalaki isaesaeyoi mwa kaiwena tupwaliyao tatao
yo sinesineo sibaibaiwa simeli Guyau koina.
15 Tomo apositoloyao ali paisowa sigitai kabo silau tokasiebwa sikalaili yo silawag-
ilima kamwasa papalina mena yo ali kaba keno pwatali mena sipeili sikenokeno na tem
Pita ilalau yo makamakayauna lolonna ilobi kolili na sinamwanamwa.
16 Yo tomo meuloili silaomaya yanuwa kikiuli Yelusalema salina mena kabo tokasieb-
wao yo siya yaluyaluwa biki silusae kolili sikalailima apositoloyao kolili na meuloili
siwoisili.

Apositoloyao sipeili deli mena

17 Topwaoli lalakili ali tobaguna me kana tosagu siya boda Sadusi meuloili kalomagig-
ili yo lamwa-polowe kateliyao sipowon.
18 Mwa apositoloyao sikabi-kalatagili yo sipeili deli mena.
19 Na boniyai mena Guyau ana anelose yabo ilau deli kana gamwa isoke kabo
apositoloyao iyoganli siyawatagili.
20 Kabo iwalo kolili iba, “Kwalau yo kwatolo Nume Tabu kalona mena yo yawasi
waluwaluna wasana kwayawasayan tomo kolili.”
21 Malala kikiuna kabo siginauli besiele anelose ana walo kolili. Silau silusae
Nume Tabu kalona mena yo siyatubu siyakayakatai tomo kolili. Na topwaoli lalakili
ali tobaguna mekana tosaguwo sibatoko apositoloyao siyaele deli mena kabo walo
siyawasa toloinao kolili na silaoma apositoloyao sabi yatala-yagili. Yo tabe Nume Tabu
kana pilisiman siyawasali silau na tem apositoloyao siyoganlima deli mena.
22 Na saugana silau siyawatagili deli mena apositoloyao nige silolobaili kabo sipileyoi
yo silau toloinao ali wasa siwolegili siwaloba,
23 “Saugana kalau kayawatagili deli mena kagitai gamwa sikausi yawasosi togitekala-
tan kagitaili siyaele sitotolo gamwa mena na saugana gamwa kasokeli yo kalusae
tomoliyaowa nigele.”
24 Walo bwaite sibenalan kabo topwaoli lalakili yo pilisiman ali tobaguna nuwali
ipwanopwano sinuwanuwatu siwaloba, “Gubesi bwaite? Tawae yabo iyawatagili?”
25 Kabo tomo yabo ilau toloinao kolili yo iwaloba, “Wagitai. Tomoliyaowa
kwapepeiliwa deli mena siyaele sitotolo Nume Tabu kalona mena siyakayakatai tomo
kolili.”
26 Mwa koina Nume Tabu kana pilisiman ali tobaguna mekanakavao boda tup-
waliyao silau apositoloyao siyoganli kikiuna kikiuna silawagilima toloinao kolili. Nige

sowana sitabe-sikosikoko-wagili, kaiwena simatausi kisi tomo simunamunai kolili na siunuili veku mena.
27 Kabo apositoloyao siyatololi Yudiya ali toloinao manli mena kabo topwaoli lalakili ali tobaguna iwalo kolili iba,
28 “Kawalo-kausimiuko tabu Yeisu esana kwayayakayakatai-yani yoi. Na ama loina nige kwabebenalani, wasa bwaite kwayadebalala Yelusalema meuloina kalona mena. Yo tabe kwayakewaimai ana boita kaiwena.”
29 Pita mekanakavao kainali siyamaisa siba, “Yaubada iya kainana kabenali-bagunayan kabo muli mena tomo.
30 Tubulao ali Yaubada Yeisu ikele-yatoloyoiyako boita mena bwaite iya wakoyapatu kelose mena yo iboita.
31 Yaubada Yeisu ipeiseyan imiya nima ulaulana mena mwa iya kala tobaguna yo kala Tolebo. Kabo Yeisu koina sowasowana Isileli sinuwabui ali pwanoli kolili yo Yaubada ali pwanoli inuwatu-pwaikili.
32 Yo kai ginauli bwaitete kagitai kayawayawasayan yo tabe iya Yaluyaluwa Tabuna besiele ipaipaisowa. Yaluyaluwane bwaite Yaubada iwolewolena tomo kolili siya analiyao ana walo sibenalan.”
33 Yudiya ali toloinao walo bwaite sibenalan kabo simunamunai lalakina mwa nuwanuwali apositoloyao siunuyamateli.
34 Kabo kalikava yabo esana Gameliela iya Palisi ali boda yo loina kana toyakayakatai yabo tabe tomo meuloili siyakasisiyan kabo itolo iwalo apositoloyao sipeili ganamuli mena sauga kikiunamo.
35 Muli mena iwalo kolili iba, “Isileli tomoliyao, kwanuwatu namwanamwa muli mena kabo tomone kali loina waginaulili.
36 Beyabeyana Teudas iyawatagili yo iwalo yakato iya tobaguna lalakina yabo. Ana boda ikalaili kali baibaiwa powa andeledi (400) muli mena tomo yabo iunui yo iboita mwa kana tomuliyayao sitatagwaligwali kabo ana boda imwawasi yo nige yaboyoi imiyamiya.
37 Muli mena kabo Yudasa iya game Galili iyawatagili Sensisi kana sauga mena. Yo boda yabo ibagunayagili na iyamo tomo yabo iunui yo iboita kabo ana tomuliyayao sitatagwaligwali yoi.
38 Mwa yawalo kolimiu tabu tawae yabo kwapapaisowai tomone kolili. Kwalivasili kaiwena tem sibomamo ali nuwatu mena ginauliline siginaulili kani nuwatuline simwawasi.
39 Na iyamo tem nuwatune ilaomaya Yaubada koina nige sowasowamiu ali paisowa kwawalokausi. Kwabomamo kwanuwatu namwanamwa kisi wakalekaleya Yaubada koina.”
40 Gameliela ana walo kanakavao sibenalan kabo apositoloyao siwalo silusaema yo sisapili yo siwalo kolili tabu Yeisu esana siwalowalowen yoi kabo silivasili.
41 Apositoloyao toloinao silogabaegili me ali yaliyaya lalakina kaiwena Yaubada ana nuwatu besiele kolili sowasowali Yeisu esana kaiwena kamkamna yo mwalimwaline silobai.
42 Kaliyate kaigeda kaigeda Nume Tabu kalona mena yo tomo ali nume mena wasa namwanamwana siyakayakatai-yani yo siguguguyeyan siwalo, “Yeisu iya Mesaiya”.

6

Apositoloyao kali tosagu yoli seben sigitesipwaili

1 Sauganane koina tomeliwo ali boda ilalalalaki isaesae. Kaloli mena boda labui simiyamiya, boda yabo siedeedede kaina Giliki koina yo boda yabo siedeedede kaina Ibeliu koina. Na siya tokaina Giliki sietaetalapili siba, “Kaliyate kaigeda kaigeda

tem kan sisoiyagili kwabukwabuli kolili kai ama kwabukwabuliwo nige sinunuwatukalatagili."
2 Mwa koina apositolo yoli tuwelo tomeliwo siyoganli kolili siedeedede siwaloba, "Kai nige sowana kan kana yauya kaginauli na Yaubada ana walo kana yakayakatai kapeisuwalan.
3 Kaukavao, luwaluwalimiu mena tomo yoli seben wagitesipwaili siya Yaluyaluwa Tabuna sonoga iloyapowonli yo paisowane taolena kolili na sigitekalatan.
4 Mwa kai ama sauga meuloina katalamwan kawanoi kaiwena yo besiele tabe Yaubada ana walo kana yakayakatai kaiwena."
5 Tomeli meuloili apositoloyao ali nuwatu siyaliyaya kaiwena. Mwa sigitesipwaili Sitibeni iya tomeli yawasosi yabo yo Yaluyaluwa Tabuna iloyapowon, tabe Pilipi, Polokolasi, Nikano, Timoni, Pamenasi yo Nikolasi iya game Antioki yo tauna kona nigwenigwe ikalai mwa Yudiya ali tapwalolo koina ilusae.
6 Siya bwaite siyatololi apositolo manli mena kabo apositoloyao nimali sipei kulukululi mena sikawanoi kaiweli yo siwalo-muloloili yakato ali paisowa siyayatubu kaiwena.
7 Mwa koina Yaubada ana walo bwaimwa wasana namwanamwana ikinkin ilalalaki ilaulau Yelusalema koina. Tabe Yudiya topwaoli sibaibaiwa wasana namwanamwana sibenalan yo sinuwabui.

Sitibeni sikabikalatan

8 Kabo Sitibeni iya Yaubada ana mulolo yo ana kaiwe iloyakalapowon, kilakilala yo ginauli kaba nuwa pwanopwano iginaulili tomo manli mena.
9 Yo tomo Yudiya ali boda yabo sitolo na Sitibeni sikalomagigilan. Bodane esana sipei Tolivalivasi. Siya silaomaya yanuwa Sailini, Alekesendaliya yo tabe dedei Silisiya yo Eisiya mekalikavao. Siya Sitibeni mekalikava sigamwapakiki.
10 Yo nige sowasowali Sitibeni siwalo-yamwanou kaiwena ana walo sonoga ilaomaya Yaluyaluwa Tabuna koina.
11 Kabo wadam mena bodane silau tomo tupwaliyao kolili siba, "Kwatolo yo mwakota waginauli Sitibeni kaiwena yo kwawalolau tomo kolili yakato Sitibeni Mosese yo Yaubada ipeiyataluli." Yo siginauli besiele.
12 Walone bwaite kaiwena tomo siula-munamunai molosili yo tabe besiele siya tautaubalao yo loina kana toyakayakataiyao. Kabo bodao bwaite silau Sitibeni sikabikalatani yo silawani Yudiya ali toloinao meuloili kolili siya silogogomako.
13 Yo bodaone tomo tupwali sikalaili yo walo mwakomwakota siwolegili na saugana toloinao siyoga-luseyagili ali logogo mena tomone siba, "Tomo bwaite Sitibeni sauga meuloina ala Nume Tabu yo Mosese ana loina isinalili.
14 Kabenalan iwalo yakato Yeisu game Nasaleta Nume Tabu bwaite ikele-gwaligwali, na kala kulutubu mumugaline silaomaya Mosese koina yakato ibuili."
15 Toloinao meuloili simiyagogo simiyamiya Sitibeni simanman-kulakulai yo kana koleya sigitai kana gite besiele anelose yabo kana koleya.

7

Sitibeni iguguye Yudiya ali toloinao kolili

1 Yo topwaoli lalakina Sitibeni ineliyan iba, "Gubesi ali yakewa kaiwem, walo yawasosi o nigele?"
2 Sitibeni kainana iyamaisa iba, "Kaukavao yo Tamaguwao, yagu walo bwaite kwabenalani. Sauga beyabeyana koina Yaubada Tomiyasaesosi itolo-mayale tubula Abelamo koina saugana iyaele Mesopotemiya kabo muli mena Abelamo ilau imiya yanuwa esana Elana.
3 Yaubada iwalolau koina iba, 'Am yanuwa yo am susu tomoliyao kulogabaegili, yo kulau dedei bwaine naga kabo yayakenayagiwo.

4 Mwa Abelamo dedei Salidiya ilogabaen yo ilau imiya Elana. Tamana ana boita
mulina mena kabo Yaubada iyawasa ilaoma ala dedei bwaite koina tamiyamiyane.
5 Sauganane koina Yaubada nige bwatano yabo iwowolena Abelamo koina, nigele
molosi. Na iyamo iwaloyameli koina yakato iya Abelamo yo tubunao naga bwatano
bwaite siloinayan ali bwatano. Bwagana Abelamo nige natuna ipapagan na iyamo
Yaubada waloyameline ipei-bagunayanako koina.
6 Yaubada iwalolau koina iba, 'Tubumwao naga simiya-taumana dedei uloina koina
yo yanuwa tanuwagaliyao paisowa polopolowena siwolena kolili sipaisowai bolime
powa andeledi (400) kamkamna koina simiyamiya dedeine koina.
7 Tomone siya tubumwao siyakamkamnali kani yayatala-yagili yo tubumwao kani
siyawatagilima yanuwane koina yo sipwalou koliyau dedei bwaite koina.'
8 Kabo Yaubada waloyameli kaikaiwena iginauli Abelamo koina yo iwalo tatao yoli
isuli kwapili sitom-gabaegili waloyameline kana kilakilala. Mwa Abelamo natuna
Aisake sikabi kabo kaliyate eit (8) imwawasi yona isuna kwapina sitom-gabaen,
bwaimwa tomo Yudiya ali kilakilala nigwenigwe kaiwena. Muli mena Aisake natuna
Yakobo yo Yakobo natunao siya kita tubulao yoli tuwelo."

9 "Yabo luwali mena esana Yosepa kanakavao yoli ilebeni siya silamwa-poloweyan
yo sikalomagigilan mwa sigimwala-yani tomo uloili kolili silawan Itipita. Na iyamo
Yaubada mekanakava,
10 mwa ileboi kana polowe meuloina koina. Sonoga namwanamwana iwolena koina
yo Itipita ali kini esana Pelo igite-lobai yo Yosepa ikawa-namwanamwa-yani, kabo ipei
Itipita ali gavana yo besiele kini ana nume lalakina yo nume dedeina iloinayan.
11 Guliyam lalakina Itipita meuloina koina, yo besiele Kenani miya polowe iyawatag-
ili mwa tubulao Kenani koina nige kali ipapagan.
12 Yakobo wasa ibenalan yakato kan iyaele Itipita koina yo natunao tatao kita tubulao
iyawasali silau Itipita ali lau bagubagunana.
13 Saugana sivivilayoi labuina Itipita koina yo Yosepa iboma iyamayale kanakavao
kolili iba, 'Yau kamikava Yosepa' yo kabo Kin Pelo Yosepa kanakavao ikataili.
14 Yo Yosepa walo iyawasa tamana Yakobo yo ana susuwo meuloili silaoma Itipita
meuloili kali baibaiwa sebenti paibi (75).
15 Yakobo ilau Itipita yo kabo muli mena iya yo natunao meuloili siya tubulao siboita
dedeinane koina.
16 Yoli silawagili yanuwa Sikemi koina sipeili salai mena, kaiwena tauna kona
Abelamo mane tupwana ikalai yo bwatanone igimwalai susu Emoli kolili."

17 "Yaubada ana waloyameli Abelamo koina, yakato ali bwatano iwolena tubulao
Isileli kolili, kana sauga ikubwamako kikiunamo iyawatagili yo siya simiyamiya Itipita
sikabikabi yo sidebalala sibaibaiwa,
18 muli mena kabo kin naenaena yabo Itipita iloinayan. Kinne bwaite Yosepa ana
paisowa wasana nige ibebenalan.
19 Mumugana inaesosi kabo Isileli iyakamkamnali. Sauga yabo loina ipei yakato
Isileli tokabi waluwaluli natuliyao sipeili bakubaku mena na siboita.
20 Sauganane koina Mosese sikabi iya Yaubada ana nuwatu melumeluna. Waikena
yaiyona tamana yo sinana sigitekalatani nume mena.
21 Yo sikalai sipei bakubaku mena kabo muli mena Pelo natuna sine ilobai yo ikalai
igitekalatan besiele natuna.
22 Itipita ali sonoga meuloina Mosese siyakatai yo iyamala tomo kaikaiwena ana
edeedede koina yo ana paisowa koina."

23 "Saugana Mosese ana bolime poti (40) ana nuwatu yakato ilau ana tali tomoyao
Isileli igitaili kabo ilau.

24 Na bwaine koina Mosese Itipita tomona yabo igitai Isileli tomona iunu-gwalagwalai
yo ilau ana tali Isileli isagui mwa Itipita mena iunuyamate.
25-26 Kaliyate labuina koina Mosese Isileli labui igitaili sikalekaleya yo itonan iyalo-
tomli iba, ‘Kaukavao, komiu boda kaigeda tawae kaiwena mekamkava wakalekaleya?’
Mosese ibatoko yakato ana tali Isileli sikatai iya Yaubada ana nuwatu melumeluna yo
isagusaguili na iyamo nige sikakatai.
27 Tomone kanakava iunuunuine Mosese itubali-kalai yo iba, ‘Kowa nige kai kama
toloina yo kama toyatala besi kowa.
28 Yakato kuunuiyau besiele laina Itipita tomona kuunui?’
29 Saugana Mosese walone bwaite ibenalan kabo iyabubu ilau imiya taumana dedei
Midiyan mwa ikasole yo natuliyao labui sikabiliwaya.”

30 “Bolime poti simwawasi Mosese ule mena imiyamiya Koya Sainai salina mena na
mayau saliyana kubwakubwana yabo iwedoli na Mosese igitagitai. Kabo anelose yabo
itolo-mayale kalapulupululune kalona mena.
31 Saugana anelosene igitai katena iwakaka mwa ilau salina mena nuwanuwana
igite-namwanamwai. Yo Yaubada kainana ibenalan iba,
32 ‘Yau tubumwao Abelamo, Aisake yo Yakobo ali Yaubada.’ Mosese itabubu me ana
matausi yo itagelakeile manna ipei-suwalan tabu manna ilalauyoi koina.
33 Yaubada iwalolau koina iba, ‘Kaem kana suma ukwele-gabaegili, kaiwena
bwatanone koina kutotolone bwatano tabu.
34 Yagitaiyako yagu tomoyao sikamkamna Itipita koina yo ali valam yabenalanako na
sauga bwaite yalobima sabi leboili. Kulaoma yayawasao kulau Itipita.’
35 Na baguna tomo Isileli Mosese sisikotanan siba, ‘Kowa nige kai kama toloina yo
kama toyatala besi.’ Na iyamo saugana anelose itolo-mayale mayau kalapulupululu-
nane pwatana mena Yaubada Mosese igitesipwai yo iyawasa iyamala Isileli kali toloina
yo kali tolebo.
36 Tomo iyoganili siyawatagilima Itipita koina yo kilakilala yo ginauli kaba nuwap-
wanopwano ipaisowaili Itipita koina yo Kalita Balabalagiyana koina yo besiele ule
mena bolime poti kalona mena.
37 Bwaite iya Mosesenane iwalolau tomo Isileli kolili iba, ‘Yaubada palopita yabo naga
iyawasa kolimiu ilaoma kamikavao luwali mena besiele yau iyawasayau.’
38 Yo tabe bwaite iya Mosesenane mekanakavao tubulao simiyagogo ule mena yo iya
mekanakava anelose siedeedede koina Koya Sainai pwatana mena. Iya Yaubada ana
walo me yawasina ikalai yo iyawasa kita kolila.”

39 “Na tubulao Mosese kainana nige sibebenalan, sisikotanan na nuwanuwali sivivi-
layoi Itipita.
40 Kabo siwalolau Eloni koina siba, ‘Kokotomo tupwaliyao uginaulili kaiwela na kabo
sibaguna-yagila. Tomone Mosese iya ikalaila tayawatagilimaya Itipita gubesi? Nige
takakatai tawae iyayai.’
41 Mwa sauganane koina kokotomo yabo siginauli kana koleya besiele bulumakau
natuna. Yakayakan tupwali sikalailima sipwaoli-yagili koina yo soi siginauli yo koko-
tomone nimali mena sigiginauline siyakasisiyani.
42 Kabo Yaubada isikotanagili ikabi-gabaegili mowoi na tem sipwalouya bulibuli
utunao kolili besiele palopitao beyabeyana siwalo-masala ali buki kaloli mena siba,
‘Tomo Isileli, nige yau kaiwegu yakayakan kwaunuili yo kwapwapwaoli-yagili ule
mena bolime poti (40).
43 Kwabatoko yagu palai elobelobe numena wakewakewai. Na iyamo katemiu mena
palai uloina wakewakewai. Kaba pwalou esana Moloke makamakayauna yo utu
Lepani makamakayauna wakalaili, kokotomone siya ami yaubadao waginaulili yo

kwapwalopwalou kolili. Mwa koina kani yatalamwagimiu yo yayawasamiu kwalau Babiloni dedei yabo mena.' "*
44 "Tubulao mekalikava palai elobelobe numena silolokeikeile ule mena. Sikabi
besiele Yaubada ana walo Mosese koina, kana koleya besiele Yaubada iyakenayan.
45 Muli mena tubulao mekalikava Yosuwa palai elobelobe numena sikalai sikewai
silawanama saugana Yaubada Kenani tomoliyao itawoili manili mena. Kabo tubulao
yanuwa Kenani sikalai ali yanuwa. Yo palai elobelobe numenane imiyamiya bwaite
koina kanasiga Deibida ana sauga mena.
46 Yaubada iyaliyaya Deibida kaiwena yo Deibida ikawanoi Yaubada koina iba, 'Tem
kutalam Nume Tabu yakabi am kaba miya yakato kalona mena kai Isileli meuloimai,
Yakobo ana boda, kapwalou koliwo.'
47 Na iyamo Solomon iya ikabi Yaubada ana nume.
48 Na Yaubada Tomiyasaesosi nige imiyamiya nume tomo sikabikabi koina besiele
iwalo palopita gamwana mena iba,
49 'Bulibuli iya yau kaba miya wasawasana, yo yanuwa yaulina iya kaegu kaba peina.
Na gubesi, nume kana koleya tawatawaena wakakabine kaiwegu? Nigele. Yo toisabo
dedei koina yakaiyawasi? Nigele.
50 Kaiwena yau ginauline meuloili yaginaulili nimagu mena, wa?' "
51 Yo Sitibeni iwalolau yoi Yudiya ali tobagunao kolili iba, "Komiu togamwapana-
panawa molosi. Katemiu imiya kelamamalawe Yaubada koina, Yaubada kainana nige
kwabebenalan, tenamiyao sikola. Komiu toyauyaule, mumugamiu besiele tubumiyao
mumugali. Sauga meuloina Yaluyaluwa Tabuna kwasikotanan.
52 Tubumiyao palopitao meuloili siyakamkamnali yo tabe ana tosagenawasao
siunuyamateli siya beyabeyana siwalo-masala Tonamwanamwasosi ana laoma kai-
wena. Walo yawasosi, iya Yaubada ana topaisowa dudududulaina. Yo komiu tauna
kona topaisowane wakalomagigilan yo kwaunuyamate.
53 Komiu Yaubada ana loina wakalaiyako loinane aneloseyao siwolena tubumiyao
kolili na iyamo nige kwabebenalan."

Sitibeni veku mena siunui

54 Saugana Yudiya ali toloinao walone bwaite sibenalan kabo mwakali siyekalasi
kaiwena simunamunai lalakina koina.
55 Na Sitibeni Yaluyaluwa Tabuna iloyapowon yo isakaisae bulibuli mena, Yaubada
ana wasawasa pigapigabuna igitai yo Yeisu igitai itotolo Yaubada nimana ulaulana
mena.
56 Yo iba, "Wagitai, bulibuli yagitai isoke yo Tomo Natuna iya yagitai itotolo Yaubada
nimana ulaulana mena."
57 Yudiya ali toloinao tenali sikabi-kausi yo siwui kainali lalakina. Yo meuloili
sisagena silau Sitibeni koina sikabikalatani.
58 Siniuli-yawatagilani yanuwane kana gana dagelana mena yo veku mena
siunuunui. Toyakewa mwakomwakota kali kwama silololi na tem Sitibeni siunui
veku mena, kali kwama sipei-gogonagili kilakai yabo esana Saulo kaena mena yo
igitegite-kalatagili.
59 Siyaele veku siulaulan koina yo Sitibeni ikawakawanoi iba, "Guyau Yeisu
yaluyaluwagu ukwalai."
60 Yo tutulina italu-sakonayani yo iyoga kainana lalakina iba, "Guyau, lopwano
bwaite siginaginauli koliyau tabu kuyayamaisa kolili." Walone iwalowen yo yawasina
imwawasi.

* **7:43:** Moloke iya Kenani tomoliyao ali kokotomo yabo. Kenani mumugali bwaite besiele, natuliyao melumelu sikalaili sipwaoliyagili (sigabuli) Moloke koina yakato iya ali yaubadaele dabwelo.

8

1 Yo Sitibeni ali unuyamatena Saulo ikawa-namwanamwa-yani.

Tomeliwo kamkamna silobai

Kaliyatenane koina tokalomagigili meuloili siyatubu tomeliwo siyakamkamnali Yelusalema koina. Kabo tomeli meuloili siyabubu-gwaligwali silau Yudiya yo Sameliya dedeina meuloina kolili, apositoloyaomo simiyamiya Yelusalema koina.

2 Yo tomo tupwali siya Yaubada simeliyani Sitibeni boiboitana sikalai silau sipei salai mena yo sivalam lalakina kaiwena.

3 Na iya Saulo nuwanuwana tomeliwo isibayanaeli yo ilau nume kaigeda kaigeda kolili ilusae yo tomeli tatao yo sinesineo ipanili yo itabe-niuniulili me ana kaiwe ilawagili ipeili deli mena.

Pilipi ana guguye Sameliya koina

4 Yo tomeliwo siya siyabubu-gwaligwali dedei meuloili kolili silau wasana namwanamwana siguguyeyani.

5 Pilipi ilobi Sameliya yanuwana koina yo Mesaiya wasana iguguyeyani tomone kolili.

6 Boda meuloili Pilipi ana guguye sibenalan namwanamwai kaiwena ana walo kaigeda kaigeda sibenalani yo ginauli kaba nuwapwanopwano yo kilakilala kaikaiweli ipaisowaili sigitaili.

7 Kaba gite bwaite besiele. Pilipi yaluyaluwa biki sibaibaiwa itao-yawatagilagili tomo kolili. Saugana yaluyaluwa bikine siyawatagili siwui. Yo besiele tabe tolosigesige yo tobelu sibaibaiwa iwoisili.

8 Mwa yanuwane koina tomo yaliyaya lalakina silobai.

Saimoni tokukula

9 Na tokukula yabo esana Saimoni iyaele yanuwane koina yo sauga imamalawe kukula iyapayapaisowa yo ana sonogane kaiwena Sameliya tomoliyao meuloili nuwali iyai. Sauga meuloina iba yakato iya tomo lalakina yabo.

10 Na yanuwane koina tomo meuloili siya esali lalakina yo siya nigele, Saimoni siyakasisiyani yo siba, “Saimoni iya tomo lalakina kaiwena yaubada yabo ana kaiwe koina mwa esana tapei Tokaiwesosi.”

11 Sauga imamalawe tomo nuwali iyai ana kukula kaiwena yo simuliya koina.

12 Na saugana Pilipi Yaubada ana kaba loina wasana namwanamwana yo Yeisu Keliso esana iguguyeyani kolili tatao yo sinesineo simeliyani mwa iyababitaisoli.

13 Saimoni iya tabe imeli yo ibabitaiso yo tem Pilipi toweya ilau Saimoni mekanakava silau. Kaiwena ginauli kaba nuwapwanopwano yo kilakilala kaikaiweli Pilipi ipaisowaili Saimoni igitaili yo nuwana ipwanopwano lalakina.

14 Na apositoloyao siyaele Yelusalema wasa sibenalani yakato Sameliya tomoliyao kateli sitalamwan Yaubada ana walo koina mwa Pita te Yoni siyawasali silau kolili.

15-16 Na Yaluyaluwa Tabuna nige naga ilolobima tomeli yabo koina, bwaine koina Guyau Yeisu esanamo koina sibabitaiso. Mwa saugana Pita te Yoni siyawatagilima sikawanoi tomeli kaiweli tem Yaluyaluwa Tabuna kateli iloyapowonli.

17 Kabo nimali sipei tomeli kulukululi mena yo Yaluyaluwa Tabuna ilobima tomeline kolili yo ilusae kateli mena.

18 Na saugana Saimoni tokukula igitai apositoloyao nimali sipei tomeli kulukululi mena yo tomeli siya Yaluyaluwa Tabuna sikalai kabo mane ikalai yakato iwolena Pita te Yoni kolili yo iba,

19 “Mane bwaite wakalai kabo kaiwe bwaimwana kwaeyama koliyau na tem yau tabe tem nimagu yapei tomo yabo kulukuluna mena na Yaluyaluwa Tabuna ilusae koina.”

20 Na Pita kainana iyamaisa iba, “Kulowasi, bwalubwalu uyawana mena kulouyo yo
am mane besiele kaiwena kunuwatui yakato Yaubada ana mulolo kuyamaisa mane
koina.
21 Kowa nige esam ipapagan paisowa bwaite koina kaiwena katem ibikisosi Yaubada
manna mena.
22 Kunuwabui, yauyaule mumugana ugwabaeni na ukawanoi Guyau koina tem am
nuwatu naenaena inuwatu-pwaiki.
23 Ee mwa yagitai kalomagigili yo munamunai kana nuwatu katem siloyapowon yo
pwanoli mumugana ipan-kalatagiwo.”
24 Yo Saimoni iwalolau Pita te Yoni kolili iba, “Tem ukawanoi Guyau koina kaiwegu
na ginauline kuwawalowegiline koliyau tabu yabo iyayawatagili koliyau.”
25 Kabo ali katai Yeisu kaiwena siyawasa yo Yaubada ana walo siguguyeyan
imwawasi kabo sipileyoi Yelusalema, ali pileyoine koina wasana namwanamwana
siguguyeyani Sameliya yanuwana meuloina kolili.

Pilipi yo Tomo Idiopiya

26 Kabo Guyau ana anelose yabo iwalolau Pilipi koina iba, “Sameliya kulogabaen na
kulobi Yelusalema kamwasana ilalau Gasa kaiwena koina.” Na kamwasane koina nige
tomo simiyamiya iya paepaeli bwagabwagamo.
27-28 Mwa Pilipi ilalau kamwasa mena kabo waga niuniuli igitai. Waga niuniuline
pwatana mena tomo Idiopiya imiyasio. Na tomone iya tomo lalakina yabo yo ana
paisowa bwaite besiele, Idiopiya ali toloina sine esana Kanidesi ana gogo wasawasa
igitegite-kalatagili. Tauna kona tomone ilau itapwalolo Yelusalema koina, mwa bwaite
sauga ipipileyoi ana yanuwa kaiwena, imiyasio ana waga niuniuli pwatana mena yo
Buki Tabu iyasiyasili, bwaimwa palopita Aiseya ana lelelele.
29 Kabo Yaluyaluwa Tabuna iwalolau Pilipi koina iba, “Kulau waga niuniuline salina
mena.”
30 Kabo Pilipi isagena ilau waga niuniuline koina yo ibenalan tomone Aiseya ana
buki iyasiyasili. Mwa ineli iba, “Bukine kuyasiyasiline bwaimwa kana dudulai imayale
koliwo o nigele?”
31 Tomone iba, “Nigele, tem tomo yabo iyamayale koliyau kabo yakatai.” Mwa iwalo
Pilipi imwalisae yo mekanakava simiyasio.
32 Na bukine iyasiyasiline iwalo bwaite besiele. ‘Iya besiele sipi sikalai silawani sabi
unuyamatena. Nige walo yabo iwawalowen, besiele sipi natuna saugana tem wiyana
sitomtom nige kainana ipapagan.
33 Mwalimwaline lalakina ilobai yo ana yatala koina mwakota mena siyakewai. Nige
natuna ipapagan mwa nige yabo sowasowana natunao kaiweli iedeedede kaiwena
tomone ana sauga imwawasi.’
34 Kabo Tomo Idiopiya iwalolau Pilipi koina iba, “Yagu wasa kuyeyama, toisabo tomo
palopita Aiseya iwalowalo kaiwena, iboma o tomo uloina iwalowalo kaiwena?”
35 Kabo Pilipi Yeisu wasana namwanamwana iyawasayani koina, ana walo bagubagunana Aiseya ana lelelele.
36 Waga niuniuli isagesagena kamwasa mena kabo waila yabo sigitai mwa Idiopiya mena iba, “Waila yabo bwaite. Nuwanuwagu lalakina tem sauga bwaite
kuyababitaisoyau.”
37 Pilipi iwalolau koina iba, “Sowasowana yayababitaisowo tem kumeli katem meuloina koina.” Tomone Pilipi kainana iyamaisa iba, “O, yameli yakato Yeisu Keliso iya
Yaubada Natuna.”
38 Tomo Idiopiyane iwalo ana waga niuniuli siyalotom yo mekanakava Pilipi yoli
labui sikaisulu sigayolobi waila mena kabo Pilipi tomone iyababitaiso.

39 Saugana sigayosaema waila mena, kabo Yaubada Yaluyaluwana Pilipi ikalaimowoi
ilau yo Idiopiya mena nige Pilipi igigitai yoi. Mwa tomo Idiopiya me ana yaliyaya
lalakina ilau ana yanuwa kana kamwasa mena.
40 Na Pilipi iyawatagili yanuwa Asota koina yo wasana namwanamwana iguguyeyani
yanuwa meuloili kolili kanasiga iyawatagili yanuwa Sisaliya yo bwaine koina
imiyamiya.

9

Saulo iyamala Yeisu kana tomeli
(AAP 22:6-16 yo 26:12-18)

1 Sauganane koina Saulo iyaele Yelusalema yo Yeisu kana tomeliwo ikalokalomagigi-
lagili. Sauga meuloina iwalowalo, “Tem Yeisu kana tomeliwo yalobaili kani yaunuya-
mateli.” Mwa ilau topwaoli lalakina koina,
2 yo ikawanoi leta tupwali sileleli kaiweli, kaiwena Saulo nuwanuwana iwolegili
Damasiko ali tapwalolo kana tobagunao kolili sabi yanuwapeili na sikatai yo sisagui.
Letane kaloli mena iba tem Yeisu ana kamwasa kana tomuliya Saulo ilobaili tatao yo
sinesineo sowasowana ipanili yo ilawagili Yelusalema. Saulo letane ikalaili kabo ilau.
3 Saugana ilalau Damasiko kaiwena yo masa kikiunamo iyawatagili kabo mayale
yabo ilobima bulibuli mena yo Saulo imayale-takikilani.
4 Mwa ibeku ilobi bwatano mena yo kaina yabo ibenalani iwalowalo koina iba,
“Saulo, Saulo. Tawae kaiwena kuyakamkamnayau?”
5 Kabo Saulo ineli iba, “Taubala, yaiya kowa?” Mwa ana neli iyamaisa iba, “Yau Yeisu
iya mwa kuyayakamkamnawa.
6 Sauga bwaite kutolo yo kulau yanuwa Damasiko koina kabo tomo yabo kani kam
loina iwalowen koliwo.”
7 Tomone siya mekalikava Saulo silaulau sitolo-mwanou, kainana balamumunamo
sibenalan na nige tomona sigigitai.
8 Kabo Saulo bwatano mena itoloma manna iyalalali na iyamo nige ginauli yabo
igigitai mwa sikabi-nimai na silawani Damasiko.
9 Kaliyate yaiyona manna iboniboniyai yo besiele nige kan ikakan yo nige waila
inununa.
10 Na Yeisu kana tomeli yabo esana Ananaiyasi imiyamiya Damasiko. Yo yakenayan
yabo imayale koina yo yakenayanne koina Guyau iyogani iba, “Ananaiyasi.” Kainana
iyamaisa iba, “Guyau, yau elete.”
11 Mwa Guyau iwalolau koina iba, “Kulau kamwasane koina esana siba ‘Kamwasa
Dudulaina’ yo tomo yabo esana Saulo iya game Tasisi kuloyai Yudasa ana nume mena
kaiwena iyaele ikawakawanoi.
12 Yo tomone kana yakenayan koina esam ibenalan yo igitaiwo iboma nimam kupeili
koina yo ukawanoi yakato manna sinamwanamwa yoi.”
13 Ananaiyasi iba, “Guyau, tomo sibaibaiwa wasana siwalowen koliyau yakato iya
Saulo kam tomeliwo Yelusalema koina iyakamkamnali.
14 Yo ilaoma Damasiko koina Yelusalema topwaoli lalakili esali mena yakato tomone
meuloili sipwalou esam mena ipanili.”
15 Na iyamo Guyau iwalolau koina iba, “Kulau, kaiwena Saulo yagitesipwaiyako
iyamala yagu topaisowa iya esagu iyawasayan siya nige Isileli yo tabe kinyao kolili yo
tabe besiele siya tomo Isileli kolili.
16 Na naga kabo yayakenayan kamkamna lalakina kani ilobai esagu kaiwena.”
17 Kabo Ananaiyasi ilau Kamwasa Dudulaina koina na Yudasa ana nume mena ilusae
yo nimana ipeili Saulo koina iba, “Kaukava Saulo, Guyau iesimilagau iya Yeisu imayale

koliwo saugana kulalaoma kamwasa mena. Iya iyawasayau yalaoma manim sabi yalalali na sinamwanamwa yo tabe Yaluyaluwa Tabuna iloya-kalapowonwo."
18 Sauganane koina ginauli yabo besiele iye kunaili sibeku Saulo manna mena kabo manna sinamwanamwa mwa itolo yo Ananaiyasi Saulo iyababitaiso.
19 Kabo muli mena ikekani yo yona ikaiweyoi.

Saulo iguguye Damasiko koina

Kaliyate isamo Saulo imiyamiya Damasiko tomeliwo mekanakavao.
20 Nige ikakaiyawasi, na ilau Yudiya ali nume tapwalolo kolili yo iyatubu iguguye iba, "Yeisu iya Yaubada Natuna."
21 Tomo siya sibenabenali Saulo koina nuwali ipwanopwano yo sineli siba, "Tomone bwaite nuwana iya tauna kona Yelusalema koina Yeisu kana tomeliwo iyakamkamnali, nuwana iya bwaite? Yo iya ilaoma dedei bwaite koina nuwanuwana tupwali ipaniliyoi yo ikalaili ilawagili topwaoli lalakili kolili, wa?"
22 Na Saulo ana guguye ikaiwesosi. Yudiya tomoliyao siya simiyamiya Damasiko iyakenayagili yawasosi yakato Yeisu iya Mesaiya kabo nuwali ipwanopwano na nige sowasowali kainana siyamaisa.
23 Kaliyate sibaibaiwa simwawasi kabo Yudiya tomoliyao siya simiyamiya Damasiko simiyagogo na siloina yakato Saulo siunuyamate.
24 Mwa kaliyate yo boniyai Saulo sisanasanai yo yanuwane kana gana kana gamwa sigitegite-kausi yakato tem Saulo iyawatagilima na sikabikalatan yo siunuyamate. Na iyamo Saulo ana eliyam yabo wasane ibenalan mwa iwalo-masalan koina.
25 Mwa koina boniyai yabo Saulo kana tomuliyayao siyogan silawan Damasiko kana gana koina yo siwalo kodo lalakina kalona mena imwalisae kabo gana pwatana mena maina koina siyalawe-likwa-yani ilobi. Kabo iyawatagili gana muli mena na iyabubu.

Saulo ilalau Yelusalema

26 Saulo ilau Yelusalema yo nuwanuwana apositoloyao igitaili na meuloili simatausan kaiwena nige simemeliyan yakato inuwabuiko iyamala tomeli.
27 Kabo Banabasi Saulo ikalai yo ilawan apositoloyao kolili mwa iwalo-yadudulai kolili iba, "Kamwasa mena Guyau imayale Saulo koina yo iedeedede koina kabo muli mena Damasiko kalona mena me ana katepatu Yeisu esana iguguyeyani."
28 Mwa koina Saulo mekanakavao apositoloyao simiyamiya Yelusalema yo iya ali boda yabo, kabo Yelusalema ilotakikilan yo tomeli meuloili igitagitaili.
29 Yo me ana katepatu iguguye Guyau esana mena. Tabe iedeedede Yudiya boda yabo siya sikaikaina Giliki kolili yo mekanakavao sigamwapakiki Mesaiya kaiwena. Kabo siya Saulo sikalomagigilan yo kamwasa siloyaloyai yakato siunuyamate.
30 Saugana tomeli wasane sibenalani kabo Saulo sikalai silawani Sisaliya yo siyawasa ilau ana yanuwa mena Tasisi.
31 Mwa tomeli meuloili Yudiya yo Galili yo Sameliya dedeili meuloina kolili sinuwa-daumwali yo simiyamiya. Ali meli siyakaiwe yo me ali yakasisi Guyau koina Yaluyaluwa Tabuna ana sagu kolili yo kali boda ilalalaki.

Pita ana paisowa yanuwa Lida yo Yopa kolili

32 Pita ilau itakikili Yudiya dedeina koina tomeliwo simiyamiya yanuwa kaigeda kaigeda kaloli mena sabi gitaili tabe sauga yabo ilau siya simiyamiya yanuwa Lida koina.
33 Yanuwane koina tobelu yabo ilobai esana Aneyasi nige sowana ana kaba keno mena itolo bolime eit (8).
34 Kabo Pita iwalolau koina iba, "Aneyasi, Yeisu Keliso iwoisiwo, kutolo yo am kaba keno ukatububu." Kabo sauganane koina Aneyasi itolo.

35 Yo tomo meuloili siya simiyamiya yanuwa Lida yo dedei Saloni tomone sigitai yo
sinuwabui simeli Guyau koina.
36 Na yanuwa Yopa koina sine yabo esana Tabita iya tomeli, esana kaina Giliki koina
siba Dokasa, ana sauga meuloina italamwan paisowa namwanamwali iginaginaulili yo
tobubutumao isagusaguili.
37 Sauganane koina ikasiebwa yo iboita mwa yona sideuli yo sipei nume kana
biliutusi kewana mena.
38 Yopa nige kelamamalawe Lida koina yo saugana tomeli siya simiyamiya Yopa wasa
sibenalan Pita iyaele Lida mwa tomo labui siyawasali silau siwalolau Pita koina siba,
“Mwayamwayau kulaoma talau ama yanuwa mena.”
39 Kabo Pita itolo yo mekanakavao silau. Saugana iyawatagilima siyoga-luseyani
nume kana biliutusi kewana mena. Isae kabo kwabukwabuliwo meuloili Pita simiya-
takikilan sivalavalam yo kwama yo kaleko siyakenayani siya Dokasa ikonali saugana
nige naga iboboita.
40 Na Pita iwalo tomo meuloili biliutusi kalona mena siyawatagili kabo tutulina
italusakonayan yo ikawanoi Yaubada koina. Imwawasi itolo itagelakeile yo iwalolau
toboitane koina iba, “Tabita, kutolo.” Yo Dokasa manna silala yo Pita igitai kabo itolo
imiyasio.
41 Pita nimana mena ikabilau yo itabeyatolo. Kabo tomeli yo kwabukwabuliwo
iyoganili silusaema na iyakenayagili Dokasa inamwanamwako.
42 Mwa ana namwanamwa wasana isagena Yopa dedeina meuloina koina yo tomo
sibaibaiwa simeli Guyau koina.
43 Kaliyate sibaibaiwa Pita imiyamiya Yopa koina tomo yabo esana Saimoni ana nume
mena, iya ana paisowa yakayakan kwapili koina ginauli tupwali ipaipaisowaili.

10

Pita ilau Loma tomona yabo esana Konilio ana nume mena

1 Sisaliya koina Loma tomona yabo imiyamiya esana Konilio. Iya Loma ali tokaleya
kali tobaguna yabo, ana tokaleyayao kali baibaiwa wan andeledi (100) iloinayagili. Na
ana bodane bwaite ikalailimaya tokaleya bodanane lalakina luwali mena yo esana sipei
Itali bodana. Siya tokaleya kaikaiweli.
2 Mekanakavao ana nume kana tomiya Yaubada siyakasisiyani yo sitapwatapwalolo
koina yo tabe tobubutuma isagusaguili lalakina yo ikawakawanoi Yaubada koina.
3 Kaliyate yabo tili koloki lolau mena yakenayan yabo imayale koina yo Yaubada ana
anelose yabo igitemolosan ilaoma koina yo iba, “Konilio”.
4 Konilio anelose imankulakulai me ana matausi yo iba, “Guyau, gubesi?” Mwa
anelose iba, “Am kawanoi Yaubada ibenalanako yo am sagu tobubutuma kolili kaiwena
iyaliyaya.
5 Mwa sauga bwaite tomo tupwali kuyawasali silau Yopa na Saimoni iya esana siba
Pita siyoganama.
6 Imiyamiyaya ana waliesa Saimoni, iya yakayakan kwapili koina ginauli tupwali
ipaipaisowaili, ana nume mena iyaele dekawa mena.”
7 Anelose ana edeedede iyemwawasi mwa ikwalalele kabo Konilio topaisowa labui yo
tabe tosagu yabo iyoganilima. Na tosagune iya tokaleya yabo yo Yaubada iyakasisiyan.
8 Ginauline meuloina iwalo-masalan kolili kabo iyawasali silau Yopa.
9 Kaliyate labuinane koina siyaele kamwasa mena silaulau masa kikiunamo
siyawatagili yanuwa Yopa koina. Sauganane koina besiele pwasinasina ana dedei
mena, Pita isae nume kewana mena sabi kawanoi.
10 Pita iguliyam mwa nuwanuwana ikekani. Na saugana siyaele kani sikatukatububu
nume mena, yakeyakenayan yabo iyawatagili Pita koina.

11 Igitai bulibuli itasoke yo ginauli yabo kana koleya besiele kaleko tabatabana
sikabikalatani isuna esopali kolili mwa bulibuli mena siyalawe-lobiyenama ilobima
yanuwa yaulina mena.
12 Yakayakan uloili uloili yo man uloili uloili yo ginauli nenenenеli uloili uloili siyaele
ginauline kalona mena.
13 Yo kaina yabo ibenalani iba, “Pita kutolo, kuunuili na ukwekan.”
14 Pita iba, “Imiyawa Guyau. Mosese ana loina iwalo-kausi. Nige sauga yabo
yakakanili kisi yadumdum.”
15 Kaina ibenalani labuina iba, “Ginauline Yaubada ikawa-namwanamwa-yagiliko
kekan kaiwena, tabu ukakawa-dumdum-yagili.”
16 Ginauline iyawatagili meyaiyona Pita koina kabo kaleko tabatabanane isaeyoi
bulibuli mena.
17 Pita nuwana ipwanopwano yo iyaele inuwanuwatu kana yakenayanne kana
dudulai kaiwena kabo sauganane koina tomone siya Konilio iyawasali Pita kaiwena
Saimoni ana nume silobai yo sitotolo kaba lusae koina.
18 Yo siyoga sineli, “Saimoni iya esana siba Pita iyaele bwaimwa koina?”
19 Pita iyaele nume kewana mena inuwanuwatu kana yakenayanne kaiwena kabo
Yaluyaluwa Tabuna iwalolau koina iba, “Pita, tomo yaiyona siloyaloyaiwo.
20 Mwa kutolomo kulau ukwaisulu yauli mena. Tabu nuwam ilalabulabui kulaumo
mekamkavao kaiwena yau yayawasali.”
21 Mwa Pita ilau ikaisulu yauli mena yo iwalolau tomone kolili iba, “Yau elete. Ami
nuwatu gubesi mwa kwalaoma kwaloyaloyaiyau?”
22 Kainana siyamaisa siba, “Konilio iyawasamai mwa kalaoma iya tokaleya kali
tobaguna yabo. Iya tomo dudulaina ipwalou Yaubada koina yo Yudiya meuloili
siyakasisiyan. Yaubada ana anelose yabo iwalolau koina nuwanuwana iyoganiwo yo
kulau ana nume mena na tawae kuwalowen ibenalan.”
23 Mwa Pita iwalo nume mena silusae sikaiyawasi yo bwaine koina sikeno.
Yanuwa ilayan kabo Pita yo tomeli tupwaliyao siya Yopa tomoliyao mekanakavao
silau.
24 Yanuwa ilayanyoi mwa kabo siyawatagili Sisaliya. Konilio totounao yo ana
eliyamwao yawasosi iwalo silogogoma ana nume mena na meuloili sisanasana Pita
kaiwena.
25 Pita ilaoma nume kana gana gamwana mena kabo Konilio iyawatagilima koina
tutulina italu-sakonayani yo ipwalou koina.
26 Mwa Pita Konilio itabeyatolo yo iba, “Kutolo, yau tomomo besiele kowa.”
27 Yoli labui silolo-edeedede kabo silusae nume kalona mena yo tomo sibaibaiwa Pita
ilobaili simiyagogoko.
28 Yo iwalolau kolili iba, “Komiu wakatai namwanamwai kai Yudiya ama tapwalolo
kana loina isikotanan yakato kani nige kalalaowa mekamakavao komiu boda uloi
tomoliyao na takakawa-elieliyam na iyamo Yaubada iyakenayagauko tabu tomo yabo
yakakawa-dumdumyan.
29 Mwa saugana am kawanoi ilaoma koliyau nige yasisikote yatalam yalaoma. Na
tawae yaina ukawanoi-yagau yalaomane?”
30 Konilio iba, “Kaliyate esopali simwawasiko yau ele yakawakawanoi yagu nume
mena sauganane besiele tili koloki lolau mena kabo tomo yabo kana kwama pigapiga-
buna yagitai itotolo manigu mena.
31 Iwaloma koliyau iba, ‘Konilio, am kawanoi Yaubada ibenalanako yo am sagu
tobubutumao kolili kaiwena iyaliyaya.
32 Na sauga bwaite tomo tupwali kuyawasali silau Yopa yo Saimoni iya esana siba Pita
siyoganama. Iya imiyamiya ana waliesa Saimoni koina, iya yakayakan kwapili koina
ginauli tupwali ipaipaisowaili, na ana numene iyaele dekawa mena.’

33 Kabo sauganane koina yagu topaisowa yayawasali silaowa. Yayaliyaya lalakina
kaiwena kutalam yo kulaomako mwa sauga bwaite meuloimai kamiyagogoko Yaubada
manna mena yo ginauline meuloina Guyau iwalowen koliwo kuwalo-masalan kolimai
kabenalani."

Pita ana guguye Konilio ana nume mena

34 Kabo Pita iyatubu iedeedede kolili iba, "Walo yawasosi kabo nuwagu idudulai
tomala tomo meuloili sitoyatoyawa Yaubada manna mena nige yakato kai Yudiyamo
imulolo kolimai.
35 Na dedei meuloina tomoliyao Yaubada iyaliyaya kaiweli analiyao tem siyaka-
sisiyan yo mumugali sidudulai.
36 Wasane bwaite Yaubada iyawasa boda Isileli kolili ilaoma Yeisu Keliso koina
bwaimwa iya nuwa-daumwali wasana namwanamwana yo iya yanuwa yaulina kana
Guyau.
37-38 Yo kwabenalanako tawae Yeisu Game Nasaleta iginauli Yudiya kalona meuloina
koina. Ana paisowa iyatubu dedei Galili koina Yoni ana sauga guguye babitaiso
kaiwena mulina mena. Besiele nuwana wakataiyako Yaubada Yaluyaluwa Tabuna
isuwai koina yo kaiwe ikalai kabo ilotakikili paisowa namwanamwali ipaisowaili yo
tomo meuloili Seitani iyakamkamnali Yeisu ikabi-namwanamwaili kaiwena Yaubada
mekanakava.
39 Ginauli meuloina iginaulili Yelusalema yo Yudiya dedeili mena kai kagitailiko mwa
kayawasayani. Iya siyakelose yo iboita,
40 yo iya kaliyate yaiyonana koina Yaubada ikele-yatoloyoi boita mena na italamwani
itolo-mayale tomo sigitai.
41 Nige itotolo-mayale tomo meuloili kolili bwaimwanamo kai Yaubada igite-
sipwaimai yo kaemala kana toyawasa mwa ana toloyoi mulina mena mekamakava
kakekan kanuma toyawa.
42 Iloinayagimai wasana namwanamwana kaguguyeyan tomo kolili yo ali wasa
kaolena yakato iya Yaubada igitesipwaiyako yo kani tomo meuloili iyatalayagili, siya
nige naga siboboita yo siya siboitako.
43 Palopitao meuloili sikawa-yawasosi yakato analiyao siya simeli Yeisu koina
Yaubada ali pwanoli inuwagabaegili.

Yaluyaluwa Tabuna ilobi siya nige Yudiya tomoliyao kolili

44 Pita iyaelemo iedeedede kabo Yaluyaluwa Tabuna ilobi siya wasana
namwanamwana sibenabenalan kolili yo kateli iloyapowonli.
45-46 Kabo kaina uloili siwalowalowegili yo Yaubada sitobatobalani. Na tomeli Yudiya
tomoliyao siya mekalikava Pita silaomaya Yopa sibenalani mwa nuwali ipwanopwano
kaiwena Yaluyaluwa Tabuna, iya Yaubada ana mulolo, isuwaiyako siya nige Yudiya
tomoliyao kolili.
47 Kabo Pita iba, "Sauga bwaite Konilio yo ana boda Yaluyaluwa Tabuna sikalai
besiele tauna kona kita, na nige sowasowana tomo yabo iwalo-nuwaili yakato tabu
sibababitaiso waila mena."
48 Mwa Pita iloina siyababitaisoli Yeisu Keliso esana mena. Kabo muli mena Konilio
me ana bodao sikawanoi Pita koina tem mekalikava naga simiyamiya kaliyate tup-
waliyao yoi.

11

Pita iedeedede tomeliwo kolili Yelusalema koina

1 Apositoloyao yo tomeli meuloili siya simiyamiya Yudiya dedeina mena sibenalan
yakato siya nige Yudiya tomoliyao Yaubada ana walo sibenalanako yo sipei kateli mena.

2 Saugana Pita iyawatagili Yelusalema koina tomeliwo boda yabo, siya Mosese ana
loina simuliya yawasosi, Pita sikawa-naenae-yani siwalolau koina siba,
3 “Tawae kaiwena kulau kulusae siya nige nigwenigwe mumugana sikakalai to-
moliyao ali nume mena na mekamkavao wakekakekani?”
4 Kabo Pita ginauli meuloina iyawatagili koina iwalo-masala kolili iba,
5 “Tauna kona yau ele Yopa yakawakawanoi kabo yakenayan yabo iyawatagili
koliyau. Ginauli yabo yagitai kana koleya besiele kaleko tabatabana isuna esopali
sikabi-kalatan yo siyalawe-yatalu-yamaya bulibuli mena yo ilobima koliyau.
6 Manigu ilau kalona mena yo yakayakan, yo tupwali ule tumaliyao, yo ginauli
nenenenеli yo man evaevali yagitaili.
7 Kabo kaina yabo yabenalan iwalo koliyau iba, ‘Pita, kutolo, kuunuili na ukwekan.’
8 Na kainana yayamaisa yaba, ‘Imiyawa Guyau. Mosese ana loina iwalo-kausi mwa
nige sauga yabo yakakanili kisi yadumdum.’
9 Na melabui kainane yabenalani ilobimaya bulibuli mena iba, ‘Ginauline Yaubada
ikawa-namwanamwa-yagiliko kekan kaiwena, tabu ukakawa-dumdum-yagili.’
10 Meyaiyona ginauline iyawatagili koliyau muli mena kabo meuloina isaeyoi bu-
libuli mena.
11 Sauganane koina tomo yaiyona, siyawasali kaiwegu silaomaya Sisaliya, siyawatag-
ili numene koina yamiyamiya.
12 Yaluyaluwa Tabuna iwaloma koliyau iba, ‘Tabu nuwam ilalabulabui, kulaumo
mekamkavao.’ Kabo Yopa tomoliyao yoli sikis (6) tabe Sisaliya yoli yaiyona
mekaukavao kalau Sisaliya yo Konilio ana nume mena kalusae.
13 Bwaine koina Konilio ama wasa iyeyama yakato anelose yabo igitai itotolo ana
nume mena yo iba, ‘Tomo tupwali kuyawasali silau Yopa yo Saimoni esana siba Pita
siyoganiyama.
14 Naga wasa yabo iwalowen koliwo wasane koina kowa yo am nume kana tomiyayao
lebo kwalobai.’
15 Saugana yayatubu yaedeedede Yaluyaluwa Tabuna ilobi kolili besiele tauna kona
ilobima kolimai kaba yatubu koina.
16 Kabo yanuwatu-kalatan Guyau ana walo iba, ‘Yoni iyababitaisomiu waila mena na
Tamagu kani iyababitaisomiu Yaluyaluwa Tabuna koina.’
17 Na imayale koliyau yakato Yaubada imulolo kolili yo Yaluyaluwa Tabuna iwolena
kolili besiele tauna kona saugana tameli Guyau Yeisu Keliso koina imulolo kolila yo
Yaluyaluwa Tabuna iyeyama kolila. Walo yawasosi, nige sowasowana Yaubada ana
nuwatu yakausi.”
18 Saugana Pita ana walone sibenalan simwanou nige sikakawa-naenae-yani yoi na
Yaubada sitobalan siba, “Yawasosi siya nige Yudiya tomoliyao na Yaubada ipaisowako
kateli mena yo ali pwanoli koina sitagelakeile yo yawasi waluwaluna silobai.”

Tomeliwo yanuwa Antioki koina

19 Na tauna kona Sitibeni siunuyamateyako, kabo muli mena tokalomagigili tomeli
siyakamkamnali mwa tomeli Yelusalema silogabaen yo silogwaligwali. Tupwali
silobi dedei Ponisiya, tupwali silobi Saipilosi yo tupwali silobi Antioki yo wasana
namwanamwana siyawasayani siya Yudiya tomoliyaomo kolili.
20 Na tologwaligwali tupwali, siya tomo Saipilosi yo tomo Sailini, Yelusalema silo-
gabaen silobi Antioki yo bwaine koina siedeedede Giliki tomoliyao kolili yo Guyau Yeisu
wasana namwanamwana siyawasa kolili.
21 Guyau ana kaiwe imiyamiya kolili mwa koina tomo sibaibaiwa sinuwabui yo simeli
Guyau koina.
22 Tomeliwo Yelusalema wasane sibenalani mwa Banabasi siyawasa ilobi Antioki.

23 Saugana Banabasi iyawatagilima Antioki koina Yaubada ana mulolo kolili igitai
mwa iyaliyaya. Kabo ikabiyakaiweli yakato kateli meuloina sitalamwan yo ali meli
ikaiwe Guyau koina.
24 Kaiwena iya tomo namwanamwana yo sauga meuloina Yaluyaluwa Tabuna iloy-
apowon yo ana meli ilalaki mwa koina tomo sibaibaiwa sinuwabui yo simeli Guyau
koina.
25 Kabo Banabasi ilau Tasisi Saulo sabi loyaina.
26 Saugana Saulo ilobai yo iyogan mekanakava sivivilayoima Antioki. Saulo
yo Banabasi simiyamiya bolime kaigeda yo bwaine koina boda ekalesiya lalakina
siyakayakataili. Antioki koina Yeisu kana tomuliya esali waluwaluli sipei Kelisitiyani.*
27 Sauganane koina palopitao tupwali silaomaya Yelusalema silobi Antioki.
28 Kalikava yabo esana Agabusi itolo yo Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe mena tomo
ali wasa iwolena ipalopisai iba, “Guliyam lalakina kani iyawatagili yanuwa yaulina
mena.” (Na guliyam bwaite naga kani iyawatagili saugana tem Kalodiyasi iya iyamala
Loma ali toloina)†
29 Kabo siya tomeli siya simiyamiya Antioki koina ali nuwatu tem sagu mane
siyawasa tomeliwo kolili siya simiyamiya dedei Yudiya koina kali sagu kaiwena na
kaigeda kaigeda sipei besiele tawae sowasowali.
30 Siginauli besiele yo ali mulolone siwolena Banabasi yo Saulo kolili yo silawan
Yelusalema ekalesiya kali tobagunao kolili.

12

Anelose Pita iyoga-yawatagilan deli mena

1 Sauganane koina Kin Elodi iwalo ana tokaleya tomeliwo tupwaliyao silokalatagili
sabi yakamkamnali kabo siginauli besiele.
2 Yo tabe iwalo ana tokaleya yabo koina na Yemesa, iya Yoni kanakava, kaleya
kelepana mena iunuyamate kabo tokaleyane iginauli besiele.
3 Elodi igitai siya Yudiya siyaliyaya ana paisowane kaiwena kabo iwaloyoi ana
tokaleya Pita silokalatan. (Na nuwatunane iyawatagili soi kana wiki kalona mena soine
pwalawa nige mekana yisti sieebweli soina.)
4 Kabo Pita silokalatani yo sipei deli mena. Bwaine dedeine koina Elodi boda esopali
kolili Pita ipei nimali mena. Na boda kaigeda kaigeda kolili tokaleya esopali na siya Pita
sigite-kalatani kisi iyabubu. Boda yabo sigitekalatan malala, boda yabo pwasinasina,
boda yabo lolau yo boda yabo boniyai, sauga uloina uloina kolili. Elodi ana nuwatu
yakato tem mwalelikwa soina imwawasi Pita iyatala tomo manli mena.
5 Mwa Pita imiyamiya deli mena. Na sauganane koina Yeisu kana tomeliwo sikawanoi
samasamalulu Yaubada koina Pita kaiwena.
6 Boniyai kaigedamo imiya kabo Elodi Pita iyoga-yawatagilan yo iyatalayan tomo
manli mena. Na sen labui sikalaili Pita sipankalatan. Pita ikenokeno tokaleya labui
luwaluwalili mena. Tabe tokaleya tupwali deli kana gamwa sigitegite-kalatan.
7 Sauganane koina Yaubada ana anelose yabo iyawatagili. Kabo mayale yabo
iyawatagili deli mena Pita ana biliutusi koina. Anelose nimana ipei Pita leyaleyana
mena yo iyanoi iba, “Mwayamwayau kutolo.” Yo sen Pita nimana mena sitalivasi yo
sibeku.
8 Yo anelose iwalolau koina iba, “Kam kwama kulikwa yo kaem kana suma kupeili.”
Mwa Pita iginauli besiele yo anelose iwaloyoi, “Kaleko malamalawena balubaluna
ukwalai ukwabobowan yo muligu mena kulaoma.”

---

* **11:26:** Esana Kelisitiyani sipei kaiwena siya Keliso kana tomuliya. † **11:28:** Bwaite walone “Na guliyam bwaite naga kani iyawatagili saugana tem Kalodiyasi iya iyamala Loma ali toloina” tolelelele Luka ana etulan.

9 Mwa mulina mena ilau yo siyawatagili na iyamo nige ikakatai nuwana anelose
iyoga-yawatagilanama deli mena o nuwana kenonamo.
10 Togitekalatan tupwaliyao siloyagiulili yo tabe silaoma togitekalatan tupwaliyao yoi
siloyagiulili kabo silau kanasiga siyawatagili deli kana gamwa ana kaba mwawasi koina
gamwane kana gulune pwawati mena siginauli. Gulune iboma itasoke kabo siyawatag-
ili yo silalau yanuwane kamwasana yabo koina ee kabo anelose Pita ilogabaeni.

11 Pita kabo nuwana idudulai yo iba, “Kabo yawasosi yakatai Guyau ana anelose
iyawasayama ileboiyau Elodi ana kaiwe mena yo tabu Yudiya ali nuwatu sigiginauli
koliyau.”
12 Nuwana idudulai kabo ilau Meli ana nume mena, iya Yoni Malika sinana. Tomo
sibaibaiwa simiyagogo nume mena yo sikawakawanoi.
13 Pita ilaoma yo itolo nume kana gamwa ganamulina mena na ikipisi. Kabo gamasine
yabo numene kana topaisowa esana Loda ilau yakato gamwa isoke.
14 Na Pita kainana ikilala, yo ana yaliyaya kaiwena gamwa nige isosoke na isagena-
vivila ilau kanakavao ali wasa iwolena iba, “Pita iyaele itotolo yauli mena.”
15 Siwalolau koina siba, “Nuwana kuyauyaule.” Na iwalo-samasamalulu iba, “Yawa-
sosi, Pita iyaele yauli mena.” Yo kainana siyamaisa siba, “Nuwana ana anelose
bwaimwana.”
16 Pita iyaelemo ikipikipisi kabo silau gamwa sisoke yo sigitai mwa kateli sipitali.
17 Yo Pita nimana ikeleisinani kolili yakato simwanou kabo ali wasa iwolena Guyau
gubesina na ikele-yawatagilanama deli mena. Imwawasi iba, “Yemesa yo tomeli
meuloili ali wasa kwaolegili.” Yo ilogabaegili ilau dedei uloina koina.

18 Yanuwa ilayan tokaleyayao sigamwapakiki yo sitalawauwau kaiwena simatausi yo
nuwali ipwanopwano molosi siba, “Tawae iyawatagili Pita koina?”
19 Elodi iwalo tokaleya kolili Pita siloyai na nige silolobai. Kabo iwalo deli kana
gamwa togitekalatan siyoga-luseyagilima, ineliyagili Pita ana yawatagili kaiwena mwa
koina iwalo siunuyamateli. Ginauline mulina mena Elodi Yudiya ali dedei ilogabaen
ilobi Sisaliya koina imiyamiya.

Kin Elodi ana boita

20 Sauga mamalawena Elodi yo tomo Taiya yo Saidoni sigamwagamwa-pakiki. Na
bwaite sauga tomo Taiya yo Saidoni nuwanuwali sikawa-elieliyam Elodi mekalikava
kisi kan inuwai kolili kaiwena kali sikalakalaiya Elodi ana kaba loina koina. Mwa
silau Balasitusi koina, kin Elodi ana topaisowa lalakina yabo na sikawanoi isaguili.
Kabo Balasitusi ana sagu mena silaoma Elodi koina yo sikawanoi tem kaliyate yabo
igitesipwai na silogogo siedeedede ali gamwapakiki kaiwena yo kaleya silopei na
sikawa-elieliyam yoi.
21 Mwa kaliyatenane koina Elodi kwama wasawasana iluwui yo imiyasio kaba miya
wasawasana koina yo iedeedede tomo kolili.
22 Kabo tomo siyoga me ali tobali siba, “Nige tomo kainana besi na yaubada yabo
kainana bwaite.”
23 Sauganane koina Guyau ana anelose Elodi iunui yo kasiebwa lalakina ilobai
kaiwena igagasa ali tobalanna kaiwena yo Elodi genuwana Yaubada itobalan. Kabo
muli mena Elodi diyana kalona mena wesoweso sikan yo iboita.
24 Na tomeli Guyau ana walo siyalalaki yo siyadebalala dedei meuloina kolili mwa
koina tomo sibaibaiwa simeliyan.
25 Banabasi yo Saulo Yelusalema tomeliwo kali sagu siwolena kabo Yoni (esana
labuina Malika) siyogani yo mekalikava Yelusalema silogabaeni sivivilayoi silobi An-
tioki.

13

Yaluyaluwa Tabuna Paulo yo Banabasi iyawasali

1 Palopitao yo toyakayakatai tupwali siyaele ekalesiya Antioki koina siya Banabasi,
Simioni esana yabo siba kwapi duba, Lusiyasi iya tomo Sailini, Manaeni iya yagiyagigi-
wasi melumeluna Kin Elodi mekanakava silalaki toyawa yo tomo mwawamwawasina
iya Saulo.
2 Sauga yabo mekali guliyam sikalakisiye na sitapwatapwalolo Guyau koina. Kabo
Yaluyaluwa Tabuna iwalolau kolili iba, “Banabasi yo Saulo yayoganiliko yagu paisowa
kaiwena. Kwatalamwagili na silau paisowane kaiwena.”
3 Sauga yaboyoi mekali guliyam sikalakisiye yoi yo sikawakawanoi, imwawasi nimali
sipei Banabasi yo Saulo kulukululi mena yo siwalo-muloloili paisowane kaiwena kabo
siyawasali yo silau.

Paulo iwalo tokukula yabo manna sinae Saipilosi koina

4 Yaluyaluwa Tabuna tomo labuiwa iyawasali kabo silobi Selusiya yo waga mena
simwalisae sikuke silau bwanabwana Saipilosi koina.
5 Saugana siulisi Salamis koina sikaisulu kabo Yaubada ana walo siguguyeyani
Yudiya ali nume tapwalolo kaloli mena na Yoni (esana labuina Malika) mekalikava
paisowane isaguili.
6-8 Bwanabwanane meuloina silotakikili kanasiga siyawatagili Pepose taon. Bwaine
koina bwanabwana Saipilosi kana gavana esana Segiyasi Paulosi silobai. Iya tosonoga
yabo mwa Banabasi yo Saulo iyoganili nuwanuwana Yaubada ana walo siguguyeyani
ibenalani. Na iyamo gavana ana eliyam tomo Yudiya yabo esana Elimasi, esana
labuina Ba-Yeisu, iwalo-kausili yo ali edeedede ikawa-naenae-yani nuwanuwana
gavana yaluyaluwana ikabi-yabelu na tabu imemeli. Na Elimasi iya tokukula yo
tomwakomwakota yabo kaiwena sauga meuloina mwakota mena ipalopalopisai.
9 Kabo Saulo, esana labuina Paulo, Yaluyaluwa Tabuna iloyapowon yo Elimasi
imankulakulai,
10 yo iba, “Kowa Seitani natuna, ginauli meuloili namwanamwali siya kali tokalo-
magigili kowa. Kuyauyaule yo mwakota kana nuwatu koina ukalapowon. Sauga
meuloina kutonatonan tem walo yawasosi Guyau kaiwena ukawa-mwakomwakota-
yani, mwa koina tomo kutabe-suwalagili yakato tabu silalau Yaubada ana kamwasa
dudulaina koina.
11 Sauga bwaite Guyau ana loina kaikaiwena kani kulobai, kabo manim sinae yo nige
sowasowam dabwelo mayalena ugitai na sauga kubwakubwana kaiwena.” Sauganane
koina manna siboniboniyai mwa ikabikabilalaka nuwanuwana tem tomo yabo nimana
mena ikabilau na isagui.
12 Saugana gavana igitai tawae iyawatagili tokukulane koina mwa imeli kaiwena
Yaubada ana kaiwe igitai. Yo Guyau wasana namwanamwana kaiwena gavanane
nuwana iyai.

Silau yanuwa Antioki bwaimwa Pisidiya dedeina mena

13 Paulo yo kanakavao sikukeya Pepose, sisagena-lau siulisi Peliga bwaine Pamip-
iliya dedeina mena. Bwaine koina kabo Yoni Malika ilogabaegili na ivivilayoi ilau
Yelusalema.
14 Paulo yo Banabasi yanuwa Peliga silogabaeni yo silau siyawatagili yanuwa Antioki
iya bwaimwa dedei Pisidiya koina.* Yudiya ali sabati koina silau silusae yo simiyasio
nume tapwalolo kalona mena yo sibenabenali yo sigitagitaili.
15 Mosese ana loina kana buki yo palopitao ali buki siyasilili imwawasi yo tapwalolo
kana tobagunao walo siwolena tomo yabo koina ilau Paulo yo Banabasi ali wasa

* **13:14:** Yanuwa Antioki bwaite dedei uloina koina, nige iwalowalo Antiokine 13:1-3 koina kaiwena.

iwolena iba, “Kamakavao, tem tomone kali kabiyakaiwe yabo kolimiu nuwanuwamai kwawalo-masalan.”

16 Mwa Paulo itolo yo nimana ikeleisinan yo iba, “Kaukavao, kagu toki lalakina. Tomo Isileli yo komiu yanuwa uloili tomoliyao iyaele kwatapwaloloko Yaubada koina, kwabenali koliyau.

17 Boda Isileli ali Yaubada tubulao igitesipwaili yo ali sauga miya taumana Itipita koina ali boda idebalala yo ilalaki. Kabo Yaubada ana kaiwe mena iyoganli yo Itipita silogabaeni.

18 Bolime kana baibaiwa poti (40) silaulau ule mena yo mumugali naenaeli yo ali walo kololo meuloina ikalakisiye-yagili.

19 Mwa Yosuwa ana sauga mena Yaubada kaba loina kali baibaiwa seben me tomoliyao iyemwawasili dedei Kenani kalona mena yo bwatanone iwolena ana tomoyao Isileli kolili ali yanuwa besiele ana waloyameli.

20 Yakobo ana sauga Itipita koina kanasiga Isileli ali bwatano sikalai Kenani koina kana mamalawe bolime besiele powa andeledi yo pipti (450). Muli mena kabo Yaubada tobagunao tupwaliyao igitesipwaili iwolegili kolili na sibagunayagili kanasiga palopita Samuela ana sauga koina.

21 Kabo muli mena tomo Isileli siwalo Samuela koina siba, ‘Ama kin yabo kuyeyama kolimai.’ Kabo Yaubada ali kin igitesipwai yo iwolena kolili iya Kisi natuna esana Saulo iya susu Beniyamina na iloinayagili bolime kana baibaiwa poti (40).

22 Muli mena Yaubada Saulo ikelegabaen yo Deibida ipeiseyan kabo Saulo ana kaba miya ikalai iyamala kin na iya kaiwena Yaubada iba, ‘Deibida, Yese natuna, yalobai iya tomonane nuwanuwagu kaiwena katena besiele yau kategu yo yagu nuwatu meuloina kani iginaulili.’

23 Deibida tubunao kolili mwa Yaubada boda Isileli kali tolebo iwolena Yeisu, besiele ana waloyameli.

24-25 Masa kikiunamo Yoni Toyababitaiso ana paisowa iyemwawasi kabo Yeisu ana paisowa iyatubu. Tauna kona Yoni Toyababitaiso iguguye tomo Isileli meuloili kolili yo iwalo mumugali naenaeli kolili sinuwabui kabo iyababitaisoli. Sauganane koina iwalolau tomo kolili iba, ‘Nuwana ami nuwatu yakato yau tolebolebowa kwasanasanawa? Yawalo kolimiu, nigele, iya iyaele ilalaoma muligu mena. Na yau nige ilolonamwayagau yakato kaena kana suma yalivasi-gabaegili.’ ”

26 “Kaukavao, komiu Abelamo tubunao yo komiu yanuwa uloili tomoliyao iyaele kwapwalopwalou Yaubada koina, kita kolila mwa lebo wasana Yaubada iyawasayama.

27-28 Na Yelusalema kana tomiya mekalikavao ali toloinao nige sikakatai yakato Yeisu iya tolebolebo. Bwagana nige ana nae yabo silolobai na iyamo siwalolau Pailato koina iunuyamate mowoi. Saugana Yeisu iunuyamate mwa koina palopitao beyabeyali ali palopisai iyamala yawasosi, walone ali sabati kaigeda kaigeda Yudiya siyasiyasili ali nume tapwalolo mena.

29 Saugana naenaena meuloina siginauli koina imwawasi besiele Buki Tabu ana walo iya kaiwena, kabo siyaigabaen kelose mena yo sipei salai mena.

30 Na Yaubada ikele-yatoloyoi boita mena.

31 Yo kaliyate sibaibaiwa iyawayawatagili ana tomuliyayao kolili siya tauna kona mekanakavao Galili koina sisae Yelusalema. Sauga bwaite koina siya siyamala ana tokawa-yawasosi na wasana namwanamwana siyawayawasa-yani boda Isileli kolili.”

32 “Wasane namwanamwanane kai kakalaiyama yo kayawasa kolimiu besiele bwaite. Waloyameline tolebolebo kaiwena Yaubada iwaloyameli tubulao kolili,

33 ipaisowaiyako kita tubuliyao kaiwela iya Yeisu ikele-yatoloyoi boita mena. Besiele ana walo Same labuina koina, ‘Kowa natugu, kabona yakawa-natu-wagiwo.’

34 Yo tabe palopita Aiseya gamwana mena Yaubada iwaloba ‘Walo-mulolo
namwanamwali yawaloyamelili Deibida koina kani yaeliwa kolimiu.’ Kabo kaiwela
Yaubada Yeisu ikele-yatoloyoi boita mena na yona nige ibobowa.
35 Besiele Same 16 kalona mena Deibida iwalo-masala iba, ‘Nige sowana kutalam am
topaisowa yakayakasisina yona ipwasa yo ibowa.’
36 Deibida iwalo besiele na nige iedeedede ibomayoi kaiwena. Kaiwena Yaubada
ana nuwatu iginauli-wolili mwa iboita yo yona sipei salai mena tubunao mekanakavao
mwa koina yona ipwasa yo ibowa.
37 Na Yeisu, iya Yaubada ikele-yatoloyoi boita mena, yona nige ipwapwasa yo
ibobowa.
38 Kaukavao, yawalo yawasosi kolimiu Yeisu koina sowasowana ami pwanoli kali
nuwatu-pwaiki kwalobai.
39 Na tem yaiya iya imeliyan ana pwanoli kolili ilivasi. Mosese ana loina nige
sowasowana ami pwanoline kolili ilivasimiu.
40 Mwa wagitekalatagimiu yo palopitao ali walo tabu iyayawatagili kolimiu. Siya
Yaubada ana walo siwalo-masalagili besiele bwaite.
41 ‘Totalatalawasi komiu, yagu paisowa kani wagitai kabo nuwamiu sipwanopwano
na iyamo naga kwasawowoli kaiwena ginauli namwanamwali kani yapaipaisowaili
ami sauga mena. Na wasanane kani nige kwamemeliyani bwagana tem siyawasa
namwanamwai kolimiu.’ ”
42 Paulo ana edeedede iyemwawasi kabo Paulo yo Banabasi nume tapwalolo silo-
gabaeni mwa bodane sikawanoi kaiwe kolili nuwanuwali tem sivivilayoima sabati
ilalaoma na siedeedede yoi kolili.
43 Logogo imwawasi mwa yanuwa uloili tomoliyao siya simeliko Yaubada koina yo
tomo Yudiya sibaibaiwa siyamulikusuli Paulo yo Banabasi. Mwa Paulo yo Banabasi
siedeedede kolili yo sikabiyakaiweli yakato Yaubada iya tomulolo sauga meuloina
simeliyani, tabu ali meli ibebelu.
44 Sabati muli mena koina yanuwane tomoliyao sibaibaiwasosi silogogo na tem
Yaubada ana walo sibenabenalan.
45 Saugana Yudiya tomoliyao boda lalakina sigitaili kabo lamwa-polowe kateliyao
sipowon mwa Paulo sikalomagigilan siwalo-yanayanae molosi yo ana walo sikawa-
mwakomwakota-yani.

46 Mwa Paulo yo Banabasi me ali katepatu kainali siyamaisali siba, “Idudulai tem
Yaubada ana walo kayawasa bagunayani kolimiu na iyamo komiu Yaubada ana walo
kwasikotanani. Imiyawa. Kwaboma kwayatala-yagimiu yakato tabu yawasimiu
miyamiya yaina wakakalai. Mwa kani kalogabaegimiu yo kalau siya nige Yudiya
tomoliyao kolili.
47 Kaiwena Guyau loina iyeyama kolimai iwalo besiele bwaite. ‘Yapeimiu komiu
besiele mayale siya nige Yudiya tomoliyao kaiweli yo wasa namwanamwana kani
kwayawasayan na tem tomo silaoma dedei meuloina kolili lebo silobai.’ ”

48 Saugana boda siya nige Yudiya tomoliyao wasa bwaite sibenalan siyaliyaya yo
Guyau ana walo sikawa-namwanamwa-yani mwa siya Yaubada igitesipwaili yawasi
miyamiya yaina kaiwena meuloili simeliyani.
49 Yaubada ana walo bwaimwa wasana namwanamwana idebalala yanuwanane
dedeina meuloina koina.
50 Na Yudiya tomoliyao siya Paulo yo Banabasi sikalomagigi-lagili silau yanuwane
kana tobagunao kolili mekalikavao sinesineo siya esali lalakili sipwalou Yaubada koina
na siulamunamunaili. Kabo boda bwaite sitolo yo Paulo yo Banabasi sikalomagigi-lagili
yo sitawoili dedeine koina.

51 Mwa Paulo yo Banabasi kilakilala naenaena yabo siginauli bwaite kaeli
dekadekawana sikotatai-yani kaiwena tomone wasana namwanamwana sisikotanani.
Kabo Paulo yo Banabasi silogabaegili silau Ikoniyami.
52 Na tomeli siya simiyamiya Antioki dedei Pisidiya yaliyaya kateliyao sipowon yo
tabe Yaluyaluwa Tabuna iloyapowonli.

14

Ikoniyami koina

1 Paulo yo Banabasi silau Ikoniyami yo silusae Yudiya ali nume tapwalolo koina. Yo
besiele mumugali, siguguye me ali kaiwe mwa tomo sibaibaiwasosi simeli, tupwali
Yudiya tomoliyao yo tupwali siya nige tomo Yudiya tabe.
2 Na tomo Yudiya siya Paulo ana walo nige simemeliyan silau siya nige Yudiya
tomoliyao kolili yo siyetalapili tomeliwo kaiweli kabo siya nige Yudiya simunamunai
mwa koina Paulo yo Banabasi yo tomeliwo sikalomagigi-lagili.
3 Sauga imamalawe Paulo yo Banabasi simiyamiya yanuwane koina me ali katepatu
sigugugugugye Guyau kaiwena na Guyau kaiwe iwolena Paulo yo Banabasi kolili.
Ginauli kaba nuwapwanopwano sibaibaiwa sipaisowaili mwa koina tomo meuloili si-
waloba, “Yaubada ana mulolo wasana Paulo yo Banabasi siwalowalowen bwaimwana
walo yawasosi.”
4 Na tomone yanuwa mena kali boda siyakasa, tupwali silau Yudiya tomoliyao kolili
na tupwali silau apositolo siya Paulo yo Banabasi kolili.*
5 Kabo Yudiya yo siya nige Yudiya tomoliyao mekalikavao ali tobagunao siloina
toyawa yakato apositolo labuine siyakamkamnali yo tabe siunuili veku mena.
6 Na apositolo labuine wasane sibenalani kabo Pisidiya dedeina silogabaen yo
siyabubu silau Laikoniya dedeina mena yanuwa Lisitila yo Dabi yo yanuwa siya
simiyamiya salili mena.
7 Yo wasana namwanamwana siguguyeyani kolili.

Yanuwa Lisitila koina tomo yabo kaena sinae

8 Yanuwa Lisitila koina tomo yabo sinana ikabiyan kaena naenaeli iyaele yo nige
sauga yabo ilolokeikeile.
9 Tomone imiyasio yo Paulo ana edeedede ibenabenalani. Paulo manna ilau tomone
koina yo igitai imeli yo sowasowana inamwanamwa.
10 Kabo Paulo iyoga iba, “Kutolo kaem mena.” Sauganane koina tomone isagena-tolo
yo ilokeikeile.
11 Tomo meuloili Paulo ana paisowa sigitai tobelune iwoisi mwa siyoga kaina
Laikoniya koina siba, “Yaubadao sikaisulu silobimako kolila, kali koleya besiele tomo.”
12 Tomone siba Paulo iya yaubada ‘Emisi’ kaiwena iya toedeedede yo siba Banabasi
iya yaubada ‘Susi’.†
13 Na yaubada esana Susi ana nume tapwalolo imiyamiya yanuwa kana gana dage-
lana mena. Susi ana topwaoli bulumakau tataoliyao tupwali yo mayau lalali siyelanli
ikalaili ilawagilima yanuwa kana gamwa kaba lusae mena kaiwena iya yo yanuwane
tomoliyao nuwanuwali sipwaoli apositoloyao kolili.
14 Na saugana Paulo yo Banabasi wasane sibenalani mwa kali kwama sitabeigalili
kaiwena nige nuwanuwali mumugane bwaine yo sisagena silau silusae boda luwali
mena yo siyogayoga siba,

---

* **14:4:** Buki bwaite kana tolelelele Luka Paulo yo Banabasi iyoga-yagili siyamala apositolo. Na apositolo kana bui tosagenawasa. † **14:12:** Giliki sibatoko Emisi iya yaubadao ali tosagenawasa yo ali toedeedede. Esana labuina Emisi kaiwena Mekiuli. Tabe sibatoko Susi iya yaubadao ali taubala. Esana labuina Susi kaiwena Yupita.

15 “Tautaubalao, tawae kaiwena mumugane bwaite waginaginauli? Kai tomo
besiele komiu, kalaoma wasana namwanamwana kayawasa kolimiu na yaubada
mwakomwakotali siya kwasikotanagili yo kwanuwabui yo kwameli Yaubada
meyawasina koina iya bulibuli, yanuwa yaulina, dumwakali yo ginauli meuloili kali
toyamayale.
16 Beyabeyana Yaubada tomo meuloili italamwagili sibomamo ali nuwatu mena
siloinayagili.
17 Na tomo meuloili sowasowali Yaubada ana paisowa sigitai. Ginauli
namwanamwali iyamayaleliko kaba gite bwaimwa galewa iyeyawa ilobimaya bulibuli
mena yo kan iyeyawa kwamasuli lalakina na katemiu yaliyaya sikalapowon.”
18 Bwagana tomo meuloili walone bwaite sibenalanako, na iyamo nige simemeliyani,
nuwanuwalimo sipwaoli apositoloyao kolili.
19 Kabo muli mena Yudiya tomoliyao tupwali silaomaya Antioki yo Ikoniyami kolili
kabo boda nuwali sikoi. Yo siyoganli mekalikavao kabo Paulo veku mena siunui yo
siniuli-yawatagilan yanuwane kana gana dagelana mena, sibatoko yakato iboitako.
20 Na tomeliwo wasa sibenalan kabo silau Paulo simiya-takikilani, kabo itolo yo
ipileyoi yanuwa mena mekanakavao. Sikeno yanuwa ilayani kabo Paulo yo Banabasi
silogabaegili silau Dabi.

Paulo yo Banabasi sipileyoimayoi kamwasane koina

21 Paulo yo Banabasi wasana namwanamwana siguguyeyani Dabi koina yo tomo
sibaibaiwa simeli yo simuliya. Imwawasi kabo sipileyoi silau Lisitila, Ikoniyami yo
Antioki dedei Pisidiya koina.
22 Yo tomeliwo waluwaluli sikabiyakaiweli yo siwalo-kalatagili ali meli Yeisu kaiwena
tabu ibebelu yo siwalolau kolili siba, “Polowe sibaibaiwa kani talobaili muli mena kabo
talusae Yaubada ana kaba loina koina.”
23 Yanuwa kaigeda kaigeda kolili Paulo yo Banabasi tomeliwo kali tobagunao sigite-
sipwaili. Guliyam sikalakisiyeyan yo sikawakawanoi kaiweli siba, “Yaubada, tobagu-
nao bwaite siya simeliyagiwoko kapei-suwalagili, kuwalo-muloloili yo ugitekalatagili.”
24 Dedei Pisidiya silogabaen silau siyawatagili yanuwa Peliga dedei Pamipiliya koina.
25-26 Yo wasana namwanamwana siguguyeyani Peliga tomoliyao kolili kabo silo-
gabaegili yo siyawatagili silobi Atalaiya, waga yabo koina simwalisae yo sikuke sipi-
leyoi silau Antioki iya dedei Siliya. Na beyabeyana bwaine Antioki koina toekalesiyayao
sikawanoi Paulo yo Banabasi kaiweli yo nimali sipeili kulukululi mena yo siwalo-
muloloili yo siyawasali Yaubada ana paisowa kaiwena.
27 Ali takikili yo ali paisowa imwawasi Paulo yo Banabasi siyawatagilima Antioki
koina kabo toekalesiyayao siyoga-gogonagili yo ginauli meuloina siwalo-masalan kolili.
Tawae Yaubada iginauli kolili siedeedede-yani kolili yo siba, “Yaubada meli kana
gamwa isokeyako siya nige Yudiya tomoliyao kaiweli.”
28 Kabo Paulo yo Banabasi simiyamiya Antioki sauga imamalawe tomeliwo meka-
likavao.

15

Tomeliwo meuloili silogogoma Yelusalema na siloina tem tomeliwo siya nige tomo Yudiya nigwenigwe sikalai o nigele

1 Tomo tupwali silaomaya Yudiya silobi Antioki siyakayakatai tomeliwo kolili siba,
“Nige sowasowamiu lebo kwalobai kanasiga tem tatao nigwenigwe mumugana sikalai
besiele Mosese ana loina.”
2 Saugana ali yakayakatai sibenalan Paulo yo Banabasi simunamunai yo mekalikavao
sigamwapakiki lalakina. Kabo tomeliwo Paulo yo Banabasi yo tupwaliyoi sigitesipwaili

yakato sisae Yelusalema apositoloyao yo ekalesiya kana tobagunao sigitaili nigwenigwe nuwatuna kaiwena.
3 Mwa Antioki ekalesiyao siyawasali sisasae yo dedei Ponisiya yo Sameliya silulikwa. Bwaine koina Paulo yo Banabasi tomeli silobaili yo ali wasa siwolena yakato tomo sibaibaiwa siya nige Yudiya simiyamiya Antioki dedei Pisidiya, Ikoniyami, Lisitila yo Dabi sinuwabui yo simeli Yeisu koina. Kabo Ponisiya yo Sameliya tomeliwone wasane sibenalani yo siyaliyaya lalakina.
4 Saugana siyawatagili Yelusalema mwa toekalesiya mekalikavao apositoloyao yo tobagunao Paulo yo Banabasi siyoganli kabo ginauli meuloina tawae Yaubada italamwan Paulo yo Banabasi nimali mena sipaisowai ali wasa siwolena kolili.
5 Na tomeli tupwali, siya simiyamiya Palisi ali boda koina, sitolo yo siwalo siba, “Temga tomeli siya nige Yudiya tomoliyao siwaloyameli yakato Mosese ana loina siobigai yo nigwenigwe mumugana sikalai kabo tatalam siyamala toekalesiya.”

6 Mwa apositoloyao mekalikavao tobagunao simiyagogo yo siedeedede nuwatune kaiwena.
7 Siedeedede tupwana imamalawe mulina mena kabo Pita itolo yo iwaloba, “Kaukavao, wakataiyako tauna kona ala boda luwana mena Yaubada igitesipwaiyau wasana namwanamwana yaguguyeyani bodane siya nige Yudiya tomoliyao kolili yakato sibenalani yo simeli.
8 Yaubada iya tomo meuloili kateli ikataili, Yaluyaluwa Tabuna iwolena kolili besiele iyeyamako kolila, na koina takatai Yaubada iyaliyaya kaiweli yo ikatailiko.
9 Nige kaba yakasa yabo igiginauli siya yo kita ala boda koina kaiwena kateli ikabiyakapwali ali meli mena.
10 Tawae kaiwena tem polowe meuloina tagwaui pwatali mena na Mosese ana loina simuliya? Tem taginauli besiele kani Yaubada taulamunamunai. Wagitai, polowene tubulao tauna kona nige sowasowali sikalai yo bwaite sauga kita besiele.
11 Nige sowana. Kaiwena ala meli besiele bwaite, Guyau Yeisu Keliso ana mulolo mena siya yo kita lebo talobai.”

12 Kabo muli mena Paulo yo Banabasi sitolo yo siedeedede ali takikili kaiwena. Ginauli kaba nuwapwanopwano Yaubada ipaisowaili siya nige Yudiya tomoliyao luwali mena siwalo-masala kolili. Saugana siedeedede tologogo meuloili simiya-mwanou.
13 Ali edeedede imwawasi kabo Yemesa itolo yo iba, “Kaukavao, kwabenali koliyau.
14 Saimoni Pita iyaele iwalo-masala namwanamwai kolila yakato Yaubada ana nuwatu iyakenayagila saugana tupwali igitesipwaili siya boda nige Yudiya tomoliyao kolili na siya siyamala ana tomoyao.
15 Beyabeyana palopita silele Buki Tabu mena ginauline bwaite kaiweli siba,
16 ‘Muli mena kani yapileyoima yo Deibida ana nume iguguliwa yayatoloyoi. Ana kaba tatagwaligwali kani yakatububunan na yakabiyoi.
17-18 Mwa koina tomo yanuwa yaulina mena sinuwabui yo Yaubada simeliyan. Yo besiele siya nige Yudiya tomoliyao yagitesipwaili na siyamala yagu tomoyao. Yaubada ana walo bwaite, yo beyabeyana ginauline iyawatagiliko.’ ”
19 Yo Yemesa iwaloyoi, “Mwa yagu nuwatu bwaite besiele. Boda siya nige Yudiya tomoliyao sinuwabuiko yo simeli Yeisu koina, tabu kali polowe tapeipei yakato Mosese ana loina meuloina simuliya.
20 Ali leta talele yo ali wasa taolena yakato kanne kokotomo kolili sipwaopwaoliyanne tabu koina sikekekan, tabu sigaganawali yo tabe tabu kwasine sinunuma. Yaboyoi na tem ebaebai galogalona sikikimoi na iboita tabu sikakan.
21 Walo yawasosi nige sowana Mosese ana loina tatom-gabaen kaiwena bagubagunana kanasiga sauga kabona, Mosese ana loina siguguyeyan yanuwa kaigeda kaigeda

koina yo besiele sauga bwaite sabati kaigeda kaigeda siyasiyasili Yudiya ali nume tapwalolo mena.”

Tologogo Yelusalema koina leta siyawasa

22 Kabo apositoloyao mekalikavao tobagunao yo toekalesiya meuloili siloina yakato tomo tupwali sigitesipwaili ali bodane luwali mena na siyawasali, mekalikavao Paulo yo Banabasi silau yanuwa Antioki. Mwa tomo labui sigitesipwaili Yudasa, iya esana sipei Basabasi yo tabe Sailasa, siya yoli labuine tomeliwo siyakasisi-yagili.
23 Letane siwolena kolili yo silokalai.

Letane ana walo bwaite besiele. “Kamatoki komiu kamakavao. Kai apositoloyao yo toekalesiya kali tobagunao leta bwaite kalele tomeliwo kolimiu, komiu nige Yudiya tomoliyao kwamiyamiya nuwana yanuwa Antioki dedei Siliya o nuwana dedei Silisiya kolili.
24 Wasa kabenalanako yakato tomo tupwali ama boda mena silaowa, yo ali edeedede kaiwena yaluyaluwamiu sikabi-yabeluli yo nuwamiu sitomatoma na kai nige ama walo besiele na silaowa siya siboma ali nuwatu.
25 Mwa koina meuloimai katalam na tomo tupwali kagitesipwaili yo kayawasaliwa kolimiu mekalikavao ala eliyamwao namwanamwali Paulo yo Banabasi.
26 Walo yawasosi, Paulo yo Banabasi yawasili sitalamwan ala Guyau Yeisu Keliso ana paisowa kaiwena. Siya tauna kona wasana namwanamwana siluwewasa-yani na tomo sitonan tem siunuyamateli.
27 Tabe Yudasa yo Sailasa kayawasaliwa kabo kani siwalo-masala kolimiu tawae letane kalele kalona mena.
28 Yaluyaluwa Tabuna iloina yo kai kaloina tabu polowe sibabaibaiwa kapepeili kolimiu. Inamwanamwa tem Mosese ana loina lalakili kwamuliya na siya bwaite besiele.
29 Kanne kokotomo kolili sipwaopwaoliyanne tabu wakakanli, tabu wagaganawali yo tabe tabu kwasine kwanununa. Yaboyoi na tem ebaebai galogalona sikikimoi na iboita tabu wakakan. Tem bwaite loinane kwayakasisi-yagili inamwanamwa. Kaiyoni.”
30 Mwa tomone siyawasali yo silobi Antioki kabo toekalesiyayao siyoga-gogonagili yo ali leta siwolegili.
31 Saugana toekalesiyayao letane siyasili siyaliyaya lalakina kabiyakaiwene kaiwena.
32 Yudasa yo Sailasa, siya palopitao, siedeedede lalakina toekalesiyayao kolili kabo toekalesiyayao kateli sipatu yo ali meli ikaiwe.
33-34 Simiyamiya sauga tupwana imamalawe kabo Antioki toekalesiyayao Yudasa yo Sailasa siwalo-muloloili yo siyawasali sipileyoi Yelusalema na bwaine koina Yudasa yo Sailasa ali paisowa siwalo-masalan Yelusalema ekalesiyao kolili siya tauna kona yoli labuine siyawasali silau Antioki.
35 Na Paulo yo Banabasi simiyamiya Antioki yo mekalikavao tomo tupwaliyoi Guyau kainana siyakayakatai yo siguguyeyan.

Paulo yo Banabasi sigamwapakiki Malika kaiwena

36 Kaliyate tupwaliyoi imwawasi Paulo iwalolau Banabasi koina iba, “Tapileyoi talau yanuwane siya tauna kona tatakikiliwa kolili Guyau wasana taguguyeyanwa kolili, na tomeliwo waluwaluli tagitaili gubesi ali miyamiya.”
37-38 Banabasi nuwanuwana Yoni iya esana labuina Malika siyogan mekalikava, na Paulo nige ana nuwatu besiele kaiwena tauna kona Yoni Malika ilogabaegili Peliga koina (dedei Pamipiliya), nige mekalikava sipapaisowa.
39 Yoli labuine sigamwapakiki lalakina Malika kaiwena mwa silogwaligwali, yabo ilosuwala yo yabo ilosuwala. Banabasi Malika ikalai mekanakava sikuke silau Saipilosi.
40 Na Paulo Sailasa igitesipwai yo iyogan mekanakava. Toekalesiyayao Antioki koina sikawanoi Yaubada koina igitekalatagili yo iwalo-muloloili, kabo silogabaegili.

41 Silau dedei Siliya yo Silisiya sitakikili na tomeli bodaliyao sikabiyakaiweli.

16

Paulo yo Sailasa Timoti siyogan mekalikava

1 Silau yanuwa Dabi kabo muli mena silau Lisitila. Paulo tomeli yabo ilobai esana
Timoti, sinana Yudiya sinena iya Yeisu kana tomeli yabo, na tamana tomo Giliki.
2 Tomeli siya simiyamiya yanuwa Lisitila yo Ikoniyami Timoti sikawa-
namwanamwa-yani.
3 Paulo nuwanuwana siyogani mekalikava silotakikili mwa Paulo iwalo Timoti nig-
wenigwe ikalai besiele Mosese ana loina mesabana Yudiya tomoliyao dedeine koina
tabu Timoti sikakalomagigilan kaiwena meuloili sikatai iya tamana tomo Giliki. Mwa
Timoti iginauli besiele.
4 Saugana silau yanuwa kaigeda kaigeda kolili apositoloyao yo tobagunao siya
Yelusalema ali nuwatu siwaloweni tomeliwo kolili yakato loinane esopaline siobigaili.
5 Kabo tomeliwo ali meli ikaiwe yo ali boda ilalalalaki kaliyate kaigeda kaigeda.

Paulo kenona mena tomo Masidoniya igitai

6 Dedei Piligiya yo Galetiya silusae sitakikili yo wasana namwanamwana
siguguyeyani bwaine koina kaiwena Yaluyaluwa Tabuna Paulo yo ana eliyamwao
ikausili tabu dedei Eisiya koina silulusae.
7 Saugana silusae dedei Misiya ali nuwatu yakato silauyoi silusae dedei Bidiniya na
Yeisu Yaluyaluwana ikausili.
8 Mwa dedei Misiya siloluwaluwali silau kabo silobi Tilowasi.
9 Boniyai mena Paulo kenona mena tomo yabo iya tomo Masidoniya igitai itotolo
ikawakawanoi Paulo koina iba, “Kulaoma Masidoniya dedeina mena na kusaguimai.”
10 Kenonane mulina mena kabo kai* kakatububu yo kalauyoi dedei Masidoniya
kaiwena ama nuwatu Yaluyaluwa Tabuna nuwamai ikoi mwa koina kakatai Yaubada
iyoganimaiko na wasana namwanamwana kaguguyeyani tomone kolili.

Pilipai koina Lidiya imeli

11 Yo kamwalisae waga mena yo Tilowasi kalogabaen kasagena dudulaimo kalau
Samotilesi. Koina kakeno, yanuwa ilayani mwa kabo kakukeyoi kalau Niyapolis.
12 Kabo kaemai mena kalau Pilipai iya yanuwa lalakina Masidoniya ana dedei mena.
Beyabeyana dedeine bwaite lugulugumna kabo Loma silaoma yo sisepa, nume baibai-
wali sikabili iyamala Loma ali taon yabo. Kamiyamiya kaliyate tupwana ibaibaiwa.
13 Kaliyate sabati mena kalau kayawatagili yanuwane kana gana dagelana mena
waila salina mena, kaiwena kakataiyako siya Yudiya ali kaba kawakawanoi wailane
salina mena. Kabo kamiyasio yo kaedeedede sinesineo kolili siya silaoma simiyagogo.
14 Siya sibenabenali kalikava yabo esana Lidiya, yanuwa Taiyatila sinena, iya kaleko
wasawasa pepolo igimwagimwala-yagili, yo iya itapwalolo Yaubada koina. Kabo
katena Yaubada isoke yo Paulo ana walo Yeisu kaiwena imeliyan.
15 Lidiya yo ana nume kana tomiya kayababitaisoli kabo ikawanoi kolimai iba,
“Tem ami nuwatu yameli yawasosi Guyau koina, kwalaoma kwamiyamiya yagu nume
mena.” Kabo katalam na kalau ana nume mena.

Paulo yo Sailasa sipeili deli mena

16 Kaliyate yabo kalalau kaba kawakawanoi wailane salina mena na gamasine
yabo kalobai, iya topaisowa yabo na ana tautaubalao tauna kona sigimwalai. Yo iya
yaluyaluwa biki imiyamiya koina mwa sowasowana iwalo tawae naga iyawatagili

* **16:10:** Bwaite Tilowasi koina, Luka, iya bukine bwaite kana tolele, Paulo me ana bodao ilusae kolili mwa isaguili. Mwa bwaite iya kaiwena Luka iba kai.

sauga muli mena. Ana paisowane koina mane lalakina ikalakalai ana tautaubalao kaiweli.
17 Gamasinene iyamuli-kusuli mulimai mena mekamakava Paulo na iyogayoga iba, “Tomone bwaite Yaubada Tomiyasaesosi ana topaisowao, silaoma yo lebo kana kamwasa wasana siyawasayani kolimiu.”
18 Kaliyate ibaibaiwa iyogayoga-samasamalulu kabo Paulo yona ikwatakwata mwa itagelakeile yo yaluyaluwa biki koina iwalolau iba, “Yeisu Keliso esana mena yawalo koliwo kuyawatagili gamasinene kulogabaeni.” Sauganane koina yaluyaluwa bikine iyawatagili gamasinene koina yo ilowasi.
19 Saugana ana tautaubalao gamasinene sigitai na sikatai yakato ali mane ana kaba laoma inaeko, mwa silau Paulo yo Sailasa sikabi-kalatagili yo sitabe-niuniulili silawagili toloinao kolili maketi ana dedei mena sabi yatala-yagili.
20 Mwa sipeili toloinao manli mena yo siba, “Tomo bwaite siya Yudiya tomoliyao, silaoma na ala yanuwa tomoliyao siula-munamunaili yo talawauwau lalakina iyawatagili.
21 Kaiwena mumuga uloina siyakayakatai-yani, mumugane siya nige ala loina itatalam yakato kita Loma ana kaba loina tomoliyao takalai yo tapaisowai.”
22 Yo boda lalakina sitolo yo kalikavao sisaguili Paulo yo Sailasa siyokoi-yagili, mwa toloinao siwalo tomo tupwali Paulo yo Sailasa kali kwama silololi yo balae sikalai dagelali mena sisapili.
23 Sisapili lalakina imwawasi sitabe-sikosikoko-wagili siniulili silawagili deli mena sipei-luseyagili, togitekalatani kana loina siwolena iya igitekalatan namwanamwaili tabu siyayabubu.
24 Togitekalatani kana loina ibenalani mwa tomone labui ikalaili yo ilau ipeili biliutusi kikiuna koina deli kalona mena yo mayau polopoloweli yabo kewa mena yo yabo yauli mena na luwaluwalili mena kaekaeli siyasolali silusae yo sikokalatagili.

Deli togitekalatan imeli

25 Boniyai luwaluwalina mena Paulo yo Sailasa sikawakawanoi yo siwaliwali Yaubada koina. Ali tali pilisin siyaele sibenabenali kolili.
26 Kabo mwanikiniki lalakina inuku yo deli kana wauwau inukui yo imwasali. Sauganane koina gulu meuloili sitasoke yo siya simiyamiya deli kalona mena kali pani sitalivasi.
27 Saugana deli kana togitekalatan ikeno-tolo yo igitai gulu meuloili sitasokeko, ibatoko yakato deli kana tomiya meuloili siyabubuko, mwa ana kelepa kaleya iniwisiyama yakato iboma isakonayamate.
28 Na Paulo manna ilau igitai mwa iyoga kainana lalakina mena iba, “Eliyam, tabu kubomayoi kusasakona-yamatewo, kai ele meuloimai kamiyamiya.”
29 Kabo togitekalatani iyoga ana topaisowao kolili yo odam sikalaiyama koina. Yo ikalai isagena-lusae, me ana tabubu ilau tutulina italu-sakonayani Paulo yo Sailasa kaeli mena.
30 Kabo muli mena itolo yo iyoga-yawatagilagili yauli mena yo iwalolau kolili iba, “Tautaubalao, tawae yaginauli na lebo yalobai?”
31 Mwa kainana siyamaisa siba, “Guyau Yeisu kumeliyani na lebo kulobai, kowa yo am nume kana tomiyayao.”
32 Yo Yaubada ana walo siguguyeyani iya yo ana nume kana tomiya kolili.
33 Boniyainane koina, deli kana togitekalatani Paulo yo Sailasa ikalaili kali sapi gailiyao ideulili, mwa sauganane koina iya yo ana nume kana tomiya meuloili sibabitaiso.
34 Kabo iyoganli silau ana nume mena kani ipaisowai yo sikekan, yo mekanakavao ana nume kana tomiya meuloili yaliyaya sikalapowon kaiwena simeliko Guyau koina.

35 Yanuwa ilayani toloinao siwalo pilisiman kolili silau deli kana togitekalatan koina
siba, “Tomone labuine kulivasili.”
36 Mwa deli kana togitekalatani iwalolau Paulo koina iba, “Toloinao walo siyawasa
kaiwemiu kowa yo Sailasa kalivasimiu yo me ami yaliyaya kwalau.”
37 Na Paulo iwalolau pilisiman kolili iba, “Kai Loma ana kaba loina tomoliyao.
Toloinao nige siyayatala-baguna-yagimai na iyamo siloina sisapi-bwagabwagaimai
boda manli mena yo sipei-luse-yagimai deli mena. Kabo nige sowana siwalo yo kaboma
kalowasi-wadam. Siboma silaoma yo siyoga-yawatagilagimai.”
38 Mwa pilisiman sipileyoi silau toloinao kolili yo Paulo kainana siwaloweni. Saugana
toloinao kainanane sibenalani yakato Paulo yo Sailasa siya Loma ana kaba loina
tomoliyao mwa simatausi.†
39 Yo silau deli mena sikawa-soli Paulo yo Sailasa kolili. Kabo siyoga-yawatagilagili
deli mena yo sikawanoi kolili yanuwane silogabaeni.
40 Kabo deli mena siyawatagili silau Lidiya ana nume mena na tomeli sigitaili yo
sikabiyakaiweli kabo muli mena yanuwane silogabaen.

17

Paulo yo Sailasa silau Tesalonaika

1 Kabo silau dedei Amipipoli yo dedei Apoloniya siloluwaluwali silau siyawatagili
Tesalonaika. Yanuwane koina Yudiya ali nume tapwalolo yabo imiyamiya.
2 Yo Paulo ilau ilusae ali nume tapwalolo mena, besiele ana paisowa dedei meu-
loina kolili. Imiyamiya wiki yaiyona na sabati kaigeda kaigeda Buki Tabu iyasili yo
iyakayakatai tomo kolili.
3 Ana yakayakataine kolili ikabi-yamayale yakato Buki Tabu ana walo tomala Me-
saiya kamkamna ilobai yo iboita yo kabo muli mena itoloyoi. Tabe iwaloyoi iba, “Yeisu
iya wasana yayawayawasayani kolimiu, iya Mesaiya.”
4 Tomo Yudiya tupwali yo Giliki tomoliyao siya Yaubada simeliyani sibaibaiwa yo
tabe sinesineo esali lalakili sibaibaiwa mekalikavao meuloili Paulo ana walo sikawa-
yawasosi-yani mwa sitalamwagili Paulo yo Sailasa kolili.
5 Na tupwaliyao Yudiya tomoliyao Paulo ana walo sisikotanan silamwa-polowe kabo
silau kamwasa mena tolobwagabwaga tupwali siya mumugali naenaeli sikalaili yo
siyaboda kaigedai kabo yanuwa tomoliyao siula-munamunaili yo talawauwau lalakina
iyawatagili. Kabo boda lalakina sisagena silau Yesoni ana nume mena, sibatoko Paulo
yo Sailasa siyaele, ali nuwatu yakato silokalatagili yo numene koina sitabe-niuniulili
silawagili tomo manli mena.
6 Na iyamo nige silolobaili, mwa Yesoni mekanakavao tomeli tupwali silokalatagili yo
silawagili yanuwa kana toloinao kolili. Yo siyogayoga siba, “Paulo me ana bodao tomo
ali miyamiya sisibayanae dedei meuloili kolili na sauga bwaite silaomako ala dedei
mena.
7 Iyaele Yesoni iyoga-mwaliseyagili ana nume mena. Siya meuloili Sisa ana loina
silikwai kaiwena siwalowalo yakato kin uloina yabo iyawatagiliko iya esana Yeisu.”
8 Saugana boda lalakina yo yanuwa kana toloinao walone sibenalani kabo simuna-
munai molosi yo sitalawauwau lalakina.
9 Mwa toloinao siwalo Yesoni me ana bodao kolili siba, “Mane tupwana kwaeyama
kolimai na mesabana kalivasimiu kwalau.” Mwa koina Yesoni me ana bodao manene
siwolena kolili kabo silivasili yo silogwaligwali.

Paulo yo Sailasa silau Beliya

† **16:38:** Loma ana loina imiyamiya iwawalo nige sowana Loma ana kaba loina tomoliyao sipeili deli mena tem nige siyayatala baguna.

10 Iboniyai kabo tomeli Paulo yo Sailasa siyawasali silau Beliya. Saugana siyawatagili
Beliya silau Yudiya ali nume tapwalolo mena.
11 Na Yudiya tomoliyao siya simiyamiya Beliya koina mumugali nige besiele siya
simiyamiya Tesalonaika koina, siya tomo namwanamwali kaiwena kateli sisoke yo
sibenali namwanamwa nuwanuwasosili wasana namwanamwana sibenalani. Mwa
kaliyate kaigeda kaigeda Buki Tabu siyasiyasili kaiwena nuwanuwali Paulo ana walo
kana yawasosi silobai.
12 Yudiya tomoliyao sibaibaiwa simeli tabe Giliki sinesineo siya esali lalakili yo Giliki
tatao sibaibaiwa molosi mekalikavao.
13 Na siya Yudiya tomoliyao simiyamiya Tesalonaika koina wasane sibenalani yakato
Paulo ilau Beliya na Yaubada ana walo iguguyeyani. Kabo sitolo yo silau Beliya tomone
siula-munamunaili yo sikasokaso-keikeile.
14 Sauganane koina kabo tomeliwo Paulo siyawasa ilobi dekawa mena sabi kuke
Akaya dedeina kaiwena na Sailasa yo Timoti simiyamiya Masidoniya dedeina mena.
15 Tomeliwo tupwaliyao mekalikava Paulo waga mena simwalisae kabo sikuke Ateni
kaiwena kabo muli mena sivivilayoima na Paulo kainana siwaloweni Sailasa yo Timoti
kolili yakato tem ali paisowa imwawasi silomwayamwayau silau Ateni na Paulo sisagui.

Paulo ana miyamiya yanuwa Ateni koina

16 Saugana Paulo iyaele Ateni Sailasa yo Timoti isanasanaili, nuwana inae me ana
nuwapolowe kaiwena igitai kokotomo sibaibaiwa siginaulili, tomo siyatololi yanuwa
kalona mena yo simeliyagili yo sikukula esali mena.
17 Mwa ilau Yudiya ali nume tapwalolo mena yo mekanakavao Yudiya yo siya nige
Yudiya tomoliyao na iyamo Yaubada siyakasisiyan, siedeedede besiele kaliyate kaigeda
kaigeda. Tabe ilau kaba maketi koina tomo ilobaili yo mekanakavao siedeedede.
18 Tonuwatu sonosonoga tupwali, siya bodaline esali siba Epikulio yo Sitoiki
silau Paulo mekalikava sigamwapakiki.* Tupwali siba, “Toyauyaule bwaite, tawae
nuwanuwana iwalowen?” Na tupwaliyao kainali siyamaisa siba, “Kai ama nuwatu
iguguguguye dedei uloi ali yaubadao kaiweli.” Siwalo besiele bwaite kaiwena Paulo
iguguye Yeisu yo toboita ali toloyoi kaiwena.
19 Mwa Paulo siyogan yo silawan tautaubalao lalakili kolili bodane esana sipei
Aliopegasi. Kabo siwalolau koina siba, “Tem sowasowana yakayakatai waluwaluna iya
uguguguyeyanwa kuyamayale kolimai.
20 Kaiwena ginauli siya kali benali uloili kolimai yo nuwanuwamai kana dudulai
kakatai.”
21 Sauga meuloina Ateni tomoliyao yo siya laolaoma meuloili ali sauga siyavenuwan
yo sibenabenali yo siedeedede ginauli waluwaluli kaiweli.
22 Kabo Paulo itolo kaba logogo mena yo iwalolau tautaubalao kolili iba, “Kagutoki
komiu Ateni tomoliyao. Yagitaimiu komiu sauga meuloina yaubadao meuloili
kwayakasisi-yagili,
23 kaiwena yalokeikeile ami yanuwa kalona mena yo ami kaba pwalou yagitaili
sibaibaiwa. Yagu lokeikeilene koina kaba pwaoli yabo yagitai kana lelelele yayasili
iwalo, ‘Yaubada bwaite nige tokataina kana nuwatu-kalatan.’ Na Yaubadane iya koina
kwapwalopwalou, iya nige wakakatai, bwaimwana iya kani yayawasa kolimiu.
24 Yaubada iya yanuwa yaulina yo ginauline meuloina iyamayaleli, iya bulibuli yo
yanuwa yaulina kali Guyau, nige imiyamiya nume kaba tapwalolo tomo sikabi koina.
25 Nige ginauli yabo ibwabwaga koina yakato kita tomo nimala mena tasagui kaiwena
iya tomo meuloila yawasila, yaluyaluwala yo ginauli meuloili iyelima kolila.

---

* **17:18:** Tonuwatu sonosonoga siya sauga meuloina yawasi yo miyamiya sinuwanuwatui yo siedeedede kaiweli.

26 Tomo kaigeda iyamayale, yo iya koina tomo boda uloina uloina sidebalala yo
sitatagwaligwali yanuwa yaulina dedei meuloina kolili simiyamiya. Tabe bodane
kaigeda kaigeda ali sauga yo ali dedei iloinayan.
27 Yaubada iginauli besiele, kaiwena nuwanuwana tomo siloyai yo ali loyane kalona
mena iya silobai. Tomala iya nige imimiya-suwala tomo kaigeda kaigeda kolila.
28 Kaiwena yawasila yaina iya, mekalakava talolokeikeile yo mekalakava
tamiyamiya. Besiele kwaboma kami wali kana tobuibui siba, 'Yawasosi kita meuloila
natunao.'
29 Mwa kita natunao, nige sowana ala nuwatu yakato Yaubada kana koleya besiele
yamayamayale kokotomo tomo ali katai mena yo ali sonoga mena gole nuwana siliba
nuwana veku koina siginaulili.
30 Beyabeyana tomo nige ali katai yabo Mesaiya kaiwena mwa koina tomo ali
naenaena koina igite-gabaegili. Na sauga bwaite iloina-yagili tomo dedei meuloina ali
naenaena koina sinuwabui.
31 Kaiwena kaliyate yabo ipeiyako yanuwa yaulina kana tomiya meuloili naga iyatala
namwanamwaili, yo tomo yabo igitesipwai-yako iya yatalane kani iginauli, kana
yawasosi iyakenayagila meuloila kolila, kaiwena tomonane ikele-yatoloyoi-yako boita
mena."
32 Saugana sibenalani Paulo iedeedede toloyoi kaiwena kabo boda tupwali sikawa-
mwakomwakota-yani yo sitalatalawasi-yani. Na boda tupwaliyao siba, "Nuwanuwa-
mai kuedeedede yoi nuwatu bwaite kaiwena na kabenalani."
33 Logogone imwawasi kabo Paulo ilogabaegili ilau.
34 Tomo tupwali Paulo ana walo simeliyani mwa silusae ana boda koina. Luwali mena
tomo yabo esana Dionisiya iya boda Aliopegasi kana tautaubalao kalikava yabo, sine
yabo esana Damali yo tupwaliyao tabe.

18

Paulo ana miyamiya Kolinita koina

1 Kabo muli mena Paulo Ateni ilogabaeni yo ilau Kolinita.
2 Yanuwane koina tomo Yudiya yabo iyaele esana Akuila sikabiya Ponitiyo polovinsi
koina. Akuila mewainena Pilisila siya silaomaya Loma, Itali ana dedei mena, na sauga
bwaite simiyamiya Kolinita kaiwena tauna kona Loma ali kin esana Sisa Kolodiyasi
iwalo Yudiya meuloili yanuwa Loma silogabaen. Paulo wasali ibenalan yakato siyaele
Kolinita koina na nuwanuwana ilau igitaili. Kabo ilau Kolinita koina ilobaili.
3 Mwa imiyamiya kolili yo mekalikava sipaipaisowa, kaiwena iya yo siya ali paisowa
kaigeda bwaimwa palai sikonakona besiele nume.
4 Sabati kaigeda kaigeda Paulo iedeedede Yudiya ali nume tapwalolo mena. Yo siya
Yudiya yo Giliki mekalikava sigamwagamwa-pakiki na Paulo itonatonan nuwanuwana
lalakina tem simeli.
5 Sailasa yo Timoti Masidoniya dedeina silogabaen silobima Kolinita kabo Paulo ana
paisowa palai konakona ilopei na ana sauga meuloina italamwani guguye koina yo
ikabiyamayale Yudiya tomoliyao kolili iba, "Yeisu iya Mesaiya."
6 Na saugana Yudiya siwalo-yavivilayoi Paulo koina yo sikawa-naenaeyani mwa
kana kwama ikotataiyani kolili, kaiwena wasana namwanamwana sisikotanani mwa
iwalolau kolili iba, "Tem kwasawowoli amokisa, kwaboma ami pwanoli. Nige
sowana kwayakewaiyau. Sauga bwaite yalau siya nige Yudiya tomoliyao na wasana
namwanamwana yaguguyeyani kolili."
7 Kabo Paulo Yudiya ali nume tapwalolo ilogabaeni yo ilau Taita Yusito ana nume
mena, iyaele nume tapwalolo salina mena. Tomone iya nige Yudiya tomona, na iyamo
iya itapwatapwalolo Yaubada koina.

8 Yudiya ali nume tapwalolo kana tobaguna esana Kilisipasi, iya yo ana nume
kana tomiya meuloili sinuwabui na Guyau Yeisu simeliyani. Tabe Kolinita tomoliyao
sibaibaiwa besiele, Paulo ana walo sibenalani, sinuwabui, simeli yo sibabitaiso.
9 Boniyai yabo Paulo kenona ikenoi yo Guyau iwalo koina iba, “Tabu kumamatausi,
wasana namwanamwana kuyawasa-kalatan tomo kolili, tabu kulolopei.
10 Yau mekamkava mwa nige sowana tomo yabo ikaleya koliwo na isibayanaewo,
kaiwena yanuwa bwaite koina tomo sibaibaiwa naga siyamala yagu tomoyao.”
11 Mwa Paulo imiyamiya sauga tupwanayoi yo ana miyamiya Kolinita koina
kana mamalawe bolime kaigeda yo tupwana. Sauganane koina Yaubada ana walo
igugugugugуyeyani tomo kolili.
12 Galio ana sauga gavana dedei Akaya bwaimwa Gilisi koina mwa Yudiya tomoliyao
ali nuwatu kaigeda kabo silau Paulo sikabikalatani yo silawani gavanane koina yakato
iyatalayan.
13 Siba, “Tomone bwaite tomo nuwaliyao ikoikoili, nuwanuwana kamwasa
waluwaluna koina sitapwalolo Yaubada koina, kamwasane ama loina nige
itatalamwani.”
14 Saugana Paulo gamwana isaei yakato iedeedede, mwa Galio iwalolau Yudiya
tomoliyao kolili iba, “Temga tomo bwaite ilopwano na nae yabo iginauli kabo sowa-
sowagu ami walo yabenalani.
15 Na ami gamwapakikine bwaimwa ami edeedede yo esa yo ami loina kaiweli
bwaimwana siya ginauli kikiuli kwaboma kwayadudulaili, genuwagu bwaite ginauline
yayatalayagili.”
16 Mwa itawoili siyawatagili kaba yatala mena.
17 Kabo bodane sigitai Sositeni, iya Yudiya ali nume tapwalolo kana tobaguna,
silokalatani yo siunu-gwalagwalai kaba yatala salina mena na Galio nige inunuwatui
ali paisowane kaiwena.

Paulo ana kalau takikili labuina ana kaba mwawasi

18 Paulo imiyamiya Kolinita sauga tupwana imamalawe, kabo muli mena tomeliwo
ilogabaegili yo Pilisila mewainena Akuila mekanakavao silobi silau galowa Sen-
siliya. Bwaine koina itona itom-gabaeni kaiwena tauna kona ana waloyameli ig-
inauli Yaubada manna mena. Imwawasi waga mena simwalisae kaiwena Paulo
nuwanuwana ivivilayoi dedei Siliya.
19 Sikuke silau siulisi Epeso bwaine koina sikaisulu. Paulo Pilisila yo Akuila ilo-
gabaegili, na iboma ilau Yudiya ali nume tapwalolo mena, yo mekanakavao Yudiya
tomoliyao siedeedede yo sigamwapakiki.
20 Sikawanoi koina yakato tem mekalikava simiyamiya naga sauga tupwana ima-
malawe na iyamo nige ana nuwatu besiele.
21 Ana sauga lowasi koina iwaloyameli kolili iba, “Tem Yaubada ana nuwatu besiele,
kani yapileyoima.” Yo ikukeyoi Epeso ilogabaeni.
22 Saugana waga iulisi Sisaliya koina, kabo Paulo isae Yelusalema toekalesiyayao
igitaili kabo muli mena ilobi Antioki Siliya dedeina mena.
23 Paulo imiyamiya Antioki sauga kubwakubwana koina kabo ilogabaegili yoi ilau
ilotakikili Galetiya yo Piligiya ali dedei mena na tomeliwo waluwaluli meuloili ik-
abiyakaiweli.

Apolosa ilau iguguye Epeso yo Kolinita

24 Sauganane koina Yudiya tomona yabo esana Apolosa, sikabiya Alekesendaliya,
ilaoma Epeso. Iya toedeedede namwanamwana yo Buki Tabu ikatai namwanamwai.
25 Tauna kona tomeliwo tupwali Guyau Yeisu kaiwena siyakayakatai Apolosa koina,
kabo muli mena me ana kaiwe iyakayakatai yo iedeedede dudulai Yeisu kaiwena. Iya
ikakatai ele Yoni ana babitaiso, na Yaluyaluwa Tabuna ana babitaiso nige ikakatai.

26 Apolosa ilau Yudiya ali nume tapwalolo mena me ana katepatu iguguye. Saugana
Pilisila yo Akuila Apolosa ana guguye sibenalani, mwa siyogan ali nume mena kabo
Guyau Yeisu kaiwena siyakayakatai yo siyamayale namwanamwai koina.
27 Yo muli mena Apolosa nuwanuwana ilau Akaya bwaimwa Gilisi, mwa tomeliwo
siya Epeso koina sisagui. Kabo tomeliwo Akaya ali leta silele siba, “Saugana tem Apolosa
ilaowa kwayogan me ami yaliyaya.” Mwa ilau Akaya. Saugana iyawatagili bwaine
koina kabo tomeliwo, siya tauna kona Yaubada ana mulolo mena sinuwabui yo simeli,
siyogan me ali yaliyaya. Kabo Apolosa tomeliwone ikabiyakaiweli.
28 Kaiwena ana gamwapakiki mena Yudiya tomoliyao isonoga-gabaegili tomo manli
mena na iyakenayagili Buki Tabu koina yakato Yeisu iya Mesaiya.

19

Paulo ana paisowa Epeso koina

1 Apolosa iyaele Kolinita, na Paulo ilau kamwasa mena yo Eisiya dedeina ilulikwa ilau
iyawatagili Epeso. Bwaine koina tomeli tupwaliyao ilobaili.
2 Mwa ineliyagili iba, “Gubesi, saugana kwayamala tomeli Yaluyaluwa Tabuna ilo-
bima iloyapowonmiu?” Kainana siyamaisa siba, “Nuwana nigele, kaiwena nige ama
katai yabo Yaluyaluwa Tabuna kaiwena.”
3 Mwa Paulo ineliyagili, “Toisabo babitaiso koina kwababitaisone?” Siba, “Yoni ana
babitaiso koina.”
4 Paulo iba, “Yoni ana babitaiso kana nuwamayale ele mumugana naenaena kana
nuwabui. Yo Yoni iwalolau tomo kolili iba, ‘Kwameliya iya ilalaomane muligu mena
bwaimwa Yeisu.’ ”
5 Saugana walone bwaite sibenalani Guyau Yeisu esana mena sibabitaiso.
6 Paulo nimana ipei kulukululi mena kabo Yaluyaluwa Tabuna ilobi kolili yo edeed-
ede uloina uloina koina siedeedede yo Guyau ana walo sipalopisai.
7 Yo tataone kali baibaiwa nuwana besiele tuwelo (12).
8 Paulo ilau Yudiya ali nume tapwalolo mena yo waikena yaiyona kalona mena
me ana katepatu iguguye Yaubada ana kaba loina kaiwena yo tomo mekanakavao
siedeedede nuwanuwana tem tomone sinuwabui na simeli.
9 Iyamo tupwali sigamwa-panapanawa, Paulo ana walo sikawa-mwakomwakota-
yani yo Guyau ana kamwasa sikawa-naenaeyani bodane manli mena. Mwa Paulo
ilogabaegili yo tomeliwomo ikalaili mekanakavao kabo kaliyate kaigeda kaigeda tomo
mekanakavao siedeedede Tilanus ana kaba sikulu numena koina.
10 Bolime labui kalona mena ali paisowa besiele, mwa Yudiya yo Giliki siya
simiyamiya Eisiya dedeina mena, meuloili Guyau ana walo sibenalani.
11 Yaubada ginauli kaba nuwapwanopwano lalakili iginaulili Paulo ana paisowa
kalona mena.
12 Kaba gite besiele, tem kaleko, nuwana kamweyai kaba sausauna o nuwana kwama
kana kokaukausi dumdum kaiwena, tomo sikalai na siyapatu Paulo kwapina mena
na tem silawan tokasiebwao sipei kolili kabo sinamwanamwa yo yaluyaluwa biki
silogabaegili.
13-14 Na Yudiya ali topwaoli lalakina yabo esana Sikiba natunao kilakai kali
baibaiwa seben. Siya sitakikili tokasiebwao kolili yo ali sonoga mena yaluyaluwa
biki sitao-yawatagilagili. Sauga yabo kabo sitonan yakato Guyau Yeisu esana mena
na yaluyaluwa biki yabo sitao-yawatagilan siwalo besiele bwaite, “Yeisu iya Paulo
iguguguyeyani esana mena kawalo kuyawatagili.”
15 Yaluyaluwa bikine kainali iyamaisa iba, “Yeisu iya yakatai yo Paulo besiele iya
yakatai na analiyao komiu?”
16 Kabo tomone iya yaluyaluwa biki koina isagena-tolo yo Sikiba natunao iunu-
yanayanaeli mwa mekowakowali numene siyabubu-gabaeni yoli mekwasikwasineli.

17 Tomo Yudiya yo tomo Giliki siya simiyamiya Epeso, wasane bwaite sibenalan mwa
meuloili simatausi yo Guyau esana siyakasisiyani lalakina.
18 Siya sinuwabui yo simeli sibaibaiwa silaoma yo mumugali naenaeli siwalo-
masalagili.
19 Tokukula sibaibaiwa sinuwabui kabo kali kukula bukiliyao sikalailima yo sigabuli
tomo meuloili manli mena. Na bukine siya tem sigimwala-yagili maisali kana lalaki
pipti tausan kina.
20 Ee kabo bwaine besiele Guyau ana walo idebalala yo ikaiwe tomo kolili.

Demitiliyasi yo ana boda simunamunai Paulo koina

21 Ginauline simwawasi kabo Paulo inuwanuwatu yoi ilotakikili ilau mwa iba,
“Nuwanuwagu dedei Masidoniya yo Akaya yalulikwaili na yalau Yelusalema. Kabo
muli mena kani yalau yanuwa Loma yagitai.”
22 Kana tosagu labui, Timoti yo Elasitasi, iyawasali silau dedei Masidoniya, na iya
imiyamiya Eisiya dedeina mena sauga kikiunamo.
23 Sauganane koina gamwapakiki lalakina yabo iyawatagili Epeso koina Yeisu kana
tomeliwo ali yakayakatai kaiwena.
24 Na siliba kana topaisowa yabo esana Demitiliyasi, iya ana paisowa yaubada
Atemisi ana nume tapwalolo kana makamakayau kikiuli ipaipaisowaili siliba koina yo
igimwala-yagili tomo kolili, mwa me ana topaisowao mane lalakina silobalobai.
25 Ana topaisowa iyoga-gogonagili, mekanakavao tupwaliyoi siya ali paisowa besiele
iya. Mwa iba, “Tautaubalao, wakataiyako mane lalakina talobalobaiya ala paisowane
bwaite koina.
26 Na komiu kwaboma wagitaiyako yo wasana kwabenalani tomone Paulo kaiwena.
Iya iwawalo yakato yaubadao siya tomo sipaisowaili nimali mena, nige yaubada
yawasosi besi. Ee mwa tomo sibaibaiwa Epeso koina yo salili mena Eisiya ana dedei
meuloina nuwali ikoi yo iyoga-suwalagili.
27 Bwaite iya koina yamatausi kisi besiele ala mane ana kaba laoma tomo sikawa-
naenae-yani. Na Eisiya ana dedei tomoliyao meuloili yo tomo yanuwa yaulina meu-
loina sipwalou ala yaubada sine Atemisi koina yo ana nume tapwalolo esana ilalaki.
Besiele yamatausi kisi Atemisi sisikotanan yo ana nume tapwalolo sikawa-naenae-
yani.”
28 Saugana walone bwaite sibenalan mwa simunamunai lalakina yo siyogayoga siba,
“Kita Epeso ala yaubada Atemisi esana isaesosi.”
29 Kabo talawauwau lalakina yanuwa kalona meuloina iloyakalapowon. Boda silau
Paulo kanakavao labui, Masidoniya tomoliyao, Geiyo yo Alisitako silokalatagili na
meuloili sisagena-gogo silau silusae ali kaba logogo mena.
30 Paulo nuwanuwana ilusae bodane luwali mena na itolo iedeedede boda manli
mena, na iyamo tomeliwo siwalo-kausi.
31 Dedei Eisiya kana tautaubalao tupwali siya Paulo ana eliyamwao, walo siyawasa
siwalo-yakasisiyan tabu imamayale kaba logogo mena.
32 Logogone koina bodane talawauwau lalakina siginauli. Tupwali siyoga ginauli
yabo walona yo tupwaliyao tabe siyoga ginauli uloina walona. Tomo sibaibaiwa nige
sikakatai tawae kaiwena mwa silogogomane.
33 Yudiya tomoliyao Alekesenda sibibin ilau imiya baguna na boda tupwali sibatoko
iya nae yabo iginauli kabo siba, “Kuwalo kolimai tawae uginauli.” Mwa nimana
ikeleisinan nuwanuwana bodane iyamwanouli kabo iwalolau kolili yakato iya yo ana
tali Yudiya nige ginauli yabo sigiginauli pwanoli Atemisi kaiwena.
34 Na iyamo saugana boda sikatai iya Yudiya tomona, meuloili metoyawa siyogayoga
sauga tupwana imamalawe siba, “Kita Epeso ala yaubada Atemisi esana isaesosi.”

35 Kabo yanuwa kana toloina lalakina bodane iyamwanouli yo iba, “Epeso tomoliyao,
yanuwa yaulina meuloina sikatai Atemisi, iya esana lalakina, ana nume tapwalolo
yo ana kilakilala, bwaimwa veku yakayakasisina ibekumaya bulibuli mena, kali tog-
itekalatan ele kita Epeso meuloila.
36 Nige tomo yabo ginauli bwaite iuvalayagili mwa kwamwanou yo imiyawa
yauyaule mumugana waginaginauli.
37 Tomo bwaite iyaele kwayoganilimako, na nige ginauli yabo sikekewali ala nume
tapwalolo mena yo tabe ala yaubada sine esana nige sisisinali.
38 Tem Demitiliyasi yo ana boda nuwanuwali tomo yabo siyakewai, kaba yatala
imiyamiya yo toyatala siyaele, na ali yakewane siwalo-masalagili kolili.
39 Tem ami nuwatu tupwaliyao siyaele na nuwanuwamiu kwaedeedede kaiweli kabo
tayadudulaili ala logogo mena besiele ala loina.
40 Na yamatausi kisi toloinao siyakewaila ala talawauwaune yo ala paisowa kabona
kaiweli. Temga siyakewaila nige sowana tawalo-yadudulai kolili, kaiwena talawauwau
bwaite nige yaina yabo.”
41 Ana walone iyemwawasi mwa iwalo meuloili silogwaligwali.

20

Paulo ana takikili Masidoniya yo Akaya dedeili kolili

1 Yanuwane Epeso koina talawauwau imwawasi kabo Paulo tomeliwo iyoga-
gogonagili ikabiyakaiweli yo ilokaiyoni kolili. Muli mena ilogabaegili ilau dedei
Masidoniya.
2 Dedeinane itakikilan yo tomeliwo sibaibaiwa ikabiyakaiweli kabo muli mena ilau
Akaya dedeina mena.
3 Yo imiyamiya bwaine koina waikena yaiyona. Muli mena yakato ikuke ilau dedei
Siliya na wasa ibenalan Yudiya siloina wadam yakato siunui kabo ana nuwatu ibui yo
mwayamwayau ilau dedei Masidoniya yakato ipileyoi Siliya kamwasa uloina koina.
4 Boda mekanakavao silotoyawa esaliyao bwaite, Sopeta (Pilasi natuna iya tomo
Beliya), Tesalonaika tomoliyao labui esali Alisitako yo Sekandasi, Gayasi ilaomaya Dabi,
Timoti, yo tabe labuiyoi silaomaya dedei Eisiya esali Tikiko yo Tolopimasi.
5 Bodane sibaguna silau Tilowasi yo bwaine koina sisanasanaimai.
6 Na kai kamiyamiya Pilipai kanasiga pwalawa gaibumo nige yisti mekanakava
sieebweli soina. Imwawasi kabo kakuke yo kaliyate valigigi imwawasi kamakavao
kalobaili Tilowasi koina mwa bwaine koina kamiyamiya wiki kaigeda.

Paulo ana guguye luwana mena kilakai yabo ikeno-beku.

7 Wiki kana kaliyate bagubagunana koina kalogogo kekan toyawa kakalai Yeisu ana
boita kana nuwatu-kalatani kaiwena. Paulo igugugugugye tomo kolili kanasiga boniyai
luwaluwalina, kaiwena tem yakato yanuwa ilayani ilogabaegili.
8 Numene koina kamiyamiya nume saliyana malamalawena, na kai ama kaba
miyane koina nume kalona yaiyonana koina. Yo mayale sibaibaiwa siwedowedoli mwa
biliutusine kalona iwedowedoli lalakina.
9 Na kilakai yabo esana Yutiko imiyasio tomlape (windo) mena. Paulo iyaele
igugugugugye kabo Yutiko manna ikenokeno molosi. Mwa nuwana ikeno-mwatainani
kabo ibeku yo ilobi italu bwatano mena. Sikaisulu silobi kilakaine sikeleisinani na
sigitai iboitako.
10 Paulo ilau ikaisulu ilobi, tutulina italu-sakonayani kilakaine isapwali kabo iba,
“Tabu wakakate-wakaka, meyawasina.”
11 Paulo imwalisae yoi nume kalona mena Guyau kana nuwatu-kalatan kanna
pwalawa sipaisowai, imwawasi kabo mulina mena kakekan. Kekan imwawasi ana
guguye iyatubu yoi na iedeedede kanasiga yanuwa ilayani kabo ilogabaegimai.

12 Kilakaine inamwanamwa yo mekanakavao silau ana nume mena me ali yaliyaya
lalakina.

Tilowasi koina kakuke kalau Milito

13 Kai kamwalisae waga mena kakuke kabaguna Asosi. Na Paulo nuwanuwana
kaekaena mena ilau Asosi kabo bwaine koina katauli.
14 Saugana ilobaimai Asosi koina kabo imwalisae mekamakava kakuke kalau Mitilini.
15 Yanuwa ilayani kakuke kalau bwanabwana Kiyosi kaiwena na iyamo nige kaloloy-
asali bwanabwanane. Kakalakalau kaliyate labui kabo kalau bwanabwana Samosi
kalogabaen yo kaliyate yaiyonana koina kabo kaulisi yanuwa Milito.
16 Na Paulo ana nuwatu yanuwa Epeso kasagena-gabaeni kisi tomeliwo sigitai na
sikabi-kalatan imiyamiya sauga imamalawe kaiwena nuwanuwana ilomwayamwayau
ilau Yelusalema Pentikosi kana kaliyate kaiwena.

Paulo ana walo lokaiyoni toekalesiya Epeso ali tobagunao kolili

17 Paulo iyaele Milito mwa toekalesiya Epeso ali tobagunao walo iyawasa kolili na
sisaema koina.
18 Kabo sisaema na iwalolau kolili iba, “Saugana yayawatagili Eisiya dedeina mena
yau te komiu tamiyamiya yo kanasiga kabona mumugagu wakataiyako.
19 Meyagu nuwalobi yo meyagu valam Guyau ana paisowa yaginauli yo polowe
sibaibaiwa yalobaili Yudiya tomoliyao ali kalomagigili kaiwena yo tabe ali loina
siunuyamateyau kaiwena.
20 Wakatai ginauli tem sowasowana isaguimiu nige yabo yanunuwai, yaguguyeyan
yo yayakayakatai-yani boda manli mena yo kwaboma ami nume kolili.
21 Boda labui, Yudiya yo Giliki tomoliyao, ali wasa yaolena ali pwanoli koina sin-
uwabui sitagelakeile Yaubada koina yo simeli ala Guyau Yeisu Keliso koina.
22 Sauga bwaite Yaluyaluwa Tabuna iloinayagau na yalalau Yelusalema, na nige
yakakatai tawae kani iyawatagili koliyau bwaine koina.
23 Yakatai yawasosi yakato yanuwa kaigeda kaigeda kolili Yaluyaluwa Tabuna
iyakeyakena-yagau yakato kamkamna kani yalobai na sipeiyau deli mena.
24 Na iyamo nige yanunuwatui bwagana yawasigu ginauli lalakina manigu mena,
na nuwanuwagumo kaba sagena mena yasagenaya yo paisowane Guyau Yeisu iyeya-
mako koliyau yaemwawasi, paisowane iya Yaubada ana mulolo bwaimwana wasana
namwanamwana yayawasayani.
25 Tauna kona yalaoma yo yatakikili na Yaubada ana kaba loina wasana
yaguguyeyani meuloimiu kolimiu. Sauga bwaite yalotonagau yakato kani nige
luwamiu mena wagigitaiyau yoi.
26-27 Mwa kaliyate kabona yawalo kolimiu, Yaubada ana nuwatu meuloina iyaele
yawalowenako kolimiu, nige yabo yanunuwai, na tem komiu yabo iboita na nige lebo
ilolobai, nige yau yagu pwanoli, iboma ana pwanoli.
28 Komiu tobagunao wagitekalatagimiu, yo besiele tabe sipi wagitekalatagili, siya
Yaluyaluwa Tabuna ipeili nimamiu mena kami gitegitekalatan. Komiu besiele tog-
itekalatan sipi kabo Yaubada ana ekalesiyao wagitekalatagili, kaiwena Natuna Yeisu
kwasinena mena ileboili, iya ana tomoyao.
29 Yakatai yagu lau mulina mena kani bwauwa sokasokali silaoma silusae luwamiu
mena yo sipi sisibayanaeli.
30 Besiele tabe tomo tupwali ami boda luwana mena kani sitolo yo wasa
mwakomwakota tupwana siwaloweni, yo tomeli tupwali simwakotayagili yo siyoga-
luseyagili ali boda koina.
31 Mwa wagitekalatagimiu yo kwanuwatu-kalatan bolime yaiyona kalona mena
kaliyate yo boniyai kaigeda kaigeda yayanuyanuwa-peimiu yo yayakayakataimiu
meyagu valam.

32 Sauga bwaite yapeimiu Yaubada nimana mena yo ana mulolo mena igitekalatag-
imiu, iya sowasowana ikabiyakaiwemiu yo ana mulolo iyeyawa kolimiu besiele ana
tomo meuloili kolili.
33 Nige tomo yabo ana siliba o nuwana ana gole o tem kana kwama yagagadosisi-yani.
34 Kwaboma wakatai nimagu ana paisowa mena ginauline tawae nuwanuwamai yau
yo mekaukavao kalobailiko.
35 Mwa sauga meuloina yayakena-yagimiu tem tapaisowa me ala kaiwe besiele yau
yapaisowa, mwa sowasowala tobelu tasaguili. Guyau Yeisu ana walo tanuwatu-kalatan
iwalo besiele, ‘Tem takayakayalemo kana yaliyaya nige lalakina na tem tayauyauya
kana yaliyaya ilalakisosi.’ ”
36 Paulo ana walone iyemwawasi kabo mekanakavao tutulili sitalu-sakonayagili yo
sikawanoi Yaubada koina.
37 Meuloili Paulo sisau yo sivalam.
38 Ali nuwanae yaina yawasosi bwaite kaiwena Paulo walo iwaloweni iba, ‘Kani nige
wagigitaiyau yoi.’ Kabo mekalikava silau yo waga mena sipei-gabaeni.

21

Paulo ilau Yelusalema

1 Kalokaiyoni toekalesiya Epeso ali tobagunao kolili kabo kakuke katata molosi kalau
kaulisi bwanabwana Kosa. Kaliyate labuina koina kabo kakukeyoi kalau bwanabwana
Lodesi kabo muli mena kalau kaulisi yanuwa Patala.
2 Waga yabo kalobai ilalau Ponisiya dedei Siliya kaiwena mwa kamwalisae-panaisi
yo kakuke kalau.
3 Saugana bwanabwana Saipilosi kagitai ee kabo katatayasali yo kasagena-lauya tete
yavana mena. Kakalau kalau dedei Siliya yo kalau kaulisi Taiya. Mwa topaisowa waga
kana ketauli siyasio yo kai kakaisulu waga kalogabaen.
4 Tomeliwo tupwali kalobaili yanuwane koina mwa mekamakavao kamiyamiya wiki
kaigeda. Yaluyaluwa Tabuna iyanuwapeili mwa siwalolau Paulo koina tabu ilalau
Yelusalema kisi siunuyamate.
5 Ama kaiyawasi bwaine koina imwawasi kikiunamo kalogabaegili kakukeyoi. Ama
elieliyamwao meuloili mewaineliyao yo menatuliyao siyoganmai yanuwa kalogabaeni
kalobi dekawa mena na tutulimai katalu-sakona-yagili kabo kakawanoi.
6 Kakawanoi imwawasi, kabo siya yo kai kakawa-kaiyoni, kabo kai kamwalisae waga
mena na siya sivivilayoi ali yanuwa mena.
7 Kakukeyoi Taiya koina yo kakalau kalau kaulisi Tolimeisi. Yanuwane koina
tomeliwo kalobaili na kolili kamiyamiya kaliyate kaigeda.
8 Yanuwa ilayan yoi kakuke kalau kaulisi Sisaliya na bwaine koina waga mena
kakaisulu kalau Pilipi ana nume mena yo koina kamiyamiya. Na Pilipi bwaite iya
dikon yoli seben kalikava yabo siya tauna kona sigitesipwailiya Yelusalema yo wasana
namwanamwana kana toguguye yabo.
9 Natunao gamagamasineo yoli esopali siya palopitao, Guyau ana walo sipalopalopi-
sai tomo kolili.
10 Kamiyamiya kaliyate tupwaliyao simwawasi kabo palopita yabo esana Agabusi
iyawatagilima ilobimaya Yelusalema,
11 iya ilaoma kolimai, Paulo kana beleti ikalai yo ibomayoi nimana yo kaena ipanli
kabo iba, “Yaluyaluwa Tabuna iwalo bwaite besiele. Tomo Yudiya siya Yelusalema
koina naga kani beleti tanuwagana sipani besiele bwaite, na siwolena boda uloi
tomoliyao kolili.”
12 Saugana walone kabenalani mwa tomo meuloimai Paulo kawalo-nuwai tabu
isasae Yelusalema.

13 Na Paulo iwaloma kolimai iba, “Tabu kwavavalam yo kategu kwayayakamkamna.
Nuwana tem sipeiyau deli mena nige tawae yabo o nuwana tem siloina siunuya-
mateyau na yaboita Guyau Yeisu esana mena, nige tawae yabo besiele kaiwena yata-
lamwagauko.”
14 Nige sowasowamai ana nuwatu kabui mwa kakelegabaeni mowoi kabo kawaloba,
“Ginauli meuloina kani siyawatagili besiele Yaubada ana nuwatu.”
15 Yo muli mena ama gogo kakatububu na kasasae Yelusalema.
16 Tupwali tomeliwo siya Sisaliya koina mekamakavao kalau yo sipei-gabaegimai
Neson ana nume mena, ama nuwatu yakato kakeno bwaine koina. Tomonane ilaomaya
Saipilosi yo iya ana meli Yeisu koina sauga imamalawesosi.

Paulo ilau Yemesa yo ekalesiya kana tobagunao igitaili

17 Saugana kayawatagili Yelusalema kamakavao tomeliwo siyoganimai me ali
yaliyaya.
18 Kaliyate labuina koina, mekamakava Paulo kalau Yemesa kagitai yo ekalesiya kana
tobagunao siyaele mekanakavao.
19 Paulo iwalo-mulolo kolili yo kabo ginauli meuloina bwaimwana Yaubada
ipaisowaiyako siya nige Yudiya tomoliyao kolili iwalo-masalan.
20 Saugana wasane sibenalani mwa Yaubada sitobalani. Yo tomo yabo iwalolau Paulo
koina iba, “Inamwanamwasosi kaukava, na tabe bwaite Yelusalema koina kamakavao
tomo Yudiya yoli tausan isa sinuwabuiko yo meuloili Mosese ana loina simulolo
lalakina koina.
21 Na iyamo wasa sibenalan yakato tomo Yudiya siya simiyamiya siya nige Yudiya ali
yanuwa kolili, meuloili kuyakayakataili Mosese ana loina sisikotanani yakato kuwalo
tabu nigwenigwe mumugana sigiginauli natuliyao kolili yo tabe mumugala tabu simu-
muliya.
22 Na tomo kani sibenalani yakato kulaomako kabo simunamunai koliwo. Tem tawae
taginauli?
23 Ama nuwatu bwaite besiele. Ama boda kalona mena siyaele tomo yoli esopali
tauna kona ali waloyameli sipaisowai Yaubada manna mena yo sauga bwaite
nuwanuwali itoli sitom-gabaeni, kaiwena waloyameline kana sauga imwawasiko.
24 Tomo yoli esopaline ukwalaili kwalau na tawae kabiyakapwa mumugana
sipaisowai kupaisowai besiele. Tabe man ugimwalaili kaiweli na sipwaoliyagili kabo
sowasowali itoli sitom-gabaeni. Tem uginauli besiele tomo meuloili kani sikatai wasa
mwakomwakotane sibenalanako kaiwem nige walo yawasosi, na kowa Mosese ana
loina kumulimuliya.
25 Na tomeliwo siya nige Yudiya kaiweli tauna kona ali leta kaleleliko yo kayawasali
ama loina kawalo-masalan kolili yakato kanne kokotomo kolili sipwaopwaoliyanne
tabu koina sikekekan, tabu sigaganawali yo tabe tabu kwasine sinunuma kekan
saugana mena. Yaboyoi na tem ebaebai galogalona sikikimoi na iboita tabu sikakan.”
26 Mwa koina yanuwa ilayan Paulo tomo yoli esopaline iyoganli silau kabiyakapwa
mumugana mekanakavao siginauli. Imwawasi kabo ilau Nume Tabu koina top-
waoli ana wasa iwolena yakato kaliyate seben kabo ali kabiyakapwane imwawasi na
sauganane koina kani topwaoli man ipwaoliyagili tomo yoli esopaline kaiweli.

Paulo sipan Yelusalema koina

27 Ali kabiyakapwa kana kaliyate seben masa kikiunamo imwawasi kabo tomo
Yudiya tupwali siya silaomaya dedei Eisiya Paulo yo tomo yoli esopaline sigitaili Nume
Tabu mena mwa silau boda lalakina siulamunamunaili mwa sikasokaso-keikeile kabo
Paulo sikabikalatani.
28 Siyogayoga siba, “Isileli tomoliyao, kwalaoma kwasaguimai. Tomo bwaite ilau
tomo dedei meuloina iyakayakataili yakato ala boda Isileli yo Mosese ana loina yo

ala Nume Tabu siyamala ginauli bwagabwaga. Sauga bwaite Giliki tomoliyao tupwali ikalaili yo iyoga-luseyagili Nume Tabu kalona mena mwa siulabikibiki."*
29 Na Paulo siyakewai besiele bwaite kaiwena tauna kona Giliki tomona esana
Tolopimasi mekanakava Paulo sigitaili Yelusalema kamwasa yabo koina silolokeikeile
mwa sibatoko yakato Paulo Tolopimasi iyoga-luseyani Nume Tabu kalona mena.†
30 Mwa Yelusalema kana tomiya meuloili simunamunai molosi yo tomo sisagena-
gogoma Paulo sikabikalatani yo siniuli-yawatagilani kabo mwayamwayau Nume Tabu
kana gulu sikausili.
31 Bodane nuwanuwali lalakina tem Paulo siunuyamate mwa siunuunui nimali
mena. Sauganane koina Loma ali tokaleya ali toloina wasa ibenalani yakato Yelusalema
kana tomiyayao meuloili sikalekaleya.
32 Mwa tokaleyayao tupwali yo ali tobagunao tupwali ikalaili yo sisagena silau
bodane tokaleyayaone kolili. Saugana bodane Loma toloinane me ana tokaleyayao
sigitaili mwa Paulo nige siuunui-yoi.
33 Loma tokaleya ali toloina ilaoma Paulo ilokalatani yo iwalo sen labui sikalaili koina
sipani kabo bodane ineliyagili iba, "Yaiya tomone bwaite yo tawae iginauli?"
34 Tomo tupwali siyoga ginauli yabo walona siwalowen, tupwali siyoga ginauli uloi
walona siwalowenyoi. Talawauwau ilalakisosi mwa toloinane nige kana dudulai
ikakatai mwa nuwana ipwanopwano. Kabo iwalo tokaleya Paulo silawani ali baleki
mena.‡
35 Saugana silaoma gamwa kaba mwalisae koina tokaleya Paulo sikeleisinan sikewai
kaiwena boda simunamunai molosi.
36 Boda siyamuli-kusulili yo siyogayoga siba, "Taunuyamate, taunuyamate."

Paulo iedeedede tomo kolili

37 Masa kikiunamo Paulo siyoga-luseyani ali baleki kalona mena mwa iwalolau
tokaleya ali toloina koina iba, "Tem sowasowana ginauli yabo yawalowen koliwo?"
Toloinane Paulo kainana iyamaisa iba, "Kategu ipitali, tomala kaina Giliki ukwatai.
38 Yabatoko kowa Itipita tomona yabo tauna kona gabeman toloinao ikalomagigi-
lagili yo tokaleya kali baibaiwa powa tausan (4,000) yauyauleli iyoganli silau paepaeli
bwagabwaga mena."
39 Paulo iba, "Nigele. Yau Yudiya tomona yalaomaya Tasisi dedei Silisiya yo yagu
yanuwa esana ilalaki. Yakawanoi koliwo tem kutalam na yaedeedede tomo kolili."
40 Kabo toloinane italam mwa Paulo itolo gamwa kaba mwalisae koina nimana
ikeleisinan bodane kolili. Meuloili simwanou kabo Paulo iedeedede kaina Ibeliu mena.

22

1 Yo Paulo iba, "Kaukavao yo Tamaguwao, kwabenali koliyau. Yawalo dudulai kolimiu
yakato nige nae yabo yagiginauli."
2 Saugana sibenalan ikaina Ibeliu kolili kabo simwanou yawasosi. Kabo Paulo
iedeedede yoi iwaloba,
3 "Yau game Yudiya yabo sikabiyau Tasisi dedei Silisiya koina na yalalakiya yanuwa
bwaite koina. Gameliela koina yasikulu kabo tubulao ali loina kana kamwasa
meuloina iyakataiyau yo yatalamwagau yawasosi yapaisowa Yaubada kaiwena
besiele komiu kwatalamwagimiu kaliyate kabona.
4 Me yagu kaiwe Yeisu ana kamwasa kana tomuliyayao yayakamkamnali. Tomo
sibaibaiwa, tatao yo sinesineo, yapanli yagabae-luse-yagili deli mena yo tupwali
siboita bwaine koina.

---

* **21:28:** Mosese ana loina yabo bwaite besiele, tabu siya nige Yudiya tomoliyao Yaubada ana Nume Tabu silulusae koina. † **21:29:** Paulo kana toyakewao sigite-pwano kaiwena sibatoko Tolopimasi iya yoli esopaline ali boda luwana mena kabo toyakewaone simunamunai. ‡ **21:34:** Balekine Loma tokaleya ali nume kaba kaiyawasi.

5 Mwa topwaoli lalakina yo tobagunao meuloili sowasowali yagu walo sikawa
yawasosi. Kaiwena tauna kona leta tupwaliyao yakalailiya kolili na letane yaolegili
Damasiko ali tobagunao kolili ali talam kaiwena na tem yalau na Yeisu kana
tomuliyayao yapanli yo yakalaili silaoma Yelusalema na kamkamna silobai.
6 Kala pwasinasina ana dedei mena yalalau kamwasa mena na kikiunamo
yayawatagili Damasiko. Kabo sauganane koina mayale lalakina ilobima bulibuli
mena yo imayale-takikilagau.
7 Kabo yabeku yalobi bwatano mena yo kaina yabo yabenalan iwalo koliyau, ‘Saulo,
Saulo, tawae kaiwena kuyakamkamnayau?’
8 Yaneli yaba, ‘Taubala, yaiya kowa?’ Kainagu iyamaisa iba, ‘Yau Yeisu game Nasaleta
bwaite kuyayakamkamnawa.’
9 Tomone siya mekaukavao mayale sigitai na ana edeedede kainana tawae
iwalowalowen nige sikakatai.
10 Yaneli yaba, ‘Guyau, tawae kani yaginauli?’ Guyau iba, ‘Kutolo kulau Damasiko.
Bwaine koina kam loina meuloina siwalowegili nuwanuwagu uginaulili.’
11 Kaukavao, nimagu mena sikabilau siyoganiyau kaiwena mayale lalakina mangu
isibayanaeli kabo kalau kalusae Damasiko.”

12 “Tomo yabo esana Ananaiyasi ilaoma igitaiyau. Iya totapwalolo kala loina meu-
loina ikatai yo Yudiya meuloili siya Damasiko koina siyakasisiyan.
13 Ilaoma itolo saligu mena yo iba, ‘Kaukava Saulo, manim kuyalalali.’ Kabo
sauganane koina mangu yayalalali yo yagitai.
14 Kabo Ananaiyasi iwalo koliyau iba, ‘Tubulao ali Yaubada igitesipwaiwo yakato ana
nuwatu ukwatai. Besiele igitesipwaiwo yakato Yeisu iya todudulai yawasosi ugitai yo
tabe kainana yawasosi kubenalan.
15 Kani kuyamala ana toyawasa tomo meuloili kolili, ginauli bwaite ugitaili yo
kubenalagili naga kuyawasa-yagili.
16 Tawae kusanasanai? Kutolo, ukawanoi Yaubada koina sagu kaiwena, kubabitaiso
yo ukawanoi Guyau koina na tem am pwanoli ideuli-gabaegili.’ ”

17 “Yapileyoima Yelusalema yo saugana yakawakawanoi Nume Tabu kalona mena
kabo yakenayan yabo iyawatagili koliyau,
18 yo Guyau yagitai iwalo koliyau iba, ‘Mwayamwayau Yelusalema kulogabaen kai-
wena am guguye kaiwegu kani nige simemeliyan.’
19 Kabo yawaloba, ‘Guyau, Yelusalema tomoliyao sikatai namwanamwai tauna kona
yalau nume tapwalolo kaigeda kaigeda kolili kabo siya simeli koliwo yakabikalatagili
yapeili deli mena kabo yawalo sisapili.
20 Yo tabe saugana am toyawasa Sitibeni siunuyamate yau iyaele yatotolo yo ana boita
yakawa-namwanamwa-yan yo siya tounuyamatena kali kwama yagite-kalatagili.’
21 Kabo Guyau iwalo koliyau iba, ‘Kani yayawasao kulau dedei kelamamalawe koina
siya nige Yudiya kolili.’ ”

Paulo silokalatani

22 Saugana iedeedede siya nige Yudiya kaiweli kabo boda simunamunai yo siyoga
kainali lalakina mena siba, “Kwaunuyamate. Kwaunuyamate. Nige sowasowana
imiyamiya yanuwa yaulina mena, iboita.”
23 Boda siyoga kaiwe yo kali kwama sigabaegili sisae yo kau sikalai siyasulu sisae
kewa mena.
24 Mwa toloina iwalo ana tokaleyayao kolili iba, “Kwalawan baleki mena, kwasapi
yo kwaneliyan na tem iwalo-masalan tawae kaiwena tomo simunamunai koina yo
siyogayoga besiele.”

25 Na saugana Paulo siyatolo yo nimana yo kaena sigasili simomosili sabi sapina kabo
Paulo iwalolau tokaleyayao ali kapiten koina iba, “Yau Loma ana kaba loina tomona. Na
ala loina nige itatalam yakato Loma tomona kusapi tem nige naga iyayatala.”
26 Saugana kapitenne Paulo ana walo ibenalan ilau tokaleyayao ali toloina koina yo
ana wasa iwolena iwaloba, “Tawae yakato uginauli? Tomone bwaite Loma ana kaba
loina tomona.”
27 Kabo toloinane ilau Paulo koina yo ineli iba, “Kuwalo yawasosi koliyau, kowa Loma
ana kaba loina tomona o nigele?” Paulo kainana iyamaisa, iwaloba, “O, walo yawasosi.”
28 Yo toloina iba, “Yau mane lalakina koina yagu pepa yagimwalai mwa yaemala
Loma tomona.” Paulo iba, “Na tamagu yo sinagu siya Loma ana kaba loina tomoliyao
kabo yau sikabiyau Loma ana kaba loina kalona mena.”
29 Bodane siya silaoma Paulo sabi neliyanna ana walo sibenalan mwa
mwayamwayau silogabaen. Toloinane iya imatausi saugana ikatai yakato Paulo
iya Loma ana kaba loina tomona kaiwena iya ana loina mena seni mena sipani.*

Paulo itolo Yudiya ali tobagunao manli mena

30 Yanuwa ilayan tokaleyayao ali toloina nuwanuwana ikatai namwanamwai tawae
kaiwena tomo Yudiya Paulo siyakewai. Mwa walo iyawasa Yudiya topwaoli lalakili yo
tobagunao meuloili kolili yakato simiyagogo ali kaba logogo mena. Kabo muli mena
toloinane Paulo kana seni ilivasili iyogan sikaisulu ali kaba logogo mena na iyatolo
manli mena.

23

1 Paulo Yudiya ali toloinao imankulakulaili mwa iwaloba, “Kaukavao, ginauli
meuloina bwaite yaginaulili kanasiga kabona Yaubada ikataiyako na yau meyagu
nuwa-daumwali kaiwena ana loina yabenalan.”
2 Kabo topwaoli lalakina esana Ananaiyasi iwalo boda sitotolo Paulo salina mena
gamwana sisapi-kaukausi.
3 Paulo iwalo koina iba, “Yaubada kani isapiwo kowa tomo naenaena. Bwagana kam
koleya inamwanamwa na iyamo mumugam inae. Kowa kumiyamiya am kaba miya
mena nuwanuwam tem kuyatalayagau Mosese ana loina koina na iyamo loinane
kulikwai kaiwena kuwalo mwa gamwagu sisapi-kaukausi.”
4 Boda sitotolo Paulo salina mena siwalo, “Tabu walo naenaena kuwawalowen
Yaubada ana topwaoli lalakina koina.”
5 Paulo kainali iyamaisa yoi iwaloba, “Kaukavao, soli lalakina, nige yakakatai iya
topwaoli lalakina. Walo yawasosi Buki Tabu iwaloba, ‘Tabu kuwalo naenae tomo kali
toloina koina.’ ”
6 Na Paulo ikatai siya tupwaliyao Sadusi yo tupwaliyao Palisi ali logogone koina kabo
iyoga iba, “Kaukavao, yau Palisi yabo yo tamagu iya Palisi yabo besiele. Yatolo yatalane
bwaite koina kaiwena yameli toboita sitoloyoi.”
7 Saugana iwalo besiele kabo Palisi yo Sadusi sigamwapakiki yo ali boda siyakasa.
8 (Kaiwena Sadusi siwawalo yakato toboita nige sowasowana sitoloyoi yo tabe
aneloseyao yo yaluyaluwayao nige simiyamiya na Palisi ali meli koina ginauli yaiyona
simiyamiya.)
9 Talawauwau lalakina iyawatagili kabo loina kana toyakayakatai siya simiyamiya
Palisi ali boda koina tupwali sitolo yo siedeedede kainali kaikaiwena siwalowalo,
“Tomone nige ana nae yabo kalolobai. Nuwana walo yawasosi yaluyaluwa yabo o tem
anelose iedeedede koina.”

---

* **22:29:** Toloinane imatausi kaiwena genuwana Loma toloinao ana paisowa kaiwena sikatai yakato ali loina ilikwai. Loinane iwalo yakato nige sowana Loma tomona silokalatan na sipan seni mena.

10 Sigamwapakiki lalakina kabo tokaleyayao ali toloina imatausi kisi Paulo
siyetabeyan na yona sitabe-gasigasi. Mwa iwalo ana tokaleyayao kolili silau yo Paulo
siniuli-yawatagilan boda luwali mena na siyoganama ali baleki mena.
11 Boniyai mena kabo Guyau Yeisu itolo Paulo salina mena yo iba, “Ukwatepatu.
Besiele tawae kuyawasayan kaiwegu Yelusalema koina kani tabe besiele kuyawasayan
Loma koina.”

Tomo Yudiya tupwali siloina wadam yakato Paulo siunuyamate

12 Yanuwa ilayan malala mena Yudiya tupwali simiyagogo yo siedeedede wadam
Paulo kaiwena kabo waloyameli kaikaiwena yabo siginauli Yaubada manna mena
siwalo yakato tabu sikekekan yo tabu sinunuma kanasiga Paulo siunuyamate.
13 Boda bwaite waloyameli siginauli kali baibaiwa poti (40) na me ana tupwa.
14 Kabo silau topwaoli lalakili yo tautaubalao kolili siwaloba, “Waloyameli kaikai-
wena yabo kaginauli Yaubada manna mena yakato kani nige kakekekan kanasiga Paulo
kaunuyamate.
15 Nuwanuwamai komiu mekamikavao tobagunao walo kwayawasa tokaleyayao ali
toloina koina kabo kwawalo Paulo siyoganama kolimiu. Kwamwakotayan na tem
kwaneli yoi yo wakatai namwanamwai ana naenaena kaiwena. Na kai kakatububu
saugana iyawatagili kani kaunuyamate.”
16 Na Paulo ana game, duna natuna, wasane ibenalan kabo ilau baleki mena yo Paulo
ana wasa iwolena.
17 Kabo Paulo kapiten yabo iyoga ilaoma yo iwalo koina iba, “Gamene bwaite kulawan
ami toloina koina yo ana nuwatu tawae iwalowen.”
18 Mwa kapiten gamene iyogan ilawan tokaleyayao ali toloina koina yo iba, “Tolusae
deli Paulo iyoga yalaoma yo iwalo koliyau iba, ‘Gamene kuyogan kulawan kaiwena
nuwanuwana ana nuwatu yabo iwalowen toloinane koina.’ ”
19 Toloinane gamene nimana mena ikabilau iyoga-suwalan kabo ineli iba, “Tawae am
nuwatu kuwalowen koliyau.”
20 Kabo gamene iwaloba, “Tomo Yudiya ali nuwatu siwalo-masalan yakato sikawanoi
koliwo bwaliga Paulo kuyoganama Yudiya ali toloina koina ana naenaena yakato
sineliyan yo sikatai namwanamwai ana naenaenane kaiwena.
21 Tabu kainali kubebenalan kaiwena siya kali baibaiwa poti me ana tupwa yakato
sikeno-wadam yo sikatukatububu am talam kaiwena na sisanasana kamwasa mena
na saugana Paulo kulawan kolili sisagena-yawatagili kabo siunuyamate. Waloyameli
kaikaiwena siginauliyako kani nige sikekekan yo nige sinunuma kanasiga Paulo
siunuyamate. Na sikatukatububu sisanasana am talam kaiwena.”
22 Toloinane iwalo gamene koina iba, “Tabu tomo yabo koina kuwawalowen yakato
kulaomako yo ginauli bwaite kuwalo-masalanako koliyau.” Kabo iyawasa ilau.

Paulo siyoganama Gavana Pilikesa manna mena

23 Kabo toloina kapiten labui iwalo silaoma yo iwalo kolili iba, “Tokaleyayao kali
baibaiwa tu andeledi (200) wakalaili siya kaekaeli mena silau yo yoli sebenti (70)
siya tomwalisae osi mena yo yoli tu andeledi (200) siya me ali pwawati. Meuloili
wakatububu-nagili kabo kani boniyai mena naen (9) koloki koina kwalau Sisaliya.
24 Osi yabo kuwolena Paulo koina imwalisae na osi yabo kana sagu mekanakava.
Kuyogan kulawan Gavana Pilikesa koina na tabu kisi nae yabo ilobai.”
25 Kabo leta bwaite ilele.
26 “Kagutoki Gavana Pilikesa kowa tomo lalakina, yau Kolodiyasi Lisiyasi letane
yalele.
27 Tomo bwaite tomo Yudiya sikabikalatan yo yakato siunuyamate kabo mekaukavao
tokaleyayao kalau kasagui kaiwena yakatai iya Loma ana kaba loina tomona.

28 Nuwanuwagu yakatai tawae kaiwena siyakewai mwa yayoganama ali toloinao
kolili.
29 Kabo yalobai ana naenaena ali tapwalolo kana loina koina na nige ginauli yabo
isisibayanae na yakato kaiwena iboita o ilau deli.
30 Saugana wasa yabenalan yakato Yudiya tomoliyao boda yabo siginauli wadam
mena tomone sabi unuyamatena kabo mwayamwayau yayawasa koliwo. Muli mena
yawalo toyakewane bodane kolili silaowa na tomone ana nae siwalo-masalan koliwo."
31 Mwa koina tokaleyayao siginauli besiele ali loina kabo boniyai mena Paulo sikalai
mekalikava silawan Antipatilis.
32 Yanuwa ilayan tokaleyayao meuloili tolau kaeli mena sipileyoi Yelusalema ali
baleki mena na siya tomwalisae osi mena kalikavao silogabaegili na Paulo mekalikava
silauyoi Sisaliya.
33 Saugana siyawatagili Sisaliya kabo Paulo silawan Gavana koina meletana.
34 Gavana letane iyasili kabo ineli Paulo koina iba, "Toisabo dedei koina kulaoma?"
Paulo iba, "Yalaomaya dedei Silisiya."
35 Mwa Gavana iba, "Bodane toyakewaiwone naga silaoma kabo am yatala
yabenalan." Kabo muli mena iwalo Paulo imiyamiya nume lalakina beyabeyana Elodi
koina imiyamiya yo tokaleyayao Paulo sigitegite-kalatan.

24

Paulo ana yatala Pilikesa manna mena

1 Kaliyate valigigi imwawasi kabo topwaoli lalakina Ananaiyasi mekanakavao tau-
taubalao tupwaliyao yo ali toedeedede esana Tetalas, silau Sisaliya mwa Paulo tawae
koina siyayakewaiwa siwalowen Gavana Pilikesa koina.
2 Saugana Paulo siyogan ilusae kabo Tetalas iyatubu iedeedede Pilikesa koina
iwaloba, "O Pilikesa, kowa tomo lalakina am loina namwanamwana kaiwena sauga
imamalawe miya namwanamwana kalobai yo ginauli sibaibaiwa kuyadudulaili dedei
bwaite kalona mena.
3 Kabo ginauli bwaite kaiwena kai meuloimai sauga meuloina kamulolososi koliwo.
4 Na nige nuwanuwagu walo yayamamalawe kisi am sauga yayavenuwan kabo
yakawanoi koliwo ama walo kubwakubwana kubenalan.
5 Tomo bwaite kalobai iya tomo naenaena yo dedei meuloina kolili tomo Yudiya
simiyamiya kaleya iyatuyatubu yo tabe iya game Nasaleta ana boda ali tobaguna yabo.
6 Sauga yabo itonan ama Nume Tabu kana yakasisi ilikwai na kagitai kabo kalau
kakabikalatan yakato kayatalayani ama loina koina,
7 na tokaleyayao ali toloina Lisiyasi ilaoma yo me ana kaiwe Paulo ikwayai nimamai
mena,
8 yo iwalo kai kana toyakewao kalaoma koliwo. Tem kowa kuboma kuneliyan, kabo
gubesi ama yakewa tomone kaiwena kana yawasosi kulobai."
9 Tabe tomo Yudiya tupwaliyao siwalo-sagu yakato ali yakewane walo yawasosi.
10 Kabo gavana nimana iyagalawan Paulo koina na ana sauga iwolena iedeedede
mwa Paulo itolo iba, "Yakatai bolime sibaibaiwa dedei bwaite kuloinayan mwa yay-
aliyaya lalakina ali edeedede kaiwegu yabenalanako kani yayamaisa.
11 Tem tomo kolili kuneli kani am wasa siyeyawa saugana kaliyate tuwelo imwawasi
yasae Yelusalema sabi tapwalolo.
12 Kagu toyakewao nige sigigitaiyau tomo yabo mekaukava kagagamwapakiki Nume
Tabu kalona mena yo tabe nige sigigitaiyau boda yauulamunamunaili ali nume tap-
walolo kolili yo tabe yanuwa Yelusalema kalona mena.
13 Yo ali yakewa kaiwegu nige sowasowali sikawa yawasosi koliwo.

14 Na yawalo koliwo, walo yawasosi Yeisu ana kamwasa yamuliye bwaite siya siwalo
yakato kamwasa mwakomwakotana. Yo tubumayao ali Yaubada yatapwalolo koina.
Tabe Mosese ana loina yo palopitao ali lelelele meuloina yameliyan.
15 Yo yau yagu meli besiele siya ali meli yakato Yaubada toboita ikeleyatololi boita
mena sabi yatala, nuwana siya tonamwanamwali o nuwana siya tonaenaeli.
16 Mwa sauga meuloina yatonan mumugagu idudulai Yaubada manna mena yo tomo
kolili, na tabu yamwamwalimwaline.
17 Bolime tupwali yanuwa sibaibaiwa yatakikili. Imwawasi yapileyoi Yelusalema na
tem gogo yo mulolo yakalailima kaukavao yaolegili na sisoiyagili tobubutumao kolili.
Tabe nuwanuwagu tem yagu pwaoli yaolegili Yaubada koina."
18 "Kabiyakapwa mulina mena sigitaiyau Nume Tabu kalona mena Yudiya ali pwaoli
mumugana mena yapwaopwaoli. Nige boda lalakina mekaukavao mwa nige ta-
lawauwau yo tabe nige gamwapakiki.
19 Na tomo Yudiya tupwaliyao silaomaya dedei Eisiya siyaele. Tem siboma silaoma
yo sitolo manim mena kabo tem ginauli yabo sigiteyanae koliyau yakewane siwalowen
koliwo, na nige silalaoma.
20 Tem siya silaoma sauga bwaite koina na tawae silobai naenaena koliyau sauganane
ali yatalayagau Yelusalema koina.
21 Saugana yatolo yatalane koina ginauli kaigeda yawalowen yaba, 'Yatolo manimiu
mena kaiwena yameliyan toboitao naga sitoloyoi.' "
22 Na Pilikesa Yeisu ana kamwasa wasana meuloina ikataiyako. Mwa iwalo iba,
"Tem saugana toloina Lisiyasi ilobima kabo am yatala yaloinayan." Imwawasi iwalo
silogwaligwali.
23 Kabo Pilikesa iwalo kapiten koina iba, "Tomone kuyapileyoi deli mena yo tabu kana
loina kuyayakaiwesosi na tem ana eliyamwao kana sagu sikalaiyama tabu ukakausili."

Pilikesa mewainena Dulusila Paulo ana yatala sibenalan

24 Kaliyate tupwali simwawasi kabo Pilikesa mewainena Dulusila iya Yudiya sinena,
silaoma yo Pilikesa iwalo Paulo siyoganama. Kabo Paulo ilaoma yo iedeedede Yeisu
Keliso ana meliyan kaiwena yo sibenali koina.
25 Paulo iedeedede mumugana dudulaina kana yakasisi kaiwena yo tabe sauga yatala
ilalaoma kaiwena. Kabo Pilikesa imatausi yo iba, "Besi. Naga kulau. Tem imalamalae
koliyau naga sauga yabo yayoganyoiwo."
26 Sauganane koina Pilikesa nuwanuwana tem Paulo mane yabo koina na manene
iwolena Pilikesa na Paulo isagui iwalo silivasi ilau. Nuwatune kaiwena sauga meuloina
Pilikesa iwalo Paulo ilaolaoma yo mekanakava siedeedede.
27 Bolime labui simwawasi kabo Posiyasi Pesito ilaoma na Pilikesa iyamiyalae.
Pilikesa nuwanuwana tomo Yudiya sikawa-namwanamwa-yani mwa iba, "Paulo
imiyamiya deli mena."

25

Paulo ikawanoi ilau Sisa koina ana yatala kaiwena

1 Gavana waluwaluna Pesito iyawatagilima dedeinane koina yo ana paisowa iyatubu.
Kaliyate yaiyona simwawasi kabo Sisaliya ilogabaen na isae Yelusalema.
2 Yelusalema koina topwaoli lalakili yo tomo Yudiya ali tobaguna silau Pesito koina
yo ali yakewa Paulo kaiwena siwalo-masalan.
3 Sikawanoi samasamalulu Pesito koina yakato nuwali ikabi-yaliyaya-yagili na tem
Paulo iyawasa isaema Yelusalema. Na Yudiya ali nuwatu yabo siginauliyako yakato tem
Paulo isasaema kamwasa mena sikeno-wadam na sikabikalatan sikoyamate.

4 Pesito kainali iyamaisa iba, “Paulo iyaele Sisaliya deli mena yo yau sauga kikiunamo
na yalobi koina.
5 Ami tobagunao tupwaliyao kwawalo silaoma mekaukavao kalobi Sisaliya kabo
bwaine koina Paulo ali yakewaina kaiwena siwalo-masalan.”
6 Pesito imiyamiya Yelusalema nuwana kaliyate eit (8) o sanaulu (10) simwawasi
kabo silobi Sisaliya. Yanuwa ilayan ilau imiyasio kaba yatala mena yo iba, “Paulo
kwayoganama.”
7 Saugana Paulo siyoganama kabo Yudiya tobagunao siya silaomaya Yelusalema
sitolo-takikilan yo siwalo ginauli naenaeli sibaibaiwa iginaulili. Na iyamo ali yakewane
yakewa bwagabwaga nige sowasowali sikawa yawasosi.
8 Kabo Paulo ali walo iyamaisa iba, “Nige ginauli yabo naenaena yagiginauli Yudiya
ali loina koina o Nume Tabu koina o Sisa koina.”
9 Pesito nuwanuwana tomo Yudiya nuwali ikabi-yayaliyaya-yagili kabo iwalo Paulo
koina iba, “Tem kutalam na tasae Yelusalema yo am yatala yabenali na yagitai tem ali
yakewaiwone yawasosi.”
10 Paulo Pesito kainana iyamaisa iba, “Nigele, inamwanamwa tem sauga bwaite yau
yatotolo Sisa ana loina yo ana yatala koina. Ukwatai namwanamwai yau nige naenaena
yabo yagiginauli tomo Yudiya kolili.”
11 Tem ginauli yabo yaginauli-yanae kabo sowasowana kaiwena yaboita na boita
nige yasisikotanan. Na iyamo tem yakewane bwaite tomo Yudiya sikalaiyama nige
yawasosina nige sowana kutalamwagau nimali mena. Yakawanoi tem yalau Loma na
Sisa iyatala-yagau.
12 Pesito kana tosaguwo mekanakavao siedeedede kabo iba, “Ukawanoi kulau Sisa
ana yatala koina. Inamwanamwa, kani yayawasao kulau Sisa koina.”

Pesito mekanakava Kin Agilipa Paulo kaiwena siedeedede

13 Kaliyate tupwali simwawasi Kin Agilipa meduna Benisi silau Sisaliya, nuwanuwali
Pesito sigitai na sikabi-yaliyaya-yani.
14 Kaliyate sibaibaiwa simiyamiya Sisaliya mwa Pesito Kin mekanakava siedeedede
Paulo kaiwena. Yo Pesito iwalo Kin koina iba, “Tomo yabo Pilikesa ipei iyaele deli mena
imiyamiya.
15 Beyabeyana yasae Yelusalema kabo Yudiya ali topwaoli lalakili yo ali tautaubalao
silaoma tomowa siyakewai yo sikawanoi koliyau tem yaloinayan na iboita.
16 Na ali wasa yaolena yawaloba, ‘Kai Loma nige mumugamai besiele. Tem tomo
yabo siyakewai tomone sowasowana itolo na iedeedede ali yakewainane kaiwena muli
mena yaloina gubesi ana naenaena. Tem ali yakewainane iyamala yawasosi kabo
yatalamwan maisana ilobai.’
17 Mekaukavao kalobima na nige yasasana kabo yalau yamiyasio kaba yatala koina
yo yawalo Paulo siyoganama.
18 Kabo toyakewao sitolo yo siyakewa bwagabwagai. Yabatoko ginauli lalakili kaiweli
siyakewai na nigele, ginauli kikiuli kaiweli siyakewai.
19 Ali gamwapakiki ilauya Yudiya ali tapwalolo koina yo tomo yabo esana Yeisu iya
iboitako kaiwena. Na Paulo iwaloba, ‘Naga itoloyoi.’
20 Mwa nuwagu ipwanopwano gubesi tem ginauli bwaite kali dudulai yalobai kabo
Paulo yaneli koina tem italam na kasae Yelusalema yo ana yatala yabenalan.
21 Na Paulo ikawanoi koliyau yakato ilau Sisa ana yatala koina mwa yawaloba,
‘Imiyamiya deli mena kanasiga tem kamwasa yabo yalobai kabo yayawasa ilau Sisa
koina.’ ”
22 Kabo Agilipa iwalo Pesito koina iba, “Yau nuwanuwagu tomone ana edeedede
yabenalan.” Pesito iba, “Bwaliga kani yawalo ilaoma kabo ana edeedede kubenalan.”

Paulo iedeedede Agilipa yo kanakavao kolili

23 Yanuwa ilayan Agilipa yo Benisi silaoma me kali yakasisi silusae kaba miyagogone
koina mekalikavao tokaleyayao ali toloina lalakili yo yanuwa tautaubalaoliyao. Kabo
muli mena Pesito iloina Paulo siyoganama.
24 Kabo Pesito iwaloba, “Kin Agilipa, yo tomo meuloimiu komiu kwalaoma tomone
bwaite wagitai. Iya kaiwena tomo Yudiya meuloili siya Yelusalema yo siya yanuwane
bwaite koina sikawanoi koliyau yo kainali lalakina mena siwaloba, ‘Gubesi tem tomone
iboitamo.’
25 Na yalobai nige nae yabo igiginauli na kaiwena iboita. Mwa kaiwena iboma ana
kawanoi iginauli ilau Sisa ana yatala koina, kabo ana loina iginauli yo kani yayawasa
ilau Loma.
26 Nige wasa yawasosi yabo yakakatai yakato yalelelele yo yawalo-masala Sisa koina.
Kabo yayoganama yo yawalo itolo Kin Agilipa manim mena yo besiele meuloimiu
manimiu mena. Nuwanuwagu kana yakewa yaina taloyai na tem tawae talobai kani
yalelelele yawalo-masala Sisa koina.
27 Koliyau nige idududulai tem tomo yabo yayawasa bwagabwagai Sisa koina tem
nige ana pwanoli yaina ipapagan. Nuwanuwagu ali yakewane yaina yawasosi talobai
na yalele.”

26

1 Kabo Agilipa iwalo Paulo koina iba, “Am sauga yaeyawa kuboma kaiwem
kuedeedede ali yakewaiwone kaiweli.”

Kabo Paulo nimana ikeleisinan yo iyatubu iedeedede iwaloba,
2 “Kin Agilipa, yayaliyaya lalakina kaliyate kabona yatolo manimiu mena yo yaedeed-
ede tomo Yudiya ali yakewaiyau meuloili kaiweli.
3 Yagu yaliyaya yaina kaiwena Yudiya mumugamai meuloina yo ginauli bwaite
kaiweli kagamwapakiki ukwatai namwanamwai kabo yakawanoi koliwo ukwalakisiye
yo yagu walo kubenalan.
4 Tomo Yudiya meuloili yagu miyamiya yo mumugagu sikatai, iyatubu yagu sauga
gagagili koina yamiyamiya yagu yanuwa mena Silisiya dedeina mena yo besiele tabe
saugana yamiyamiya Yelusalema.
5 Sauga imamalawe sikataiyau yo besiele sowasowali wasagu siyawasayan yakato
yau Palisi ali boda koina yalusae yo ali loina meuloili yamuliya yo yaobigaili yawasosi.
6 Kaliyate kabona siyatala-yagau na yatala yaina kaiwena Yaubada yameliyan yakato
kani iginauli besiele ana waloyameli tubumayao kolili bwaimwana Mesaiya ana laoma.
7 Kabo kai ama susu yoli tuwelo waloyameline kaiwena kasanasanai nuwali mena
sikawa yawasosi kabo kaliyate yo boniyai sitapwatapwalolo Yaubada koina. O Kin,
yagu meli Mesaiyane koina kaiwena mwa tomo Yudiya siyakewaiyau.
8 Gubesi, ami nuwatu yakato Yaubada nige sowasowana toboita iwalo sitoloyoi?
9 Yau beyabeyana yagu nuwatu besiele yakato ginauli meuloina yapaisowaili na tem
tomo Yeisu Game Nasaleta esana sikawa-naenae-yani.
10 Yo bwaine besiele yapaisowai Yelusalema koina. Kaiwe yakalai topwaoli lalakili
kolili kabo Yeisu kana tomeliwo yapeili deli mena yo ali sauga unuyamateli koina yau
besiele tabe yatalam siunuyamateli.
11 Sauga meuloina yalau nume tapwalolo kaigeda kaigeda kolili kabo tomeliwone
yatonan yakabikalatagili na yaloinayagili tem Yeisu esana sisikotanan yo sikawa-
naenae-yani. Yamunamunai lalakina kolili kabo yalau yanuwa uloina uloina kolili na
tem tomeliwone yayakamkamnali.
12 Bwaite yaina kaiwena mwa beyabeyana Yelusalema topwaoli lalakili siyawasayau
yalau Damasiko yo ali leta nimagu mena.

13 Pwasinasina mena yau ele kamwasa mena yo mayale kaikaiwena yabo yagitai.
Ilaoma bulibuli mena yo kana koleya besiele dabwelo na dabwelo mayalena ilalaki-
gabaen. Yau yo kaukavao iyatakiki-lagimai.
14 Meuloimai kabeku kalobi bwatano mena na kaina yabo yabenalan kaina Ibeliu
koina iwalo koliyau iba, ‘Saulo, Saulo, tawae kaiwena kuyayakamkamnayau. Am
sikotanagau koina kubomayoi kuunuunuiwo.’
15 Kainana yayamaisa yawaloba, ‘Taubala, yaiya kowa?’ Kainagu iyamaisa iba, ‘Yau
Yeisu iya kuyayakamkamna.
16 Sauga bwaite kutolo kaem mena. Yayawatagili koliwo yakato kowa kuyamala
yagu topaisowa yo yagu toyawasa tawae tem ugitai koliyau na yau yayakenayagiwo
kuyawasayan tomo kolili.
17-18 Tem tomo Yudiya o tem boda yabo uloili tomoliyao sikalomagigi-lagiwo kani
yaleboiwo nimali mena. Na yayawasao kolili yakato manili kuyalalali na boniboniyai
mena sitagelakeile mayale sigitai. Besiele Seitani ana kaiwe mena ukwalailima na
Yaubada sikatai simeli koliyau na Yaubada ali naenaena inuwatu-pwaikili. Kabo kani
ali kaba miya iwolena kolili ana wasawasa tomoliyao luwaluwalili mena.’ Bwaite Yeisu
ana walo koliyau besiele.
19 Kin Agilipa, yakeyakenayanne bwaite ilaomaya bulibuli mena nige yasisikotanan.
20 Yaguguye baguna Damasiko tomoliyao kolili kabo muli mena Yelusalema to-
moliyao kolili yo Yudiya tomo simiyamiya dedei meuloina koina, yo tabe siya nige
tomo Yudiya kolili. Yaguguye na yakato mumugali naenaeli kolili sinuwabui na silau
Yaubada koina mumugana namwanamwana sikalai kabo ali nuwabui kana yawasosi
siyakenayan ali paisowa koina.
21 Bwaite iya kaiwena tomo Yudiya sikabikalatagau Nume Tabu kalona mena yakato
siunuyamateyau.
22 Na Yaubada ana sagu yalobai ilaoma kanasiga kaliyate kabona. Mwa koina yatolo
manimiu mena na Yeisu wasana yayawasa tomo meuloili kolili, nuwana esaliyao
lalakili o nuwana esaliyao kikiuli. Mosese yo palopitao ali palopisai yo yau yagu guguye
sitoyatoyawa.
23 Wasa bwaite iyamala yawasosi Mesaiya kamkamna ilobaiyako yo iya totolo baguna
boita mena na iwalo-masala lebo kana mayale kaiwena tomo Yudiya yo siya nige
Yudiya kolili.”

Pesito Paulo ikawa-kabakabaleya-yani

24 Paulo iyaelemo iedeedede na Pesito kainana lalakina mena iba, “Paulo kowa
ukabaleya. Am katai ilalakisosi ikabi-yakabaleya-yagiwo.”
25 Mwa Paulo iba, “Pesito tomo lalakina kowa, yau nige yakakabaleya. Walo bwaite
yawalowen walo yawasosi yo walo dudulaina.
26 Na Kin Agilipa ginauli bwaite meuloina ikatailiko mwa sowasowana me yagu
katepatu yawalo koina. Yakatai nuwatu bwaite wasana yawalowen nuwana imaya-
leyan, kaiwena nige ginauli yabo imimiya-wadam.”
27 Kabo Paulo itagelakeile yo iedeedede Agilipa koina, iwaloba, “Kin Agilipa,
yakataiyako palopitao ali walo kumeliyagili, awa?”
28 Kabo Agilipa iwalo Paulo koina iwaloba, “Kunuwatui sowasowam sauga kub-
wakubwana koina kuyanuwabuiyau kabo yaemala Kelisitiyani yabo?”
29 Paulo kainana iyamaisa iba, “Bwagana sauga ikubwa o tem imamalawe yakawanoi
Yaubada koina nuwanuwagu kowa yo tobenali meuloili kwayamala Kelisitiyani besiele
yau, na bwaimwanamo genuwagu seni mena sipanmiu besiele yau.”
30 Kabo Kin meduna Benisi mekalikavao gavana Pesito yo tomo meuloili sitolo
silogwaligwali.

31 Na ali laune koina siedeedede siba, “Tomo bwaite nige ginauli yabo isisibayanae na
kaiwena tem iboita o tem ilusae deli mena.”
32 Kabo Agilipa iwalo Pesito koina iba, “Tem tomo bwaite baguna nige ikakawanoi
Sisa koina yatala kaiwena sowasowana talivasi.”

27

Tokaleyayao yo Paulo me ana bodao sikuke Loma kaiwena

1 Saugana Gavana iwalo Paulo yo tomo panpanli tupwali mekalikavao sikuke silau
Itali kabo sipeili yakato tokaleyayao ali kapiten yabo esana Diyuliyasi igitekalatagili.
Na kapiten Diyuliyasi me ana tokaleyayao esali sipei “Sisa ana tokaleyayao.”
2 Waga yabo ilaomaya Adalamitiyam silobai. Na wagane yakato ikuke ilalau dedei
Eisiya yanuwaliyao tupwali kolili. Mwa meuloimai kamwalisae wagane koina kakuke
kalau.* Mekamakava Alisitako iya game Tesalonaika imwalisae.
3 Yanuwa ilayan kabo kaulisi Saidoni, na Diuliyasi nuwanuwana Paulo isagui mwa
italamwan waga mena ikaisulu yo ilau ana eliyamwao igitaili na tem ginauli tawae
ikubwa koina siwolena.
4 Imwawasi ipileyoima imwalisae yoi kabo kakuke yoi, yaumai ikogigilimai mwa
kalau Saipilosi nogina koina.
5 Silisiya yo Pamipiliya kalitana sowasowagali mena kalopanaisi kalau kaulisi
yanuwa Maila koina, Laisiya dedeina mena.
6 Diyuliyasi waga yabo ilobai yanuwane koina ilaomaya Alekesendaliya yakato ilalau
Itali, mwa iba, “Tamwalisae-panaisi.”
7 Kakukeyoi na ama kalau tupwana ipolowe mwa kaliyate sibaibaiwa kikiuna kiki-
una kasagesagena kanasiga kaulisi yanuwa Naidasi salina mena. Yaumai itowanae nige
sowasowamai kalodudulai kama koleya mena yaumai ilaoma kaloyasali bwanabwana
Kiliti isuna esana siba Salimoni, kasagenalau Kiliti nogina mena.
8 Ama kalau ipolowe kabo katata-yasayasali yanuwa salina mena kanasiga kalau
kaulisi galowa esana Galowa Namwanamwana iyaele yanuwa Leisiya salina mena,
bwaimwana bwanabwana Kiliti koina.
9 Kaliyate sibaibaiwa kayavenuwan yo kamatausi kaiwena kikiunamo tulutulu yo
yaumai naenaena kana sauga iyatubu. Kabo nige sowasowana kakalauyoi mwa Paulo
ana nuwatu iwolena kolili iba,
10 “Tautaubalao, yawalo kolimiu yagitai sauga nige inanamwanamwa. Tabu
takukuke kisi wowoli talobai na waga meketaulina isalili yo tomo tupwali besiele
sisalili.”
11 Na tokaleya ali kapiten Diyuliyasi Paulo ana walo nige ibebenalan na iben-
abenaliya waga kana kapiten yo waga tanuwagana ali loina koina.
12 Galowane kamiyamiya koina nige inanamwanamwa kabo tomo sibaibaiwasosi
sinuwanuwatu gubesi na kakuke kalau Pinikisa yakato kakaiyawasi galowane bwaine
koina. Pinikisa iya Kiliti kana galowa namwanamwana kaiwena yavana yo yalasi
ilonamwayagili.

Yaumai kaikaiwena itowa

13 Sauganane koina yavana kikiuna iyatubu ilotalu kabo waga kana kapiten yo waga
tanuwagana sibatoko bwaite yaumai namwanamwana mwa koina anka sitabei na
kakuke kalau Kiliti nogina mena.
14 Na iyamo sauga kubwakubwana koina yaumai kaikaiwena, esana Kaluwabu,
itowa iyui-lobiyenama bwanabwana mena.
15 Kabo yaumai waga iunui. Mwayamwayau iyokoyoko lalakina yo nige sowasowa-
mai kakalau dudulai na yaumai iyuibibinmai.

* **27:2:** Buki bwaite kana tolele Luka Paulo ana boda luwana mena.

16 Saugana kasosola-sae bwanabwana kikiuna esana Koda kabo nogina kikiuna
kalobai mwa sitonatonan tem dingi siniuliseyan.
17 Paisowa kolokololona na iyamo siniuliseyan sipan-kalatan. Imwawasi kabo maina
tupwaliyao sikalai na waga sipanyamatuwa na ikaiwe kisi bagolu waga ikogasi. Yaumai
ikaiwesosi yo waga iloiloinayan na kakalakalau. Simatausi kisi tayali mena waga
siyaduna Libiya dedeina mena kabo anka sigabae-bwagabwagai didiu mena.
18 Yaumai iyaelemo itowatowa yo waga iunui yawasosi kabo kaliyate labuina koina
waga kana ketauli siyasululi.
19 Kaliyate yaiyona koina kabo waga gogoliyao nimali mena sigabaegili kalita mena.
20 Kaliyate sibaibaiwa nige dabwelo yo nige utu yabo kagigitai yo yaumai kaikaiwena
iyaelemo itowatowa kabo ama nuwatu nige sowasowamai lebo yabo kalobai.
21 Sauga imamalawe kakalakalau nige kakekekan kabo Paulo itolo manli mena yo
iba, “Tautaubalao, tem tauna kona yagu walo kwabenalan yo tabu Kiliti talologabaen
ee kani nige nae yabo talolobai yo nige sowasowana gogo tagabaegili.
22 Na sauga bwaite yawalo kolimiu, wakatepatu. Walo yawasosi, waga kani isi-
bayanae na iyamo kani nige yabo iboboita.
23 Boniyai mena Yaubada iya yameliyan yo yakawanoi koina ana anelose ilaoma itolo
saligu mena,
24 yo iba, ‘Paulo, tabu kumamatausi kowa kani kutolo Sisa ana yatala koina yo
Yaubada ana mulolo koliwo kaiwena tabe kani bodane mekamkavao wakalakalau
meuloimiu ileboimiu.’
25 Mwa tautaubalao, wakatepatu. Yau yagu nuwatu yakato ginauli meuloili kani
siyawatagili besiele Yaubada ana waloyameli koliyau.
26 Na ginauli kaigeda yawalo kolimiu, kani taduna bwanabwana yabo koina.”

Waga iduna

27 Wowoli kaliyate potin (14) kalona mena kai ele kalita Mediteleiniya koina
kakalakalau. Iboniyai yo boniyai luwaluwalina koina waga topaisowao sinuwanuwatu
yakato tem kalau yanuwa yabo salina mena.
28 Mwa liye sikalai sigabaen yo iwalo-masala kalita ana lobi kana mamalawe teti
seben mita (37 metres).† Sauga kikiuna yoi tabe sigabaen yoi yo silobai kalita ana lobi
kana mamalawe tuwenti seben mita. (27 metres)‡
29 Waga tanuwagana imatausi kisi yaumai waga igabaeseyan veku pwatali mena
mwa iwalo lo esopali sigabae-lobiyegili waga tala muliyena mena yo tomo sikawanoi
ali Yaubada koina na tem mwayamwayau yanuwa ilayan.
30 Waga topaisowao siyatubu yakato waga silogabaen yo silau dingi sigabae-yatalu yo
ali mwakota siginauli yakato silau lo tupwali silivasili waga tala bagunana mena.
31 Kabo Paulo iwalo Diyuliyasi yo ana tokaleyayao kolili iba, “Tem waga kana
topaisowao nige simiyamiya waga mena nige sowasowana lebo kwalobai.”
32 Mwa koina tokaleyayao dingi kana maina sitom na dingi ibeku mwa iyaluwan.
33 Yanuwa ilayan Paulo tomo meuloina iwalo kolili iba, “Wakekan. Kaliyate potin
imwawasi kwamiyamiya me ami nuwalubu nige wakekekan.
34 Sauga bwaite yawalo kolimiu kan tupwana wakan na yomiu sikaikaiwe yo sowa-
sowana kwanamwanamwa. Walo yawasosi kani nige tomo yabo nae ilolobai.”
35 Walo bwaite iwalowen kabo beledi tupwana ikalai yo meuloili manli mena iwalo-
muloloi Yaubada koina kabo muli mena itabekivi yo iyatubu ikekan.
36 Meuloili sikatepatu kabo kan tupwana sikalai yo sikekan.
37 Siya tomwalisae wagane koina kali baibaiwa tu andeledi sebenti sikisi (276).
38 Kakekan kanasiga diyamai sisu kabo witi katataululiliwa waga mena sigabaegili
kalita mena kabo waga tupwana imalamalae yo ipoulisae.

† **27:28:** 120 piti ‡ **27:28:** 90 piti

39 Yanuwa ilayan waga kana topaisowao yanuwa sigitai na iyamo sinuwa-
pwanopwano toisabo yanuwa bwaite. Kalotau yabo sigitai kabo sikatai galowa yabo
bwaine koina. Kabo sinuwanuwatu tem sowasowali wagane siseyan magu mena.
40 Kabo lo sitomli yo besiele eyaisi kana maina silivasili yo oleole sikukeisin. Yaumai
itowa mwa kakuke kasae galowane kaiwena.
41 Na waga tala baguna iduna tayali pwatana mena. Iduna yawasosi nige sowa-
sowana ikukeyoi mwa waga tala muliyena bagolu isapi-gwaligwali.
42 Tokaleyayao sinuwanuwatu tem tomo panpanili siunuyamateli kisi yabo itubasae
na iyabubu.
43 Na Diyuliyasi, tokaleya ali kapiten, ali walone ibenalan mwa iwalo-kausili kaiwena
nuwanuwana Paulo yawasina ileboi. Mwa iwalo iba, “Tomo siya tubatuba sikatai
sikapusele baguna na sitonan situbasae yanuwa mena.
44 Na siya tupwaliyao nige tubatuba sikakatai waga kana bwalekai sikalaili ali
kaba tuba na situbasae.” Bwaite loinane koina meuloili sigayosae yanuwa mena yo
sinamwanamwa.

28

Paulo ana paisowa bwanabwana esana Melita koina

1 Saugana kagayosae magu mena kabo kabenalan yakato bwanabwanane esana
Melita.
2 Yanuwane tomoliyao mumugali sinamwanamwasosi kolimai. Mayau lalakina
sipei kaiwena galewa italutalu yo yanuwa itulutulu kabo meuloimai siyoganmai kalau
kamwasiguli.
3 Paulo mayau itanogogo ikalailima ipei-luseyagili mayau wedowedolina kalona
mena, kabo wedowedolina kaiwena weso naenaena yabo inene-yawatagilima
mayaune kalona mena, ilau Paulo nimana ikapukalatan.
4 Kabo yanuwa tomoliyaone sigitai wesone itaketake Paulo nimana mena yo si-
bomamo siedeedede siwaloba, “Tomone bwaite tounuyamate yabo. Bwagana nae
iyabubu-gabaen kalita mena na yakato inamwanamwa na iyamo loina dudulaina kani
ilobai bwaimwa boita.”
5 Na Paulo wesone isapi-kalai ilau italu mayau wedowedolina kalona mena, na Paulo
iya nige kwapina tawae iyayai.
6 Kabo tomo ali nuwatu yakato Paulo kani yona silolo o nuwana kani ibeku na iboita.
Yanuwa tomoliyao sisanasana sauga imamalawe na iyamo nige nae yabo iyayawatagili
Paulo koina, kabo ali nuwatu sibui yo siba, “Tomone iya yaubada yabo.”
7 Pabiliyasi iya bwanabwanane ali taubala lalakina ana yanuwa yo ana bwatano
tupwana iyaele dedeine bwaite koina kamiyamiya salina mena. Kabo iya iyoganmai
kalau ana nume mena yo kaliyate yaiyona igitegite-kalatagimai. Na ana gitekalatan
kolimai inamwanamwasosi.
8 Pabiliyasi tamana ikasiebwa, yona iwedowedoli yo diyana isagesagena, mwa iyaele
ikenokeno ana kaba keno mena. Paulo ilau ilusae igitai ikawanoi Yaubada koina yo
nimana ipeili pwatana mena kabo inamwanamwa.
9 Mwa koina tokasiebwao meuloili silaoma Paulo koina yo ikabi-namwanamwaili.
10 Kabo yanuwa tomoliyao siyaliyaya lalakina mwa simulolo lalakina kolimai. Naga
tem ama sauga kuke koina ginauli meuloina nuwanuwamai ama kalaune kaiwena
sitauli waga mena.

Melita kalogabaen na kakalau Loma kaiwena

11 Waikena yaiyona kamiyamiya bwanabwanane Melita koina. Na waga yabo
yaumai ikausi bwaine koina imiyamiya. Bwaite wagane ilaomaya Alekesendaliya yo

kana tabule koina yaubada susi natunao didiluwaluwa makamakayauli sitalili. Ee iya wagane koina mwa kamwalisae kakuke.
12 Kalau kaulisi Sailakusa yo kaliyate yaiyona kamiyamiya.
13 Kabo kakukeyoi kalau kaulisi Lidiyam yo kakeno. Yanuwa ilayan yavana itowa kabo kakukeyoi yo kaliyate labuina koina kaulisi Puteoli.
14 Tomeli tupwaliyao kalobaili kabo siwalo mekamakavao kamiyamiya wiki kaigeda. Bwaine besiele kalaoma kanasiga kayawatagili Loma.
15 Tomeli simiyamiya Loma koina wasamai sibenalan yakato kaulisiko. Silogogo sisaema kamwasa mena yanuwa esana Nume Taumana Yaiyona koina tupwaliyao sisanasanamai na tabe tupwaliyao sisaemayoi yanuwa esana Apiyasi Maketi yo koina sisanasanamai. Saugana Paulo tomone igitaili kabo ikatepatu yo ikawatoki Yaubada koina.
16 Saugana kayawatagili Loma toloinao sitalam Paulo nume yabo ikalai ana kaba miya kana togitekalatan tokaleya yabo mekanakava.

Paulo iguguye tomo Yudiya yo siya Loma kolili

17 Kaliyate yaiyona imwawasi kabo Paulo tomo Yudiya ali tobagunao iyoga-gogonagilima. Saugana simiyagogo Paulo iwalo kolili iba, “Kaukavao, nige ginauli yabo yagiginauli-yanae ala bodao kolili yo tabe nige sauga yabo mumugala ilaoma tubulao kolili yakakawa-naenaeyan. Tomo Yudiya sikabi-kalatagau Yelusalema koina na sipeiyau Loma nimali mena.
18 Siya sinelineli-yagau yaina siloyai kabo nuwanuwali silivasiyau kaiwena nige nae yabo yapapaisowai na kaiwena yaboita.
19 Sauganane koina tomo Yudiya Loma ali nuwatu sikawa-naenaeyani kabo nige kamwasa yabo yanunuwatui mwa yakawanoi tem sowasowana yalaoma Sisa ana yatala koina. Na nige yakato ala tomoyao Yudiya yakakawa-naenaeyagili, nigele.
20 Bwaite kaiwena yayoganimiu tamiya toyawa komiu te yau taedeedede. Kita tomo Yudiya meuloila tasanasanai Mesaiya, iya bwaite kaiwena mwa seni mena sipanyau.”
21 Paulo kainana siyamaisa siba, “Nige wasam yabo leta koina kalolobai ilalaoma Yudiya dedeina mena. Besiele kalakavao saugana silaoma na nige wasam yabo siwawaloweni kabebenalan yakato kowa naenaena kupaisowai.
22 Na nuwanuwamai am nuwatu kabenalagili, kaiwena kakatai tomo meuloili tap-walolo waluwaluna sikawa-naenae-yani dedei meuloina kolili.”
23 Mekalikava Paulo kaliyate yabo sigitesipwai, kabo Yudiya meuloili silaoma Paulo ana nume mena. Kabo iyatubu malala mena iedeedede ilau kanasiga lolau. Iguguye Yaubada ana kaba loina kaiwena yo tabe Mosese ana loina yo palopitao ali lelelele ikalai iyasilili kolili na itonan tem iyakenayagili yakato Yeisu kaiwena iwalo yawasosi.
24 Tomo tupwali Paulo ana walo sikawa-yawasosi yo simuliya na tupwali nige sikakawa-yawasosi.
25 Nige ali nuwatu kaigeda kabo sikatububu sabi logwaligwali. Na ali logwaligwaline yaina kaiwena walone bwaite Paulo iwalowen kolili iba, “Yaluyaluwa Tabuna iwalo-masala tubulao kolili saugana iwalo Aiseya gamwana mena iwalowegili besiele,
26 ‘Kulau tomo kolili na kuwalo, Bwagana kwabenalan na iyamo nige wakakatai, bwagana kwamankulakulai na iyamo nige wagigitai,
27 Kaiwena tomo kateli sikololo, tenali sikausili, yo manli siyagibuli. Na iyamo tem nige sipapaisowai besiele nuwana sigite namwanamwai nuwana sibenalan namwanamwai yo tabe nuwana sikatai namwanamwai, kabo sinuwabui simuliya koliyau yo namwanamwa silobai.’ ”
28 Yo Paulo iwaloyoi iba, “Na wakatai Guyau ana lebo wasana siyawasayanako siya nige Yudiya tomoliyao kolili. Walo yawasosi kani sibenalan.”

29 Paulo ana edeedede iyemwawasi kabo tomo Yudiya silogwaligwali, ali logwaligwaline koina sibomayoi mekalikavao sigamwapakiki.
30 Bolime labui imiyamiya nume kaigeda koina na iyamayamaisa waikena kaigeda kaigeda nume tanuwagana koina. Na analiyao siya nuwanuwali silaoma koina meuloili iyoganli.
31 Guyau ana kaba loina kaiwena iguguye yo Yeisu Keliso wasana iyakayakataili. Iguguye me ana katepatu yo nige tomo yabo sowasowana itonan na ikausi.

Loma ali leta
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Paulo ana takikili yaiyonana koina ilau yanuwa Kolinita koina. Sauganane koina nige ilalau yanuwa Loma, kaiwena tomeliwo Masidoniya polovinsi yo Akaya polovinsi ali mulolo sikatububunan yo siwolena Paulo koina na tem ilawagili tomeliwo Yelusalema iwolegili. Kana katai besiele yakato Paulo iyaele Kolinita, mwa tomeliwo Loma ali leta ilele yo ali wasa iwolegili yakato nuwanuwana lalakina igitaili mulina mena kabo ilau Sipein.

Yeisu kana tomeliwo sibaibaiwa simiyamiya Loma koina. Tomeliwone bodane koina boda labui simiyamiya, boda yabo siya Diyentail (Kaina Dimdim Gentile) bwaimwa siya nige tomo Yudiya, sibaibaiwasosi. Yo boda yabo siya tomo Yudiya siya kali kulutubu ilaomaya Abelamo koina, nige sibabaibaiwa Loma koina.

Leta bwaite kalona mena Paulo ana nuwatu lalakina iyaele Peina 1 tomna 17, iba, “Wasana namwanamwana iyakenayagila yakato melimo koina Yaubada ikawa-namwanamwa-yagila.” Paulo iwalo-masala yakato Yaubada manna mena tomo meuloili siya tolopwano, nuwana siya tomo Yudiya o nuwana siya nige tomo Yudiya (1:18—3:20). Na siya Yeisu Keliso kana tomeliwomo Yaubada ikawa-namwanamwa-yagili (3:21—4:25). Kabo tabe Paulo iedeedede yoi yawasi waluwaluna kaiwena. Iwalo yakato tem Yaubada ikawa-namwanamwa-yagila kani tamiya yawasi waluwaluna koina (peina 5-peina 8). Peina 9 yo kanasiga peina 11 koina Paulo iedeedede tomo Yudiya meuloili kaiweli. Tomo Yudiya bwaimwa tomo Isileli yakato siya Yaubada ana gitesipwa tomoliyao kaiwena siya silaomaya Abelamo koina na iyamo Yeisu Keliso nige simemeliyan, mwa kani nige lebo silolobai. Koinaele Paulo ineli iba, “Gubesi siya boda Isileli? Yaubada ana paisowa kolili idudulai o nigele? Isikotanagili molosi o nigele?” Kabo ana neline iyamaisali. Yo Paulo iwalo-masala kolila toisabo mumuga ilonamwayagila tapaisowai kalakavao yo toloinao kolili kaiwena kita Yaubada ikawa-namwanamwa-yagilako (12:1-15:13). Letane ana kaba mwawasi koina Paulo yo kanakavao ali walo-mulolo siwalowen tomeliwo Loma kolili (Peina 16).

1 Yau Paulo, Yeisu Keliso ana topaisowa, yo Yaubada iyoganiyau yaemala tosage-
nawasa (apositolo) yo ipeiyau wasana namwanamwana kana toyawasa.
2 Yaubada ana waloyameli ipei-bagunayan yakato naga wasa namwanamwanane
kani itubu, mwa palopitao waloyameline siwalo-masalan yo silele Buki Tabu
beyabeyana kalona mena.
3 Wasa namwanamwanane iya Natuna wasana, iya ala Guyau Yeisu Keliso. Yo ana
emala tomo koina kaiwena mwa iya Kin Deibida tubuna,
4 na takatai iya bulibuli tomona yo Yaubada Natuna kaiwena Yaluyaluwa Tabuna ana
kaiwe mena itoloyoima boita mena.
5 Iya bwaimwana kagu yauyauya iyeyama koliyau na yaemala apositolo esana kana
tobali kaiwena, na mesabana yanuwa uloina uloina tomonliyao bwaimwa siya nige
Yudiya tomonliyao yayoganlima Keliso simeliyan yo siobigai.
6 Yo komiu tabe besiele kwamiyamiya yanuwa Loma koina, Yaubada tabe iyogan-
miuko kwaemala Yeisu Keliso ana susu tomonliyao.
7 Yau Paulo leta bwaite yalele yo yayawasa ilaowa kolimiu meuloimiu komiu
kwamiyamiya yanuwa Loma koina, komiu Yaubada imuloloimiu yo iyoganmiu
kwalaoma kwaemala ana tomoyao. Yo yakawanoi Tamala Yaubada yo ala Guyau Yeisu
Keliso ali katekamkamna yo ali nuwa-daumwali katemiyao siloyapowonli.

Paulo nuwanuwana lalakina ilau Loma igitaili

8 Yagu nuwatu bagubagunana bwaite besiele. Yeisu Keliso esana mena yakawatoki
yagu Yaubada koina komiu meuloimiu kaiwemiu, kaiwena ami meli wasana yanuwa
yaulina dedeina esopali sibenalanako.
9-10 Sauga meuloina yakawakawanoi kaiwemiu. Iya Yaubadane, bwaimwana wasana
namwanamwana yaluwewasayani me kate-yawasosigu mena kaiwena, iya ikatai
sauga meuloina yanuwatu-kalatagimiu yagu kawakawanoi koina. Na sauga bwaite
koina yakawanoi koina tem ana nuwatu besiele, na tem kamwasa isoke na yalaowa
yagitaimiu.
11 Yawalo bwaite besiele, kaiwena nuwanuwagu lalakina tem yagitaimiu na
yasaguimiu na mesabana Yaluyaluwa Tabuna ana yauya tupwana wakalai na
wakaiwe.
12 Tem yalaowa yagitaimiu kani komiu yo yau taesagusagu-wagila ala edeedede koina
na mesabana yau yagu meli mena yasaguimiu yo komiu ami meli mena kwasaguiyau.
13 Kaukavao yo duguwao, nuwanuwagu wakatai sauga ibaibaiwa yanuwanuwatu
gubesina na yalaowa. Kaiwena nuwanuwagu lalakina yalaowa na yakabi-yakaiwemiu
yo yaguguye ami bodao siya nige Yudiya tomonliyao kolili na sinuwabui besiele yagu
guguye uwena yalobai siya nige Yudiya tomonliyao kolili dedei uloili uloili kolili. Sauga
kaigeda kaigeda yatonatonan laowa kaiwena na iyamo ginauli yabo ikaukausiyau.
14 Yau wasana namwanamwana yakatai, mwa iyamala kagu yaga na wasane
yayawasayan tomo meuloili kolili, siya tokaina Giliki yo siya nige tokaina Giliki kolili,
yo siya me ali katai yo siya tonuwapwanopwano.
15 Bwaite iya kagu yagane kaiwena nuwanuwagu lalakina wasana namwanamwana
yaguguyeyan komiu Loma tabe kolimiu.
16 Me yagu katepatu wasana namwanamwana kana guguye kaiwena nige
yamwamwalimwaline, kaiwena saugana tem taguguyeyan, Yaubada ana kaiwe
imiyamiya wasane koina kateli isakona na mesabana analiyao siya simeli wasane
koina ileboili. Baguna Yeisu Keliso wasanane siguguyeyan siya tomo Yudiyamo kolili
Yelusalema koina na sauga bwaite koina wasane sokesokena tomo meuloili kolili na
tem lebo silobai wasane koina.
17 Wasana namwanamwana iyakenayagila yakato melimo koina Yaubada ikawa-
namwanamwa-yagila. Ginauli lalakina kaigedamo meli. Besiele Buki Tabu ana walo-
masala, iba, “Tomone siya ali meli kaiwena Yaubada ikawa-namwanamwa-yagili mwa
siya yawasi miyamiya yaina silobai.”

Tomo tonaenaela meuloila Yaubada ana munamunai imiyamiya kolila

18 Na tomo tupwaliyao siyauyaulesosi yo mumugali sinaesosi. Kabo Yaubada ana mu-
namunai yo ana kalomagigili ilobilobimaya bulibuli mena kolili kaiwena ali yauyaule
koina Yaubada kana katai yawasosi sikaukausili sibomayoi kolili yo tomo tupwaliyao
kolili.
19 Yaubada ana munamunai yo ana kalomagigili kani silobai kaiwena tawae tomo
sowasowali sikatai iya kaiwena iyakenayagiliko kaiwena iboma iyamayaleyako kolili.
20 Kaiwena sauganane Yaubada yanuwa yaulina iyamayale yo kanasiga kabona,
imayalesosi tomo kolili yaiya iya yo ana kaiwe imiyayai mwa walo yawasosi iya
Yaubada. Iya nige sowasowana tomo manli mena sigitai, na ginauliline iyamayaleli
manli mena sigitaiyako yo sowasowana iya kana katai imiyamiya kateli mena. Mwa
nige sowana siwalo-panaisi siwaloba, “Nige sauga yabo Yaubada ana kilakilala kagigitai
mwa kani nige kamemeli.”
21 Bwagana toyauyaulene sikataiyako yawasosi Yaubada imiyamiya, na iyamo nige
sitotobali-seyan yo nige sikakawa-Yaubada-yan, yo nige sikakawatoki koina. Kabo

ali nuwatu yauyauleli meuloina nige kanna ipapagan yo yauyaule yo boniboniyai kateliyao sikalapowon.
22 Siya siwaloba, “Kai tosonoga”, na iyamo siya toyauyaule.
23 Tem sowana sipwalou Yaubada miyamiya yaina koina, na iyamo nige sigiginauli besiele. Na siya sipwalou kokotomo kolili kokotomone kali koleya besiele tomo yo besiele man sievaeva yo besiele yakayakan yo besiele yamayamayale sinenenene bwatano mena, bwaimwa weso yo waligowa, siya kani nige simimiyayai.
24 Mwa Yaubada toyauyaulene italam-gabaegili siboma ali gadosisi mena mumugana naenaena koina sipaisowa, yo mwalimwaline mumugana sipaipaisowai kalikavao mekalikavao.
25 Wasa yawasosi Yaubada kaiwena sisikotanan na wasa mwakomwakotana simeliyan. Mwa ali tapwalolo koina sipwalou Yaubada ana yamayamayaleyao kolili, na nige sipwapwalou Yaubada Toyamayale koina, bwaimwa iya kita sauga meuloina tatobatobalan. O besiele.
26 Bwaite mumugaline kaiwena mwa Yaubada italam-gabaegili ganawali mumugana uloi molosina siginaginauli. Tabe sinesineo yauyauleli ali tali sinesineo mekalikavao siganawali, mumugane bwaite nige idududulai, nige kana lonamwa koina silalau.
27 Besiele tabe tatao yauyauleli nige mekalikavao sinesineo sikekeno, na ali tali tatao nuwanuwali lalakina. Kabo tau yo tau siganawali, mwa paisowane maisana nae iyawayawatagili sibomamo kwapili mena.
28 Tabe besiele wasa yawasosi Yaubada kaiwena genuwali sinuwatu-kalatan yo siwaloba, “Nige Yaubada kana nuwanuwatu yabo kolimai”, mwa italam-gabaegili ali nuwatu yauyaulena koina na ginauline nige sowasowana siginauli na iyamo siginauli.
29 Nuwatu yauyauleli meuloili kolili sikalapowon besiele patipati, nuwatu naenaeli, lamwapolowe, unuyamate, gamwapakiki, mwakota, yo sibayanae,
30 sietalapili, kalikavao sisinalili, Yaubada sikalomagigilan, sigamwa-panapanawa, sigagasa, sinuwa-saesae, sinaliyao yo tamaliyao ali walo nige sibebenalagili, yo ginauli naenaeli kali nuwanuwatu sinuwanuwatuili,
31 yo nige yabo nuwatu dudulaina kolili, ali waloyameli nige sinunuwatu-kalatagili, kalikavao nige simumulolo kolili yo nige sikakatekamkamna-yagili.
32 Sikataiyako Yaubada ana loina iwalo yakato yauyaule mumugana maisana boita. Na iyamo nige silolopei, iyaelemo sipaipaisowai, yo kalikavao siya kamwasane kaigedana sipaipaisowaine sikawa-namwanamwa-yagili.

2

Tabu kawa-naenae kaiwena Yaubada iya toyatala dudulaina

1 Komiu tabe wakataiyako yauyaule mumugana maisana boita, kabo kaukavao yo duguwao, tabu tomo yabo wakakawa-naenae-yan yakato iya toyauyaule yabo na kowa nigele. Kaiwena tem wakawa-naenae-yan bwaimwa kawa-naenaene yauyaule mumugana. Nige sowana kwawalo-panaisi yo kwawaloba, “Yaubada ana loina kawa-naenae kaiwena nige kakakatai.” Saugana tem tomo yabo wakawa-naenae-yan kwabomayoi ami yatala waginaginauli.
2 Kita takatai siya meuloili yauyaule mumugana siginaginauli Yaubada kani iyatalayagili, yo ali yatala idudulaisosi yo ilonamwayagili.
3 Mwa gubesi ami nuwatu yakato komiu tokawa-naenae sowasowamiu Yaubada ana yatala kwayabubu-gabaen? Kaiwena mumugana yauyaulene siya siginaginauline iyaele tabe komiu waginaginauli ami kawa-naenae-yagili koina.
4 Nuwana ami nuwatu yakato Yaubada ana katekamkamna yo ana kalakisiye kolimiu ginauli bwagabwaga. Na nigele, Yaubada iya Tokatekamkamna yawasosi, ana munamunai iyoviya yo ana kalakisiye imamalawe. Nuwana komiu nige nuwamiu

simamayale yakato Yaubada imulolo kolimiu yo nuwanuwana ana mulolo wakilala na mesabana kwanuwabui.

5 Na komiu genuwamiu nuwabui kabo ami gamwa-panapanawa yo ami kate kololo kaiwena mwa kwabomamo ami yatala kwaetuetulan yoi kaliyatenane koina Yaubada ana munamunai iyakenayagili toyauyaule kolili. Sauganane koina tomo meuloili Yaubada ana yatala dudulaina kani sigitai.

6 Yo tomo meuloili maisali kani iwolegili, ali paisowa kana koleya koina.

7 Tomo tupwaliyao paisowa namwanamwali kaiwena sikepate kaiwe, kaiwena nuwanuwali Yaubada esali ikeleisinagili yo ikawa-namwanamwa-yagili yo yawasili miyamiya yaina silobai. Mwa koina Yaubada kani iyamaisali besiele.

8 Na tomo tupwaliyao sibomamo ali namwanamwa siloyai yo naenaena kana kamwasa simuliya na wasa dudulaina sisikotanan. Kabo Yaubada me ana munamunai kani iyamaisa kolili.

9 Siya analiyao mumugana naenaena sipaipaisowai, silae yo kamkamna Yaubada kani iwolegili. Walo bwaitete baguna siya tomo Yudiya kaiweli yo besiele tabe siya nige tomo Yudiya kaiweli.

10 Na analiyao tomo siya mumugana namwanamwana siginaginauli Yaubada kani meuloili esaliyao ikeleisinagili yo ikawa-namwanamwa-yagili yo ikabi-yanuwadaumwalili, nuwana siya tomo Yudiya o nuwana siya nige tomo Yudiya.

11 Kaiwena Yaubada nige igogolulau siya tomo Yudiya kolili na loina kaigedamo koina kani tomo meuloili iyatalayagili besiele mumugali.

12 Siya Mosese ana loina nige imimiya kolili, na tem silopwano, Yaubada kani iyatalayagili yo maisali iwolegili na nige yakato Mosese ana loina ikalai yo koina iyatalayagili. Na siya Mosese ana loina imiyamiya kolili, na tem silopwano, Yaubada kani iyatalayagili Mosese ana loina mena yo maisali iwolegili.

13 Kaiwena nige yakato siya loinane tenali mena sibenalan mowoi sidudulai Yaubada manna mena, nigele, na siya loinane sibenalan yo kateli mena sipei yo nuwali idudu-laiyan yo siobigai siyamo sidudulai Yaubada manna mena.

14 Siya Mosese ana loina nige sikakatai, mwa sibomamo ali nuwamayale koina sipaipaisowa yo sikatai toweya namwanamwa yo toweya naenaena bwaimwana sibo-mamo ali loina,

15 ali paisowa iwalo-masalan yakato namwanamwa yo naenaena sikataiyako. Tabe ali nuwatu yawasosi kateli mena iwalo-masalanyoi namwanamwa yo naenaena sikataiyako mwa sauga tupwana ali nuwatu mena iba, “Kulopwano bwaimwana” yo sauga tupwana ali nuwatu mena iba, “Bwaimwana inamwanamwa kupaisowai”.

16 Mwa takatai naga kaliyatenane ilalaoma koina kani Yaubada tomo ali nuwatu wadawadamli ipei-yawatagilagili, yo ana kaiwe iwolena Yeisu Keliso koina na tomo meuloili iyatalayagili, besiele wasane namwanamwanane yagu guguyeyanne ana walo-masala.

Tomo Yudiya sibatoko kani lebo silobai Mosese ana loina kana obiga koina

17 Na komiu kami kulutubu ilaomaya Abelamo koina mwa wagagasa kwawaloba, “Kai tomo Yudiya, Yaubada ana tomoyao, yo yatala kana sauga koina Yaubada kani ikawa-namwanamwa-yagimai Mosese ana loina kana muliya kaiwena.

18 Kai tomo Yudiya Yaubada ana nuwatu kakataiyako yo Mosese ana loina iyake-nayagimai mwa sowasowamai namwanamwana yo naenaena kali koleya kayakasa-yadudulaili.

19 Kai tomangibugibu kali toyadudulai yo siya simiyamiya boniboniyai mena ali mayale,

20 yo toyauyaule kali towalo-kalatan, yo tabe melumeluwo kali toyakayakatai ele
mwa kai tomo Yudiya. Yo Mosese ana loina imiyamiya kolimai yo sowasowana katai
meuloina yo Yaubada ana nuwatu yawasosi kalobaili loinane koina."
21 Na komiu tomo Yudiya ami walo gagasa bwaine besiele, awa? Na kami kawa-
naenae kani yawalowen. Yakato kwaemala toyakayakatai kamikavao kolili, na iyamo
nige kwabomayoi kwayayakataimiu. Waguguye kamikavao kolili kwaba, "Tabu ke-
wali", na iyamo komiu wakewakewali.
22 Tabe kwaba, "Tabu kamkava wainena koina ugwaganawali", na iyamo komiu wa-
ganaganawali. Yakato kokotomo kwasikotanagili, na iyamo kwalusae siya kokotomo
kana topwalou ali nume tapwalolo mena yo ginauli tupwaliyao wakewalili.
23 Kwawalo-seyagimiu kwabomayoi kwaba, "Mosese ana loina iyaele kolimai", na
iyamo loinane kwalikwaili. Yakato komiu Yaubada ana susuyao na iyamo loinane ami
likwaina kaiwena Yaubada kwayamwalimwaline.
24 Komiu tomo Yudiya ami yauyaule kaiwena Buki Tabu iwalo-masalanako iba, "Ami
yauyaule kaiwena mwa siya nige Yudiya tomonliyao Yaubada esana sikawa-naenae-
yani."
25 Komiu tomo Yudiya nigwenigwe mumugana iyaele wakalaiyako, yo iwalo-masalan
yakato komiu Yaubada ana tomoyao. Tem Mosese ana loinao meuloili kwamuliya-
olili kabo nigwenigwe kana namwanamwa imiyamiya. Na tem nige sowasowamiu
ana loinao meuloili kwamumuliya-olili, ee kana koleya besiele nige nigwenigwe mu-
mugana wakakalai. Kana katai bwaite besiele, tem loina kaigeda kwalikwai ami
nigwenigwe iyamala ginauli bwagabwaga Yaubada manna mena.
26 Siya nige Yudiya tomonliyao, nigwenigwe mumugana nige sikakalai. Na tem loina
ana walo simuliya, Yaubada kani ikataili yakato siya besiele nigwenigwe mumugana
sikalaiyako.
27 Kabo siya meuloili loina simuliya bwagana nige nigwenigwe mumugana sikakalai
yoli mena siya kani sikawa-naenae-yagimiu kaiwena komiu loinane nige kwamu-
muliya. Bwagana nigwenigwe mumugana wakalaiyako yomiu mena yo me ami Buki
Tabu beyabeyana na iyamo kani sikawa-naenae-yagimiu ami loinalikwa kaiwena.
28-29 Komiu tomo Yudiya kwabomayoi ami tali tomo Yudiya mekamikavao
kwaetobatobala-nagimiu ami nigwenigwe kalaina kaiwena, awa? Na tem Yudiya
yabo katena idudulai Yaubada manna mena, ee yawasosi iya Yudiya tomona. Kaiwena
nigwenigwe mumugana yawasosi iyaele mwa Yaluyaluwa Tabuna ana paisowa katena
mena, nige tomo ali paisowa yona mena. Tomone bwaine besiele kana tobali ilaomaya
Yaubada koina, nige ilalaoma ana tali tomoyao kolili. Kabo tabu ami nuwatu yakato
kowa tomo Yudiya yawasosi nigwenigwe am kalaina kaiwena. Yo tabu ami nuwatu
yakato kowa Yudiya yawasosi kaiwena tamam sinam kali kulutubu ilaomaya Abelamo
koina.

3

1 Nuwana tomo Yudiya yabo kani ineli koliyau iwaloba, "Tem am walo nigwenigwe
kaiwena idudulai, gubesi, namwanamwa yabo imiyamiya koina na kai tomo Yudiya
isaguimai na tomo meuloili nigele? Nigwenigwe mumugana iyaelemo kolimai
imiyamiya yakato kai Yaubada ana tomoyao. Gubesi, bwaine kaba sagu kolimai o
nigele?"
2 Kainana kani yayamaisa yawaloba, O, besiele, walo yawasosi. Namwanamwa
lalakina yabo bwaimwana Yaubada ana walo, bwaimwana Buki Tabu beyabeyana,
iwolegili tubumiyao Yudiya tomo bagubagunali kolili na sigite-kalatan.
3 Na walo yawasosi Yudiya tupwaliyao Yaubada ana walo nige simumuliya yo nige
simemeliyan. Gubesi, tawae kani tawalowen? Yakato Yudiyane ali yauyaule kaiwena
Yaubada kani nige ana waloyameli igiginaulili?

4 Nigele molosi. Bwagana tomo meuloili simwakota, Yaubada kani nige imwamwakota
kolila kaiwena iya towalo-yawasosi. Besiele Buki Tabu ana walo iedeedede Yaubada
kaiwena iba, “Saugana tem kuedeedede, tomo meuloili kani sikatai am edeededene
walo yawasosi, yo am yatala koina kani kubaguna yo kam toyakewaiwone
ukaiwe-gabaegili.”
5 Ala yauyaule koina kani tomo sigitai Yaubada ana namwanamwa isaesosi. Na
iyamo toyauyaule tupwaliyao siedeedede bwagabwaga siwaloba, “Ama yauyaule koina
Yaubada wasana kasagui kabo nige sowasowana imunamunai kolimai yo nige sowa-
sowana iyamaisamai ama yauyaulene kaiwena.” Na bwaite walone besiele tomo
yanuwa yaulina ali walo, nige Yaubada ana nuwatu.
6 Walone kani yayamaisa bwaite besiele. Nigele, nigele molosi. Yaubada iya todudulai
yo nige sowana italam ala yauyaule maisana tayabubu-gabaen. Kabo kani iyatalayagila
ala yauyaule kaiwena. Tem Yaubada iya nige todudulai kani gubesi na tomo meuloili
yanuwa yaulina mena iyatalayagili?
7 Na nuwana tomo yabo kani iwaloba, “Yagu mwakota koina kani tomo sigitai
Yaubada ana dudulai ilalakisosi. Kamwasane koina Yaubada wasana yasagui kabo nige
sowana ikawa-naenae-yagau.”
8 Kabo tomone kainana kani yayamaisa bwaite besiele. Nuwatune nuwatu
yauyaulena. Nige sowasowana tawalo besiele. Tem tawalo besiele bwaimwana, kana
koleya besiele tawalowalo bwagabwaga tawaloba, “Mumugana naenaena tapaisowai
na mesabana uwena namwanamwana iyawatagili.” Na tomo tupwaliyao siyake-
waiyau, yakato walone bwaite yau yagu walo. Na nigele, bwaite mwakota. Ilon-
amwayagili tem Yaubada iyamaisali ali yakewaiyau kaiwena.

Nige tomo yabo idududulai Yaubada manna mena

9 Mwa gubesi, tomalaele kai tomo Yudiya kadudulaisosi kabo muli mena siya nige
tomo Yudiya? Yakato ama nigwenigwe isaguimai Yaubada manna mena? Nigele, nigele
molosi. Iyaele yawaloko tomo Yudiya yo siya nige tomo Yudiya tatoyatoyawa kaiwena
meuloila tamiyamiya naenaena luwana mena.
10 Kaiwena Buki Tabu iwalo bwaite besiele, “Nige todudulai yabo ipapagan, nige yabo.
11 Nige tokatai yabo ipapagan, nige yabo ipwapwalou Yaubada koina.
12 Meuloili kamwasa dudulaina silogabaenako silosuwala yo siyamala ginauli
bwagabwaga. Nige yabo ana paisowa idududulai, nigele, nige yabo.
13 Walone iyawatagilima gamwali mena sowasowana kalikavao siunuili yo si-
boita. Memenali mena mwakota edeededena siwalowalowen, na sopali mena walone
iyawatagilima besiele weso kelakelabasina.
14 Walo naenaeli yo kalomagigili waloli gamwali mena sikalapowon.
15 Kaekaeliyao simalae na silau tomo siunuyamateli,
16 tem toweya koina silau, kani tomo sisibayanaeli yo siyakamkamnali.
17 Miya daumwali kana miya nige sikakatai.
18 Yaubada kana matausi nige kolili imiyamiya.”
19 Yo walonane bwaitete ilaomaya loina kana buki koina, yo takatai tawae loina
iwalowen, yakato loinane siya tomo Yudiya kaiweli, siya simiyamiya loina yaulina
mena. Kabo siya yo tomo meuloili yanuwa yaulina mena simiyamiya Yaubada ana
yatala yaulina mena. Nige sowasowana yabo iba, “Yau nige yagu pwanoli ipapagan.”
20 Kaiwena nige tomo yabo sowasowana Yaubada ana kawa-namwanamwa ilobai
loinane kana obiga koina, kaiwena loina ana dedei mena tomo meuloili siya
toloinalikwa. Na loinane kana paisowa iya mwa ala naenaena iyakenayagila.

Meli koina Yaubada tomo ikawa-namwanamwa-yagili

21 Na sauga bwaite koina Yaubada kamwasa waluwaluna iyamayale na koina tomo
ikawa-namwanamwa-yagili, na nige loina kana obiga koina. Kamwasa waluwalunane
Mosese ana loina yo palopitao siwalo-masalanako bwaite besiele.
22 Tomo ali meli Yeisu Keliso koina kaiwena mwa Yaubada ikawa-namwanamwa-
yagila. Yo tomo meuloili siya simeli ali kaba tolo bwaimwana. Nige kana uloi yabo
imiyamiya tomo Yudiya kolili yo siya nige tomo Yudiya kolili,
23 kaiwena tomo meuloili naenaena koina silopwano mwa simiya-kelamamalawe
Yaubada ana wasawasa koina. Nige sowana ana namwanamwa silobai.
24 Na Yaubada ana mulolo lalakisosina koina ikawa-namwanamwa-yagili kaiwena
Yeisu Keliso iyamaisa-yavivila-yoilima naenaena koina.
25-26 Yaubada Yeisu Keliso iyawasayama ipwaoliyan kaiwela. Kabo Keliso kwasinena
italamwan na mesabana ala meliyanna koina talaoma Yaubada koina. Yaubada ana
paisowane koina iyakenayagila sauga beyabeyana koina mumugana idudulai mwa
tomo bagubagunali ali yauyaule ikalakisiye-yagili yo inuwatu-pwaikili. Tabe bwaite
iyakenayagila yakato iya ana paisowa idudulaisosi kabo Yeisu kana tomeliwo ikawa-
namwanamwa-yagili.
27 Kabo gubesi? Ala yai yabo imiyamiya na sowana tawaloseyagila? Nigele.
Gubesi, sowasowana tawaloseyagila loina kana obiga kaiwena? Nigele, nige sowana
tawaloseyagila, kaiwena melimo koina mwa Yaubada ikawa-namwanamwa-yagila.
28 Kaiwena takatai Yaubada tomo ikawa-namwanamwa-yan ana meli kaiwena, nige
loina kana obiga kaiwena, nigele.
29 Gubesi, Yaubada iya Yudiya sibomamo ali Yaubada, o tem siya nige Yudiya
tomonliyao ali Yaubada tabe? O besiele, siya nige Yudiya tomonliyao ali Yaubada tabe.
30 Kaiwena Yaubadane iya kaigedamo, yo iya Yudiya ali meli kaiwena ikawa-
namwanamwa-yagili, yo siya nige Yudiya tomonliyao tabe ali meli kaiwena mwa
ikawa-namwanamwa-yagiliyoi.
31 Kabo gubesi, sowasowana Mosese ana loina takele-gabaen, kaiwena tanuwatui
yakato meli koina na Yaubada tomo ikawa-namwanamwa-yagili? Nigele, ilonamwa-
yagilamo loina tayakasisiyan na kolila ilalaki.

4

Ala kaba gite namwanamwana meli kaiwena tagitelauya Abelamo koina

1 Na gubesina Abelamo Yaubada ana kawa-namwanamwa ilobai? Ilonamwayagila
tagitelauya iya koina kaiwena siya tomo Yudiya kali kulutubu ilaomaya iya koina.
2 Gubesi, Abelamo ana paisowa namwanamwana kaiwena Yaubada ikawa-
namwanamwa-yan? Nigele. Tem ana paisowa namwanamwana kaiwena Yaubada
ikawa-namwanamwa-yan ee sowasowana Abelamo igagasa. Na nige igiginauli besiele.
3 Kaiwena Buki Tabu iwalo iba, “Abelamo Yaubada imeliyan mwa Yaubada Abelamo
ikawa-namwanamwa-yan ana meli kaiwena.”
4 Tem tomo yabo ipaisowa tomo yabo kaiwena kani tomone iyamaisa ana paisowane
kaiwena. Bwaimwana nige kana mulolo na iyamo ana paisowane maisana.
5 Na Yaubada ana mulolo lalakisosina nige besiele bwaine. Kaiwena tomo yabo
nige sowasowana Yaubada ana kawa-namwanamwa ilobai ana paisowa koina yakato
ana paisowa maisana. Nigele. Tem imelimo Yaubada koina kani Yaubada tomone
ikatekamkamna-yani yo ikawa-namwanamwa-yan ana meline kaiwena. Kaiwena iya
sowasowana kita tonaenaela ikawa-namwanamwa-yagila ala meli kaiwena.
6-8 Kabo tomone iya Yaubada ana kawa-namwanamwa ilobai ana meli kaiwena
iyaliyaya lalakina, kaiwena bwaine Yaubada ana mulolo lalakisosina, nige yakato
paisowa maisana. Tabe Kin Deibida ana walo besiele kaigedana. Iwaloba, “Siya
analiyao tonaenaeli Yaubada inuwatu-pwaikili yo ali pwanoli ipei-suwalagili siyaliyaya

lalakina. Analiyao tomo tem Guyau igitaili nige ali pwanoli sipapagan, siya toyaliyaya yawasosi.”

9 Kabo gubesi? Yaliyayane bwaite siya nigwenigwe mumugana sikalaiyako sibomamo kaiweli? Nigele. Na yaliyayane siya tomo Yudiya yo siya nige tomo Yudiya tabe kaiweli. Kaiwena yawalowenako Yaubada Abelamo ikawa-namwanamwa-yan ana melimo kaiwena.

10 Mwa gubesi, toisabo sauga koina Yaubada Abelamo ikawa-namwanamwa-yan? Nigwenigwe ikalaiyako o naga ikakalai? Na yawalo kolimiu naga nigwenigwe mumugana ikakalai, na Yaubada Abelamo ikawa-namwanamwa-yanako ana meli kaiwena kabo muli mena nigwenigwe ikalai.

11 Kabo nigwenigwe bwaite ikalai kilakilalamo, na iyamo Yaubada Abelamo ikawa-namwanamwa-yanako ana meli kaiwena. Bwaite iyakenayagila yakato siya nige Yudiya tomonliyao Yeisu koina simeli, bwagana siya nige nigwenigwe sikakalai, na iyamo siya tamali Abelamo, ali meli kaiwena Yaubada ikawa-namwanamwa-yagili.

12 Besiele tabe siya tomo Yudiya Yeisu koina simeli, siya nigwenigwe sikalaiyako, tamali Abelamo, kaiwena siya silaulau meli kana kamwasa koina besiele tubumai Abelamo imeli baguna kabo muli mena nigwenigwe mumugana ikalai. Na nige yakato tamali Abelamo ali nigwenigwe kalaina kaiwena, nigele.

13 Yaubada iwaloyameli Abelamo metubunao kolili yakato kani dedei meuloina iwolegili kolili na siloinayan. Nige yakato Abelamo Mosese ana loinane ana obigaina kaiwena na Yaubada waloyameli bwaine iwolena, nigele. Abelamo Yaubada ana walo imeliyan kabo Yaubada ikawa-namwanamwa-yan yo waloyameline iwolena ana meli kaiwena.

14 Tem loinamo kana kamwasa imuliya na waloyameli yanuwana ikalai, kana koleya besiele ana paisowa maisana, kabo kani meline iyamala ginauli bwagabwaga yo tabe Yaubada ana waloyameli Abelamo koina besiele iyamala ginauli bwagabwaga.

15 Kaiwena loina koina Yaubada ana munamunai kolila iyawatagili kaiwena loinane talikwai. Na iyamo tem Mosese ana loinao nige ipepeili kani nige sowasowana ala naenaenaone takilala-lobaili yakato kita tonaenaeli.

16 Yaubada mulolo iwolena bwagabwagai, kabo sowasowana Abelamo tubunao tawae kaiweli Yaubada iwaloyamelili kani sikalai ali meli kaiwena. Nige yakato siya simiyamiya loina yaulina mena siyamo sowali waloyameline sikalaili, na tomo meuloili siya simeli besiele Abelamo siya tabe kani sikalaili. Kaiwena meli ana dedei koina kita tomeliwo Abelamo natunao.

17 Besiele Yaubada iwalo Abelamo koina Buki Tabu mena, iwaloba, “Kani yapeiwo yanuwa uloina uloina tomonliyao sibaibaiwa tamali kowa.” Waloyameline bwaite Yaubada iwalowen Abelamo koina ana meli kaiwena. Na Yaubadane bwaimwa iya Abelamo imeliyan, iya mwa toboita meuloili yawasili waluwaluli iwolegili, yo iya Toyamayale sauga bagubagunana koina ginauline nige simamayale iya iyamayaleli. Kabo takatai Yaubada ana waloyameline kani iginauli.

18 Yaubada iwalolau Abelamo koina iwaloba, “Naga kani tubumwao sidebalala.” Bwagana itautaubala yo nige sowasowana melumelu ikabi, na iyamo Abelamo me ana katepatu Yaubada ana walo imeliyan yo itolo kaikaiwe Yaubada ana waloyameli koina. Mwa iya iyamala yanuwa uloina uloina meuloili tamali, besiele Yaubada ana walo, iwalowen koina iba, “Tubumwao kani sidebalala yo kali baibaiwa besiele utu.”

19 Abelamo masa kikiunamo ana bolime wan andeledi, yona ibelusosi yo nige sowasowana melumelu ilobai, tabe besiele wainena Sela, nige sowasowana ikabi. Abelamo ginauli bwainene ikataiyako, na iyamo ana meli Yaubada koina nige ibebelu, mekaikaiwena.

20 Abelamo Yaubada ana waloyameli nige inunuwa-mwatainan, na ana meli iyaelemo ikaikaiwe yo Yaubada itobatobalan,

21 kaiwena me ana kate-talam yo ana nuwatu ikaiwe yakato Yaubada me ana kaiwe
sowasowana iginauli besiele ana waloyameli.
22 Bwaite kaiwena mwa Yaubada Abelamo ikawa-namwanamwa-yan.
23 Nige yakato walone bwaite Abelamo ibomamo kaiwena,
24 na iyamo kita tabe besiele kaiwela. Kaiwena Yaubada ikawa-namwanamwa-yagila
ala meli kaiwena. Na ala meli yaina bwaite besiele. Tameli yakato ala Guyau Yeisu
Keliso ikeleyatoloyoi boita mena.
25 Yaubada Yeisu italamwan yo iboita ala naenaena kaiweli yo ikeleyatoloyoi boita
mena na mesabana ikawa-namwanamwa-yagila.

5

Yeisu Keliso iyamo ikalaila yo talau Yaubada koina mekalakava tamiya-toyawa yo tayaliyaya

1 Ala meli kaiwena Yaubada ikawa-namwanamwa-yagilako, kabo mekalakava
tamiya-namwanamwa yo katela iloyakalapowon nuwa-daumwali koina ala Guyau
Yeisu Keliso ana paisowa kaiwela kaiwena.
2 Ana paisowane koina ikalaila talau Yaubada ana katekamkamna koina ala meli
kaiwena. Yo sauga bwaite koina tatolo katekamkamnane koina. Besiele tabe, ala
yaliyaya ilalakisosi, kaiwena me ala katepatu yakato naga Yaubada mekalakava ana
wasawasa takeletoyawai.
3 Yo tabe ginauli yaboyoi, tem polowe talobaili sowasowana tayaliyayamo kai-
wena takatai yakato polowene kala tonan. Kaiwena tem polowene sauga meuloina
takalakisiye-yagili kani ala kalakisiyene koina tamanasam,
4 kabo kalakisiyene iyamanasamlako iginauli ala meli ikabi-yamatuwa. Na ala
meli ana matuwane koina uwenaele mwa me ala katepatu tasanasana Yaubada ana
wasawasa kaiwena.
5 Na katepatune nige nuwanae yabo imiyamiya koina kaiwena Yaubada
Yaluyaluwana iyeyama kolila na koina ana mulolo lalakisosina katela iloyapowon.

6 Sauganane kita tomo nagamo naenaena koina tamiyamiya yo nige sowasowala
tabomayoi tasaguila kabo Keliso ana sauga yawasosi ilobai na iboita kita tonaenaena
kaiwela.
7-8 Yaubada ana mulolo kaiwela ilalakisosi kabo muli mena kita tomo ala mulolo
kalakavao kaiweli. Kaiwena kita tomo nige sowasowana tatalamwagila na taboita
kalakava namwanamwana kaiwena. Na nuwana isaisalimo sitalamwagili yakato
siboita kalikavao namwanamwasosiline kaiweli. Yaubada ana mulolo kana lalaki
kaiwela iyakenayagila bwaite besiele. Kita tomo nagamo naenaena koina tamiyamiya
yo takalekaleya Yaubada koina na iyamo Yeisu iboita kita tonaenaela kaiwela.
9 Keliso ana boita kaiwena Yaubada ikawa-namwanamwa-yagilako, kabo koinaele
takatai namwanamwai yakato sauga yatala koina Keliso kani ileboila Yaubada ana
munamunai koina.
10 Baguna kita Yaubada kana tokalomagigili, na iyamo natuna ana boita koina iya
yo kita tayaboda kaigedayoi yo mekalakava takawa-elieliyam. Kabo koinaele takatai
yawasosi kani Keliso ileboila, kaiwena boita ikaiwe-gabaen yo itoloyoiko yo iyaele
meyawasina imiyamiya bulibuli mena.
11 Walone bwaite walo yawasosi. Tabe sauga bwaite koina mekalakava Yaubada
tayaliyaliyaya kaiwena ala Guyau Yeisu Keliso ana paisowa koina taemala Yaubada ana
eliyamwao.

Adama koina taboita, na Yeisu Keliso koina yawasila talobai

12 Tomo kaigeda ana paisowa koina mwa naenaena iyawatagili yanuwa yaulina
mena, yo naenaenane koina boita ikalaiyama. Kabo boitane ilopanaisi tomo meuloili
kolili, kaiwena meuloili silopwano.
13-14 Kabo naenaena mumugana iyaelemo ilaulau yanuwa yaulina mena, kabo muli
mena Yaubada loina iwolena Mosese koina. Yo Adama ana sauga koina ilaoma yo
kanasiga Mosese ana sauga mena, Mosese ana loina nige imiyamiya tomo kolili.
Kabo nige sowasowana tawaloba, “Tomone loina silikwai mwa siya tonaenaena”,
kaiwena nige naga loinane ilalaoma. Na iyamo yawasosi siya tonaenaena. Bwa-
gana nige ali pwanoli besiele Adama ana pwanoli, iya Yaubada ana walo ilikwai, na
iyamo tomone meuloiline boita iloinayagili. Tokayalema bagubagunana Adama, boita
ikalaiyama yanuwa yaulina mena. Tokayalema mulimuliyanane, bwaimwa Yeisu,
yawasi ikalaiyama. Bwaine nuwatune koina sitoyatoyawa.
15 Na iyamo yoli labuine ali paisowa nige sitotoyatoyawa. Kaiwena Yaubada ana
olena bwagabwaga nige besiele Adama ana lopwano. Tomo kaigeda ana lopwano
koina tomo meuloili siboita. Na Yaubada ana mulolo bwagabwaga lalakisosina koina
tomo meuloili yawasi miyamiya yaina sikele-bwagabwagai, kaiwena tomo kaigeda
bwaimwa Yeisu Keliso iwolena bwagabwagai kolili.
16 Yaubada ana olena bwagabwaga kana polowe yo tomo kaigeda ana pwanoli kana
polowe nige sitotoyatoyawa. Kaiwena Adama ilopwano mekaigeda kabo Yaubada
iyatalayan yo iwalolau koina iba, “Am pwanoli maisana kulobai.” Na nige igiginauli
besiele kolila. Bwagana kita tomo ala pwanoli sibaibaiwasosi na iyamo Yaubada ana
mulolo lalakisosina iyeyama kolila na mesabana meuloila tanuwabui na ana kawa
namwanamwa talobai.
17 Tomo kaigeda ana pwanoli koina, kabo iya koina boita tomo meuloina iloinayag-
ili. Na tomo kaigeda ana paisowa koina, iya Yeisu Keliso, Yaubada ana mulolo
kalakalapowonna ikalai yo tomeliwo ikawa-namwanamwa-yagili, yo yawasi miyamiya
yaina sikalai yo Keliso koina esaliyao silalaki bulibuli mena.
18 Kabo bwaite besiele. Adama ibeku, kabo tomo meuloili simiyamiya Yaubada ana
munamunai koina. Tabe besiele, Keliso ana paisowa namwanamwana koina, kabo
Yaubada tomeliwo meuloili ikawa-namwanamwa-yagili yo yawasili iwolegili kolili.
19 Tomo kaigeda ana gamwa-panapanawa koina kabo tomo meuloili siyamala tonae-
naena. Tabe besiele, tomo kaigeda ana obiga Yaubada koina kabo tomeliwo meuloili
siyamala todudulai.
20 Mosese ana loina iyawatagilima, kabo tomo sikilala yakato naenaena ana paisowa
ilalakisosi kolili. Bwagana tomo ali naenaena ilalakisosi, na iyamo Yaubada ana mulolo
isaesosi.
21 Beyabeyana naenaena ikaiwe tomo meuloili iloinayagili, yo ana kaba mwawasi
koina boita silobai. Na sauga kabona Yaubada ana mulolo ikaiwesosi kaiwena ikawa-
namwanamwa-yagila, ana kaba mwawasi yawasi miyamiya yaina takalai ala Guyau
Yeisu Keliso koina.

6

Tamwawasiko naenaena mumugana koina

1 Yawaloko yakato bwagana tomo ali naenaena ilalakisosi, na iyamo Yaubada ana mu-
lolo isaesosi. Kabo gubesi, sowasowana naenaena tapaipaisowa-kalatan na mesabana
Yaubada ana mulolo ilalalaki?
2 Nigele, nigele molosi. Kaiwena kita mekalakava Keliso taboita-toyawa yo
tamwawasiko naenaena mumugana koina. Kabo nige sowasowana tamiyamiya yoi
naenaena mumugana koina.
3 Sowasowana bwaite wakatai. Saugana tababitaiso, kita mekalakava Yeisu Keliso
tatubwe yo mekalakava taboita-toyawa.

4 Ala babitaisone koina Keliso mekalakava taboita-toyawako yo mekalakava sipei-
toyawailako salai mena, yo Yaubada iyanoila na mesabana talokeikeile yawasi
waluwaluna koina, besiele Tamala Yaubada me ana kaiwe yo me ana wasawasa Keliso
iyanoiyama boita mena.
5 Kabo tem ana boita koina mekalakava tayaboda kaigeda kani tabe tatoloyoima
besiele iya itoloyoima.
6 Kaiwena kita takatai yawasila beyabeyaliyao mekanakava Yeisu siboita toyawa
kelose mena, na mesabana naenaena kana paisowa yola mena imwawasi, na tabu
sauga yaboyoi tatatalamwagila naenaena kana paisowa koina.
7 Kaiwena kita tomo saugana tem taboita yo sipeila salai mena, naenaena mumugana
ana kaiwe yola mena imwawasi.
8 Tem Keliso mekalakava taboita toyawako kabo tameli yakato kani tabe mekalakava
tamiyayoi,
9 kaiwena takataiyako Yaubada Keliso ikeleyatoloyoi boita mena yo nige sowana
iboitayoi. Yeisu boita ana kaiwe ikaiwe-gabaen mwa boita nige sowana Yeisu iloinayan.
10 Keliso iboita mekaigeda, kabo ana boitane koina naenaena mumugana ana kaiwe
ikaiwe-gabaen sauga meuloina. Na sauga bwaite koina meyawasina imiyamiya, yo
imiyamiya Yaubada kana tobali kaiwena.
11 Bwaine besiele sowasowana wagitaimiu komiu besiele kwaboita yo kwamwawasi
naenaena mumugana ana kaiwe koina yo yawasimiu wakalaiyoi Yaubada kana tobali
kaiwena, kaiwena kwalaomako Yeisu Keliso koina.
12 Kabo tabu naenaena mumugana kwapimiu iloiloinayan, yo tabu yomiu ali
gadosisi-wadam koina kwatatalamwagimiu.
13 Tabu yomiu wauna yabo kwatatalamwan naenaena mumugana koina kwaya-
paisowa kaiwena. Komiu tauna kona boiboitamiu, na Yaubada yawasina iyeyawako
kolimiu kabo kwatalamwagimiu Yaubada koina, yo yomiu wauliyao kwatalamwagili
koina iyapaisowali dudulai kana paisowa kaiwena.
14 Nige sowasowana naenaena mumugana yawasimiu iloinayan, kaiwena komiu
nige kwamiyamiya loina yaulina mena, na komiu iyaele kwamiyamiya Yaubada ana
mulolo lalakisosina kalona mena.

Kita taemala topaisowa panpanna mumugana namwanamwana kana paisowa kaiwena

15 Walo yawasosi, kita tamiyamiya Yaubada ana mulolo kalona mena, nige
tamiyamiya loina yaulina mena. Kabo gubesi, sowasowana mumugana naenaena
taginaginauli-kalatan o nigele? Nigele, nigele molosi.
16 Tem kwatalamwagimiu tomo yabo koina iya kani iyamala ami guyau yo ana
walo kani kwabenalan, yo komiu kwaemala topaisowa panpanna tomone koina.
Koinaele tem kwatalamwagimiu Yaubada ana walo kwabenalan ana kaba mwawasi
Yaubada ikawa-namwanamwa-yagimiu. Na tem kwatalamwagimiu mumugana nae-
naena koina kani kwaboita Yaubada manna mena.
17 Beyabeyana komiu mumugana naenaena ipanmiu na sauga bwaite takawatoki
Yaubada koina, kaiwena yakayakataine ipeiyako katemiu mena kwanuwatu-kalatan.
18 Yaubada ilivasimiuko mumugana naenaena koina yo kwaemala mumugana
namwanamwana kana topaisowa panpanna.
19 Ami nuwamayale kaiwena kani walo malamalaeli kolili yaedeedede kolimiu
kaiwena komiu tomeli waluwaluli, ami katai yaluyaluwa ana dedei koina ikikiu.
Beyabeyana yomiu kwatalamwagili kwaemala topaisowa panpanna mumugana nae-
naena koina, na sauga bwaite koina sowasowana yomiu kwatalamwagili kwaemala
topaisowa panpanna mumugana namwanamwana yo dudulaina kolili.

20 Beyabeyana komiu mumugana naenaena ipanmiu, yo sauganane koina mumugana namwanamwana nige yawasimiu iloloinayan.
21 Saugane bwaite koina nuwamiu mena isae ami paisowane yauyauleli beyabeyana kwapaisowailiko kaiweli kwamwalimwaline. Na tawae uwena namwanamwana yabo iyawatagili paisowane koina? Nigele, awa? Uwenaele kaba mwalimwaline yo ana kaba mwawasi boita.
22 Na sauga bwaite koina Yaubada ilivasimiuko mumugana naenaena koina yo komiu kwaemala Yaubada ana topaisowa panpanli. Kabo uwenaele bwaite besiele, Yaubada ipeimiu ana tomoyao yakayakasisili komiu, yo ana kaba mwawasi yawasimiu miyamiya yaina kwalobai.
23 Kaiwena mumugana naenaena maisala iyeyama kolila boita yawasosi, na Yaubada ana mulolo lalakisosina iyeyama bwaimwana yawasi miyamiya yaina, kaiwena kita tamiyamiya Guyau Yeisu Keliso koina.

7

Mekalakava Keliso taboita toyawa kabo loina nige sowana ikabikalatagila

1 Kaukavao yo duguwao, komiu meuloimiu loina mumugana wakataiyako kabo yagu walo bwaite wakataiyako tabe. Tem kita tomo meyawasila tamiyamiya yanuwa yaulina mena, loina kani iloiloinayagila.
2 Kaba gite yabo bwaite kani yawalowen na koina nuwamiu simayale. Mosese ana loina iwalo yakato tokasole sine imiyamiya wainena tau koina saugana taune meyawasina. Na tem taune iboita, ee kasole kana loina nige yabo sinene ikakabikalatan.
3 Kabo tem sine wainena iyaele naga iboboita yo tau yabo ikasolanan, kabo loina iba, iya toganawali. Na tem wainena iboitako kasole kana loina nige yabo ikakabikalatan, iyamala sine livalivasina. Mwa koinaele tem tau uloina yabo ikasolanan, bwaimwana nige igaganawali.
4 Kabo kaukavao yo duguwao, bwaite komiu kaiwemiu. Keliso ana boita koina bwaimwana yawasimiu beyabeyana iboitako yo Mosese ana loina nige ikakabikalatagimiu. Kabo sauga bwaite koina komiu kwamiyamiya tomone koina Yaubada ikeleyatoloyoi boita mena, na mesabana yawasila koina uwe namwanamwana iyawatagili bwaimwana taemala Yaubada ana topaisowao.
5 Beyabeyana mumugana naenaena yawasila iloiloinayan, mwa Mosese ana loina iyakenayagila gadosisi yola mena sipaipaisowa. Na nige tasisikotanan na tamulimuliya koina. Kabo ala paisowane uwena iyawatagili boita.
6 Baguna loina ipanla na bwaite sauga livasi talobai loinane koina. Kaiwena tawae beyabeyana ikabi-kalatagila taboitako koina. Kabo ala paisowa Yaubada koina tameli kamwasa waluwaluna koina bwaimwana Yaluyaluwa Tabuna iyakenayagila na nige tamemeli kamwasa beyabeyana koina bwaimwana loinane Mosese ilele.

Loina yo naenaena walona

7 Yawaloko yakato Mosese ana loina iyakenayagila gadosisi yola mena sipaipaisowa. Kabo gubesi, Mosese ana loina iya ginauli naenaena? Nigele, nigele molosi. Loina iya ginauli namwanamwana kaiwena loina koina mwa kabo naenaena kana koleya yakatai. Tem loina nige iwawalo, tabu gadosisi, gadosisi kana koleya kani nige yakakatai.
8 Na saugana loinane gadosisi kaiwena yakatai kabo naenaena ana solasola yabo ilobai loinane koina yo naenaenane loinane iyapaisowa na tem gadosisi kana nuwatu uloina uloina iginauli yogu mena. Na tem nige loina yabo, naenaena nige yabo ana kaiwe.

9 Saugana loina nige yakakatai yabatoko yanamwanamwa. Na saugana loinane
yakatai yalobai Yaubada manna mena yau tonaenaena yo yaluyaluwagu iboita.
10 Yabatoko loina yakato yawasi iyeyama, na iyamo boita ikalaiyama.
11 Kaiwena naenaena ana solasola yabo ilobai loinane koina mwa imwakota-yagau,
kabo yagu lopwano kaiwena yaboita Yaubada manna mena besiele loina ana walo
loinalikwa kaiwena.
12 Na gubesi, yakato loina ginauli naenaena? Nigele, loina meuloina yakayakasisina
yo kalona mena kaigeda kaigeda namwanamwaliyao dudududulaili yo yakayakasisili.
13 Gubesi, loina iya ginauli namwanamwana na yagu kaba boita ipaisowai? Nigele,
naenaenane iya mwa loinane iyapaisowa yo yagu kaba boita ipaisowai. Kabo iya
bwaimwana kaiwena tomo meuloili naenaena kana paisowa yawasosi kani sikatai.
Kabo loina koina kani imayale yawasosi yakato naenaena iya ginauli naenaena yawa-
sosi.

Tawae naenaena tasikotanan iya mwa nuwanuwala tapaipaisowai

14 Kabo takatai loina ilaomaya Yaluyaluwa Tabuna koina. Na yau yaduigenalilau
yogu mumugana koina, mwa yau yaemala naenaena kana topaisowa panpanna.
15 Yagu paisowa nige imamayale koliyau, iyamala yau kaba nuwapwanopwano. Kai-
wena tawae yakatai inamwanamwa, nige yapapaisowai. Na tawae yakatai naenaena
iya mwa yapaisowai. Kabo muli mena tawae yapaisowai-yako yakalomagigilan.
16 Kabo saugana tawae genuwagu yaginauli na iyamo yaginauli kabo kagu lotonan
nige idududulai yo yakatai yalopwano, bwaite iyakenayagau yakato loina idudulaisosi.
17 Nige yakato yau ginauline bwaite yapaisowaili, na iyamo naenaena iya imiyamiya
yogu mena, iya mwa ipaipaisowailine.
18 Yakatai nige namwanamwa yabo imiyamiya koliyau kaiwena yau yanuwa yaulina
tomona. Bwagana dudulai mumugana nuwatuna imiyamiya kategu mena, na iyamo
nige sowasowagu yaginauli besiele.
19 Kaiwena namwanamwane nuwanuwagu yapaisowai, na iyamo nige yapa-
paisowai. Na naenaenane iya genuwagu yapaisowai iya mwa iyaelemo yapaipaisowai.
20 Tem paisowane iya genuwagu yapaisowai, na yapaisowai, yau nige yapapaisowai,
na naenaenane iya yogu mena iya mwa ipaipaisowai.
21 Kabo yagu gite-lobai bwaite besiele. Saugana temga nuwanuwagu namwanamwa
yaginauli, naenaenawa iyaele ilaomako saligu mena imiyamiya mwa koinaele besimo
yapaisowai.
22 Kategu mena yayaliyaya Yaubada ana loina kaiwena,
23 na iyamo yakatai nuwatu tabe yabo iyaele ipaipaisowa yogu mena, yo mekanakava
kategu ana nuwatu yawasosi mekanakava sikalekaleya. Ee bwaimwana iya naenaena
nuwatuna ipaipaisowai yogu mena mwa iginauliyau naenaena kana topaisowa pan-
panna.
24-25 Koinaele bwaite besiele. Kategu mena Yaubada ana loina kani yaobigai, na iyamo
yogune bwaimwa yanuwa yaulina yona kani naenaena nuwatuna iobigai. Kategu yau
katekamkamnagu. Yaiya kani ileboiyau yogune bwaite koina ilalawagau boita mena?
Takawatoki Yaubada koina kaiwena ala Guyau Yeisu Keliso ileboilako ana paisowa
koina.

8

Yawasila ana miyamiya besiele Yaluyaluwa Tabuna ana nuwatu

1 Kabo siya analiyao simiyamiya Guyau Yeisu Keliso koina kani nige kawa-naenae
yabo silolobai Yaubada koina,

2 kaiwena Yeisu Keliso koina Yaluyaluwa Tabuna yawasi iyeyamako kolila. Kabo
Yaluyaluwa Tabunane iloinayagila yo ilivasila. Naenaena yo boita nige sowana
siloinayagila yoi.
3 Mosese ana loina nige ana kaiwe na yakato ileboila kaiwena yola yawasina ikabi-
yabelula yo nige sowasowala loinane taobigai. Kabo loinane nige sowana leboila
ipaisowai, iyaele Yaubada ipaisowaiyako. Natuna iyawasa ilobima yona besiele
yanuwa yaulina yona yo iboita ala naenaena maisana, mwa Yeisu Keliso yona koina
Yaubada naenaena ana kaiwe ikele-gabaen.
4 Na Yaubada iginauli besiele na tem yaluyaluwana koina loina namwanamwana,
bwaimwa “Kumulolo kamkava koina besiele kubomayoi kam mulolo”, tamuliya-oli.
Kita sowasowana loinane bwaite tamuliya kaiwena kita nige tamiyamiya yanuwa
yaulina yona ana loina koina, na kita tamiyamiya Yaluyaluwa Tabuna ana loina koina.
5 Kaiwena siya yawasili yoli iloinayagili, sinuwanuwatumo ginauline tem yoli
ikawanoiyan kaiweli, na siya Yaluyaluwa Tabuna iloinayagili sinuwanuwatumo tawae
Yaluyaluwa Tabuna nuwanuwana.
6 Tem kita taduigenalilau yola yawasina koina, ana kaba mwawasi boita yawasosi,
na tem taduigenalilau Yaluyaluwa Tabuna koina, ana kaba mwawasi yawasi miyamiya
yaina yo miya namwanamwana talobai.
7 Na tem taduigenalilau yola yawasina koina kita taemala Yaubada kana tokalomagig-
iliwo, kaiwena Yaubada ana loina nige tamumuliya, yo nige sowasowana ana loina
tabenalan.
8 Kabo siya yoli yawasina iloinayagili, nige sowasowana mumugaline koina Yaubada
sikabi-yaliyaya-yani.
9 Na komiu kwanuwabuiko mwa yomiu yawasina nige iloloina-yagimiu, na
Yaluyaluwa Tabuna iboma iloina-yagimiu, kaiwena Yaubada yaluyaluwana imiyamiya
kolimiu. Temga yaiya nige Keliso yaluyaluwana koina imiyamiya, iya nige Keliso ana
tomo besi.
10 Naenaena kaiwena yomiu yona boiboitana, na Yeisu Keliso imiya kolimiu
mwa Yaluyaluwana yawasimiu iyeyawako kaiwena Yaubada ikawa-namwanamwa-
yagimiuko.
11 Yaubada Yeisu ikele-yatoloyoi boita mena. Tem Yaubadanane Yaluyaluwana
imiyamiya kolimiu tabe kani Yaluyaluwane koina ikele-yatoloyoimiu boita mena.
12 Kabo kaukavao yo duguwao, sowasowana yawasila kana miyamiya temga besiele
Yaluyaluwa Tabuna ana nuwatune. Tabu yawasila kana miyamiya iduduigenali yola
yawasina kana nuwanuwatu koina.
13 Kaiwena tem waginauli besiele kani kwaboita. Na tem Yaluyaluwa Tabuna ana
kaiwe koina yomiu ana paisowa naenaeli kwayamwanouli, kani yawasimiu miyamiya
yaina kwalobai.
14 Siya Yaubada Yaluyaluwana iloiloina-yagili, siya bwaimwana Yaubada natunao.
15 Kaiwena Yaluyaluwane Yaubada iyeyama nige ipapan-kalatagila na yakato
tamatausan, na iyamo Yaluyaluwane ikawa-natu-wagila. Kabo ana kaiwe mena tayo-
gayoga Yaubada koina tawalo taba, “Tamagu. Tamagu.”
16 Yaubada Yaluyaluwana mekanakava yaluyaluwalao siyoga toyawa walo yawasosi
kita Yaubada natunao.
17 Kabo tem kita natunao, Yaubada ana mulolo ikatububunanako kaiwela naga kani
takalai. Yo mekalakava Yeisu Keliso kani takele toyawa, kaiwena tem Keliso ana
kamkamna mena takamkamna, naga kani tabe mekalakava tamiya ana wasawasa
mena.

Wasawasa sauga ilalaoma kaiwena

18 Kabo yagu gite-lobai bwaite besiele. Kamkamna bwaite sauga talobalobai nige
sowasowana kana lalaki taliye-lawan wasawasane kani naga Yaubada iyeyama kolila,
kaiwena wasawasane bwaine ilalakisosi.
19 Ginauli meuloili Yaubada iyamayaleli me ali kalakisiye sisanasanai na Yaubada
natunao ikalailima na mesabana ana yamayamayaleyao sigitaili natunaone.
20 Kaiwena ginauli meuloili Yaubada iyamayaleli siwenoweno yo siyamala ginauli
bwagabwaga manna mena. Na nige yakato sibomamo ali paisowa koina, na Yaubada
iya iboma ana nuwatu besiele.
21 Na Yaubada ana yamayamayaleyao meuloili sisanasanai na ilivasili naenaena
koina na mesabana mekalikavao iya natunao siwasawasa-gogo.
22 Takatai ginauli meuloina bwaimwana siya Yaubada iyamayaleli, ilaoma kanasiga
kabona, kamkamna kaiwena siyabayaba, besiele sine ana sauga kabi ana kamkamna.
23 Na nige yakato siyamo siyabayaba, na kita besiele me ala yaba katela mena.
Kita Yaluyaluwa Tabuna iyaele takalaiyako bwaimwana iya Yaubada ana waloy-
ameli uwena bagubagunana mwa koinaele tasanasana naga Yaubada yola kani
iyawaluwalui-yoili yo ikalaila kita natunao.
24 Yaubada ileboilako kabo me ala katepatu tasanasanai na kala pwaopwaom wa-
sawasana iyeyama kolila. Tem kala pwaopwaomne tagitaiyako nige sowasowana
kaiwena tasanai. Na tem pwaopwaomne nige tagigitai iya mwa kaiwena tasanasanai.
Nige sowasowana tomo yabo ginauline ikalaiyako na kaiwena isanasana yoi.
25 Na tem pwaopwaomne tasanasanai bwaimwa naga kani takalai, kani me ala
kalakisiye tatolo kaikaiwe yo tasanasanai.

26 Tabe besiele, Yaluyaluwa Tabuna kita ala belu saugali koina isaguila bwaite
besiele. Nige takakatai kani tawae kaiwena takakawanoi, na katela ana yaba kita nige
sowasowana tawalowen Yaluyaluwa Tabuna iya ikawanoiyan Yaubada koina kaiwela.
27 Yaubada katela igitaiyako yo Yaluyaluwa Tabuna ana kawanoi kana dudulai ikatai,
yo ikatai Yaluyaluwa Tabuna ana kawanoi kita ana tomoyao kaiwela besiele iya ana
nuwatu.
28 Yo takatai siya analiyao Yaubada iyoganliko besiele ana nuwatu yo simulolo koina
kani sagu lalakina silobai koina bwaite besiele. Tawae polowe kani iyawatagili kolili,
Yaubada kani polowene iyapaisowa na namwanamwana iyawatagili kolili.
29 Kaiwena siya Yaubada igitesipwailiko, ipeili siya kali koleya besiele natuna Yeisu,
kabo siya natunane kanakavao yo iya kali tobagubaguna.
30 Yo siya sauga bagubagunana koina ipeiliko natunao, iyoganli. Yo siya iyoyoganline
ikawa-namwanamwa-yagili yo iyawasawasali.

Nige ginauli yabo sowasowana ipei-suwalagila Yaubada ana mulolo koina

31 Kani tawae tawalowen ginauli bwaite meuloili kaiweli? Tem Yaubada mekalakava
yaiya sowasowana kani ikaleyaila yo isibayanaela? Nige yabo sowasowana.
32 Yaubada ibomamo natuna nige inunuwai, na iyamo italamwan kita meuloila
kaiwela. Bwaite iya kaiwena takatai-namwanamwai kani ginauli namwanamwali
meuloina tabe iyeyama kolila kala mulolo.
33 Yaiya sowasowana kita Yaubada ana gitesipwa tomonliyao iyakewaila? Nige yabo
sowana, kaiwena Yaubada ikawa-namwanamwa-yagilako.
34 Yaiya kani iwaloba, “Tomeli ali naenaena kaiwena kani maisana silobai?” Nige
yabo sowana, kaiwena Keliso iboita, yo itoloyoiko boita mena, kabo sauga bwaite koina
imiyamiya Yaubada ulaulana mena, yo ikawakawanoi-samasamalulu kaiwela.
35 Ginauli esana sowasowana ipei-suwalagila Keliso ana mulolo kalona mena?
Nuwana polowe? O nuwana kamkamna? O nuwana guliyam lalakina? O nuwana miya
bubutuma? O kaba boita o kaba kaleya?

36 Bwaite polowene meuloila tomeli kani talobai besiele Buki Tabu ana walo bwaite,
“Kowa esam kaiwena na sauga meuloina tomo nuwanuwali siunuimai. Tomo sin-
uwanuwatu kaiwemai kai kama koleya besiele sipi siunuili boiboitali.”
37 Polowene meuloili luwali mena, kita takaiwesosi, kaiwena iya imuloloila mwa
isaguila.
38 Kaiwena yau Paulo yakatai namwanamwai nige sowasowana ginauli yabo ipei-
suwalagila Yaubada ana mulolo koina, bwagana tem boita o yawasi, o nuwana
aneloseyao o tem yaluyaluwa biki, o nuwana sauga kabona o nuwana sauga ilalaoma,
o nuwana kaiwe kewa mena o nuwana kaiwe yauli mena.
39 Ginauli meuloina Yaubada iyamayaleli nige yabo sowasowana ipei-suwalagila ana
mulolo koina, nuwana ginauli kewa mena o nuwana ginauli yanuwa yaulina mena.
Mulolone talobai Yeisu Keliso ala Guyau koina.

9

Yaubada yo Yudiya tomoliyao waloli

1 Tawae kani yaedeedede-yan kolimiu walo yawasosi, kaiwena yamiyamiya Yeisu
Keliso koina yo Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe kategu iloyakalapowon, kabo nige
sowasowana yamwakota kolimiu.
2 Nuwagu inae lalakina yo yagu nuwanae nige ana kaba mwawasi,
3 kaiwena yagu tali Yudiya, bwaimwa tomo Isileli, sibaibaiwa Yeisu sisikotanan
mwa kani nige lebo silolobai. Nuwana ilonamwayagau tem sowasowana Yaubada
isikotanagau na tabu yamiyamiya Keliso koina na mesabana yagu tali Yudiya meuloili
lebo silobai.
4 Yakato ginauli meuloina tubuliyao silobai imiyamiya kolili tabe, kaiwena tubu-
liyao siya Yaubada ana gitesipwa tomoliyao yo ikawa-natu-wagili, yo ana wasawasa
pigapigabuna iyakenayagili, yo tabe loina iwolegili kolili, yo tapwalolo kana kamwasa
yawasosi iyakenayagili, yo ana waloyameli sibaibaiwa iwalowen kolili.
5 Yo tabe kali mumuga ilaomaya tomo bagubagunali kolili, besiele Keliso. Yo Keliso
iya Yaubada yo ginauli meuloina kali toloina kabo esana tatobalan sauga meuloina kani
nige ilolotom. O besiele.
6 Nige yawawalo yakato Yaubada ana waloyameli isokeli yo siyamala ginauli bwagab-
waga. Kaiwena nige yakato tomo Yudiya meuloili siya tomo Isileli yawasosi, bwaimwa
Yaubada ana gitesipwa tomonliyao. Tomo Yudiya isaisalimo simeli Yeisu koina, na
sibaibaiwa nigele.
7 Yo nige yakato meuloili kali kulutubu silaomaya Abelamo koina siya Abelamo
natunao Yaubada manna mena, nigele. Kaiwena Yaubada iwalo Abelamo koina iba,
“Tubumwao siya yawaloyameliliko kaiwem, kani siyawatagilima Aisake koina, nige
siyayawatagilima natum bwaine Isimeli, Ega natuna koina.”
8 Kabo walone bwaite iyakenayagila nige yakato siya meuloili kali kulutubu ilaomaya
Abelamo koina siya Yaubada natunao, nigele. Na Abelamo natunao yawasosi siya
siyawatagilimaya Yaubada ana waloyameli koina.
9 Kaiwena Yaubada iwaloyameli Abelamo koina bwaite besiele iba, “Bolime ilalaoma
kalona mena, besiele saugane bwaite, kani yapileyoima yo wainem Sela ikabi natuna
tauna.” Mwa Aisake iyawatagili waloyameline koina, na Isimeli nigele.
10 Yo besiele tabe, tubumai Aisake ilalaki yo ikasole. Kabo wainena Libeka isiuma
natunao tatao labui diyana kalona mena.
11-12 Muli mena Iso te Yakobo sikabili yo nige naga namwanamwa o nuwana nae
yabo sigiginauli, kabo Yaubada iwalo Libeka koina iba, “Bwaite gamegameone kolili,
lalakina kani iyamala topaisowa kikiunane kaiwena.” Nige yakato Yakobo ana paisowa
namwanamwana kaiwena na Yaubada igitesipwai, nigele. Na Yaubada iboma iloiloina

tem yaiya nuwanuwana igitesipwai iboma ana nuwatu mena igitesipwai, kaiwena Yaubada iya toloina. Mwa Yakobo ana gitesipwa ilaomaya Yaubada koina.

13 Kaiwena Buki Tabu iba, “Yakobo yagitesipwai, na Iso yasikotanan.”

14 Nuwana tem kani tomo yabo iwaloba, “Yaubada ana paisowa nige idududulai, koina mwa iginauli besiele bwaite.” Kabo kainana kani yayamaisa, yaba, Nigele molosi.

15 Yaubada ana paisowa meuloina idudulai mwa iginauli besiele, kaiwena iwalo Mosese koina iba, “Yaiya nuwanuwagu yakatekamkamna-yani, kani yakatekamkamna-yani yo yaiya nuwanuwagu yanuwalele-yani, kani yanuwalele-yani.”

16 Yaubada ana gitesipwa nige igogolulau tomo yabo ana nuwatu koina o tem ana paisowa koina na igolulauya iya iboma ana nuwatu koina yaiya ikatekamkamna-yan yo yaiya nigele.

17 Kaiwena Yaubada mumugana besiele bwaine. Kabo Itipita ali kin Pelo igitesipwai na tem ana kaba loina isibayanae mwa iwalo koina iba, “Yatalam kwanamwanamwa kaiwena nuwanuwagu yagu kaiwe yayakenayagimiu kabo wasagu yanuwa yaulina meuloina ilaui.”

18 Kabo besiele bwaite tem Yaubada tomo yabo nuwanuwana ikatekamkamna-yani kani ikatekamkamna-yani, yo tem nuwanuwana tomo yabo katena iyakololo, kani katena ikololo. Mwa Yaubada ibomamo iloina.

19 Na nuwana kolimiu yabo kani iwalo koliyau iba, “Tem Yaubada ginauli meuloina iloiloinayan tawae kaiwena kai tomo ama naenaena ikawa-naenae-yani mwa iyakeyakewaimai? Kaiwena kai nige sowasowamai Yaubada ana nuwatu kabuikeile.”

20 Kainana kani yayamaisa yawaloba, Yagu eliyam, yaiya kowa sowasowam Yaubada kainana kuyamaisa yakato ugamwapakiki koina? Nige sowasowam. Kaiwena gulewa nige sowasowana iwalolau kana tokabikabi koina iba, ‘Tawae kaiwena ukwabiyau kau koleya bwaite besiele?’

21 Gulewa tokabikabi tawae iya nuwanuwana ikabi sowasowana ikabi. Sowasowana bwatano kaigeda koina ikalai ilosa na gulewa labui ikabili, yabo siyapaisowa taumana kaiweli, na yabo siyapaisowa mosomoso kaba taulina.

22 Kabo besiele tabe bwaite Yaubada kaiwena. Tawae nuwanuwana iginauli tomo kolili, sowasowana iginauli, kaiwena iya toloina. Tem nuwanuwana ana munamunai tomo iyakenayagili na ana kaiwe sikatai, ee sowasowana iginauli. O tem nuwanuwana tonaenaeli, siya silalau boita kaiwena, ikalakisiye-yagili isanasanaili kanasiga sinuwabui, ee tabe sowasowana iginauli.

23 Tem Yaubada nuwanuwana ana wasawasa kalakalapowonna iyakenayagili ana katekamkamna tomonliyao kolili, siya igitesipwailiko silalau lebo kaiwena, ee tabe sowasowana iginauli besiele. Nige yabo sowasowana Yaubada ana nuwatu ibui.

24 Kabo Yaubada iyoganlako kita tupwana Yudiya tomonliyao yo kita tupwana nige Yudiya tomonliyao besi.

25 Siya nige Yudiya tomonliyao Yaubada kani iyoganli. Bwaite besiele iwalowenako Buki Tabu Osea koina iba, “Siya beyabeyana nige yagu tomoyao yo nige yamumuloloili kani yakawa-yagu tomo-wagili yo kani yawalo kolili yaba, ‘Yamuloloimiu.’

26 Yo bwaine yanuwane koina beyabeyana Yaubada miyamiya yaina iwalo kolili, ‘Komiu nige yagu tomoyao besi’, kani ana walo ibuikeile yo iwalo kolili, ‘Komiu natuguwao.’ ”

27 Na tomo Yudiya kaiweli Aiseya ipalopisai iwaloba, “Bwagana tomo Yudiya kani kali baibaiwa besiele kalita dekawana, na iyamo sibaibaiwasosi kani nige lebo silolobai, kani isaisalimo lebo silobai.”

28-29 Tabe Aiseya ipalopisai iwaloba, “Yaubada Tokaiwesosi kani italam tubulao isaisalimo tabu sikwakwalalele. Tem siya nige simiyamiya kani kabo meuloila

tamwawasi woli besiele yanuwa Sodoma yo Gomola." Na iyamo tomo Yudiya sibaibaiwasosi kaiweli, Aiseya iwaloba, "Yaubada kani nige isasanaili sauga imamalawe, na kani tomo yanuwa yaulina mena mwayamwayau iyatala-wolili."

Tawae kaiwena Yaubada boda Yudiya isikotanagili?

30-31 Tomo Yudiya sibaibaiwasosi Yaubada isikotanagili mwa kani nige lebo silolobai. Tawae kaiwena? Bwagana sitonan kaiwe loina kana obigaina koina na tem Yaubada ana kawa-namwanamwa silobai, na iyamo nige silolobai. Na siya nige Yudiya tomonliyao nige sitotonan tem Yaubada ana kawa-namwanamwa silobai, na iyamo silobai. Ali kawa-namwanamwa silobai kaiwena simeli Yeisu Keliso koina.
32 Tomo Yudiya nige simemeli Yeisu koina. Sauga meuloina sitonatonan loina kana obiga kaiwena na tem koina lebo silobai bwaimwa ali paisowaele. Kabo kaeli siyatupan Yeisu koina yo sibeku,
33 besiele Buki Tabu ana walo iwaloba, "Veku bwaite yapei Saiyon, bwaimwa Yelusalema, koina tomo ali kaba beku. Tem kaeli siyatupan vekune koina kani sibeku. Na yaiya imeli vekune koina nige sowasowana imwalimwaline."

10

1 Kaukavao yo duguwao, nuwanuwagu lalakina tomo Yudiya meuloili lebo silobai, bwaimwa yagu kawanoi Yaubada koina.
2 Yawalo yawasosi kolimiu, siya sitonan kaiwe nuwanuwali Yaubada simuliya na iyamo kana kamwasa yawasosi nige sikakatai, bwaimwana Yeisu kana meli.
3 Nige sikakatai toisabo kamwasa koina na Yaubada kani ikawa-namwanamwa-yagili. Sitonan kaiwe yakato siboma Mosese ana loina simuliya na lebo silobai. Na nige sitatalamwagili kamwasane koina Yaubada nuwanuwana.
4 Na Mosese ana loina meuloina kana nuwatu Keliso iyemwawasiyako kabo tomo meuloili siya simeli koina Yaubada ana kawa-namwanamwa kani silobai.
5 Mosese iwalo yakato tem tomo yabo nuwanuwana kana kawa-namwanamwa ilobai Yaubada koina, sowasowana loinane iobigaili. Iwaloba, "Yaiya tem loina ana walo iobigaili, kani koina yawasina ilobai." Na nige tomo yabo sowasowana loinane iobigai.
6 Na Yaubada ana kawa-namwanamwa kana lobai meli koina bwaite besiele. Tem tomo siya me ali meli Yeisu koina nige sowasowali me ali nuwa labulabui. Nige sowana siwaloba, "Kani yaiya isae bulibuli mena na Keliso ilobiyenama?" Kaiwena Yeisu ilobimako.
7 Yo nige sowana siwaloba, "Yaiya kani ilobi toboita ali dedei mena na Keliso ikeleyatoloyama boita mena?" Kaiwena Yeisu itoloyoiko.
8 Kaiwena Buki Tabu iwalo bwaite besiele, "Yaubada ana walo iyaele salim mena, imiyamiya sopam mena yo katem mena." Na meli walona kaiwena bwaimwana kayakayakatai-yani kolimiu bwaite besiele.
9 Tem sopam mena kuba, "Yeisu iya Guyau" yo tem katem mena kumeli yakato Yaubada ikeleyatoloyoi boita mena kabo kani lebo kulobai.
10 Kaiwena tameli katela mena yo ala meline tawalo-masalan sopala mena. Bwaine kamwasane koina Yaubada ikawa-namwanamwa-yagila yo ileboila.
11 Besiele Buki Tabu ana walo iwaloba, "Yaiya imeli koina kani nige imwamwalimwaline."
12 Na walone bwaite tomo meuloili kaiweli, kaiwena tomo Yudiya yo siya nige tomo Yudiya nige kali uloi ipapagani. Guyau kaigedana iya meuloili ali Guyau. Yo iya Guyaune siya sikawakawanoi koina imulolososi kolili.
13 Kaiwena Buki Tabu iwaloba, "Analiyao siya tem lebo kaiwena sikawanoi Guyau koina, kani silobai."

14-15 Tem Guyau Yeisu nige simemeliyan gubesi na sikawanoi koina lebo kaiwena? Yo tem tomeli ali toguguye yabo nige siyayawasa iyawatagili boda uloili kolili gubesi bodane wasana namwanamwana ali benabenalanna? Tem nige igugugguye bodane kolili gubesi na simeli? Tem Yeisu esana nige igugugguyeyan kolili gubesi ali katakataina yaiya koina kani lebo silobai? Kaiwena Yaubada nuwanuwana wasana namwanamwana taluwewasayani tomo meuloili kolili, nuwana siya tomo Yudiya o nuwana siya nige tomo Yudiya. Buki Tabu iwalo besiele iwaloba, “Wasa namwanamwana kana toguguye ana laoma kaba yaliyaya.”

Buki Tabu beyabeyana iwalo-bagunayanako tomo Yudiya ali sikote kaiwena

16 Tomo Yudiya sibaibaiwasosi Yeisu wasana namwanamwana sisikotanan. Iyawatagili besiele palopita Aiseya ana palopisai. Kaiwena sauga beyabeyana tomo Yudiya ali sikote iwalo-bagunayanako iba, “Guyau, kani analiyao ama guguyene simemeliyan?”

17 Saugana Yeisu Keliso wasana namwanamwana siguguyeyan kita tomeli kolila wasane tabenalan yo tameli, awa?

18 Na yaneli, “Gubesi, walo yawasosi Yudiya wasane nige sibebenalan?” Nigele, sibenalanako, besiele Buki Tabu ana walo bwaite, “Toyawasane kainali ilaoko yanuwa yaulina meuloina kolili yo ali walo ilau yanuwa yaulina kanasiga kolili.”

19 Na yaneliyoi, “Gubesi, walo yawasosi Yeisu wasana tomo Yudiya nige nuwali imamayaleyan?” Nigele, Yeisu wasana nuwali imayaleyanako. Yaubada ana sikotanagili tomo Yudiya kaiwena Buki Tabu iwalo-bagunayanako Mosese kainana koina iba, “Kani Yaubada iula-munamunaimiu ana paisowa koina, kaiwena kani tomo uloili siya nige ali katai Yaubada kaiwena ikalaili yo ipeili iya ana tomoyao siyamiyalaemiu.”

20 Siya nige Yudiya tomonliyao kani tomo Yudiya siyamiyalaeli yo siyamala Yaubada ana tomoyao. Nuwatune bwaite Aiseya ikabiyakaiwe iwaloba, “Siya nige siloloya kaiwegu silobaiyauko, yo siya nige sineneli kaiwegu yabomayoi yayamayaleyauko kolili.”

21 Na Yaubada ana sikotanagili tomo Yudiya kaiwena Aiseya Yaubada kainana iwalowen iwaloba, “Kaliyate meuloina nimagu yayagayan togamwa-panapanawa kolili yakato yakalaili na kainagu nige sibebenalan yo nige siyayakasisi-yagau.”

11

Tomo Yudiya luwali mena Yaubada isaisalimo igitesipwailiko

1 Kabo kani yaneliyoi, “Gubesi, walo yawasosi Yaubada iboma ana tomoyao meuloili Yudiya isikotanagili?” Nigele, nigele molosi. Kaba gite yabo yau. Kaiwena yau Yudiya tomona, kagu kulutubu ilaomaya Abelamo koina yo yau Beniyamina ana susu yabo.

2 Siya tomo Yudiya isaisalimo igitesipwailiko ana tomoyao yawasosi kani nige isisikotanagili. Nuwatune bwaite Buki Tabu beyabeyana ikabiyakaiwe Ilaitiya edeededena koina. Ilaitiya iwalo kaiwe Yaubada koina Yudiya kaiweli iwaloba,

3 “Guyau, am palopitao meuloili siunuyamateliko, na kaba pwaoli kaiwem sikogwaligwaliliko. Yau yabomamo yatupwa yamiyamiya na nuwanuwali yakato siunuiyau.”

4 Na Yaubada Ilaitiya kainana gubesi ana yamayamaisana? Iwalo bwaite besiele iba, “Tomo isaisalimo, kali baibaiwa seben tausan, yapei-suwagiliko kaiwegu, siya nige sauga yabo sipwapwalou yaubada mwakomwakotana Baal koina.”

5 Na yau Paulo yawalo kolimiu yakato besiele tabe sauga kabona Yaubada Yudiya isaisalimo igitesipwaili yo ipei-suwalagiliko, siya ana mulolo lalakisosina koina mwa igitesipwaili.

6 Nige yakato ali paisowa namwanamwana kaiwena mwa igitesipwaili, nigele. Tem
Mosese ana loina obigaina kaiwena na Yaubada igitesipwaili kani ana mulolone iya-
mala ginauli bwagabwaga.
7 Siya tomo Yudiya isaisalimone Yaubada igitesipwailiko ana kawa-namwanamwa
silobai yo kani lebo silobai. Na siya tomo Yudiya sibaibaiwasosi Yaubada nige igigite-
sipwaili sikepate kaikaiwe tem Yaubada ana kawa-namwanamwa silobai, na nigele,
nige silolobai. Yo kani nige lebo silobai kaiwena Yaubada kateli ikabi-yakololoili mwa
kainana nige sibebenalan,
8 besiele Buki Tabu beyabeyana ana walo iwaloba, “Yaubada ali nuwatu iyaboni-
boniyai kabo nige sowasowana ginauli yabo sigitai yo tenaliyao iyakolali nige sowa-
sowana walo yabo sibenalan. Yo besielemo bwaine kanasiga kaliyate kabona.”
9 Yo Kin Deibida tabe nuwatune bwaite ikabiyakaiwe iwaloba, “Saugana sikekakekan
yo siyaliyaliyaya kani kali tokalomagigili silaoma sidale-takiki-lagili sikabi-kalatagili yo
siyakamkamnali naenaena maisana.”
10 Yo tabe kaiweli iwaloyoi iwaloba, “Manliyao kani siboniboniyai nige ginauli yabo
sigigitai na kali polowene kolili dagelali iyakeyou sauga meuloina.”
11 Yaneliyoi, “Gubesi, tomo Yudiya ali beku koina nuwana nige kanna yabo
iyayawatagili, awa?” Nigele. Na ali bekune kanna bwaite besiele, siya nige Yudiya
tomonliyao kani tomo Yudiya siyamiyalaeli yo lebo silobai, na mesabana tomo Yudiya
siulamunamunaili me ali lamwapolowe na siwaloba, “Gubesi mwa lebo imiyamiya
kolili na kai tomo Yudiya nigele.”
12 Yaubada ana sikotanagili tomo Yudiya kaiwena kanna iyawatagiliko bwaite be-
siele, siya nige Yudiya tomonliyao mulolo kalakalapowonna silobaiyako. Na iyamo
tem tomo Yudiya meuloili sinuwabui yo Yeisu simeliyan kani mulolo lalakisosina
kalakalapowonna iyawatagili yo yaliyaya lalakina meuloila talobai.

Siya nige Yudiya tomonliyao simeli Yeisu koina Paulo ikabiyakaiweli

13 Na bwaite sauga yawalowalo komiu yanuwa Loma nige tomo Yudiya kolimiu.
Yau Paulo wasana namwanamwana kana tosagenawasa komiu nige Yudiya kolimiu
kaiwena Yaubada ipeiyau ami apositolo. Kabo paisowane bwaite kolimiu kaiwena
yagagasa sauga meuloina.
14 Yagagasa yagu paisowa kolimiu kaiwena na tem yagu tali tomo Yudiya isaisalimo
yagu paisowane wasana sibenalan yo siya nuwanuwali sinuwabui tabe kabo kani
yakalaili.
15 Tomo Yudiya sibaibaiwasosi kani nige lebo silolobai kabo Yaubada ana sikotanagili
kanna iyawatagiliko, tomo uloili sibaibaiwa yanuwa yaulina mena siyamala ana
eliyamwao. Na gubesi tem naga muli mena Yudiya meuloiline sinuwabui? Kani kaba
yaliyaya lalakina yo tabe ginauli kaba nuwapwanopwano waluwaluli siyawatagili
besiele toboita meuloili kani sitoloyoi salai mena.
16 Tem tomo yabo beledi isuna tupwana imulolowan Yaubada koina beledine meu-
loina bwaimwana Yaubada ana gogo. Tem tomo yabo mayau yaina iyakasisiyan
Yaubada koina kabo lagalagana meuloili Yaubada ana gogo. Besiele tabe bwaite,
Yaubada Yudiya tubunao yawasosi igitesipwaili kabo boda Yudiya meuloili siya ana
boda yakayakasisina.
17 Siya boda Yudiya besiele mayau olibe lagalagana mayaune tomo sikumai, na
komiu nige Yudiya besiele mayau olibe lagalagana mayaune iboma ikinkin bwagab-
waga. Yaubada mayaune tomo sikumai lagalagana tupwali igolu-gabaegili,* na komiu

* **11:17:** Siya lagalagana tupwali igolu-gabaegili siya tomo Yudiya nige simemeli Yeisu koina.

nige Yudiya besiele olibe bwagabwaga lagalagaliyao tupwali ikalaimiu yo iyapatumiu mayaune tomo sikumai yaina koina kabo mayaune masina namwanamwana bwaimwa ilaomaya mayaune tomo sikumai yaina koina ipanaisi kolimiu.
18 Kabo olibe kumakumaina lagalagana bwaimwa Yaubada igolu-gabaegili tabu komiu kwawawalo-yataluli. Nige sowasowana komiu nige Yudiya wagagasa kaiwena nige yakato komiu lagalaga namwanamwa kwaolena olibe kumakumaina yaina koina na olibe yaina namwanamwa iyeyawa komiu lagalaga kolimiu.
19 Na nuwana komiu nige Yudiya yabo kani iwaloba, “Na Yaubada lagalaga tupwali igolu-gabaegiliko kaiwena iya nuwanuwana yau iyapatuyau olibe kumakumaina yaina koina.”
20 Na yau kani kainam yayamaisa yawaloba am walo idudulai, Yaubada igoluyoili kaiwena nige simemeli. Na kowa iyaele kumiyamiya kaiwena kumeliko. Kabo tabu ugagagasa, na me am matausi ugitekalatagiwo,
21 kisi Yaubada igolu-gabaegiwo besiele olibe kumakumaina lagalagana igolu-gabaegiliko ali sikote kaiwena.

22 Naga kwanuwatui Yaubada ana mulolo yo ana loina kaikaiwena. Siya sibeku kali maisa iwolegili. Na tem kainana kwabenalan kani imulolo kolimiu na ana mulolo kalona mena kwamiyamiya. Na tem nigele, kani itom-gabaegimiu besiele siya tomo Yudiya nige simemeli Yeisu koina.
23 Na tomo Yudiya tem sinuwabui yo simeliyan, kabo kani ikalaiyoili yo ipeili ali kaba miya mena kaiwena iya toloina yo sowasowana iginauli besiele ana nuwatu.
24 Baguna komiu besiele mayau olibe ikin bwagabwaga lagalagana yo Yaubada ikalaimiu yo iyapatumiu mayau olibe kumakumaina yaina koina. Na bwaine mayaune nige yaimiu yawasosi. Kabo naga tem Yaubada nuwanuwana mayau olibe kumakumaina lagalagana iyapatuyoili yainane koina kani nige ikokololo, imalamalae kaiwena siya yaili yawasosi.

Yaubada ana katekamkamna tomo meuloili kolili

25 Kaukavao yo duguwao, nuwatune bwaite, beyabeyana iwadam na Yaubada iyamayaleyako, nuwanuwagu wakatai na tabu wagagagasa. Na besiele bwaite, sauga bwaite koina tomo Yudiya sibaibaiwa kateli sikololo, nige Yaubada kainana sibebenalan, na ali kate kololone kani ilaulau kanasiga siya nige Yudiya tomonliyao meuloili igitesipwailiko simeli Yeisu koina.
26 Kabo muli mena siya tomo Yudiya kateli sikololo kani sinuwabui yo simeli yo lebo silobai besiele Buki Tabu ana walo iwaloba, “Tolebolebo kani ilaoma Saiyon yo iya Yakobo tubunao mumugali naenaena ikele-gabaegili.
27 Yagu waloyameli kolili besiele bwaite, ali pwanoli kani yakele-gabaegili.”
28 Yaubada iginauli Yudiya kolili yakato siya kana kaleyao na mesabana wasana namwanamwana ilaoma kolimiu komiu nige Yudiya tomonliyao. Na siya tomo Yudiya Yaubada ana gitesipwa tomonliyao imuloloili kaiwena beyabeyana mekanakavao tubuliyao siwaloyameli.
29 Na Yaubada ana nuwatu nige sowana ibui siya igitesipwailiko kolili, yo nige sowasowana ana mulolo ikele-yavivilayoi kolili.
30 Beyabeyana komiu nige Yudiya tomonliyao nige Yaubada kwayayakasisiyan. Na sauga bwaite koina siya tomo Yudiya ali gamwa-panapanawa kaiwena komiu Yaubada ana katekamkamna kwalobai.
31 Kabo besiele tabe bwaite. Saugana komiu iyaele kwamiyamiya Yaubada ana katekamkamna kalona mena, siya sauga bwaite nige Yaubada siyayakasisiyan, na mesabana naga tem siya tabe Yaubada ana katekamkamna kani silobai.

32 Kaiwena Yaubada tomo meuloili ipeili siyamala gamwa-panapanawa kana topaisowa panpanli kaiwena ana loina nige siyayakasisiyan. Iginauli besiele bwaite, kaiwena nuwanuwana meuloili ikate-kamkamna-yagili.

Yaubada kana tobali

33 Yaubada ana mulolo ilalakisosi yo kana lalaki nige sowasowana tawalo. Ana sonoga yo ana katai ididiu. Nige yabo sowasowana ana nuwatune kalona iloyai ilobai na ikabi-yamayale. Nige yabo sowasowana ana paisowa kana dudulai ikataili.

34 Besiele Buki Tabu ana walo iwaloba, “Nige yabo Guyau ana nuwatu ikakatai. Nige yabo sowasowana iyakenayan.

35 Nige sowasowana tomo yabo tawae yabo iwolena Yaubada koina kana yaga, na yakato kani iyamaisa-yapileyoi koina.”

36 Kaiwena Yaubada ginauli meuloina iyamayaleli yo igitekalatagili. Yo ginauli meuloiline simiyamiya kana tobali kaiwena. Iya takawa-wasawasayan sauga meuloina nige ana kaba mwawasi. O besiele.

12

Yola tatalamwagili Yaubada koina

1 Tomo Yudiya ali tapwalolo mumugana bwaite besiele. Yakayakan siunuili yo sigabuli na paisowane bwaine iyamala ali kaba pwaoli. Ali nuwatu yakato saugana yakayakan boiboitana sigabu bwalaina isae Yaubada koina na ali naenaena Yaubada inuwatu-pwaikili. Kaukavao yo duguwao, Yaubada ikate-kamkamna-yagila kaiwena mwa yakabi-yakaiwemiu yomiu kwayakasisi-yagili na kwatalam-wagimiu koina besiele iya ana pwaoli, pwaoli bwaite meyawasina, iya ana kaba yaliyaya. Bwaite tapwalolo yawasosi Yaubada manna mena tem bwaite besiele kwapaisowai.

2 Tabu yanuwa yaulina tomonliyao mumugali wakakalai, na kwatalamwagimiu Yaubada ami nuwatu ibui kwaemala tomo waluwaluli, yo mumugana beyabeyana wagabaen. Kabo sowasowamiu Yaubada ana nuwatu dudududulaina kaiwemiu wakatai, tawae inamwanamwasosi yo tawae Yaubada ana kaba yaliyaya.

3 Yau Yaubada koina katekamkamna yalobaiyako yo yaemala ami apositolo kabo ilonamwayagau yayanuwapeimiu kaigeda kaigeda kolimiu. Tabu kununuwa-saesae, na kubomayoi ugitesipwaiwo tawae kam lonamwa besiele am meli kana lalaki bwaimwa Yaubada iyeyawa.

4 Tomo kaigeda kaigeda me yona na yonane waunao sibaibaiwa na waunaone siya ali paisowa uloina uloina.

5 Bwaine kaba gite kita tomeliwo kolila. Bwagana tabaibaiwa na iyamo meuloila tatubwe Keliso koina taemala besiele tomo kaigeda yona yo kaigeda kaigeda tatubwegogo besiele Keliso waunao.

6 Kala yauyauya meuloila uloina uloina Yaubada iyeyama kolila. Kabo kaba gite bwaite besiele. Yaiya tem kana yauyauya palopisai ilonamwayan ipaisowa besiele ana meli kana lalaki koina.

7 Kita tomeliwo ekalesiya ana dedei koina, yaiya tem kana yauyauya toyakayakatai sowasowana iyakayakatai yo yaiya tem kana yauyauya tosagu sowasowana isagusagu.

8 Tem yabo kana yauyauya tokabiyakaiwe sowasowana ikabikabi-yakaiwe. Tem yabo kana yauyauya tosokekeli sowasowana me ana kate-talam iyauya tobubutuma kolili. Tem yabo kana yauyauya tobaguna ilonamwayan iboma italamwan yawasosi paisowane koina, yo tem yabo kana yauyauya tokatekamkamna ilonamwayan me ana yaliyaya ipaisowa.

Mumugamiu sidudulai kamikavao kolili

9 Kwamulolo kamikavao kolili me ami mulolo yawasosi. Mumugana naenaena
kwasikotanan, na mumugana namwanamwana kana paisowa wakabi-kalatan koina
kwapaisowa.
10 Kwaemulomulolo-wagimiu ami tali tomeliwo kolili besiele siya kamikavao yo
dumiyao yawasosi. Kamikavao kali yakasisi ilalaki kabo muli mena kwabomayoi kami
yakasisi.
11 Tabu Yaubada ana paisowa yomiu ikwakwatakwata-yan na kwapaisowa me ami
kate-talam.
12 Me ami yaliyaya yo me ami katepatu kwasanasana bwaite ginauline kani iginauli
kaiwemiu. Tem polowe kwalobai, wakalakisiye. Sauga meuloina wakawakawanoi
Yaubada koina.
13 Tem ami tali tomeliwo tawae kolili ibwaga kwasaguili. Taumanao kwayoganlima
ami nume mena.
14 Siya siyakamkamnamiu, wakawanoi Yaubada iwalo-muloloili, na tabu
wakakawanoi iyayamaisali.
15 Siya siyaliyaya mekamikavao kwayaliyaya toyawa yo siya sivalam koyasili
mekamikavao kwavalam koyasili.
16 Kamikavao mekamikavao kwamiya namwanamwa. Tabu gagasa, na kamikavao
siya nige esali ilalalaki wakawa-elieliyam-wagili. Tabu kwaboma kwapepei-seyagimiu
yakato komiumo tokatai, kaiwena komiu nige tokatai.
17 Tem tomo yabo naenaena iginauli kolimiu tabu kwayayamaisa koina. Wagite-
kalatagimiu tawae inamwanamwa tomo meuloili manli mena iya bwaimwa kwa-
paisowai.
18 Tem tawae komiu sowasowamiu waginauli na tomo mekamikavao kwamiya
daumwali, bwaite iya waginauli.
19 Yagu eliyamwao, siya naenaena sipaisowai kolimiu tabu kwayayamaisa-
yavivilayoi kolili, na kwapei Yaubada koina kaiwena kani me ana munamunai
iyamaisali. Kaiwena Buki Tabu koina Guyau iwaloba, “Yau kani yayamaisa-yapileyoi
kolili ali naenaena maisana. Gumyai yau yagu paisowa.”
20 Na tem kam tokalomagigiliwo siguliyam, kan kuwolegili sikan. Tem waila galo-
galoli imagu waila kuwolegili sinuma kabo ami paisowa namwanamwana koina kani
kali lotonan besiele yakato mayau wedowedolina kupeili kulukululi mena kaiwena
simwalimwaline lalakina.
21 Tabu mumugana naenaena ana kaiwe ikakaiwe-gabaegimiu, na komiu ginauli
namwanamwana kwapaisowai kabo naenaenane wakaiwe-gabaen.

13

Toloinao tayakasisi-yagili yo ali loinao taobigaili

1 Komiu meuloimiu yanuwa yaulina kali toloinao ali loinao kwaobigaili. Kaiwena
nige toloina yabo iyayawatagili bwagabwaga, na ilaomaya Yaubada koina, yo toloina
siya sauga bwaite siloiloina Yaubada ipeili.
2 Kabo tem tomo yabo toloina ali loina ilikwai kana koleya besiele Yaubada ana
peiline ikawa-naenae-yan. Yo yaiya tem iginauli besiele bwaite, kani ibomayoi nae-
naena ilobai loinane koina.
3 Kaiwena toloinaone Yaubada ipeili na mesabana siya tonaenaeli ali lopwano
koina maisana silobai, kabo siya mumugana namwanamwana sipaipaisowai nige
sowana toloinao simatausagili, na siya mumuga naenaena siginaginauli siya mwa
toloinao simatausagili. Kabo tem genuwamiu toloina kwamatausagili mumuga
namwanamwana kana kamwasa waginauli, kabo kani sitobalanagimiu.
4 Kaiwena toloinaone siya Yaubada ana topaisowao sipaipaisowa ami namwanamwa
kaiwena. Na tem mumuga naenaena waginauli kani kwamatausi, kaiwena siya

kali lonamwa sowasowali siyamaisamiu. Siya toloinaone sowasowali toloinalikwao siyamaisali kaiwena siya Yaubada ana topaisowao.
5 Kabo ilonamwayagimiu toloinao kwayakasisi-yagili kaiwena kamwasa dudulaina wakataiyako yo tabe genuwamiu naenaena kana maisa kwalobai.
6 Kabo bwaite kaiwena ami takesi kwayamaisa kaiwena toloinao siya Yaubada ana topaisowao, mwa ali sauga sitalamwan kami gitekalatan kaiwena.
7 Tem toloinao nuwanuwali takesi uloi uloi kwayamaisali kabo mwayamwayau kwayamaisali. Tem toloinao nuwanuwali kwayakasisi-yagili, ee kabo meuloili kwayakasisi-yagili.

Taemulomulolo-wagila

8 Tem kami yagayaga imiyamiya kamikavao kolili, mwayamwayau kwayamaisali, tabu imiyamiya sauga imamamalawe. Na kami yagayaga kaigedamo imiyamiya bwaimwana emulomulolo kamikavao kolili. Nige sowasowamiu yagayagane kwayamaisa-oli, kaiwena Yeisu imulolo baguna kolimiu. Tem kwaemulomulolo kamikavao kolili bwaite loina meuloili kwaemwawasiliko.
9 Loina iwaloba, “Tabu ganawali, tabu unuyamate, tabu kewali yo tabu kamkava ana gogo ugwagadosisiyan.” Loinao meuloili, bwagana lalakiliyao o nuwana kikiuliyao, sowasowana tabwagili-gogonagili loina kaigeda koina loinane bwaite iyaele, “Kamkava kumulolo koina besiele kubomayoi kam mulolo.”
10 Kabo tem kalakava tamulolo koina nige sowana naenaena yabo koina tapaisowai. Tem kalakava tamulolo koina bwaimwa loina kana nuwatu taemwawasiliko.
11 Kaiwena wakataiyako sauga polopolowena ilaomako kabo tawae kabona yawalowenako kolimiu waginauli. Kwatolo, tabu wakenokeno, kaiwena sauga iyawatagiliko. Sauga beyabeyana koina ala meli itubuko, na sauga bwaite ala lebo kana kaliyate ikelakela-kubwamako.
12 Sauga kikiunamo taboita, boniyai imwawasi, na yanuwa ilayan. Kabo sowasowana boniboniyai mumugana tagabaen, na kaleya gogona talikwali besiele mayale kana tokaleyayao.
13 Ala miyamiya tagite-kalatan namwanamwai besiele kita kaliyate mayalena tomonliyao. Tabu tagogolulau bwaine boniyai mumugana ana paisowa koina besiele yaliyaya naenaena yo numa yauyaule koina, tabu ganawali yo mumuga mwalimwalinena taginaginauli, yo tabu takalekaleya yo tabu lamwapolowe mumugana taginaginauli.
14 Na Guyau Yeisu Keliso talikwa iyamala ala kaleya kalekona, na tabu ami nuwatu ilalau yomiu kana nuwatu naenaeli kolili.

14

Tabu paisowa yabo tagiginauli tem iyamala kaba beku kalakavao tomeli kolili

1 Tomeli tupwali ali katai Buki Tabu koina ikikiu, kabo yakayakatai yawasosi kalona mena kana dudulai tupwana nige sikakatai namwanamwai. Tabu kwasisikotanagili na tomo bwaite besielene kwayoganlima silusae ami boda koina na tabu mekamikavao wagamwagamwa-pakiki ali katai kaiwena.
2 Tomo tupwali ali meli besiele sowasowali yakayakan bulumana sikan na tupwaliyao ali katai ikikiu kabo ali meli besiele nige sowasowana yakayakan bulumana sikan.
3 Siya yakayakan bulumana sikankan, tabu kalikavao siya yakayakan bulumana nige sikankan siwalowalo-lobilobi-yegili. Na siya yakayakan bulumana nige sikankan, tabu kalikavao siya yakayakan bulumana sikankan sikakawa-naenae-yagili, kaiwena Yaubada tomeliwo meuloila ikalailako ana tomoyao.
4 Tomeliwo meuloili siya Guyau ana topaisowao kabo nige ilolonamwa-yagiwo tem Guyau ana topaisowa yabo ukwawa-naenaeyan, kaiwena Guyau ana paisowa iwolena.

Iya ibomamo sowasowana ana topaisowa ikawa-namwanamwa-yan o tem nigele. Na walo yawasosi topaisowane kani kana kawa-namwanamwa ilobai kaiwena Guyau sowasowana isagui na ana paisowa idudulai.

5 Tomeli tupwali ali nuwatu yakato kaliyate kaigeda ilalakisosi kabo muli mena kaliyate meuloili. Na tomeli tupwaliyao ali nuwatu yakato kaliyate kaigeda kaigeda sitoyatoyawa. Na sowasowana tomeli kaigeda kaigeda iboma ana nuwatu ikatai, tabu inunuwa-labulabui.

6 Tomeliwo siya siwalo yakato kaliyate kaigeda ilalakisosi mwa siyakasisiyan Guyau kana yakasisi kaiwena mwa ali nuwatu besiele. Siya tomeliwo yakayakan bulumana sikan, siginauli Guyau kana yakasisi kaiwena, kaiwena sikawatoki Yaubada koina kanne kaiwena. Yo siya tomeliwo yakayakan bulumana nige sikakan, siginauli Guyau kana yakasisi mwa nige sikakan, kaiwena kan bwagabwagamo kaiwena sikawatoki Yaubada koina. Kabo kita tomeliwo tabu Yeisu kana tomeliwo siya ali tapwalolo mumugana uloina takakawa-naenae-yagili.

7-8 Tem tamiyamiya meyawasila nige tabomayoi kaiwela, na Guyau kaiwena. Yo tem taboita, nige tabomayoi kaiwela, na Guyau kaiwena. Kabo nuwana meyawasila o tem taboita na kita Guyau ana tomoyao.

9 Kaiwena Keliso iboita yo itoloyoi, kabo siya toboita yo siya meyawasili ali Guyau.

10 Komiu yakayakan bulumana nige wakankan tawae kaiwena kamikavao siya sikankan wakawa-naenae-yagili? Na komiu yakayakan bulumana wakankan, tawae kaiwena kamikavao nige sikankan kwawalo-lobilobi-yegili? Wakataiyako yakato meuloila kani tatolo Yaubada manna mena na iya ala yatala ipaisowai.

11 Kaiwena Buki Tabu iwalo bwaite besiele, “Yaubada iwaloba, ‘Yau Yaubada meyawasigu, kabo yawalo yawasosi, tomo meuloili kani sipwalou mangu mena’, na meuloili siwaloba, ‘Walo yawasosi iya Yaubada.’ ”

12 Kabo kita kaigeda kaigeda kani ala paisowa meuloina tawalo-masalan Yaubada koina.

13 Koinaele tabu kalakavao tomeliwo takakawa-naenae-yagili. Na komiu sowasowana loinane bwaite kwabomayoi wakatai kwawaloba, “Tabu ama paisowa koina kaba tupa yabo kagiginauli kisi kamakavao yo dumayao ali meli kasibayanae na sibeku.”

14 Yagu katai Guyau Yeisu koina yakatai nige kan yabo sowasowana ikabi-yabikila. Na tem tomo yabo ana nuwatu yakato kan yabo kani ikabiyabiki, ee walo yawasosi, iya ana nuwatu mena kani iyamala tomo bikibikina Yaubada manna mena tem kanne ikan.

15 Tem kamkava katena kuyakamkamna kaiwena kan yabo ukwan bwaimwa iya ana nuwatu ibiki, nige mulolo mumugana ugiginauli. Tabu kowa kanne bwaite ukwakan kisi koina kamkava kana lotonan kusibayanae. Kunuwatu-kalatan iya tomeli besiele kowa, yo Keliso iboita kaiwemiu.

16 Bwagana ukwatai ginauli yabo inamwanamwa sowasowam uginauli, na tabu ugiginauli kamkavane manna mena kisi kamkavane kana lotonan kusibayanae kabo am paisowane ikawa-naenaeyan.

17 Kaiwena Yaubada ana kaba loina kana nuwatu lalakina nige imiyamiya kan yo waila koina na kana nuwatu lalakinaele ala paisowa sidudulai, mekalakavao tamiya-daumwali yo yaliyaya ilaoma Yaluyaluwa Tabuna koina tayaliyaya-yan.

18 Tem tomo yabo yagu walone bwaite imuliya iya kani iyamala Keliso ana topaisowa. Kabo Yaubada kani iyaliyaya kaiwena yo tomo meuloili kani tomone sikawa-namwanamwa-yan.

19 Koinaele takepate kaiwe tapaisowa na mesabana miya daumwali iyawatagili na kalakavao ali meli takabi-yakaiweli.

20 Tabu gamwapakiki kan kaiwena na Yaubada ana paisowa kusisibayanae. Kan
meuloina ilonamwayagila sowasowana takanli, na tem kan yabo takan na kalakava ana
meli tasibayanae, bwaimwa mumugana naenaena taginauli koina.
21 Nuwana tem yakayakan bulumana ukwan o tem wain kunuma o tem ginauli
yabo kupaisowai, bwaimwa iya am paisowane koina kamkavane ukwabi-yabeku, na
inamwanamwaele tabu mumugane ugiginauli besiele.
22 Am meli bwaimwana ginauline kaiweli kubomamo nuwam mena, kowa yo
Yaubadamo wakatai na tabu kamkavao mekamkavao wagagamwa-pakiki-yani. Tem
nuwatu yabo uginauli na katem mena ukwatai idudulai yo tabe ukwatai Yaubada am
nuwatune kani ikawa-namwanamwa-yan, ee me am nuwadaumwali yo kuyaliyaya.
23 Tem am nuwatu mena nige sowasowam bulumane bwaite ukwan, na muli mena
ukwan, kani Yaubada ikawa-naenae-yagiwo am lopwano kaiwena, kaiwena kam loto-
nan yo am meli yakato paisowane bwaite nige idududulai.

15

1 Kita tomeli matumatuwali ilonamwayagila tomeli belubeluli tasaguili ali polowe
kolili. Tabu yakato taboma ala namwanamwa kaiwena tanuwanuwatu.
2 Na kita kaigeda kaigeda kalakavao ali namwanamwa kaiwena tanuwanuwatu, na ali
meli takabi-yakaiwe.
3 Kaiwena Keliso nige ibomayoi ana namwanamwa kaiwena inuwanuwatu, na tomo
ali kawa-naenae ikalakisiye-yagili besiele Buki Tabu ana walo iwaloba,
“Kawa-naenaene siwalowen Yaubada koliwo besiele siwalowen yau koliyau.”
4 Kabo walo meuloina bwaite beyabeyana sileleli Buki Tabu kalona mena kita
iyakenayagila me ala kalakisiye na mesabana kalakisiyene ala meli ikabiyakaiwe,
kabo me ala katepatu tasanasana bwaimwa Yaubada ala namwanamwa
ikatububunan kaiwela kani takalai.
5 Sauga meuloina Yaubada ikabiyakaiwela yo isaguila takalakisiye. Na yakawanoi iya
koina isaguimiu kwaemala Yeisu Keliso kana tomuliyayao yawasosi yo ami nuwatu
kaigeda,
6 na mesabana meuloimiu kwayaboda kaigeda na me ami kate-talam kaina kaigeda
koina ala Guyau Yeisu Keliso ana Yaubada yo Tamana kwatobalan.

Yeisu ilaoma siya tomo Yudiya yo siya nige tomo Yudiya kaiweli

7 Kabo ami tali tomeliwo kwayoganli silusae ami boda koina, besiele Keliso iyoganmiu
kwalusae iya ana boda koina. Tem kwapaisowa bwaite besiele, kabo koina Yaubada
esana kwatobalan.
8 Na yawalo kolimiu, saugana Keliso ilokeikeile yanuwa yaulina mena, nuwanuwana
iyakenayagila yakato Yaubada iya towalo yawasosi kabo iyamala topaisowa tomo
Yudiya kaiweli na Yaubada ana waloyameli Abelamo, Aisake yo Yakobo kolili iyamala
yawasosi.
9 Tabe ilaoma na siya nige Yudiya tomonliyao isaguili kabo Yaubada sitobalan
kaiwena ikatekamkamna-yagili tabe. Na besiele Buki Tabu ana walo iwaloba, “Esam
kani yakeleisinan siya nige Yudiya tomonliyao kolili yo walim yawaliyan kolili na
sibenalan.”
10 Yo iwaloyoi tabe, “Komiu nige Yudiya tomonliyao, mekamikavao Yaubada ana
tomoyao kwayaliyaya.”
11 Yo iwaloyoi iba, “Komiu nige Yudiya tomonliyao, meuloimiu Yaubada kwatobalan,
yo kwawali-tobali koina.”
12 Besiele tabe palopita Aiseya Yeisu ana laoma kaiwena ipalopisai iwaloba, “Yese
tubuna yabo kani iyawatagili na iyamala kin, kabo siya nige Yudiya tomonliyao
iloinayagili na iya kana meli sipei.”

13 Yakawanoi Yaubada koina ana nuwa-daumwali katemiu iloya-kalapowonli na
mesabana ami meli kwapei koina. Tabe yakawanoi yoi tem Yaluyaluwa Tabuna ana
kaiwe koina ikabiyakaiwemiu na me ami katepatu kwasanasana Yeisu ana pileyoima
kaiwena.

Paulo iedeedede ana paisowa kaiwena siya nige Yudiya tomonliyao kolili

14 Kaukavao yo duguwao, yakatai namwanamwai wakalapowon mumugana
namwanamwana koina, ami katai ilalaki, yo sowasowamiu kwayakayakatai
kamikavao kolili.
15 Na ami letane bwaite kalona mena nuwatu tupwaliyao lalakili yanuwanuwa-
tuili nuwagu mena yaleleliwa kolimiu, kaiwena nuwanuwagu yayanuwapeimiu
yoi nuwatune kaiweli. Walo bwaite nige yawawalo-wadam, kaiwena Yaubada
ikatekamkamna-yagau yo ipeiyau ana tosagenawasa na ami wasa yaeyawa.
16 Yaemala Keliso ana topaisowa siya nige Yudiya tomonliyao kaiweli. Wasa
namwanamwanane iya ilaoma Yaubada koina yayakayakatai-yani na mesabana siya
nige Yudiya tomonliyao yayoganli silaoma Yaubada koina. Yau yapaisowa besiele
Yaubada ana topwaoli na saugana ali laoma igitai yakato iya ana pwaoli, iyaliyaya
lalakina. Yo Yaluyaluwa Tabuna kani ikabi-yakapwali Yaubada kaiwena.
17 Bwaite iya kaiwena yagagasa kaiwena yamiyamiya Yeisu Keliso koina na ya-
paisowa Yaubada kaiwena.
18-19 Nige nuwanuwagu yaedeedede nuwatu uloina kaiwena. Na kani yaedeededemo
tawae Keliso ipaisowai koliyau siya nige Yudiya tomonliyao kaiweli. Yagu walo yo
yagu paisowa kolili, ginauli kaba nuwapwanopwano yo kaba nuwa yai kolili, Keliso
isaguiyau kabo Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina yayoganlima Yaubada koina na
siobigai. Dedei meuloili yapaisowa-takikili yo kolili Keliso wasana namwanamwana
yaguguyeyanako kolili, yayatubu tete bolibolime mena bwaimwa Yelusalema yo yalau
tete yalasi mena bwaimwa Ililikami.
20 Nuwanuwagu lalakina wasana namwanamwana yaguguyeyan siya nige naga
Yeisu wasana sibebenalan kolili, kabo genuwagu yalau dedeine silaoko koina sipaisowa
na yalauyoi koina yapaisowa.
21 Kaiwena Buki Tabu ana walo iwaloba, “Siya nige wasana siyawasayani kolili kani
sigitai yo siya wasana nige sibebenalan kani sikatai.”

Paulo nuwanuwana ilau Loma tomeliwo igitaili

22 Sauga ibaibaiwa yagu paisowa bwaite ikausiyau nige sowasowagu yalaowa yagi-
taimiu kaiwena yalau dedei waluwaluli kolili yapaipaisowa Keliso wasana kaiwena,
23 na sauga bwaite koina yagu paisowa dedei bwaite koina yaemwawasiliko. Bolime
ibaibaiwa kalona mena nuwanuwagu lalakina yagitaimiu,
24 kabo sauga kikiunamo koina kani yalaowa yaboeyagimiu, muli mena kabo yalau
Sipein. Saugana tem yalaowa nuwanuwagu mekaukavao komiu tamiyamiya takelabi-
labin sauga kubwakubwana koina, imwawasi kabo kwasaguiyau na yalau yanuwane
koina.
25 Na sauga bwaite koina kani yalau Yelusalema yo Yaubada ana tomoyao bwaine
koina kali sagu yaolegili.
26 Kaiwena tomeliwo siya simiyamiya Masidoniya polovinsi yo Akaya polovinsi kolili
me ali yaliyaya mane sipeipei Yaubada ana tomoyao Yelusalema koina siya tobubutuma
kali sagu kaiwena.
27 Me ali yaliyaya sipaisowa besiele, na walo yawasosi kali yagayaga imiyamiya
Yudiya kolili. Kaiwena wasana namwanamwana ana debalala itubu Yelusalema koina
saugana tomeliwo Yudiya Yelusalema silogabaen silau na wasana namwanamwana
siyadebalala siya nige Yudiya tomonliyao simiyamiya Masidoniya yo Akaya polovinsi

kolili. Kabo muli mena sinuwabui yo sagu silobai yaluyaluwa ana dedei koina. Kabo ilonamwayagili kwapi ana dedei koina gogo sipei na tomeliwo Yudiya sisaguili.
28 Kabo nuwanuwagu yalau Yelusalema na paisowa bwaite yaemwawasi, bwaimwa tomeliwo Yelusalema kali mulolo yaolegili, kabo muli mena yalaowa yagitaimiu, imwawasi kabo yalau Sipein.
29 Na yakatai saugana tem yalaowa kolimiu, kani yakabi-yakaiwemiu yo Keliso ana walo-mulolo kalakalapowonna kwalobai.
30 Kaukavao yo duguwao, ala Guyau Yeisu Keliso esana mena yo Yaluyaluwa Tabuna ana mulolo koina yakawanoi kolimiu kwasaguiyau kawakawanoi koina na Yaubada isaguiyau yagu paisowa koina.
31 Wakawanoi yoi Yaubada koina iya igite-kalatagau na tabu nae yabo yalolobai tomo Yudiya kolili siya nige Yeisu kana tomeliwo Yudiya polovinsi koina. Tabe wakawanoi siya Yeisu ana tomoyao Yelusalema koina siyaliyaya yagu paisowa kaiweli kaiwena.
32 Kabo muli mena tem Yaubada ana nuwatu besiele, kani me yagu yaliyaya yalaowa kolimiu mekaukavao komiu takawa-elieliyam yo takabi-yakaiwela.
33 Yakawanoi Yaubada iya nuwa-daumwali yaina imiyamiya meuloimiu kolimiu. O besiele.

16

Paulo mekanakavao ali walo-kaiyon

1 Dula Pibe ilalaowa kolimiu kabo nuwanuwagu kwayaliyaya kaiwena na kwayogan, kaiwena iya tomeli yo iya ekalesiya kali tosagu Senkuliya koina. Na Senkuliya iya yanuwa yabo Kolinita dedeina koina.
2 Ala Guyau esana koina kwayogan besiele tomeli mumugali, na tem ginauli tupwali sikubwa koina kabo kwasagui kaiwena iya ana sagu ilalaki tomo sibaibaiwa kolili yo besiele tabe yau koliyau.
3 Yagu mulolo kwawalowen Pilisila mewainena Akuila kolili, siya mekaukavao kapaisowa toyawa Yeisu Keliso kaiwena.
4 Siya boita nige simamatausan na yawasili sitalamwan tem sileboiyau tomo naenaeli kolili. Bwaite iya kaiwena yamulolo lalakina kolili. Na nige yakato yau yabomamo yakawatoki Yaubada koina kaiweli, na tomeliwo siya simiyamiya siya nige Yudiya ali dedei kolili siya tabe sikawatoki Yaubada koina kaiweli.
5 Na yamulolo tomeliwo kolili siya silogogo sitapwatapwalolo Pilisila yo Akuila ali nume mena. Yamulolo yagu eliyam namwanamwana Epainetasi koina, iya Keliso imeliyan bagunayan Eisiya polovinsi koina.
6 Yamulolo Meli koina iya ipaisowasosi kaiwemiu.
7 Yamulolo tau yabo esana Andolonikasi mekanakava sine Yuniyasi kolili, siya yagu tali Yudiya na beyabeyana mekaukavao kamiyamiya nume pan mena. Sipaisowa besiele tosagenawasao yo ali paisowane kaiwena tomeliwo meuloili sikataili. Siya simeli baguna Keliso koina kabo muli mena yau.
8 Tabe Ampiliyatasi iya kana nuwanuwatu iyaele kategu mena kabo Guyau esana mena yamulolo koina.
9 Yamulolo Ubanasi koina, iya ala tali topaisowa Keliso kaiwena yo yamulolo tabe Sitakisi koina, yagu eliyam namwanamwana.
10 Yamuloloyoi Apelisi koina, iya ginauli meuloina kaiweli ikalakisiye-yani kabo takatai namwanamwai Keliso ana kawa-namwanamwa ilobaiyako. Yamulolo Alisito-bulo mekanakavao ana nume kana tomiyayao kolili.
11 Yamulolo Elodiyoni koina iya yagu tali Yudiya. Yamulolo tomeliwo kolili siya simiyamiya Nasisi ana nume mena.

12 Yamulolo sinesineo Tilipina yo Tiliposa kolili, siya sipaisowasosi Guyau kaiwena,
yo yamulolo sine Pesisi koina, iya ipaisowa kaiwe Guyau kaiwena.
13 Yamulolo Lupasi koina, iya Guyau igitesipwai ana topaisowa namwanamwasosina
yo tabe yamulolo sinana koina, iya mwa yakawa-sina-yan.
14 Yamulolo Asinikilitasi, Pelegoni, Emisi, Patolobasi yo Emasi kolili, yo kalakavao
mekalikavao simiyamiya.
15 Yamulolo Pilologasi, Diuliya, Olimpasi yo Neliyasi meduna kolili, mekalikavao
Yeisu kana tomeliwo tabe siya mekalikavao simiyamiya.
16 Nimamiyao kwayaga-yagili kamikavao kolili yo kwamuloloili kaiwena komiu
Yaubada ana tomoyao. Keliso ana ekalesiya meuloili dedei bwaite koina simulolo
kolimiu.
17 Kaukavao yo duguwao, yayanuwapeimiu na wagite-kalatagimiu toyakayakatai
mwakomwakotali kolili. Kaiwena silaoma na yakayakatai namwanamwana bwaimwa
beyabeyana wakalaiyako sikawa-naenaeyan. Siya nuwanuwali komiu tomeliwo ami
boda siyakasali na sikabi-yabelumiu. Toyakayakataine bwaite kwasikotanagili tabu
kwalalau kolili.
18 Siya nige sipapaisowa ala Guyau Yeisu Keliso kaiwena na sipaisowaya siboma
ali kaba yaliyaya kaiweli. Ali edeedede sikamna yo siluviluvi mwa koina tomeliwo
belubeluli simwakota-yagili.
19 Tomeliwo dedei meuloina wasamiu sibenalan yakato Yeisu kwaobigai, kabo yay-
aliyaya kaiwemiu. Na nuwanuwagu kwasonogaya mumugana namwanamwana koina
na tabu kwasosonoga mumugana naenaena koina.
20 Yaubada iya nuwa-daumwali yaina sauga kikiunamo kani Seitani iutu-yamate
kaemiu yaulina mena. Ala Guyau Yeisu ana katekamkamna imiyamiya kolimiu.
21 Timoti, iya yagu tali topaisowa imulolo kolimiu, yo Lusiyasi, Yesoni yo Sosipata, siya
yagu tali Yudiya siya tabe simulolo kolimiu.
22 Yau Tetiyasi Paulo ana walo yalele-lobiyen leta bwaite koina, Guyau esana mena
yamulolo kolimiu.
23 Gayasi, iya koina yau Paulo yamiyamiya na tomeliwo sitapwatapwalolo ana nume
mena imulolo kolimiu. Elasitasi, iya yanuwa bwaite kana mane kana togitekalatan yo
kalakava Kuwatasi simulolo kolimiu.
24 Ala Guyau Yeisu Keliso ana katekamkamna imiyamiya meuloimiu kolimiu. O
besiele.
25 Yaubada tatobalan, iya sowasowana ami meli ikabiyakaiwe, besiele Yeisu Keliso
wasana namwanamwana yaguguyeyani. Wasane sauga imamalawe wadawadamna,
na sauga bwaite koina ilaomako mayale mena imiyamiya.
26 Palopitao ali lelelele koina wasanane siwalo-masalan yo Yaubada miyamiya yaina
iya tabe iyakenayagila na mesabana siya simiyamiya dedei meuloili kolili simeli Yeisu
koina yo kainana siobigai.
27 Yaubada, iya tosonoga yawasosi yo iya Yaubada kaigedamo, kabo Yeisu Keliso
esana koina tatobalan sauga meuloina nige ana kaba mwawasi. O besiele.

Kolinita ali leta bagubagunana
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Paulo ana takikili labuina kalona mena ilau Kolinita taon bwaimwa Akaya polovinsi koina.* Ana paisowa Kolinita koina edeededena iyaele Buki Tabu Apositolo ali paisowa 18:1-16. Yo Kolinita iya taon lalakina yo ali bisinisi sibaibaiwa. Besiele tabe kokotomo sibaibaiwa ali kaba tapwatapwalolo yo wasana ilalaki mumugana ganawali koina. Paulo ana takikili yaiyonana koina ilaoma yanuwa Epeso koina yo ipaisowa bolime yaiyona. Saugana iya iyaele Epeso koina, kabo tomo tupwaliyao siya boda ekalesiya silaomaya Kolinita koina yo Paulo ana wasa siwolena polowe yo sibayanae tupwana iyaele itubuko ekalesiya kalona mena. Polowe tupwaliyao siwalo-masalagili bwaite besiele, ekalesiya siyakasa (1:10—4:21), ganawali mumugana itubu ekalesiya kalona mena (5:1-13), Guyau ana kekan sisibayanae (11:17-34) yo tupwaliyao siba toboita nige toloyoi ipapagan (15:12-33). Besiele tabe leta yabo ilaomaya Kolinita kolili na leta kalona mena Paulo sineliyan ginauli tupwaliyao kaiweli (7:1, 8:1, 12:1 yo 16:1). Kabo Paulo ali leta ilele yo ikabiyakaiweli ginauli bwainene kaiweli yo ali neli iyamaisali yo ali wasa iwolegili yakato kabo kani ilau Kolinita koina igitaili (16:5-7).

1 Yau Paulo, Yaubada ana nuwatu koina igitesipwaiyau yo iyoganyau yaemala Yeisu
Keliso ana apositolo. Yau yo kalakava Sositeni isaguiyau yo leta bwaite kalele,
2 yo kayawasa ilaowa komiu Yaubada ana boda ekalesiya Kolinita koina kaiwemiu.
Yaubada ipeimiu Yeisu Keliso koina komiu iya ana boda, yo iyoganmiu kwaemala ana
tomoyao. Kabo komiu yo kai yo besiele dedei meuloili kolili meuloila tayogasae Yeisu
Keliso koina, kaiwena iyamo ala Guyau.
3 Yakawanoi Yaubada Tamala yo ala Guyau Yeisu Keliso ali katekamkamna yo ali
nuwadaumwali koina katemiyao siloyapowonli.

Paulo ana kawatoki Yaubada koina

4 Sauga meuloina yakawatoki Yaubada koina kaiwena Yeisu Keliso koina mulolo
lalakina yo katekamkamna iyeliwako,
5 kaiwena iya ginauli namwanamwali meuloina iyeyawa kolimiu kabo ami edeedede
yo tabe ami katai ilalaki.
6 Yo tabe yakawatoki yoi Yaubada koina kaiwena ama guguye kolimiu Yeisu Keliso
kaiwena kwabenalan yo kwameliyan kabo kwatolo kaiwe.
7 Kabo Yaluyaluwa Tabuna ana yauya kolimiu nige yabo koina kwadedeva, komiu
kwasanasana Yeisu ana pileyoima kaiwena.
8 Yeisu kani igite-kalatagimiu yo ikabi-yakaiwemiu kanasiga sauga ana kaba
mwawasi ana laomane koina nige kami yakewa yabo koina kaiwemiu.
9 Walo yawasosi sowasowana Yaubada tameliyan, iya iyoganmiu kabo Natuna Yeisu
Keliso ala Guyau mekamikavao wakawa-elieliyam.

Yakasa siyawatagiliko Kolinita ekalesiya kalona mena

10 Yagu tali toekalesiyayao, ala Guyau Yeisu Keliso esana mena yakawanoi
kolimiu kamikavao mekamikavao nuwamiu kaigeda, na tabu kwayayakasamiu, yo
yaluyaluwamiu yo ami nuwatu sitoyatoyawamo na mesabana kwayaboda kaigeda.
11 Tomo tupwaliyao siya bwaimwana Kiloe ana nume kana tomiyayao silaoma yagu
wasa siyeyama yakato wagamwapakiki.

---

* :: Polovinsi Akaya esana labuina Gilisi

12 Tupwamiyao kwaba, ‘Kai Paulo ana boda,’ tupwamiyao kwaba, ‘Kai Apolosa ana
boda,’ tupwamiyao kwaba, ‘Kai Pita† ana boda,’ yo tabe tupwamiyao kwaba, ‘Kai Keliso
ana boda.’
13 Gubesi, waginauli besiele yakato Yeisu kwayakasa? O nuwana yau Paulo yaboita
kelose mena kaiwemiu? Yo yau Paulo esagu mena kwababitaiso? Nigele.
14 Yawasosi yakawatoki Yaubada koina kaiwena amokisamo nige tomo baibaiwamiu
yayababitaisomiu bwaimwanamo Kilisipasi yo Gaiyasi,
15 koinaele ami bodane luwana mena kisi yabo iba, ‘Yau Paulo esana mena
yababitaiso, mwa koina yau Paulo ana boda.’
16 Oo kabo nuwagu mena isae, tabe Setepano me ana susuyao yayababitaisoli. Na
tupwaliyao nuwagu imwatainagiliko nige sowasowagu yanuwatu-kalatagili.
17 Yeisu iyawasayau nige yakato tomo yayababitaisoli, na wasana
namwanamwanamo yaguguyeyan. Nige nuwanuwagu yagu sonoga mena yaguguye
na nuwanuwagu tomo Yeisu kana kelose wasana yo ana kaiwe kamnana silotonan.
Tabu kelose wasana ana kaiwe kolili iya iyamala ginauli bwagabwaga.

Keliso ana sonoga yo ana kaiwe ilaomaya Yaubada koina

18 Siya toyauyaule silalau boita kana kamwasa koina Yeisu ana boita kelose mena
sikawa-mwakomwakota-yani kaiwena ali nuwatu wasanane bwaine yauyaule edeed-
edena. Na kita talalau lebo kaiwena wasanane takawa-yawasosiyan yo tameliyan
kaiwena Yaubada ana kaiwe kana lotonan talotonanako.
19 Besiele Buki Tabu beyabeyana ana walo-masala, ‘Siya tokataiyao ali sonoga kani
yakelegwaligwali yo tosonogao ali nuwatu yakausili.’
20 Kabo gubesi siya tosonoga? Na gubesi siya bukiyao kana tokatai? Yo gubesi
siya yanuwa yaulina kana towalo-sonogao? Tomo ali sonoga Yaubada ibui-keileliko
siyamala ginauli bwagabwaga.
21 Na nige sowasowana kita tomo taboma ala sonoga mena Yaubada takatai kaiwena
Yaubada me ana sonoga inuwatui besiele. Na Yaubada ana nuwatu siya wasana
namwanamwana simeliyan kani lebo silobai, wasanane tomo yanuwa yaulina sikawa-
mwakomwakota-yani.
22 Siya tomo Yudiya nuwanuwali kilakilala bulibuli mena sigitai yo tomo Giliki siya
nuwanuwali sonoga siloyai yo sibenalan na sisonoga.
23 Na kai Keliso ana boita kelose mena wasana kayawasayan. Wasanane Yudiya ali
kaba gamwapakiki yo siya nige Yudiya tem wasane sibenalan sikawa-yauyaule-yan.
24 Na kita kolila tomeli Yaubada iyoganlako, nuwana Yudiya o nuwana nige Yudiya,
Yaubada ana sonoga yo ana kaiwe siyaele Keliso wasana koina.
25 Tomo tupwaliyao ali nuwatu yakato Yeisu ana boita kelose mena nige kana katai
yabo, na iyamo Yaubada ana yauyaule isonogasosi kabo muli mena tomo ali sonoga.
Besiele tabe tupwaliyao ali nuwatu yakato Yaubada ibelu kaiwena mwa Yeisu iboita,
na iyamo Yaubada ana belu ikaiwesosi kabo muli mena tomo ali kaiwe.
26 Yagu tali toekalesiyayao, kwanuwatu-kalatan tauna kona sauganane Yaubada
iyoganmiu kwaemala kana tomeliwo. Nige tokatai kwababaibaiwa tomo manli mena,
yo nige esamiyao silalalaki yo tabe nige towasawasa kwababaibaiwa.
27 Bwagana tosonogao sikawa-yauyaule-yagila na iyamo Yaubada igitesipwaila na
mesabana ala meli koina tosonogao me ali mwalimwaline. Bwagana tomo lalakili
sikawa-ginauli-bwagabwaga-yagila na iyamo Yaubada igitesipwaila na mesabana ala
paisowa koina tomo lalakili me ali mwalimwaline.
28 Yo besiele tomo yanuwa yaulina Yaubada ana gitesipwa sikawa-ginauli-
bwagabwaga-yagili na iyamo Yaubada igitesipwaili na mesabana siya tomo yanuwa
yaulina yo ali gogo meuloina siyamala ginauli bwagabwaga.

† **1:12:** Pita esana labuina Sipasa

29 Na nige sowana yabo Yaubada manna mena igagasa.
30 Yaubada ibomamo iginauliyako kaiwemiu na kwamiyamiya Yeisu Keliso koina.
Yeisu iya ala meli yaina mwa sowasowana Yaubada ikawa-sonosonoga-yagila yo ikawa-
namwanamwa-yagila yo iyoganla ana tomoyao yakayakasisila kabo ilivasila ala nae-
naena koina.
31 Yo iyaele Buki Tabu iwalo-masalanako iba, ‘Tem yaiya nuwanuwana igagasa,
Yaubada ana paisowa koina igagasa.’

2

Yeisu ana boita kaiwena Paulo iguguyeyan

1 Yagu tali toekalesiyayao, tauna kona yalaowa yo Yaubada wasana yaguguyeyan
kolimiu, kwalobai yagu edeedede nige besiele toedeedede yo towalo-sonosonoga ali
edeedede.
2 Nige ginauli yabo yayakenayagimiu yagu miyamiyane koina kolimiu
bwaimwanamo Yeisu Keliso ana boita kelose mena wasana kaiwena.
3 Saugana yagu yawatagiliwane kolimiu meyagu obelubelu, meyagu matausi yo
besiele meyagu tabubu.
4 Yo saugana wasana namwanamwana yayakayakatai-yani yo yaguguyeyan kolimiu
nige walo-sonoga mena na nuwamiu yakoi. Na yagu guguyene kwabenalanako yo yagu
paisowa kaba nuwapwanopwano tabe wagitailiko bwaimwa koina wakawa-yawasosi
yakato kaiwene siya silaomaya Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe mena.
5 Na mumugagune koina mesabana ami meli meuloina kwapei ilau Yaubada ana
kaiwe koina, na tabu walo-sonoga yo walo luviluvina koina.

Yaubada ana sonoga talotonan Yaluyaluwa Tabuna koina

6 Sonoga yawasosi Yaubada koina yawalowalo-masalan siya tomeli matumatuwali
kolili. Bwaite nige yanuwa yaulina sonogana o nuwana toloinao kaikaiweli yanuwa
yaulina mena kolili ilalaoma, kaiwena siya naga ali sonogane simwawasi yo sik-
walalele.
7 Sonogane yawalowalowenne Yaubada koina ilaoma na iyamo miyamiya wadamna.
Muli mena kabo Yaubada yanuwa yaulina iyamayale na inuwatuiyako sonogane koina
kita ana wasawasa yo namwanamwana talobaiyako, na sauga bagubagunana koina
sonoga bwaite Yaubada nige iyayamayale tomo kolili.
8 Na yanuwa yaulina kana toloinao meuloili nige sikakatai. Tem me ali katai, nige
sowasowana Yeisu iya wasawasa Guyauna siyakelose.
9 Walo yawasosi, Yaubada ana sonoga nige iyayamayale tomo kolili besiele Buki Tabu
ana walo bwaite iba, “Nige sauga yabo tomo sigigitai, nige sauga yabo sibebenalan
yo nige sauga yabo tomo sinunuwatui tawae Yaubada ikatububunanako siya analiyao
simulolo koina kaiweli.”
10 Na sauga kabona Yaluyaluwa Tabuna ana paisowa koina sonoga miyamiya
wadamnawa Yaubada iyamayaleyako kolila. Yaluyaluwa Tabuna ginauli meuloina
ikatai, besiele Yaubada ana nuwatu dididididiuna ikatai.
11 Nige yabo sowasowana luwala mena ikatai kanakava ana nuwatu bwaimwanamo
tomone iboma yaluyaluwana ikatai. Tabe besiele nige yaiya yabo Yaubada ana nuwatu
ikakatai bwaimwanamo Yaubada Yaluyaluwana ibomamo ikatai.
12 Kita yanuwa yaulina yaluyaluwana nige takakalai na Yaluyaluwa Yaubada koina
ilaoma iyaele takalaiyako kolila, koinaele sowasowala Yaubada ana mulolo iyaele
iyauyan kolila takataiyako.
13 Mwa koina Yaubada ana mulolo kayawasayan yo ama walo nige kakakalaiyama
tomo ali sonoga koina na ilaomaya Yaluyaluwa Tabuna ana yakeyakenayan koina.
Mwa koinaele Yaluyaluwa ana nuwatu kawalowen siya Yaluyaluwa Tabuna kolili
imiyamiya.

14 Na siya nige Yaluyaluwa Tabuna sikakalai kateli mena nige sowasowana ginauline
Yaubada koina ilalaoma nuwali idudulaiyan kaiwena kolili besiele yauyaule edeed-
edena. Nige sowasowali kali dudulai sikataili kaiwena Yaluyaluwa Tabuna iyamo
sowasowana kali dudulai iyamayaleli.
15 Na kita Yaluyaluwa Tabuna kolila imiyamiya sowasowana ginauli meuloina kali
dudulai takataili. Na siya Yaluyaluwa Tabuna nige kolili imiyamiya, nige yabo sowa-
sowana ikataila yo iyamayale ala katai idudulai o tem nigele.
16 Kaiwena, “Nige yabo Taubala ana nuwatu ikakatai yo nige sowana iyakenayan
koina.” Na kita Guyau Yeisu Keliso ana nuwatu iyaele kolila.

3

Yeisu Keliso ibomamo ala wauwau yawasosi

1 Yagu tali toekalesiyayao, saugana beyabeyana yamiyamiya kolimiu nige sowa-
sowagu yaedeedede kolimiu besiele komiu Yaluyaluwa Tabuna koina kwamatuwako.
Na yagu edeedede kolimiu besiele siya yanuwa yaulina nuwatuna koina, besiele komiu
melumelu waluwaluli Keliso kana katai kaiwena.
2 Beyabeyana susumo mwa yaeyawa kwanuma na kan kolokololona nige yaeyawa
kaiwena nige sowasowamiu. Besiele tabe sauga bwaite nige sowasowamiu wakan.*
3 Komiu kami koleya besiele yanuwa yaulina mumugana nuwanuwamiu lalakina
kaiwena kalomagigili yo gamwapakiki siyaelemo kolimiu.
4 Koinaele mwa kwayakasa tupwamiyao kwaba, ‘Kai Paulo ana boda’ na tupwamiyao
kwaba, ‘Kai Apolosa ana boda.’ Kwabenaliko ami nuwatune besiele siya tomo yanuwa
yaulina ali nuwatu.

Yaubada ana tano

5 Yaiya Apolosa na yaiya Paulo? Kai yomai labuine topaisowamo. Ama paisowa
Guyau isoiyan uloina uloina yo siya kolili kapaisowa kabona kolili komiu ami nuwa-
mayale iyawatagili mwa kwanuwabui.
6 Yau yagu paisowa Yeisu wasana yakumai katemiu mena na Apolosa ana paisowa
suwe-kalatan bwaimwa kami kabiyakaiwe na Yaubada iya ana kaiwe mena wakin.
7 Koinaele tokuma yo tosuwe-kalatan kai tomo bwagabwaga na toyakiyakin ele mwa
Yaubada ibomamo tatobalan yo tawaloseyan.
8 Tomone iya tokumane yo iya tosuwe-kalatanne ali paisowa uloili na iyamo ali
paisowa yaina kaigeda. Yo kaigeda kaigeda maisana ikalai besiele iboma ana paisowa
koina.
9 Kai kapaisowa-gogo Yaubada mekamakava, na komiu Yaubada ana tano yo tabe ana
nume.

Yaubada ana nume

10 Yaubada ana katekamkamna iyeyama koliyau yo igitesipwaiyau yaemala ana
tokabi nume besiele kabo yau tokatai Guyau ana mulolo mena wauwau yasepa yo tuki
yayatololi. Yo koina kabo kaukavao tupwaliyao sinumenume-kabi. Kabo ilonamwayag-
ili ali paisowa kabikabi sigite-kalatan namwanamwai.
11 Yaubada wauwau ikatububu nonowaiyako katemiu mena iya Yeisu Keliso.
Koinaele kisi tomo yabo wauwau uloina ikalaiyama katemiu mena ipei.
12 Tomo tupwaliyao tonume-kabikabi namwanamwa-sosili kabo wawali
namwanamwali sikalaili, kasikasi yalayala yo kivin, kabo tukine koina nume sikabi.
Tupwaliyao wawali naenaeli sikalaili mulumulu, lalava, waisili tewali koina sinume-
kabi, siya tokabikabi naenaeli.
13 Naga kabo sauga ana kaba mwawasi koina kaliyatenane koina tonume-kabi
kaigeda kaigeda ali paisowa Yaubada iyamayale na tagitai, kaiwena sauganane

* **3:2:** Susu kana bui yakayakatai bigabigana yo kan kana bui yakayakatai polopolowena.

koina Yaubada mayau wedowedolina mena kani igabu-tonagili tem ali kabikabi inamwanamwa o nuwana nigele.
14 Tem yaiya ana numene ikakabine nige iwewedoli iya kani maisana
namwanamwana ikalai kaiwena me ana kalakisiye yo wawali matumatuwali kolili
inume-kabi.
15 Na yaiya ana numene iwedoli iya ana kamkamna kani igabae-gaibui nige maisana
kaiwena totoya mena wawali naenaeli kolili inume-kabi. Iya kani lebo ilobai na iyamo
ana lebone besiele tomo yabo iyabubu-yawatagilima mayau kalapulupululuna koina
isagena-yawatagilima bwagabwagana.
16 Kwanuwatu-kalatan bwaite, komiu Yaubada ana Nume Tabu yo Yaluyaluwa
Tabuna ana kaba miya.
17 Kabo tem tomo yabo Yaubada ana Nume Tabu isibayanae, Yaubada tomone kani
isibayanaeyoi kaiwena Yaubada ana Nume Tabu iya tabu yo ipeisuwalan iya kaiwena.
Yo numene iyaele mwa komiu.
18 Koinaele komiu kisi yabo ibomayoi imwakotayan. Tem yabo luwamiu mena
ana nuwatu yakato iya ana sonoga ilalakisosi tomo manli mena ilonamwayan tem
iboma esana ipei-lobiyen na mesabana kamwasane koina iyamala tosonoga yawasosi
Yaubada manna mena.
19 Ilonamwayan iginauli besiele kaiwena yanuwa yaulina kana sonoga besiele
nuwatu yauyaulena Yaubada manna mena. Kaiwena Buki Tabu iwalo iba, “Yaubada
tosonogao iyakonaili sibomamo ali paisowa sonosonoga mena.”
20 Yo iwaloyoi iba, “Yaubada ikataiyako tosonogao ali sonoga nige uwena ipapagan,
sonoga bwagabwaga.”
21-22 Koinaele tabu kwawawalo-gagasa kaigeda kaigeda ami tobagunao kaiweli. Tabu
kwaba, “Yau tomo yan ana boda”, kaiwena tobaguna meuloili siya komiu kaiwemiu,
tem Paulo o tem Apolosa o tem Pita yo ginauli meuloina komiu kaiwemiu, tem yanuwa
yaulina, tem namwanamwa o tem boita o tem sauga bwaitete o tem sauga ilalaoma.
Tobaguna meuloili yo ginauli meuloili komiu kaiwemiu,
23 yo komiu Keliso kaiwena, yo Keliso Yaubada kaiwena.

4

Guyau iya paisowa kana togite-yakasa

1 Mwa koina kwanuwatuimai kai besiele Keliso ana topaisowa yo Yaubada ana
nuwatu wadawadamna kana togite-kalatan.
2 Na topaisowa tem paisowa yabo sigitekalatan ilonamwayagili ali taubala ana loina
simuliya.
3 Nige tawae yabo koliyau tem yagu paisowane kaiwena tomo sikawa-naenaeyan
o sikawa-namwanamwayan o nuwana komiu wakawa-naenaeyan o wakawa-
namwanamwayan. Yau tabe besiele nige sowana tawae yabo yawalowen nuwana
yagu paisowane inamwanamwa o inae.
4 Yo yagu paisowa kana nae nige yakakatai, yo nige sowana kaiwena yawalo yaba,
“Yau topaisowa namwanamwana.” Guyau ibomamo yagu paisowa kana nae yo kana
namwanamwa igitegite-yakasa.
5 Kabo tabu kamikavao ali paisowa wakawa-naenaeyan o nuwana wakawa-
namwanamwayan, kaiwena nige naga yatala kana sauga. Guyau naga ilaoma, kabo iya
ginauli meuloina simiya wadam boniboniyai mena besiele tomo kateli mena nuwatu-
line kani ipei-yawatagilagili mayale mena. Kabo sauganane kita kaigeda kaigeda kala
kawa-namwanamwa Yaubada iyeyama ala paisowane maisana.

Toekalesiya tabu sibomayoi esali sikekeleisinan

6 Yagu tali toekalesiyayao, yagu walo yapei yau te Apolosa kolimai kaiwena
nuwanuwagu yasaguimiu. Nuwanuwagu wagitaimai kabo ami kamwasa besiele
bwaite, ‘Tabu loinao kwalilikwaili.’ Koinaele nige sowasowana wagagasa kamikava
yabo esana wakeleisinan na yabo esana kwapeiyatalu.
7 Gubesi, esamiu isaesosi tomo meuloili esali ilalaki-gabaegili? Gubesi, ami
namwanamwa meuloina nige ilalaoma Yaubada koina? Tem ami namwanamwa
ilaoma Yaubada koina, gubesi na kabo wagagasa?
8 Tomalaele ginauli meuloina sowasowamiu? Gubesi, namwanamwa meuloina koina
wakalapowonko? Gubesi, kwalogabae-gimai yo kwayamala tobagunao lalakili? Na tem
kwayamala tobagunao lalakili, nuwana kai besiele kaemala tobagunao lalakili.
9 Na iyamo nige besiele. Kana koleya besiele Yaubada kai apositoloyao ipei-yatalumai
yauli molosi mena. Kai kama koleya besiele siya toloinao siwalo kaboita yo kaemala
kaba talatalawasi boda manli mena yakato tomo meuloili yo aneloseyao meuloili
simankulakulaimai ali kaba malu.
10 Keliso kaiwena tomo sikawa-yauyaule-yagimai na komiu sikawa-sanasanapu-
wagimiu, kai kabelu na tomala komiu wakaiwe, kai nige kama yakasisi ipapagan na
tomala komiu kami yakasisi ilalaki.
11 Tauna kona yo kabona kaguliyam yo galogalomai simagu, kama kaleko silotaitai-
gali, yo siunu-gwalagwalaimai yo nige ama kaba miya ipapagan.
12 Kabomamo nimamai mena kapaisowa kaiwe yo kama sagu kalobaili. Yo
saugana sikawa-naenae-yagimai kakawanoi kaiweli Yaubada koina na tem imuloloili
yo saugana siyakamkamnamai na iyamo me ama kalakisiye yo me ama talam.
13 Yo saugana sisinalimai kai walo namwanamwana kolili kainali kayamaisa, kabo
kai besiele niu bisina sitam-gabaen, yo besiele mosomoso tomo yanuwa yaulina manli
mena sauga meuloina yo kanasiga kabona.
14 Walo bwaitete yalele na yayawasayawa nige yakato yauula-mwalimwalinemiu,
nigele, na iyamo nuwamiu yawalo-yadudulai kaiwena komiu besiele natu-yawasosi-
guwao.
15 Ilonamwayan yaginauli besiele kaiwena yau tamamiu kaigedamo. Bwagana
Keliso koina kami togitekalatan sibaibaiwa, na iyamo yau Yeisu Keliso koina yaemala
tamamiu, kaiwena tauna kona yau mwa wasa namwanamwana yakalaiyawa kolimiu.
16 Koinaele natuguwao yawalo kolimiu nuwanuwagu mumugagu kwamuliya.
17 Bwaite kaiwena mwa Timoti kani yayawasa ilalaowa iya besiele natu-yawasosigu
yo iya Guyau ana topaisowa yawasosi. Yo mumugagu Keliso koina kaiwena kani iwalo-
masalan kolimiu, kabo wakatai yakato yagu miyamiya yo yagu yakayakatai ekalesiya
kolili dedei kaigeda kaigeda kolili sitoyatoyawa.
18 Tupwali luwamiu mena ali nuwatu yakato kani nige yalalaowa yagigitaimiu
koinaele me ali gagasa.
19 Na sauga kikiunamo kabo yalaowa tem Guyau ana nuwatu besiele. Kabo toga-
gasaone yagitaili yo ali walo yabenalan yo tabe ali kaiwe yagitai.
20 Kaiwena Yaubada ana kaba loina nige tagigitai tomo ali walo koina, na ali kaiwe
koina.
21 Koinaele tawae nuwanuwamiu? Meyagu munamunai yalaowa yakato yayokoiyag-
imiu o meyagu nuwabiga yo mulolo yalaowa? Kwabomamo kwanuwatu.

5

Ganawali mumugana itubuko ekalesiya kalona mena

1 Wasa naenaena yabenalan yakato luwamiu mena tomo yabo iyaelemo
iganaganawali, tamana wainena mekanakava, sina mwakomwakotana. Mumuga

bwaimwana inaesosi. Tomiya ganamuli nige toekalesiya dedei meuloina kolili nige siginaginauli yo mumugane sikawa-naenaeyan.
2 Na gubesi mwa wagagasa? Sowasowana mumugamiune bwaimwana kaiwena kwamwalimwaline yo kwavalam yo tomone bwaimwana ami bodane luwana mena kwatawoi iyawatagili, tabu imiyamiya ami bodane luwana mena.
3 Bwagana kagu mwayaga iyai kolimiu iyamo yagu nuwanuwatu kategu mena iyaele mekamikava, besiele yau tomo molosigu iyaele mekamikava. Koinaele tonaenaena bwaimwana Guyau Yeisu esana mena kana loina yawalowenako kolimiu.
4 Kana loina bwaite besiele, miya gogo waginauli yo yau yagu nuwatune mekamikava yo ala Guyau Yeisu Keliso ana kaiwe tabe iyaele mekalakava,
5 yo tomone iyawatagili ami boda kalona mena yo takabi-gabaen ilau Seitani nimana mena yakato yona isibayanae yauyaule maisana ilotonan na mesabana inuwabui na yaluyaluwana lebo ilobai Yeisu ana sauga pileyoima koina.
6 Komiu wagagasa na nige inanamwanamwa bwaimwana. Wakataiyako tem yisti kikiuna tapei pwalawa mena kani pwalawa meuloina isese. Yo kabo besiele tomo kaigeda ana pwanoli sowasowana ipanaisi kolimiu yo ami boda isibayanae.
7 Tomo naenaenane wagabaen besiele yisti naenaena wagabaen na wakabi-yakapwamiu mesabana kwaemala boda waluwaluna, besiele pwalawa nige yisti koina sieebweli. Kaiwena Keliso iboitako kaiwela. Iya besiele sipi Yudiya siunuyamate ali mwalelikwa soina bolime kaigeda kaigeda kolili.
8 Yo saugana Yudiya mwalelikwa soina kanna sikan, pwalawa nige yisti koina sieebweli. Kabo kita mumugala tabu besiele mumuga beyabeyana, na pwanoli mumugana yo kamwasa naenaena tasikotanagili. Kita Yeisu ana leboila kaiwena tayaliyayayan mekanakava mumugala namwanamwana yo me ala walo yawasosi, kaiwena mumuga bwainene iya besiele pwalawa nige sieebweli yisti koina.
9 Tauna kona ami leta yaleleyawa yawaloba, ‘Tabu toganawali mekamikavao wakekelabilabin, kwasikotanagili.’
10-11 Yaedeedede siya boda ekalesiyamo kaiweli. Kaiwena siya nige tomeli siya simiyamiya yanuwa yaulina mena luwali mena toganawali yo tokewali yo tomankikiwasi sibaibaiwasosi yo simiyamiya dedei kaigeda kaigeda kolili, nige sowana tayabubugabaegili yo nige sowana tatawoili ali kaba loina koina. Nige yawawalo siya nige tomeli kaiweli, na yawalowalo boda yabo ekalesiya kolimiu luwamiu mena. Tem yabo kolimiu iya toganawali, toetalapili, tonumanuma, tomankikiwasi o tokewali o nuwana ipwalou kokotomo kolili tabu mekamikava kwamiyagogo yo tabu wakekekan toyawa.
12-13 Loina bwaitete komiu toekalesiya kaiwemiu na siya nige tomeli nigele. Nige sowana yaloina kaiweli kaiwena naga kani kabo Yaubada iyatalayagili. Koinaele toganawaline iya tonaenaena ami boda kalona mena kwamalimaliuwan iyawatagili.

6

Paulo Kolinita toekalesiya iyokoiyagili yatala mumugana kaiwena

1 Tem yabo kanakava mekanakava luwamiu mena sigamwapakiki tabu silalau siya toyatala nige totapwalolo kolili. Kamwasane kamwasa naenaena. Sowasowana silau siya tapwalolo kana tobagunao kolili na wenowenone siyadudulai.
2 Sowasowana bwaite wakatai, kita kani tomo yanuwa yaulina tayatalayagili sauga ilalaoma koina. Bwaimwana yatala lalakina kabo bwaite sauga yatala kikiuna besiele gamwapakiki sowasowana kwayadudulai.
3 Naga tabe besiele aneloseyao kani tayatalayagili. Koinaele me ala kaiwe na tem miyamiya yanuwa yaulina mena kana polowe yo kana wenoweno tayadudulaili.
4 Mwa tem wenoweno bwaite besiele siyawatagili kolimiu tawae kaiwena kwalawagili siya nige tomeli kolili na yakato siyadudulai?

5 Bwaimwa kamwasane waginauline ami kaba mwalimwaline. Sowasowana ami
bodane luwamiu mena tobaguna yabo me ana katai wagitesipwai na tem ekalesiya ali
gamwapakiki iyadudulaili.
6 Na mumugamiu yabo bwaite besiele. Tomeli yabo ilau kanakava totapwalolo ipei
yatala koina yo siya toyatalaone siya nige tomeli Yeisu koina. Bwaite nige idududulai.
7 Komiu ami tali toekalesiyayao kwapeili yatala koina, koinaele kana katai besiele
komiu kwabeku, Keliso ana kamwasa nige kwamumuliya. Tem totapwalolo yabo
imwakotayagimiu yo ami gogo ikewali ana mwakota koina ilonamwayagimiu ana
pwanoli kwanuwatu-pwaiki yo me ami nuwadaumwali.
8 Na iyamo komiu, bwagana ami tali toekalesiyayao siya kamikavao, kwamwakota-
yagili yo wakewali kolili.
9-10 Kwabenali, tonaenaeli nige sowasowana Yaubada ana kaba loina silobai yo
silusae koina. Tabu nuwamiu ipwapwanopwano. Walo yawasosi, siya nige tomeli yo
siya sipwalou kokotomo kolili yo siya tatao ali tali tatao mekalikavao sikenokeno yo
tokewali yo siya ali wasawasa simeliyan yo tonuma yauyaule yo toetalapili, yo tabe
tomankikiwasi nige sowasowana Yaubada ana kaba loina koina silusae.
11 Tauna kona komiu besiele tupwamiyao mumuga bwainene koina kwamiyamiya.
Na kabona Yaubada ideulimiu ala Guyau Yeisu Keliso kwasinena mena yo itabuimiu
na mesabana Yeisu esana mena yo Yaluyaluwa Tabuna koina kwaemala ana tomoyao
yo ikawa-namwanamwa-yagimiu.

Yomiu kwayapaisowa-yadudulai Yaubada ana wasawasa kaiwena

12 Tem tomo yabo iwaloba, ‘Ginauli meuloina sowasowagu yaginaulili, nige kaba
kausi koliyau,’ kani kainana yayamaisa bwaite besiele. Walo yawasosi sowasowana
taginaulili na iyamo kamwasa tupwaliyaone kaba silae yo kaba pan kolila.
13 Yo tem tomo yabo iwaloba, ‘Kan diyala ilonamwayan’ kani kainana yayamaisa
bwaite besiele. Yaubada kan yo diyala kani ikele-gwaligwalili kaiwena siya nige
tomiya-mamalawe. Yola tayapaisowa Yaubada kana tobali kaiwena yo Guyau yola
igitekalatan. Nige sowana tawaloba, ‘Yola ganawali ilonamwayan.’
14 Yaubada ana kaiwe mena kani ikeleyatolola boita mena besiele tauna kona natuna
ala Guyau Keliso ikeleyatolo boita mena.
15 Wakataiyako yomiune Keliso yona wauna. Gubesi, sowasowana Keliso yona
wauna yabo takalai tayapatu sine ganaganawalina koina? Nigele, nigele molosi.
16 Wagitai. Temga yaiya na sine ganaganawalina mekanakava sikeno, siya situbwe
kaigeda siyamala kwapi kaigeda besiele Buki Tabu ana walo-masala, “Siya siyamala
kaigedamo buluma yo kwapi kolili.”
17 Na tem yaiya Guyau mekanakava situbwe kaigeda besiele tabe yaluyaluwali
kaigedamo.
18 Koinaele ganawali kwasikotanan yo kwayabubu-gabaen kaiwena ganawali kana
nae pwanoli tupwaliyao kali nae ilalaki-gabaegili. Walo yawasosi iyamo inaesosi. Iya
iganawali iboma yona isibayanae Yaubada manna mena.
19 Kwanuwatu-kalatan yomiune iya Yaluyaluwa Tabuna ana Nume Tabu, iya ilao-
maya Yaubada koina yo katemiu mena imiyamiya. Koinaele nige sowasowana
kwaboma kwaloina-yagimiu na Yaubadamo iloina-yagimiu.
20 Kaiwena iyamaisa-yavivila-yagimiuko maisa lalakina koina kabo yomiu kwaya-
paisowaili na tem Yaubada kwawaloseyan.

7

Kasole kana loina kaiwena

1 Tauna kona yagu leta kwaleleyama yo kwaneli kasole kaiwena. Ee bwaite kabo yawalo-masala kolimiu. Tem tau yabo imiya-kwasikwasiki bwaimwana inamwanamwa.
2 Na iyamo kaiwenaele ganawali nuwatuna ilalaki isasae koinaele tem tau kaigeda kaigeda ilonamwayan ikasole na mewainena. Tabe besiele sine kaigeda kaigeda ilonamwayan tem ikasole mewainena.
3 Walo bwaite yagu yanuwapei tokasole kaiweli. Tem tokasole sine nuwanuwana wainena tau mekanakava sowasowana italam yo mekanakava sikeno. Besiele tau tem nuwanuwana wainena sine mekanakava sikeno sowasowana italam yo mekanakava sikeno, tabu yona inunuwai wainena koina.
4 Tokasole sine nige iboma yona iloloinayan na wainena tau iya iloinayan, besiele tau nige iboma yona iloloinayan, na wainena sine iya iloinayan.
5 Tabu yomiu kwanunuwaili wainemiyao kolili na wakenokeno-suwala. Na tem ami nuwatu kaigeda ee sowasowana wakeno-suwala kaliyate yo boniyai isa besiele na mesabana kwayatabuimiu kawanoi kaiwena Yaubada koina yo muli mena tabe kabo wakeno-toyawa yoi. Na tabu kwamimiya-suwalasosi kisi Seitani ana woya mena itonagimiu yo kwabeku ganawali koina kaiwena lotonan wadawadamna ikaiwe kolimiu.
6 Bwaite yayanuwapeimiu na tem yaiya kowa nuwanuwam kasole inamwanamwa. Na tem nigele ee tabe inamwanamwa. Nige yakato yawalo-kalakalaimiu na mesabana meuloimiu wakasole.
7 Koliyau miya kwasikwasiki kamwasa namwanamwasosina, yagu miyamiya besiele. Tem kamwasane meuloimiu kwamuliya inamwanamwa na iyamo kaigeda kaigeda kala yauyauya uloina uloina Yaubada iyelima kolila tupwamiyao wakasole na tupwamayao kamiya-kwasikwasiki.

8 Komiu kwasikwasiki yo tabe komiu kwabukwabuli ilonamwayagimiu tem kwamiya-kwasikwasiki. Yau tabe nige wainegu ipapagan.
9 Na tem lotonan wadawadamna ikaiwesosi kolimiu yo nige sowamiu wakalakisiyegabaen ee besi na wakasole, kisi lotonan wadawadamnane isae-pwaikimiu na isibayanaemiu.

10-11 Na yawaloyoi kolimiu komiu tokasole sine yo tau tabu inawase. Bwaite Guyau ana loina besiele. Na iyamo temga sine iinawase ilonamwayan imiya kwasikwasiki, tabu tau yaboyoi ikakasolanan kaiwena tem sinene ana nuwatu ibui sowasowana ipileyoi wainena tau koina silolabinyoi. Tabe besiele tokasole tau tabu wainena sine iinawaseyan.

12 Walone bwaite tomeli kaiweli siya waineliyao nige simemeli. Nuwatune bwaite ilaomaya yau koliyau, nige ilalaoma ala Guyau koina. Tem yaiya kowa tau na wainem sine nige imemeli Guyau koina yo wainem iyaliyaya ami kasolene kaiwena tabu kuiinawaseyan.
13 Besiele kowa tabe sine tem wainem tau iya nige imemeli Guyau koina na wainem iyaliyaya ami kasolene kaiwena tabu kuiinawaseyan.
14 Yawalo besiele kaiwena taune iya nige tomeli yabo na iyaele Yaubada ana mulolo kalona mena imiyamiya kaiwena wainena sine ana meli koina. Besiele tabe sinene iya nige tomeli yabo na iyaele Yaubada ana mulolo kalona mena imiyamiya kaiwena wainena tau ana meli koina. Tem yagu walo nige idududulai natuliyao siya melumelu naenaeliyao Yaubada manna mena. Na iyamo nigele. Mwa koina Yaubada natuliyao ikawa-kapwakapwa-yagili.

15 Tem kowa tomeli na wainem sine o tau iya nige tomeli yabo, na nuwanuwana iinawaseyagiwo ukwabigabaen ilau, tabu ukwakabikalatan o kununuwai, kaiwena Yaubada nuwanuwana tamiya-daumwali na tabu miya yokoyoko.

16 Na tem wainemne nuwanuwam ukwabikalatan o kunuwai, na gubesi kani am
yaduyadudulaina? Nige ukwakatai yo nige sowasowam wainemne kusagui na in-
uwabui na lebo ilobai.
17 Ilonamwayan tem tomo kaigeda kaigeda luwamiu mena imiyamiya besiele
saugana Yaubada iyogan. Kaiwena ala paisowa isoiyan kolila yo kolili tapaipaisowa
yo tamiyamiya-yagili. Bwaite yagu yakayakatai boda ekalesiya kaigeda kaigeda dedei
meuloina kolili.
18 Tem yaiya kowa Yudiya ali kilakilala nigwenigwe mumugana ukwalaiyako yo muli
mena kabo kunuwabui yo Yeisu Keliso kumeliyan tabu kunuwanuwatusosi kaiwena
nige tawae yabo. Na tabe tem nige sininigwaiwo, na kunuwabui Yeisu Keliso koina kisi
kulau sinigwaiwo, besi.
19 Kaiwena nigwenigwe nige ginauli lalakina besi, ginauli lalakina ele mwa Yaubada
ana loinao kali muliya yo kali obigai.
20 Tauna kona toisabo paisowa koina kumiyamiya na Yaubada iyoganwo bwaimwa
paisowane koina kumiyamiya.
21 Tem beyabeyana kowa tomo panpanna yabo kabo Yaubada iyoganwo yo
kunuwabui tabu me am nuwa-polowe kam panne kaiwena. Na tem am sauga
namwanamwana kulobai kutonan kaiwe tem sowasowana kuyamala tomo livali-
vasina yo kupaisowa besiele.
22 Yo tomone iya topaisowa panpanna yo Guyau iyogan iya iyamala tomo livalivasina
Guyau manna mena kaiwena Guyau ilivasiyako pwanoli mumugana koina. Na tomone
iya tomo livalivasina yanuwa yaulina mena yo Guyau iyogan iya iyamala Keliso ana
topaisowa panpanna.
23 Yeisu Keliso iyamaisa-yavivila-yagimiuko maisa lalakina koina tabu kwayayamala
topaisowa panpanna taubala yabo koina.
24 Koinaele eliyamwao, tabuyo ami miyamiyaone bwaimwana kwasisinalili o kwa-
sisikotanagili, kaiwena saugana Yaubada iyoganmiu yo kwameli yo kaba miyaone
sowasowana kolili kwamiyamo yo Yaubada iya mekamikava.

Kwasikwasiki kali loina

25 Guyau nige loina yabo iyeyeyama siya vesala waluwaluli kaiweli, na iyamo Guyau
ikatekamkamna-yagau yo nuwatu yawasosina iyeyama koliyau yo yawalo-masalan.
26 Bwaite saugane sauga polopolowena nae meuloina siyawatagili. Koinaele tem
yaiya imiya kwasikwasiki besi imiyamo tabu ikakasole.
27 Kowa tau kasokasolem kumiya-obigamo me wainem na tabu inawase kamwasana
kuloyaloyai. Na tem kowa tau kwasikwasiki tabu kasole kuloloyai.
28 Tem kowa kilakai na ukwasoleko nige kulolopwano. Besiele tem kowa vesala yo
kilakai yabo ukwasolanan nige kulolopwano. Na iyamo tem ukasole polowe sibaibaiwa
kani kwalobaili, nige nuwanuwagu polowene siyawatagili kolimiu.
29 Yagu tali toekalesiyayao, yagu walo kana dudulai bwaite besiele. Sauga ikubwao-
liko, koinaele sauga kabona yo talalau manla mena siya tokasole tatao ilonamwa-yagili
yawasili sitalamwagili Guyau koina tem tagitaili siya besiele kabo nige waineliyao
ipapagan,
30 na siya sivalam koyasili ilonamwayagili tem siya nige besiele sivavalam na siya
siyaliyaya ilonamwayagili tem siya besiele tonuwanae yo tabe siya togimwala besiele
tobubutuma ali wasawasa meuloina sitalamwan Yaubada kaiwena.
31 Yo tabe siya yanuwa yaulina gogoliyao siyapaisowaili ilonamwayagili tem sin-
uwanuwatu ali gogone nige ginauli yawasosi kaiwena yanuwa yaulina tamiyamiya
koina kikiunamo imwawasi.
32 Nige nuwanuwagu ami nuwanuwatune siyapolowemiu. Iya kwasikwasiki in-
uwanuwatumo Guyau ana paisowa kaiwena, nuwanuwana ipaisowa besiele Guyau
ana nuwatu.

33 Bwagana tau tokasole nuwanuwana Yaubada ana paisowa ipaisowai na tabe
nuwanuwana lalakina tem wainena ikabi-yaliyayayan. Kabo inuwanuwatusosi
yanuwa yaulina gogoliyao kaiweli kabo muli mena Yaubada ana paisowa. Koinaele
mwa nuwatune labuine sietabetabe.
34 Vesala iya ana nuwatu matumatuwana o nuwana sine matuwana iya kwasikwasiki
sauga meuloina sinuwanuwatumo Guyau ana paisowa kaiwena. Yoli yo yaluyaluwali
sitalamwagili Guyau koina. Bwagana sine tokasole nuwanuwana Yaubada ana paisowa
ipaisowai na tabe nuwanuwana lalakina tem wainena ikabi-yaliyayayan. Kabo in-
uwanuwatusosi yanuwa yaulina gogoliyao kaiweli kabo muli mena Yaubada ana
paisowa. Koinaele mwa nuwatune labuine sietabetabe.
35 Walo-masala bwaitete yawalowen yakato yasaguimiu na nige yakato loina
polopolowena yaeyawa kolimiu. Na Guyaumo ana paisowa waginauli yawasimiu
meuloina kolili, na tabu ginauli yabo ikakausimiu.
36 Tem tomo yabo ana nuwatu nuwanuwana kana kawakawalulu sinene ikasolanan
kaiwena kana lotonan nige sowana ikalakisiyeyan ilaulau sowasowana ikasolanan,
nige kana naenaena yabo.
37 Na tem tomone ana nuwatu ipeiyako yo ibomamo iloina yo sowasowana kana loto-
nan ikabi-kalatan yo ikalakisiyeyan yakato tabu kana kawakawalulune ikakasolanan
kamwasane bwaimwana tabe inamwanamwa, nige kana naenaena yabo.
38 Tem tomone kana kawakawalulune ikasolanan inamwanamwa. Na tem nige
ikakasolanan bwaimwana inamwanamwasosi.
39 Na tem yaiya sine wainena tau iyaele, kisi iinawaseyan. Tem taune iboita sinene
iyamala sine livalivasina, sowasowana iboma iloina ikasoleyoi na ilonamwayan taune
iya tomeli Yaubada koina ikasolanan.
40 Na yau yagu nuwatu bwaite besiele. Tem nige ikakasoleyoi bwaimwana in-
amwanamwa molosi. Na yanuwatui bwaite Yaluyaluwa Tabuna ana yanuwapei
koliyau nuwatu bwaite kaiwena.

8

Buluma siwoleolena kokotomo kolili kaiwena

1 Tauna kona yagu leta yabo kwaleleyama kwaneli kwaba, “Gubesi bulumane tomo
siwoleolegili ali yaubadao kokotomo kolili. Sowasowana tomeliwo koina sikekan o
nigele?” Koinaele ami neline yayamaisa bwaite besiele. Meuloila me ala katai na iyamo
tabu tanunuwasaesosi ala kataine kaiwena. Sowasowanamo kalakavao tamuloloili
kate yawasosila mena, kaiwena katai iya nige ginauli lalakina besi.
2 Koinaele tem yaiya iba, ‘Yau tosonoga yo meuloina yakatai yawasosi,’ bwaimwana
iya naga molosi.
3 Na tem yaiya Yaubada imulolo koina, yo Yaubada ikatai tomone iya ana tomo.
4 Kabo yagu nuwatu bulumane siwoleolegili kokotomo kolili kaiwena kani
yawalowen kolimiu. Kokotomo siya yaubadao mwakomwakotali, nige ginauli
yawasosi. Yaubadane kaigedamo iya toyamayale.
5 Tomo ali nuwatu bwagabwaga kolili siwalo yakato yaubadao gwauli bulibuli mena
yo yanuwa yaulina mena.
6 Na kita Yaubada kaigedamo tameliyan iya meuloila Tamala yo iya koina Yeisu Keliso
takatai ala Guyau kaigedamo yo kita ana tomoyao yo ginauli meuloili iya nimana mena
iyamayaleli.
7 Toekalesiya tupwalao ala meli matumatuwana Yaubada kaiwena. Na ekalesiya
tupwaliyao nige sikakatai yakato kokotomone siya ginauli mwakomwakota kaiwena
tauna kona sipwalopwalou kokotomone kolili yo bulumane siwoleolena kolili. Sauga
bwaite tem bulumane sigitai nuwali mena isae yo sikilala yakato bulumane kokotomo
kali. Kabo ali nuwatu bulumane kani ikabiyabikili.

8 Tem bulumane tupwana takan o tem nigele bwaite Yaubada manna mena nige
tawae yabo. Kaiwena bulumane nige sowana ikalaila talau Yaubada salina mena.
9 Na iyamo wagite-kalatagimiu ami kekanne kolili kisi toekalesiyao siya ali katai
kubwakubwana yo belubeluli kwawoya-pwanolili.
10 Tem kowa me am katai yakato kokotomo nige Yaubada yawasosi yo siya nige ali
kaiwe ipapagan inamwanamwa. Na iyamo gubesi tem kamkava tobelune yabo igitaiwo
kulau kokotomo kana nume tapwalolo koina yo bulumane ukwan? Kani iginauli
besiele kowa.
11 Mwa koina am kataine koina kamkava belubeluna kuwoya-pwanoli. Na
kunuwatu-kalatan Keliso iboita kamkavao belubeluliyao kaiweli.
12 Sauganane kamkavao tobelu kuwoya-pwanolili am kataine koina yo ali katai kub-
wakubwana kwasibayanae bwaimwana am pwanoli lalakisosina Yeisu Keliso manna
mena.
13 Tem kan yabo yakan na kamwasane koina yagu tali toekalesiya yawoya-pwanoli
kani yawaloyameli besiele, “Bulumane kani nige yakakanyoi” kisi yagu tali toekalesiya
yawoya-pwanoli.

9

Walo yawasosi Paulo iya Yaubada ana tosagenawasa

1 Yau tomo livalivasina yo ala Guyau Yeisu Keliso ana tosagenawasa kaiwena ikawa-
apositolo-yagau saugana yagitai manigu mena. Kabo wasana yaluwewasayani kolimiu
yo kwanuwabui. Walo yawasosi yagu paisowa uwenaele mwa komiu.
2 Bwagana tomo tupwaliyao siwalo yau nige apositolo besi na iyamo komiu ami
nuwabui uwena iyakenayagimiu yakato yawasosi yau Guyau ana apositolo yabo.
3 Na siya kagu tokawanaenae bwaite sauga kani kainali yayamaisa kolili.
4 Kai ilonamwayagimai tem kan yo waila kakalai ama paisowane kaiwena.
5 Gubesi, sowasowana kai me wainemayao siya tomeli katakikili besiele Pita yo
apositoloyao yo Guyau kanakavao siginauli na tem komiu meuloimai kwasaguimai kan
yo waila kaiwena?
6 Nige idududulai tem sauga meuloina yau yo Banabasi kapaipaisowa na kama
sagu nige kalolobai bwaimwanamo tawae kabomamo kakalai ama kaiwe mena. Na
toluwewasa tupwaliyao kali sagu silobalobai kolimiu.
7 Naga kwanuwatui. Na yaneli kolimiu, tokaleya solodiya toweya koina kana sagu
ilaolaomaya? Ibomamo nimana mena? Yagu neli labuina, tem tomo tano ikumai,
gubesi, sowasowana uwena koina ikekan o nigele? Yagu neli yaiyonana, tem tomo yabo
ana polo gwauli, sowasowana yabo iunui yo koina ikekan o nigele?
8 Nuwatune yawalowen nige ilalaomaya tomo ali nuwatu mena na iyaele Mosese ana
loina koina.
9 Iwalo iba, ‘Saugana bulumakau kwayapaisowai witi iutugaogaoli yo uwe isalulu-
gwaligwali tabu gamwana kupapan-kausi yo ana paisowa maisana koina ikekan.’
Gubesi, bwaite bulumakau kaiwena Yaubada iwalowalo? Nigele.
10 Kai topaisowao kaiwemai bwaite Yaubada iwalowalo. O, kai kaiwemai lelelele
bwaimwana iwalo-masala. Mwa iyakenayagila saugana tem togiyagiyali igiyali yo
tokuma ikumakuma sinuwatui yakato kani kali sagu ilaomaya ali paisowane uwena
koina.
11 Tem kai Yaubada ana walo meyawasina kakumai katemiu mena ilonamwayagimiu
komiu kwasaguimai kwapimai kana sagu koina, bwaimwana ama paisowa uwena.
12 Topaisowa tupwali sowasowana kali sagu ilaomaya kolimiu na kai sowasowa-
molosina komiumo kwasaguimai.

Na iyamo nige sauga yabo kawawalo besiele. Na polowe meuloina kakalakisiyeyan kaiwena nige nuwanuwamai Keliso wasana kaiwena na kaba kausi kaginauli kisi tomeli kasibayanaeli.
13 Wakataiyako Yudiya mumugali Nume Tabu Yelusalema koina. Topwaoli yo kali tosagu sauga meuloina kali sagu silobalobai Nume Tabu koina. Kali ali kaba lobainaele mwa pwaoli kanna koina.
14 Guyau ana loina bwaite besiele, yakato wasana kana toluwewasayao kali silobai siya wasa namwanamwana sibenalan yo sinuwabui kolili.
15 Sowasowagu yawalo kwapaisowai besiele na iyamo nige sauga yabo yawawalo yakato waginauli, na bwaite besiele yagu lelelele nige nuwanuwagu kami loina yapei na kwasaguiyau. Besi imiyawa. Nuwanuwagu naga tem yaboita. Na yau kaba gagasa kaiwena nige sauga yabo yawalo kwasasaguiyau. Mwa koinaele yau kaba gagasane tabu iyamala ginauli bwagabwaga.
16 Yaubada yagu paisowa bwaite iyeyama iba, ‘Wasana namwanamwanamo kuluwewasayan’ na nige yakato tomo sitobalanagau yo yapaisowa. Na tem yasikote, kategu yau, polowe kani lalakisosina yalobai.
17 Tem yaboma yagu nuwatu yo paisowane yaginauli, sowasowagumo maisagu ipagan. Na iyamo nige yaboma yagu nuwatu besi, iyamo Yaubada paisowane iyeyama koliyau yagite-kalatan.
18 Koinaele maisa tawatawaena kani yakalai? Maisagu bwaite besiele. Yayaliyaya kaiwena wasana namwanamwana yayauya bwagabwagai tomo kolili, nige sauga yabo yawalo sisasaguiyau yagu paisowane maisana kaiwena. Bwai maisagu ele yaliyaya.

Paulo ana talam paisowane kaiwena

19 Yau nige tomo yabo ana topaisowa panpanna besi, na yatalamwagau yo yaemala tomo meuloili ali topaisowa panpanna mesabana tomo meuloili yayanuwabuili.
20 Na tomo Yudiya Mosese ana loina yaulina mena simiyamiya. Kabo saugana tem yapaisowa Yudiya luwali mena, mumugagu besiele Yudiya mumugali kaiwena nuwanuwagu Yudiya yayanuwabuili. Tabe kagu koleya besiele yau Mosese ana loina yaulina mena yamiyamiya kaiwena nuwanuwagu yakalailima. Na iyamo yau nige yamiyamiya Mosese ana loina yaulina mena.
21 Yo tabe siya nige Yudiya yo Mosese ana loina nige sikakatai yamumuga besiele siya mesabana yakalailima, na iyamo kagu loina Keliso koina nige sowana yalikwai.
22 Na tabe siya ali meli belubeluli yamumuga besiele siya yo yamanasamwagili mesabana yakalailima. Tomo uloili uloili mumugali yamanasamwan kaiwena nuwanuwagu kamwasa uloina uloina yatonan yakato tomo tupwana yakalailima Keliso koina yo leboili silobai.
23 Bwaite yagu paisowa wasana namwanamwana kana kabiyalalaki kaiwena, koinaele komiu yo yau nuwanuwagu Yaubada ana mulolo talobai.

Tomeliwo ilonamwayagili tem sisagena kaikaiwe maisa miyamiya yaina kaiwena

24 Wakataiyako sagena kawalakwa mumugana, meuloili sisagena na iyamo luwali mena tosagena kaiwe kaigedamo kani maisa namwanamwana ikalai. Koinaele komiu tabe wakepate yo kwasagena kaikaiwe me ami nuwatu kani maisana namwanamwana wakalai.
25 Siya tosagena kawalakwa meuloili sitonatonan yoli siyamwasalili yo sikabiyakaiweli. Ali tonan kaiwene koina mesabana maisana namwanamwana sikalai, maisane kaba gagasamo yo sauga kubwakubwanamo na ikwalalele. Na iyamo kita takepakepate maisa yawasosi kaiwena, bwaimwana miyamiya yaina.
26 Bwaite kaiwena mwa yasagena kaikaiwe yo yakepate lalakina na tem kaba sagenalopei yalobai, nige yasasagena-tagetagela. Yo yapaisowa mekate-yawasosigu besiele topwaiti yabo ikaleya yawasosi, na nige nimana iulaula bwagabwagaili.

27 Yo yogu meuloina yanuwai yaloina-kaiweyan, nige yatatalamwan nuwatu bwagabwaga kolili. Nige yakato wasana namwanamwana yaolena-panaisan kalakavao kolili na sitolo sisagena na yau yasagena-lopei. Nigele, yau tabe besiele yatonan kaikaiwe na mesabana kaba sagena-lopeine yalobai na maisagu yakalai.

10

Kaba gite takalai Isileli wasali koina

1 Kaukavao kwanuwatu-kalatan tubulao Itipita silogabaen yo Yaubada yaloyaloi mena ibagunayagili, ali kamwasa iginauli na kalita Balabalagiyana silopanaisi.
2 Yo sowasowana tawaloba, ‘Sauganane koina yaloyaloi yo kalita kolili ali babitaiso silobai yo siyamala Mosese kana tomuliyayao.’
3 Besiele tabe Yaubada kan bulibuli mena iyawasayama meuloili koina sikekan.
4 Yo Yaluyaluwa wailana iyadidi-yawatagilanama veku koina meuloili koina sinuma. Vekune iya Keliso, yo iya mekalikava silolo-toyatoyawa.
5 Na iyamo Yaubada nige iyayaliyaya mumugaline kaiwena. Koinaele sibaibaiwasosi siboita ule mena yo yoli sipulu-bwagabwagaili dedei kaigeda kaigeda kolili.
6 Na siya ala kaba gite mwa tabu naenaena tasasamalului sosi.
7 Yo tabe tabu tapwalopwalou kokotomo kolili besiele siya tupwaliyao ule bwagabwaga mena sipaipaisowai. Buki Tabu iwalo-masalan iba, “Tomoliyaone simiyasio yo sikekan sinuma yo sitolo mumugana naenaena siginauli.”
8 Tabu ganawali mumugana tapapaisowai besiele siya tupwaliyao siginaginauli. Mwa koinaele kaliyate kaigeda kalona mena tuwenti tili tausan siboita.
9 Tabu Guyau tatotonan kaiwena me isa ala okwatakwata kolili ikalakisiye besiele siya tupwaliyao siginaginauli, mwa koinaele weso siyawatagilima siletaili yo siboita.
10 Yo tabu taetaetalapili besiele siya tupwaliyao tauna kona Mosese sibalabalamumuwan, mwa koinaele Yaubada boita kana anelose iyawasayama kolili iunuili siboita.
11 Ginauline bwaimwana siyawatagiliko kolili kita ala kaba gite. Yo wasana lelelelena Buki Tabu mena yo kita sauga bwaite ana kaba mwawasi koina tamiyamiya, tayasili na tabu tagiginauli besiele siya.
12 Mwa koinaele kolimiu temga yaiya inuwatui iya itolo kaikaiwe ilonamwayan igitekalatan kisi ibeku.
13 Kaiwena kaba tonanne kulobalobaine besiele meuloila talobalobai. Ilonamwayagila Yaubadamo tameliyan kaiwena Yaubada nige itatalam yakato kami woya ami kaiwe ilalaki-gabaen. Koinaele tem woya kwalobai, Yaubada iya kani isaguimiu yo kaba lebo iyakenayagimiu, yo koina kami woya wakaiwe-gabaen.

Kokotomo tamiya-dagedagela-yagili

14 Koinaele yagu eliyamwao namwanamwali, kaba tapwalolo kokotomoyao kwasikotanagili.
15 Yaedeedede kolimiu yakato komiu tokatai kabo sowasowana yagu walone bwaite kaiwena kwanuwatu-yakasa.
16 Kaiwena tem sakalameni kana komwa takalai takawatoki Yaubada koina yo tanuma bwaimwana kana katai besiele kita kaiwela Yeisu kwasinenane ididi. Yo beledi takalai tatabe-kivikivi saugana takan, kana katai besiele kita Yeisu Keliso yona italamwan kaiwela. Paisowane koina takelabilabin. Besiele, wa?
17 Beledine kaigeda koina takekanne bwaimwana kana katai besiele bwagana tabaibaiwa meuloila tamiyamiya Keliso yona kaigeda koina.
18 Naga tomo Isileli mumugali kwanuwatui. Saugana ali pwaoli sikalai silau sipwaoli Yaubada koina, kabo pwaoline sowaliliyao kolili sikekan, yo bwaimwa koina Yaubada

ikalaili mekanakavao sikelabilabin. Bwaine besiele tem bulumane sipei kokotomo kolili takalai takan, kita kokotomo takelabilabin-yagili. Nige inanamwanamwa.
19 Nige yakato yaba, ‘Kokotomo siya yaubada yawasosi.’ Yo nige yaba, ‘Buluma
bwainene kokotomo kolili sipwaoliyagili siya kan uloi molosili kan meuloili kolili.’
20 Na yagu walo kana dudulai bwaite besiele. Na siya Yaubada nige sikakatai na koina
sipwaoli bwaimwana yaluyaluwa biki kolili sipwaoli, nige sipwapwaoli Yaubada koina.
Yo nige nuwanuwagu mekamikavao yaluyaluwa biki wakelabilabin.
21 Nige sowasowana sauga kaigeda koina wain kwanuma Guyau kana komwa koina
yo tabe dimoni kali komwa koina kwanuma, bwaimwa siya sipwaoli kokotomo kolili.
Besiele tabe nige sowana sauga kaigeda koina beledi Guyau kana gaeba koina wakekan
na tabe wakekanyoi dimoni kali gaeba mena.
22 Gubesi, nuwanuwamiu Guyau kwaula-munamunai? Yakato ami kaiwe besiele iya
ana kaiwe?

Ilonamwayagila tem ginauli meuloili taginaulili Yaubada ana wasawasa kaiwena

23 Tupwamiyao kwawalo kwaba, “Nige kaba kausila ipapagan, sowasowana ginauli
meuloili tapaisowaili.” Na yau yawaloba, “Nige yakato ginauline meuloili sisaguila na
tanamwanamwa, nige ginauli meuloili toekalesiya ala meli ikakabiyakaiwe.”
24 Nige sowana tomo yabo iboma ana namwanamwa kaiwena ikepate, ilonamwayan
mowoi sowasowana kanakavao kaiweli ikepate kaikaiwe.
25 Koinaele temga polo wauna wagitaili kaba gimwala mena tabu kwaneneli-buibui,
bwai kwayamaisa mowoi yo wakekan.
26 Kaiwena iya Yaubada ginauli meuloili kali toyamayale yo iya tanuwagali.
27 Besiele tem nige tomeli yabo iyoganmiu yo kwalau ana nume mena sabi kekan,
bwai wakekanmo na tabu kwaneneli-buibui koina, tabu kwaba, “Buluma bwaitete
sipwaoliyan kokotomo kolili o nigele?”
28 Na tem yabo iwalo-masala koliwo iba, “Buluma bwaitete sipwaoliyan kokotomo
kolili”, kisi ukwan, kaiwena towalo-masala bwaimwana am wasa iyeyawane inuwatui
yakato tem bulumane takan kani talopwano Yaubada manna mena.
29 Komiu nige ami nuwatu bwaine besiele, na kaiwena kamikava iya ana nuwatu
besiele, koinaele bulumane tabu wakakan. Na tem nige tomo yabo iwawalo besiele,
tabu tanunuwatuili na takekanmo tabu tagogolulau kalakavao ali neline bulumane
kaiwena.
30 Tem bulumane kaiwena takawatoki Yaubada koina yo kabo takekan, nige sowa-
sowana yabo ikawa-naenae-yagila ala kekanne kaiwena.
31 Mwa koinaele bwaite besiele, tem takekan yo tanuma o nuwana tawae taginaulili
ilonamwayagila tem Yaubada tawaloseyan ana wasawasa kaiwena.
32 Yo tabu kaba tupa yabo tagiginauli mumugala mena kalakavao nuwana Yudiya
o nuwana siya nige Yudiya kolili o nuwana siya simiyamiya Yaubada ana ekalesiya
kalona mena.
33 Kwatonan waginauli besiele yau tawae yapaipaisowaine. Nige yaboma
yagu namwanamwa kaiwena yapapaisowa na yanuwanuwatu tomo meuloili ali
namwanamwa kaiwena yo yapaisowa koina na tem lebo silobai.

11

1 Mumugagune wakalai besiele yau Keliso mumugana yakalai.

Paulo ana walo-masala tapwalolo kana loina kaiwena

2 Yatobalanagimiu kaiwena sauga meuloina kwanuwatu-kalatagau yo yagu
yakayakatai yayapanaisan kolimiu iyaele kwapaipaisowaili.
3 Na kwanuwatu-kalatan sine kulukuluna wainena tau, yo tau kulukuluna Keliso, na
Keliso iya kulukuluna Yaubada.

4 Na tem tau yabo itolo ala nume tapwalolo mena yakato ikawakawanoi o nuwana
ipalopalopisai yo kulukuluna me kana suma nige idududulai. Nige ala kamwasa be-
siele. Kaiwena tem taginauli besiele, kani kulukululane Keliso, ikabi-yamwalimwaline.
5 Na tabe tem sine nige kulukuluna isusuma na ikawakawanoi o nuwana
ipalopalopisai nige idududulai, kaiwena kulukulunane wainena taune kani ikabi-
yamwalimwaline. Iya kana koleya besiele kulukulu-sapusapuna, bwaine kaba
talatalawasi.
6 Na tem sine yabo nige nuwanuwana kulukuluna isuma, besi siyali-sapusapu.
Iyamo kaba mwalimwaline tem siyali-sapusapu, inamwanamwa ele tem me itona na
kulukulunane isuma.
7 Mumugala bwaite besiele. Tapwalolo kana sauga koina nige ilolonamwayan tau
kulukuluna isuma o pwaopwaom ipei. Kaiwena Yaubada ibomamo makamakayauna
mena tau iyamayale. Yo tau ana kaba wasawasa Yaubada yo sine ana kaba wasawasa
tau.
8 Kaiwenaele Yaubada tau iyamayale yo tau koina sine itubu.
9 Yo tabe Yaubada tau iyamayale nige sine kaiwena na sine iyamayale taune iya
kaiwena.
10 Yaina mwa sowasowana sinesineo itoli sisuma tapwalolo kana sauga koina
bwaimwana ali yakasisi waineliyao kolili yo tabe aneloseyao sigitaili yakato yawasosi
sinesineo waineliyao siyakasisiyagili.
11 Na ala miyamiya ala Guyau Keliso koina, sine iya tau kana tosagu yo tau iya sine
kana tosagu.
12 Kaiwena Yaubada tau iyamayale bagunayan yo sine iyamayaleyama tau koina na
tabe tau imayalema sine koina yo meuloila talaomaya Yaubada koina.
13 Naga kwanuwatui, inamwanamwa tem sine itona nige isusuma na ikawanoi
Yaubada koina toekalesiya manli mena?
14 Yaubada ana yamayamayaleyao kali lonamwa iyakenayagila yakato kita tatao tem
itola ilalaki yo imamalawesosi bwaimwana kaba mwalimwaline kolila.
15 Na siya sinesineo tem itoli ilalaki bwaimwana kali lonamwa yawasosi. Kaiwena
Yaubada sine itona iwolena kulukuluna kana suma. Yo tabe besiele inamwanamwasosi
tem kulukululiyao sisumali kawanoi kaiwena.
16 Tem yabo nuwatu bwaite ikawa-naenaeyan, kani kainana yayamaisa yaba, ‘Kai
mekamakavao Yaubada ana ekalesiya dedei kaigeda kaigeda kolili, ama tapwalolo
kana loina bwaite besiele.’

Guyau ana kekan tabu
(Madiu 26:26-29 yo Malika 14:22-25 yo Luka 22:14-20)

17 Sauga bwaite koina nuwanuwagu yayakenayagimiu ginauli yabo kaiwena. Yo
ginauline kaiwena nige sowana yatobalanagimiu kaiwena saugana tem kwalogogo
ami tapwalolo kaiwena nige kana namwanamwa yabo ipapagan, na iyamo kana nae
ipagan.
18 Baguna, wasamiu yabenalan yakato saugana tem kwalogogo wagamwapakiki yo
kwayakasamiu boda uloina uloina kolimiu. Yo nuwana wasamiune tupwana yakawa-
yawasosiyan.
19 Yawasosi kami uloi imiyamiya ami boda kalona mena mesabana koina
sowasowana tagitai yo takatai analiyao kalomiu mena siya Yaubada ana nuwatu
simulimuliya.
20 Yo saugana kwalogogo yo wakekan toyawa yakato Guyau ana kekan tabu waginauli
na iyamo komiu waginauli nige Guyau ana kekan kana koleya besiele.
21 Kaiwena komiu kaigeda kaigeda kwatotoyasosi, kwabomamo kamiu wakekan na
nige kamikavao kwasasanaili. Koinaele tupwamiyao diyamiu sisu na tupwamiyao
meguliyamiu yo tupwamiyao kwanumasosi yo tupwamiyao kwadeva.

22 Gubesi, ele nige ami nume ipapagan na koina wakekan yo kwanuma? Kamikavao siya tobubutuma kwayamwalimwalineli yo kamwasane koina ekalesiya namwanamwali esali kwasibayanaeli. Gubesi kani tawae yawalowen kolimiu? Yakato yatobalanagimiu mumugamiune bwaite kaiwena? Nigele molosi.
23 Na bwaitete yakalaiya Guyau koina yo tauna kona yayawasayanako kolimiu bwaite besiele. Guyau Yeisu, boniyainane koina Yudasa ikalomagigilan yo iwalo-masalan toloinao kolili, beledi ikalai,
24 iwalo-muloloi Yaubada koina yo ikivi iwaloba, “Bwaitete yogu, komiu kaiwemiu. Tem saugana waginauli bwaite iya kagu nuwatu-kalatan.”
25 Besiele tabe, kekan mulina mena, wain komwana ikalai kabo iba, “Wain bwaite, iya kamwasa waluwaluna kwasinegu mena na tem komiu yo Yaubada kwayaboda kaigeda. Saugana temga kwanuma waginauli yau kagu nuwatu-kalatan.”
26 Saugana tem beledi bwaite wakan yo wain bwaite kwanuma kwanuwatu-kalatan paisowane koina Guyau ana boita kwayawayawasa-kalatan kanasiga ipileyoima.
27 Koinaele tem yaiya Guyau ana beledi ikan bwagabwagai yo ana wain inuma bwagabwagai, yo nige mumugana idududulai, iya Guyau yona yo kwasinena iketalata-lawasi koina yo maisa naenaena kani ilobai.
28 Mwa ilonamwayan tem tomo kaigeda kaigeda ibomamo ilotonan, muli mena kabo beledine ikan yo wainne inuma.
29 Kaiwena tem beledine ikan yo wainne inuma yo nige Guyau yona yo ana boita kali dudulai inunuwatui, ibomayoi ana boita yaina kani ikabi-yamayale.
30 Yaina bwaite kaiwena mwa ami boda luwamiu mena sibaibaiwa sikasiebwa yo tupwaliyao yoli sibelubelu yo tupwaliyao siboita.
31 Na temga taboma talotonagila yo mumugala tayadudulai bagunayan, kani nige Yaubada ana munamunai talolobai.
32 Yo saugana Yaubada iyamaisala, bwaimwana iyakataila, mesabana tabu kita Yaubada ana kalomagigili talolobai mekalakavao siya nige tonuwabui.
33 Yagu tali toekalesiyayao, saugana tem kwalogogo Guyau ana kekan tabu kaiwena na wakekekan toyawa, sowasowana kwasanasana kamikavao kaiweli.
34 Na tem yaiya iguliyam, ilonamwayan tem ikekan baguna ibomamo ana nume mena mesabana saugana kwalogogo toyawa tabu Yaubada ana kalomagigili kwalolobai. Saugana tem yalaowa tabe ginauli tupwaliyaoyoi kaiweli yawalo-yasanapumiu.

12

Yaluyaluwa Tabuna tomeliwo kali yauyauya iwolegili

1 Yagu tali toekalesiyayao, Yaluyaluwa Tabuna ana yauya kaiweli nuwanuwagu nuwamiu sidudulai.
2 Kwanuwatui saugana komiu nige naga Yaubada wakakatai, kaiwe yabo ikalaimiu mwa ipei-suwalagimiu yo kwatapwalolo kokotomo kolili na siya nige yawasili sipapa-gan.
3 Mwa ilonamwayagimiu tem yaluyaluwao kali uloi sowasowana wakataili. Tem tomo yabo Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina iedeedede, nige sowasowana sauga yabo Yeisu esana isinali. Yo kabo tem tomo yabo iba, “Yeisu iya Guyau” iya Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina iwalowalo.
4 Yaluyaluwa Tabuna ana yauya uloina uloina, na iyamo Yaluyaluwa Tabunane kaigedamo.
5 Paisowa uloina uloina tapaipaisowai Guyau kaiwena na iyamo Guyaune kaigedamo.
6 Kaigeda kaigeda ala kaiwe paisowane kaiwena, na iyamo Yaubada kaigedamo. Iya meuloila ala kaiwe iyelima paisowa meuloina kaiweli.

7 Yaubada iya Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe iyeyama kita kaigeda kaigeda kolila
ekalesiya meuloina kana sagu kaiwena.
8 Yaluyaluwa Tabuna tomo kaigeda kana yauyauya iwolena walo sonoga koina
iedeedede, yo Yaluyaluwa Tabuna kaigedanane tabe tomo yabo kana yauyauya iwolena
katai koina iedeedede.
9 Tabe Yaluyaluwa Tabuna kaigedanane tomo yabo kana yauyauya iwolena meli
yawasosi, yo yabo kana yauyauya iwolena woiwoisi, kasiebwa uloina uloina iwoisili.
10 Besiele tabe Yaluyaluwa Tabunane kaiwe iwolena tomo yabo koina ginauli kaba
nuwapwanopwano ipaipaisowaili, yo tomo yabo kana yauyauya iya ipalopalopisai,
Yaubada ana walo iwalowalowen. Yo tabe tomo yabo ana katai iwolena sowasowana
ikilala yauyauyane silaoma Yaluyaluwa Tabuna koina o siya yauyauyane silaoma
yaluyaluwa biki kolili.* Tomo yabo kana yauyauya iwolena kaina uloi molosina koina
iedeedede† yo tomo yabo kana yauyauya iwolena kaina uloi molosina kana dudulai
ibuibui.
11 Kabo Yaluyaluwa Tabuna iya kaigedanane yo paisowane meuloili iya iginaulili, yo
iyauyan tomo kaigeda kaigeda kolili besiele iya ana nuwatu mena.

Ekalesiya kana koleya bwaite besiele, yona kaigedamo na wauna sibaibaiwa

12 Kita tomo yola kaigeda, na wauna sibaibaiwa. Bwagana yola wauna sibaibaiwa,
na iyamo situbwe-gogo siyamala yona kaigedamo. Yo besiele tomeliwo sibaibaiwa na
iyamo tatubwe-gogo taemala Keliso yona.
13 Kabo meuloila, tem Yudiya o nuwana nige Yudiya, tem topaisowa panpanli o
nuwana tomo livalivasili, Yaubada iyababitaisolako Yaluyaluwa Tabuna kaigedamo
koina yo taemala susu kaigeda yo meuloila Yaubada Yaluyaluwa Tabuna kaigeda koina
iyanumala yo koina tayaboda kaigeda.
14 Yola kaigedamo, na wauna sibaibaiwasosi.
15 Tem kae iwaloba, “Yau nige nima besi kabo nige yagu namwanamwa ipapagan,
kagu lotonan yau nige yola wauna yabo.” Bwagana iwalo besiele iyamo iya yawasosi
yola wauna yabo.
16 Yo tem tena iwaloba, “Yau nige man besi kabo nige yagu namwanamwa ipapagan,
kagu lotonan yau nige yola wauna yabo.” Bwagana iwalo besiele iyamo iya yola wauna
yabo.
17 Tem yola meuloina iyamala man kani gubesi walo ana benabenalanna? Tem yola
meuloina iyamala tena kabo gubesi bwalai ala nisonisoina?
18 Tomalaele Yaubada yola wauna kaigeda kaigeda ipeili besiele iya ana nuwatu
mena.
19 Tem meuloili siyamala wau kaigedamo kani nige yola ipapagan.
20 Bwagana yola wauna sibaibaiwa, na iyamo yolane kaigedamo.
21 Nige sowana man iwalolau nima koina, iba, “Yau genuwagu kowa, yau sowa-
sowagu yabomayoi yagite-kalatagau.” Besiele tabe nige sowana kulukulu iwalolau kae
koina iba, “Yau genuwagu kowa, yau sowasowagu yabomayoi yagite-kalatagau.”
22 Nige besiele, kaiwena yola wauna tem tanuwatuili nige sikakaiwe, nige sowa-
sowana siekalokalowasi-yagili.
23 Besiele tabe siya yola wauna kali koleya nige sinanamwanamwa tagitekalatan
namwanamwaili. Na yola wauna siya ala kaba mwalimwaline sowasowana tawadam
namwanamwaili.

---

* **12:10:** Yaluyaluwa biki Seitani ana yawayawasa tomoliyao. Siya tomoliyaone kalakalaweli gula koina, veku koina, mayau yo kalita tomoliyao. Yaluyaluwa biki sowasowana kaiwe siwolena tomo yawasosi kolili kabo tomone sikalawe yo sikukula, yo sowasowana tomo sipwalou kolili yo sisaguili. Yo sowasowali ali lusae tomo molosi luwana mena yo ana walo yo ana paisowa siloinayan. † **12:10:** Kaina uloi molosina kana toedeedede, nige besiele kaina beyabeyana tayasiyasili, na Yaluyaluwa Tabuna iya ana paisowa iwalowalo kainane koina.

24 Na siya yola waunao nige kaba mwalimwaline nige sowana tawadamli. Mwa yola
wauna siya nige kali tobali ilalalaki tagitekalatan namwanamwaili kaiwena Yaubada
yola iginauli bwaimwa besiele.
25 Yo tabu yola wauna siekalokalowasi-yagili na iyamo sowasowana siesagusagu-
wagili.
26 Mwa tem wau yabo ikamkamna kani wau meuloina sikamkamna toyawa, yo tem
wau yabo tatobalan kani wau meuloili siyaliyaya kalikavane kana tobali kaiwena.
27 Na komiu Keliso yona yo komiu kaigeda kaigeda iya yona waunao.
28 Ekalesiya kalona mena Yaubada wau kaigeda kaigeda ipeiliko ali kaba miya
mena. Bagubagunana tomo tupwaliyao ipeili siyamala apositolo, labuina tupwaliyao
siyamala palopita yo ana walo siwalowalowen, yaiyonana tupwaliyao ipeili wasana
namwanamwana kana toyakayakatai, kabo tabe tupwaliyao ginauli kaba nuwap-
wanopwano sipaipaisowaili tabe tupwaliyao kali yauyauya tokasiebwa siwoisili, tup-
waliyao tomo sisaguili, tupwaliyao ekalesiya sibaguna namwanamwaili yo ana kaba
mwawasi tupwaliyao kaina uloi molosina koina siedeedede.
29 Yo nige yakato meuloili siyamala apositolo yo nige yakato meuloili siyamala
palopita o nuwana meuloili siyamala wasana namwanamwana kana toyakayakatai
yo tabe nige yakato meuloili siyamala topaisowa ginauli kaba nuwapwanopwano
sipaipaisowaili,
30 o nuwana meuloili kali yauyauya tokasiebwa siwoiwoisili o nuwana meuloili kaina
uloi molosina kana toedeedede yo tabe nige yakato meuloili kaina uloi molosina kana
tobuibui.
31 Na nuwanuwagu wakepate yo Yaluyaluwa Tabuna ana yauya lalakili wakalaili.

Mulolo walona

Mwa sauga bwaitete kamwasa namwanamwana yawasosi kani yayakenayagimiu
nuwatu meuloina inamwanamwa-gabaegili.

13

1 Tem nige meyagu mulolo, kani nige kanna yabo iyayawatagili yagu paisowa
namwanamwali kolili, siyamala ginauli bwagabwaga. Kaba gite tupwali bwaite kani
yawalowegili. Tem tomo kainali uloina uloina yo anelose kainali kolili yaedeedede na
nige meyagu mulolo, kabo kagu yauyauyane iyamala ginauli bwagabwaga kani yau
besiele sidai bwagabwagana daguguna lalakina o nuwana yau besiele ginauli yabo
ilokelokeke-bwagabwaga.
2 Besiele, tem kagu yauyauya Yaubada iyeyama yo ana walo yawalowalowen, yo tem
Yaubada ana nuwatu wadawadamna simayale koliyau o nuwana ginauli meuloina
yakataili, tem yagu meli ilalaki yo sowasowagu koya yawalo ana kaba miya ilogabaen
na nige meyagu mulolo, kabo kagu yauyauyane iyamala ginauli bwagabwaga yo yau
yaemala tomo bwagabwaga molosi.
3 Besiele tabe, tem yagu gogo wasawasa ibaibaiwa yo yasoiyan tobubutuma kolili, o
nuwana tem yogu yatalamwan mayau wedowedolina mena iwedoli Yeisu esana
kaiwena na nige meyagu mulolo, kabo kagu yauyauyane yo yagu paisowa
namwanamwaline siyamala ginauli bwagabwaga yo nige yabo kana namwanamwa
kani yalolobai.
4 Tem me ala mulolo, takalakisiye yo kalakavao takatekamkamna-yagili. Tem me ala
mulolo nige sowana kalakavao takalomagigi-lagili o nuwana talamwa-poloweyagili,
nige sowana tawaloseyagila, nige sowana tagagasa,
5 nige sowana tawalo-kololo, nige sowana taboma ala namwanamwa taloyaloyai,
nige sowana tamunamunai mwayamwayau yo tem kalakavao me ali naenaena nige
sowana naenaenane tanuwatu-kalatagili.

6 Tem me ala mulolo, na kalakava yabo ilopwano o nuwana imwakota kani me
ala nuwanae ana paisowane kaiwena. Na mulolo ana kaba yaliyaya ele mwa walo
yawasosi sauga meuloina.
7 Tem me ala mulolo, na kalakava yabo mumugana inae kolila sowasowana
tanuwatu-pwaiki yo me ala meli yakato naga kabo mumuganane ibui. Tem me
ala mulolo sauga meuloina takalakisiye yo me ala katepatu tasanasana tawae kani
Yaubada ginauli namwanamwana iyeyama kolila kaiwena.
8 Mulolo mumugana kani nige ana kaba mwawasi. Na Yaluyaluwa Tabuna
ana yauyauya tupwaliyao kani simwawasi. Siya bwaimwana Yaubada ana walo
tawalowalowen o tem kaina uloi molosina tawalowalowen o tem taedeedede me ala
katai. Yauyauyane kani simwawasi.
9 Besiele tabe kaiwena sauga bwaite ala katai tupwanamo takatai na ala palopisai
tupwanamo yo nige ilolobai yawasosi.
10 Na naga kabo Yaubada ginauli meuloina iginaulili kani ilobai yawasosi mwa tabe
sauganane koina tawae sauga bwaite koina nige ilolobai yawasosi kani imwawasi.
11 Yagu sauga melumelu koina yakaikaina melumelu yo melumelu nuwatuna
yanuwanuwatui yo yagu gamwapakiki besiele melumelu ana gamwapakiki. Saugana
yatomo-lalaki melumelu mumugana yapei-suwalan koliyau.
12 Sauga bwaite koina Yaubada tagite-yaganuganu kana koleya besiele maka-
makayaula tagitai kaba gite ganuganuna koina, na naga muli mena kani tagitai manla
mena. Sauga bwaite koina ala katai Yaubada kaiwena nige ilalalakisosi na sauga
bwaine koina kabo takatai yawasosi, besiele sauga bwaite iya ikataila yawasosi.
13 Bwaite besiele, ginauli lalakili yaiyona siya miyamiya yaili. Meli, katepatu
nuwatuna yo mulolo. Yoli yaiyonane bwaite luwali mena mulolo iya ilalakisosi.

14

Kaina uloi molosina kana edeedede yo palopisai waloli

1 Mulolo kana kamwasa kwamuliya. Besiele wakepate kaiwe Yaluyaluwa Tabuna ana
yauya wakalaili, kaloli mena nuwatu lalakina bwaimwa iya palopisai, Yaubada ana
walo tawalowalowen.
2 Tem tomo kaigeda iedeedede kaina uloi molosina koina bwaimwana nige iedeedede
tomo kolili, na iedeedede Yaubada koina. Nige tomo yabo sowasowana ikatai walone
kana dudulai na Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina tomone ginauli wadawadamli
iwalowegili.
3 Saugana tem tomo yabo ipalopalopisai, bwaimwa Yaubada ana walo iwalowalowen,
bwaimwana iwalowalolau tomo kolili na mesabana ali meli ikabiyamatuwa, ik-
abiyakaiweli yo ikabi-yaliyaya-yagili.
4 Iya kaina uloi molosina iwalowalowen iboma ana meli ikabiyakaiwe na iya
ipalopalopisai iwalowalowen toekalesiya meuloili ali meli ikabiyakaiweli.
5 Nuwanuwagu meuloimiu kaina uloi molosina koina kwaedeedede na iyamo
nuwanuwasosigu ele mwa Yaubada ana walo kwawalo-bagunayan. Tomone iya
Yaubada ana walo iwalowalowen kana sagu ilalaki na tomone iya kaina uloi molosina
iwalowalowen kana sagu nige ilalalaki. Na sowasowana kana sagu ilalaki tem ana walo
kana dudulai ibuikeile na tem toekalesiya meuloili sibenalan yo nuwali imayale walone
kaiwena yo ali meli ikabiyakaiwe.
6 Yagu tali toekalesiyayao, temga yalaowa na kaina uloi molosina koina yaedeedede
gubesi, kani kami sagu kwalobai? Nuwana nigele. Na tem ginauli yabo Yaubada iya-
mayale koliyau na yayawasayan kainamiu mena o tem ginauli yabo yayakenayagimiu
o tem Yaubada ana walo yawalowalowen ee iya koina kani kami sagu kwalobai.

7 Naga kwanuwatui kaba venu besiele gita yo igo kainali. Tem gita tako-bwagabwagai
nige yabo kana dudulai tabebenalan yo nige sowana takatai toisabo wali sivenu-
venuwan.
8 Besiele tabe tem kaleya kana tobaguna bwagigi iyui-yauyaulei nige sowasowana
tomo sikatububu kaleya kaiwena.
9 Yo komiu tabe besiele, tem nige walo kwawawalo-yadudulai memenamiu mena
kani nige tomo yabo ami walo kana dudulai ikakatai, ami walone kana benali besiele
sivesiveve bwagabwaga.
10 Kaina uloina uloina sibaibaiwasosi yanuwa yaulina mena iyamo meuloili mekali
katai yo mekana dudulai.
11 Na tem toedeedede yabo nige kainana yakakatai kana gite besiele iya laolaoma
yawasosi koliyau yo iya ana gite koliyau yau tabe laolaoma yawasosi iya koina.
12 Yo nige uloina tem komiu kaina uloi molosina kwawalowalowen. Walo yawa-
sosi, nuwanuwamiu Yaluyaluwa Tabuna ana yauya kolimiu wakalaili mwa wakaiwe
yauyauyane kwayapaisowa-yalalaki, siya sowasowana toekalesiyao ali meli sik-
abiyakaiwe.
13 Koinaele tem yaiya kolimiu kaina uloi molosina koina iedeedede ilonamwayan tem
ikawanoi Yaubada koina na yauyauyane kaina kana bui ikalai na tem walone kana
dudulai ibui tomo kolili kainali mena na isaguili.
14 Tem kaina uloi molosina koina yakawanoi Yaubada koina ee yaluyaluwagu
ikawakawanoi na iyamo yagu walo kana dudulai nige yakakatai. Mwa yagu nuwatu
nige imiyamiya kawanoine koina.
15 Kabo tawae kani yaginauli? Ee yaluyaluwagu koina kani yakawanoi yo yagu
nuwatu tabe koina yakawanoi. Yaluyaluwagu koina kani yawali-tobali yo yagu nuwatu
tabe koina yawali-tobali.
16 Na tem Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina Yaubada kutobalan kaina uloi
molosina koina kamkava yabo nuwana ipwanopwano, nige sowa-sowana am
kawanoine koina italam, nige sowasowana iba, “O, besiele” kaiwena am walo kana
dudulai nige ikakatai.
17 Yo nuwana am kawatoki Yaubada koina inamwanamwa na iyamo kamkava koina
nige kana sagu ilolobai.
18 Yau kaina uloi molosili kali edeedede koliyau ilalakisosi kabo muli mena komiu.
Kabo kaiwena mwa Yaubada yakawatoki koina.
19 Na iyamo yau yagu nuwatu ekalesiya ana logogo koina tem tomo meuloili
walo isaisalimo bigabigali yo mayamayaleli kainali mena sibenalagili sowasowana
bwaimwa koina kali sagu silobai. Na tem walo sibaibaiwa kolili yaedeedede kaina
uloi molosina koina kani nige sowasowana koina tomo kali sagu silobai kaiwena nige
imamayale kolili.
20 Yagu tali toekalesiyayao, yawalo kolimiu, kwatomo-lalaki na tabu melumelu
mumugana kwanuwanuwatui. Tem naenaena mumugana koina am katai ikikiu
bwaimwana inamwanamwa na iyamo ami nuwatu mena ilonamwayagimiu komiu
besiele tomo lalakiliyao.
21 Buki Tabu iwalo iba, “Kani tolaolaoma yagu walo siedeedede-yani kaina uloi
molosili mena boda bwaite koina. Bwagana kana benali nuwali iyai na iyamo walone
kani nige sibebenalan kaiwena kana nuwa-mayale nige sikakatai.”
22 Na tem kaina uloi molosina koina yaedeedede bwaimwana kilakilala siya nige
tomeli kaiweli. Na tem yapalopisai kainala mena bwaimwana kilakilala kita tomeli
kaiwela, siya nige tomeli nigele.
23 Koinaele tem ami logogo koina toekalesiya meuloimiu kaina uloi molosili kolili
kwaedeedede na tem tonuwapwanopwano tupwali o nuwana siya nige simemeli na

silusae luwamiu mena kani sikawa-yauyaule-yagimiu.
24-25 Na tem meuloimiu kwapalopisai na tonuwapwanopwano kaigeda o tem tomo
yabo iya nige imemeli na ilusae luwamiu mena yo ami walone kana katai katena
isakona ana nuwatu wadawadamna imiya-mayale yo ikatai tomala iya tolopwano,
kabo kani inuwabui Yaubada manna mena, italupwaopwaom bwatano mena yo itap-
walolo Yaubada koina mwa iba, “Yawasosi Yaubada iyaelete ami boda kalona mena.”

Bwaite ami tapwalolo kana loina

26 Yagu tali toekalesiyayao, yagu walo kana dudulai bwaite besiele. Saugana tem
kwalologogo tapwalolo kaiwena sowasowana tomo yabo wali tobali iwaliyan, yabo
iyakayakatai, yaboyoi ginauli yabo Yaubada iyamayale koina iyawasa, yabo kaina uloi
molosina iedeedede yo yabo kanakava ana walo kana dudulai ibui. Kabo paisowane
meuloina bwaite kwapaisowaili na mesabana toekalesiyao meuloili wakabiyakaiweli.
27 Tem tomo tupwaliyao nuwanuwali kaina uloi molosina koina siedeedede yoli
labuimo siedeedede o tem yoli yaiyona. Tem tobuibui yabo iyaele ekalesiya kaloli mena
sowasowana toedeededene kaigeda kaigeda ana sauga koina iedeedede.
28 Na tem nige tobuibui ipapagan yaiya nuwanuwana kaina uloi molosina koina
iedeedede ilonamwayan tem imwanou yo ibomamo nuwana mena koina iedeedede
Yaubada koina.
29 Idudulai tem siya Yaubada ana walo siwalowalowen, labui o tem yaiyona siedeed-
ede yo tobenabenali meuloili ali walone sinuwatu-yakasali.
30 Tem Yaluyaluwa Tabuna ana nuwatu yaboyoi iyamayale koina logogo kalona mena
mwa iya toedeedede bagubagunana imwanou.
31 Kaiwena komiu sowasowana kaigeda kaigeda iboma ana sauga koina Yaubada
ana walo iwalowen na mesabana meuloimiu yakayakatai waluwaluna yo kami
kabiyakaiwe wakalai.
32 Na siya Yaluyaluwa Tabuna ana yauya kolili Yaubada ana walo siwalowalowen ali
edeedede kana sauga siloinayan nige yakato Guyau ana kaiwe ikalaili na siedeedede
bwagabwagamo.
33 Kaiwena Yaubada nuwanuwana ginauli meuloina taginaulili daumwali mena yo
kali dudulai mena.
Bwaite ekalesiya mumugala besiele Yaubada ana tapwalolo yanuwa meuloina koina.
34 Tapwalolo kana logogo kalona mena ilonamwayagili tem sinesineo siya simwanou.
Nige mumugala bwaite yakato sinesineo tatalamwagili siedeedede, bwaite besiele
Mosese ana loina kana edeedede imiyamiya yakato waineliyao tatao ali loina yaulina
mena simiyamiya.
35 Tem nuwanuwali ginauli yabo sineliyan, simwanou sisanasana kanasiga sipileyoi
ali nume mena kabo sineli waineliyao kolili. Kaiwena bwaimwana kaba mwalimwa-
line siya sinesineo temga siedeedede tapwalolo kana sauga koina.
36 Kwabenali. Komiu nige Yaubada wasana namwanamwana kwayawasa-
bagunayan. Boda tupwaliyao siya wasanane sibenali-bagunayan muli mena kabo
komiu.
37 Mwa tem tomo yabo inuwatui yakato iya kana yauyauya ipalopisai o nuwana
tem Yaluyaluwa Tabuna ana yauya koina ikalapowon ilonamwayan tem italam iba,
“Yawasosi nuwatune Paulo ilelelene Yaubada iyamo ana loina.”
38 Na tem nuwatune bwaite isikotanan komiu toekalesiyayao tomone kwasikotanan,
tabu ana walo kwabebenalan.
39 Yagu tali toekalesiyayao, wakepate kaiwe tem kwapalopisai. Na tem tomo
nuwanuwali siedeedede kaina uloi molosili kolili tabu wakakausili.
40 Na iyamo ami tapwalolo kwayapaisowa-namwanamwai miya daumwali mena yo
kana dudulai mena.

15

Yawasosi Yeisu itoloyoiko

1 Yagu tali toekalesiyayao, nuwanuwagu yayanuwapeimiu wasa namwanamwana
kaiwena iyaele mwa tauna kona yaguguyeyanako kolimiu. Wasa namwanamwanane
kwabenalanako yo kaiwena kwayaliyaya mwa sauga bwaite ami meli ikaiweko.
2 Tem wasa namwanamwana iyaele yaguguyeyanako kolimiu kwameliyan sauga
meuloina yo kabo wasane ileboimiu. Na tem wasa uloina yabo kwameliyan kani nige
kana namwanamwa kwalolobai.
3 Wasane tauna kona yakalai yo yayawasayan kolimiu kana nuwatu lalakisosina
bwaite besiele. Keliso iboita ala pwanoli kaiwena besiele Buki Tabu ana walo-masala,
4 sipei salai mena, kaliyate yaiyonana koina mwa itoloyoima boita mena besiele tabe
Buki Tabu ana walo-masala,
5 yo iyawatagili Pita* koina yo tabe iyawatagiliyoi apositoloyao yoli tuwelo kolili.
6 Kabo muli mena sauga kaigeda koina iyawatagili kalakavao tomeli yoli paibi
andeledi na tupwana yoi sibaibaiwa, tupwaliyao siyaele nige naga siboboita na tup-
waliyao siboitako.
7 Mulina mena iyawatagiliyoi Yemesa koina kabo tabe iyawatagiliyoi apositoloyao
meuloili kolili.
8 Ana kaba mwawasi molosi iyawatagiliyoi koliyau. Yo yau yaemala kana tomuliya na
yagu nuwabui ana kaba yatubu nige besiele tomeli meuloili ali nuwabui kana koleya.
9 Kaiwena apositoloyao meuloili kolili yau yakikiu molosi, yau nige yagu
namwanamwa yabo na yakato tomo sikawa-apositolo-yagau kaiwena tauna kona
yau Yaubada ana ekalesiyao yayakamkamnali.
10 Na Yaubada ana mulolo-bwagabwagai-yau koina yo kabona yaemala apositolo
yabo. Ana mulolo lalakina koliyau uwena ipagan mwa yakepate yo yapaisowa kaiwe
kabo apositoloyao meuloili yapaisowa-gabaegili na nige yaboma yagu kaiwe mena
yapaisowai na Yaubada ana katekamkamna koina kaiwe iyeyama yo yapaisowa.
11 Nige kana uloi tem siya siyawasayan o yau yayawasayan na ginauli lalakinaele
mwa tem kwameli tawae kayawayawasayan kolimiu.

Toboita ali toloyoi

12 Kai kaguguyeyan kawaloba, “Keliso boita mena itoloyoimako.” Gubesi mwa komiu
tupwamiyao kwawawalo yakato toboita kani nige sitotoloyoi?
13 Tem toboita nige sitotoloyoi, nige sowana Yeisu boita mena itoloyoi, na iyamo kita
takataiyako itoloyoiko.
14 Tabe tem na Keliso nige itotoloyoima boita mena ama guguye siyamala ginauli
bwagabwaga yo ami meli besiele siyamala ginauli bwagabwaga.
15-16 Yo yaboyoi tem besiele, kani tomo silobaimai kai toyawasa-mwakomwakota
Yaubada kaiwena mwa kayawasa kaba, “Yaubada Keliso ikele-yatoloyoi boita mena.”
Kai kawalo besiele. Na tem Yaubada toboita kani nige ikekele-yatoloyoili kabo ala walo
yakato Yaubada Keliso ikele-yatoloyoi boita mena iyamala mwakota yabo.
17 Na tem Yaubada Keliso nige ikekele-yatoloyoi boita mena ami meli kani nige kiki-
una ileleboimiu, ami pwanoli iyaelemo kolimiu, nige kaba deuli-gabaenna ipapagan.
18 Na tem bwaimwa besiele kabo tomone siya tabe Keliso simeliyan siboita kani kabo
siboita molosi, nige lebo yabo silolobai.
19 Tem ala meli Keliso koina kana namwanamwa talobaiyako bwaite saugane koina
na muli mena nigele, kani tomo meuloili kateli ikamkamna-yagila siba, “Wagitai, simeli
bwagabwaga yawasosi.”
20 Na tomala yawasosi Yaubada Keliso ikeleyatolo boita mena iya toboita meuloili
ibagunayagili yo iya kali tobagubaguna.

---

* **15:5:** Pita esana labuina Sipasa

21 Yo tomo kaigeda ana paisowa kaiwena tomo meuloili boita silobai. Yo besiele tabe
tomo uloina ana paisowa kaiwena mwa toboita ali toloyoi imiyamiya.
22 Kaiwena Adama koina tomo meuloili siboita yo besiele tabe Keliso koina tomo
meuloili sowasowana sitoloyoi yo yawasili miyamiya yaina silobai.
23 Na toloyoi kali sauga simiyamiya. Tauna kona Yeisu iya boita kana toloyoi kana
tobagubaguna, kabo mulina mena ana tomoyao sitoloyoi ana pileyoima koina.
24 Kabo sauganane koina bwaimwa sauga ana kaba mwawasi kani iyawatagilima.
Mwa Keliso Seitani ana loina yo ana kaiwe meuloina kani ikaiwe-gabaegili yo kaba
loina iwolena Tamana koina.
25 Yo Keliso kaiwe meuloina kabo ikaiwe-gabaegili, kaiwena Yaubada inuwatuiyako
yakato Keliso kani iloina kanasiga kana tokalomagigiliwo meuloili ipei-lobiyegili kaena
yaulina mena.
26 Kabo tokalomagigili mulimuliyena kani iyemwawasi-gabaen iya bwaimwana
boita.
27 Kaiwena Buki Tabu iwalo iba, “Yaubada Keliso ipei ginauli meuloina iloinayagili yo
siya simiya kaena yaulina mena.” Kabo yawasosi Bukine ana walo yakato Yeisu ginauli
meuloina kani iloinayagili na nige yakato Keliso Yaubada iloinayan kaiwena Yaubada
iya Keliso ipei ginauli meuloina iloinayagili.
28 Na saugana tem ginauli meuloina iloinayagili mwa iya iboma ipeiyoi Tamana ana
loina yaulina mena yo Yaubada iya ibomamo toloina saesaesosina.

29 Na tem toboita nige sitotoloyoi, kana namwanamwa tawae siya sibabitaiso toboita
kaiweli?† Walo yawasosi, mumuganane siginauli kaiwena ali meli sipei naga toboita ali
toloyoi ipagan.
30 Tabe tem toboita nige sitotoloyoi, tawae kaiwena sauga meuloina ama sauga
kagabaen yo kapeimai kamkamna yo nae kolili wasana namwanamwana kaiwena?
31 Yagu tali toekalesiyayao, yawalo yawasosi kolimiu, komiu yagu kaba gagasa ala
Guyau Yeisu Keliso koina, bwaimwa yainane yawalo yakato kaliyate kaigeda kaigeda
boitamo mangu mena imiyamiya.
32 Tomo tupwali mumugali besiele bwauwa sokasokali siya siyaelete Epeso koina yo
tauna kona sikaleyai yau. Na tem yakaleya yanuwa yaulina nuwatuna kaiwena tawae
kana namwanamwa koliyau? Na tem toboita nige sitotoloyoi, kabo kani tawalo besiele
siya nige tomeli ali walo bwaite, “Takekan yo tanuma yo tayaliyaya lalakina kaiwena
bwaliga kani taboita, kani nige tatotoloyoi.”
33 Tabu kwalalau siya mumugali naenaeli kolili. Tem kalakavao mekalakavao siya
mumugali naenaeli takelabilabin-yagili kani mumugaline naenaenane ipanaisima
kolila yo mumugala namwanamwana itabe-yakwalalele yo mumugala inae.
34 Tauna kona nuwamiu sidudulai na sauga bwaite nuwatu naenaena iwoya-
pwanolimiu. Kwatolo yo kwapileyoima. Sowasowana nuwatu naenaenane
kwasikotanan. Kaiwena tupwamiyao Yaubada kana katai kolimiu nigele. Walo bwaite
yawalowen kolimiu sowasowanamo tem kwamwalimwaline.

Toboita yoli kali koleya toloyoi koina

35 Nuwana tem tomo yabo ineli iba, “Saugana tem Yaubada toboita ikeleyatolo gubesi
kana koleya? Toisabo kwapi yonane koina?”
36 Kabo kani yayamaisa koina yaba, neline neli yauyaulena bwaimwana. Kaiwena
tem patu yabo takumai bwatano mena kani baguna kwapina ipwasa kabo muli mena
ikin yo yawasina ilobai.

† **15:29:** Sauganane koina tomeli tupwaliyao babitaiso sikalai toboita siya babitaiso nige sikakalai kaiweli.

37 Yaboyoi, saugana patune takukumaine nige sowasowana uwena talobai bwatano
mena, iyaele naga patumo koina nuwana witi o pegapega. Naga muli mena ikin kabo
uwena tagitai.
38 Kita patune takumai na Yaubada iya yona iwolena besiele ana nuwatu. Patu uloina
uloina sikin mwa yoli kali koleya uloina uloina.
39 Kabo kaba gite yaboyoi kani yaeyawa yanuwa yaulina ginaulina yo bulibuli
ginaulina kolili. Ginauline yawasili pagapaganna yanuwa yaulina mena yoli yo kali
koleya uloina uloina nige yakato yoli kaigedamo besiele tomo yoli kali koleya uloina
besiele ebaebai siya silolokeikeile kali koleya uloina, siya sievaeva kali koleya uloina,
siya sinunununu tabe kali koleya uloina.
40 Ginauline siya simiyamiya yanuwa yaulina mena yoli ipagan yo kali koleya ipagan
yo ali namwanamwa ipagan, na ginauline siya simiyamiya bulibuli mena yoli uloi
molosi yo kali namwanamwa uloi molosili, nige besiele siya ginauline simiyamiya
yanuwa yaulina mena.
41 Tabe besiele dabwelo kana koleya kana namwanamwa uloina, waikena kana
koleya kana namwanamwa uloina, utu kali koleya kali namwanamwa uloina yo tabe
utu kaigeda kaigeda iboma kana koleya kana namwanamwa.
42 Mwa bwaite besiele saugana tem Yaubada toboita ikeleyatololi sitoloyoi yoli kali
koleya uloili. Na yolane bwaite tamiyamiyane bwaite koina kani nige imimiyayai, kani
sipeili salai mena. Na saugana Yaubada ikeleyatolola kabo miyamiya yaina yawasosi
kani talobai.
43 Yola sipuluili sipwasa na saugana Yaubada ikeleyatolola bwaimwana yola kali
koleya sinamwanamwa. Yo sipuluili bwaimwana yola belubeluna na saugana Yaubada
ikeleyatolola yola mekaikaiwena.
44 Yoli sipuluili siya yanuwa yaulina kwapina, na saugana Yaubada ikeleyatololi siya
bulibuli yoli.
Na tem yanuwa yaulina yona ipagan tabe besiele bulibuli yona ipagan.
45 Buki Tabu iwalo-masalan iba, “Yaubada tau yona bagubagunana iyamayale yo
yawasina iwolena.” Na taune iya Adama. Yo Adama labuina iya sowasowana bulibuli
yona meyawasina iyeyama kolila, iya Yeisu.
46 Yaubada nige bulibuli yona iyeyeyama bagunayan na yanuwa yaulina yona
iyeyama bagunayan. Na naga muli mena kabo bulibuli yona iyeyama kolila.
47 Yaubada yanuwa yaulina bwatanona ikalai yo koina Adama bagubagunana iya-
mayale, na Adama labuina ilobimaya bulibuli mena.
48 Tomiya yanuwa yaulina yoline kali koleya besiele iya yona ilaomaya yanuwa
yaulina koina, bwaimwa Adama. Na siya tomiya bulibuli mena yoline kali koleya
besiele tomone yona ilaomaya bulibuli mena, bwaimwa Yeisu.
49 Sauga bwaite koina kita kala koleya besiele tomone ilaomaya yanuwa yaulina
mena, na naga kani kita kala koleya besiele tomone ilaomaya bulibuli mena.
50 Yagu tali toekalesiyayao, yagu walo kana katai bwaite besiele. Buluma yo kwasine
yona nige sowana ilusae Yaubada ana kaba loina koina kaiwena yola bwaimwana iya
nige miyamiya yaina, koinaele nige sowana silusae yanuwa miyamiya yaina koina.
51 Kwabenali. Yaubada ana nuwatu wadawadamna yabo kani yawalo-masalan
kolimiu. Kita tomeli kani nige tababaibaiwa taboboita‡ na iyamo naga Yaubada yola
waluwaluli kabo iyelima kolila meuloila.
52 Na Yaubada sauga kaigedamo kani iginauli na iyamo imalaesosi besiele manla
taloyagolu yo sauganane bwaimwana bwagigi mwawamwawasina siyui. Bwagigi
ivalam kabo toboita meuloili kani sitoloyoi, nige sowana siboitayoi, yo kita nige
taboboita mekalakavao, Yaubada yola waluwaluli kani iyelima kolila.

‡ **15:51:** Bwaite iwalowalo Yeisu ana pileyoima ana sauga koina.

53 Kaiwena yola bwaitete nige miyamiya yaina besi yo kabo sibui besiele yola
miyamiya yaina. Yo yola bwaite saugane sowasowana siboita yo sibuikeile besiele yola
nige boiboitali.
54 Na sauganane tem yola ibuikeile besiele yola miyamiya yaina nige besiele yola
boiboitana kaiwena Buki Tabu ana walo kani iyamala yawasosi, walo bwaimwana iba,
“Yaubada boita ikaiwe-gabaen yo iyemwawasi yawasosi.”
55 “Boita, toweya am kaiwe besiele? Boita, toweya am malimali besiele?”
56 Kabo boita ana malimali ilaomaya naenaena mumugana koina yo naenaena
mumugana ilaomaya Yaubada ana loina likwaina koina.
57 Na Yaubada tatobalan kaiwena ala Guyau Yeisu Keliso ana boita koina kita nae-
naena mumugana yo boita takaiwe-gabaegili.
58 Kabo yagu tali toekalesiyayao mulomulolomiu, tabu ginauli yabo iwowoya-
pwanolimiu na wakalakisiye yo kwatolo kaikaiwe sauga meuloina koina. Guyau ana
paisowa kwapaipaisowaili kaiwena wakatai ami paisowane Guyau kaiwena siya nige
ginauli bwagabwaga, naga ami paisowane kani uwena iyawatagili.

16

Mulolo kana kalai kaiwena

1 Tauna kona yagu leta koina kwaneli kwaba, “Gubesi mane ama peipeina Yaubada
ana tomoyao toekalesiya dedei Yudiya kaiweli?” Kabo ami neline letane bwaite koina
kani yayamaisa. Waginauli besiele tauna kona yawalo siya ekalesiya dedei Galetiya
koina siginauli besiele.
2 Sabati kaigeda kaigeda koina komiu tomo kaigeda kaigeda mane kwapei-suwalan,
na tem yaiya idudulai koina ipei lalakina na yaiya tem ipolowe koina besi kikiuna
ipei. Manene bwaimwana wakatububun namwanamwai na saugana tem yalaowa tabu
tanuwanuwatu mane tanoina kaiwena.
3 Tomo tupwaliyao wagitesipwaili mane bwaite kana tokayale na saugana tem
yalaowa kabo ekalesiya tobagunao Yelusalema ali leta yalele yo tomoliyaone yawalo-
masalagili. Yo letane kani yaolegili ami mulolone mekanakava silawan Yelusalema.
4 Naga kabo tagitai yo taloina tem idudulai koliyau kabo siya yo yau kalau Yelusalema.

Paulo kabo ilau Kolinita bwaimwana iya Gilisi dedeina mena yo tomo tupwaliyao waloli

5 Yalau naga dedei Masidoniya baguna kabo muli mena yaloutusi yo yayawatagiliwa
kolimiu, bwaite yagu nuwatu besiele.
6 Yayawatagiliwa kabo nuwana mekaukavao komiu tamiyamiya sauga kikiuna ima-
malawe. O nuwana mekaukavao komiu kanasiga tulutulu kana sauga imwawasi na
mesabana kwasaguiyau kabo toisabo dedei yalaui.
7 Nige nuwanuwagu yaloyamulimiu yo yalogabaegimiu. Na nuwanuwagu
mekaukavao komiu tamiyamiya sauga tupwana imamalawe tem Yaubada italam
ana nuwatu besiele.
8 Na ginauli lalakina koliyau nuwanuwagu yamiyamiya bwaite koina Epeso kanasiga
Pentikosi soina kana sauga,
9 kaiwena sauga bwaitete paisowa namwanamwana kana gamwa isoke yawasosi
koliyau. Bwagana kagu tokalomagigili sibaibaiwa bwaite koina na iyamo nuwanuwagu
yamiyamiya.
10 Tem Timoti ilaowa kolimiu ilonamwayagimiu tem kwayogan yo kwayaliyaya,
kaiwena iya Guyau ana paisowa iginaginauli besiele yau.
11 Tabu yabo isisikotanan na kwasagui na tem saugana ilogabaegimiu yo ipiley-
oima koliyau me ana yaliyaya yo besiele me ana nuwa-daumwali. Yo yau elete na
yasanasanaili Timoti kanakavao mekanakavao silaoma.

12 Yo kalakava Apolosa kaiwena, yawalo kaiwe koina yakato kanakavao
mekanakavao silaowa sigitaimiu, na nige itatalam yakato sauga bwaite koina ilaowa.
Tem ana sauga namwanamwana ilobai kabo ilaowa.
13 Wagite-kalatagimiu, kwatolo kaikaiwe ami meli koina, wakatepatu yo wakaiwe.
14 Ginauli meuloina waginaulili me ami mulolo.
15-16 Wakataiyako Setepano me ana bodao siya bagubagunasosili siyamala tomeli ami
dedei Akaya (Gilisi) koina, sitalamwagili sipaipaisowa Yaubada ana tomoyao kaiweli.
Yagu tali toekalesiyayao, yakabi-yakaiwemiu na kwamiya tomo bwaimwana ali loina
yaulina mena. Tabe besiele nuwanuwagu kwamiya toekalesiyao tupwali lalakiliyao ali
loina yaulina mena kaiwena siya sauga meuloina sikepate kaiwe ala paisowane koina.
17-18 Yayaliyaya Setepano, Potunetas yo Akaikas ali laoma kaiwena yo kami mwayaga
iyai koliyau, nige sowana yagitaimiu, na silaoma kabo sikabi-yaliyaya-yagau be-
siele tauna kona sikabi-yaliyaya-yagimiu. Koinaele ilonamwayagila tem takawa-
namwanamwa-yagili.

Walo kaiyon

19 Ekalesiya siya dedei Eisiya koina simulolo kolimiu. Akuila me wainena Pilisila
toekalesiya mekalikavao silologogoma ali nume mena Guyau esana mena simulolo
lalakina kolimiu tabe.
20 Yo tabe besiele kalakavao dedei bwaite koina simulolo kolimiu. Nimamiyao
kwayaga-yagili kamikavao kolili yo kwaemulomulolo-wagimiu kaiwena komiu
Yaubada ana tomoyao.
21 Sauga bwaite kami mulolo bwaitete yaboma nimagu mena yalele yau Paulo
yamulolo kolimiu.
22 Tem yaiya nige ala Guyau imumulolo koina, Yaubada kani iyamaisa. Ama Guyau,
kulaoma.
23 Guyau Yeisu ana mulolo lalakina imiyamiya kolimiu.
24 Yagu mulolo imiyamiya kolimiu kaiwena meuloila Yeisu Keliso ana boda.

Kolinita ali leta labuina
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Paulo ana takikili yaiyonana koina imiyamiya Epeso koina kabo Kolinita ali leta bagubagunana ilele, kaiwena polowe yo esaesae tupwana iyaele ekalesiya kalona mena. Bwagana letane ilele, na iyamo esaesae iyaelemo ilaulau kolili. Koinaele kana koleya besiele Paulo iya ilau kolili sauga kubwakubwana koina kabo ipileyoi Epeso. Laune bwaine koina Paulo mekanakavao Kolinita siemunamunai-yagili yo lotonan naenaena imiyamiya luwaluwalili mena (2:1 yo 13:2). Ipileyoi Epeso koina kabo Kolinita ali leta yaboyoi ilele yo walo kaikaiweli tupwaliyao iwalowegili kolili yo iwaloyasanapuli. Leta labuinane nige kolila, na walonamo Paulo iba 2 Kolinita 2:3-4, 9 yo 7:8-12 koina yo letane iyawasa Taito iya nimana mena.

Epeso ilogabaen ilau Masidoniya polovinsi, bwaine koina kabo Paulo Taito ilobai iya ipileyoimako Kolinita koina (2:12-13 yo 7:5-6). Kabo Taito Paulo ana wasa iwolena yakato tomeliwo Kolinita koina sibaibaiwa siyaliyaya Paulo kaiwena, na iyamo tomeliwo Kolinita tupwaliyao siyaelemo kamwasa naenaena sipaipaisowai. Tabe toyakayakatai tupwaliyao siyawatagiliko Kolinita yo siyaele Paulo ana paisowa sikawakawa-naenae-yani yo sisinasinali yo siba Paulo iya nige apositolo besi, na yakato apositolo yawasosi ele siya. Mwa Paulo leta bwaite ilele iwolena Taito ilokalai nimana mena yo Kolinita tomeliwo iwolegili.

Letane bwaite kalona mena Paulo ibomayoi mumugana yo ana paisowa iedeededeyan (2:12—6:13), besiele ana mulolo yo ana yaliyaya Kolinita kolili kaiwena iwalomasalan. Na toyakayakatai tupwaliyaone ali walo sinasinali kaiwena kainali iyamaisali (Peina 10-12). Yo Paulo iwalo iya kani ilalauyoi Kolinita na igitaili, na iyamo Paulo nuwanuwana esaesaene bwaine tomeliwo siyadudulai-bagunayan kabo muli mena kani ilau kolili. (12:20-21, 13:1-3) Tabe besiele ikawanoi kolili mulolo yabo sikatububu nonowai tomeliwo siya simiya-polowe Yudiya polovinsi koina kali mulolo (Peina 8 yo 9).

1 Yau Paulo, Yaubada ana nuwatu mena yaemala Yeisu Keliso ana tosagenawasa (apositolo). Yau yo kalakava Timoti, leta bwaite kalele yo kayawasayawa komiu Yaubada ana tomeliwo Kolinita koina mekamikavao Yaubada ana tomoyao meuloili Akaya polovinsi koina.
2 Kakawanoi Yaubada Tamala yo ala Guyau Yeisu Keliso ali katekamkamna yo ali nuwa-daumwali katemiu siloya-kalapowonli.

Paulo ana kawatoki Yaubada koina ana saguina kaiwena

3 Yaubada tawaloseyan iya ala Guyau Yeisu Keliso tamana, yo iya kala Tokatekamkamna yo iya kala Tokabiyakaiwe sauga meuloina.
4 Iya tosaguimai yo tokabi-yakaiwemai saugana tem polowe kalobaili, kabo sowasowamai sagune Yaubada iyeyeyamane kolimai koina analiyao siya me ali nuwapolowe kasaguili na kakabiyakaiweli.
5 Bwagana kamkamna lalakisosina kalobai besiele Keliso ilobai, na iyamo kabiyakaiwe lalakina kalobai iya koina.
6 Tem kai kakamkamna, bwaimwa saguimiu yo leboimiu kaiweli. Tem Yaubada ikabiyakaiwemai, bwaimwa kami kabiyakaiwe kaiwena na mesabana wakalakisiye kamkamnaone kolili. Na kamkamnaone komiu kwalobalobaili kai besiele kalobaili.
7 Kakatai kamkamnane kai kalobalobai komiu tabe iyaele kwalobalobai yo tabe ama kabiyakaiwene kalobalobai Yaubada koina komiu tabe besiele iyaele kwalobalobai.

Kabo iya kaiwena mwa ama nuwatu ikaiwe yakato ami kalakisiye koina kani lebo kwalobai.

8 Kamakavao yo dumayao, nuwanuwamai ami wasa kaeliwa saugana kamiyamiya Eisiya dedeina mena, kamkamna lalakili kalobaili na nige sowasowamai kakaiwe-gabaegili, ama nuwatu kaigedamo kani kaboita.

9 Walo yawasosi, sauganane koina boita kana polowe kalotonan katemai mena. Na bwaite lotonanne iyawatagili kolimai na mesabana tabu kabomayoi kamemeli-yagimai, na Yaubadamo kameliyan iya sowasowana toboita ikeleyatololi.

10 Kaba silaene tauna kona kalobai sowasowana koina kaboita na iyamo nigele, ileboimai kaba silaene koina. Na kaba silaene manimai mena silalaoma kani kalobaili na iyamo Yaubada kani ileboimai. Kabo iya koina ama meli kapei sauga meuloina kani iya ileboleboimai.

11 Na komiu sowasowana tabe ami kawanoi mena kwanuwatuimai sagu kaiwena, kabo tomo sibaibaiwa ali kawanoi kaiwemai maisana Yaubada ikatekamkamna-yagimai. Kabo kani meuloili sikawatoki Yaubada koina ana katekamkamna-yagimai kaiwena.

12 Ama kaba gagasa bwaite besiele. Katemai kalo yawasosina mena kakatai mumuga-mai sinamwanamwasosi tomo kolili yo tabe kolimiu. Yaubada manna mena me ama yakasisi kawalo yawasosi kolimiu. Nige kanunuwatu-lau yanuwa yaulina kana sonoga koina, na iyamo ama kaiwe ilaomaya Yaubada ana katekamkamna koina.

13 Tawae letane koina kwayasili na kwalobai bwaimwa iyaele nuwatunane. Nige yaboyoi nuwatu wadawadamna o dididididiuna letane kalona mena.

14 Yo yakatai bwaite saugane koina nige wakakatai namwanamwaimai, na sauga ilalaoma koina kani kabo wakatai namwanamwaimai yakato kai ami kaba gagasa, besiele tem Guyau Yeisu ana pileyoima koina kai tabe ama kaba gagasa komiu.

15-16 Tauna kona yagu nuwatu kwayaliyaya lalakina kaiwegu mwa bwaite kaiwena yagu nuwatu yakato yalaowa kolimiu kabo muli mena yalau Masidoniya polovinsi. Yo yakato tem saugana yavivilama Masidoniya koina kani yalauyoiwa kolimiu, yo koina melabui kabiyakaiwe kwalobai. Yo tabe yanuwatui yakato komiu kwasaguiyau na yalau Yudiya polovinsi. Na iyamo nige yalalaowa besiele yagu walowa tauna kona, na yadudulaimo yalau Masidoniya yo yau elemo naga bwaite koina.

17 Na gubesi ami nuwatu? Kwabatoko tauna kona yawawalone yakato yamwamwakota-yagimiu? Kwabatoko yaedeedede bwagabwaga yakato yagu nuwatu isagena wenoweno besiele yanuwa yaulina tomonliyao ali nuwatu? Kaiwena siya mumugali bwaite besiele. Nuwa-pwatali mena sitalam mwakomwakota siba, “O besiele, o besiele”, na luwali mena sikote imiyamiya siba, “Besi, besi.” Na yau nige mumugagu besiele bwaite.

18 Kabo nuwanuwagu wakatai Yaubada iya towalo yawasosi, yo kai tabe besiele kawalo yawasosi kolimiu. Nige yakato nuwa pwatamai mena kawaloba “O besiele”, na luwamai mena kawaloba “Nigele.”

19 Kaiwena Yaubada Natuna Yeisu Keliso iya towalo-yawasosi, nige nuwa-labulabui koina imiyamiya. Iya kaiwena mwa Sailasa yo Timoti mekaukavao kaguguyeyan kolimiu. Kabo sowasowana ama walo bwaite kwameliyan.

20 Bwagana Yaubada waloyameli sibaibaiwa iwalowegili, na iyamo Keliso ana yawatagili koina meuloili siyamala “O besiele”. Koinaele Yaubada tawaloseyan kai-wena Yeisu Keliso esana mena tawaloba “O besiele”.

21 Yo Yaubada iya komiu yo kai ikabiyakaiwela na tatolo kaiwe Keliso koina. Kita igitesipwaila,

22 yo ana kilakilala ipei kolila yo bwaimwa kilakilalane iwalo-masalagila kita ana tomoyao, yo Yaluyaluwa Tabuna iyeyamako kolila imiyamiya katela mena. Yo

Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe talotonanako mwa koinaele takatai namwanamwai meuloinane Yaubada iwaloyameline kaiwela bwaliga kani takalai.

23 Tauna kona nige yalalaowa Kolinita kolimiu kaiwena nige nuwanuwagu yalaowa na yayokoiyagimiu yo kami polowe yapei. Yaubada manna mena yawalo yawasosi kolimiu.

24 Nige yakato katonatonan kaloina-yagimiu na tawae kwameliyan, kaiwena kakataiyako ami meli koina kwatolo kaiweko. Na katonatonan ami yaliyayane kaiwena kasaguimiu na komiu yo kai tapaisowa toyawa.

2

1 Tauna kona nige yalalaowa kolimiu kaiwena nige nuwanuwagu yalaowa na katemiu yayakamkamna yoi besiele tauna kona yagu laowa bagubagunana koina.

2 Tem yalaowa na yayokoi-yagimiu na nuwamiu sinae, yaiya kani imiyamiya na ikabi-yaliyaya-yagau? Nuwana nigele kaiwena kani kwanuwanae yagu yokoi kaiwena.

3 Iya kaiwena mwa tauna kona ami leta yaleleyawa. Nige nuwanuwagu yalauyoiwa kolimiu na nuwanae kwalobai yagu yokoi-yagimiu kaiwena kabo nuwanae yalobai, kaiwena komiu ilonamwa-yagimiu tem wakabi-yaliyaya-yagau. Yakatai tem yau yay-aliyaya kani yagu yaliyaya mena komiu tabe kwayaliyaya.

4 Saugana letane bwaine yalele yanuwanuwatu lalakina me yagu nuwa-polowe, kabo letane yalele meyagu matalilo. Nige yakato letane yalele na nuwamiu yasibayanae, na iyamo nuwanuwagu wakatai yakato yau yamulolo lalakina kolimiu.

Paulo nuwanuwana Kolinita tomeliwo kalikavane nae ipaisowai ana lopwanone sinuwatu-pwaiki

5 Tomo yabo iyaele luwamiu mena tauna kona nae yabo iginauli yo kaiwena nuwamiu sinae. Nige yawalowalo yakato tauna kona yau nuwagu isibayanae na iyamo komiu meuloimiu o nuwana tupwamiyao nuwamiu isibayanaeli yo katemiu iyakamkamnali. Yawalowalo besiele kaiwena nige nuwanuwagu polowe bwaite yakabi-yalalaki.

6 Tauna kona bodamiune tomone mumugana kwayamaisayako, mwa yawalo kolimiu besi, ana pwanoli maisana ilobaiyako.

7 Sauga bwaite koina ana pwanoline kwanuwatu-pwaiki na wakabiyakaiwe, kisi nuwanae lalakina isibayanae na ilosuwala ekalesiya koina.

8 Koinaele yakawanoi kolimiu ami mulolo kwayakenayan koina.

9 Tauna kona ami leta yaleleyawa yawalo yakato tomone ana pwanoli maisana kaiwena kwayokoiyan, kaiwena nuwanuwagu yagitai tem yagu walo kwaobigai ginauli meuloina koina.

10 Na sauga bwaite tem yabo ana pwanoli kwanuwatu-pwaiki, yau tabe besiele kani yanuwatu-pwaiki. Yo tem tomo yabo ana pwanoli yanuwatu-pwaiki besiele Keliso manna mena yanuwatu-pwaikiyako komiu ami namwanamwa kaiwena.

11 Yapaisowai bwaine besiele na tabu Seitani ana solasola yabo taolena kisi ikabi-kalatagila ana kaiwe koina. Kaiwena iya mumugana yo ana nuwatu takataiyako.

Paulo ana nuwa-polowe Tilowasi koina

12 Saugana yaulisi Tilowasi yakato Keliso wasana yaguguyeyan yalobai paisowa kana gamwa Guyau isokeyako kaiwegu.

13 Yo yagu nuwatu yakato kani kalakava Taito yalobai na yagu wasa iyeyama kai-wemiu na nige yalolobai. Kabo yanuwanuwatu lalakina yo Tilowasi yakawa-kaiyoni kolili na yalaoma bwaite dedeina Masidoniya koina.

Kamwasa waluwaluna kana topaisowao walona

14 Na Yaubada takawatoki koina, kaiwena iya sauga meuloina ibaguna-yagila na
woya takaiwe-gabaen Keliso ana sagu kolila. Yaubada iyapaisowala Keliso kana katai
wasana taluwewasayani dedei meuloina kolili besiele olo bwalaina namwanamwana
yaumai ikalai iyui-takikilan na tomo meuloili sibenalan.
15 Yaubada iyapaisowala taemala Keliso bwalaina na iyui-lawan tomo kolili, siya
silalau lebo kaiwena yo siya tabe silalau boita kaiwena.
16 Yo siya ama walo sisikotanan yo silalau boita kaiwena siya sibenalan bwalaila
kolila boita bwalaina. Na siya sinuwabui ama walo koina yo silalau lebo kaiwena
siya bwalaila sibenalan besiele yawasi miyamiya yaina bwalaina. Kabo analiyao
sowasowali sikaiwe na paisowane bwaite siginauli?
17 Kai nige besiele toyakayakatai tupwaliyao. Siya Yaubada wasana siguguyeyan na
gogo wasawasa tem silobaili. Kai nige tomwakota, Yaubada iya kama toyawasa mwa
kaiwena Yeisu esana mena kawalo yawasosi Yaubada

3

1 Nuwana ama walo kana benali besiele kabomayoi kawalo-seyagimai yoi, wa? Na
nigele, nige kawawalo-seyagimai. Toyakayakatai tupwaliyao sitakikili yo silaoma me
ali leta ali kaba walo-masalagili. Ilonamwayagili siginauli besiele kaiwena siya nige
wakakataili. Na gubesi kai? Ilonamwa-yagimai leta kalokalaili kaba walo masalagimai
yakato kalaoma me ama kaiwe? Nigele, kaiwena kai wakataimaiko.
2 Na kai ama leta nonowana ele mwa komiu ami kaba walo masalagimai, kaiwena
ama paisowa koina kwanuwabui. Komiu mumugamiu yo ami miyamiya iyamala ama
leta silele katemai mena na tomo meuloili sowasowali siyasili na sikilala ama paisowa
uwena kolimiu.
3 Komiu tem tomo sigitaimiu kami koleya besiele leta lelelelena Keliso iya ilele
bwaimwa kai ama paisowa uwena. Nige pen yo ink koina ilelele na Yaubada iya
Yaluyaluwana koina ilele. Nige ilelele veku tabatabana yo sapusapuna koina na ileleya
tomo kateli mena.
4 Kaedeedede besiele bwaite kaiwena Yaubada ikabiyakaiwela Yeisu esana mena.
5 Nige sowasowamai paisowa yabo namwanamwana kaginauli kaboma ama kaiwe
mena na Yaubada ana kaiwe mena mwa paisowane bwaite kaginauli.
6 Iya kaiwe iyeyama kabo sowasowana kaemala topaisowa kamwasa waluwaluna
kaiwena, na kamwasa waluwalunane nige ilalaomaya loina lelelelena koina, nigele.
Na iya ilaomaya Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe mena. Loina lelelelena iya boita
ikalaiyama, na Yaluyaluwa Tabuna iya yawasila ikalaiyama.

Kamwasa waluwaluna kana wasawasa ilalakisosi kabo muli mena Mosese ana loina kana wasawasa

7 Beyabeyana Yaubada loina ilele veku tabatabana yo sapusapuna labui pwatali
mena. Sauganane koina Yaubada mayalena ipanaisi Mosese koina mwa Mosese manna
kana koleya meuloina imayale yo ipigapigabu. Mosese isalulu-taluma koya Sainai
koina na manna kana koleya pigapigabunane tupwana ikwalalele, na iyamo tomo
Isileli nige sowasowali kana koleya simankulakulai kaiwena ipigapigabusosi. Bwagana
loinane boita ikalaiyama na iyamo wasawasa ilalaki imiyamiya.
8 Na Yaluyaluwa Tabuna ana paisowa koina, yawasi ikalaiyama mwa wasawasane
bwaimwana ilalakisosi kabo muli mena Mosese ana loina kana wasawasa.
9 Yaboyoi, loina ana paisowa iya iyatalayagila yo ikawa-naenae-yagila loina ala
likwaina kaiwena yo maisala boita, na iyamo ana wasawasa ipagan. Kabo takatai
kamwasa waluwaluna kana paisowa iya ikatububunagila tadudulai Yaubada manna
mena ana wasawasa ilalakisosi kabo muli mena loina kana paisowa ana wasawasa
kana lalaki.

10 Beyabeyana loina kana wasawasa imiyamiya, na sauga bwaite koina kana koleya
besiele loina kana wasawasa imwawasiko, kaiwena sauga bwaite koina kamwasa
waluwaluna kana wasawasa ilalaki-gabaen.
11 Tabe yaboyoi loinane ana sauga nige imamamalawesosi besiele tabe ana wasawasa
mekanakava. Mwa koinaele takatai kamwasa waluwaluna iya kani imiyayai me ana
wasawasa.
12 Bwaite kaiwena me ama katepatu mwa nige kamamatausi na me ama kaiwe
wasane kayawasa namwanamwai na tem tomo meuloili Yaluyaluwa Tabuna ana
paisowa kana wasawasa mayalena sigitai.
13 Kai nige kagiginauli besiele Mosese iginauli beyabeyana. Kaiwena sauganane
koina kaleko ikalai yo manna kana koleya isuma na mesabana tabu tomo Isileli kana
koleya sigigitai kanasiga pigapigabuna mayalenane kikiuna kikiuna imwawasi.
14 Na siya, tomo Yudiya, bwaimwa Isileli, me ali nuwa-pwanopwano yo kateli sikololo
kanasiga sauga kabona, kaleko bwaine ali nuwatu meuloina ipei-kausi mwa saugana
loina beyabeyana siyasili nige sowasowali nuwali imayaleyan Buki Tabu beyabeyana
ana walo-masala Yeisu ana laoma kaiwena. Kaiwena pei-kaukausine iyaele imiyamiya
na Keliso iyamo sowasowana ikele-gabaen.
15 Beyabeyana koina ilaoma kanasiga kabona saugana tem Mosese ana loina siyasili
pei-kaukausine iyaelemo ali nuwatu meuloina ikaukausi.
16 Na tem yaiya itagelakeile Guyau Yeisu koina kani pei-kaukausine ikele-gabaen.
17 Yo Guyau iya Yaluyaluwa Tabuna. Tem Guyau Yaluyaluwana imiyamiya tomo yabo
koina, tomone bwaimwana iya tomo livalivasina, kaiwena Keliso ilivasiyako Mosese
ana loina panpanna koina.
18 Kita kaigeda kaigeda nige kala koleya kana kokaukausi besiele Mosese, yo nige
ginauli yabo ala nuwatu ikakausi, na iyamo Guyau Yeisu ana wasawasa mayalena pi-
gapigabuna imiyamiya kolila na ipigapigabu. Kita besiele gelasi sauga meuloina Yeisu
kana koleya tayakeyakenayan tomo kolili. Mwa iya ana wasawasa ipanapanaisima
kolila na taemala besiele iya na wasawasane ikinkin sauga meuloina. Kabo Guyau iya
Yaluyaluwa Tabuna ana paisowa kana koleya bwaine besiele.

4

Paulo me ana bodao simiyamiya boita koina uwena ele mwa siya Kolinita yawasili silobai

1 Yaubada ana katekamkamna mena paisowa bwaite iyeyama kolimai, mwa nige
sowasowana kanuwa-belubeluwan.
2 Yo mumugana yauyaule siya tomo siginaginauli wadam mena kai kasikotanagiliko.
Nige kakeke-mwakomwakota o nuwana Yaubada ana walo kabubui-keile. Na iyamo
walo yawasosi mena kaedeedede-yani mwa iya koina kayakenayagimai tomo meuloili
manli mena na kateli mena sowasowana sikatai yakato kai paisowa dudulaina kana
toginauli Yaubada manna mena.
3 Na tem wasana namwanamwana kaguguyeyan na nige imamayale tomo tup-
waliyao kolili bwaimwana kilakilala yakato siya tomoliyaone silalau boita kaiwena.
4 Kaiwena Seitani iya yanuwa yaulina kana taubala mwakomwakotana tomo tup-
waliyao ali nuwatu iula-boniboniyaili. Kabo Keliso, iya mwa Yaubada kana koleya
yawasosi iyakenayagila, ana wasawasa yo wasana namwanamwana mayalena nige
sigigitai yo nige simemeliyani.
5 Yo nige yakato kai kaboma wasamai kaguguyeyan, nigele. Na ama guguye kolimiu
bwaite besiele kawaloba, “Yeisu Keliso iya Guyau yo kai ami topaisowa Yeisu kaiwena”.
6 Sauga bagubagunana koina Yaubada iwalo iba, “Mayale, kuyawatagili na kulala
boniboniyai kalona mena.” Yaubadanane iya mwa ibomamo mayalena ilala katemai

mena. Yo iya mwa ana wasawasa kakatai, wasawasane mayalena kagite-lobai Keliso kana koleya mena.

7 Kai besiele gulewa mosomoso kaba taulina, nige ginauli lalakina, na iyamo wasana namwanamwana bwaimwana ama gogo wasawasana. Gogo wasawasane iyamala ama ketauli katauli katemai mena imiyamiya. Kabo tomo meuloili sigitai wasana namwanamwana ana kaiwe ilaomaya Yaubada koina na nige ilalaomaya kai kolimai.
8 Polowe sibaibaiwasosi simiya-takikilagimai na iyamo nige sikakaiwe-gabae-gimai. Polowene nuwamai siulapwanopwano na iyamo me ama katepatu.
9 Kama tokalomagigili nae siginaginauli kolimai na iyamo nige sauga yabo Yaubada ilologabae-gimai. Sauga tupwana siunuimai na iyamo nige sowasowali yaluyaluwamai sikoyamateli.
10 Sauga meuloina yomai sibelu kikiunamo siboita besiele Yeisu ali unuunuinane, na mesabana Yeisu yawasina imiya-mayale kolimai kama koleya mena kabo tomo meuloili sikatai kaiwene bwaimwana Yeisu ikeleyatoloyoi boita mena iyaele imiyamiya kolimai.
11 Yeisu ana paisowa kaiwena sauga meuloina boita manimai mena imiyamiya na mesabana tomo meuloili sikatai Yeisu ana kaiwe iyaele imiyamiya yomai boiboitali kolili.
12 Kabo ama paisowane kalona mena silae yo boita kalobalobaili na paisowane uwenaele mwa komiu yawasi miyamiya yaina kwalobai.
13 Bwagana polowe lalakili manimai mena simiyamiya na iyamo kagugugugugуye kaiwena ama meli besiele same kana tolele iba, “Yameli, kaiwena mwa wasana yay-awayawasayan.”
14 Kaiwena kakatai Yaubada iya Guyau Yeisu ikele-yatoloyama boita mena, tabe besiele kani ikele-yatolomai Yeisu mekamakava yo ikalaimai katolo-gogo manna mena. Yo komiu tabe mekamakavao.
15 Kabo polowe meuloina siyawayawatagili kolimai komiu ami namwanamwa kai-wena, mwa iyaele tomo sibaibaiwa Yaubada ana katekamkamna silobalobai kabo sikawatoki lalakina Yaubada koina yo sitobali-seyan.

Paulo ana meli koina ipaisowa na nige ana gite koina

16 Kabo nige kanunuwa-belubelu paisowane koina. Bwagana tem yomai sikamkamna o sibelu na iyamo yaluyaluwamai siwaluwalu kaliyate kaigeda kaigeda kolili.
17 Kaiwena kai kanuwanuwatui ama paisowa uwena sauga ilalaoma koina kani wasawasa lalakisosina yo miyamiya yaina kalobai mwa kaiwena ama nuwatu yakato ama polowe sauga bwaite koina nige ilalalaki yo nige simamamalawe.
18 Mwa polowene kalobalobaili sauga bwaite koina nige kagigite-lau kolili. Na iyamo kagite-lauya wasawasane nige sowasowana kagitai naga kana sauga ilalaoma kabo kagitai. Kaiwena ginauli mayale mena kagitagitaili kali sauga sikubwa na ginauline naga ilalaoma iya kani imiyayai.

5

1 Kaiwena sauga bwaite koina kakatai yomai iya ama kaba kelolon yanuwa yaulina mena naga kani itatagwaligwali imwawasi na yomai waluwaluli siyaele bulibuli mena kani Yaubada iyeyama iya ama kaba kelolon miyamiya yaina siya nige tomo nimali mena sigiginauli.
2 Sauga bwaite koina ama kaba kelolonne kalona mena kayaba lalakina. Kabo nuwanuwamai lalakina tem Yaubada ama kaba kelolon bulibuli mena iyeyama bwaimwa yomai waluwaluli kolili iyalikwamai.
3 Na saugana tem iyalikwamai, yaluyaluwamai nige sowasowana sikowakowa.

4 Kaiwena sauga bwaite koina kai iyaelemo kaba kelolonne koina polowe
kalotolotonagili yo kayabayaba. Yo nige yakato nuwanuwamai kaboita yo yomaine
kalololi, nigele. Na nuwanuwamai tem yomai waluwaluli Yaubada iyalikwamai yo
yawasi yonane yomai bwaitete iyaboita molosan.
5 Yaubada ikatububu-nagimaiko na tem yawasi bwaine kakalai. Yo Yaluyaluwa
Tabuna iyeyamako kolimai na mesabana kakatai yawasosi naga yomai waluwaluli
Yaubada iwaloyameliyako kolimai bwaliga kani kakalaili.
6 Kabo sauga meuloina me ama katepatu. Na kakatai yakato saugana kamiyamiya
yomaiwone bwaite kolili kai kama mwayaga iyai Yaubada koina.
7 Kaiwena kai kalaulau meli koina na nige ama gite koina.
8 Kabo yawaloyoi, me ama katepatu, yo nuwanuwa molosimai tem yomai bwaite
kalogabaegili na kalau Yaubada mekamakava kamiya ana yanuwa mena.
9 Kabo ama nuwatu kaigedamo bwaite, Yaubada kakabi-yaliyaya-yani, bwagana
tem kamiyamiya yanuwa yaulina yomaine kolili o tem kamiyamiya mekamakava ana
yanuwa koina.
10 Kaiwena kita meuloila kani tatolo manna mena yo iyatala-yagila. Kita kaigeda
kaigeda kani maisala takalai tawae kala lonamwa yola ana paisowa koina yanuwa
yaulina mena, nuwana naenaena o nuwana namwanamwana.

Yaubada yo tomo ali lolabin wasana Paulo me ana bodao siyawasayan

11 Kai Guyau kana matausi imiyamiya katemai mena, kabo katonan kaiwe tem
tomo kayanuwakoili na sinuwabui. Yaubada ikataimai ama paisowa dudulaina koina
paisowane bwaite kaginaulili. Yo yanuwatui tabe besiele komiu ama paisowane
nuwamiu simayaleyanako.
12 Nige katonatonan yakato kabomamo kawalo-seyagimai manimiu mena. Nigele,
na nuwanuwamai kaedeedede kolimiu ama paisowane kaiwena bwaimwa ami
yai na koina kwatolo na wagagasa kaiwemai. Kabo sowasowana toyakayakatai
mwakomwakotaline kainali kwayamaisali. Kaiwena siya toyakayakataine ali kaba
gagasa tomo kana koleya koina na nige sinunuwatui tomo mumugana kaiwena.
13 Tem tomo meuloili sikawa-yauyaule-yagimai bwaimwa nige tawae yabo kolimai,
kaiwena kai kakatai Yaubada ana nuwatu kapaipaisowai na tem esana kawaloseyan.
Na tem tomo meuloili ali nuwatu yakato kai nige toyauyaule na nuwamai sidudulai,
bwaimwana tabe komiu ami namwanamwa kaiwena, kaiwena kani sitobalanagimiu
tabe.
14 Na Keliso ana mulolo itubalimai na katolo kapaisowa kaiwena. Kaiwena kameli
Yeisu iboita meuloila kaiwela, yo ana boita koina mekalakava taboita toyawa.
15 Iya iboita meuloila kaiwela na mesabana tabu kita tabomayoi ala namwanamwa
kaiwena tanuwanuwatu. Na tatonan tem Keliso takabi-yaliyaya-yani, iya mwa iboita
yo itoloyoi kaiwela.
16 Kabo sauga bwaite koina nige sowasowana kawaloba bwaine tomone mumu-
gana inae o mumugana inamwanamwa besiele tomo yanuwa yaulina mena ali
nuwanuwatu. Tauna kona ama nuwatu Keliso kaiwena besiele tomo yanuwa yaulina
mena ali nuwanuwatu. Na sauga bwaite koina kabo nuwamai sidudulai Keliso kai-
wena.
17 Tem tomo yabo imiyamiya Keliso koina, iya iyamala tomo waluwaluna, yawasi
beyabeyana koina imwawasiko na yawasi waluwaluna imiyamiya koina.
18 Yawasi waluwalunane bwaite ilaomaya Yaubada koina, iya Keliso ana paisowa
koina mwa ikele-yavivila-yoilama iya koina. Na Yaubada ama paisowa iyeyama na
tomo kayalolabinyoili Yaubada mekalikava ama paisowa koina.
19 Kabo tomo ali wasa kaolena bwaite besiele. Keliso iyamo koina tomo yanuwa
yaulina Yaubada ikele-yavivilali mekanakavao simiya toyawa na tomo ali pwanoli

meuloili ipeili dagelana mena. Yo ama paisowa iyeyamako bwaimwana lolabin wasana kayawasayan.
20 Kabo Keliso wasana kayawasayan kolimiu besiele Yaubada iyapaisowamai na kai kaedeedede kolimiu yo kakabi-yakaiwemiu Keliso esana mena kawaloba, “Gamwa-panapanawa kwalopei na kwapileyoima mekamikava Yaubada wakawa-elieliyam.”
21 Keliso iya tonamwanamwa, nige ana pwanoli yabo. Na kita ala namwanamwa kaiwena mwa Yaubada ala pwanoli meuloili ipeili Keliso koina kelose koina yakato iya tonaenaena na kita besiele tonamwanamwa manna mena kaiwena tamiyamiya Keliso koina.

6

1 Kai mekamakava Yaubada kapaisowa toyawa mwa kakabiyakaiwemiu bwaite besiele. Yaubada ana katekamkamna wakalaiyako, kabo tabu iyayamala ginauli bwagabwaga.
2 Yaubada ami valam lebo kaiwena kani ibenalan besiele beyabeyana tomo Isileli ali valam ibenalan. Kaiwena Yaubada iwalo kolili iba, “Kana sauga yawasosi koina ami valam yabenalagili. Na lebo kana kaliyate koina yaleboimiuko.” Kabo komiu Kolinita kwabenali. Sauga bwaitete iya Yaubada ana katekamkamna kana sauga, Yeisu Keliso kwameliyan, kaiwena kaliyatene kabona ana lebo kana kaliyate.

Yaubada ana paisowa mumugana yo ana kalakisiye walona

3 Kabo tomo ali lau Guyau koina nige kakakausi kisi tomo ama paisowa sikawa-naenae-yani.
4 Na ama paisowa meuloina kolili kayakenayagimai tomo kolili yakato kai Yaubada ana topaisowao. Kabo kamkamna polopoloweli yo tomo ali paisowa naenaena kolimai kakalakisiye-yagili,
5 yo sauga meuloina mumugamai idudulai bwagana siunu-gwalagwalai-mai, sipeimai nume pan mena, yo ali boda siginaulili sikasokasoimai yo sitawoimai, yo nima kana paisowa koina kapaipaisowa yo me ama kamnanae yo nige kakekeno namwanamwa yo guliyam kalobai.
6 Sauga meuloina katonan kaiwe tem mumugamai idudulai, ama katai imiyamiya wasana namwanamwana kaiwena, me ama kalakisiye, mumugamai inamwanamwa kamakavao kolili, Yaluyaluwa Tabuna iya ikabi-yakaiwemai, yo me ama mulolo lalak-ina,
7 me ama meli wasa dudulaina kaguguyeyan yo Yaubada ana kaiwe koina ka-paipaisowa. Tem saugana kakaleya Seitani koina mumugana namwanamwana iya ama kaleya kelepana ulaulamai mena yo iya tabe ama ebeu gegebamai mena.
8 Kai Yaubada kaiwena kapaipaisowa kabo tomo tupwaliyao siyakasisi-yagimai yo tupwaliyao sisinalimai, tupwaliyao sikalomagigi-lagimai yo tupwaliyao sitobalanagi-mai. Yo tomo tupwaliyao siba yakato kai tomwakota na iyamo kai towalo yawasosi.
9 Tomo tupwaliyao sipaisowai kolimai yakato kai nige esamai ipapagan paisowa bwaite koina, na iyamo tomo sibaibaiwasosi sikataimai. Sauga meuloina boita mani-mai mena, na iyamo kai ele kamiyamiya. Siunuimai kikiunamo kaboita na iyamo nige kaboboita.
10 Bwagana nuwamai sinae kama polowe kaiweli na iyamo sauga meuloina me ama yaliyaya, kai tobubutuma na iyamo tomo sibaibaiwasosi kasaguili yaluyaluwa ana dedei koina. Nige ama gogo sipapagan na iyamo ginauli meuloina sowasowamai kolimai simiyamiya.
11 Komiu Kolinita ginauli meuloina kawalowenako kolimiu. Nige ginauli yabo kawawadam kolimiu kaiwena katemai kasokeliko kolimiu yo kamuloloimiu.

12 Kami katekamkamna katemai mena nige kaba kausina na komiu kwabomamo
wakausimiu kolimai.
13 Kani yawalowalowa kolimiu kaiwena komiu besiele yau yaboma natuguwao.
Sowasowana katemiu kwasokeli na kwamulolo kolimai besiele kai kaginauli kolimiu.

Paulo Kolinita tomeliwo iyanuwapeili siya nige tomeli kaiweli

14 Tabu siya nige tomeli mekamikavao kwayayaboda kaigeda na paisowa yabo
mekamikavao kwapapaisowa toyawai. Kaiwena inae. Gubesi, sowasowana
namwanamwa yo naenaena sipaisowa gogo? Nigele. Sowasowana mayale yo boniyai
simiya kaigeda? Nigele.
15 Sowasowana Keliso yo Seitani sikawa-elieliyam yo simiya namwanamwa? Nigele.
Sowasowana siya tomeli yo siya nige tomeli ali nuwatu kaigeda? Nigele.
16 Gubesi, sowasowana tatapwalolo Yaubada koina yo kokotomo kolili nume tabu
kaigedana koina? Nigele. Kaiwena kita Yaubada meyawasina ana Nume Tabu, besiele
Yaubada ana walo iwalowen iba, “Yau kani yamiyamiya kolili yo yalaulau luwali mena.
Yo yau ali Yaubada yo siya siyamala yagu tomoyao.
17 Kabo kwalogabaegili kwamiya-suwala kolili.” Yo tabe Yaubada iwaloyameli kolila
bwaite besiele iwaloba, “Tem ginauli siya dumdumsosili mangu mena nige wakakabi-
tonagili kani yakalaimiu kwaemala yagu tomoyao,
18 yo yau kani yaemala tamamiu na komiu kwaemala natuguwao.” Bwaite Yaubada
Tokaiwesosi ana waloyameli kolila.

7

1 Na waloyameliwa kabona yawawalowegiliwa Yaubada iwalowegiliko kaiwela. Kabo
sowasowana mumugana naenaena meuloina siya yola yo yaluyaluwala
sikabikabi-yabikili tasikotanagili na taemala tomo kapwakapwali. Yo tabe
sowasowana tatonan kaiwe tem sauga meuloina me ala yakasisi yo mumugala
idudulaisosi Yaubada manna mena.

Paulo ana yaliyaya Kolinita tomeliwo kaiweli

2 Yagu elieliyamwao mulomulolomiu, katemiu kwasokeli na kwamulolo kolimai, kai-
wena nige tomo yabo koina mumugamai inanae, nige tomo yabo kawowoya-pwanoli,
yo nige tomo yabo kayayanuwakoi na ana gogo kakakalai.
3 Yo walone bwaite yawalowen nige yakato kami lotonan yasibayanae, na yawaloko
kolimiu kaiwena komiu kami nuwanuwatu ilalakisosi katemai mena mwa bwagana
tem boita o tem namwanamwa bwai mekamakavao komiumo.
4 Yameliyagimiu lalakina yo sauga meuloina komiu yau kaba gagasa yo kabiyakaiwe
lalakina yalobalobai kolimiu. Mwa bwagana tem polowe sibaibaiwa kalobaili me ama
katepatu yo me ama yaliyaya lalakina kaiwemiu.
5 Saugana kalaoma kamiyamiya Masidoniya koina, na Taito kasanasanai, nige ama
kaiyawasi yabo kalolobai. Polowe uloina uloina silaolaoma kalobalobaili. Yomai kolili
kamkamna kalotonagili, yo matausi lalakina imiyamiya katemai mena.
6 Me ama nuwa-polowe, na iyamo Yaubada iya tonuwa-polowe ikabi-yakaiweli kabo
Taito iyeyama kolimai. Saugana Taito iyawatagili kolimai Yaubada ana kabi-yakaiwe
kalobai kaiwena mwa kayaliyaya lalakina.
7 Ana laoma kaiwena kayaliyaya yo tabe ana walo kolimai kaiwena kayaliyaya.
Iwawalo yakato komiu nuwanuwamiu lalakina tem yaboeyagimiu. Tabe iwaloba
nuwamiu sinae ami paisowa naenaena kaiwena yo katemiu iwedowedoli
nuwanuwamiu kwasaguiyau. Mwa wasane kaiwena yayaliyaya lalakina.
8 Ami leta tauna kona yalele yo yayawasayawa kolimiu. Saugana kwayasili
nuwamiu sinae kabo wasamiu tabe yabenalan mwa yau tabe me yagu nuwanae. Na

komiu ami nuwanaene sauga kubwakubwanamo kabo yagu nuwanaene sauga bwaite imwawasiko,
9 yo yayaliyaya. Nige yakato kami lotonan yasisiba-yanaene kaiwena mwa yay-
aliyaya na yagu yaliyaya yaina bwaite. Yaubada ami nuwanaene koina iyanuwabuimiu
yo ami lopwano kwanuwa-mayaleyan. Kabo ama yokoi-yagimiune koina nige kasisiba-
yanaemiu na kasaguimiu.
10 Siya nige tomeli nuwanaene kolili nige sinunuwabui iyamala ali kaba boita. Na
kita tomeli kolila ala nuwanae tupwaliyao kolili Yaubada iyanuwabuila, ala lopwano
nuwala imayaleyan, yo lebo talobai. Mwa bwaite nuwanaene iyamala ala kaba
namwanamwa yo isaguila.
11 Kabo wagitai tawae iyawatagiliko. Yaubada ami nuwanaene iyapaisowa
katemiu mena na uweliyao namwanamwali siyawatagili yawasimiu koina. Kabo
nuwanuwamiu lalakina tem paisowa namwanamwali waginaulili, yo nuwanuwamiu
mumugamiu idudulaisosi na tomo sigitai yakato nige kami yakewa yabo. Yo iyaele mwa
tomone ana pwanoli kaiwena kwayokoiyanako kisi naene bwaimwana isibayanaemiu.
Tabe uwena yabo bwaite, nuwanuwamiu lalakina tem yaboeyagimiu kabo katemiu
siwedowedoli yo ami nuwatu lalakina tem kwasaguiyau. Tabe wakepate kaiwe tomone
tem ana pwanoli maisana ilobai. Mwa ami paisowa meuloina iwalo-masalagimiu nige
komiu ami pwanoli. Na uweliyaone bwaite siyaele siyawatagiliko kolimiu.
12 Tauna kona ami leta yalele yo yayawasa ilaowa kolimiu. Nige yakato letane yalele
na pwanoli toginaulinane yaguguyai o pwanoli ana kaba paisowaina tomonane yakabi-
yaliyaya-yan. Nigele. Na letane yalele kaiwena nuwanuwagu lalakina wagitai yakato
kwamulolososi kolimai Yaubada manna mena.
13 Kai kayaliyaya lalakina kaiwena uweliyao sibaibaiwa siyawatagiliko kolimiu.
Tabe kayaliyaya lalakina kaiwena meuloimiu Taito kwayogan yo wakabi-yaliyaya-
yan.
14 Tauna kona yawalo-seyagimiu Taito koina kabo muli mena ilaowa kolimiu. Me ami
yaliyaya kwayogan yo mumugamiu namwanamwana koina besiele kwapaisowai mwa
yagu walowa kaiwena nige yamwamwalimwaline. Kabo ama tobalanagimiu kaiwena
iyamala yawasosi. Yo tabe besiele ama walo meuloina kolimiu iyamala walo yawasosi,
nige sauga yabo kamwamwakota-yagimiu.
15 Taito ama wasa iyeyama yakato me ami yakasisi yo me ami matausi lalakina ana
walo meuloina kwabenalan, kaiwena mwa kami katekamkamna koina ilalakisosi.
16 Bwaite sauga yagitai walo yawasosi kwanuwabuiko mwa sowasowana yameliyag-
imiu.

8

Paulo Kolinita ikabiyakaiweli me ali kate-talam mulolo sikatububun

1 Kamakavao yo dumayao, bwaite sauga nuwanuwamai komiu Kolinita ami wasa
kaeyawa yo kayanuwapeimiu tawae siya tomeliwo Masidoniya siginauli Yaubada ana
katekamkamna kolili kaiwena.
2 Bwagana polowe lalakili sibaibaiwasosi silobaili yo sibubutumasosi na iyamo me ali
yaliyaya mulolo lalakina sipei.
3 Yo yawalo yawasosi kolimiu, tawae sowasowali sipei mulolo kaiwena sipeiyako na
iyamo sietulanyoi sipei. Nige tomo yabo iwawalo-tubalili na sigiginauli, sibomamo ali
nuwatu mena mwa siginauli.
4 Sikawanoi kaiwe kolimai na tem Yeisu kana tomeliwo Yudiya polovinsi koina kali
sagu sikatububun. Sikataiyako tomeliwo siya dedei tupwaliyao mulolo sipeiyako. Mwa
katalam.
5 Kai ama nuwatu yakato kani ali mulolo tupwanamo sipei. Na iyamo ali paisowane
koina ama nuwatuwa ilalaki-gabaen, kaiwena baguna sibomayoi siyakasisi-yagili yo

me ali kate-talam yawasili sitalamwan Guyau koina yo mulolo lalakisosina sipei. Yo tabe besiele yawasili sitalamwan kai kolimai besiele Yaubada ana nuwatu.
6 Kabo kakawanoi Taito koina tem ipileyoiwa kolimiu na iyanuwapeimiu yoi mulolo tanoina kaiwena. Kaiwena iya beyabeyana iedeedede kolimiu tem sowasowana siya tomeliwo Yudiya polovinsi koina kwasaguili.
7 Ginauli meuloina kolili komiumo wakaiwesosi, kaba gite bwaite, meli koina, ami edeedede guguye koina, katai koina, ami kepate koina yo ami katekamkamna kolimai kaiwena. Mwa tabe yaboyoi sowasowana wakaiwe mulolo kana pei koina, bwaine Yaubada ana kaba yaliyaya.
8 Nige yakato yawalo kolimiu na kwapei. Na iyamo yayanuwapeimiu siya Masidoniya nuwanuwasosili ali mulolo sikatububun. Na bwaite kamwasane koina sowasowamiu ami meli kanna iyawatagili na tomo sigitai yo sikawa-yawasosi.
9 Ala Guyau Yeisu Keliso ana mulolo lalakisosina wakataiyako. Iyamo towasawasa na komiu kaiwemiu mwa ilobima iyamala tobubutuma yo isaguimiu komiu kwaemala towasawasa kaiwena wasana namwanamwana wakalaiyako.
10 Bolime imwawasiko koina komiu Kolinita mwa mulolone nuwanuwamiu kwapei-bagunayan kabo muli mena tomeliwo dedei tupwaliyao ami nuwatu wasana sibenalan. Na iyamo nige naga ami mulolone kwaemwawasi.
11 Na yawalo kolimiu mwayamwayau kwaemwawasi, besiele tauna kona katemiyao siwedowedoli yo nuwanuwasosimiu tem kwamulolo. Tawae kolimiu imiyamiya sowa-sowana kwaolena.
12 Tem nuwanuwamiu kwamulolo, na tawae kolimiu imiyamiya kwaolena. Yaubada nige inuwanuwatu ami mulolo kana lalaki yo kana kikiu kaiwena. Na bwaimwanamo tawae imiyamiya kolimiu nuwanuwana kwaolena. Tem tawae kolimiu nige ilalalaki bwaimwa nige tawae yabo.
13 Nige ama nuwatu besiele tem komiu polowe kwalobai na kamikavao imalamalae kolili, na nuwanuwamai ele mwa tem meuloimiu kwatoyatoyawa.
14 Sauga bwaite koina gogo wasawasa sibaibaiwasosi kolimiu, kabo sowasowana tomeliwo sibubutuma Yudiya polovinsi koina kwasaguili. Sauga muli mena tem komiu wakubwa, kabo siya ali gogo wasawasa koina kani sisaguimiu. Na koina kwatoyatoy-awa.
15 Kabo nuwanuwagu meuloimiu kwamulolo besiele tawae imiyamiya kolimiu yo katemiu kwasokeli kaiwena bwaine toyatoyawane kaiwena Buki Tabu iwaloba, “Tomone siya lalakina sitanoi sowasowali yo siya sitanoi kikiuna siya tabe sowasowali.”

Taito mekanakavao silau Kolinita koina sisaguili mulolo sikatububun

16 Yakawatoki Yaubada koina kaiwena kami nuwanuwatu ipeiya Taito katena mena yo nuwanuwana lalakina isaguimiu besiele yau yanuwanuwatu kaiwemiu.
17 Taito kakawanoiyan yakato ilaowa igitaimiu mwa italam. Kaiwena iya nuwanuwana lalakina tem isaguimiu koinaele iya ibomamo ana nuwatu mena mwa ilaowa kolimiu.
18 Tabe kalakava yabo italam mwa Taito mekanakava silalaowa Kolinita kolimiu. Iya ana paisowa wasana namwanamwana kana toyawasa iya tomeliwo meuloili sikatai yo sitobalan.
19 Tomone bwaite ilalaowa Taito mekanakava tomeliwo dedei bwaite koina sigite-sipwaiyako naga kani mekamakava katakitakikili yo mulolone bwaite kakalai kalawan Yelusalema koina Yudiya tobubutuma kolili. Paisowane bwaite kaginaginauline yaina nuwanuwamai Guyau kana tobali ilalaki yo tomo sikatai yakato nuwanuwamai lalak-ina tomeliwo kasaguili.
20 Iyamo kakatewakaka kisi tomo ama gitekalatan mane lalakina bwaite kaiwena sikawa-naenae-yani. Iya kaiwena mwa kalakavane bwaite iya kayogan mekamakava kalau.

21 Kakepate lalakina tem paisowa namwanamwana kaginauli, nige yakato Guyaumo
manna mena nigele, na tabe tomo meuloili manli mena.
22 Besiele tabe kalakava yaiyonana mekalikava kayawasa silalaowa Kolinita kolimiu.
Iya sauga sibaibaiwa kolili paisowa uloi uloi kolili kagitai ana yaliyaya ilalakisosi
nuwanuwana lalakina esagusagu. Yo sauga bwaite koina imeliyagimiu yakato komiu
kani mulolone kwapaisowa namwanamwai kabo me ana yaliyaya kani isaguimiu.
23 Na Taito iya yagu tali topaisowa mekaukava kapaipaisowa kaiwemiu. Yo kalaka-
vane labuine tomeliwo meuloili bwaite koina esali mena sikeleisinagili na siyawasali
Taito mekalikava na sisagui. Siya ali paisowane koina Keliso esana ikinkin.
24 Kabo nuwanuwagu kwayoganli yo ami katekamkamna uwena kwayakenayagili,
kabo tomeliwo dedei meuloili sigitai na sikatai ama tobalanagimiu iyamala yawasosi.

9

Paulo ikabiyakaiweli ali mulolo mwayamwayau sikatububun kisi meuloili simwal-imwaline

1 Nige sowasowana yalele mamalawe na yawalo-kalakailimiu Yeisu ana tomoyao
Yudiya polovinsi koina kali sagu kaiwena.
2 Kaiwena yakataiyako komiu nuwanuwasosimiu kwasagu. Tauna kona yawalo
Masidoniya tomeliwo kolili yawaloba, “Wagitai, bolime imwawasiko siya tomeliwo
Kolinita siyatubuko ali mulolo sipeipei kaiwena kateli siwedowedoli nuwanuwali
lalakina tem mulolo sikatububu siya tomeliwo sibubutuma Yudiya polovinsi koina
kaiweli.” Na yagu walo kolili iyanoili yakato siya tabe nuwanuwali siginauli besiele.
3 Kabo kalakavao yoli yaiyona kani yayawasali silaowa kolimiu na mulolone
wakatububunan, kaiwena nige nuwanuwagu yagu tobalanagimiune iyamala gin-
auli bwagabwaga. Kaiwena kikiunamo yalaowa kolimiu mulolone yakalai tem
wakatububunanako besiele yagu walo Masidoniya kolili.
4 Tem Masidoniya tomonliyao tupwaliyao mekaukavao kalaowa na silobaimiu nige
wakakatububu kani yau yo Timoti ama tobalanagimiu kaiwena kamwalimwaline. Yo
komiu tabe kani kwamwalimwaline.
5 Koinaele mwa yanuwanuwatu tem kalakavao bwaite yoli yaiyonane
yayawasali sibagunawa kolimiu na sisaguimiu mulolone bwaimwa kwawalo-
yameliyako wakatububunan. Na saugana yayawatagiliwa kolimiu mulolone iyaele
wakatububunanako yo tomo sikatai mulolo bwaimwa kwapeine ami kate-talam koina
kwapei na nige yakato yawalo-tubalimiu.

Paulo ikabiyakaiweli me ali kate-talam na mulolo lalakina sipei

6 Walone bwaite kwanuwatu-kalatani. Tem yaiya na ipelipeli kikiuna ana kelikeli
ikikiu, na tem yaiya na ipelipeli lalakina ana kelikeli ilalaki.
7 Besiele komiu kaigeda kaigeda, tem yaiya nuwanuwana iyauya iya iboma inuwa-
tuiyako katena mena. Saugana tem kwayauya tabu me ami nuwanae yo tabu samalulu
mena kwayayauya. Tem tomo me ana yaliyaya iyauya, Yaubada kani imulolo tomone
koina.
8 Yaubada iya katena sokesokena mwa sowasowana ginauli tawae koina wakubwa
kani iyeyawa me kana etulan. Mwa sauga meuloina ginauli meuloina sowasowamiu
yo kani kwalobai tupwa ilalaki. Tem tupwana ilalaki kolimiu, ee sowasowamiu
kwayauyan kamikavao kolili yo kwasaguili.
9 Besiele Buki Tabu ana walo iba, “Tomo namwanamwali me ali kate-talam ali mulolo
siwolena tobubutuma kolili. Nige sowana Yaubada ali paisowa namwanamwana
inuwa-gabaen.”
10 Yaubada like iwolena totano paisowa kolili yo sipeli na Yaubada iyakin iuwe
uwenane kekan kaiwena. Mwa Yaubadane iya mwa ami like lalakina iyeyawa kolimiu,

yo iyakin ami paisowa namwanamwana uwena ilalaki kaiwena ami mulolo peina koina me ami kate-talam.
11 Iya kani iyamasulimiu na mesabana ami kate-talam ikinkin na ami mulolo ilalalaki sauga meuloina. Kabo saugana tem kayawatagili ami mulolo kaolena Yudiya kolili kani meuloili sikawatoki Yaubada koina ami mulolone kaiwena.
12 Ami mulolo kaiwena ginauli namwanamwali labui kani siyawatagili. Toeoma, bwaimwa tomeliwo Yudiya polovinsi koina, kani kali sagu silobai me ali yaliyaya. Tabe kani sikawatoki lalakina Yaubada koina ami paisowa namwanamwana kaiwena.
13 Ami meline uwena iyawatagili iyaele mwa ami paisowa namwanamwali koina iwalo-masalan. Kabo kani tomo meuloili Yaubada sitobalan. Kaiwena Keliso wasana namwanamwana kwameliyan yo kwaobigai mwa me ami kate-talam ami mulolo kwapei Yaubada ana tomoyao kaiweli yo besiele tomo meuloili kaiweli.
14 Yo siya toeomane saugana kali sagu silobai kolimiu kani kaiwemiu sikawanoi Yaubada koina yo kami katekamkamna kani imiyamiya kateli mena, kaiwena Yaubada ana mulolo koina wakalapowon.
15 Yaubada tatobalan ana mulolo lalakina kaiwena, mulolone kana lalaki nige sowala tawalowen.

10

Paulo Kolinita iyakenayagili yakato iya me ana kaiwe

1 Na tomo tupwaliyao siedeedede kaiwegu siba, “Saugana tem Paulo imiyamiya kolila imatamatausi yo iedeedede me ana katewakaka. Na tem saugana kana mwayaga iyai kolila kabo ala leta kolili iedeedede me ana katepatu yo ana edeedede sikaiwe.” Na Keliso ana nuwalobi yo mumugana bigana mena yau Paulo yakawanoi kolimiu yagu walo kwabenalan.
2 Yo yakawanoi kolimiu saugana tem yalaowa wagite-kalatagimiu na tabu mumugamiu kaiwena na yagu walo ikakaiwe kolimiu. Yo yakatai sowasowana yagu walo ikaiwe kamikavao tupwali kolili, siya sietaetalapili-yagimai siwawalo yakato kai yanuwa yaulina kana nuwanuwatu koina kalaulau.
3 Walo yawasosi kamiyamiya yanuwa yaulina mena na iyamo nige yanuwa yaulina kana nuwatu koina kakakaleya.
4 Ama kaba kaleya nige besiele yanuwa yaulina kana lokaleya, na ama kaba kaleyane ana kaiwe ilaomaya Yaubada koina, yo sowasowana tokalomagigili ali kaba miya kaikaiwena isibayanae.
5 Nuwatu mwakomwakotali yo walo tanasaesae kakele-gwaligwali, siya tomo ali kaba tupa na nige Yaubada kana katai imiyamiya kolili. Tomo ali nuwatu meuloina kakabikalatagili yo kapanli, na tem Keliso ana nuwatu siobigai.
6 Yo saugana tem ama walo meuloina kwaobigai kabo kai kakatububu na siya analiyao nige ama walo sibebenalan kakalaili yo loina kolokololoili kaolegili.
7 Ami lopwano ele bwaite. Sauga kubwakubwana koina ginauli wagitaili manimiu mena yo kwabenalagili tenamiu mena simwakota-yagimiu ami nuwatu siya tomo namwanamwaliyao na iyamo nige wakakatai mumugali yawasosi. Tem tomo yabo luwamiu mena inuwatui yakato komiumo Keliso ana topaisowao iya ilopwano, kaiwena kai tabe Keliso ana topaisowao besiele komiu.
8 Walo yawasosi, Guyau kaiwe iyeyama kolimai yo kapaisowa mwa sowana kaiwene kaiwena tupwana kawalo-gagasa kaiwemai, kaiwena kaiwene Guyau iyeyama kolimai ami meli kaba kabina na nige yakato kaba kele-gwaligwalimiu, mwa koina nige sowana ama walo-gagasa kaiwena kamwalimwaline.
9 Tabu kwanunuwatui yakato yayamatausagimiu yagu letaone kolili.

10 Kaiwena tomo tupwaliyao luwamiu mena sietaetalapili-yagau siba, “Paulo ana
edeedede ana leta kolili sikaiwe yo sipolowe na saugana tem tomonane tagitai manla
mena nige ana kaiwe ipapagan yo iya toedeedede bwagabwaga yawasosi.”
11 Na toetaetalapili-yagaune sowasowana sikatai yakato saugana tem kalaowa
kolimiu kani kaginauli besiele tawae yalele ami letane kaloli mena na yagu kaiwe
silotonan.
12 Toyakayakatai mwakomwakotaline sibomamo sikawa-namwanamwa-yagili
kolimiu. Na kai nige sowasowana kaboma kakeleisinagimai na yakato siya yo kai
katoyatoyawa, nigele. Nige ilolonamwa-yagimai kamwakota yo kagagasa besiele siya.
Kaiwena sibomamo mumugali siwalowalo-yapatu ali tali tomoyao mumugali kolili yo
sibomamo kali kawa-namwanamwa siwalowalowen. Na tomalaele siya toyauyaule.
13 Kai nige sowasowamai kabomamo kawalo-seyagimai, na kawalowalomo tawae
Yaubada iyeyama kolimai kapaisowai, yo ama paisowane kalona mena yabo ele mwa
komiu Kolinita kasaguimiu.
14 Kaiwena beyabeyana kai kalaowa kolimiu yo wasana namwanamwana
kaguguyeyan kolimiu yo ama guguye koina kwanuwabui yo ama kaba gagasa iyaele
mwa kwanuwabuiko. Nige sowana kama tokalomagigili siwaloba, “Paulo me ana
bodao sigagasasosi.” Nigele.
15 Yo nige kagagagasa tomo uloili ali paisowa kaiwena yakato siya ali paisowane kai
ama paisowa. Bwaite mumugane siya toyakayakatai mwakomwakotaline mumugali.
Na ama nuwatu ikaiwe yakato ami meli iyaelemo ikinkin, mesabana kwasaguimai yo
ama paisowane kolimiu ikin ilalalaki na idebalala Kolinita dedeina mena.
16 Kabo nuwanuwamai wasana namwanamwana kaguguyeyan dedeina siya
simiyalau Kolinita dedeina tete yalasi kaiwena nige sauga yabo toguguye yabo ilalau
dedeinane koina. Nige nuwanuwamai kalau yanuwane siya kalakavao sipaisowako
kolili na mwakota mena kawalo-seyagimai ali paisowa uwena koina.
17 Na Buki Tabu ana walo bwaite besiele iba, “Tem yaiya nuwanuwana iwalo saesae
sowasowana Guyau ana paisowa kaiwena iedeedede yo Guyau esana ikeleisinan na
tabu iboma esana ikekeleisinan.”
18 Tem tomo sibomamo esaliyao sikeleisinagili bwaimwana ginauli bwagabwaga
Yaubada manna mena. Na tem Guyau Yeisu tomo yabo esana ikeleisinan bwaimwana
ginauli yawasosi Yaubada manna mena.

11

Paulo ikatewakaka kisi toyakayakatai mwakomwakotali Kolinita tomeli siwoya-suwalagili

1 Nuwanuwagu tem wakalakisiye-yagau yagu edeedede nagamo ilaulau. Bwagana
yagu walo kwabenalagili besiele toyauyaule ali edeedede, na iyamo wakalakisiye-
yagili.
2 Yau nuwanuwagu lalakina komiu kabo yakepate kaikaiwe kaiwemiu, besiele tabe
Yaubada nuwanuwana lalakina komiu. Yayakawalulu-wagimiuko tokasole tau kaigeda
koina, bwaimwana iya Keliso, mwa nuwanuwagu yakalaimiu komiu Kolinita kwalau
iya koina, besiele vesala waluwaluna yaolena-lawan tau koina ikasolanan.
3 Na yakatewakaka-yagimiu kisi besiele Seitani imwakota-yagimiu besiele kaba
yatubu koina weso ana sonoga mena Ibe imwakotayan. Kaiwena nige nuwanuwagu
Keliso kana mulolo yo ana paisowa kana yakasisi katemiu mena ikwalalele.
4 Na kategu iwakaka-yagimiu kaiwena yabenalanako yakato sauga bwaite koina
toyakayakatai uloiliyao silaowa yo ali walo koina mwayamwayau kwameliyagili. Siya
toyakayakataine ali yakayakatai Yeisu kaiwena nige idududulai yo nige besiele kai kagu
guguyeyan. Yo ali yakayakatai Yaluyaluwa Tabuna kaiwena nige idududulai yo nige

besiele iya tauna kona wakalai kai kolimai. Ali yakayakatai wasana namwanamwana kaiwena uloina, nige besiele kai ama guguye.
5 Toyakayakataine siya mwa kwayaliyaya kaiweli sibomayoi sikawa-apositolo-yagili yakato esaliyao lalakili na iyamo nige sinanamwanamwa-gabaegau.
6 Siwalo yakato yau nige towalo sonoga besi. Nuwana besiele, na iyamo yakatai tawae yawalowalowen. Yo yagu nuwatu yakato ama katai wakilala kaiwena sauga ibaibaiwa ama kataine kayakenayan kolimiu yo wakawa-yawasosi-yanako.

Paulo nige sauga yabo Kolinita tomeliwone kolili ikakawanoi kana sagu kaiwena

7 Tauna kona Yaubada wasana namwanamwana yaguguyeyan kolimiu nige yakakawa-maisa, na bwaine kamwasane koina yapei-lobiyegau na komiu yapei-seyagimiu. Mwa gubesi ami nuwatu bwaine kaiwena? Yakato inae?
8 Kagu sagu yakalaiya ekalesiya tupwaliyao kolili, na iyamo sagune koina komiu Kolinita yasagusaguimiu koina. Na komiu kwawalo yakato sagune yakewali ekalesiya tupwaliyao kolili. Na nigele, siyeyama kagu sagu kaiwena na iyamo manene yaya-paisowa sabi saguimiu.
9 Tauna kona yamiyamiya kolimiu nige yagu mane ilalalaki na iyamo nige yakakawanoi kolimiu sagu kaiwena. Na siya kalakavao tomeliwo Masidoniya polovinsi koina silaoma, tawae yakubwa koina siya mwa sisaguiyau. Na komiu nige sauga yabo sagu kaiwena yakakawanoiyan kolimiu yo tabe sauga ilalaoma koina nige sowasowana kani yaginauli besiele. Bwaite yagu walo gagasa.
10 Yo nige tomo yabo Akaya polovinsi koina sowasowana yagu walo gagasane bwaite iyamwanou. Kaiwena yawalo yawasosi kolimiu. Keliso iya towalo yawasosi iya tabe ikatai yagu walo nige mwakota.
11 Tawae yaina bwaite besiele yaginauli? Yakato nige yamumulolo kolimiu? Nigele, Yaubada iyamo ikataiyako yamulolo kolimiu.
12 Bwaite yau kaba gagasa. Nige sauga yabo sagu yakakalai kolimiu, mwa walone bwaite kani yasamasamalului kaiwena nuwanuwagu toyakayakataine siya ali walo-gagasa yakausi, siwalo yakato siya yo kai katoyatoyawa. Na nigele, kaiwena siya sikawanoi kolimiu kali sagu kaiwena.
13 Yo toyakayakataine besiele bwaine siya tosagenawasa mwakomwakotaliyao, ali paisowane koina simwakomwakota-yagimiu, yo kali koleya siginaulili yakato siya besiele Keliso ana tosagenawasao.
14 Bwaite nige ginauli waluwaluna koliyau, yakataiyako kani siginauli, kaiwena Seitani, isonogasosi mwakota koina yo sowasowana ibomamo kana koleya iginauli iya besiele mayale kana anelose.
15 Na tawae kaiwena tanuwa-pwanopwanowan? Kaiwena takataiyako Seitani ana topaisowao mumugaliyao siya tomwakomwakota kali koleya sibuili besiele mumugana namwanamwana kana topaisowao. Sauga ana kaba mwawasi koina ali paisowa maisana kani sikalai.

Paulo polowene ilobaili iyamala ana kaba gagasa

16 Iyaele yawaloko na kani yagu walone kwabenalan besiele kabo toyauyaule ali edeedede. Na iyamo kisi ami nuwatu mena yau toyauyaule. Tem ami nuwatu besiele inamwanamwa koliyau na iyamo nuwanuwagu yagu edeedede bwagabwaga wakalakisiyeyan yo kwabenalan. Mwa koinaele yau kani naga yawalo gagasayoi.
17 Na walo-gagasane yawawalowenne nige besiele Guyau ana nuwatu, iyamo besiele toyauyaule yabo ana edeedede, na nuwanuwagu yagu walo kwabenalan.
18 Na iyamo toyakayakatai sibaibaiwa siya sibomamo siwalo-seyagili besiele yanuwa yaulina tomonliyao ali walo-gagasa, mwa yau tabe kani yawalo-gagasa.

19 Kwawalo yakato komiu kwasonogasosi kabo muli mena tosonoga meuloili, na iyamo toyakayakataine ali edeedede yauyauleli nige kwasisikotanan. Walo yawasosi, komiu toyauyaule.
20 Kabo bwagana tem toyakayakataine siloiloina-yagimiu, yo ali namwanamwa kaiwena siyapaisowamiu, simwakota-yagimiu, sibomamo siwalo-saesae manimiu mena, sikopapalimiu yo sisinalimiu na iyamo wakalakisiye-yagili yo wakawa-namwanamwa-yagili.
21 Saugana kamiyamiya luwamiu mena kai nige kagiginauli besiele. Kabo ami nuwatu yakato kai tomo belubeluliyao. Kaiwena mwa yawalo kolimiu kwanuwatupwaikimai.

Na iyamo tem tomo yabo me ana katepatu na iwalo-gagasa, yau tabe besiele sowasowagu tabe yakatepatu na yawalo-gagasa. Mwa yagu walone besiele kabo toyauyaule ali walo.
22 Toyakayakataine sigagasa kolimiu yakato siya Ibeliu tomonliyao. Na tabe yawalo kolimiu, yau Ibeliu tomona. Siwaloko kolimiu yakato siya Isileli tomonliyao. Na yau tabe yawalo kolimiu, yau tabe Isileli tomona. Nige sinanamwanamwa-gabaegau kaiwena siya yo yau katoyatoyawa, kama kulutubu ilaomaya Abelamo koina.
23 Siwaloko kolimiu yakato siya Keliso ana topaisowao. Na yau yagu paisowa Keliso kaiwena ilalakisosi kabo muli mena siya ali paisowa. Yau genuwagu gagasa na siya ali gagasa kaiwena mwa kabo yau tabe yagagasa. Yo yagu walo kana lotonan besiele kabo yauyaule ali edeedede. Yau sauga ibaibaiwa siunu-gwalagwalai-yau na siya nigele. Yo sauga ibaibaiwa sipanyau na sipeiyau deli mena na siya nigele. Yo sauga ibaibaiwa masa kikiunamo boita yalobai.
24 Mevaligigi tomo Yudiya ali maina kaba sapi sikalai koina sisapiyau me teti naen (39), kikiunamo yaboita.
25 Meyaiyona Loma tokaleya ginagina sikalai koina siunuiyau, mekaigeda tomo silovekuiyau, meyaiyona kaduna waga mena, waga itaigali isalili, yo sauga yabo mena kaliyate kaigeda yo boniyai kaigeda kalita mena iyaluyaluwagau.
26 Sauga ibaibaiwa yagu lokeikeile dedei kelamamalawe mena, masa kikiunamo nae yalobai waila lalakili ali didi kolili, tokewali kolili, yagu tomoyao Yudiya kolili yo tomo uloili kolili. Masa kikiunamo nae yalobaili taon kaloli mena, ule mena yo wowoli saugali kolili kalita mena. Yo masa kikiunamo nae yalobaili tokawa-kava mwakomwakotali kolili.
27 Paisowa polopoloweli yaginaulili yo sauga ibaibaiwa nige yakekeno, sauga tupwana yaguliyam yo galogalogu imagu yo sauga ibaibaiwa nige yakekekan, sauga tupwana yalakiki yo nige kaleko yaboyoi na tem yalikwa.
28 Polowe sibaibaiwa simiyamiya na nige sowasowana yawalowegili. Na iyamo ginauli kaigedamo, kaliyate kaigeda kaigeda polowe imayamayale koliyau bwaimwanamo yanuwanuwatusosi tomeliwo bodaliyao meuloili kali gitekalatan kaiwena.
29 Tem tomeli yabo ana meli ibelu kani lotonan naenaena yalotonan. Besiele tem tomeli yabo siwoyai na ibeku kani yamunamunai lalakina.

30 Siya toyakayakataine sigagasa ali kaiwe kaiwena na ilonamwayagau tem yagagasa yagu belune kaiwena. Mwa bwaite edeededene kani yawalo-masalan kolimiu.
31-33 Yanuwa Damasiko koina Kin Aletasi ana gavana tokaleyayao ipeili yanuwa kana gana kana gamwa sigitekalatan mwa tem sigitaiyau sikabi-kalatagau yo sipanyau. Na iyamo yagu elieliyamwao sitauliyau kodo koina kabo siyalawe-yatalu-yau yanuwa kana gana tomlapena yabo koina. Saugana kaegu yapeili bwatano mena yasagena yayabubu me yagu matausi lalakina, mwa gavana ana loina yayabubu-gabaen yo nige sipapanyau. Yaubada ikataiyau nige yamwamwakota. Iya Guyau Yeisu ana Yaubada yo Tamana yo iya esana tatobatobalan sauga meuloina.

12

Paulo ana walo-gagasa iboma kana yakenayan Yaubada koina igitai kaiwena

1 Kani yawalo-gagasa bwagana yagu gagasane koina kani nige yabo namwanamwa
yalolobai. Na tawae Guyau iyakenayagau kagu yakenayan koina kani yawalowegili.
2-3 Tomo yabo yakatai iya Keliso kana tomeli* bolime potin (14) imwawasiko koina
Yaubada ikalai isae bulibuli saesae molosina koina bwaimwana Paladaisi. Nige
yakakatai nuwana meyona ilau o nuwana yona imiyamiya na yaluyaluwanamo isae.
Yaubada ibomamo ikatai.
4 Yo bwaine Paladaisine koina walo ibenalagiliko walone siya tomo meuloili nige
sowana sibenalagili yo mekana yakasisi nige sowana siwalo-masalan.
5 Ginauli bwaine besiele iyawatagili tomone koina sowasowana yawalo-gagasa kai-
wena. Nige yakato yaboma yawalo-seyagau, na kani yawalo-gagasamo yau kaba
beluwone kaiweli.
6 Na tem yagagasa kagu yakenayanne kaiwena, nige sowana tomo sikawa-yauyaule-
yagau yagu walone kaiwena, kaiwena tawae yawalowen bwaimwana walo yawa-
sosi. Na iyamo kani nige yagagagasa kagu yakenayanne kaiwena. Kaiwena
nige nuwanuwagu tomo simeli-laoma yagu walo gagasane koina yo sikeleisinagau.
Nuwanuwagumo yagu paisowane sigitai yo yagu walone sibenalan na iya koina sowa-
sowana nuwali imayale na sikawa-namwanamwa-yagau.
7 Yakenayanne bwaine Yaubada iyakenayagau kaba nuwayai yawasosi na iyamo
Yaubada nige nuwanuwana yanuwa-saesae kaiwena. Kabo kasiebwa yabo iyeyama
yogu luwana mena kana lotonan koliyau besiele wamali isakosakonayau. Ana
paisowa besiele kabo Seitani gamwana tokabina iyawasayama yo isiba-yanaeyau mwa
ikausiyau na tabu yagagagasa.
8 Meyaiyona yakawanoi kaikaiwe Yaubada koina yakato kasiebwane ikele-gabaen
koliyau.
9 Na iyamo iwaloma koliyau iba, “Yagu katekamkamna sowasowana am polowe meu-
loili ikabi-yamalamalaeli. Kaiwena yagu kaiwe ikaiwesosi siya sibelu molosi kolili.”
Ana walone kaiwena yayaliyaya lalakina kabo yawalo-gagasa yagu kaba beluwone
kaiweli na mesabana Keliso ana kaiwe yalotonan imiyamiya koliyau.
10 Kabo tem Keliso ana paisowa kaiwena yabelu o nuwana tem tomo sisinaliyau o
tem nae yalobai o tem siyakamkamnayau o tem polowe tupwaliyao yalobaili bwai yay-
aliyayamo. Kaiwena saugana tem yabebelune iyaele Keliso ana kaiwe yalotolotonan
koliyau ikabikabi-yakaiweyau.

Paulo ana paisowa Kolinita manli mena iyakenayagili yakato iya apositolo yawasosi

11-12 Iyaele yawalo-gagasako, mwa besiele yau toyauyaule yabo. Na iyamo komiu
mwa kwaula-yamwasaliyau yo yawalo bwaine besiele. Ilonamwayagimiu tem komiu
kwatobalanagau na iyamo nige wagiginauli. Na ami boda luwana mena tupwaliyao
sipei-yataluyau siba, “Apositoloyao meuloili ali kaiwe ilalakisosi kabo iya.” Tem sipei-
yataluyau bwaine nige tawae yabo koliyau kaiwena yau yagu nuwatu mena yau tomo
bwagabwaga, na iyamo saugana yamiyamiya kolimiu meyagu kalakisiye ginauli kaba
nuwapwanopwano yo kilakilala yapaisowaili. Yo siya kilakilalane siwalo-masalagau
yau apositolo yabo, nige sinanamwanamwa-gabaegau.
13 Yagu paisowa kolimiu besiele tabe ekalesiya meuloili kolili. Ginauli kaigedamo
uloina, nige sauga yabo kagu polowe yawawalowen kolimiu na tem kwasaguiyau. Tem
ami nuwatu bwaite yagu lopwanone kabo kwanuwatu-pwaikiyau.

Paulo Kolinita iyokoiyagili

* **12:2-3:** Buki Tabu kana tokatai sibaibaiwa ali nuwatu yakato Paulo ibomayoi kaiwena iwalowalo

14 Saugane bwaite koina yakatukatububu na yalalaowa kolimiu bwaite yagu laowa
yaiyonana. Saugana yalaowa kani nige polowe yabo yapepei kolimiu, kaiwena ami
gogo wasawasaone nige nuwanuwaguwao, nuwanuwagu ele mwa komiu. Komiu
besiele natuguwao yo yau besiele tamamiu kaiwena yagu guguye koina kwanuwabui.
Inamwanamwa tem tama yo sina sagu sikatububunan natuliyao kaiweli, nige ilolon-
amwayan tem natu ikatububu sinana yo tamana kaiweli. Kabo kani nige yakakawanoi
kolimiu sagu kaiwena.
15 Yayaliyaya lalakina tem yau gogo wasawasa yayavenuwan kolimiu yo besiele
tabe yagu kaiwe yagabaen komiu kami sagu kaiwena, kaiwena yau yakatekamkamna-
yagimiu lalakina. Na komiu gubesi? Kani ami katekamkamna koliyau kikiuna besiele
ami sagu koliyau?
16 Mwa yawasosi yau nige polowe yabo yapepei kolimiu. Na iyamo kamikavao tup-
waliyao sinuwa-labulabui kaiwegu kani siwaloba, “Paulo nuwana isonoga edeedede
mwakomwakotana koina, koinaele ana sonoga koina ikalaila yo ala gogo wasawasa
ikwayaili.” Na bwaine mwakota.
17-18 Taito yo kalakava yabo tauna kona yayawasali silaowa kolimiu. Gubesi ami
nuwatu, yakato yayawasali kolimiu na simwakota-yagimiu na ami gogo wasawasa
sikalaili? Nigele, komiu wakataiyako nige sowasowana yaginauli kolimiu besiele. Yo
tabe wakatai iya yo yau yaluyaluwa kaigeda koina kapaisowa yo kamwasa kaigeda
kasagenayan.
19 Kateguwao komiu yagu eliyamwao, tabu kwanuwanuwatu letane bwaite koina
yakato ami yakewaimai katonatonan tem kayadudulai. Na nigele. Kai kamiyamiya
Keliso koina yo kawalo dudulai Yaubada manna mena, mwa walone meuloina kabona
kawalowen letane koina kami kabiyakaiwe kaiwena.
20 Yakatewakaka saugana tem yalaowa yagitaimiu kisi nige kwayayaliyaya koliyau
yo yau tabe kani nige yayayaliyaya kolimiu. Yakatewakaka yoi kisi ala miyagogo
kalona mena wagamwapakiki, kwalamwa-polowe, kwamunamunai, wakalomagigili,
kwawalo kololo, kwaetalapili, wagagasa kabo kisi ala miyagogo iwenoweno.
21 Yo yakatewakaka yoi kisi yalaowa na tomo sibaibaiwa yalobaili ali pwanoliwa
tauna kona iyaelemo siginaginaulili, mumugana naenaena ali ganawali yo ali paisowa
mwalimwalinena nige sisisikotanan. Tem yalobaili na nagamo kamwasa naenaena
siginaginauli kani yamwalimwaline Yaubada manna mena yo manimiu mena yo
kategu ikamkamnasosi.

13

Paulo Kolinita ikabiyakaiweli mumugana namwanamwana kana muliya kaiwena

1 Kikiunamo yalaowa kolimiu bwaite yagu laowane yaiyonana. Yo saugana tem
yalaowa na tomone siya silopwano ali lopwanone kani tayadudulaili besiele Buki Tabu
ana walo bwaite iwaloba, “Tem tomo labui o yaiyona siba, ‘O, kai kagitai manimai
mena,’ muli mena kabo tolopwanone kana loina tawalowen.”
2 Saugana yagu laowa labuina koina yayanuwapeimiuko yakato tem komiu yo siya
analiyao iyaelemo mumugana naenaena waginaginauli na tem nige kwalolopei kani
yapileyoima yo kami loina polopolowena yaeyawa. Sauga bwaite koina kagu mwayaga
iyai kolimiu, na iyamo kani yayanuwapeimiu yoi.
3 Komiu kwawalo koliyau kwawaloba, “Paulo, kuyakenayagimai na kakatai yawasosi
yakato am yakayakatai ilaomaya Keliso koina.” Saugana tem yalaowa kolimiu kabo
kani wakatai yakato Keliso me ana kaiwe lalakina iedeedede gamwagu mena kani
kwalotonan.
4 Walo yawasosi Keliso siyakelose besiele kabo tomo belubeluna na iyamo Yaubada
ana kaiwe koina kabona Keliso meyawasina. Kabo kai kamiyamiya koina me ama belu

na iyamo Yaubada ana kaiwe mena iya mekamakava meyawasimai, yo kabo kaiwene kayapaisowa kolimiu.
5 Naga kwabomayoi wagitaimiu tem kwasagesagena meli kana kamwasa dudulaina koina o nigele. Tem kwalobai meli kana kamwasa dudulaina koina kwalaulau wakatai Keliso imiyamiya kolimiu. Na tem nige imiyamiya kolimiu komiu kwabekuko.
6 Na yau yagu nuwatu mena ikaiwe yakato komiu kani kwalobaimai kai Keliso ana topaisowa yawasosi yo meli kana kamwasa dudulaina koina kasagesagena.
7 Yo kakawanoi Yaubada koina isaguimiu na meli kana kamwasa dudulaina koina kwasagena na mumugana naenaena kana paisowa kwalopei. Nige kakakawanoi bwaite besiele na yakato tomo sigitaimiu yo siwalo ama saguimiune inamwanamwa. Nigele, na kakawanoi na mesabana komiu kwaemala tomo dudulaili Yaubada manna mena bwagana tomo tupwaliyao ali nuwatu yakato kai ama paisowa inae.
8 Kakawanoi bwaine besiele kaiwena nige sowasowamai ginauli yabo kaginauli na wasa dudulaina kakalomagigilan. Iyamo katalam-wagimaimo na wasa dudulaina kasagui.
9 Yo tem kai kakamkamna yo kabelu na mesabana komiu wakaiwe bwaimwana ama kaba yaliyaya, mwa koinaele kakawanoi Yaubada koina isaguimiu na mumugamiu meuloina iyadudulai na kwaemala tomo matumatuwali Keliso kaiwena.
10 Bwaite kaiwena mwa ami letane bwaite yalele, bwagana sauga bwaite koina kagu mwayaga iyai kolimiu. Nuwanuwagu yayanuwapei-baguna-yagimiu naenaenane kwayadudulai bagunayan muli mena kabo yalaowa kolimiu. Nige nuwanuwagu yagu loina kaikaiwena yaeyawa kolimiu. Kaiwena Guyau kaiwe iyeyama ana paisowa kaiwena. Nuwanuwagu kaiwene yayapaisowa ami meli kana kabikabi kaiwena, nige kaba sibayanaemiu kaiwena.

Paulo ana walo kaiyoni

11 Kaukavao yo duguwao, yagu nuwatu bwaite kanasiga mwa yaba, “Kaiyoni”. Wakaiwe na mumugamiu idudulai yo inamwanamwa. Yagu kabiyakaiwe leta bwaite koina kwabenali-kalatan. Nuwamiu kaigeda yo me ami nuwa-daumwali ami miyamiya koina. Kabo Guyau ana mulolo yo ana nuwa-daumwali katemiu iyakalapowonli.
12 Nimamiyao kwayaga-yagili kamikavao kolili yo kwamuloloili kaiwena komiu Yaubada ana tomoyao.
13 Tomeliwo meuloili dedeine bwaite koina simulolo kolimiu.
14 Guyau Yeisu ana katekamkamna, Yaubada Tamala ana mulolo yo Yaluyaluwa Tabuna ana kelabilabin imiyamiya meuloimiu kolimiu.

Galetiya ali leta
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Yeisu kana tomeliwo bagubagunali siya Yudiya tomonliyao sibomamo. Muli mena kabo siya nige Yudiya tomonliyao sibaibaiwa Yeisu simeliyan. Na tomeliwo Yudiya tupwali, siya ali kaba tolo nigwenigwe mumugana, sitakitakikili yo siyakayakatai bwaite, siwaloba, “Yeisu kana tomeliwo siya nige Yudiya tomonliyao sowasowana Mosese ana loinao meuloili simuliya.” Na loina kikiuna yabo Mosese ana loina kalona mena bwaite, tatao nigwenigwe mumugana sikalai, kilakilalane yakato siya Yaubada ana gitesipwa tomonliyao (Kaba Yatubu 17:10-12). Na Paulo nuwatune bwaite isikotanani. Iya iwalo ali meli Yeisu koina kaiwena mwa Yaubada ikawa-namwanamwa-yagili yo siyamala Keliso kana tomeliwo yawasosi.

Galetiya iya polovinsi yabo Loma ali kaba loina kalona mena. Paulo letane bwaite iyawasa tomeliwo kolili taon tupwali kikiuli kolili Galetiya polovinsi kalona mena. Galetiya tomeliwo sibaibaiwa siya nige Yudiya tomonliyao. Kana koleya besiele Paulo iyaele Antioki Siliya, kabo wasa yabo ibenalani yakato toyakayakataine siyawatagili Galetiya polovinsi koina yo yakayakatai uloina siyakayakatai-yani tomeliwo kolili.

Toyakayakataine Paulo sikawa-mwakomwakota-yani yakato iya nige apositolo yabo yo tabu kainana sibebenalani. Besiele tabe, siwawalo Galetiya tomeliwo siya nige tomo Yudiya Mosese ana loina simuliya na nigwenigwe mumugana sikalai. Kabo Paulo ali letane bwaite ilele yo kalona mena iyakenayagili yakato nuwatu labuine bwaite toyakayakataine siyakayakatai-yanne nige sidududulai, bwaimwa mwakota. Letane ana kaba mwawasi koina Galetiya tomeliwo ikabiyakaiweli mumugali sigite-kalatan.

1 Yau Paulo, tosagenawasa (apositolo) yabo, kau gitesipwa nige ilalaoma tomo kolili,
na ilaoma Yeisu Keliso yo Yaubada Tamala, iya Yeisu ikeleyatoloyoi boita mena, siya
mwa sigitesipwaiyau siyawasayau.
2 Kai tomeliwo meuloimai kamiyamiya bwaite koina kamulolo kolimiu, na leta
bwaite ilaowa komiu boda tomeliwo kolimiu taon kikiuli kolili kwamiyamiya Galetiya
polovinsi koina.
3 Kakawanoi Yaubada Tamala yo ala Guyau Yeisu Keliso ali katekamkamna yo ali
nuwa-daumwali katemiu iloyakalapowonli.
4 Yeisu iboma italamwan yo iboita ala pwanoli kaiweli, besiele Tamala Yaubada ana
nuwatu koina, na mesabana ileboila bwaite sauga miya naenaenane koina.
5 Yaubadanane tatobalan sauga meuloina kani nige imwamwawasi. O besiele.

Paulo Galetiya tomeliwo iyokoiyagili yo toyakayakataine ikawa-gulaili

6 Kategu iwakaka kaiwena iya toyoganmiuwa kwasikotanan. Baguna Keliso
ana mulolo lalakisosina koina kwaemala ana tomoyao na bwaite sauga ami
nuwatu imwayamwayau ilau yakayakatai uloina bwaimwana nige besiele wasana
namwanamwana yau yayakayakatai-yan kolimiu.
7 Na yakayakatai uloinane yakayakatai mwakomwakotana. Kaiwena toyakayakatai
tupwaliyao silaoma yo nuwamiu siulapwanopwano na yakato Keliso wasana
namwanamwana sibuikeile uloina.
8 Kai Yaubada ana topaisowao. Na tem yabo ama boda koina, o tem apositolo
yabo, o tem toyakayakatai yabo o tem anelose yabo bulibuli mena, wasa uloina
iyawasayani nige besiele bwainene beyabeyana kayawasayani kolimiu, ilonamwayan
tem bwalubwalu uyawana mena ilouyo.

9 Beyabeyana yawaloko na sauga bwaite tabe yawaloyoi, wasana
namwanamwanane wakalaiyako, na tem toyakayakatai tupwaliyao silaoma yo wasa
uloina siyawasa kolimiu, ilonamwayagili tem bwalubwalu uyawana mena silouyo.
10 Yaedeedede kaiwe kolimiu kaiwena nige yatonatonan tem tomo yakabi-yaliyaya-
yagili. Nigele, nuwanuwagumo tem Yaubada yakabi-yaliyaya-yan. Gubesi, kwabatoko
tem yatonan na tomo yakabi-yaliyaya-yagili? Tem yaginauli besiele yau nige Keliso ana
topaisowa besi.

Paulo ana katai yo ana gitesipwa yo ana paisowa nige apositolo yabo koina ikakalai

11 Kaukavao yo duguwao, wakatai wasana namwanamwana bwaite yayakayakatai-
yani nige ilalaoma tomo ali nuwatu koina.
12 Nige tomo yabo koina yabebenalan yo nige yabo yaiya iyayakenayagau, na Yeisu
Kelisomo iboma iyamayale koliyau.
13 Wasagu kwabenalanako beyabeyana yau Yudiya ali tapwalolo kana tomuliya
yawasosi yo tabe yau Yeisu kana tomeliwo yayakamkamnali yo yakepate kaiwe tem ali
tapwalolo yasibayanae.
14 Saugana yasikulu yau yagu katai Yudiya ali tapwalolo mumugana koina ilalakisosi
kabo muli mena yagu tali Yudiya kilakaiwo ali katai. Yo tabe yau yagu muliya
yakayakatai meuloina bwaite ilaoma tubumayao kolili inamwanamwasosi kabo muli
mena yagu tali Yudiya kilakaiwo ali muliya.
15 Na muli mena kabo sikabiyau Yaubada igite-sipwaiyauko yo ana mulolo lalak-
isosina koina iyoganyau yaemala ana topaisowa.
16 Yo iboma ana nuwatu koina natuna iyamayale koliyau na mesabana wasana
namwanamwana yayawasayani siya nige Yudiya tomonliyao kolili. Yagu nuwabui
nige yakakalai tomo kolili, na Yaubadamo koina. Yo tabe yagu katai meuloina wasana
namwanamwana kaiwena yakalai iya koina.
17 Nige tomo yabo koina wasana namwanamwana yabebenalan yo nige yalalau
Yelusalema tomo yagigitaili siya baguna siyamala apositolo muli mena
kabo yau. Nigele, na yalodudulaimo yalau dedei Alebiya,* bwaine koina nige apositolo
yabo imiyamiya ule bwagabwagamo, yo muli mena kabo yapileyoi Damasiko koina.
18 Bolime yaiyona simwawasi kabo yalau Yelusalema na Pita yaboeyan, iya apos-
itolo yabo, yagitai sauga kubwakubwana koina, nuwana wiki labuimo mekaukava
kamiyamiya.
19 Nige apositolo yabo tabe yagigitai bwaimwanamo Yemesa iya Guyau kanakava.
20 Na Yaubada ikatai bwaite walo yawasosi, nige mwakota.
21 Muli mena kabo yalau dedei Siliya yo Silisiya kolili.
22 Yagu takikili bagubagunana sauganane koina Keliso kana tomeliwo bodaliyao siya
simiyamiya Yelusalema taon bwaimwa Yudiya Polovinsi koina nige naga sikakataiyau.
23 Wasagumo sibenalani mwa kalikavao ali wasa siwolena siwaloba, “Tomowa tauna
kona iyayakamkamnalawa, sauga bwaite koina wasana namwanamwana kita ala
kaba meliwa iyaele iguguguyeyani, na iyamo tauna kona itonani yakato ala meli
isibayanaeli.”
24 Kabo tomeliwo bodaliyaone Yaubada sitobalani yau kaiwegu.

2

Apositoloyao Yelusalema koina Paulo ana yakayakatai sikawa-namwanamwa-yani

1 Bolime potin (14) simwawasi mulina mena yasaeyoi Yelusalema mekaukava Ba-
nabasi na Yelusalema tomeli tobagunao kagitaili kamiyagogo. Na Taito tabe kalau
mekamakava.

* **1:17:** Alebiyane bwaite iya koya Sainai dedeina

2 Yalau kaiwena yakeyakenayan yabo ilaoma koliyau Yaubada iwalo koliyau iwaloba,
“Paulo, kulau Yelusalema.” Kabo yalau Yelusalema koina kai kabomamo yo tomeliwo
kali tobagunao, bwaimwa apositoloyao, mekamakavao kalogogo. Tawae yaguguye siya
nige Yudiya tomonliyao kolili yagu takikili kolili apositoloyao ali wasa yaolena kolili.
Yaginauli besiele na ali talam yagu guguye kaiwena yalobai kisi ali nuwatu uloi yo
kisi yagu paisowa iyamala ginauli bwagabwaga. Apositoloyao sikawa-yawasosi yagu
guguye idudulaisosi yakato lebo kaiwena nigwenigwe mumugana nige tawae yabo yo
siba, “Nige sowana siya nige Yudiya tawalo-tubalili na nigwenigwe mumugana sikalai.”
3 Taito, iya mekaukava, na bwagana iya Giliki tomona, apositoloyao meuloili nige
siwawalo-tubali nigwenigwe mumugana ikakalai.
4 Na tomo tupwaliyao, siya ali kaba tolo nigwenigwe mumugana, ama miyagogo
koina mwakota mena silusaema kolimai yakato siya tomeli na siya besiele togitesipwa.
Sitonan sigitaimai tem kai Mosese ana loina nige kamumuliya kaiwena kamiyamiya
Keliso koina. Yo sitonan tem yakewa yabo silobai kolimai yakato kai Mosese ana loina
kana tolikwai. Siginauli bwaite besiele na yakato sipeimai loinane yaulina mena. Kabo
sigamwapakiki kolimai nuwanuwali tem Taito nigwenigwe mumugana ikalai kaiwena
iya nige Yudiya tomona.
5 Na nige katatalam ali nuwatune koina kisi wasana namwanamwana kana dudulai
bwaite komiu Galetiya kwalobaiyako sibuikeile.

6 Na gubesi apositoloyaone siya yakato esaliyao silalaki? Na yau nige yabo kana
uloi koliyau, bwagana tem siya esaliyao ilalaki o tem nigele, kaiwena Yaubada manna
mena tomo meuloili sitoyatoyawa. Na siya apositoloyaone esaliyao silalaki ali nuwatu
nigwenigwe kaiwena besiele kai. Nige sitotonan yakato yagu guguye sietulan.
7-9 Nigele, na Yemesa, Pita yo Yoni, siya ekalesiya kali totolo-bagunao me ali yaliyaya
yau yo Banabasi simuloloimai nimali mena. Kabo kaloina toyawa katalam kai
kalau siya nige Yudiya tomonliyao kolili na siya silau tomo Yudiya kolili. Simu-
loloimai kaiwena sigitai Yaubada yagu paisowa iyeyama mwa wasa namwanamwana
yagugugugugu yeyani siya nige Yudiya tomonliyao kolili besiele Yaubada Pita ana paisowa
iwolena mwa iguguye tomo Yudiya kolili. Yaubada kaiwe iwolena Pita koina iyamala
apositolo kabo ipaisowa Yudiya kolili, tabe kaiwe iyeyama koliyau na yaemala apos-
itolo na yapaisowa siya nige Yudiya tomonliyao kolili. Simuloloimai kaiwena sikatai
Yaubada paisowa namwanamwana bwaite iyeyama koliyau.
10 Sikawanoimo kolimai tem siya tomeliwo toguliyam sibubutuma kan ana dedei
koina kanuwatu-kalatagili. Yo yau tabe nuwanuwagu lalakina kaginauli besiele.

11-12 Na Pita ana nuwatu ibui. Tauna kona ikatai me ana nuwamayale sowasowana
ikekan toyawa siya nige Yudiya tomonliyao mekanakavao. Mwa ilaoma kolimai
kamiyamiya Antioki koina yo kakelabilabin siya nige Yudiya kolili. Kabo muli mena
nigwenigwe bodaliyaowa silaomaya Yemesa koina silau Antioki yo siwalo Pita koina,
siba, “Pita, tabu kulalau siya nige Yudiya tomonliyao kolili, tabu Mosese ana loina
kulilikwai.” Kabo Pita imatausi bodaliyaone kolili, siya sauga meuloina nigwenigwe
mumugana siyawayawasa. Kabo Pita ana nuwatu ibui yo imiya-suwala siya nige
Yudiya tomonliyao kolili. Kabo yayokoiyan yawalolau manna mena, yaba, “Pita
kulopwano.”
13 Yo tomeliwo Yudiya tupwaliyao siginauli besiele Pita. Muli mena kabo Pita ana
mwakotawa ipanaisiyoi Banabasi koina imeliyanyoi kabo sikalai ali boda mena ilusae.
14 Saugana yagitaili ali paisowa nige besiele wasa namwanamwana kana nuwatu,
kabo boda manli mena yawalolau Pita koina yawaloba, “Bwagana kowa Yudiya
tomona, na am miyamiya yo mumugam meuloina besiele siya nige Yudiya tomonliyao
ali miyamiya, kaiwena mumugam nige besiele tomo Yudiya mumugali. Na gubesi am

nuwatu kubui? Gubesi na tomeli siya nige Yudiya tomonliyao kuwalo-tubalili yakato Yudiya ali loinao simuliya?”

Meliyani koina mwa Yaubada ikawa-namwanamwa-yagila

15 Kai sikabimai Yudiya tomonliyao mumugamai bwaite besiele. Siya nige Yudiya
tomonliyao kakawa-naenae-yagili kaiwena siya Mosese ana loinao nige simumuliya,
16 na iyamo kai Yudiya Yeisu kana tomeliwo kakatai yakato nige sowana tomo
yabo Yaubada ana kawa-namwanamwa ilobai Mosese ana loina kana muliya koina,
bwaimwanamo tem Yeisu Keliso koina imeli kani Yaubada ana kawa-namwanamwa
ilobai. Kabo kai tabe kameli Yeisu Keliso koina na mesabana ama meline kaiwena
Yaubada ikawa-namwanamwa-yagimai, loina kana muliya kaiwena nigele.
17 Nuwanuwamai Keliso kana muliya koina na Yaubada ikawa-namwanamwa-
yagimai, mwa kana koleya besiele kai Mosese ana loina dagelana mena kamiyamiya.
Mwa gubesi? Yakato ama meli Keliso koina kai kaemala tonaenaena Mosese ana loina
koina? Yakato Keliso itubalila naenaena koina? Nigele, nigele molosi.
18 Beyabeyana yau Mosese ana loina kana tomuliya. Muli mena yanuwabui yagu
meli yapei Keliso koina, kaiwena yakatai loinane nige sowana ileboiyau. Kana koleya
besiele loinane yasoke-gwaligwali. Na tem yapileyoi loinane koina yamuliyayoi kani
yabomayoi yakawa-naenae-yagau.
19 Tem tomo yabo loina nige imumuliya, loinane iwawalo yakato tomone kani iboita.
Loinane nige yamumuliya, kabo yau besiele toboita yabo yo nige yamiyamiya loina ana
kaiwe yaulina mena. Mwa loinane iyaboitayau na mesabana yawasi yawasosi yalobai
na yapaisowa Yaubada kaiwena.
20 Keliso kana yakelose koina yau mekaukava kaboita toyawa. Bwaite yawasine
koliyau imiyamiyane Keliso yawasina, yau nige yaboma yawasigu besi. Yaubada
Natuna, iya ikatekamkamna-yagau yo yawasina italamwani kaiwegu, na yau
yameliyani, kabo bwaite saugane koina yawasina imiyamiya koliyau.
21 Tem Yaubada ana kawa-namwanamwa talobai Mosese ana loina kana muliya
koina kabo Keliso ana boita iyamala ginauli bwagabwaga. Mwa bwaite kaiwena nige
sowasowana Yaubada ana mulolo lalakisosina koliyau yasikotanan.

3

Loina kana obiga yo meliyani walona

1 Komiu Galetiya, yawasosi toyauyaule. Tauna kona wasana namwanamwana
kawalo-masalan kolimiu. Sauganane koina ama walo meuloina kwameliyan yo
nuwamiu simayalesosi, yo kana koleya besiele komiu Yeisu Keliso kana yakelose
wagitai manimiu mena. Na analiyao bwaite saugane koina silaoma sikukulaimiu yo
siwoyaimiu mwa ami nuwatu yakato Mosese ana loina kana obiga koina lebo kwalobai?
2 Nuwanuwagu yaneliyagimiu ginauli yabo kaiwena. Toisabo kamwasa koina mwa
Yaluyaluwa Tabuna wakalai? Loina kana obiga koina, o wasana namwanamwana kana
meliyan koina?
3 Yaluyaluwa Tabuna iboma ana kaiwe koina mwa yawasi waluwaluna kwayatubu,
kabo gubesi mwa yakato loina ami obigaina koina na yawasi waluwalunane ana sagena
kwaemwawasi? Kwayauyaulesosi.
4 Ami nuwabui mulina mena polowe sibaibaiwa kwalobaili na wakalakisiye-yagili
Yaluyaluwa Tabuna ana sagu koina. Gubesi, nuwamiu imwatainan? Yakato ami tolo
kaiwe yo ami kalakisiye siyamala ginauli bwagabwaga?
5 Yaubada Yaluyaluwa Tabuna iyeyawa yo ginauli kaba nuwapwanopwano
ipaisowaili ami boda kalona mena. Tawae yaina? Loina ami obigaina kaiwena, o
wasana namwanamwana kana benali yo kana meliyani kaiwena?

6 Naga kwanuwatui Abelamo kaiwena. Buki Tabu iba, “Abelamo Yaubada imeliyani,
kabo Yaubada Abelamo igitai iya todudulai ana meli kaiwena.”
7 Na kabo wakatai bwaite, Yeisu kana tomeli meuloili siya Abelamo tubunao yawa-
sosi.
8 Sauga bagubagunana koina Yaubada igite-bagunako sauga ilalaoma koina yakato
naga siya nige Yudiya kani ikawa-namwanamwa-yagili ali meli Yeisu koina kaiwena.
Kabo Buki Tabu beyabeyana koina wasa namwanamwana bwaite Yaubada iwaloy-
ameli Abelamo koina, iba, “Naga kowa koliwo kani tomo meuloili yanuwa yaulina
mena yamuloloili yo namwanamwa silobai.”
9 Abelamo imeli Yaubada koina mwa Yaubada imulolo lalakina Abelamo koina yo
namwanamwa ilobai. Kabo siya analiyao simeli besiele Abelamo, nuwana siya Yudiya
o nuwana siya nige Yudiya, meuloili kani Yaubada imuloloili yo namwanamwa silobai.
10 Mosese ana loinao sibaibaiwasosi, tupwali loina lalakili yo tupwaliyao loina kikiuli.
Analiyao siya meuloili ali meli sipei Mosese ana loinao kana obiga koina siya kani
Yaubada ana kawa-gula silobai kaiwena nige tomo yabo sowasowana loinao meuloili
iobiga-olili. Besiele Buki Tabu iwaloba, “Yaiya tem loina kana Buki ana walo meuloina
nige ibebenalani sauga meuloina, kani tomone Yaubada ana kawa gula imiyamiya
koina.”
11 Imayale kolila yakato nige sowasowana tomo yabo loina kana obigaina koina
na Yaubada ikabi-yaliyaya-yan. Kaiwena Buki Tabu iwaloba, “Siya analiyao Yaubada
ikawa-namwanamwa-yagili ali meli kaiwena, siya kani yawasi miyamiya yaina
silobai.”
12 Meli kana kamwasa nige besiele loina kana kamwasa kaiwena Mosese ana loina
iba, “Tem nuwanuwam yawasi kulobai loina kana obigaina koina sowasowana loinao
meuloili kumuliya-oli.” Na nige tomo yabo sowasowana iginauli besiele.
13 Na Keliso iyamaisa-yavivilala loina kana kawa-gula koina bwaimwana bwalub-
walu uyawana mena talouyo kabo iya iyamiyalaela ala nae ikalai yo iya iyamala
Yaubada ana kawa-gula tomona, iboita kelose mena. Besiele Buki Tabu iwaloba, “Tem
tomo yabo kwapina kuyatake mayau mena, tomone imiyamiya Yaubada ana kawa-gula
koina.”
14 Beyabeyana Yaubada iwaloyameli Abelamo koina iba, “Tomo meuloili yanuwa
yaulina mena kani yawalo-muloloili tubum yabo koina.” Keliso iyamaisa-yavivilala
na mesabana iya koina Yaubada ana waloyameline Abelamo koina iyamala yawasosi.
Iginauli besiele na tem meli koina Yaluyaluwa Tabuna iya iwalo-yameliyako kolila
takalai.

Loina yo Yaubada ana waloyameli waloli

15 Kaukavao yo duguwao, nuwanuwagu kaba gite yabo yakalai tomo mumugala
koina. Tem tomo labui ginauli yabo kaiwena siwaloyameli yo esaliyao sisain, koina
nige sowasowana tomo uloina waloyameline isoke o tem nuwatu yaboyoi ipei pwatana
mena.
16 Na bwaine besiele nige sowasowana Mosese ana loina Yaubada ana waloyameli
Abelamo koina isoke-gabaen. Yaubada ana waloyameli iginauli Abelamo yo tubuna
kaigeda kaiweli. Na Buki Tabu nige iwawalo tubunao meuloili kaiweli bwaimwanamo
tubuna kaigedamo walona, bwaimwa iya Keliso.
17 Yagu walo kana dudulai besiele bwaite. Yaubada waloyameline iginauli Abelamo
koina yo iwalo koina iba, “Waloyameline bwaite kani yanuwatu-kalatani.” Muli mena
Abelamo iboita. Na bolime kali baibaiwa 430 mulina mena kabo Mosese ana loina
iyawatagili. Na nige sowasowana loinane Yaubada ana waloyameline isoke-gabaeni.
18 Tem Yaubada ana kawa-namwanamwa talobai Mosese ana loina kana obigaina
koina kabo tawae waloyameline kana namwanamwa kolila? Bwaimwa waloyameline

iyamala ginauli bwagabwaga. Na nige besiele. Nige sowana Yaubada ana kawa-namwanamwa talobai Mosese ana loina kana obigaina koina. Kaiwena Yaubada waloyameline iwaloyameli Abelamo koina mwa ana kawa-namwanamwa yo ana walo-mulolo talobaili.

19 Kabo tawae kaiwena Yaubada loinane iyeyama? Tawae kaiwena loinane ipei waloyameline pwatana mena? Yaubada loina iyeyama na mesabana iyakenayag-ila mumugana naenaena kana koleya gubesi yo iyeyama na mesabana imiyamiya kanasiga tubunane iyawatagilima. Bwaite tubunane iya kaiwena Yaubada iedeedede ana waloyameline koina. Na loinane Yaubada iwolena aneloseyao kolili yo siya siwolena Mosese koina, mwa kabo iwolegili tomo kolili. Kabo Mosese itolo tomo yo Yaubada luwaluwalili mena.

20 Na saugana Yaubada waloyameli iwolena Abelamo koina, nige iwowolena tomo yabo koina kabo tomone iwolena Abelamo. Nigele, na Yaubada waloyameline iwolena dudulaina Abelamo koina.

21 Kabo gubesi, Mosese ana loina yo Yaubada ana waloyameli siekalokalo-magigi-lagili? Nigele molosi, nige siekalokalo-magigi-lagili kaiwena yoli labuine silaomaya Yaubada koina, yo tabe nige sowasowana Mosese ana loina kana obigaina koina na Yaubada ana kawa-namwanamwa talobai na yawasila takalai.

22 Kaiwena Buki Tabu iba, “Mumugana naenaena tomo meuloili yanuwa yaulina mena ipanli, nige yabo sowasowana loina imuliya-oli.” Na tem Yeisu Keliso tameliyani, kani Yaubada ana waloyameli kanna takalai taemala tomo livalivasili.

23 Muli mena kabo meli kana sauga iyawatagili, kita tomo loina ipanla yo nige sowa-sowala Yaubada ana yatala tayabubu-gabaen kanasiga meli kana kamwasa Yaubada iyamayale kolila yo ilivasila Mosese ana loina koina.

24 Mwa loinane iya iyakenayagila kamwasa dudulaina kanasiga Keliso iyawatagili kabo tameli koina yo Yaubada ikawa-namwanamwa-yagila.

25 Meli kana kamwasa iyawatagilimako, kabo kita nige tamiyamiya yoi loinane yaulina mena.

Talaomako taemala Yaubada natunao

26-27 Saugana kwababitaiso kwatubweko Keliso koina yo besiele tabe Keliso wakalai yo kwalikwa. Kabo komiu meuloimiu Yaubada natunao, kaiwena Yeisu Keliso kwameliyani.

28 Kabo Keliso koina nige yakasa yabo imiyamiya, nuwana siya Yudiya yo siya nige Yudiya, nuwana topaisowa panpanli yo tomo livalivasili yo tatao yo sinesineo kolili. Kaiwena Yeisu Keliso koina komiu meuloimiu kwaemala boda kaigeda.

29 Komiu Keliso ana tomoyao yo Abelamo tubunao. Kabo namwanamwa kana waloyameli bwaite Yaubada iwaloweni Abelamo koina komiu kani wakalai.

4

1 Kaba gite yabo kani yawaloweni na koina nuwamiu imayale. Tem towasawasa yabo iboita yo ana wasawasa ilogabaegili natuna kaiwena, nige sowasowana natunane wasawasane iloinayan kaiwena iya melumelu kikiuna kanasiga ilalaki. Bwagana tamana ana wasawasa kani ikalai, na iyamo iya melumelu, iya besiele topaisowa panpanna.

2 Kaiwena iya imiyamiya kana towalo-kalatan ana loina yaulina mena kanasiga tamana bolimewa ipepeiwa ilobai.

3 Muli mena kabo Keliso ilaoma kita besiele bwaine melumelune. Kita besiele topaisowa panpanna yanuwa yaulina ana kaiweyao sipan-kalatagila.

4 Na kana sauga yawasosi koina Yaubada natuna iyawasayamako, ikabiyan sine yabo koina yo imiyamiya Yudiya ali loina yaulina mena.

5 Yaubada natuna iyawasayama na loina panpanna koina ileboila bwaimwa
iyamaisa-yavivilala. Iginauli besiele na mesabana kita taemala natunao.
6 Komiu Yaubada natunao, bwaite iya kaiwena natuna yaluyaluwana iyawasa ilaoma
katemiu mena, yaluyaluwane iyanoila tayogayoga Yaubada koina taba, “Tamagu.
Tamagu.”
7 Kabo sauga bwaite koina komiu nige topaisowa panpanli na komiu Yaubada natu
yawasosinao. Bwaite iya kaiwena mwa namwanamwane bwaine ikakatububunanne
bwaliga kani komiu wakalai.

Paulo inuwanuwatu Galetiya kaiweli

8 Beyabeyana nige Yaubada wakakatai kabo kwapaisowa besiele topaisowa panpanli
yaubada mwakomwakotali kolili, kaiwena komiu nige Yudiya tomonliyao.
9 Na sauga bwaite Yaubada wakatai yo Yaubada ikataimiu. Kabo gubesi na
nuwanuwamiu kwalau Mosese ana loinao belubeluli kolili? Siya nige ali kaiwe yabo
na tem sisaguimiu. Na yakato kwalau kolili na kwaemala ali topaisowa panpanli?
10 Gubesi na bwaite sauga nuwanuwamiu kaliyate tupwaliyao, waikena tupwaliyao,
bolime tupwaliyao yo sauga tupwaliyao kwayakasisi-yagili besiele Yudiya mumugali?
Komiu Galetiya, yawasosi toyauyaule.
11 Kagu lotonan besiele yagu sauga yayavenuwan bwagabwagai kolimiu.
12 Kaukavao yo duguwao, yakawanoi kolimiu, yagu walo kwabenalan, loina pan-
panna kwalogabaen yo kwaemala tomo livalivasina besiele yau. Kaiwena beyabeyana
yau yamiyamiya loina yaulina mena, na bwaite sauga loinane yalogabaen yaemala
besiele komiu nige Yudiya tomonliyao. Beyabeyana nige wakakawa-naenae-yagau.
13 Kaiwena kwanuwatu-kalatan tauna kona yagu laowane kolimiu me yagu kasiebwa
na yau kasiebwane koina Yaubada gamwa isoke na wasana namwanamwana
yaguguyeyan kolimiu na koina ami meli kwalobai.
14 Yagu kasiebwane ipolowesosi yo ami gitekalatagau imamalawe na iyamo nige
yomiu ikwakwatakwata-yagau yo nige kwasisikotanagau. Na kwasaguiyau besiele yau
Yaubada ana anelose yabo, yo besiele yau Yeisu Keliso iboma.
15 Sauganane koina kwayaliyayasosi kaiwegu. Mwa walo yawasosi, tauna kona nige
ginauli yabo kwanunuwai koliyau, na ami yaliyaya kana lalaki kaiwena sowasowamiu
ginauli meuloina kwaeyama. Na sauga bwaite koina nigele. Ami yaliyayawa toweya
ilauya?
16 Na gubesi? Yakato yau kami tokalomagigili kaiwena walo yawasosi yawaloweni
kolimiu?
17 Toyakayakataine sikepate kaikaiwe tem siyanuwakoimiu ali guguye kolili, na nige
yakato sisaguimiu, nigele. Nuwanuwalimo sipei-suwalagimiu kolimai na mesabana
nuwanuwamiu lalakina siya.
18 Tem kateli sidudulai Yaubada manna mena yo siyanuwakoimiu bwaine in-
amwanamwa koliyau. Na tem siginauli besiele kabo ilonamwayagili siginauli sauga
meuloina, nige yakato saugana yamiyamiya mekamikava mumugali sidudulai yo
saugana yalogabaegimiu mumugali sibui.
19 Natuguwao mulomulolomiu, bwaite saugane koina yau me yagu kamkamna
kaiwemiu besiele kabi kana kamkamna kana lalaki, kaiwena nuwanuwagu yagite-
kalatagimiu na kwalalaki na Keliso mumugana wakalai.
20 Mumugamiu kaiwena nuwagu ipwanopwano mwa nuwanuwagu lalakina sauga
bwaitete tem yagitaimiu na komiu mekaukavao taedeedede namwanamwa na mesa-
bana mwayamwayau ami lopwano yayadudulai.

Paulo kaba gite ipei ana edeedede koina Ega yo Sela kaiweli

21 Komiu Galetiya tupwamiyao nuwanuwamiu kwamiyamiya loina yaulina mena
bwaite ami wasa yaeyawa tawae loina ana walo.
22 Iwawalo yakato Abelamo natunao tatao labui, yabo sine topaisowa panpanna Ega
natuna, yo labuina sine livalivasina Sela natuna.
23 Isimeli iyawatagilimaya sine topaisowa panpanna koina, ana yawatagilima besiele
bwaite kita tomo meuloila ala yawatagili, nige iyayawatagilimaya waloyameli yabo
koina. Na Aisake iyawatagilimaya sine livalivasina koina, ana yawatagilimane yaina
Yaubada ana waloyameli Abelamo koina.
24 Bwaite kaba gite yabo. Sinesineo labuine siya besiele kamwasa labui, kamwasa
beyabeyana yo kamwasa waluwaluna. Yabo ilaomaya Koya Sainai yo kamwasane
natunao siya topaisowa panpanna simiyamiya loina yaulina mena. Kamwasa
beyabeyanane bwaite Ega.
25 Kabo Ega yakato iya besiele koya Sainai dedei Alebiya koina, bwaimwa koina
beyabeyana Mosese loina ikalai, yo sauga bwaite koina Ega iya kana koleya besiele
bwaite Yelusalemane tomo Yudiya ali kaba pwaoli mumugana sipaipaisowai besiele
Mosese ana loina. Yelusalemane yo ana tomoyao simiyamiya loina panpanna yaulina
mena besiele Ega iya topaisowa panpanna.
26 Na Sela iya besiele kamwasa waluwaluna, yo kana koleya besiele Yelusalema
waluwalunane bwaine iyaele bulibuli mena, iya nige imiyamiya panpanna koina na
iya kita Yeisu kana tomeliwo sinala.
27 Aiseya iwalo yakato Yelusalema waluwaluna, bwaimwa Sela, kani natunao
sibaibaiwa, nige besiele Yelusalema bagubagunana, bwaimwa Ega. Kaiwena Buki Tabu
mena Yaubada iwalo Sela koina iba, “Sine kuyaliyaya, kowa besiele sine miyamiya
yaina nige sauga yabo ukwakabi, nige sauga yabo kabi kamkamnana kulolotonani
koliwo. Kuwali yo kuwui kaiwena bwagana kowa sine miyamiya yaina, na iyamo
natumwao kani sibaibaiwasosi. Na sinene iya wainena imiyamiya yasayasali koina,
bwagana iya sine tokabikabi na iyamo natunao kani nige sibabaibaiwa.”
28 Kaukavao yo duguwao, Yaubada ana waloyameli Abelamo koina kaiwena mwa
Aisake iyawatagili, besiele tabe Yaubada ana waloyameli Abelamo koina kaiwena mwa
komiu kwaemala Yaubada natunao.
29 Isimeli sauga meuloina Aisake iyakamkamna ali sauga melumelu koina. Sauga
bagubagunana Abelamo natuna bwaite ana yawatagili besiele kita tomo meuloila ala
yawatagili, kanakava bwaite Yaubada Yaluyaluwana ana kaiwe koina mwa iyawatagili,
iyakamkamna. Na besiele tabe sauga bwaite. Siya simiyamiya loina yaulina mena,
bwaimwa toyakayakataine ali kaba tolo nigwenigwe mumugana, komiu tomeliwo
kwayawatagilimaya Yaubada ana waloyameli koina, siyakamkamnamiu yakato nig-
wenigwe mumugana wakalai.
30 Na namwanamwa bwaite Yaubada ikatububunan tomo Yudiya kaiweli, siya kani
nige sikakalai, kaiwena siya nige Yeisu kana tomeliwo. Kaiwena Buki Tabu iwaloba,
“Sine topaisowa panpanna iya yo natuna kutawoili silowasi. Kaiwena sine topaisowa
panpanna natuna kani nige tamana ana wasawasa ikakalai.”
31 Kabo kaukavao yo duguwao, kita tomeliwo nige sine topaisowa panpanna natunao
besi, na kita sine livalivasina natunao.

5

Tabu tamiyamiya yoi loina panpanna yaulina mena

1 Keliso ilivasilako Mosese ana loina koina, mwa nige tamiyamiya loina panpanna
yaulina mena. Koinaele kwatolo kaikaiwe, tabu kwatatalamwagimiu loina kana
polowe iyayakamkamnamiu yoi.

2 Meuloimiu kwabenali. Yau Paulo yawalo kolimiu, tem nigwenigwe mumugana
wakalai, Keliso ana boita uwena kana namwanamwa kani nige kwalolobai. Nigele
molosi.
3 Yawaloyoi kolimiu, tem kwatalamwagimiu nigwenigwe mumugana wakalai, tabe
sowasowana komiu Mosese ana loina tasilina meuloina kani kwaobigaili, tem yabo
kwalikwai maisana boita.
4 Komiu Galetiya kwatonatonan loina kwamulimuliya yakato koina Yaubada ikawa-
namwanamwa-yagimiu, komiu kwabomamo kwatomgabae-gimiuko Keliso koina yo
kami mwayaga iyai Yaubada ana mulolo lalakisosina koina.
5 Kita Yeisu kana tomeliwo Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina me ala katepatu
tasanasanai na mesabana Yaubada igitaila yakato kita todudulai manna mena.
6 Tem tamiyamiya Yeisu Keliso koina, bwagana nigwenigwe mumugana takalai o tem
nige takakalai, bwaite nige ginauli lalakina besi. Nuwatu lalakinaele bwaite, ami meli
itubalimiu na kwalau kamikavao kwamuloloili.
7 Beyabeyana ami sagena meli ana dedei koina idudulaisosi. Na analiyao silaoma
manimiu sisagena-kausili na tabu kwamumuliya wasa dudulaina koina?
8 Bwaite manwoyane nige ilalaoma kami toyogan Yaubada koina na ilaomaya Seitani
me ana bodao bwaimwa toyakayakataine kolili.
9 Wakataiyako bwaite tem yisti kikiuna tapei pwalawa koina, kani pwalawa meuloina
ilusae kalona mena, kabo pwalawa isese. Mwa besiele bwaite toyakayakataine ana
yakayakatai naenaena koina kani ipanaisi meuloimiu kolimiu yo isibayanaemiu.
10 Yagu nuwatu ikaiwe yakato kani Keliso isaguimiu na tabu nuwatu yabo uloina
wakakalai. Na siya kami tomanwoyane, bwagana analiyao siya, kani maisali silobai.
11 Kaukavao yo duguwao, tupwaliyao siwawalo yakato yau yagu guguye koina
tem tomo nigwenigwe mumugana sikalai muli mena kabo sinamwanamwa Yaubada
manna mena. Bwaite mwakota. Tem yawasosi yaguguguye besiele, gubesi mwa Yudiya
iyaelemo kamkamna kolili yalobalobai? Tem yawaloba, “O besiele”, kabo yagu guguye
Yeisu ana boita kelose koina kaiwena kani nige iuula-munamunaili.
12 Toyakayakataine siya nuwamiu siulaula-pwanopwano, yogu ikwatakwata-yagili,
yau kaba yaliyaya tem sibomayoi yoli meuloina sitom-gabae-olili.

Yaluyaluwa Tabuna mekanakava yola yawasina siyetabetabe-yagili

13 Kaukavao yo duguwao, Yaubada iyoganmiuko yo ilivasimiu, kabo nige
kwamimiyamiya yoi loina yaulina mena. Na tabu ami livasine kaiwena na kwawaloba,
“Tem yomai ana gadosisi tawae nuwanuwana, sowasowana kapaisowai.” Na yau
yawalo kolimiu, tabu ami nuwatu bwaine besiele, na me ami mulolo kwapaisowa
kamikavao kaiweli.
14 Yo loina meuloina kana nuwatu ibwagili-gogon loina kaigeda koina bwaite besiele.
“Kamkava kumulolo koina besiele kowa kuboma kam mulolo.”
15 Na tem kwabomayoi kwaesinasinali-yagimiu na kwasokasoka-keikeile besiele
yakayakan sokasokali mumugali wagite-kalatagimiu kisi ami boda tomeli itatagwalig-
wali.
16 Na yawalo kolimiu, kwatalamwagimiu Yaluyaluwa Tabuna yawasimiu iloinayani.
Tem waginauli besiele nige sowana gadosisi yomiu iloinayan.
17 Kaiwena ginauli siya yola igadosisiyan, Yaluyaluwa Tabuna isikote. Yo ginauli
siya Yaluyaluwa Tabuna nuwanuwana, na yola isikote. Yaluyaluwa Tabuna yo yola
yawasina sauga meuloina yoli labuine sikalekaleya, kabo saugana tem nuwatu yabo
nuwanuwam uginauli, nuwatu yaboyoi ilaoma yo am nuwatu bagubagunana ikausi
kabo tawae nuwanuwam uginauli nige ugiginauli.
18 Na tem Yaluyaluwa Tabuna ibaguna-yagimiu, kani nige kwamimiya Yudiya ali
loina panpanna yaulina mena yo nige sowana ali loinao kwamuliya kolili.

19 Yola ana paisowa naenaena takatai namwanamwai bwaimwa ganawali, yauyaule
mumugana yo mumuga mwalimwalinena,
20 pwalou kokotomo kolili yo kukula kana paisowa, kalomagigili, kaleya,
lamwapolowe, munamunai, mankikiwasi, boda yakasa,
21 yo gadosisi, numa yauyaule, yaliyaya naenaena, yo ginauli tupwaliyao tabe.
Beyabeyana yayanuwapeimiuko na sauga bwaite yawaloyoi, siya mumuga besiele
bwaite siginaginauli, kani nige silulusae Yaubada ana kaba loina koina.
22 Na Yaluyaluwa Tabuna uwena bwaite siyaele, mulolo, yaliyaya, nuwa-daumwali,
kalakisiye, katekamkamna, mumugana namwanamwana, meli matumatuwana,
23 nuwalobi yo tabomayoi tayakasisi-yagila. Mumugana namwanamwana nige yabo
loina koina imiyamiya na kani kaba kausi talobai.
24 Na siya simeliko Yeisu Keliso koina yoli mumugana naenaena meuloina kelose
koina siyakeloseli siboitako.
25 Yaluyaluwa Tabuna yawasi waluwaluna iyeyamako, kabo tatalamwagila
Yaluyaluwa Tabuna koina iya iloinayagila.
26 Kabo tabu gagasa mumugana taginaginauli, tabu kamikavao kwaulaula-
munamunaili, yo tabu kamikavao wakalokalomagigi-lagili.

6

Kalakavao tasaguili kali polowe tayamalamalaeli

1 Kaukavao yo duguwao, tem luwamiu mena ami boda yabo ibeku naenaena
mumugana koina, komiu bwaite Yaluyaluwa Tabuna wakalaiyako yo ami meli
imatuwako ilonamwayagimiu mumugamiu bigana koina tomone kwasagui na mumu-
gana kwayadudulai. Na tabe wagite-kalatagimiu kisi kaba bekune kaigedanane koina
kwabekuyoi.
2 Kwaesagusagu-wagimiu kami polowe kolili yo bwaine kamwasane koina kani
Keliso ana loina mulolo kaiwena kwaemwawasi.
3 Tem tomo yabo nige ana kaiwe yakato naenaena isikotanan na ibomayoi iwaloseyan
iwaloba, “Yau me yagu kaiwe” ibomayoi imwakotayan.
4 Sowasowana tomo kaigeda kaigeda iboma mumugana igitegite-sipwai. Tem ana
paisowa inamwanamwa, sowasowana iyaliyaya. Na tabu ana nuwatu bwaite besiele,
“Yau yagu paisowa inamwanamwasosi kabo iya ana paisowa.”
5 Kaiwena tomo kaigeda kaigeda ilonamwayan iboma ana paisowa kana polowe
ikalai igitekalatan.
6 Tem ami toyakayakatai Yaubada ana walo iyakayakatai-yani kolimiu, sowasowana
kwasagui kwapi ana dedei koina yo ami gogo namwanamwali kwaolena kaiwena iya
isaguimiu yaluyaluwa ana dedei koina.
7 Kwanuwatu namwanamwa yo nuwamiu sidudulai nige sowasowana tomo yabo
Yaubada imwakotayan. Tem tawae takumai, kani takeli kanna besiele.
8 Kabo tem tomo yabo mumugana naenaena iginauli na tem yona kana gadosisi ikabi-
yaliyaya-yan kani boita ilobai. Na tem mumugana namwanamwana iginauli na tem
Yaluyaluwa Tabuna ikabi-yaliyaya-yan kani yawasi miyamiya yaina ilobai.
9 Tabu mumugana namwanamwana kana paisowa yola ikwakwatakwata-yani, kai-
wena tem nige yola ikwakwatakwata-yani kani kana sauga yawasosi koina maisana
namwanamwana talobai.
10 Kabo sowasowana sauga meuloina tatonan tem tomo meuloili tasaguili yo takabi-
yakaiweli. Siya ala tali tomeliwo, bwaimwa Yeisu ana susu, tatonan kaikaiwe na tem
tasaguili yo takabi-yakaiweli.

11 Bwaite saugane koina yaboma nimagu mena yalele. Na wagitai nimagu leleyana
yalele yalalaki.*
12 Siya toyakayakataine siwalo samasamaluluimiu yakato nigwenigwe mumugana
wakalai mwa siginauli besiele kaiwena nuwanuwali sigagasa ali tali Yudiya manli
mena yo siba, “Wagitai, ama paisowa koina siya nige Yudiya meuloili nigwenigwe
mumugana sikalai.” Siwalo samasamaluluimiu kaiwena sikatai tem Mosese ana loina
nige simumuliya kani kalomagigili yo kamkamna silobai ali tali Yudiya kolili, bwagana
simeliko Yeisu Keliso ana boita koina.
13 Bwagana toyakayakataine siya nigwenigwe mumugana sikalaiyako, na iyamo nige
Mosese ana loina meuloina simumuliya-oli. Na nuwanuwali lalakina tem komiu nig-
wenigwe mumugana wakalai na mesabana sigagasa ami talam nigwenigwe siginauli
yomiu koina kaiwena.
14 Na yau koliyau, nige sowasowana ginauli yabo kaiwena yagagasa, na yagu gagasa
kaigedamo bwaimwana ala Guyau Yeisu Keliso ana boita kelose mena. Ana boita kelose
koina yau kaba yaliyaya kaiwena ana boitane koina yanuwa yaulina mumugana kana
yaliyaya koliyau iboitako. Yo miyamiya yanuwa yaulina ana dedei koina yau besiele
yaboitako.
15 Nige kana uloi yabo tem nigwenigwe mumugana takalai o tem nige takakalai,
bwaite nige ginauli lalakina besi. Na nuwatu lalakina kaigeda ele kita taemala tomo
waluwaluli.
16 Analiyao komiu nuwatune bwaite wakawa-namwanamwa-yani, komiu Yaubada
ana tomoyao yawasosi. Kabo yakawanoi Yaubada koina ana katekamkamna yo ana
nuwa-daumwali katemiu iloyakalapowonli.
17 Nige nuwanuwagu tomo yabo polowe yabo iyeyama koliyau nigwenigwe mumu-
gana kaiwena. Kaiwena yogu mena gai simiyamiya bwaimwana kilakilala yawasosi
siya siwalo-masalagau yau Yeisu Keliso ana tomo.
18 Kaukavao yo duguwao, ala Guyau Yeisu Keliso ana katekamkamna imiyamiya
yaluyaluwamiu koina. O besiele. Kaiyoni, yau Paulo.

* **6:11:** Buki bwaite liguna meuloina koina Paulo ana walo iwaloweni na tomo uloina ilele kanasiga 6:10 koina na tomna 11 Paulo iboma nimana mena ilele.

Epeso ali leta
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Yanuwa Epeso iya taon lalakina Eisiya polovinsi koina, yo ali bisinisi sibaibaiwa. Paulo ana takikili yaiyonana koina, bolime yaiyona imiyamiya Epeso koina yo iyakayakatai kolili (Wagitai Apositolo ali paisowa peina 19). Muli mena Paulo sipei deli mena Loma koina. Sauganane koina leta bwaite ilele, kabo Tikiko ilokalai ilau iwolena toekalesiya Epeso kolili (6:21-22).

Epeso koina tomo sibaibaiwa siya nige Yudiya tomonliyao, na tupwana siya Yudiya tomonliyao. Leta bwaite koina Paulo iyakenayagili boda labui bwaimwa Keliso itubweiliko siyamala boda kaigeda ekalesiya koina (2:15-16 yo 3:6). Paulo iedeedede lalakina tawae Yaubada ana nuwatu ekalesiya kaiwena (3:10) na tawae Yaubada ana mulolo kolila. Kaba gite yaiyona iwalowegili ekalesiya kaiweli. Ekalesiya besiele yona kaigeda na Keliso besiele kulukulu (1:23, 4:15-16). Ekalesiya besiele nume na Keliso besiele numene kana wauwau (2:20-22). Ekalesiya besiele sine tokasole na Keliso besiele wainena tau (5:25-27). Besiele tabe Paulo Epeso ikabiyakaiweli yawasili ana laulau kaiwena Keliso itubweiliko siyamala yona kaigeda mwa kaiwena siya mayale natunao.

1 Yau Paulo, Yeisu Keliso ana tosagenawasa (apositolo) yabo Yaubada ana nuwatu
mena. Leta bwaite yalele yo yayawasa komiu Yaubada ana tomoyao, Yeisu Keliso kana
tomeli yawasosi, kwamiyamiya Epeso koina kolimiu.
2 Yakawanoi Yaubada Tamala yo Guyau Yeisu Keliso ali katekamkamna yo ali nuwa-
daumwali mena katemiu siloyakalapowon.

Keliso koina Yaubada mulolo meuloili iyelima kolila

3 Yaubada tatobalan, iya ala Guyau Yeisu Keliso tamana. Ilonamwayagila tem
tatobalan kaiwena Keliso koina yauyauya meuloili bulibuli yanuwaliyao kolili silaoma
iyelima kolila yaluyaluwala kali sagu kaiwena.
4 Sauga bagubagunana koina igitesipwailako kaiwena tapatu Keliso koina muli mena
yanuwa yaulina iyamayale. Igitesipwaila besiele na tem kita taemala ana tomo
yakayakasisili manna mena yo nige kawa-naenae yabo imiyamiya kolila.
5 Yo tabe sauga bagubagunanane koina Yaubada imuloloila mwa iloina na tem ikawa-
natu-wagila Yeisu Keliso ana paisowa kaiwena. Ana yaliyaya mena yo ana nuwatu
mena ikawa-natu-wagila besiele.
6 Kabo tatobalan ana katekamkamna lalakisosina, bwaine ana olena bwagabwaga
iyeyamako natuna mulomulolona iya koina tapatuko.
7 Mwa Yeisu Keliso ana boita koina livasi talobai bwaite Yaubada ala pwanoli
inuwatu-pwaikiliko. Walo yawasosi, Yaubada ana katekamkamna ilalakisosi.
8 Katekamkamnane ikalapowon masumasuwe kolila tabe sonoga yo katai
namwanamwana ana nuwatu kaiwena iyeyama.
9-10 Ana nuwatu wadawadamnane iyamayaleyako kolila Keliso koina kaiwena iya
ana nuwatu besiele. Kana sauga yawasosi koina ana nuwatune kani iginauli bwaite
ginauli meuloili bulibuli yo yanuwa yaulina mena kani ikele-gogonagilima na Yeisu
Keliso iya kulukululi na siya simiyamiya ana loina yaulina mena.
11 Mwa koinaele Yaubada igitesipwaila taemala ana tomoyao kaiwena sauga bagubа-
gunana koina ana loina besiele. Walo yawasosi Yaubada ginauli meuloina iginauli
besiele ana nuwatu.

12 Mwa koina kita tomeli baguna Yeisu koina Yaubada ikalaila ana tomoyao na
mesabana Yaubada esana takeleisinan yo tatobalan.
13 Na komiu tabe walo yawasosine kwabenalanako bwaite Yeisu wasana
namwanamwana leboimiu kaiwena mwa kwameli koina na kwaemala ana boda.
Kabo Yaubada ana kilakilala ipeiyako kolimiu yakato komiu iya ana gogo, kana katai
bwaite besiele, Yaluyaluwa Tabuna iyeyawako kolimiu besiele ana waloyameli.
14 Na kita Yaluyaluwa Tabuna takalaiyako kabo takatai namwanamwai yakato
meuloina bwaite iwaloyameli kolila bwaliga kani takalai. Mwa koinaele tasanasana
kanasiga Yaubada ilivasi-yawasosila na ikalaila mekalakava tamiyamiya. Kabo ilon-
amwayagila tem esana wasawasana takeleisinan yo tatobalan.

Paulo ikawanoi Yaubada koina Epeso toekalesiyao kaiweli

15-16 Bwaite kaiwena nige sowana yalopei kawatoki Yaubada koina yo sauga meuloina
yakawakawanoi kaiwemiu. Saugana ami meli Yeisu Keliso koina yo tabe ami mulolo
Yaubada ana tomoyao kaiweli wasali yabenalagili yagu kawa-tokine iyatubu.
17 Yakawanoi ala Guyau Yeisu Keliso ana Yaubada koina, iya Tamala wasawasana,
na tem Yaluyaluwa Tabuna iyeyawa kolimiu na mesabana Yaluyaluwane ikabi-
yasonogamiu yo Yaubada kana katai iyakenayagimiu yo kana katai kolimiu ilalaki.
18 Tabe yakawanoi tem Yaubada ami nuwatu ikabiyamayale na wakatai tawae
iyaele manimiu mena sauga ilalaoma koina bwaimwa iya iyoganmiu koina. Tabe
nuwanuwagu wakatai ana wasawasa kana lalaki naga iyelima ana tomoyao kolila.
19 Tabe nuwanuwagu wakatai ana kaiwe ilalakisosi iyaele ipaipaisowa kita tomeliwo
katela mena. Na bwaimwa kaiwene koina,
20 Yaubada Keliso ikeleyatoloyoi boita mena yo ipei ulaulana mena bulibuli
yanuwaliyao kolili.*
21 Mwa koina Keliso ana kaiwe ilalakisosi kabo tobagunao, Seitani ana bodao ali
kaiwe uloi uloi, aneloseyao meuloili, kinyao yo esa kaigeda kaigeda simiyamiya bwaite
sauga yo sauga ilalaoma koina.
22 Yaubada ipei Keliso ginauli meuloili kali toloina, siya simiyamiya kaena yaulina
mena, yo iya ipei boda ekalesiya kulukululi.
23 Na boda ekalesiya bwaite Keliso yona, mwa koina bodane iyakalapowonli ana
namwanamwa meuloina koina.

2

Yaubada yawasi waluwaluna iyeyama Keliso koina

1 Baguna ami gamwa-panapanawa yo mumugamiu naenaeli kaiweli yaluyaluwamiu
siboita.
2 Sauganane koina yanuwa yaulina nuwatuli boniboniyaili kolili kwalolokeikeile
yo Seitani ana kamwasa koina kwamuliya, iya nige tagigitai na tomo siya nige
Yaubada siyayakasisiyan iloinayagili. Yo sauga bwaite Seitani yaluyaluwana togamwa-
panapanawa meuloili iloiloinayagili.
3 Baguna kita meuloila besiele tamiyamiya togamwa-panapanawa ali boda luwali
mena, yo yola kana yaliyaya tamulimuliya koina yo tawae yaluyaluwala yo yola ali
gadosisi tapaisowai besiele. Tem iyaelemo tamiyamiya dedeinane koina idudulai yo
sowasowana Yaubada ana munamunai talobai besiele yanuwa yaulina kana tomiyayao
meuloili.
4-5 Ala gamwa-panapanawa kaiwena yaluyaluwala siboitako. Na iya
tokatekamkamna yo ana mulolo kolila ilalakisosi kabo yawasi waluwaluna iyeyama

* **1:20:** Paulo leta bwaite kalona mena iwalo bulibuli yanuwaliyao kaiwena Epeso tomoliyao tauna kona siya tobalau yo sitapwalolo yaluyaluwa uloi uloi bulibuli yanuwaliyao kolili.

Keliso mekalakava. Ana katekamkamna koina bwaite iyeyawa bwagabwagai kolimiu leboimiu kwalobai.
6 Kita Yeisu Keliso koina tamiyamiya, mwa Yaubada ikele-yatoloyoila boita mena
Keliso mekalakava yo ipeila Keliso mekalakava ana kaba miya wasawasana koina
bulibuli mena.
7 Iginauli besiele na tem kita taemala kaba gite siya tomo muli mena silalaoma
kaiweli, na mesabana sikatai Yaubada ana katekamkamna ilalakisosi, bwaimwana
ilaoma kolila Yeisu Keliso koina.
8 Saugana kwanuwabui yo kwameli, Yaubada ana katekamkamna koina bwaite ana
eyawa bwagabwagai, lebo kwalobai. Nige yakato ami paisowa uwena koina lebone
kwalobai, na bwaite Yaubada ana eyawa bwagabwaga koina lebo kwalobai.
9 Nige ami paisowa maisana, nigele. Mwa nige sowana yabo igagasa.
10 Yaubada iginaulila taemala yamayamayale waluwaluli Yeisu Keliso koina na
mesabana paisowa namwanamwali iya ikatububunagiliko kani tapaisowaili.

Keliso ipei-gogonagila tayaboda kaigeda

11 Baguna sikabimiu komiu nige tomo Yudiya. Mwa tomo Yudiya sigite-yatalumiu
siwaloba, “Komiu nige nigwenigwe mumugana wakakalai besiele kai, kabo komiu
nige Yaubada ana tomoyao, kai kabomamo Yaubada ana tomoyao.” Na yau Paulo,
yayanuwapeimiu tomo sibomamo mumugane siginauli nimali mena. Kabo ilon-
amwayagimiu kwanuwatu-kalatan ami miyamiya beyabeyana.
12 Sauganane koina kami mwayaga iyai Keliso koina. Komiu besiele taumana,
esamiyao nige simiyamiya Yaubada ana tomoyao Isileli ana bodao kolili yo Yaubada
ana waloyameli iginauli kolili nige komiu kaiwemiu. Ami miyamiya yanuwa yaulina
mena inae kaiwena nige ami katai yabo Yaubada kaiwena yo nige namwanamwa yabo
imiyamiya kaiwemiu yakato kwasanasanai.
13 Na komiu kwapatuko Yeisu Keliso koina. Baguna komiu kami mwayaga iyai
Yaubada koina na sauga bwaite koina Yaubada ikalaimiuma salina mena Yeisu Keliso
kwasinena koina.
14 Keliso katela ikabi-yanuwa-daumwalili mwa koina tamiya daumwali mekalakavao
siya simiyamiya salila mena. Kai Yudiya yo komiu nige Yudiya taekalokalomagigi-
lagila mwa kalomagigiline besiele dedeli iyakasala tamiya-suwala boda labui. Na
Keliso dedeline ikogwaligwali ana boita koina kabo bodane labuine talaoma tayaboda
kaigeda.
15 Kai Yudiya kama loina sibaibaiwa, na Keliso ana boita koina loinaone iko-
gwaligwaliliko. Iginauli besiele kabo bodane labuine ipei-gogonagila yo boda kaigeda
waluwaluna iginauli mwa koina tamiya-daumwali.
16 Keliso ana boitane kelose mena koina kalomagigiline ikele-gabaen na iyamiya-
toyawaila, kita besiele tomo kaigeda yo nuwatu-pwaiki mena ikalaila tapileyoi Yaubada
koina.
17 Mwa ilaoma yo nuwa-daumwali wasana iguguyeyan kolimiu komiu baguna
kwamiya-suwala Yaubada koina yo tabe kolimai kai Yudiya kamiyamiya Yaubada
salina mena.
18 Ala yai namwanamwana ele yakato kita bodane labuine talau Yaubada koina
Yaluyaluwa Tabuna ana sagu mena bwaite Keliso ana boita, mwa koina tamiya-
daumwali.
19 Koinaele bwaite sauga komiu nige besiele taumanao yo laolaoma, na komiu
yanuwa tanuwagaliyao besiele Yaubada ana tomoyao, ana susu yawasosi.
20 Komiu tabe besiele Yaubada ana nume kana wawali ana kaba kabi. Kai aposi-
toloyao yo palopitao besiele Yaubada ana paisowa kana wauwauyao numene kaiwena
yo Yeisu Keliso iya ala wauwau kana veku kaikaiwena.

21 Nume kana wawali meuloina situbwe Keliso koina mwa koina numene iyasae
isaesae, iyamala nume tabu yakayakasisina ala Guyau kaiwena.
22 Na komiu kwamiyamiya Keliso koina, kabo Yaubada iyaboda-kaigedaimiu ana
tomoyao meuloimiu kwaemala Yaubada yo Yaluyaluwana ali kaba miya.

3

Paulo ipaipaisowa siya nige tomo Yudiya kaiweli

1 Yaubada ana paisowa kolimiu kaiwena mwa yakawakawanoi kaiwemiu. Yau Paulo
yau ele deli mena yamiyamiya kaiwena Keliso ana paisowa yaginauli komiu nige tomo
Yudiya kaiwemiu.
2 Nuwana wasagu kwabenalanako yakato Yaubada kagu yauyauya iyeyama koliyau
na mesabana yapaisowa kaiwemiu.
3 Kagu yauyauya iyeyama bwaite besiele, ana nuwatu wadawadamna iyakenayagau
yo yakatai namwanamwai. Na edeededena Yaubada ana nuwatu wadawadamna
kaiwena tupwana yawalowenako kolimiu.
4 Na tem kwayasiliyako tawae yaleleyako sowasowana wakawa-yawasosi yakato
Yaubada ana nuwatu wadawadamna yakatai namwanamwai bwaimwana ana
paisowa Keliso koina.
5 Yaso beyabeyali nige sikakatai Yaubada ana nuwatu wadawadamna, na bwaite
sauga Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe mena iyakenayagimai Yaubada ana apositoloyao
yo ana palopitao tabutabuli kolimai.
6 Nuwatu wadawadamnane bwaite besiele. Yaubada ana lebo Yeisu Keliso koina
nige tomo Yudiya kabomamo kaiwemai na komiu nige tomo Yudiya kaiwemiu tabe.
Kaiwena wasana namwanamwana kwabenalan yo kwameliyan, kabo komiu yo kai
Yaubada ana katekamkamna ikatububunanako meuloila takele-toyawai. Mwa koina
komiu yo kai taemala boda kaigeda yo Yeisu Keliso koina Yaubada ana waloyameli
takalai.
7 Yaubada kagu yauyauya iyeyama yo yaemala ana topaisowa wasa namwanamwana
kaiwena. Yo yagu kaiwe iyeyama koliyau yo koina ana paisowa yapaipaisowai.
8 Bwagana yau yakikiusosi Yaubada ana bodao luwali mena na iyamo igite-sipwaiyau
yo kagu yauyauya iyeyama na mesabana yaguguye komiu nige tomo Yudiya kolimiu.
Yagu guguyene bwaite besiele, Keliso ana wasawasa ilalakisosi, nige sowasowana
taemwawasi.
9 Walo yawasosi, Yaubada yagu paisowa iyeyama na tem paisowane koina ana
nuwatu wadawadamna tawae kani iginauli yakabi-yamayale tomo meuloili kolili.
Yaubada iya yanuwa yaulina kana toyamayale nuwatune iwadam kanasiga kabona, na
siya yaso beyabeyali nige sigigitai.
10 Iginauli besiele na mesabana bulibuli yanuwaliyao kali tomiya meuloili, nuwana
siya tobagunao o nuwana kaiwe uloi uloi, ana sonoga lalakisosina sigitai ekalesiya
koina na sikawa-yawasosiyan.
11 Sauga beyabeyana koina ana nuwatu besiele yakato naga muli mena ipaisowai
mwa koina ala Guyau Yeisu Keliso ana paisowa koina paisowane iyemwawasi.
12 Yo kita tamiyamiya Keliso koina yo tameliyan kabo sowasowana me ala katepatu
talau Yaubada manna mena, nige kaba kausi yabo kolila.
13 Koinaele yawalo kolimiu, tabu kwanunuwa-polowe yagu kamkamna kaiwemiu.
Kaiwena yagu kamkamnane uwena koina ami namwanamwa kwalobai yo tabe kway-
aliyaya kaiwena.

Paulo ikawanoi Yaubada koina na tem Epeso sikatai Keliso ana mulolo kana lalaki

14 Yaubada ana paisowa kolimiu kaiwena mwa yapwalou Tamala manna mena,

15 iya tomo meuloili siya simiyamiya yanuwa yaulina mena yo bulibuli mena iyamay-
aleli.
16 Mwa yakawanoi yakato Tamala ana gogo wasawasali kolili kaiwe iyeyawa kolimiu
na yaluyaluwamiu ikabi-yakaiweli Yaluyaluwa Tabuna koina,
17 na mesabana Keliso imiyamiya katemiu mena ami meli kaiwena. Tabe yakawanoi
lammiuyao sisusu silobi katekamkamna mumugana koina, na tem ami nuwatu
simatuwa besiele mayau lamliyao sisusu silobi bwatano luwana mena sikabikalatan
me ali kaiwe.
18 Yakawanoi na tem komiu, mekamikavao tomeliwo meuloili, Keliso ana mulolo
kana tabataba yo kana mamalawe yo kana sae yo kana lobi ana didiu kwanuwa-
mayaleyan.
19 Kita tomo nige sowasowana ana mulolo kana lalaki takatai yawasosi, na yakawanoi
komiu ana mulolo kana lotonan sowasowana kwalotonan. Kabo Yaubada, iya
namwanamwa meuloina yaina, mwa iyaele kolimiu yo katemiu iloyapowonli.
20-21 Yaubada ana kaiwe iyaele ipaipaisowa katela mena, mwa tem tawae kaiwena
tanuwanuwatu yo nuwanuwala o takawanoi kaiwena iya sowasowana ala nuwatune
ietulanyoili. Kabo kita tamiyamiya ekalesiya luwana mena yo Yeisu Keliso koina, yaso
yo yaso kolili kani Yaubada esana tatobalan sauga meuloina nige ana kaba mwawasi.
O besiele.

4

Kita tatubwe taemala boda kaigeda

1 Yau ele deli mena yamiyamiya yaina kaiwena ala Guyau kaiwena yapaipaisowa,
kabo yakabi-yakaiwemiu ami miyamiya wagitekalatan besiele Yaubada ana nuwatu
bwaimwa koina mwa iyoganmiuko.
2 Sauga meuloina me ami nuwalobi yo mumugamiu sibiga, tabu munamunai
bwagabwaga, na mulolo mena kamikavao ali paisowa wakalakisiye-yagili.
3 Yaluyaluwa Tabuna ikabiyakaiwela tamiya-namwanamwa, yo miya
namwanamwane koina itubweila taemala boda kaigeda. Kabo sowasowana kwatonan
kaiwe na miya-toyawane koina kwamiyayai.
4 Kita meuloila tatubwe-gogo besiele yona kaigeda yo Yaluyaluwa Tabuna kaigedamo
iya takalaiyako. Besiele me ala katepatu tasanasanamo namwanamwane kaigedana
kaiwena bwaimwa Yaubada ikatububunanako yo koina iyoganlako.
5 Walo yawasosi, ala Guyau kaigedamo, yo meuloila ala meli kaigeda yo ala babitaiso
kaigedamo.
6 Ala Yaubada kaigedamo iya meuloila Tamala. Yo tomo meuloina iloinayagili,
ipaipaisowa meuloili kolili, yo imiyamiya meuloili luwaluwalili mena.
7 Keliso kala yauyauya meuloila iyelimako, isoiyagiliko besiele ana nuwatu mena.
8 Besiele Buki Tabu ana walo bwaite iwaloba, “Saugana isae kewa molosi mena isae
mekanakavao siya ikaiwe-gabaegili yo ipanli yo mulolo isoiyagili tomo kolili.”
9 Na walone bwaite ‘isae’ iyakenayagila yakato baguna ilobima yanuwa yaulina
mena.
10 Iya tolobimane iya kaigedana isaeyoi kewa mena. Yo nige yakato isae bulibuli mena
na imiyamiya, nigele. Na bulibuline isae-gabaen yo imiyamiya kewa-molosi mena na
mesabana ibomayoi koina ginauli meuloina bulibuli yanuwaliyao kolili iloyapowonli.
11 Bwaimwa iya tabe yauyauya isoiyan tomo kolili bwaite besiele. Tupwaliyao
iwolegili siyamala apositoloyao, tupwaliyao palopitao, tupwaliyao wasa
namwanamwana kana toyawasayao yo tupwaliyao pasta yo tupwaliyao dikonyao
siya toekalesiyayao siyakayakataili Yaubada ana kamwasa kaiwena.

12 Toekalesiyayao iwolegili kali yauyauya besiele na tem Yaubada ikatububunagili
ana tomoyao na paisowa namwanamwali siginaulili mesabana ekalesiya, Keliso yona,
ikin idebalala yo ikaiwe,
13 yakato kita tayaboda kaigeda yo meuloila Yaubada Natuna tameliyan yo takatai
namwanamwai na taemala tomo matumatuwala yo mumugala besiele Keliso, mumu-
gane koina Keliso iloyapowon.
14 Koinaele nige sowana mumugala besiele melumelu, nige sowana kita be-
siele waga bagolu ikoko-yageyagela, yo nige sowana tosonosonogao ali yakayakatai
iyui-kalakalaila besiele yaumai mayau liguna iyui-takitakikilan. Yo siya kamwasa
sibaibaiwa siginaulili yakato silawagila mwakota koina, yo kamwasaline kolili tomo
siwoya-suwalagili.
15 Tabu ali yakayakataine koina tagogolulau, na sowasowana ala edeedede koina
tawalo dudulai me ala mulolo na meli yo katai kolili takin me ala kaiwe yo tatubwe
yawasosi Keliso koina, iya ekalesiya kulukuluna.
16 Na kulukulune yona meuloina iloinayan kabo waunao meuloili situbwe-gogo yona
kaigeda koina. Waunao kaigeda kaigeda siboma ali paisowa sipaipaisowai, mwa yona
meuloina ikin yo ikaikaiwe mulolo mumugana koina.

Yawasi waluwaluna Keliso koina

17 Ala Guyau esana mena yayanuwa-peimiu yo yakabi-yakaiwemiu bwaite besiele.
Tabu ami miyamiya beyabeyana koina kwamiyamiya besiele siya Yaubada nige
simemeliyan ali miyamiya. Ali nuwatu nige kanliyao,
18 yo kateliyao siboniboniyai. Nige ali katai yabo dudulaina, kateliyao besiele veku,
sikololo, mwa koina Yaubada yawasina koina silosuwala.
19 Bodane sauga bwaite nige kali mwalimwaline ipapagan na siyauyaulesosi yo
sisamasamalulu mumugana naenaena koina, yawasosi kaba mwalimwaline bwaite.
20 Na iyamo ami katai Keliso kaiwena nige besiele.
21 Walo yawasosi, Keliso wasana kwabenalanako, yo nuwatu yawasosi siyaele Keliso
koina kana tomuliyayao siyakayakatai-yanako kolimiu.
22 Kabo sowasowana mumugana beyabeyana wagabaen, bwaite tauna kona
kwamiyamiya koina, kaiwena mumuga mwakomwakotanane kana lotonan
iwoyawoya-suwalagimiu yo isibasiba-yanaemiu.
23 Katemiu yo ami nuwanuwatu sowasowana siwaluwaluyoi,
24 yo sowasowana yawasi waluwaluna wakalaiyoi kolimiu, yawasine bwaite mumu-
gana besiele Yaubada mumugana, dudulai yo yakayakasisina.
25 Mwa koina mwakota besi. Sowasowana tem kaigeda kaigeda iwalo dudulai ana tali
toekalesiyayao kolili, kaiwena kita wau uloi uloi tatubwe yona kaigeda koina.
26 Tem kwamunamunai tabu munamunaine ikalaimiu ilalawagimiu naenaena koina.
Na tabu ami munamunaine ikakabi-kalatagiwo kanasiga dabwelo isugu,
27 kisi Seitani ana solasola kuwolena.
28 Yo tomo yaiya ikewali tabu ikekewaliyoi, na nimana iyapaisowa paisowa
namwanamwana koina. Yo sowasowana nimana iyapaisowa na gogo lalakina ilobai
na mesabana tobubutuma isaguili.
29 Tabu walonaenae ami edeedede koina, na walo namwanamwali kwawalowegili
na mesabana tomo siya tonuwa-polowe kwasaguili na wakabiyakaiweli ami walo
namwanamwali kolili. Kamwasane koina sowasowana tomo ami walo sibenalagili yo
sagu silobai.
30 Tabu Yaubada Yaluyaluwana me ana nuwanae ami miyamiya kaiwena, kaiwena
iya ami kilakilala yakato komiu Yaubada ana gogo. Kabo wakatai yakato sauga muli
mena Yeisu ana pileyoima koina ana tomoyao iyamaisaliko kwasinena koina kani
ikalaiyoili.

31 Sowasowana mumugamiu naenaeli katemiu mena wagabaegili munamunai
mekanakava. Tabu walo munamunai kamikavao kolili yo tabu kwaetaetalapili-yagili.
Tabu kalomagigili mumugana imiyamiya kolimiu.
32 Na sowasowana mumugamiu sibiga kamikavao kolili yo wakatekamkamna-yagili.
Kamikavao ali pwanoli kolimiu kwanuwatu-pwaikili, besiele Keliso ana boita koina,
Yaubada ami pwanoli inuwatu-pwaikiliko.

5

1 Komiu Yaubada natunao ana mulolo lalakina kolimiu, mwa koina kwatonan komiu
besiele iya.
2 Sowasowana kwamuliya me ami yakasisi yo me ami mulolo besiele Yeisu Keliso ana
mulolo kolila. Ibomayoi yawasina yo yona italamwan kelose mena kaiwela, ana
pwaoli bwalaina namwanamwana kaiwena Yaubada iyaliyaya.
3 Tabu ginauli naenaena mumugana kikiuna yabo kolimiu imiyamiya, nuwana
ganawali o nuwana mankikiwasi gogo kaiweli, kaiwena siya ginauli kaba
mwalimwaline. Bwaimwa mumugane nige kami lonamwa kaiwena komiu Yaubada
ana tomoyao yakayakasisimiu.
4 Tabu walo kali lotonan naenaeli kwawalowalowegili, yo tabu walo bwagabwaga,
tabu talawasi naenaena kaiwena komiu nige kami lonamwa. Na kwaedeedede walo
namwanamwali Yaubada ana kaba yaliyaya yo ana kaba kawatoki.
5 Me ami nuwa-mayale ginauline bwaite kaiwena. Siya mumugana naenaena
siginaginauli yo siya tomankikiwasi nige ali kaba miya yabo Keliso yo Yaubada ali
kaba loina koina. Na tomankikiwasine siya besiele totapwalolo kokotomo kolili.
6 Koinaele tabu tomo ana mwakota siya edeedede bwagabwaga wakalakalaili
kulukulumiu mena kwapepeili, bwaite mumugane kaiwena Yaubada ana munamunai
ilalaoma siya nige kainana sibebenalan kolili.
7 Kabo siya mumugana naenaena ana boda tabu kwalau kwapapatu kolili.
8 Baguna kwamiyamiya boniboniyai koina na sauga bwaite kwamiyamiya Guyau ana
mayale koina. Kabo ami lau sowasowana besiele mayale natunao ali lau,
9-10 yo kwaloyai tawae Yaubada ana kaba yaliyaya. Kaiwena mayale uwena mumu-
gana namwanamwana, paisowa dudulaina yo walo yawasosi.
11 Tabu boniboniyai mumugana kana paisowa wagogolulau koina kaiwena nige
uwena ipapagan, na sowasowana kwayakenayagili mayale mena na tomo meuloili
sigitai yakato mumugane naenaena.
12 Nige sowasowana tawae tomo tupwaliyao siginauli wadam mena na yawalo-
masalan, kaiwena walowennane yamwalimwaline.
13 Tawae ginauli meuloili tapeili mayale mena sowasowana kalo-yawasosili tagite-
namwanamwaili,
14 kaiwena mayalene ginauli meuloina ipeiyawatagilagili na tagite-namwanamwai.
Bwaite kaiwena ala wali yabo iwaloba, Kowa tokenokeno kutolo boita mena, na Keliso
ana mayale itunsae koliwo.
15 Kabo ami lokeikeile wagitekalatan. Sowasowana me ami nuwatu dudulai, tabu
komiu besiele siya toyauyaule, nigele ali nuwatu sidududulai.
16 Tabu ami sauga kwayayavenuwan, kaiwena bwaite saugane koina mumugana
naenaena ikaiwe.
17 Miyawa yauyaule, na Guyau ana nuwatu kaiwemiu wakatai namwanamwai.
18 Tabu waila kaikaiwena koina kwanunuma yauyaule, kisi isiba-yanaemiu. Na
sowasowana Yaluyaluwa Tabuna koina iloyapowonmiu.
19 Kwawaliwali mekamikavao wali tapwalolo yo same walina yo tabe wali bui kolili.
Me ami yaliyaya katemiu mena kwawali Guyau koina.

20 Ala Guyau Yeisu Keliso esana mena sauga meuloina wakawatoki Tamala Yaubada
koina ginauli meuloili kaiweli.
21 Sauga meuloina me ami talam yo me ami yakasisi kaiwena nuwanuwamiu Keliso
kwayakasisiyan.

Tokasole tau yo sine kali loina

22 Koinaele komiu tokasole sinesineo, me ami talam wainemiyao ali loina kwamuliya
besiele am muliya Keliso ana loina koina.
23 Keliso iya tomeli bodane kulukuluna mwa kaiwena tau iya sine kulukuluna. Na
tomeli bodane iya Keliso yona yo Keliso iya tomeli bodane kana tolebolebo.
24 Tomeli bodane me ana talam Keliso ana loina imulimuliya koinaele sinesineo
mekasole sowasowana me ali talam simulimuliya waineliyao ali loina sauga meuloina
kolili.
25 Komiu tokasole tatao, wainemiyao kwamulolo kolili besiele Keliso imulolo ekale-
siya koina yo yawasina italamwan kaiwena.
26 Yawasina italamwan, nuwanuwana ekalesiya ideuli iwaluwalu waila mena besiele
wasana namwanamwana walona.*
27 Keliso nuwanuwana ekalesiyane ikabi-yatabu na iyatolo manna mena besiele
ekalesiyane kana gite namwanamwana, nige gai yabo, tabu yona ibabalulu, yo tabu
gite yabo naenaena, na sapusapuna nige wenoweno yabo koina.†
28 Yo bwaite besiele tatao ilonamwayagili waineliyao simulolo kolili besiele sibo-
mayoi yoli simulolo kolili. Iya wainena imulolo koina ibomayoi imuloloi.
29 Tomo nige sowasowana ibomayoi yona ikalomagigilan, na iyakan yo igite-kalatan
namwanamwai besiele Keliso iginauli kita ekalesiya kolila,
30 kaiwena kita yona waunao.
31 Buki Tabu iba, “Bwaite kaiwena tau tamana yo sinana ilogabaegili yo ilau
mewainena simiya-suwala yo yoli labuine siyamala kwapi kaigeda.”
32 Nuwatu bwaite kasole kaiwena dididididiuna, bwaimwa iya makamakayau Keliso yo
ekalesiyane ali tubwe kaiwena.
33 Na walo bwaite ilaowa kolimiu. Mwa sowasowana tomo kaigeda kaigeda wainena
imulolo koina besiele ibomayoi kana mulolo yo sinene sowasowana wainena iyaka-
sisiyan.

6

Tama, sina yo natuliyao kali loina

1 Komiu gagagiliwo, sinamiyao yo tamamiyao ali guguye kwayakasisi-yagili kaiwena
kwamiyamiya Keliso manna mena. Idudulai tem besiele waginauli,
2 kaiwena Buki Tabu iba, “Sinamiyao yo tamamiyao kwayakasisi-yagili.” Bwaite
loinane iya loina bagubagunana waloyameli mekanakava,
3 yo bwaite waloyameli iwaloba, “Na mesabana kwamiya namwanamwa na ami miya
yanuwa yaulina mena yawasimiu imamalawe.”
4 Komiu tama, tabu natumiyao kwaula-munamunaili, na wagitekalatan
namwanamwaili, mumugali kwayadudulaili yo kwayakataili meli mumugana besiele
Guyau ana nuwatu.

Topaisowa panpanli yo ali tautaubalao kali loina

---

* **5:26:** Walone bwaite ‘waila’ makamakayau babitaiso kaiwena. † **5:27:** Sauga bagubagunana koina tem topwaoli nuwanuwana ipwaoli kabo lami sinisinibuna ikalaiyama koina ipwaoli. Lamine kana gite namwanamwana, nige gai yabo, tabu yona ibabalulu, yo tabu gite yabo naenaena, na sapusapuna nige wenoweno yabo koina.

5 Komiu topaisowa panpanli me ami yakasisi yo me ami matausi yo me ami talam
ami tautaubalao kolili, siya siloiloina-yagimiu yanuwa yaulina ana dedei koina, kwao-
bigaili. Me ami obiga kwapaipaisowa kolili yakato kwapaipaisowa Keliso koina.
6 Sauga meuloina me ami kaiwe kwapaisowa kaiweli, yakato komiu Keliso ana
topaisowa panpanli yo Yaubada ana paisowa waginaulili me ami talam yawasosi. Tabu
yakato sigitagitaimiu kabo kwapaisowa kaikaiwe na saugana silogabaegimiu paisowa
kwalopei.
7 Kwapaisowa me ami yaliyaya, besiele Guyau kaiwena kwapaipaisowa, na nige tomo
kaiweli.
8 Kaiwena wakatai Guyau naga tomo kaigeda kaigeda, nuwana topaisowa panpanna
o nuwana tomo livalivasina, kani iyamaisa ana paisowa namwanamwana kaiwena.
9 Na komiu tautaubalao, sowasowana mumugamiu sidudulai ami topaisowao pan-
panli kolili. Tabu kwayayadidigali kaiwena wakatai ami Guyau yo ali Guyau yawasosi
iyaele bulibuli mena igitagitaimiu yo kita meuloila tatoyatoyawa manna mena.

Sowasowana Yaubada ana gogo kaleya kwamana kwalikwali

10 Yagu walo ana kaba mwawasi kani yawalowen bwaite besiele, kwamiyamiya ala
Guyau koina na mesabana ana kaiwe lalakina koina ikabi-yakaiwemiu.
11 Kaleya gogona meuloina Yaubada iyeliwako kolimiu kwalikwali kabo sowa-
sowamiu kwatolo kaiwe na mesabana tabu Seitani ana nuwatu imwamwakota-
yagimiu.
12 Nige yakato takalekaleya ala tali tomo kolili, nigele, na yaluyaluwa biki simiyamiya
mwayaga bwagabwaga mena me ali tobagunao yo ali kaiwe uloi uloi siya yanuwa
yaulina boniboniyaina koina siloiloina.

13 Mwa kaleya gogona kwamana meuloina Yaubada iyeliwako kolimiu kwalikwali
na mesabana sowasowamiu kwatolo kaiwe sauga naenaena kaleyana koina. Saugana
kaleyane imwawasi komiu ami kaba kaleya mena kwatotolo me ami kaiwe.
14 Ami tolo kaikaiwene koina, ami kaleya gogona kwamana bwaite besiele.
Kami wakisowa bwaite walo yawasosi iya kwapan-kalatan kasipumiu mena, tabe
gamwagamwalimiu kana kokaukausi aeyan bwaite mumuga namwanamwana.
15 Yo nuwa-daumwali wasana kana walo-masala bwaite kaemiu kana suma.
16 Ami ebeu bwaite ami meli yo koina Seitani ana wamali wedowedolili ikaukausili
yo ana mayau kalakala-pulupulululi koina itabeyamateli.
17 Yo Yaubada ana lebo iya kami pwaopwaom kaikaiwena, yo tabe Yaubada ana
walo iya bwaite kaleya kelepana bwaimwa Yaluyaluwa Tabuna iyeyawako kolimiu.
Wakalaili na kwatolo kaiwe kolili.
18 Yo sauga meuloina wakawakawanoi Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina. Sowa-
sowana ami kawanoi meuloili kwaolegili Yaubada koina na mesabana isaguimiu.
Manimiyao silala na tabu ami kawanoi kwalolopei Yaubada ana tomoyao kaiweli.

19 Tabe kaiwegu wakawakawanoi. Wakawanoi na tem saugana yaedeedede
Yaubada yagu walo iyelima na meyagu katepatu Yaubada ana nuwatu wadawadamna
yayawasayan. Nuwatu wadawadamnane kana katai bwaite, tomo meuloili sowasowali
lebo silobai wasana namwanamwana koina, tomo Yudiya yo tabe siya nige tomo Yudiya
kolili.
20 Yaubada iyawasayauma yakato wasa namwanamwana sabi yawasana. Mwa
bwaite kaiwena yau ele nume pan mena. Tem sowasowana wakawanoi kaiwegu na
me yagu katepatu wasana namwanamwana yawalo-masalan tomo kolili besiele Guyau
ana walo koliyau.

Walo ana kaba mwawasi

21 Tikiko, iya kalakava namwanamwana yo Yaubada ana topaisowa
namwanamwana, naga kani ami wasa iyeyawa kaiwegu na wakatai gubesi yagu
miyamiya kana koleya.
22 Bwaite iya kaiwena yayawasa ilalaowa kolimiu, na mesabana wakatai ama
miyamiya na tabe ikabi-yakaiwemiu.
23 Yakawanoi Tamala Yaubada yo Guyau Yeisu Keliso katemiu sikabi-yadaumwalili,
yo ami meli sikabiyakaiwe na sisaguimiu kwaemulomulolo-wagimiu.
24 Tabe yakawanoi siya sauga meuloina ala Guyau simulolo koina. Kani Yaubada ana
walo-mulolo silobai. Yau Paulo.

Pilipai ali leta
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Paulo ana takikili labuina koina ilau yanuwa Pilipai koina bwaimwa taon yabo Masidoniya polovinsi kalona mena. Paulo ana paisowa yo ana yakayakatai kolili tomo tupwana sikawa-yawasosi yo simeliyan kabo ekalesiya itubu Pilipai koina (Apositolo ali paisowa 16:11-40 koina wagitai). Ana takikili yaiyonana koina tabe tomeliwo Pilipai koina igitaiyoili (Apositolo ali paisowa 20:6). Kabo ilau Yelusalema yo muli mena ilau Loma ana yatala kaiwena. Bolime labui imiyamiya Loma nume pan mena. Mwa kana koleya besiele sauganane bwaine koina Paulo leta bwaite ilele yo iyawasa Pilipai tomeliwo kolili. Paulo leta bwaite ana lelena yaina nuwanuwana ikawatoki Pilipai tomeliwo kolili ali saguina kaiwena (1:5, 4:10-19). Paulo nuwanuwana ikabi-yakaiweyoili yo yakato tem sinuwalobi (2:1-11) yo mumugali besiele tomeli yawasosi mumugali. Toyakayakataiwo tupwaliyao siwalo yakato tem Pilipai tomeliwo Mosese ana loina simuliya kabo kani Yaubada ikawa-namwanamwa-yagili. Na Paulo iwalo kolili iba, nigele, tem Yeisu Keliso tameliyan kabo Yaubada ikawa-namwanamwa-yagila (3:1-11). Mwa Paulo ikabi-yakaiweli na sitolo kaikaiwe meli yawasosi koina.

1 Yau Paulo mekaukava Timoti, kai Yeisu Keliso ana topaisowao panpanli, leta bwaite
kalele yo kayawasa Pilipai tomeliwo kolimiu, mekamikavao ami tobagunao yo ami
dikonyao. Komiu Yaubada ana tomoyao, kaiwenaele kwamiyako Yeisu koina.
2 Kakawanoi Yaubada Tamala yo ala Guyau Yeisu Keliso ali katekamkamna, yo ali
nuwa-daumwali mena katemiyao siloya-kalapowonli.

Paulo ana walo mulolo yo ana kawanoi Yaubada koina Pilipai kaiweli

3 Sauga meuloina tem yanuwatuimiu yakawatoki yagu Yaubada koina,
4 yo tabe sauga meuloina yakawanoi komiu meuloimiu kaiwemiu meyagu yaliyaya
yakawakawanoi.
5 Yagu yaliyaya yaina kaiwena iyatubu sauganane kwanuwabui, komiu yo yau
taesagusagu-wagila wasana namwanamwana paisowana tapaipaisowaili ilaoma
kanasiga sauga kabona.
6 Yo yakatai namwanamwai Yaubada iya tauna kona paisowa namwanamwana
iyatubuya kolimiu iya tabe kani ipaipaisowa kanasiga kaliyatenane Yeisu Keliso ipiley-
oima.
7 Ilonamwayan tem kagu lotonan kategu mena komiu meuloimiu kaiwemiu ilalak-
isosi kabo sauga meuloina yanuwatuimiu lalakina. Kaiwena tem yau ele nume pan
mena o nuwana yagamwa-pakiki wasana namwanamwana kana yawasosi kaiwena
komiu mwa kwasaguiyau paisowane koina, bwaite Yaubada iyeyama kolila. Mwa
komiumo kami katekamkamna ilalakisosi kategu mena.
8 Yaubada kategu ikatai nuwanuwasosigu tem yagitaimiu kaiwena
yakatekamkamna-yagimiu besiele Yeisu Keliso ikatekamkamna-yagimiuko.
9 Yakawakawanoi kaiwemiu yo nuwanuwagu mulolo mumugana ilalalaki
yawasimiu koina yo besiele tabe Yaubada kana katai ilalaki kolimiu yo ami nuwatu
sidudulai,
10 na mesabana mumuga meuloina wagitesipwai yo toweya namwanamwana ele iya
wakalai kwapaisowai besiele. Na iya koina nige kami kawa-naenae yo kami yakewa
yabo ipapagan ilau kanasiga Yeisu ipileyoima.
11 Tabe nuwanuwagu mumugana namwanamwana Yeisu Keliso koina ilaoma na
yawasimiu iloyakalapowonli na ala Yaubada kwayakasisiyan na kwatobalan.

Paulo ana kabiyakaiwe Pilipai kolili

12 Yagu tali toekalesiyayao, nuwanuwagu wakatai yakato ali peiyau deli mena
wasana namwanamwana kana debalala isagui. Bwagana me yagu kamkamna na
iyamo tomo sibaibaiwa wasana namwanamwana sibenalanako.
13 Mwa Sisa ana tokaleyayao siya ana nume wasawasana kana togitekalatanwo
mekalikavao tomo meuloili dedei bwaite koina, sikataiyako Keliso kaiwena mwa sipei-
luse-yagau nume pan mena.
14 Yaboyoi yagu lusaene koina kalakavao sibaibaiwa ali meli Guyau koina ikaiwe
molosi yo sikatepatu, nige simamatausi Yaubada ana walo kana luwewasa kaiwena.
15 Na tomo tupwaliyao sitakitakikili wasana namwanamwana siguguyeyan me ali
lamwa-polowe koliyau yo sikawa-naenae-yagau, na iyamo tomo tupwaliyao Keliso
wasana siguguyeyan me ali yaliyaya kaiwegu.
16 Boda labuinane sikatai yagu lusae nume pan mena Yaubada italamwan na
wasana namwanamwana yakawa-yawasosiyan, koinaele me ali katekamkamna Keliso
siguguyeyan.
17 Na siya bodane tolamwa-polowene koliyau nige nuwatu dudulaina mena
siguguguye na Keliso wasana siluwewasa-yani kaiwena nuwanuwali sibomamo esali
sikeleisinagili, yo ali nuwatu yakato sowasowali naenaena siginauli koliyau saugana
yamiyamiya nume pan kalona mena.
18 Na iyamo, koliyau nige tawae yabo, bwai yayaliyayamo. Bwagana tem ali
nuwatu dudulaina o nuwana tem ali nuwatu wenowenona, na iyamo bwaimwana
Keliso wasana siluweluwewasa-yani, bwaite ginauli lalakisosina, mwa koinaele yay-
aliyayamo.
19 Kaiwena yakatai ami kawanoi maisana yo Yeisu Keliso yaluyaluwana ana
kabiyakaiwe koliyau tawae iyawatagiliko koliyau kani Yaubada polowene ibuikeile
yagu kaba yaliyaya temga yayawatagili nume pan mena o yanuwa yaulina yalogabaen.
20 Bwagana tem yaboita o nuwana tem yanamwanamwa na nuwanuwasosigu ele
yagu paisowane koina tomo meuloili Keliso esanamo sikeleisin kaiwena mwa me yagu
katepatu sauga meuloina, nige yabo yagu matausi yo nuwana yagu mwalimwaline.
21 Na yau, tem meyawasigu inamwanamwa kaiwena yamiyamiya Keliso koina. Na
tem yaboita, kabo inamwanamwa molosi.
22 Na tem nige yaboboita, sowasowana yapaisowa yo uwena iyawatagili. Mwa nige
yakakatai toweya koina nuwanuwagu kani yalauya.
23 Nuwatu labui sitabetabeiyau. Nuwanuwa-molosigu ele tem yanuwa yaulina
yalogabaen yo yalau Yeisu mekaukava kamiya toyawa, iya yawasosi inamwanamwa
molosi.
24 Na komiu saguimiu kaiwena mwa sowasowanamo yamiyamiya yanuwa yaulina
mena.
25 Yakatai namwanamwai yagu paisowa iyaele kani yaginauli komiu kaiwemiu, mwa
yakatai naga yamiya yanuwa yaulina mena. Mekaukavao komiu naga tamiyamiya yo
naga yasaguimiu ami meli sikaiwe yo kwayaliyaya,
26 na mesabana yagu sauga pileyoimayoi kolimiu yo kwayaliyaya lalakina kaiwegu
yo Yeisu Keliso kwatobalan.

Kwatolo kaikaiwe Keliso kaiwena

27 Ginauli yabo lalakina sauga meuloina tem mumugamiu sinamwanamwa kai-
wena iya koina mwa Keliso wasana namwanamwana iyamayale. Mwa bwa-
gana tem yalaowa yagitaimiu, o tem nuwana kagu mwayaga iyai yo wasamiumo
yabenalan yakatai ami nuwatu kaigedamo kwatolo kaiwe, kwatolo kaiwe toyawa tomo
kwayanuwabuili wasana namwanamwana koina.

28 Yo kami tokalomagigiliwo nige sowana siula-matamatasagimiu. Tem kwapaisowai
besiele bwaine yo koina kami tokalomagigiliwo sikatai-lobai nige ali kaiwe ipapagan
naga siya sisilae, yo sikatai komiu kwanamwanamwa kaiwena Yaubada isaguimiu.
29 Kwatolo kaikaiwe kaiwena Yaubada italam kwapaisowa Keliso kaiwena nige
yakato italamwan mowoi koina kwamelimo, na iyamo kamkamna kani kwalobai iya
kaiwena.
30 Tauna kona wagitaiyau yakaleya Pilipai koina na sauga bwaite iyaele tabe
yakalekaleya nume pan mena yo yagu kaleya wasanane kwabenalanako. Kabo ka-
leyanane kaigedana iyaele mwa komiu koina tabe wakalekaleyane.

Tanuwalobi besiele Keliso ana nuwalobi

2

1 Keliso ikabi-yakaiwemiu yo ana katekamkamna ikabi-yaliyaya-yagimiu,
Yaluyaluwana iyaele wakalaiyako mekamikava, yo kamikavao wakate-kamkamna-
yagili.
2 Tem bwaine besiele kabo kani yakabi-yakaiwemiu tem ami nuwatu kaigeda,
yaluyaluwamiu kaigeda yo kwaemulomulolo-wagimiu na mesabana ami paisowane
koina yayaliyaya lalakina.
3 Tabu yakato komiu ginauli yabo kwapaisowai kaiwena kwabomamo ami nuwatu
mena na tem kaiwena wagagasa. Na sowasowana me ami nuwalobi kamikavao
wakeleisinagili na komiu besi.
4 Yo tabu yakato kwabomamo ami namwanamwa kaiweli kwaloyaloya na tabe
kamikavao ali namwanamwa kwaloyaili.
5 Sowasowana ami nuwatu besiele Yeisu Keliso ana nuwatu.
6 Bwagana iya Yaubada mekanakava sitoyatoyawa na iyamo nige inunuwatui kaba
miyane kaiwena.
7 Mwa iya ibomamo ana kaba miya wasawasana ilogabaen, yo ilobima yanuwa
yaulina mena iyamala tomo bwagabwaga mumugana besiele topaisowa yabo.
8 Iyamala tomo besiele kita, yo me ana nuwalobi ibomamo ipei-yatalu, Yaubada ana
walo iobigai yo ilau boita lolonna mena yo kanasiga itake kelose mena.
9 Bwaine iya kaiwena Yaubada ikeleisinan kaba miya saesaesosina koina yo esane iya
esa meuloili ilalaki-gabaegili mwa iwolena koina.
10 Yo kabo siya tomiya bulibuli, yo tomiya yanuwa yaulina yo tabe siya simiyamiya
tanoluwa mena tutulili sitalu-sakonayagili Yeisu esana kana yakasisi kaiwena,
11 yo meuloili siba, “Yawasosi Yeisu Keliso iya Guyau.” Siwalo bwaine besiele yo
Yaubada Tamala esana sikawa-wasawasa-yani.

Kwalala mayalemiu besiele utu mayaleli

12 Kateguwao komiu yagu elieliyamwao, tauna kona yau mekamikava yo kainagu
meuloina kwaobigai na sauga kabona bwagana kagu mwayaga iyai kolimiu na iyamo
iyaelemo kainagu kwaobiobigai. Kabo sowasowana me ami tabubu Yaubada kwa-
matausan na mumugamiu sidudulai na mesabana lebo kwalobai.
13 Kwapaisowai besiele kaiwena Yaubada iya ipaipaisowa katemiu mena na tem
kwabomamo kwatalamwagimiu na ana nuwatu kwaobigaili.
14 Temga ginauli yabo waginauli kisi kwaetalapili yo wagamwapakiki,
15 na mesabana kwaemala tomo kapwakapwali na tabu kami yakewa yabo nae-
naena kaiwena. Mumugamiu besiele na mesabana kwaemala Yaubada natunao
namwanamwali bwagana kwamiyamiya siya yaso bwaite toyauyaule luwali mena.
Wasana namwanamwana, bwaimwa yawasi yawasosi, sowasowana kwayawasa kolili
yo kabo mayalemiu silala luwaluwalili mena besiele utu silala kewa mena.

16 Tem waginauli besiele bwaine kabo kaliyatenane Keliso ipileyoima kani me yagu
gagasa kaiwemiu kaiwena yakatai yagu sauga yo yagu paisowa nige yayayavenuwan
kolimiu.
17 Mwa bwagana kwasinegu sisuwai besiele wain topwaoli sisuwai pwaoli pwatana
mena yayaliyayamo yo mekaukavao komiu tayaliyaya-gogo kaiwemiu.* Kaiwena
bwaite sauga ami meli Yeisu koina kana koleya besiele pwaoli waginaginauli Yaubada
koina.
18 Kabo ilonamwayan komiu yo yau tayaliyaya-gogo tawae iyaele iyawatagiline
koliyau kaiwena.

Timoti yo Epapilodaito wasali

19 Masa kikiunamo kani Timoti yayawasa ilalaowa kolimiu, tem Guyau ana nuwatu
besiele. Na tem saugana ipileyoima wasamiu yabenalan koina yo ikabi-yaliyaya-yagau.
20 Iya nuwanuwagu ilaowa kaiwena yanuwanuwatu nige yabo besiele Timoti, iya
iboma ana nuwatu besiele yau yagu nuwatune, inuwanuwatusosi saguimiu kaiwena.
21 Kamakavao meuloili sinuwanuwatu sibomamo kaiweli na nige sinuwanuwatu
Yeisu ana paisowa kaiwena.
22 Na Timoti ana paisowa namwanamwana wasana kwabenalanako yo wakataiyako
mekaukava kapaisowa-gogo wasana namwanamwana kaiwena kana koleya besiele
game yabo me tamana.
23 Nuwanuwagu yagu yatala yabenali-baguna-yan na yakatai tawae kani iyawatagili
koliyau, kabo Timoti yayawasayawa kolimiu.
24 Yo yameliyan Guyau yagu kamwasa isoke sauga kikiunamo kabo yaboma yalaowa
na yayagaloloimiu.
25 Yanuwatui sowasowanamo kalakava Epapilodaito yayawasa-yavivilayawa
kolimiu, iya yagu tali topaisowa yo yagu tali tokaleya Keliso kaiwena, tabe iya ami
tosagenawasa bwaimwana kwayawasayama koliyau na isaguiyau kagu eoma koina.
26 Nuwanuwasosina tem meuloimiu igitaimiuyoi. Tabe me ana nuwa-polowe
kaiwena ikatai tauna kona wasana kwabenalan ikasiebwa. Nige nuwanuwana
kwanuwanuwatu ana kasiebwane kaiwena.
27 Ikasiebwa yawasosi masa kikiunamo iboita, iyamo Yaubada ana katekamkamna
koina mwa inamwanamwako. Yau tabe besiele Yaubada ikatekamkamna-yagau, kai-
wena tem na iboita ana boitane nuwanaena yagu nuwanaene kani ietulanyoi.
28 Mwa yagu nuwatu lalakina bwaite yakato yayawasa ipileyoiwa kolimiu na
sauganane tem wagitai kwayaliyaya na tabu yagu nuwanae ilalalakisosi.
29 Me ami yaliyaya Guyau esana mena kwayogan. Tomo bwaimwa besiele siya
kwayakasisiyagili,
30 kaiwena iya yawasina italamwan Guyau ana paisowa kaiwena masa kikiunamo
iboita kaiwena sagune komiu nige sowamiu waginauli koliyau na iyamo iya sowa-
sowana iginauli kaiwegu.

3

Keliso kaiwena Paulo ginauli meuloili isikotanagili

1 Yagu tali toekalesiyayao, bwaite besiele kwayaliyaya kaiwena kwamiyako Guyau
koina. Nige kana nae yabo koliyau saugana yalelelelleyoi kolimiu ginauli tupwaliyao
kaiweli besiele tauna kona yalelelele kolimiu. Yapaipaisowa ami namwanamwa
kaiwena.

---

* **2:17:** Tem Yudiya yakayakan sipwaoliyan Yaubada koina tabe wain tupwana sisuwai yakayakan pwatana mena ali pwaoline kana etulan.

2 Wagite-kalatagimiu tomo tupwaliyao siya tosamalulu besiele bwauwa siya nae-
naena kana topaisowa yo siya siwalo yakato Yudiya mumugali simuliya tem nig-
wenigwe mumugana takalai muli mena kabo taemala Yaubada ana tomoyao.
3 Na iyamo kita Yaubada yaluyaluwana ana kaiwe mena tatapwalolo koina, kita
tawae Yeisu Keliso ipaisowai kaiwela iyamo tayaliyayayan, yo nige taboma ala
namwanamwa yo taboma ala paisowa mena ala meli tapepei. Mwa kitamo nigwenigwe
mumugana yawasosi takalaiyako yo taemala Yaubada ana tomoyao.
4 Tem nuwanuwagu sowasowagu yagu namwanamwa kwapigu koina yagagasa. Tem
yabo inuwatui yakato ana yai ipagan na tem igagasa yau tabe yagu yai sibaibaiwa yo
sowasowa-molosigu.
5 Kaiwena sikabiyau kaliyate eiti (8) simwawasi mwa nigwenigwe mumugana
yakalai besiele Yudiya mumugali. Yau boda Isileli yabo yagu susu Beniyamina yo
tubuguwao siya Ibeliu tomoliyao yawasosi. Yudiya ali loina yamuliya namwanamwai
kaiwena yau tauna kona Palisi ali boda yabo.
6 Yagu sauga Palisi koina yakepate lalakina mwa Yeisu kana tomeliwo yayakamkam-
nali. Yabatoko yakato Yaubada ana paisowa yapaipaisowai. Tem tomo mumugagu
sigitesipwai Mosese ana loina kana edeedede koina yaumo tosanapu.
7 Tawae tauna kona yanuwanuwatuiline yabatoko yagu kaba namwanamwa na
sauga bwaite yagite-lobai yagu kaba silae kaiwena mwa Keliso ana kamwasa ya-
mulimuliya.
8 Walo yawasosi Yeisu Keliso yakatai iya yagu Guyau yo yakatai iya ginauli lalak-
isosina mwa nuwatu meuloina yanuwatuili siya kaba boita. Kabo Keliso kaiwena
ginauli meuloili yasikotanagili yo kali koleya koliyau besiele ginauli bwagabwaga
koinaele Keliso yakalai,
9 yo mekaukava kamiya toyawa. Yo sauga kabona nige yanunuwatui yakato tem
Mosese ana loina yaobigaili kabo Yaubada ikawa-namwanamwa-yagau yagu paisowa
namwanamwana kaiwena. Na sauga kabona Keliso yameliyan mwa Yaubada yagu
meli kaiwena ikawa-namwanamwa-yagau.
10 Nuwanuwagumo Keliso yakatai yo ana toloyoi ana kaiwe tem yalotonan yo besiele
ana kamkamna tem koina yakamkamna yo kanasiga yaboita besiele iya ana boitane.
11 Koinaele yau yagu meli besiele kani Yaubada ikeleyatoloyau boita mena.

Tasagena kaiwe na maisa takalai

12 Nige yakato yau Keliso kana katai meuloina yakatai-woli yo yau tomo
namwanamwana, nigele. Na iyaelemo yakepakepate yo yasagesagena temga maisane
yakalai, bwaimwa kaiwena mwa Yeisu ikalaiyauko.
13 Yagu tali toekalesiyayao, nige yanuwanuwatu yakato Yeisu Keliso mumugana
meuloina yakalai. Iyamo ginauline tawae tauna kona yapaisowailiko nige kaiweli
yanunuwatu. Na iyamo yakepatemo tawae ginauli mangu mena ilalaoma kaiwena.
14 Kabo yasagena dudulaimo yo yayawatagili kaba sagena lopei mena na maisa
yakalai. Maisane iya Yeisu Keliso koina Yaubada iyoganiyau yalau koina yo yamiyayai
kani nige ilolotom.
15 Sowasowana kita ala nuwatu simatuwa yo meuloila ala nuwatu besiele kabona
tawae yawalowenako. Na tem ginauli yabo kaiwena ami nuwatu isagena-suwala kabo
Yaubada iya ikabi-yamayale kolimiu.
16 Na ginauli yabo lalakina, mumugana namwanamwana tem takalaiyako iyamo
tagite-kalatan namwanamwai.
17 Yagu tali toekalesiyayao, kagu lau mena kwalau yo ami kaba kelakulu ele yau.
18 Kaiwena tomo sibaibaiwasosi mumugali iwalo-masalagili siya Keliso ana boita
kelose mena wasana sikalomagigilan. Yo sauga meuloina ami wasa bwaite yaeyaeyawa
meyagu valam, bwaite ami wasa yaeyawa yoi.

19 Tawae ali nuwatu yoli mena isasaemane siginauli besiele, besiele yoline iya
iyamala ali yaubada. Yo mwalimwaline mumugana ali kaba yaliyaya yo ali kaba gagasa
yawasosi yo sinuwanuwatu diyalimo kaiwena yo yanuwa yaulina gogoliyao kaiweli.
Ana kaba mwawasi Yaubada kabo iyakenayagili Giyena koina.
20 Na kita ala yanuwa yawasosi ele bulibuli mena kabo me ala katepatu tasanasana
Tolebola ilobimaya bulibuli mena iya Guyau Yeisu Keliso.
21 Iya ana kaiwe mena ginauli meuloili ipei-lobiyegili yo iloinayagili kabo kai-
wene bwaine koina kita yola belubeluli yo kamkamna-naeli ibuikeileli yo yola
namwanamwasosili iyelima besiele iya yona.

4

1 Yagu tali toekalesiyayao, komiu yamulolo kolimiu yo nuwanuwasosigu tem yag-
itaimiu kaiwena komiu yagu kaba yaliyaya yo yagu paisowa uwena mwa yau kaba
gagasa. Kabo kwatolo kaiwe Guyau koina bwaimwa yagu walo ele.

Paulo ana kabiyakaiwe mwawamwawasina

2 Yodiya yo Sinitiki, yomiu labuine yaguguyaimiu nuwamiu kaigeda, kaiwena komiu
kwalaomako Guyau koina kwamiyamiya.
3 Yo kabo Sisigusi* kowa yagu tali topaisowa namwanamwana yakawanoi koliwo ku-
lau bwaine sinesineone labuine kusaguili na mekamkavao sowasowana ali miyamiya
kuyadudulai. Tauna kona yoli labuine siya mekaukavao kakepate kaiwe wasana
namwanamwana kana paisowa koina, yo mekamakavao Kelementi yo kagu tosagu
meuloili siya esali Yaubada ileleyako yawasi bukina mena.
4 Sauga meuloina kwayaliyaya kaiwena kwalaomako kwamiya Guyau koina. Yo
yawaloyoi yaba kwayaliyaya.
5 Mumugamiyao sibiga kamikavao meuloili kolili kaiwena sauga kikiunamo kani
Guyau ipileyoima.
6 Tabu wakakate-wakaka ginauli tupwaliyao kaiweli tem ginauli esana kwaeomayan,
ami kawanoi mena kwawalo-masalan Yaubada koina me ami kawatoki.
7 Kabo Yaubada ana nuwadaumwali, tomo ana sonoga nige sowana ilalaki-gabaen,
katemiu yo ami nuwatu igana-takikilan kaiwena kwamiya Yeisu Keliso koina.
8 Yagu tali toekalesiyayao, yagu walo yaetulanyoi. Ginauli namwanamwasosili yo
ginauli me kali tobali yo kali nuwatu katemiu siloyapowoni yo siya yawasosi yo
sidudulai yo kapwakapwali, yo siya tayakasisi-yagili, yo tamulolo lalakina kolili.
9 Tawae yayakenayagimiu wakatailiko yo tawae yawalowen kwabenalanako yo
wagitaiyako yapaisowailiko, ee mumugane bwaimwana kwatonagili na kwapaisowaili
na mesabana nuwadaumwali kana Yaubada mekamikava.

Paulo ikawatoki Pilipai ali mulolo kaiwena

10 Yayaliyaya lalakisosina Guyau koina kaiwena ami nuwatuwa kwanuwatu-isinyoi
yo kagu sagu kwayawasayama. Yakatai sauga meuloina kwanuwatu-kalatagau,
yo tauna kona nige kamwasa dudulaina ipapagan yo koinaele nige kagu sagu
kwayayawasayama.
11 Nige yakato yagu miya bubutumane bwaite koina na walone bwaite yawalowen,
nigele, na mumugagu tem ginauli yalobai bwai yayaliyayamo.
12 Bwagana tem yagogo o nuwana yabubutuma, o nuwana yamasuli o yaeoma nige
sowana yamwasali bwai yayaliyayamo kaiwena ginauliliyaone miyamiyaliyao kolili
yamanasamko.
13 Kaiwena Keliso ikabi-yakaiweyagau kabo ana kaiwe mena ginauli meuloina kolili
sowasowagu.

---

* **4:3:** Tomone bwaite Sisigusi esana Paulo nige ilelele na iwalomo kowa yagu tali topaisowa namwanamwana na esanane iwalo maimaiyani.

14 Yakawatoki lalakina kolimiu kaiwena kagu polowe wakabi-yamalamalae.
15 Wakataiyako nige boda ekalesiya yabo kolili kagu sagu nuwana mane o ginauli yabo yalolobai kolili, bwaimwanamo komiu Pilipai mwa yawasosi kwasaguiyau saugana wasana namwanamwana yaguguyeyan kolimiu. Muli mena Masidoniya polovinsi yalogabaen.
16 Tabe saugana yau ele Tesalonaika koina komiu mwa kagu sagu kwayawasayama yo tabe kwayawasayoiyama sauganane yagu sauga eoma koina.
17 Tabu kwanunuwatui yakato ami mulolo yaloyaloyai. Na iyamo yaloyaloyaine bwaimwana mumugamiune namwanamwanane ilalaki mesabana Yaubada iwalomuloloimiu.
18 Ginauli meuloina yalobaiyako yakalapowon yo meuloina idudulai koliyau kaiwena ginauline kwayawasayama Epapilodaito koina yakalailiko. Siya besiele pwaoli bwalaina namwanamwana kwaolena Yaubada koina, yo iyaliyaya pwaoline siya bwaine besiele ikalaili.
19 Yagu Yaubada gogo wasawasa namwanamwali ipowon koina mwa tem tawae kani kwaloyai, iyamo kani iyauya kolimiu, kaiwena kwamiyamiya Yeisu Keliso koina.
20 Ala Yaubada yo Tamala takawa-wasawasa-yani sauga meuloina kani nige ilolotom. O besiele.

Paulo ana kawa-kaiyoni

21 Yamulolo Yaubada ana tomoyao kaigeda kaigeda kolili, siya simiyamiya Yeisu Keliso koina. Kabo kalakavao simiyamiya mekaukavao simulolo kolimiu tabe.
22 Tomeliwo meuloili bwaite Loma koina simulolo kolimiu, yo tabe tomeliwo siya sipaipaisowa kin Sisa ana nume mena simulolo lalakina kolimiu.
23 Ala Guyau Yeisu Keliso ana katekamkamna imiyayai kolimiu.

Kolose ali leta
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Kolose iya taon kikiuna yabo imiyamiya Eisiya dedeina koina. Nige sauga yabo Paulo ilalau Kolose koina (2:1). Na ilau Epeso koina bwaimwa taon lalakina Eisiya dedeina mena yo bolime yaiyona iyakayakatai. Kana koleya besiele bwaine sauganane koina Epapila iyamala tomeli yo ilau yanuwa Kolose wasana namwanamwana iyakayakataiyani, kabo ekalesiya iyatubu dedeinane koina (1:7 yo tabe Apositolo ali Paisowa 19:10). Kolose tomoliyao meuloili siya nige tomo Yudiya.

Saugana Paulo iyaele imiyamiya Loma deli mena, kabo Epapila ilau igitai yo ekalesiya Kolose wasana iwalowen koina (1:7-8). Ekalesiya wasana tupwana inamwanamwa na toyakayakatai mwakomwakotali siyaele tabe Kolose koina. Toyakayakataine siedeed-ede siba tomeli loina sibaibaiwa simuliya ali tapwalolo kaiwena, yo sibomayoi sipei-yatalu bwagabwagaili yoli siyakamkamnali (2:16,20-21,23). Kabo siwaloyoi yakato tomeli sipwalou aneloseyao kolili (2:18), yo siwaloba Yeisu nige besiele Yaubada Natuna, na iya besiele anelose lalakina yabo. Tabe siwaloba yakato kamwasane koina tomeliwo sonoga yabo uloina silobai bwaimwa tomo meuloili siya nige sowasowali.

Kabo letane bwaite koina Paulo Kolose iyakataili yakato Yeisu ginauli meuloina ilalaki-gabaegili yo iya Yaubada yawasosi (1:15-17), yo iya ekalesiya kulukuluna (1:18). Na Paulo iwalo-masala bwaimwa Keliso koina ginauli meuloina namwanamwaliyao simiyamiya koina, nige sowasowana ali etulan siloyai nuwatu uloina koina (2:2-3,9-10). Imwawasi kabo Paulo iedeededeyoi miyamiya yakayakasisina sowasowana tomeliwo koina simiya (3:1—4:1).

1 Yau Paulo Yaubada ana nuwatu koina yaemala Yeisu Keliso ana tosagenawasa
(apositolo). Yau yo kalakava Timoti,
2 leta bwaite kalele yo kayawasa ilaowa Yaubada ana tomoyao komiu kamakavao yo
dumayao tomeli yawasosi Keliso koina kwamiyamiya Kolose koina kolimiu. Yakawanoi
Yaubada Tamala ana katekamkamna yo ana nuwa-daumwali kolili katemiu iloy-
akalapowonli.

Paulo yo Timoti sikawatoki yo sikawanoi Yaubada koina Kolose tomeliwo kaiweli

3 Saugana tem kakawanoi kaiwemiu, kabo sauga meuloina kakawatoki Yaubada
koina, iya ala Guyau Yeisu Keliso tamana,
4 kaiwena ami meli Yeisu koina yo ami mulolo ana tomoyao meuloili kaiweli wasana
kabenalanako.
5 Ami meli yo mulolone yaina kaiwena me ami katepatu kwasanasanai
namwanamwana bwaite Yaubada ipei imiyamiya kaiwemiu bulibuli mena. Na
namwanamwane wasana kwabenalan wasa dudulaina, bwaimwana iya wasa
namwanamwana.
6 Wasa namwanamwana ilusaeko kolimiu, bwaite besiele ilusalusae yanuwa yaulina
dedeina meuloina kolili. Iya idebalala yo iuweuwe, besiele tabe iginauli kolimiu,
iyatubu kaliyate bwaine Yaubada ana mulolo bwagabwaga wasana kwabenalan yo
kana yawasosi wakatai.
7 Na wasane kwabenalan Epapila koina, iya ama tali topaisowa mulomulolona, yo iya
Keliso ana topaisowa namwanamwana bwaite koina ipaipaisowa kaiwela.
8 Na iya mwa ama wasa iyeyama Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina
kwaemulomulolo-wagimiu ami tali tomeliwo mekamikavao.

9 Saugana kaliyatenane koina wasamiu iwalowen kabenalan, kayatubu
kakawakawanoi na mesabana Yaluyaluwa Tabuna sonoga yo nuwatu dudulaina
iloyakalapowon kolimiu, kabo Yaubada tawae ana nuwatu kaiwemiu wakatai
namwanamwai.
10 Kakawanoiyoi ami miyamiya besiele bwaitete Guyau nuwanuwana, yo ami
paisowa namwanamwali meuloili siuwe bwaimwa Guyau ana kaba yaliyaya. Kabo
Yaubada kana katai kolimiu ilalalaki.
11 Besiele tabe Yaubada ikabi-yakaiwemiu iboma ana kaiwe lalakina koina kabo
sowasowamiu polowe meuloina wakalakisiyeyan.
12 Na me ami yaliyaya wakawatoki Tamala koina kaiwena iya ikabi-waluwaluimiu yo
sowasowamiu mekamikavao Yaubada ana tomoyao meuloili namwanamwane bwaite
ipei kaiwemiu ana kaba loina mayamayalena koina wakalai.
13 Yaubada ilivasilako boniboniyai koina yo ipeila tamiyamiya Natuna mulomulolona
ana kaba loina koina.
14 Kaiwena iya iyamaisa-yapileyoila na ala naenaena inuwatu-pwaikili.

Keliso ginauli meuloina ilalaki-gabaegili

15 Keliso iya Yaubada makamakayauna iya Yaubadanane nige tagigitai, yo iya ginauli
meuloili Yaubada iyamayaleli ilalaki-gabaegili.
16 Kaiwena iya koina Yaubada ginauli meuloili bulibuli mena yo yanuwa yaulina
mena iyamayaleli, nuwana ginauli siya tagitaili o siya nige sowasowana tagitaili,
nuwana aneloseyao o yaluyaluwao, besiele tabe toloinao yo tokaiweyao iyamayaleli.
Na iya koina yo iya kaiwena Yaubada ginauli meuloili iyamayaleli.
17 Muli mena kabo ginauli meuloili simayale, iya iyaele imiyamiya, yo iya kaiwena
ginauli meuloili ali kaba miya koina ipeili simiyamiya.
18 Besiele tabe, iya ekalesiya kulukuluna yo yona bwaimwa ekalesiya. Iya ekalesiya
yawasina yaina, yo iya toloyoi kana tobagubaguna na mesabana iya imiya-baguna
ginauli meuloili kolili.
19 Kaiwena Yaubada ana nuwatu mwa iya iboma yawasina yo mumugana meuloina
ikalapowon imiyamiya Keliso koina.
20 Kabo Yaubada inuwatui Keliso koina ikalaila tayaboda kaigeda Yaubada koina.
Beyabeyana, yamayamayale meuloili bulibuli mena yo yanuwa yaulina mena simiya-
suwala Yaubada koina. Kabo Keliso iboita kelose koina kwasinena ididi, yo ana paisowa
koina Yaubada ginauli meuloili iyadudulaili yo tabe kita ikabi-namwanamwaila yo
mekalakava takawa-elieliyam.
21 Beyabeyana, kami mwayaga iyai Yaubada koina mwa ami paisowa yo ami nuwatu
naenaeli kaiweli kwaemala iya kana tokalomagigili.
22 Na Keliso yona italamwan iboita, kabo koina sauga bwaite Yaubada ikalaimiuko
mekamikava wakawa-elieliyam. Iginauli bwaite besiele na mesabana kwatolo manna
mena komiu tomo tabu kapwakapwamiu yo nige kami yakewa yabo ipapagani.
23 Yaubada iginauli besiele na tem komiu ami meli wakabi-kalatan yo kwatolo
kaikaiwe tabu kwanunuwa-labulabui, na me ami katepatu kwasanasanai
namwanamwa kaiwena bwaimwa wasa namwanamwana iyawasayan. Na wasa
namwanamwanane komiu kwabenalanako, yo tomo yanuwa yaulina dedei meuloina
tabe sibenalanako na yau Paulo wasa namwanamwanane kana topaisowa.

Paulo ikepate kaikaiwe Kolose tomeliwo kaiweli

24 Yau yayaliyaya bwaite kamkamnane yalobalobai komiu kami sagu kaiwena. Yau
nuwanuwagu Keliso yona iya bwaite ekalesiya yasagui, bwaimwa iya kaiwena mwa
kamkamnane yalotolotonan. Na Keliso kamkamna ilobai ekalesiya kaiwena kabo
kamkamna bwaite yau yogu koina yalotolotonan mwa besiele Keliso ana kamkamna
kana etulan yaemwawasi.

25 Yaubada kagu loina bwaite iyeyama kabo yaemala ekalesiya ana topaisowa na
mesabana Yaubada ana walo meuloina yayawasayan kolimiu.
26 Na Yaubada ana nuwatu sauga bagubagunana koina iwadam yaso yo yaso kolili,
na sauga bwaite koina iyamayaleyako kita ana tomoyao tomeli kolila.
27 Yaubada inuwatui besiele kabo iyamayale kolila mwa takatai walo
wadawadamnane inamwanamwasosi yo sowasowana tomo meuloili dedei meuloili
isaguili. Walo wadawadamnane besiele bwaite. Keliso imiyamiya kolimiu, kabo
wakatai namwanamwai bwaliga ana wasawasa kani wakalai.
28 Kabo Keliso kayakayakatai-yani tomo meuloili kolili. Ama katai meuloina koina
kakabi-yakaiweli yo kayakayakataili, nuwanuwamai meuloili siyamala tomo matu-
matuwali Keliso koina, kabo kakalailima Yaubada manna mena.
29 Mwa bwaite kaiwena yapaipaisowa kaikaiwe Keliso yau kaiwene iyeyeyamane
koina.

2

1 Nuwanuwagu wakataiyau yakato yau yatonatonan kaikaiwe kaiwemiu,
mekamikava tomeli siya simiyamiya Laodisiya yo tomo meuloili tabe siya nige sauga
yabo kau koleya sigigitai.
2 Yagu tonan kaikaiwe yaina kaiwena nuwanuwagu yaluyaluwamiu sikaiwe na
kwaemala boda kaigeda kaiwena kwaemulomulolo-wagimiu. Besiele tabe
nuwanuwagu nuwatu dudulaina koina katemiyao sikalapowon iyamala ami kaba
wasawasa yo Yaubada ana nuwatu wadawadamna yaina wakatai na yainane bwaite
iya Keliso.
3 Iya koina sonoga yo katai meuloina besiele wasawasa siwadam kita tomeliwo
kaiwela.
4 Yawalo besiele bwaite kaiwena nige nuwanuwagu tomo yabo ana edeedede
luviluvina koina na imwakota-yagimiu.
5 Bwagana yamiya-suwala kolimiu, na yaluyaluwa koina yau ele mekamikava, kabo
yayaliyaya yo yagitaimiu kwapaisowa toyawa yo kwameli kaikaiwe Keliso koina.

Wagite-kalatagimiu tomo tupwaliyao ali yakayakatai yo ali loina kaiweli

6 Ami miyamiya ana lau Yeisu Keliso koina besiele bwaite iya wasane bwaite
kwabenalan yo kwameliyan.
7 Lammiu silobi-yawasosi iya koina besiele mayau lamna ilobi yo bwatano ikabi-
kalatan, na iya koina ami miyamiya wakabi na ikaiwe. Meli bwaite siyakena-yagimiu
wakabi-kalatan kaikaiwe, na sauga meuloina wakawakawa-toki Yaubada koina.
8 Wagite-kalatagimiu tabu tomo siyayakonamiu ali nuwatu mwakomwakotali kolili
siya nige kanliyao sipapagan. Ali nuwatune nige ilalaoma Keliso koina, na ilaomaya
tubuliyao ali yakayakatai koina yo tabe loina tupwaliyao kolili siya ali nuwatu ilauya
yanuwa yaulina bwaite koina.
9 Na wagite-kalatagimiu besiele bwaite, kaiwena Yaubada yawasina meuloina Keliso
ikalapowon mwa iyamala tomo,
10 na Keliso koina komiu yawasi namwanamwana koina wakalapowonko. Na Keliso
iya ilalakisosi kabo muli mena yaluyaluwao meuloili me ali loinao yo me ali kaiweyao.
11 Keliso koina nigwenigwe mumugana yawasosi wakalaiyako, nige besiele nig-
wenigwe mumugana tomo yona koina sipaipaisowai, na bwaite Keliso iya iginauliyako
kolimiu na mesabana pwanoli mumugana bwaite yomiu nuwanuwana ikele-gabaen.
12 Besiele tomeli komiu ami babitaiso koina mekamikava Keliso kwaboita toyawa
na sipeimiu salai mena kabo mekamikava tabe kwatolo toyawa. Yaubada ikele-
yatoloyoimiuko kaiwena kwameli yakato iya Yaubada me ana kaiwe iya mwa Keliso
ikele-yatoloyoiyama boita mena.

13 Beyabeyana, pwanoli mumugana kwapaipaisowai yo yomiu ana gadosisi kwa-
mulimuliye, mwa yaluyaluwamiu siboitako. Na sauga bwaite mekamikava Keliso
Yaubada ikele-yatoloyoimiuko kabo yawasimiu imiyamiya. Meuloila ala pwanoli
inuwatu-pwaikiliko,
14 yo ikele-gabaegiliko besiele Mosese ana loinao ali kaiwe ikele-gabaegili. Ala
pwanoline meuloina ikalai ilawan kelose mena ikoyapatu.
15 Keliso yaluyaluwao me ali loina yo me ali kaiwe simiyamiya bwaimwa Seitani ana
bodao ikaiwe-gabaegili, na iyamwalimwalineli boda manli mena, na kelose koina ipei-
yataluli kelosene yaulina mena.
16 Koinaele tabu toyakayakatai yabo imwamwakota-yagimiu yakato tabu bwaine
kanne wakakan yo tabu bwaine wailane kwanununa o tem tapwalolo kana soi kaiweli,
o tem waikena waluwaluna kana tapwalolo kaiwena o tem kaliyate Sabati kaiweli.
17 Toyakayakatai ali mwakota siya besiele ginauline sauga ilalaoma makamakayauna
na saugane bwaite koina ginauli yawasosina iyawatagilimako, bwaimwa iya Keliso.
18 Tem toyakayakatai mwakomwakotali tupwali silaoma yo sitonan tem sipei-
yatalumiu yakato siya me ali katai yo komiu nigele, tabu ali walo kwabebenalan.
Besiele tabe tem siwalo kwapwalou aneloseyao kolili na bwaine kamwasane koina
nuwalobi yawasosi kwalobai, tabu ali walo kwamumuliya kisi kwalosuwala molosi.
Kaiwena toyakayakataine siedeedede lalakina mwa sibomamo siwalo-seyagili kaiwena
ali nuwatu ilaomaya yanuwa yaulina nuwatuna koina.
19 Siya toyakayakataine nige situtubwe Keliso koina, iya ekalesiya kulukuluna. Keliso
iya yona meuloina iloinayan, yo igitekalatan, na mesabana wauna kaigeda kaigeda
itubwe kaigeda na yona meuloina sikinkin besiele Yaubada ana nuwatu.
20 Mekamikava Keliso kwaboita toyawa, mwa nige tabe kwamimiyayoi loina yaulina
mena, siya ali nuwatu ilau yanuwa yaulina bwaite koina. Kabo gubesi nagamo
kwapaipaisowai komiu besiele yanuwa yaulina tomonliyao na loinao bwaite kwa-
mulimuliya, bwaite iwaloba,
21 Ginauline bwaite tabu wakakabi-kalatan. Kan bwaitete tabu wakakan. Ginauli
bwaite tabu wakakabitonan.
22 Na loinaone siwalowalo ginauline kaiweli, siya tayapaisowaili yo nige kali sauga
imamamalawe na sinae. Loinaone bwaite yo yakayakatai bwaite silaomaya yanuwa
yaulina tomonliyao kolili.
23 Tomo tupwali, bwaimwa toyakayakatai mwakomwakotaline, ali nuwatu yakato
loinaone bwaite kali nuwatu idudulai kaiwena loinaone bwaite siyakataila tapwalolo
kana paisowa besiele tapaisowaili, tapei-yatalu bwagabwagaila yo yola tayakamkam-
nali tapwalolo kaiwena. Na nige sowasowana sisaguila na tabomayoi taloinayagila na
mesabana tabu tagogolulau yola kali lotonan kolili.

3

Tomeliwo ali miyamiya mumugana

1 Mekamikava Keliso Yaubada ikele-yatolomiuko boita mena na yawasimiu
imiyamiya, kabo sowasowana ginauli bwaite kewa mena kwaloyaili. Na bwaine
koina Keliso iyaele imiyasio Yaubada ulaulana mena.
2 Ilonamwayagimiu ginauli bwaite kewa mena kaiweli kwanuwanuwatu, tabu ami
nuwatu ilalau yanuwa yaulina gogoliyao kaiweli.
3 Komiu kwaboitako yawasi beyabeyana koina, na sauga bwaite mekamikava Keliso
yawasimiu waluwaluna imiyamiya Yaubada manna mena.
4 Keliso iya yawasimiu yaina, kabo saugana Keliso iyawatagiliyoima mekamikava
kwayawatagili yo kwawasawasa.

5 Kabo yanuwa yaulina mumugana siya simiyamiya katemiu mena kwayaboitali
na simwawasi besiele yauyaule mumugana ganawali, mwalimwaline mumugana,
gadosisi bwagabwaga mumugana, naenaena kana paisowa nuwatuna, yo mankikiwasi
mumugana bwaimwa besiele kokotomo kali tapwalolo mumugana sitoyatoyawa.
6 Bwaite mumugane siya kaiweli Yaubada ana munamunai ilalaoma tomo siya nige
kainana sibebenalan kolili.
7 Beyabeyana komiu mumugane bwaite waginaginaulili mwa ami miyamiya bwaite
besiele.
8 Na bwaite sauga mumugane besiele sowasowana wagabaegili, munamunai, kalo-
magigili, kalakavao tawalo-yanayanaeli, yo walonaenae.
9 Tabu kamikavao kwamwamwakota-yagili kaiwena yawasimiu beyabeyana
mekanakava mumugana wagabaenako,
10 yo yawasimiu waluwaluna wakalaiyako kwalikwa. Yaubada ikabi-
waluwaluimiuko, yo tabe iyaele ikabikabi-waluwaluimiu kami koleya besiele iya
kami toyamayale makamakayauna, kabo kana katai ilalaki kolimiu.
11 Bwaite kaiwena mwa nige kana uloi yabo imiyamiya, nuwana tem kita Yudiya
tomoliyao o tem nige Yudiya tomoliyao, tem kita nigwenigwe mumugana takalai o tem
nige takakalai, tem kita kaina uloina tomonliyao, tem kita boda mumugali uloina, tem
kita topaisowa panpanli o tem tomo livalivasili. Na Keliso kana nuwatu ilalakisosi kabo
muli mena ginauli meuloili kali nuwanuwatu yo iya imiyamiya tomeliwo meuloila
kolila.
12 Komiu Yaubada ana gitesipwa tomonliyao, tomo tabutabuli yo mulomuloloimiu,
kabo sowasowana mumuga bwaite besiele kwalikwali, katekamkamna, mulolo,
nuwalobi, mumuga bigana yo kalakisiye.
13 Tabu kwamunamunai mwayamwayau, na tem komiu yabo luwamiu mena nige
iyayaliyaya ana tali tomeli yabo koina mumugana kaiwena ilonamwayan kanakava
ana pwanoli inuwatu-pwaiki. Na kamikavao ali pwanoli kwanuwatu-pwaikili besiele
iya Guyau ami pwanoli inuwatu-pwaikiliko.
14 Na mumuga bwaite siya meuloili kolili kali etulan mulolo mumugana wakalai, kai-
wena iya mumuga namwanamwali meuloili ibwagili-gogonagili na sipaisowa toyawa.
15 Keliso miya namwanamwana iyeyawa komiu tomeliwo kolimiu na katemiu
iyadaumwali, kabo sowasowana nuwa-daumwaline iya ami nuwanuwatu
iloinayan kaiwena Yaubada iyoganmiuko kwaemala boda kaigeda yo kwamiya
namwanamwana. Na sauga meuloina wakawatoki Yaubada koina.
16 Sowasowana Keliso wasana iyamala ami kaba nuwanuwatu lalakina sauga meu-
loina kabo ami sonoga meuloina koina kamikavao kwayakayakataili yo wakabi-
yakaiweli. Saugana tem same walili kwawali-yagili, wali bui yo wali tapwalolo,
katemiu mena me ami kawatoki Yaubada koina.
17 Ginauli meuloili siya kwapaipaisowaili o tem kwaedeedede-yani na kwapaisowa
Guyau Yeisu esana koina. Na iya esana koina me ami kawatoki Yaubada Tamala koina.

Tomeli ana nume kana tomiya ali miyamiya kana loina

18 Komiu tokasole sinesineo, wainemiyao ali loina kwabenali-kalatan, kaiwena
Guyau ana nuwatu kaiwemiu besiele bwaite.
19 Komiu tokasole tatao, wainemiyao kwamuloloili yo mumugamiu sibiga kolili, tabu
ami loina kolili ikakaiwesosi.
20 Melumeluwo, sauga meuloina sinamiyao yo tamamiyao kwaobigaili kaiwena
bwaite mumugane Guyau iyaliyaya kaiwena.
21 Komiu tamaliyao, tabu natumiyao kwawawalo-lobilobi-yegili, kisi kali lotonan
kwasibayanaeli na ali nuwatu yakato nige sowasowali ginauli namwanamwana yabo
sipaisowai.

22 Komiu topaisowa panpanliyao, ami tautaubalao yanuwa yaulina mena gamwali
wakabi namwanamwai ginauli meuloili kolili. Tabu yakato tem sigitagitaimiu kabo
kwapaisowa kaikaiwe na tem siyaliyaya kaiwemiu. Na kwapaisowa me ami kate-talam
yo me ami yakasisi Guyau koina.
23 Tem toisabo paisowa kwapaisowai katemiu meuloina koina kwapaisowa Guyau
kaiwena, na nige tomo kaiweli.
24 Kaiwena komiu topaisowa panpanliyao wakatai tawae bwaine Guyau
ikatububunanako ana tomoyao kaiweli kani iyeyawa maisamiu. Kaiwena komiu
Keliso ana topaisowao, iya ami taubala yawasosi.
25 Naenaena kana topaisowao kaigeda kaigeda kani maisana ikalai ana naenaena
maisana. Na Yaubada tomo meuloili ali naenaena kaiwena iyatalayagili, nige sowa-
sowana yabo isabilau-wan, na meuloili kali loina kaigeda.

4

1 Komiu tautaubalao, mumugamiu sidudulai ami topaisowa panpanliyao kolili, yo ami
loina yo ami paisowa kolili sidudulai kaiwena wakatai komiu tabe ami Taubala
lalakina iyaele bulibuli mena.

Nuwatu tupwaliyao yoi

2 Tabu kawanoi kwalolopei na wakawakawanoi. Yo kwasilasilawa na
wakawakawanoi me ami nuwa-mayale, yo me ami kawatoki Yaubada koina.
3 Kai tabe wakawakawanoi kaiwemai, na mesabana Yaubada kamwasa yabo
isoke kolimai na wasa namwanamwana kana nuwatu wadawadamna kaguguyeyan
bwaimwa Keliso wasana. Wasanane bwaite iya kaiwena mwa sipei-luse-yagau nume
pan mena.
4 Wakawakawanoi kaiwegu na sowasowana Keliso wasana yayawasayan na kaina
malamalaena yo mayamayalena koina na tomo meuloili nuwaliyao simayale, besiele
loina bwaite Yaubada iyeyama.
5 Nuwamiu sidudulai na ami paisowa sinamwanamwa siya nige tomeliwo manli
mena. Sauga meuloina kwatonan kaiwe wasana namwanamwana kwaedeedede-yan
siya nige tomeliwo kolili, na tabu edeedede bwagabwaga kolili.
6 Sauga meuloina walo kana lotonan namwanamwana siya sowasowana sisaguili
kwaedeedede-yani kolili, na mesabana wakatai tomo meuloili ali neli kolimiu kwaya-
maisa namwanamwaili.

Walo kaiyoni

7-8 Tikiko, iya kalakava mulomulolona yo yagu tali topaisowa namwanamwana
Guyau kaiwena, kani yayawasayawa kolimiu na mesabana wasagu meuloina
iedeedede-yani kolimiu kabo ama miyamiya wasana wakatai na ikabi-yakaiwemiu.
9 Na Onesimo tabe mekanakava Tikiko yayawasali silalaowa kolimiu. Onesimo iya
kalakava namwanamwana yo mulomulolona, yo ami tali Kolose yabo. Ginauli meu-
loina siyaele dedeine bwaite koina siyawatagiliko siya wasaliyaone kani siwalowen
kolimiu.
10 Alisitako iya mekaukava kamiyamiya nume pan mena, imulolo kolimiu, yo besiele
Malika iya Banabasi nubaina. Saugana tem Malika ilaowa me ami yaliyaya kwayogan,
besiele beyabeyana ami wasa yaeyawako iya kaiwena.
11 Yeisu iya esana labuina siba Diyasitasi, imulolo kolimiu.* Na Yudiya tomonliyao
kaloli mena siya yoli yaiyona, bwaimwa Diyasitasi, Alisitako yo Malika mekaukavao
kapaipaisowa Yaubada ana kaba loina kaiwena na ali sagu ilalaki koliyau.

---

* **4:11:** Tomone bwaitete sinana ikabiyan yo esana ipei Yeisu, iya nige tolebolebo Yeisu Keliso na iya ana waliesa na tomo meuloili siyogayan siba Diyasitasi.

12 Epapila imulolo kolimiu, iya ami boda yabo na Yeisu Keliso ana topaisowa.
Sauga meuloina ikawakawanoi kaikaiwe kaiwemiu yakato kwatolo kaikaiwe ami meli
imatuwa yo Yaubada ana nuwatu kaiwemiu wakatai namwanamwai.
13 Yawalo yawasosi kolimiu iya bwaite sauga ipaipaisowa kaikaiwe komiu tomeliwo
kwamiyamiya Kolose yo Laodisiya yo Ilapolisi kolili kaiwemiu.
14 Luka, iya ama doketa mulomulolona mekanakava Dimasa simulolo kolimiu.
15 Yagu mulolo kwawalowen kalakavao yo dulao siya simiyamiya Laodisiya kolili,
besiele tabe sine Nimpa mekanakavao tomeliwo siya sitapwatapwalolo ana nume
mena.
16 Saugana tem letane bwaite kwayasili-woli kwayawasa ilau Laodisiya tomeliwo
kolili kabo siya tabe siyasili. Besiele tabe leta bwaine yayawasa Laodisiya siyeyawa
kolimiu na komiu tabe kwayasili.
17 Kwawalolau Akipasi koina, kwawaloba, “Kunuwatu-kalatan bwaite paisowane
siyeyawa Guyau kaiwena kuyemwawasi.”
18 Sauga bwaite yaboma nimagu mena yalelelele.† Yau Paulo yamulolo kolimiu.
Kwanuwatu-kalatagau yau ele yamiyamiya nume pan mena. Yaubada ana
katekamkamna imiyamiya kolimiu. Kaiyoni, yau Paulo.

† **4:18:** 4:18 Kana koleya besiele yakato buki bwaitete peina meuloina kana edeedede Paulo iwolena tomo uloina ilele, na tomna 18 mo Paulo ibomamo ilele.

Tesalonaika ali leta bagubagunana
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Tesalonaika iya taon lalakina Masidoniya polovinsi kalona mena. Paulo ana takikili labuina kalona mena ilau Tesalonaika na ana guguye koina tomo tupwali ali meli sipei Yeisu koina. (Apositolo Ali Paisowa 17:1-4). Na Yudiya tupwaliyao Paulo ana walo kaiwena simunamunai lalakina, mwa yanuwane kalona mena sitalawauwau (Apositolo Ali Paisowa 17:5-9). Kabo tomeliwo Tesalonaika koina Paulo siyawasa ilau Beliya bwaine koina iguguye, imwawasi kabo ilauyoi taon lalakina esana Ateni bwaimwa Akaya polovinsi kalona mena. Akaya esana labuina Gilisi. Saugana Paulo iyaele Ateni, inuwanuwatu Tesalonaika tomeliwo kaiweli kabo Timoti iyawasa kolili (3:1-2 yo 5). Kabo Paulo ilau Kolinita yo Timoti ipileyoima Tesalonaika koina yo Paulo ilobai Kolinita koina (3:6 yo Apositolo Ali Paisowa 18:5). Saugana Paulo Tesalonaika tomeliwo wasali ibenalan Timoti koina kabo leta bwaite ilele yo iyawasa kolili. Siya tomeliwo waluwaluli Tesalonaika koina siya kamkamna silobalobai ali meli kaiwena, kabo Paulo nuwanuwana ikabiyakaiweli (3:3-5) yo iwalo-kalatagili ali miyamiya kaiwena (4:1-12).

Tesalonaika tomeliwo tupwaliyao nuwali ipwanopwano siya tomeliwo siboitako kaiweli. Sineli siwaloba, “Saugana Yeisu ipileyoima, gubesi, kani tomeliwo siboitako yawasi miyamiya yaina silobai o nigele?” Kabo ali nuwapwanopwanone Paulo iyadudulai (4:13-18) yo ikabiyakaiweli sikatububunagili Yeisu ana pileyoima kaiwena (5:1-11).

1 Yau Paulo mekaukavao Sailasa yo Timoti letane bwaite kalele kayawasa ilaowa tomeliwo Tesalonaika kolimiu, komiu kwamiyamiya Yaubada Tamala yo Guyau Yeisu Keliso kolili. Kakawanoi Yaubada ana katekamkamna yo ana nuwa-daumwali katemiu iloyakalapowonli.

Paulo iyaliyaya Tesalonaika ali meli kaiwena

2 Saugana tem kakawanoi kaiwemiu, sauga meuloina kakawatoki Yaubada koina komiu meuloimiu kaiwemiu.
3 Sauga meuloina kakawatoki ala Yaubada Tamala koina kaiwena kanuwatu-kalatan tawae kwapaipaisowai ami meli koina, yo kwapaisowa kaikaiwe kaiwena kamikavao kwamuloloili, yo wakalakisiye kaiwena me ami katepatu kwasanasana ala Guyau Yeisu Keliso ana pileyoima kaiwena.
4 Kamakavao yo dumayao, kakatai yakato Yaubada imuloloimiu yo igite-sipwaimiuko komiu iya ana tomoyao.
5 Nige ama walomo kaiwena na kwanuwabui na ama guguye ana kaiwe yo tabe Yaluyaluwa Tabuna ana paisowa kolimiu kwalotonan kabo wasana namwanamwana wakawa-yawasosiyan. Yo tabe tauna kona kamiyamiya luwamiu mena mumugamai meuloina wakataiyako yo ama sagu kolimiu wagitaiyako.
6 Wasana namwanamwana wakalai imiyamiya kolimiu kabo mumugamiu besiele kai mumugamai yo Guyau mumugana. Bwagana siyakamkamnamiu lalakina na iyamo wasanane kwameliyan yo Yaluyaluwa Tabuna ana yaliyaya katemiu iloyakalapowonli.
7 Kabo komiu kwaemala kaba gite tomeliwo meuloili kolili siya simiyamiya Masidoniya polovinsi yo Akaya polovinsi kolili.
8 Na bwaite Guyau wasana kolimiu kwayadebalalayako ilau Masidoniya yo Akaya kolili yo tabe ami meli Yaubada koina wasana idebalalako ilau dedei meuloina kolili. Kabo nige sowasowana kai kaedeedede kaiwemiu, kaiwena tomo meuloili wasamiu sibenalanako.

9-10 Na tomone siya wasamiu sibenalanako siya mwa ama wasa siyeyama yakato
tauna kona kalaowa yo me ami yaliyaya kwayoganmai, ama guguye kaiwena kokotomo
kwasikotanagili na kwapwalou Yaubada yawasosi meyawasina koina yo kwaemala ana
topaisowa yo ami meli kwapei Natuna Yeisu koina yo ana pileyoima bulibuli mena
kaiwena kwasanasana. Walo yawasosi iya mwa Yaubada ikele-yatoloyoiyama boita
mena kani ileboila na Yaubada ana munamunai ilalaoma kani nige talolobai.

2

Paulo yo mekanakavao ali paisowa tauna kona Tesalonaika koina kaiwena iedeedede

1 Kamakavao yo dumayao, wakatai tauna kona ama laowa kolimiu kanna iyawatagi-
liko kolimiu.
2 Beyabeyana kalau Pilipai tomo siyakamkamnamai yo sikawa-naenae-yagimai kabo
muli mena kalaowa Tesalonaika kolimiu yo ama kamkamna wasana kawalowen
kolimiu mwa wakataiyako. Yo tabe saugana kalaowa ami dedei mena tomo tupwaliyao
sitolo sikaleya kolimai na iyamo ala Yaubada isaguimai kabo me ama katepatu wasana
namwanamwana kayawasayan kolimiu.
3 Saugana kayoganimiu mwa kwameli Yeisu koina, nige yakayakatai
mwakomwakotana yabo kayayakayakatai-yani kolimiu, nige yakato nuwatu naenaena
kaiwena kapapaisowa, yo nige yakato katonatonan tem kamwakota-yagimiu.
4 Na kawalowalo besiele Yaubada ana nuwatu, kaiwena Yaubada iya igite-sipwaimai
yo imeli-yagimai wasana namwanamwana kayawasayan dudulai mena. Nige yakato
katonan tomo kakabi-yaliyaya-yagili, na katonan Yaubada kakabi-yaliyaya-yan, iya
mwa katemai itonatonan.
5 Komiu wakatai walo luviluvina nige kawawaloweni yakato nuwamiu kakoi. Yo tabe
Yaubada ikatai nige yakato ami wasawasa kamamankikiwasi-yani na kayakayakatai
kolimiu, nigele.
6 Nige kanuwanuwatui yakato tomo sitobalanagimai, tem komiu o nuwana analiyao
tabe.
7 Kai Keliso ana tosagenawasao (apositoloyao), tem sowasowana kakawanoi sagu
kaiwena kolimiu kaiwena kai esamai silalaki na iyamo saugana kamiyamiya kolimiu
nige kagiginauli besiele, mumugamai ibiga besiele sina yabo natunao igitekalatagili.
8 Sauganane koina kamulolo lalakina yo kayaliyaya kolimiu. Nige yakato Yaubada
wasanamo namwanamwana iya bwaite kaeeyawa kolimiu, na tabe yawasimai
katalamwani kolimiu, kaiwena komiu kwalaomako kwaemala ama eliyamwao
namwanamwaliyao.
9 Kamakavao yo dumayao, gubesi, kwanuwatu-kalatan tawae kaginauli saugana
kamiyamiya luwamiu mena? Saugana kamiyamiya luwamiu mena paisowa
polopolowena kapaipaisowai nimamai mena kaliyate yo boniyai kolili na ama
paisowane maisana kakalai kaeyawa kolimiu kama gitekalatan kaiwena, na tabu
kayayapolowemiu. Tabe besiele Yaubada wasana namwanamwana kayakayakatai-
yani kolimiu. Kaginauli besiele, awa?
10 Komiu wakatai yo tabe Yaubada ikatai, saugana kamiyamiya komiu tomeliwo
luwamiu mena, me ama yakasisi yo mumugamai meuloina idudulai, nige kama kawa-
naenae yabo.
11 Kaiwena wakatai mumugamai kaigeda kaigeda kolimiu besiele tama yabo mumu-
gana natunao kolili.
12 Saugana kamiyamiya luwamiu mena samalulu mena kakabi-yakaiwemiu na
mesabana ami miyamiya Yaubada ana kaba yaliyaya, iya bwaimwa sauga meuloina
iyogayoganmiu na kwalusae ana kaba loina wasawasana kalona mena.
13 Besiele tabe sauga meuloina kakawatoki Yaubada koina, yaina kaiwena saugana
Yaubada ana walo kwabenalan kolimai, nige wakakalai besiele tomo ali walo, na

wakalai besiele Yaubada ana walo. Na walo yawasosi bwaimwa Yaubada ana walone ipaipaisowaya komiu tomeliwo katemiu mena.
14 Kamakavao yo dumayao, tawae iyawatagili Yeisu kana tomeliwo Yudiya polovinsi koina iyawatagiliko tabe kolimiu. Kaiwena komiu kamkamna kwalobai ami yanuwa tomoliyao kolili, besiele tabe tomeliwone Yudiya polovinsi kamkamna silobai ali yanuwa tomoliyao kolili bwaimwa tomo Yudiya.
15 Na siya tomo Yudiyane palopitao bagubagunali siunuili yo tabe Guyau Yeisu siunuyamate yo kai simalimali-wagimai. Sikalomagigili tomo meuloili kolili mwa siya Yaubada ana kaba okwatakwata.
16 Tabe siya tomo Yudiyane sitonatonan yakato sikausimai tabu kayayakayakatai siya nige Yudiya kolili na lebo silolobai. Ali kalomagigili koina sauga meuloina ali pwanoli sietu-etulan. Kabo bwaite sauga Yaubada ana munamunai imiyamiya kolili.

Paulo nuwanuwana lalakina tem Tesalonaika tomeliwo iboeyagili yoi

17 Kamakavao yo dumayao, tauna kona tomo Yudiya simalimali-wagimai, mwa kalogabaegimiu yo sauga kubwakubwana koina kamiya-suwala kolimiu. Nige kagigitaimiu, na iyamo iyaele kanuwanuwatuimiu. Na nuwanuwamai lalakina tem kalaowa kagitaimiu, kabo katonan kaikaiwe na tem kaginauli besiele.
18 Kai nuwanuwamai kalauyoiwa na kagitaimiu. Yo yau Paulo sauga ibaibaiwa yatonan kaiwe, na iyamo Seitani ikausimai.
19 Nuwanuwamai kagitaimiu, kaiwena komiu ama nuwatu ana kaba kaiwe, ama kaba yaliyaya yo ama kaba gagasa ala Guyau Yeisu Keliso manna mena saugana tem ipileyoima.
20 Walo yawasosi, komiu ama kaba gagasa yo ama kaba yaliyaya.

3

Paulo Timoti tauna kona iyawasa ilau Tesalonaika

1-2 Saugana kai ele kamiyamiya Ateni, kanuwanuwatu lalakina kaiwemiu yo nige sowasowamai tabe kakalakisiye, mwa ama nuwatu kaginauli kabo Timoti kayawasayawa kolimiu na yomai labuine kamiyamiya Ateni. Timoti iya kalakava yo mekamakava kapaipaisowa Yaubada kaiwena yo Keliso wasana namwanamwana kaguguguyeyan. Iya kayawasa ilaowa na mesabana isaguimiu na ami meli ikabiyakaiwe,
3 na kwatolo kaiwe ami meli koina tabu kwamamatausi kamkamna kana lotonan kaiwena. Wakataiyako Yaubada iwalo kamkamna besiele bwaite kani talobai.
4 Tauna kona kai mekamakavao komiu, na sauganane koina kawalowalo-kalatan kolimiu yakato kita kamkamna kani talobai. Na wakatai namwanamwai iyawatagiliko besiele ama yanuwapei kolimiu tauna kona.
5 Kabo bwaite iya kaiwena Timoti yayawasa ilaowako. Nige sowasowagu tabe yakalakisiye, na yayawasa ilaowa ami meli igitai. Sauganane koina yamiyamiya Ateni yakatewakaka kisi Seitani iya tosamasamalulu isamaluluimiu na ama paisowa kolimiu iyamala ginauli bwagabwaga.

Paulo Tesalonaika tomeliwo wasali ibenalan kabo iyaliyaya

6 Na Timoti iyaele ipileyoimako kolimai yo wasa namwanamwana kaiwemiu iwalowenako kolimai. Iwaloba ami meli koina iyaele kwatotolo kaiwe yo me ami mulolo kamikavao kolili. Tabe iwaloyoi yakato sauga meuloina me ami yaliyaya kwanuwatu-kalatagimai, yo nuwanuwamiu lalakina tem wagitaimai. Besiele tabe kai ama nuwatu lalakina tem kagitaimiu.
7 Kamakavao yo dumayao, kai besiele komiu sauga bwaite kamkamna yo polowe kalobalobaili. Na saugana ami meli wasana kabenalan mwa kaiwena kakatepatu.

8 Mwa koina me ama yaliyaya yo kama lotonan inamwanamwa yo kamiya
namwanamwa kaiwena kabenalan komiu kwatolo kaikaiwe Guyau koina.
9 Kaiwemiu ama yaliyaya ilalakisosi ala Yaubada manna mena. Kabo ama yaliyayane
ana lalaki kaiwena, kani tawae kaginauli na kakawatoki Yaubada koina?
10 Yo kai kaliyate yo boniyai kakawakawanoi kaikaiwe Yaubada koina na tem
kalaowa manimiu kagitaili yo ginauli tupwaliyao kayakenayagimiu ami meli kana
etulan kaiwena.
11 Kabo kakawanoi Tamala Yaubada yo ala Guyau Yeisu, siya ama kamwasa
sikatububun na kalaowa kolimiu.
12 Kakawanoi ami mulolo kamikavao kolili Guyau ikabi-yalalaki, kabo ami boda yo
tomo meuloili kwamuloloili lalakina besiele kai kamuloloimiu lalakina.
13 Tabe kakawanoiyoi iya ikabi-yakaiwemiu yo ami meli ikabiyamatuwa, kabo
saugana tem ala Guyau Yeisu ipileyoima me ana boda yakayakasisili meuloili kani
ileboimiu komiu Tesalonaika tomeliwo me ami meli yo nige kami yakewa yabo na
iyamo me ami dudulai Tamala Yaubada manna mena.

4

Miyamiyane bwaite Yaubada ana kaba yaliyaya

1 Kamakavao yo dumayao, ama edeedede kana etulan bwaite. Kayakenayagimiuko
ami miyamiya mumugana ana lau na Yaubada iyaliyaya kolimiu, yo walo yawasosi,
komiu iyaele mumuga bwaite kwapaipaisowai. Kabo sauga bwaite Guyau Yeisu esana
koina kakabi-yakaiwemiu yo kawalo kolimiu mumuga bwaite kwayalalaki kolimiu.
2 Na loinaone bwaite silaomaya Guyau Yeisu koina mwa kaeliwa kolimiu wakatailiko.
3 Yaubada ana nuwatu kaiwemiu besiele bwaite. Kwayakasisi-yagimiu yo mu-
mugamiu sidudulai na mesabana ganawali mumugana kwasikotanan.
4 Komiu kaigeda kaigeda ilonamwayan yona gubesi ana loiloinayanna kabo sowa-
sowana mumugana idudulai na mesabana kana gite inamwanamwa tomo kolili.*
5 Tabu yomiu kwatatalamwagili ganawali nuwatunane koina, besiele siya tomo nige
Yaubada sikakatai mumugali.
6 Tabu komiu yabo naenaena igiginauli kanakava koina o tem mwakota mumugana
iginauli koina na wainena iganawali. Kaiwena tomo siya bwaite mumugaliyao besiele
siginaginauli Guyau kani iyamaisali, besiele tauna kona kayanuwapeimiuko.
7 Mwa Yaubada iyoganla nige yakato ganawali mumugana tapaipaisowai, na
tayakasisi-yagila yo mumugala sidudulai.
8 Kabo yaiya tem yakayakatai bwaite ikawa-naenae-yani nige yakato tomo ikawa-
naenae-yagili na Yaubada ikawa-naenae-yani iya mwa Yaluyaluwa Tabuna iyeyawa
kolimiu.
9 Nige sowasowana yalelelelleyoi kolimiu yawalo kamikavao kolili kwamulolo kai-
wena emulomulolo mumugana Yaubada iyakenayagimiuko.
10 Tomala walo yawasosi kamikavao meuloili Masidoniya polovinsi koina kwa-
muloloiliko. Kabo kamakavao yo dumayao, kakabi-yakaiwemiu mumugane bwaite
kwayalalaki kolimiu.
11 Wakaiwe mekamikavao kwamiya daumwali, tabu tomo uloili ali paisowa yo
ali nuwatu kolili kwanuwanuwatu, na kwabomamo nimamiu kwayapaisowaili ami
miyamiya kaiwena, besiele tauna kona kawaloko kolimiu.
12 Tem waginauli besiele bwaite, kani nige sowasowana ginauli yabo koina kwadeva.
Tabe siya nige simemeli kani siyakasisi-yagimiu ami miya namwanamwana kaiwena.

* **4:4:** 4:4 Walone bwaite kana bui kamwasa labui. Kamwasa uloi bwaite besiele. Komiu kaigeda kaigeda ilonamwayan wainena mekanakava simiya namwanamwa kabo sowasowana mumugana idudulai na mesabana kana gite inamwanamwa tomo kolili.

Guyau ana pileyoima walona

13 Kamakavao yo dumayao, nige nuwanuwamai nuwamiu sipwanopwano ami tali
tomeliwo siya siboitako kaiweli. Tabu komiu ami nuwatu besiele siya nige tomeli ali
nuwatu. Siya nige ali katepatu ipapagani kaiwena ali nuwatu yakato nige toloyoi mwa
me ali nuwanae ali toboitao kaiweli.
14 Na kita tameliya Yeisu ana boita yo tabe ana toloyoi koina, kabo tameliyoi tem siya
simeliko Yeisu koina yo siboita, Yaubada kani ikele-yatoloyoili yo mekalikava Yeisu kani
sipileyoima.
15 Gubesi, yakato kita bwaite meyawasila tamiyamiya kanasiga kaliyatenane koina
Guyau ipileyoima tabaguna kabo muli mena siya siboitako? Nigele, nigele molosi.
Guyau Yeisu iboma bwaite kainana mwa kawalo-masalan kolimiu.
16 Saugana aneloseyao ali tobaguna iwalo Yaubada ana bwagigi siyui, kabo Guyau
Yeisu Keliso iyoga yo ilobima bulibuli mena yo siya toboita simeliko koina kani sitolo-
baguna.
17 Imwawasi kabo kita meyawasila tamiyamiya sauganane bwaine koina Yaubada
ikele-gogonagila mekalakavao siya tasae yaloyaloi mena, mekalakava Guyau taelo-
belobe sowasowaga bwagabwaga mena. Kabo mekalakava Guyau tamiyayai.
18 Koinaele walo bwaite wakalai na mesabana kaigeda kaigeda wakabikabi-
yakaiwemiu.

5

Tasilasilawa yo takatukatububu Guyau ana pileyoima kaiwena

1 Kamakavao yo dumayao, nige sowasowana kalelelele kolimiu na kawalo toisabo
sauga kani ginauline bwaite siyawatagili,
2 kaiwena wakatai namwanamwai Guyau ana kaliyate pileyoima ana sauga laoma
besiele tokewali ana yawatagili boniyai luwaluwalina.
3 Saugana toyauyaule siya nige ali nuwa-mayale siba, “Yanuwane imiya-daumwali yo
tamiya namwanamwa”, kabo sauganane koina kani nae yabo iyawatagili kateyapitali
mena yo isibayanaeli. Ana yawatagili kolili besiele sine ana kabi kamkamnana kana
yakateyapitali. Na naene kani nige siyayabubu-gabaen.
4 Kamakavao yo dumayao, komiu nige kwamiyamiya boniboniyai mena na yakato
kaliyatenane katemiu iyapitali besiele tokewali ana laoma.
5 Komiu meuloimiu kaliyate yo mayale natunao. Kita nige boniboniyai ana dedei
tomonliyao besi.
6 Kabo kita tabu takekeno besiele tomo yauyauleli, na tasilasilawa na taboma
tasikotanagila naenaena koina.
7 Kaiwena siya tokeno, boniyai koina sikeno, yo siya tonuma kabakabaleya, boniyai
koina sinuma kabaleya.
8 Na kita kaliyate ana dedei tomonliyao, tabomayoi tasikotanagila naenaena koina,
meli yo mulolo mumugana takalai talikwa, besiele tokaleya gamwagamwalina kana
kokaukausi aeyan ilikwa. Besiele tabe, katepatu mumugana na tasanasanai Yaubada
ana lebo takalai tapwaom besiele kala pwaopwaom kaikaiwena.
9 Kaiwena Yaubada nige igigitesipwaila na ana munamunai kamkamnana kamnana
talotonan, na igitesipwaila na ala Guyau Yeisu Keliso koina lebo takalai.
10 Yeisu iboita kaiwela na saugana ipileyoima, nuwana meyawasila o tem taboitako,
kani meuloila meyawasila mekalakava tamiyamiya.
11 Koinaele, kamikavao wakabi-yakaiweli na simatuwa besiele sauga bwaite wagi-
naginauli.

Tomeliwo kali walo kaiwe tupwaliyao

12 Kamakavao yo dumayao, nuwanuwamai kawalo kolimiu kwayakasisi-yagili siya
sipaipaisowa luwamiu mena, bwaimwa siya sibaguna-yagimiu Guyau ana paisowa
koina yo siyakayakatai kolimiu.
13 Paisowa bwaite siginaginauli kana nuwatu ilalaki kabo kwayakasisi
namwanamwaili yo kwamulolo lalakina kolili. Kamikavao mekamikavao kwamiya-
daumwali.
14 Kamakavao yo dumayao, yakabi-yakaiwemiu siya tolobwagabwaga nige
sipaipaisowa kwawalo-yasanapuli, tomatausi wakabi-yakateyapatuli, siya tobeluwo
kwasaguili yo tomo meuloili kolili me ami kalakisiye.
15 Wagite-kalatagimiu tem tomo yabo naenaena ipaisowai kolimiu, tabu komiu yabo
iyayamaisa besiele koina. Na kwatonan sauga meuloina mumugamiu inamwanamwa
kamikavao kolili yo tomo meuloili kolili.
16 Sauga meuloina yaliyaya katemiu iloyakalapowonli,
17 yo sauga meuloina wakawakawanoi Yaubada koina,
18 yo bwagana tem ginauli yabo iyawatagili kolimiu wakawa-tokimo Yaubada koina.
Bwaite Yaubada ana nuwatu kaiwemiu komiu Yeisu Keliso ana tomoyao.
19 Yaluyaluwa Tabuna ana paisowa kolimiu tabu kwayayaboita.
20 Tem tomo yabo ipalopisai, tabu mwayamwayau wakakawa-naenae-yani yo tabu
kwawawalo yakato palopisaine ginauli bwagabwaga.
21 Paisowa yo walo meuloina wagitesipwa namwanamwaili. Tem sinamwanamwa
wakabi-kalatagili.
22 Nae uloi uloi kwasikotanagili.
23 Yakawanoi Yaubada, iya nuwa daumwali yaina, iboma iyakasisi-yagimiu yo mu-
mugamiu meuloina iyadudulai namwanamwai. Tabe yakawanoi Yaubada iyakasisi-
yagimiu yo yaluyaluwamiu, yawasimiu yo yomiu igitekalatagili kabo saugana ala
Guyau Yeisu Keliso ipileyoima, nige kami yakewa yabo imiyamiya.
24 Yaubada iya iyoganmiu, sowasowana kana meli kwapei yakato kami yakasisi
iginauli.
25 Kamakavao yo dumayao, wakawanoi kaiwemai.
26 Nimamiyao kwayaga-yagili ami tali tomeliwo meuloili kolili yo kwaemulomulolo-
wagimiu, kaiwena komiu Yaubada ana tomoyao.
27 Guyau esana mena yakabi-yakaiwemiu leta bwaite kwayasili tomeli meuloili kolili
sibenalan.
28 Ala Guyau Yeisu Keliso ana katekamkamna imiyamiya kolimiu.

Tesalonaika ali leta labuina
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Tesalonaika tomeliwo ali leta bagubagunana Paulo ilele, yo nige sauga mamalawena na ali leta labuina tabe ileleyoi. Tomeliwone siyaelemo kamkamna silobalobai kabo Paulo ikabi-yakaiweli (1:4-10). Tomo tupwaliyao siwalolau Tesalonaika tomeliwo kolili yakato Guyau ana kaliyate pileyoima imwawasiko yo kani nige ipipileyoima yoi. Kabo bwaite mwakotane kaiwena tomeliwone nuwali ipwanopwano mwa Paulo nuwali iwalo-yadudulai (2:1-12). Mwawamwawasina ikabi-yakaiweli sitolo kaiwe na sipaisowa siboma sigitekalatagili kali sagu kaiwena (2:13, 3:15).

1 Yau Paulo, mekaukavao Sailasa yo Timoti, leta bwaite kalele yo kayawasayawa
Tesalonaika tomeliwo kolimiu komiu kwamiyamiya Yaubada Tamala yo Guyau Yeisu
Keliso kolili.
2 Kakawanoi Yaubada Tamala yo Guyau Yeisu Keliso ali katekamkamna yo ali nuwa-
daumwali katemiu iloyakalapowonli.

Paulo Tesalonaika tomeliwo itobalanagili yo ikawanoi kaiweli

3 Kamakavao yo dumayao, kama lotonan nuwanuwamai sauga meuloina kakawatoki
Yaubada koina kaiwemiu. Sowasowa-molosimai kaginauli besiele kaiwena ami meli
ikinkin yo ikaiwesosi, mwa komiu kaigeda kaigeda ami mulolo kamikavao kolili
ilalalaki besiele.
4 Bwagana tomo sikawa-naenae-yagimiu yo kamkamna kwalobalobai na iyamo
wakalakisiye yo kwatolo kaiwe ami meli koina. Kabo kaiwemiu kagagasa Yaubada ana
tomeliwo meuloili kolili.
5 Ami kalakisiye yo ami meli iyakenayagila yakato bwaliga Yaubada kani tomo
mumugali iyamaisali besiele. Na komiu Yaubada kani ikawa-namwanamwa-yagimiu
yo iwalo kwalusae ana kaba loina mena kaiwena kamkamna kwalobai kaba loinane
bwaite kaiwena.
6 Yaubada iya Toyatala dudulaina, kabo siya siyakamkamnamiu kamkamna maisana
kani iwolegili kolili,
7 yo komiu bwaite wakamkamna kani iyakaiyawasimiu, yo besiele tabe kai
iyakaiyawasimai. Yaubada kani iginauli besiele bwaite, saugana tem Guyau Yeisu
ilobima bulibuli mena me ana aneloseyao kaikaiweli.
8 Mekalikava mayau wedowedolina kalapulupululuna silaoma, yo siya Yaubada
sisikotanan na ala Guyau wasana namwanamwana nige sibebenalan kali maisa
iwolegili.
9 Kali maisane naenaesosina miyamiya yaina kani silobai, kabo Guyau manna mena
yo ana kaiwe wasawasana kaikaiwena mayamayalena koina kali mwayaga iyai.
10 Kaliyatenane Guyau ana pileyoima koina ginauli bwaite kani siyawatagili, kabo
ana tomoyao yakayakasisili siya meuloili simeliko koina, kani sitobalan yo sikawa-
wasawasa-yani ana pileyoimane koina. Na komiu kani tabe kwamiyamiya bo-
dane bwaite luwali mena, kaiwena wasa bwaite tauna kona kayawasayan kolimiu
kwameliyanako.
11 Ginauli bwaite siya kanuwatuili kabo sauga meuloina kakawakawanoi kaiwemiu.
Beyabeyana Yaubada iyoganmiu yawasi namwanamwana kaiwena mwa kakawanoi
na isaguimiu kwaemala ana tomoyao namwanamwali. Tabe kakawanoi ana kaiwe
koina na ami meli mena paisowa namwanamwali meuloili nuwanuwamiu kwa-
paisowaili isaguimiu kwapaisowaili.

12 Kakawanoi besiele bwaite na mesabana tomo ala Guyau Yeisu esana sikawa-
wasawasa-yani na iya ikawa-wasawasa-yagimiu ami meli kaiwena, besiele ala
Yaubada yo ala Guyau Yeisu Keliso ali katekamkamna koina.

2

Loina kana toloinalikwa

1 Kamakavao yo dumayao, nuwanuwamai sauga bwaite kaedeedede ala Guyau Yeisu
Keliso ana pileyoima yo Yaubada ana kele-gogonagila Yeisu koina kaiweli.
2 Tem walo yabo kwabenalan yakato Guyau ana sauga pileyoima imwawasiko, tabu
wakakatewakaka yo tabu nuwamiu sipwapwanopwano, bwaite mwakota. Nuwana
tomo yabo iwalo bwaite besiele ana walo palopisai luwana mena o tem ana yakayakatai
luwana mena o tem iwaloba yakato kai kalele bwaite besiele leta yabo kalona mena.
3 Na bwagana siwalo bwaite besiele, tabu tomo yabo ana mwakota kwamemeliyan.
Guyau ana kaliyate kana sauga kani nige naga iyayawatagili kanasiga tomo sibaibaiwa
sigamwa-panapanawa Yaubada koina kabo loina kana toloinalikwa lalakina yabo
iyawatagili. Toloinalikwane bwaite Yaubada kani iunuyamate iboita.
4 Kaiwena toloinalikwane kani ikaleya Yaubada koina yo tapwalolo uloina uloina ali
kaba pwalou meuloili kolili yo iboma ipeiseyan yakato iya ilalaki-gabaegili. Besiele
tabe, kani ilau ilusae Yaubada ana Nume Tabu kalona mena yo iboma ikeleisinan iba,
“Yau Yaubadaele.”
5 Yayanuwapeimiu yakato tauna kona yamiyamiya kolimiu na nuwatune bwaite
yawalowenako kolimiu.
6 Na wakatai yakato sauga bwaite toloinalikwane kana tokabi-kalatan yabo iyaele
imiyamiya kabo toloinalikwane kani nige naga iyayawatagili kanasiga ana sauga
yawasosi ilobai.
7 Bwagana toloinalikwane mumugana iyaele ipaipaisowa wadam yanuwa yaulina
mena, na kana tokabi-kalatan kani ikabikabi-kalatan. Iya tokabi-kalatanne kani
imiyamiya yo ikabikabi-kalatan kanasiga Yaubada ikele-gabaen,
8 kabo sauganane koina toloinalikwane kani iyawatagili kabo mulina mena Guyau
Yeisu ilaoma mayalena pigapigabuna ana kaiwe koina kani toloinalikwane manna
isakona yo gamwana mena iyui-kalai yo iunuyamate.
9 Seitani ana kaiwe koina toloinalikwane kani ilaoma yo ginauli kaba nuwapwanop-
wano yo kaba nuwa yai uloina uloina ipaisowaili yo kolili tomo imwakota-yagili.
10 Mumuga naenaena kana mwakota koina tomo yauyauleli siya silaulau boita
kaiwena kani iyakonali. Siya kani siboita, kaiwena wasa dudulaina Yeisu kaiwena iya
yakato kaba leboiliwa sisikotanan yo nige siyayaliyaya kaiwena.
11 Bwaite iya kaiwena Yaubada nuwali iulapwanopwano na mwakota simeliyan.
12 Kabo tomo meuloili siya wasa dudulaina nige simemeliyan na mumuga naenaena
siyaliyaya kaiwena Yaubada kani iyatala-yagili yo kali maisa iwolegili.

Kwatolo kaikaiwe

13 Kamakavao yo dumayao, komiu Yaubada imuloloimiu, kabo sowasowa-molosimai
sauga meuloina kakawatoki Yaubada koina kaiwemiu, kaiwena kaba yatubu koina
igite-sipwaimiuko mwa iyoganmiu na mesabana lebo kwalobai. Yaluyaluwa Tabuna
ipei-suwalagimiu komiu Yaubada ana tomoyao yo komiu wasa dudulaina kwameliyan,
mwa koina Yaubada ileboimiu.
14 Kai wasana namwanamwana kaguguyeyan kolimiu, mwa koina Yaubada iyogan-
miu yo kwalaoma koina ileboimiu, kabo ala Guyau Yeisu Keliso ana wasawasa koina
ikabi-wasawasa-yagimiu.
15 Na kamakavao yo dumayao, kwatolo kaikaiwe tawae kayakayakatai-yanako
kolimiu iya bwaimwa wakabi-kalatan, nuwana walo koina o leta koina.

16-17 Kakawanoi ala Guyau Yeisu Keliso yo Yaubada Tamala katemiu ikabi-yakaiweli,
na ikabi-yakaiwemiu sauga meuloina paisowa namwanamwana kwapaipaisowai
yo walo namwanamwana kwawalowalowegili. Yaubada imuloloila yo ana mulolo
bwagabwaga koina ikabi-yakaiwela sauga meuloina nige ana kaba mwawasi. Besiele
tabe namwanamwa ikatububunanako kaiwela kabo me ala katepatu tasanasanai
kaiwena.

3

Yeisu kani ikabi-yakaiwemiu yo igite-kalatagimiu

1 Kamakavao yo dumayao, ama walo kana etulan bwaite. Wakawanoi kaiwemai
na ama guguye koina Guyau wasana mwayamwayau idebalala na tomo meuloili
simeliyan yo siyakasisiyan besiele tauna kona iyawatagili kolimiu.
2 Na wakawanoi Yaubada ileboimai tomo yauyauleli kolili, kaiwena nige yakato tomo
meuloili nuwanuwali ama guguye koina sinuwabui yo simeli Yeisu koina.
3 Guyau iya towalo yawasosi na sowasowana kana meli tapei kabo iya kani ikabi-
yakaiwemiu yo igite-kalatagimiu tabu tomo naenaena Seitani isisiba-yanaemiu.
4 Guyau esana mena kameliyagimiu tawae kawalowenako kolimiu iyaele kwa-
paipaisowaili mwa kwapaisowa-kalatan.
5 Kakawanoi Guyau ami nuwatu ipei-yadudulaili, kabo Yaubada ana mulolo wakatai
na wakalakisiyeyan besiele Keliso ana kalakisiye.

Tolobwagabwaga kaiweli

6 Kamakavao yo dumayao, Guyau Yeisu Keliso esana koina kawalo kolimiu, ami tali
tomeliwo siya simiyamiya bwagabwaga yo yakayakatai bwaite kayakayakataimiu nige
simumuliya kwamiya-suwala kolili.
7 Saugana kamiyamiya kolimiu na tawae kapaipaisowai wagitaiyako bwaite
kamwasane kwapaisowai besiele tawae wagitaiyako kolimai. Kaiwena kai nige
kamimiya bwagabwaga kolimiu.
8 Nige yakato kakekan bwagabwaga nuwana tomo yabo ana nume mena na nige
kayayamaisa. Na kaliyate yo boniyai paisowa polopolowena kapaipaisowai nimamai
mena na mesabana tabu polowe yabo kapepei kolimiu.
9 Ama guguye koina kwanuwabui yo lebo kwalobaiyako mwa sowasowanamo tem
kama sagu kaiwena kakawanoi kolimiu, na iyamo nige kagiginauli besiele. Kapaisowa
maisana kakalai kaeyawa kolimiu na koina wagite-kalatagimai na mesabana kaemala
ami kaba gite na kwamuliya.
10 Saugana kai ele kolimiu, loina kaeyawa kawalo bwaite besiele kawaloba, “Yaiya
tem nige nuwanuwana ipaisowa, tabu kan kwaolena.”
11 Wasamiu kabenalan yakato tomo tupwali luwamiu mena simiyamiya bwagab-
waga, nige nuwanuwali sipaisowa. Na ali paisowaele mwa etalapili kalikavao kaiweli.
12 Guyau Yeisu Keliso esana mena kawalo kolili yo kakabi-yakaiweli na simiya-obiga
na sipaisowa sibomayoi sigitekalatagili kali sagu kaiwena.
13 Na komiu kamakavao yo dumayao, tabu namwanamwa kana paisowa yomiu
ikwakwatakwata-yani.
14 Tem tomo yabo loina bwaite kaleleli letane bwaite kalona mena nige ibebenalan,
esana wakalai na kwamiya-suwala koina na mesabana imwalimwaline.
15 Na tabu wagiginauli naenaena koina besiele iya yakato kami kaleya yabo. Na kana
nuwatu kolimiu yakato iya besiele kamikava o dumiu na miyamiya dudulaina kana
kamwasa kwayakenayan.

Walo kaiyoni

16 Kakawanoi tawae tem iyawatagili kolimiu nuwa-daumwali kana Guyau sauga
meuloina iboma nuwamiu ikabi-yadaumwalili. Guyau imiyamiya meuloimiu kolimiu.
17 Sauga bwaite yaboma nimagu mena yalelelele. Yau Paulo yamulolo kolimiu. Sauga
meuloina tem leta bwaite yapaisowai kabo yalelelele besiele bwaite na mesabana
wakatai yawasosi yau letane bwaite yalele. Nimagu leleyana besiele bwaite.
18 Ala Guyau Yeisu Keliso ana katekamkamna imiyamiya meuloimiu kolimiu. Kaiy-
oni, yau Paulo.

Timoti ana leta bagubagunana
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Timoti ana yanuwa Lisitila. Paulo ana takikili labuina koina ilau iyawatagili yanuwa Lisitila koina kabo Timoti iyogan mekanakava sitakikili (Apositolo ali paisowa 16:1-3). Kabo Timoti Paulo isagui ana takikili labuina yo yaiyonana kolili. Saugana Paulo ilau Loma yo isanasanai ana yatala kaiwena (Apositolo ali paisowa 28), Timoti ilau tabe Loma yo Paulo isagui. Bukine Apositolo ali paisowa nige iwawalo-masalan tawae tabe muli mena kani iyawatagili, na takatai Paulo ana yatalane inamwanamwa kabo toloinao silivasi. Na Paulo ana takikili esopalina ipaisowai yo itakikili wasana namwanamwana iyakayakatai-yani. Ana takikili yaiyonana koina ilau Kiliti yo Epeso kolili, yo tabe ilau yanuwa Pilipai Masidoniya polovinsi koina. Muli mena Paulo Epeso ilogabaen, baguna Timoti ipei tomeliwo bodane Epeso igite-kalatagili. Kabo saugana Paulo iyaele Pilipai leta bwaite ilele yo iyawasa ilau Epeso Timoti koina.

Leta bwaite koina Paulo iwaloba, “Timoti, toyakayakatai mwakomwakotali kuwalo-kausili.” Toyakayakataine siya bwaimwana nuwatu tupwali sikalailimaya Yudiya ali tapwalolo koina, yo nuwatu tupwali sikalailimaya Giliki ali yakayakatai koina. Siya toyakayakatai mwakomwakotaline siwalo tomeliwo kolili siwaloba, “Tabu tomo sikakasole yo tabu kan tupwaliyao sikakanli”, kaiwena ali yakayakatai yakato gin-auli meuloina siya sowasowana tagitaili yo takabi-kalatagili bwaimwa siya ginauli naenaeli. Siwaloyoi yakato katai wadawadamna yabo imiyamiya kolili mwa yakato kataine koina tomo lebo silobai.

Yo tabe, leta bwaite koina Paulo Timoti ana wasa iwolena ekalesiya kana gitekalatan kaiwena, besiele tapwalolo kawanoi kaiwena yo ekalesiya kana tobagunao ali gite-sipwa kaiwena. Yaboyoi leta bwaite koina, Paulo Timoti ikabiyakaiwe paisowa bwaite Yaubada iwolena koina ipaisowa-yadudulai na mumugana inamwanamwa boda uloi uloi kolili tomeliwone ali boda kalona mena.

1-2 Kagutoki Timoti, am leta bwaite ilalaowa, yau Paulo koliyau, Yeisu Keliso ana tosagenawasa (apositolo) Yaubada ana loina koina. Walo yawasosi, kala Tolebolebo Yaubada yo tabe Yeisu Keliso ala kaba meli kaiwena Keliso koina tamelimeli leboila kaiwena yakato naga muli mena ginauli meuloina namwanamwana kani talobai. Kowa tauna kona Keliso kumeliyan mwa yakawa-natu-yawasosi-yagiwo. Nuwanuwagu lalakina tem Tamala Yaubada yo ala Guyau Yeisu Keliso ali mulolo yo ali katekamkamna yo ali nuwa-daumwali kulobaili na kumiya-namwanamwa.

Walo yadidiga toyakayakatai mwakomwakotali kaiweli

3 Tauna kona tamiyamiya Epeso kabo kikiunamo yalogabaegiwo yalau Masidoniya na yawalo koliwo yaba, “Tabu Epeso kulologabaen na bwaite koina kumiyamiya na mesabana tomo tupwaliyao kuwalo-kausili tabu tomeliwo siyayakataili,

4 yo tabu ali sauga siyayavenuwan pilepilele kolili yo kali mumuga edeededeliyao sibaibaiwa kolili, kaiwena nuwatu bwagabwagane siya gamwapakiki ali kaba tubu yo Yaubada ana paisowa yo Yaubada kana meli kaba sibayanaeli.”

5 Ilonamwayagila tem sauga meuloina ala kaba nuwanuwatu lalakina bwaite besiele. Nuwanuwala tem katela kapwakapwali mena yo nuwatu daudaumwalili mena yo meli yawasosi Yeisu Keliso koina na mulolo yawasosi iyawatagilima na tem tomo meuloili kolili tamulolo.

6 Na tomo tupwaliyao meli bwaite sisikotanan na walo bwagabwaga koina silo-suwala.

7 Nuwanuwali siyamala Yaubada ana loina kana toyakayakatai na iyamo nige
sikakatai namwanamwai tawae siwalowalowen. Mwa me ali gagasa siwaloba, “Kai
ama walo idudulaisosi.” Na ali katai loinane kaiwena ikikiu.
8 Na walo yawasosi loinaline kaba sagu namwanamwali tem tamuliya
namwanamwaili,
9 kaiwena loinaline Yaubada nige ipepeili todudulai kaiweli na siya toloinalikwa
yo togamwapanapanawa kaiweli, siya Yaubada nige siyayakasisiyan, tonaenaeli,
tokawasewa yo siya kateli dumdumli yo siya sinaliyao tamaliyao yo tomo tupwaliyao
kali tounuyamateo,
10 tabe toganawali, yo siya tau yo tau siganaganawali, yo siya tomo sikewalili, yo
tomwakomwakota, yo tokawalulu mwakomwakota, yo yakayakatai dudulaina kana
toloinalikwao meuloili.
11 Na yakayakatai dudulailine siyaele yagu guguye kolili, bwaimwa wasa
namwanamwana ala towasawasa Yaubada yakayakasisina iyeyama koliyau.

Kawatoki Yaubada ana mulolo kaiwena

12 Na ala Guyau Yeisu Keliso igitesipwaiyau yo ikabiyakaiweyau yagu paisowane kai-
wena, mwa yakawatoki kaiwena imeliyagau yo ana paisowane iyeyama na yapaisowai.
13 Baguna nige besiele kaiwena tauna kona Yeisu Keliso yakawa-naenae-yani yo
ana bodao yayakamkamnali na iyamo Yaubada ikatekamkamna-yagau kaiwena walo
yawasosi yau besiele tomangibugibu, nige yakakatai, kabo nige yamemeli koina.
14 Bwagana nige yagu namwanamwa ipapagan na ala Guyau imulolo lalakina koliyau
mwa koina meli yo mulolo kalakalapowonli Yeisu Keliso isuwai koliyau.
15 Yeisu Keliso ilobimako yanuwa yaulina mena tonaenaeli sabi leboili. Walo bwaite
walo yawasosi yo sowasowana takawa-yawasosiyan yo tameliyan. Yo tonaenaeli
meuloili kolili yau tonaenaena yawasosi.
16 Yaubada ana katekamkamna koliyau yaina bwaite, yakato Yeisu Keliso yau tonae-
naena yawasosi kaiwegu ikalakisiye, na koina tonaenaena meuloili Yaubada ana
kalakisiye koliyau sigitai. Tem kaba gitene sigitai bwaine kalakisiye yawasosi, ee kabo
sikatai yakato siya tabe besiele tem sinuwabui yo Keliso simeliyan yawasili miyamiya
yaina kani silobai.
17 Koina ala kin Yaubada tayakasisiyan yo tatobalan kaiwena iyamo Yaubada yawa-
sosi, nige sowasowana kana koleya tagitai, kani nige iboboita yo ana loina kolila nige
ana kaba mwawasimo. Besiele.
18 Natugu Timoti, besiele beyabeyana Yaubada ana towalo-masalao am
paisowa Yaubada kaiwena siwalo-masala-bagunayan yo sikabiyakaiweo, yau tabe
nuwanuwagu yakabi-yakaiweo. Kabo yawalo kaiwe koliwo, kumwasali Yaubada ana
paisowa kaiwena, besiele kaleya kana sauga koina tokaleya namwanamwali me ali
kaiwe sikaleya.
19 Yo sauga meuloina me am kalakisiye am meli koina yo me am nuwa-daumwali.
Kaiwena kalakavao tupwaliyao nuwatu namwanamwana sisikotanan yo ali meli sibelu
yo sibeku.
20 Tobekune yabo esana Aimenio yo yabo esana Alekisana, yoli labuine siya Seitani
koina yatalamwagili na manli iyabwakina na nuwali imayale yakato tabu ala Guyau
esana sikakawa-naenae-yani.

2

Tapwalolo kana loina tupwaliyao

1 Kabo yakabi-yakaiwemiu ami miyagogo kolili baguna wakawanoi tomo meuloili
kaiweli na wakawanoi me ami kawatoki Yaubada koina.

2 Na kinyao yo toloinao kaiweli tabe wakawanoi na mesabana ali loina dudulaina
kolili tamiya-namwanamwa me ala nuwa-daumwali yo mumugala idudulai me ala
yakasisi Yaubada koina.
3 Bwaite inamwanamwa yo kala Tolebolebo Yaubada ana kaba yaliyaya,
4 kaiwena iya nuwanuwana tomo meuloili lebo silobai, na tem nuwali imayale
yakayakatai yawasosi kaiwena.
5 Na Yaubada kaigedamo yo tabe tomo kaigedamo imiyamiya sowasowana ikalaila
talau Yaubada koina, bwaine Yeisu Keliso.
6 Kaiwena Keliso iyamo italamwan yo yona ipwaoliyan yakato tomo meuloila iya-
maisala yo ikele-yavivilala talau Yaubada koina. Mwa Keliso ana paisowa bwaite
kaba kawa yawasosiyanna yakato Yaubada nuwanuwana tomo meuloili ali sauga
namwanamwana koina leboili silobai.
7 Yo bwaite wasa namwanamwana kaiwena ipeiyau apositolo yo toyawasa.
Nuwanuwana wasa bwaite yayawayawasa yo yagugugugugye yo yayakayakatai siya
nige tomo Yudiya kolili na yakato ali meli yawasosi koina Yeisu simeliyan. Bwaite walo
yawasosi, nige mwakota.
8 Na nuwanuwagu tomeliwo dedei meuloili kolili sikawanoi Yaubada koina, kateli
sitalamwagili koina yo nimali sikeleisinagili ali kawanoi koina, na tabu me ali muna-
munai yo tabu me ali gamwapakiki.
9 Tabe sinesineo nuwanuwagu siboma sikwama me ali yakasisi, yo tabu yoli
siyayapasali sapisapi koina, nuwana gole o kaleko wasawasana, koina ali sauga
siyayavenuwagili.
10 Ilonamwayagili tem siboma sikwama paisowa namwanamwali kolili besiele totap-
walolo sinesineo kali lonamwa.
11 Yo tabe tapwalolo kalona mena me ali kate-talam yakayakatai sibenalan, na tabu
edeedede bwagabwaga.
12 Nige yatatalam sinesineo siyakayakatai tapwalolo mena, tabu siloloina tatao kolili,
simiya-obiga na sibenalimo.
13 Kaiwena Yaubada Adama iyamayale-bagunayan kabo muli mena Ibe.
14 Na Seitani ana mwakota mena Adama nige ibebeku na sine bwaimwa ibeku yo
lopwano ipaisowa-bagunayan.
15 Mwa sinesineo ali kabi koina kani Yaubada ileboili na tem me ali meli yo me
ali mulolo yo sauga meuloina mumugali sinamwanamwa yo sidudulai yo Yaubada
siyakasisiyan.*

3

Tapwalolo kali tobagunao mumugali

1 Tem tomo yabo nuwanuwana na iyamala ekalesiya kali tobaguna bwaine kaba
tobali kaiwena nuwanuwana paisowa namwanamwasosina.
2 Kana loina bwaite besiele, mumugana inamwanamwa, wainena kaigedamo, iya
towalo yawasosi, me ana nuwatu dudulai yo me ana kalakisiye yo me ana yakasisi yo
taumanao igitekalatagili, yo iya toyakayakatai namwanamwana,
3 tabu waila kaikaiwena inumanuma, yo tabu imumunamunai, mumugana bigana
yo tabu igagamwapakiki, yo tabu inunuwa mane.
4 Ilonamwayan iya ana nume kana tomiyamiya ibaguna-namwanamwaili na mesa-
bana natunao me ali yakasisi yo ana walo sibenalan.
5 Na tem tomone nige sowasowana natunao iloina-yadudulaili, iya nige sowasowana
Yaubada ana toekalesiyayao tabe iloina-yadudulaili.

* **2:15:** Kamwasa tupwaliyao simiyamiya buine bwaite tomnane koina. Kaba gite bwaite. Yaubada kani sinesineo isaguili ali kabi koina tem simeli yo mumugali sidudulai yo Yaubada siyakasisiyan.

6 Na tabu tomeli waluwaluli wagigite-sipwaili na yakato siyamala tobaguna, kisi kani
me ali nuwasae na sibeku yo Yaubada ana loina kaikaiwena silobai, besiele baguna
Seitani nuwasae koina ibeku yo loina kaikaiwena ilobai.
7 Tobagunaone ilonamwayagili me kali kawa-namwanamwa siya nige totapwalolo
manli mena. Tem nigele, kani mwalimwaline silobai yo Seitani ana sipwasipwa koina
sisipwa.
8 Besiele dikonyao, inamwanamwa tem tomo dikonyao siyakasisiyagili kaiwena siya
nige tomwakomwakota, mumugali sinamwanamwa, me ali nuwatu dudulaina na tabu
waila kaikaiwena sinumanuma yo tabu sinunuwa mane.
9 Ilonamwayagili wasana namwanamwana kana katai yawasosi sikabikalatan
kaikaiwe me ali nuwa-daumwali.
10 Kabo tem nuwanuwamiu tomo tupwaliyao wagitesipwaili siyamala dikon, baguna
kwamankulakulaili ali obiga tem mumugali sinamwanamwa kabo siyamala dikon.
11 Besiele waineliyao mumugali sinamwanamwa yo ali nuwatu dudulaina yo siya
nige toetalapili. Tabu waila kaikaiwena sinumanuma na tem ekalesiyao sowasowali
simeliyagili na mesabana ali paisowa inamwanamwa.
12 Dikon wainena kaigeda na natunao yo ana nume tomiyamiya ibaguna-
namwanamwaili.
13 Tem dikonliyaone me ali obiga sipaisowa namwanamwa ee kabo kani tomo sikawa-
namwanamwa-yagili yo tabe ali meli Yeisu koina sowasowali sitolo kaiwe.
14 Yanuwanuwatui sauga kikiunamo yalaowa koliwo na baguna am leta yaleleyawa,
15 na tem yayoviya, leta bwaite kani iyanuwapeimiu toisabo mumugana kita totap-
walolo ilonamwayagila, kaiwena kita Yaubada meyawasina ana boda kalona mena
tamiyamiya. Walo yawasosi, kita toekalesiyao wasana namwanamwana kana yawa-
sosi kana togitekalatanwo.
16 Kita meuloila takatai yakato Yaubada kana yakasisi kaba nuwapwanopwano yawa-
sosi. Na ginauli lalakina Yeisu Keliso kaiwena bwaite. Iyamala tomoko, Yaluyaluwa
Tabuna ikawa-yawasosiyan, aneloseyao sigitai. Wasana dedei meuloina siguguyeyan,
yanuwa yaulina tupwali simeliyan, muli mena isae bulibuli.

4

Toyakayakatai mwakomwakotali kaiweli

1 Yaluyaluwa Tabuna iwalo-masalan yakato naga sauga ana kaba mwawasi koina
tomo tupwaliyao kani tapwalolo sisikotanan na yaluyaluwa mwakomwakotali ali walo
simuliya yo dimon ali yakayakatai sibenalagili.
2 Na dimonne siedeedede toyakayakatai mwakomwakotali gamwali mena kabo
toyakayakataine ali mwakotane nige kaiwena sinuwanuwatu. Nige sowasowali
namwanamwana yo naenaena sinuwa-mayaleyan kaiwena ali nuwamayale iboitako.
Tem aeyan wedowedolina tapei kwapila koina kani bulumalane iwedoli iboita itakopa.
Bwaine besiele iyawatagiliko toyakayakataine kolili ali nuwamayale iboitako.
3 Ali mwakotane tupwaliyao bwaite yakato kasole ginauli naenaena tomeli kaiweli
yo tabe kan tupwaliyao sikawa-dumdum-wagili tabu tomo sikakanli. Na iyamo komiu
Keliso kana tomeliwo yakayakatai yawasosi wakatai yakato Yaubada kan meuloina
iyamayale kekan kaiwena mwa me ala yaliyaya yo me ala kawatoki takekan.
4 Ginauli meuloili Yaubada iyamayaleli namwanamwali, nige sowana kan yabo
tasikotanan, mwa kaiweli takawatoki Yaubada koina na takalaili.
5 Kaiwena Yaubada ana walo mena yo ala kawanoi mena ikabiyakapwaliko.

Yaubada ana topaisowao mumugali

6 Bwaite loinane tem kalakavao kolili kuyakataili kowa Yeisu Keliso ana topaisowa
namwanamwana kabo tomo sikatai yakato yakayakatai dudulaina Yeisu kana meli
kaiwena kumuliya na kolili yaluyaluwam ikabiyakaiwe.
7 Tabu am sauga kuyaveyavenuwan edeedede bwagabwaga besiele pilepilele edeed-
edeli, siya nige Yaubada koina silalaoma. Tabu kubebenalagili na sauga meuloina
kutonan kaikaiwe me am yakasisi mumugam inamwanamwa Yaubada manna mena.
8 Walo yawasosi, tem sauga meuloina tatonan tavenuvenu yola kana sagu kai-
wena bwaimwa ginauli namwanamwana na iyamo yaluyaluwa kana kabi ginauli
namwanamwasosina kaiwena iya isaguila ala miyamiya yanuwa yaulina mena yo tabe
sauga ilalaoma kana miyamiya kaiwena.
9 Walo bwaite yawalowen walo yawasosi yo sowasowala tatalamwagila koina.
10 Kabo kita tomeli ala meli tapeiyako Yaubada meyawasina koina. Iya nuwanuwana
tomo meuloili lebo silobai. Walo yawasosi, siya simeli wasana namwanamwana koina
kani ileboili. Bwaite kaiwena me ala obiga na tamwasali tapaisowa kaikaiwe.
11 Bwaite nuwatuline uguguye-yagili yo kuyakayakatai-yagili tomo kolili.
12 Tabu tomo yabo ikakawa-melumelu-wagiwo yo igigite-yataluwo kaiwena am
bolime nige ilalalaki tapwalolo ana paisowa kaiwena. Na iyamo ugite-kalatagiwo me
am walo yawasosi yo me am mulolo yo me am meli yo mumugam idudulai tomo kolili
kaiwena kowa kaba gite siya tomeli kolili.
13 Na tabe tapwalolo kalona mena Buki Tabu kuyasili yo uguguye yo kuyakayakatai
kanasiga yayawatagiliwa.
14 Na tauna kona tapwalolo kana tobagunao sikabi-lamwaiwo yo Yaubada ana
walo kaiwem siwalowen kabo sauganane koina kam yauyauya kulobai Yaubada ana
paisowa kaiwena. Na yauyauyane tabu kununuwa-gabaen na kuyapaisowa.
15 Mwa kutalam-wagiwo nuwatuline kolili kupaisowaili, na mesabana tomo meuloili
am paisowa kaiwena siedeedede siba, “Walo yawasosi, Timoti iya toobiga, yo ana
paisowane meuwena.”
16 Timoti, ugite-kalatagiwo sauga meuloina koina kupaisowa namwanamwa yo
kuyakayakatai namwanamwa na mesabana kowa am guguye sibenalan na Yaubada
ileboimiu.

5

1 Tabu kainam polopolowena koina tautaubalao kuyoyokoi-yagili na nuwabiga mena
kuwalo kolili besiele tamam kam tokabi koina ukawakawanoi. Yo am tali kilakaiwo
kupaisowa kolili besiele siya kamkavao.
2 Yo kedukedulumao kolili uginauli besiele siya sinamwao. Yo vesalao kolili uginauli
besiele siya dumwao me am nuwanuwatu yo mumugana dudulaina koina.
3 Kwabukwabuliwo siya nige kali tosagu kuyakasisiyagili yo kusaguili.
4 Na tem kwabukwabuli yabo natunao nuwana tubunao simiyamiya ali paisowa
bagubagunana Yaubada manna mena ali meli siyapaisowa na kwabukwabuline sig-
itekalatan namwanamwai, kamwasane bwaite besiele siyamaisa ana gitekalatan me
kikiuli mena besiele, sagune bwaite Yaubada ana kaba yaliyaya.
5 Tem kwabukwabuline iboma imiyamiya yo nige kana togitekalatan ilonamwayan
tem Yaubada imeliyan, na kaliyate yo boniyai ikawakawanoi koina kana sagu kaiwena.
6 Na tem kwabukwabuline sauga meuloina kwapi kana yaliyaya inuwanuwatui
kaiwena bwaite yaluyaluwana iboitako bwagana iya meyawasina.
7 Kuloina besiele mesabana tabu tomo wenoweno yabo sigigitelobai kwabukwabuli-
wone kolili kisi sikawa-naenae-yagili.
8 Na tem yaiya ana susu yawasosi yo totounao nige igigite-kalatagili, iya ekalesiya
kana kamwasa isikotanan yo nige imemeli yawasosi Yaubada koina yo ana pwanoli
Yaubada kana tokalomagigili ali pwanoli inae-gabaegili.

9-10 Tem kwabukwabuline ana bolime sikisti (60) nuwana isaeyoi na baguna wainena
kaigedamo, tem tomo meuloili sikawa-namwanamwa-yani ana paisowa meuloina
kaiwena, kaba gite besiele, natunao kali gitekalatan yo ana yakayakatai kolili idudulai,
taumanao iyoganli, me ana nuwalobi toekalesiyao isaguili, tomiya-polowe isaguili
yo tabe sauga meuloina paisowa namwanamwana koina yawasina italamwan. Tem
besiele, ee kabo esana kulele kwabukwabuli esali kana buki koina.
11-13 Na siya kwabukwabuli naga sikekedukeduluma kasole kana nuwanuwatu kolili
naga ilalalaki yo ali talam Keliso koina ikikiu kaiwena nuwanuwali lalakina tem sikaso-
leyoi, yo kamwasane koina ali waloyameli bagubagunana Keliso koina silikwai. Tabe
ali sauga siyaveyavenuwan miya bwagabwaga koina yo silau nume kaigeda kaigeda
kolili siyetaetalapili tomo ali paisowa kaiwena yo besiele siedeedede bwagabwaga
tomo meuloili ali miyamiya kaiwena, ginauline nige ali kaba loina. Bwaite kaiwena
Yaubada ana loina kaikaiwena kani silobai. Koinaele tabu esaliyao kulelelili am buki
koina.
14 Mwa siya kwabukwabuli naga sikekedukeduluma ilonamwayagili tem sikasoleyoi
na sikabikabi yo waineliyao yo natuliyao sigite-kalatagili na mesabana kala tokalo-
magigiliwo tabu sikakawa-naenae-yagili.
15 Walo yawasosi, talobaiyako kwabukwabuli tupwaliyao silosuwalako Keliso koina
yo Seitani simuliya.

16 Tem sine yabo Keliso koina imeli na sinene ana susu kalona mena kwabukwabuli
yabo imiyamiya ilonamwayan igitekalatan yo isagui, tabu toekalesiyayao polowe
iwowolena kolili yakato sisagui. Na siya kwabukwabuliwone nige ali susu, ekalesiyao
sowasowali sigite-kalatagili yo sisaguili.

Tapwalolo kali tobagunao kaiweli

17 Na tem tapwalolo kali tobagunao sisagu-namwanamwaimiu, komiu tabe
kwayakasisi-namwanamwaili yo tabe wagitekalatagili, bwaimwa ali guguye yo ali
yakayakatai maisana.
18 Bwaite kaiwena Buki Tabu mena Yaubada iloina, iba, “Tem bulumakau
ipaipaisowa witi patuna koina, sowasowana tupwana witi ikan”, na tabe iba,
“Topaisowa ilonamwayan tem maisana ikalai ana paisowa kaiwena.”
19 Tem tomo yabo ami tobaguna yabo iyakewai tabu kubebenalan. Bwaimwanamo
tem tomo labui nuwana yaiyona siya ana pwanoli sigitai silaowa siedeedede tobagu-
nane ana pwanoli kaiwena, kabo kwayatala.
20 Na tem tobagunane ana naene nige ilolopei, kuyokoiyan ekalesiya meuloili manli
mena mesabana tobagunao tupwaliyao sibenalan na tem tabu sipapaisowai besiele.

21 Bwaite kam yanuwapei koliyau, Yaubada yo Yeisu Keliso manli mena, tabe
aneloseyao kapwakapwali manli mena, loina bwaite kumuliya namwanamwai. Tomo
meuloili kuloinayagili loina kaigedamo koina, na tabu tupwaliyaomo kolili kuloiloina
kaiwe, na tupwaliyao kolili nigele.
22 Tobaguna kana gitesipwa koina tabu kutototoya, kisi ana nae imiyamiya yo
kuwalo-muloloi na iyamala tobaguna, kaiwena kana koleya besiele ana naenaenane
koina kusagusagui. Na tabe kowa kubomayoi kuyakasisi-yagiwo naenaenane koina.

23 Tabu wailamo kunumanuma, kaiwena sauga meuloina ukasikasiebwa yo diyam
ikamkamna, mwa ilonamwayagiwo wain kikiuna kunumanuma.

24 Tomo tupwaliyao ali naenaena simiyamiya mayale mena kaiweli kali loina
silobaiyako na tupwaliyao ali naenaena miyamiya wadamli, na naga kabo simayale.
25 Bwaite besiele paisowa namwanamwana tupwaliyao simiya-mayale, na tup-
waliyao naga simamayale, kaiwena nige sowasowana simiya-wadam.

6

1 Topaisowa panpanili na siya tomeli ilonamwayagili tem ali tautaubalao siyakasisi-
yagili yo siobigaili sauga meuloina. Tem siginauli besiele, ali tautaubalaone kani nige
Yaubada esana sikakawa-naenae-yani yo kani nige ala yakayakatai sikakawa-naenae-
yani.
2 Tem topaisowa panpanna ana taubala iya tomeli yabo, tabu topaisowane ana
nuwatu bwaite besiele. “Nige sowana yagu taubala yayakasisiyan kaiwena Keliso koina
yakawa-kava, iya te yau katoyatoyawa.” Tabu inuwanuwatui besiele. Na ilonamwayan
tem ipaisowa kaikaiwemo kaiwena. Kaiwena taubalane, bwaimwana sagu ilobalobai
topaisowane ana paisowa koina, iya tomeli yabo yo ana eliyam.
Yakayakatai bwaite uguguyeyan tomo kolili.
3 Na tem yaiya ana yakayakatai uloina na Guyau Yeisu Keliso ana walo dudulaina nige
imumuliya yo yakayakataine mumugana namwanamwana kaiwena isikotanan,
4 iya, ana nuwasae mena, iyauyaule yo ana katai iyoviya. Sauga meuloina
nuwanuwana lalakina gamwapakiki. Tem gamwapakiki ilobai iyaliyaya. Mwa koina
ana neli samasamalulu kaiwena lamwapolowe, gamwapakiki, kawanaenae yo tabe
yakewa mwakomwakota siyawatagili bodane luwali mena.
5 Bwaite koina sauga meuloina tomo naenaeli ali nuwatu bwagabwaga mena
sigamwagamwa-pakiki. Siya bodane yakayakatai yawasosi nige sikakatai, yo tabe
sinuwatui yakato tapwalolo mumugana koina wasawasa lalakina kani silobai.
6 Na kita tem Yaubada tayakasisiyan me ala nuwa-daumwali bwaimwana ala kaba
wasawasa.
7 Kaiwena kita baguna menima gaibula tayawatagilima saugana sikabila yanuwa
yaulina mena, na naga tabe menima gaibula yanuwa yaulina talogabaen.
8 Koina kala yo ala kaleko kaiweli tayaliyaya, na ginauli tupwaliyao kaiweli tabu
tanunuwatusosi.
9 Siya tonuwa wasawasa naga Seitani iwoyaili kabo ana sipwasipwa koina sisipwa na
muli mena sibomamo ali nuwatu yauyaule kolili sisibayanaeli.
10 Tem sauga meuloina nuwanuwala lalakina mane ee kabo kani nae meuloili
siyawatagili. Na tabe mane kana loya kaikaiwe koina kalakavao tupwaliyao tapwalolo
yawasosi silogabaen, na sibomamo siyakamkamnali lalakina yo nuwapolowe silobai.

Paulo ana walo kaikaiwena Timoti koina

11 Na kowa Timoti, Yaubada ana topaisowa, bwaite mumugane naenaeline
kusikotanagili na mumuga dudulaina kumuliya, Yaubada kuyakasisiyan yo sauga
meuloina ukawanoi koina meli yo mulolo yo kalakisiye yo mumugana bigana kaiweli.
12 Kaleya kana sauga koina tokaleya sikaleya me ali kaiwe. Bwaine besiele kabo
ilonamwayagiwo tem me am meli ukaleya kaiwe Seitani koina. Yawasim miyayaina
kana meli ukabikalatan, kaiwena baguna Yaubada igite-sipwaiwo, saugana kunuwabui
yo am meli Yaubada koina kuwalomasalan tomo meuloili manli mena.
13 Kowa Timoti yaloina-yagiwo Yaubada manna mena, iya ginauli meuloina yawasili
kana toolena yo tabe Yeisu Keliso manna mena, iya beyabeyana Pontio Pailato koina
walo yawasosi mena iedeedede.
14 Na yagu loinane yakato yanuwapei bwaite kumuliya namwanamwai, na tabu tomo
yabo iyayakewaiwo kanasiga ala Guyau Yeisu Keliso ivivilayoima.
15 Na Yeisu ana pileyoima kana sauga Yaubada iloinayan. Yaubadane toloina ibo-
mamo yo inamwanamwa, yo kin meuloili ali kin, na tabe guyau meuloili ali guyau.
16 Yaubada miyamiya yaina ibomamo, ana kaba miya mayale pigapigabuna yo nige
yabo sowasowana iutulau salina mena. Nige sauga yabo tomo yabo igigitai yo nige
sauga yabo sowasowana tagitai. Kabo ilonamwayagila tem sauga meuloina tatobalan
kaiwena ana wasawasa yo ana kaiwe nige ana kaba mwawasimo. Besiele.

17 Kuwalo yanuwa yaulina kana towasawasao kolili tabu sinunuwasae ali wasawasa
kaiweli, na tabe tabu simemeli yakato naga kaba sagu lalakina ali wasawasane kolili
silobai, kaiwena wasawasane mwawamwawasili. Na kuwalo kolili Yaubadamo koina
simeli kaiwena iya, ana wasawasa koina, iyauya bwagabwagai yo ala kaba yaliyaya
meuloina iya koina silaolaoma.
18 Na tabe towasawasaone kuyanuwapeili ilonamwayagili tem ali kaba wasawasa
bwaite besiele, sauga meuloina paisowa namwanamwali, emulomulolo yo yauya
bwagabwaga nuwatuline kolili simiyamiya.
19 Bwaite paisowane koina kani maisali namwanamwana sauga ilalaoma silobai
bwaite wasawasa yawasosi, mesabana miyamiya yawasosi sikabi-kalatan, iya yawasi
miyamiya yaina.
20 Na kowa Timoti, ginauliline Yaubada iyeliwako ugitekalatan namwanamwaili kisi
sikwalalele. Etalapili yo edeedede yauyauleli kusikotanagili kaiwena tomo tupwaliyao
siya tomwakomwakota, walonaenae yo gamwapakiki bwagabwaga bwaite sikawa-
sonosonoga-yani. Na tabu kumumuliya kamwasane koina.
21 Kaiwena tomwakomwakotane ali nuwatu mena yakato yakayakatai
namwanamwana silobaiyako na iyamo nuwatune kaiwena Yeisu kana meli kana
kamwasa koina silosuwala. Yaubada ana mulolo lalakina koliwo. Kaiyoni, yau Paulo.

Timoti ana leta labuina
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Buki Apositolo Ali Paisowa peina 28 ana kaba mwawasi (28:16,30) iwalo-masala Paulo iyaele Loma isanasana ana yatala kaiwena. Saugana Kin Nilo iya Loma ali kin, Paulo ipei-luseyan deli mena. Paulo iyaele deli mena kabo Timoti ana leta bwaite ilele. Timoti iya iyaele yanuwa Epeso, ekalesiya igitegite-kalatagili. Leta ana lelena yaina Paulo nuwanuwana Timoti ilaoma iboeyan yo nuwanuwana ana gogo tupwaliyao Timoti ilokalaili mekanakava (4:9 yo 13). Yaina yaboyoi tabe bwaite iya Paulo ikatai sauga kikiunamo iboita kabo Timoti ikabi-yakaiwe wasana namwanamwana igugugugugye-yani yo Yaubada ana paisowa iginauli-namwanamwai.

1 Yau Paulo, Yaubada ana nuwatu koina yaemala Yeisu Keliso ana tosagenawasa
(apositolo), kabo yawasi bwaite Yeisu koina Yaubada iwalo-yamelila yayawasayani.
2 Letane bwaite yalele yo yayawasa Timoti koliwo kowa besiele natugu
yakatekamkamna-yagiwo. Yakawanoi Yaubada Tamala yo Yeisu ala Guyau ali
katekamkamna yo mulolo yo nuwa-daumwali imiyayai koliwo.

Paulo Timoti ikabi-yakaiwe na ipaisowa namwanamwa

3 Yakawatoki Yaubada koina, yo yapaisowa meyagu nuwa-mayale, besiele
tubuguwao beyabeyana siginauli, yo sauga meuloina boniyai yo kaliyate
yakawakawanoi Yaubada koina kaiwem.
4 Yanuwatu-kalatan saugana yalogabaegiwo kuvalam kabo nuwanuwagu lalakina
tem yagitaiwo na mesabana yaliyaya kategu iloyakalapowon.
5 Am meli yawasosi yanuwatu-kalatan, na tubum keduluma Loise iya tomeli yawasosi
yo tabe sinam Yunisi yo yakatai namwanamwai meline imiyamiya koliwo tabe.
6 Bwaite kaiwena yayanuwapeiwo kam mulolone kusivesiveve-kalatan na tabu
iboboita mulolone bwaite Yaubada iyeyawa tauna kona saugana nimagu yapei kulukulum mena yo yakawanoi kaiwem.
7 Kaiwena Yaluyaluwa Tabuna bwaite Yaubada iyeyama kolila nige yaluyaluwa
mwalimwalinena besi, na isaguila takaiwe, tamulolo yo isaguilayoi mumugala tagite-
kalatan.
8 Kabo tabu kumwamwalimwaline na ala Guyau wasana kuyawayawasa-kalatan.
Besiele tabe, yagu lusae deli mena Yeisu kaiwena tabu kaiwena kumwamwalimwaline-
yagau na kutalamwagiwo kamkamna kulobai wasana namwanamwana kaiwena,
besiele yau kamkamna yalobai na Yaubada iya ikabiyakaiweo.
9 Yaubada ileboilako yo iyoganla talaomako kita ana tomo yakayakasisili. Na nige ala
paisowa namwanamwali kaiweli ileleboila, na kaiwena iboma ana nuwatu besiele yo
tabe ana mulolo lalakisosina kaiwena. Sauga bagubagunana koina Yaubada inuwatui
naga ana mulolo Yeisu Keliso iyeyama kolila kabo muli mena yanuwa yaulina iyamay-
ale.
10 Na kala Tolebolebo Yeisu Keliso ana laoma yo ana lokeikeile yanuwa yaulina mena
kaiwena ana mulolo lalakisosinane imayale kolila. Besiele, Yeisu ilaoma kabo boita ana
kaiwe ikele-gabaen imwawasi yo iyakenayagila yawasi miyamiya yaina talobai tem
wasana namwanamwana tabenalani yo tameliyani.
11 Yaubada igitesipwaiyau yaemala apositolo yo toyakayakatai na wasa
namwanamwanane yayawasayani.
12 Kabo bwaite iya kaiwena sauga bwaite kamkamna yalobai. Bwagana yamiyamiya
deli mena na iyamo nige yamwamwalimwaline, kaiwena Guyau yameliyanako yakatai

namwanamwai yo sowasowana paisowa bwaite iyeyama koliyau na igitekalatan kanasiga kaliyate mwawamwawasina koina.

13 Yakayakatai dudulaina bwaite yayakenayagiwo ukwabi-kalatan kaikaiwe yo kuyakayakatai-yani tomo kolili, na kumiyamiya meli yo mulolo mumugana kolili besiele bwaite Yeisu Keliso ana kamwasa.

14 Wasana namwanamwana Yaubada iyeyawa kuyawasa-yani iya ginauli namwanamwasosina, kabo Yaluyaluwa Tabuna imiya kolila ana kaiwe koina ugite-kalatan namwanamwa.

15 Ukwataiyako Paigeliyo yo Elimogini yo tabe tomeli sibaibaiwa dedei Eisiya kalona mena siyabubu-gabaegau.

16 Na Onesipolo sauga meuloina ikabi-yaliyaya-yagau, kabo yakawanoi iya me ana bodao Guyau iwalo-muloloili. Bwagana yamiyamiya deli nige imwamwalimwaline-yagau,

17 kabo saugana iyawatagili Loma, mwa iloya kaikaiwe kaiwegu kanasiga ilobaiyau.

18 Ukwatai namwanamwai saugana yau ele Epeso koina tomone isagu namwanamwaiyau. Na yakawanoi kaliyate mwawamwawasina koina Guyau ikate-kamkamna-yani.

2

Paulo ikabiyakaiwe Timoti ikalakisiye

1 Timoti, kowa natugu, am kaba kaiwe ukwalaiya Yaubada ana mulolo lalakisosina koina. Mulolone iyaele kolila kaiwena tamiyamiya Yeisu Keliso koina.

2 Mwa yagu yakayakataine, bwaite komiu kwabaibaiwa kwabenalanako, kuya-panaisan tomo tupwaliyao kolili, siya sowasowali kali meli tapei yo siya sowasowali tomo tupwaliyao siyakayakataili.

3 Besiele kai, kutalamwagiwo kamkamna kulobai yakato kowa Yeisu Keliso ana tokaleya namwanamwana.

4 Kunuwatu-kalatan iya tokaleya solodiya nuwanuwana ana tobaguna ana nuwatu imulimuliye, kabo nige ana sauga iyayavenuwan yanuwa yaulina nuwatuliyao kolili.

5 Yo besiele tosagena kawalakwa kana loina meuloina ikataiyako, kaiwena tem nigele, nige sowasowana maisa ikalai.

6 Yo besiele tano topaisowa, ana paisowa kaikaiwena koina, saugana tano kanna ipei, kannane iya ilonamwayan ikele-bagunayan.

7 Yagu walo bwaite kunuwanuwatuili, kabo kali katai meuloina kani Guyau iyamay-aleli koliwo.

8 Kunuwatu-kalatan Yeisu Keliso, iya itoloyoima boita mena yo tabe iya Kin Deibida tubuna. Bwaite yagu yakayakatai.

9 Wasa namwanamwana kana yakayakatai kaiwena kamkamna yalobai yo sipanyau besiele yau toloinalikwa. Na Yaubada ana walo nige sowasowana sipan.

10 Kabo polowe meuloina yakalakisiye-yagili na mesabana Yaubada ana tomoyao yawasosi lebo silobai, lebone iyaele Yeisu koina. Tabe nuwanuwagu lebone koina mekalikava Yaubada simiyayai ana wasawasa koina.

11 Walo bwaite iyamala walo yawasosi mwa sowasowana tameliyan, “Tem Yeisu mekalakava taboita, kani mekalakava tamiyamiya.

12 Tem takalakisiye, kani mekalakava taemala toloina. Tem tauvalayani kani iu-valayagila.

13 Nuwana tem Yaubada tamiya-dagedagelayan, na iyamo ana waloyameliwa kani inuwatu-kalatan, nige sowana inuwa-gabaen.”

Yaubada ana topaisowa namwanamwana

14 Ginauli bwaite kaiweli am tomoyao kuyanuwapeili. Yaubada manna mena kuwalo
kaiwe tabu walo uloi uloi kaiweli sigagamwapakiki, kaiwena walone sibenabenalagi-
line nige isasaguili na ali meli isibasiba-yanae.
15 Kutolo-kaiwe ukepate ana paisowa koina yo tabu kumwamwalimwaline Yaubada
manna mena, na kani iwalo kowa topaisowa namwanamwana. Yaubada ana walo
miyamiya yaina ukwatai namwanamwai yo sowasowana kuyakayakatai dudulai tomo
kolili.
16 Tomwakomwakota ali edeedede bwagabwaga kusikotanan kaiwena tomo besiele
yakayakataine koina kali mwayaga iyai yawasosi Yaubada koina.
17 Ali yakayakatai idebalala besiele baliyan naenaena yabo ana lau. Tomo luwali
mena tatao labui Aimenio yo Pileto.
18 Siya wasana namwanamwana kana kamwasa koina silosuwala molosi. Kabo si-
waloba, “Beyabeyana toboita meuloili sitoloyoiko mwa bwaliga taboita nige tatotoloyoi
boita mena.” Siwalo bwaite besiele, kabo kalakavao tupwana ali meli sisibayanae yo
sibelu.
19 Na wasa kaikaiwena bwaite ilaoma Yaubada koina nige sowasowana inuku,
ikaiwe besiele wauwau kaikaiwena, yo wauwaune pwatana mena lelelele iwalo bwaite
besiele, “Guyau ikatai analiyao siya ana tomoyao”, yo “Siya siwalo yakato siya Guyau
ana tomoyao, ilonamwayagili mumuga naenaena sisikotanan.”
20 Nume wasawasa kalona mena gaeba siya gole yo siliba koina siginaulili kani
tagitaili yo tabe tupwaliyao siya mayau yo gulewa koina siginaulili. Gaeba siya
namwanamwali siyapaisowali taumanao kaiweli yo siya nige namwanamwali siya-
paisowali mosomoso kaba peina.
21 Yaiya nige yawasina iula-dumdum tomwakomwakota ali yakayakatai koina iya be-
siele gaeba namwanamwana iya siyapaisowa taumanao kaiweli, iya toobiga yo Guyau
sowasowana ikalai yo iyapaisowa paisowa namwanamwana uloi yo uloi kaiweli.
22 Mumuga naenaeli siya kilakai siginaginaulili kusikotanagili. Na ukwaiwe na am
paisowa inamwanamwa Yaubada manna mena, me am nuwa-daumwali, am meli
ikaiwe yo me am mulolo tomo kolili, mekamkavao tomo meuloili siya sikawakawanoi
Guyau koina yo kateli mena nige naenaena yabo imiyamiya.
23 Tabu besiele tomwakomwakota ali edeedede bwagabwaga yo ali gamwapakiki
koina kaiwena ukwatai munamunai ana kaba yawatagili bwaite.
24 Guyau ana topaisowa nige sowasowana igamwapakiki. Sowasowana me ana
mulolo kanakavao meuloili kolili yo iya besiele toyakayakatai namwanamwana me ana
kalakisiye.
25 Saugana tem tomo tupwali topaisowane ana walo sikawa-naenae-yani ilon-
amwayan tem topaisowane me ana nuwabiga na tomone ali walo iyadudulaili na tem
Yaubada nuwali ibui na wasa yawasosi sikatai.
26 Na mesabana ali nuwatu sidudulai kabo Seitani ana sipwasipwa siyabubu-gabaen.
Beyabeyana sikona Seitani ana sipwasipwa koina yo bwaite sauga ana nuwatu mena
sipaipaisowa.

3

Tomo mumugali sauga mwawamwawasina koina

1 Kunuwatu-kalatan bwaite. Sauga mwawamwawasina koina polowe sibaibaiwa
kani siyawatagili.
2 Tomo sibomamo kaiweli sinuwanuwatu, sinuwa-mane, siwalo-saesae, sigagasa,
sikawa-naenae-yagili sinaliyao yo tamaliyao, ali walo nige sibebenalan, kalikavao ali
sagu kolili nige sikakawatoki kaiwena, yo nige siyayakasisi Yaubada koina,

3 yo nige mulolo imiyamiya kolili, nige nuwatu-pwaiki imiyamiya kolili, nuwanuwali
lalakina kaleya, sietalapili, simunamunai yo mumuga namwanamwana sikalomagigi-
lani,
4 yo ali elieliyamwao kolili simwakomwakota-yagili, gagasa ikalaili, siyauyaule,
yanuwa yaulina kana yaliyaya simulolo koina na Yaubada nige simumulolo koina.
5 Siya kali koleya besiele totapwalolo na iyamo Yaubada ana kaiwe siuvalayani.
Tomone besiele bwaite yagam kuyai kolili.
6 Siya besiele weso kaiwena ali walo luviluvi kolili sowasowali silusae nume kolili na
siya sinesineo ali meli belubeluli siyanuwakoili. Sinesineone siya me ali nuwapolowe
ali pwanoli kaiweli na mwayamwayau sibeku yauyaule nuwatuli kolili,
7 yo bwagana yakayakatai uloi uloi sibenabenalan, wasa yawasosi kana katai nige
imiyamiya kolili.
8 Besiele beyabeyana Itipita ali tokukula Yanisi yo Yamalisi, Mosese ana walo sikawa-
mwakomwakota-yani, tomwakomwakota bwaite siya wasa yawasosi sauga meuloina
sikaleya koina. Siya ali nuwatu siboniboniyai yo tomeli yawasosi tomwakomwakotane
sisikotanagili.
9 Bwagana sauga bwaite tomo tupwana simwakotayagili yo sikalaili, sauga kikiu-
namo nige sowasowali siginauliyoi. Kani ali mwakota iyawatagili mayale mena yo
tomo sigitaili yo sikawa-yauyaule-yagili, besiele siya beyabeyana Yanisi yo Yamalisi ali
mwakota iyawatagili mayale mena yo tomo meuloili sigitai.

Timoti kana loina

10 Na kowa yagu yakayakatai ukwataiyako besiele tabe yagu miyamiya mumugagu
yo yagu paisowa yaina, yagu meli, kalakisiye, mulolo yo yagu tolo kaikaiwe.
11 Ukwataiyako tomo siyakamkamnayau yo polowe sibaibaiwa yalobaili. Ukwatai
kamkamna bwaite imiyamiya koliyau yanuwa Antioki, Ikoniyami yo Lisitila kolili na
yakalakisiye-yagili. Na Guyau ileboiyau nae meuloina kolili.
12 Tomala tomo meuloili siya simiyamiya Yeisu Keliso koina yo nuwanuwali mumu-
gali inamwanamwa besiele Yaubada ana nuwatu kani kamkamna silobai.
13 Tomo naenaeli yo tomwakomwakota ali nae ilalalaki yo tomo simwakomwakota-
yagili yo siya sibomayoi tabe simwakomwakota-yagili.
14 Na kowa, yakayakatai yawasosina kumeliyani yo ukwabi-kalatan, kabo
yakayakataine koina kutolo kaiwe yo kumuliya, kaiwena am toyakayakataiwo kai,
yau yo kaukavao tupwaliyao, ukwataimaiko.
15 Yo besiele tabe, kunuwatu-kalatan saugana mekikium mena kanasiga kabona, Buki
Tabu ana walo ukwataiyako, iya sowasowana iyakataiwo lebo kaiwena, lebone talobai
kaiwena Yeisu Keliso tameliyani.
16 Buki Tabu ana walo meuloina ilaoma Yaubada yawasina ana yui-panaisi koina
kabo sowasowana tayapaisowa yo tayakayakatai dudulai yo mumugana naenaena
tasikotanan, pwanoli tayadudulaili, na koina tomo mumuga dudulaina kana kamwasa
tayakataili,
17 na mesabana Buki Tabu ana walo koina kita Yaubada ana topaisowao takatububu-
nagila paisowa namwanamwali uloi uloi kaiweli.

4

1 Timoti, bwaite kam loina yawalowen Yaubada manna mena yo Yeisu Keliso manna
mena iya kani meyawasili yo toboita iyatalayagili. Yeisu ilalaoma kani ana kaba loina
ikalaiyoi, kabo yawalo kaiwe besiele bwaite.
2 Wasa namwanamwana uguguye-kalatani nuwana tem siyaliyaya am guguye
kaiwena o nuwana tem nigele. Pwanoli kuyadudulaili, wasa mwakomwakota kuwalo
sisikotanan, yo tomo ukwabi-yakaiweli, na kuyakayakatai kolili me am kalakisiye.

3 Kaiwena bwaliga kani tomo yakayakatai dudulaina sisikotanan, yo nuwanuwali
silau yakayakatai waluwaluli kolili, kabo toyakayakatai sibaibaiwa ali yakayakataine
tenaliyao mena sibenabenalagili yoli kana lotonan sinamwanamwa.
4 Wasa yawasosi sisikotanan nige nuwanuwali sibenalan kabo tenali ilau edeedede
bwagabwaga yo pilepilele kali benabenali koina.
5 Na kowa, sauga meuloina mumugam ugitekalatan, kamkamna ukwalakisiyeyan,
uguguye wasana namwanamwana kaiwena, yo paisowa meuloina siya Yaubada
iyeyawa uginaulili besiele.
6 Yagu lau kana sauga ikubwamako yo yanuwa yaulina yalogabaen. Sauga kikiunamo
kani tomo siunuiyau yo kwasinegu ididi, besiele Yudiya oine siyadidi kaba pwaoli
mena ali mulolo Yaubada koina.
7 Mwa yakaleya namwanamwa Yaubada kaiwena yagu kaba sagena koina
yasagena-lopeiko, meli kana kamwasa yamuliya dudulaiko.
8 Kabo bwaine pwaopwaomne iyaele Yaubada ikatububunan pwaopwaomne bwaite
todudulai maisali, yo Guyau Yeisu, iya Toyatala dudulaina, kani iyeyama kaliyatenane
ana pileyoima koina. Na nige yakato yabomamo maisagu iyeyama, na siya meuloili
sisanasana nuwanuwali lalakina ipileyoima, na siya tabe maisali iwolegili.
9 Kutonan kaiwe tem kulaoma mwayamwayau ugiteyau.
10 Dimasa yanuwa yaulina kana yaliyaya nuwana iyai kabo ilogabaegau ilau Tesalon-
aika. Na Kelesenisi iya ilaoko dedei Galetiya yo Taito iya ilau dedei Dalimetiya,
11 Luka ibomamo mekaukava. Malika mekamkava kwalaoma, kaiwena iya sowa-
sowana isaguiyau yagu paisowa koina.
12 Na Tikiko yayawasa ilaoko Epeso.
13 Saugana tem kulaoma, kau kabobo ukwalaiyama, beyabeyana yalogabaen yanuwa
Tilowasi Kalipo koina. Yagu buki meuloina ukwatububunagili ukwalailima yo tabe
yagu buki bwaimwana yakayakan kwapina koina siginaulili tabu kulologabaegili
14-15 Ugite-kalatagiwo Alekesenda koina iya aeyan kana topaisowa. Beyabeyana me
ana munamunai wasa bwaite tayawayawasa-yanne ikawa-naenae-yani yo nae lalakina
iginauli koliyau. Kani maisana ilobai Guyau koina.
16 Yagu yatala bagubagunana koina nige tomo yabo isasaguiyau, meuloili siyabubu-
gabaegau na yakawanoi Yaubada ali pwanoline inuwatu-pwaikili.
17 Na Guyau imiyamiya saligu mena yo ikabi-yakaiweyau mwa wasana
namwanamwana yayawasayani kabo siya nige Yudiya yagu walo meuloiline
sibenalan. Yo Yaubada ileboyau boita koina, besiele bwaite tem tomo yabo taleboi
laiyoni kolili.
18 Na yakatai Guyau kani ileboyau tomo ali paisowa naenaena meuloina kolili
ilawagau yalusae ana kaba loina koina bulibuli mena. Iya takawa-wasawasa-yani
sauga meuloina nige ana kaba mwawasi. O besiele.

Paulo ikawa kaiyoni

19 Yagu mulolo kuwalowen Pilisila mewainena Akuila kolili yo tabe Onesipolo me ana
bodao kolili.
20 Na Elasitasi iyaele imiyamiya Kolinita, yo Tolopimasi yalogabaen Milito, kaiwena
ikasiebwa.
21 Ukwaiwe mwayamwayau kulaoma muli mena kabo tulutulu kana sauga. Yubulo
imulolo koliwo, besiele tabe Pudeni, Lino, Kolodiya yo kalakavao meuloili.
22 Guyau yaluyaluwam ikabiyakaiwe yo Yaubada ana katekamkamna imiyamiya
meuloimiu kolimiu.

Taito ana leta
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Taito iya kilakai yo Paulo kana tosagu yabo, mekanakava paisowa sibaibaiwa sipaisowailiko. Taito iya nige Yudiya tomona. Apositolo ali paisowa peina 28 ana kaba mwawasi (28:16,30) iwalo-masala Paulo sipei-luseyan Loma deli koina yo bwaine koina isanasana ana yatala kaiwena. Na Buki Tabu kana tolivasi siwalo Paulo silivasi yo ana takikili esopalina iginauli. Tem besiele, nuwana ana takikili esopalinane kalona mena, Paulo mekanakava Taito silau bwanabwana Kiliti na sigugugugugуye. Na Kiliti iya bwanabwana lalakina yabo iyaele kalita Mediteleiniya kalona mena Akaya polovinsi (Gilisi) tete yavayavana mena.

Paulo Taito ipei bwanabwana Kiliti koina na ilogabaen na paisowa tupwali ipaisowaili (1:5). Kabo muli mena Paulo leta bwaite ilele yo iyawasa Taito koina. Paulo Taito iyanuwapei yakato tomo mumugana igitesipwa-bagunayan kabo ipei iyamala toekalesiya kali tobaguna (1:5-9). Na iyanuwapei yoi tawae ilonamwayan iyakayakataiyan toekalesiyayao kolili siya igitekalatagili (Peina 2 yo peina 3).

1 Yau Paulo, Yaubada ana topaisowa yo Yeisu Keliso ana tosagenawasa (apositolo).
Iya iyawasayau tomo siya Yaubada igitesipwaili ali meli yakabiyakaiwe, na wasa
dudulaina yayakataili na mesabana mumuga bwaite Yaubada nuwanuwana simuliya.
2 Kabo ali meli yo ali kataine kaiwena me ali katepatu sisanasana yawasi miyamiya
yaina kaiwena. Muliya kabo Yaubada yanuwa yaulina iyamayale iwaloyameli yawa-
sine kani iyeyama kolila, iya nige sowasowana imwakota.
3 Na kana sauga yawasosi koina Yaubada tomo ipeili ana walo sigugugugugуyeyan,
kabo koina yawasine wasana iwalo-masalan tomo meuloili kolili. Na Yaubada iya kala
tolebo, yau yagu paisowa iyeyama na walone yaguguyeyan besiele ana loina koliyau.
4 Kabo leta bwaitete yalele yo yayawasa Taito koliwo. Kowa yo yau ala meli
kaigedana, kabo kowa besiele natugu yawasosi. Yakawanoi Yaubada Tamala yo
Yeisu Keliso kala tolebolebo ali katekamkamna yo ali nuwa-daumwali katem iloy-
akalapowon.

Paulo nuwanuwana Taito tomo mumugali igite-sipwa bagunayan kabo muli mena ipeili ekalesiya kali tobagunao

5 Beyabeyana yalogabaegiwo bwanabwana Kiliti koina ginauli labui nige
naga kuyayadudulaili. Nuwatu bagubagunana bwaimwana ginauline nige naga
simwamwawasi kuyadudulai-bagunayagili. Labuina, nuwanuwagu ekalesiya kana
tobagunao ugitesipwaili na kupeili yanuwa kaigeda kaigeda kolili besiele beyabeyana
yawaloko koliwo.
6 Na tobagunane kana loina bwaite besiele. Mumugana inamwanamwa yo tabu kana
yakewa yabo imiyamiya, wainena kaigedamo, yo natunao me ali meli, tabu wasali
inanae yakato sipaipaisowa bwagabwaga o nige ali yakasisi ipapagani.
7 Ekalesiya kana tobaguna iya Yaubada ana paisowa kana togitekalatan, mwa
nige sowasowana yakewa yabo imiyamiya koina. Tabu igagasa, tabu munamunai
mwayamwayau, tabu waila kaikaiwena inununa, tabu igamwagamwa-pakiki yo tabu
inunuwa mane.
8 Na tomone ilonamwayan tomo iyoganlima ana nume mena isaguili, mumuga
dudulaina iyapaisowa, iboma isikotanan mumuga naenaena koina, mumugana in-
amwanamwa, me ana yakasisi yo ibomayoi ikataiyako tabu woya ilalaoma koina.

9 Wasa dudulaina bwaite siyakataiyanako koina ikabi-kalatan kaikaiwe, kabo iya
sowasowana yakayakatai dudulaina koina kanakavao ikabiyakaiweli. Tabe sowa-
sowana siya yakayakatai dudulaina sikawa-naenae-yani iwalo-yadudulaili.

*Ugitesipwa namwanamwa kaiwena tomwakomwakota sibaibaiwa silusaewako ekale-
siya luwali mena*

10 Ekalesiya kali tobagunao besiele tabe ugitesipwaili na kupeili, kaiwena
togamwapanapanawa sibaibaiwa simiyamiya siya siwalowalo bwagabwaga na tomo
simwakomwakota-yagili. Bwaite siya kaiweli yaedeedede luwali mena tupwaliyao siya
toekalesiya siguguye siba, “Tomeliwo meuloili ilonamwayagili nigwenigwe mumugana
sikalai na kai Yudiya ama loina simuliya.”
11 Kuwalo-kausili tabu siyayakayakatai, kaiwena yakayakatai naenaena
siyakayakatai-yani tomo tupwaliyao menatuliyao kolili mwa ali meli sisibasiba-yanae.
Na sipaisowai besiele bwaite, kaiwena nuwanuwali tomo simwakota-yagili na ali mane
sikalaili.
12 Beyabeyana Kiliti siboma ali tosonoga yabo iwalo bwaite besiele, “Kiliti siya
tomwakomwakota. Sinaesosi, mumugali besiele yakayakan sokasokali. Siya tomiya
bwagabwaga yo tomankikiwasi.”
13 Na walo bwaite iyamala yawasosi. Kabo kuwalo kaiwe Kiliti kolili yo kuwalo-
yasanapuli, na yakayakatai dudulaina simeliyan,
14 na tabu ali nuwatu ilalau Yudiya ali edeedede bwagabwaga yo pilepilele kolili. Tabe
besiele tabu toyauyaule ali walo sibebenalan siya mwa wasa dudulaina sisikotananako.
15 Tomo siya kapwakapwali Yaubada manna mena, ginauli meuloina idudulai kolili,
sowasowana sikalaili siyapaisowaili. Na tomo siya bikibikili Yaubada manna mena yo
nige simemeli, nige ginauli yabo idududulai kolili, kaiwena ali nuwatu meuloina kateli
mena sibiki.
16 Siwaloba, “Kai Yaubada kakatai”, na ali paisowa iwalo-masala yakato Yaubada
sisikotanan. Siya sibiki, loina nige sibebenalan, yo nige sowasowali ginauli
namwanamwana yabo sipaisowai.

2

Taito ana yakayakatai boda uloina uloina tomeliwo luwali mena kaiwena

1 Na kowa Taito yakayakatai dudulainamo kuyakayakatai-yani.
2 Tautaubalao kuyakataili mumugali sigite-kalatan, mumugali inamwanamwa, si-
boma sisikotanagili mumuga naenaena koina, yakayakatai dudulaina simeliyan, ka-
likavao simulolo namwanamwa kolili, yo me ali kalakisiye.
3 Besiele tabe kedukedulumao kuyakataili mumuga dudulaina koina simiyamiya,
tabu kalikavao sikawa-naenae-yagili, yo tabu waila kaikaiwena iloloinayagili. Ke-
dukedulumao kuyanuwapeili mumugana namwanamwana siyakayakatai-yani,
4 kabo sowasowana mumugana namwanamwanane siyapanaisan sinesineo
waluwaluli siyakataili na mesabana sinesineone simulolo waineliyao yo natuliyao
kolili,
5 siboma sisikotanagili mumugana naenaena koina, ali paisowa idudulai, sipaisowa
dudulai ali nume mena, mumugali ibiga, yo waineliyao ali loina sibenalan. Tem
siginauli besiele bwaite, nige sowasowana tomo Yaubada wasana namwanamwana
sikawa-naenae-yani.
6 Besiele tabe, tomeliwo siya kilakai ukwabi-yakaiweli siboma sisikotanagili mumu-
gana naenaena koina.
7 Taito, am paisowa meuloina inamwanamwa kabo kowa kuyamala ali kaba gite
kilakaiwo kolili. Saugana kuyakayakataili tabu mwakota yabo kupapaisowai, yo tabu
kuwawalo talawasi.

8 Walo dudulaina kuedeedede-yani kabo nige sowasowana tomo am edeededene
sikawa-naenae-yani. Na tem uginauli besiele bwaite, kani siya sikalomagigili kolila
nige ali yai ipapagani na yakato siedeedede kaiwela, kani simwalimwaline.
9 Tomeliwo siya topaisowa panpanli kuyakataili sauga meuloina ali tautaubalao ali
loina sibenalagili yo ali nuwatu sipaisowa namwanamwaili. Tabu siwalowalo-pileyoi
kolili.
10 Tabu ali gogo sikekewalili yo ali paisowa inamwanamwa kabo ali tautaubalao
sikatai sowasowana simeliyagili. Na tem siginauli besiele bwaite ali paisowa meu-
loina kolili kabo kani tomo ala yakayakatai Yaubada kala tolebolebo kaiwena sikawa-
namwanamwa-yani.
11 Na temga mumugala idudulai besiele bwaite inamwanamwa, kaiwena Yaubada
ana mulolo lalakisosina iya sowasowana tomo meuloili ileboili, mwa iyawatagiliko.
12 Ana mulolo lalakisosinane bwaite iyakataila na mankikiwasi mumugana
tasikotanan, mumuganane bwaimwa yanuwa yaulina mumugana Yaubada isikotanan.
Yo iyakataila sauga bwaite ala miyamiya yanuwa yaulina kalona mena, tasikotanagila
mumugana naenaena koina, mumugala inamwanamwa, mumuga bwaite Yaubada
nuwanuwana taginauli.
13 Mumugala ala miyamiya bwaite besiele, kaiwena me ala katepatu tasanasana
ginauli namwanamwana lalakina kaiwena. Yo tasanasana ala Yaubada Tomiyasaesosi
yo Tolebolebo Yeisu Keliso, me ana wasawasa iyawatagilima.
14 Iya yawasina italamwan kaiwela kabo iyamaisa-yapileyoilama naenaena meu-
loina kolili, yo ikabi-yakapwala taemala iya iboma ana tomoyao, na sowasowana
takaiwe nuwanuwala paisowa namwanamwana tapaisowaili.
15 Kabo ginauline yawalowalo-wegiliwa siya bwaimwa kuyakayakatai-yani. Tomo
ukwabi-yakaiweli yo siya silopwano kuwalo-yadudulaili. Kowa Guyau ana topaisowa,
kaiwena esane bwaite ana kaiwe koina kuedeedede. Tabu tomo siwawalo-lobilobi-
yegiwo.

3

Mumugana dudulaina kana miyamiya kana yanuwapei

1 Tomeliwo kuyanuwapeili yanuwa kali toloinao yo tobagunao ali loinao sibenali-
kalatagili, kainali sibenalan, yo sibomayoi sikatububunagili me ali kate-talam na
paisowa namwanamwana meuloili sipaisowaili.
2 Kuyanuwapeiyoili tabu etalapili, mekalikavao simiya-dudulai yo sikawa-elieliyam,
yo tabe mumugali sibiga tomo meuloili kolili.
3 Na kita tabe beyabeyana toyauyaule, loina nige tabebenalan, mwa Seitani
imwakota-yagila. Mumugana uloina uloina siya yola nuwanuwana ikabi-yaliyaya-
yani yo ipan-kalatagila, mwa mumugala tatalamwan naenaena kana paisowa
yo lamwapolowe mumugana kolili. Kalakavao takalomagigi-lagili yo siya tabe
sikalomagigi-lagila.
4 Beyabeyana kita besiele bwaite, na Yaubada kala tolebolebo mumugana in-
amwanamwa kolila, yo imulolo kolila,
5 kabo ileboila. Na nige ala paisowa namwanamwali kaiweli na ileboila, na ana
mulolo lalakisosina kaiwena koina lebo talobai. Ala pwanoli ideuli-gabaegili, yo
Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina ikabi-waluwaluila.
6 Kaiwena Yeisu Keliso kala tolebolebo koina Yaubada Yaluyaluwa Tabuna isuwai
kolila takalapowon.
7 Bwaite besiele ipaisowai na mesabana ala katepatu imiyamiya kolila yakato naga
yawasi miyamiya yaina takalai, kaiwena Yaubada ana mulolo lalakisosina koina mwa
ikawa-namwanamwa-yagila.

8 Walo bwaite iyamala yawasosi mwa sowasowana tameliyan yawasosi, kaiwena
walone sinamwanamwa yo sowasowana tomo meuloili sisaguili. Taito, nuwanuwagu
walone bwaite kuwalowalo-kalatagili, na mesabana siya Yaubada simeliyanako tabu
sinunuwa-mwatainan sitalamwagili paisowa namwanamwali sipaisowaili.
9 Saugana tem tomo siedeedede bwagabwaga yo sigamwapakiki o nuwana siedeed-
ede kulutubu kaiweli yo sigamwapakiki Mosese ana loina kaiwena, ali miyagogone
kulogabaen. Kaiwena ginauli bwaite siya nige kali namwanamwa ipapagani mwa nige
sowasowana tomo sisaguili.
10 Gamwapakiki kana toyatubu kuwalo-kausi. Tem kuwalo-kausi melabui na nige
kainam ibebenalan kulogabaen kusikotanan.
11 Tem tomo bwaite besielene sigamwapakiki samasamalulu kabo ukwatai kamwasa
dudulaina silogabaenako. Na sibomayoi ali lopwano koina ali naenaena sigitai walo
yawasosi silopwano.

Walo kaiyoni

12 Saugana tem Atimasi o tem Tikiko yayawasali silaowa, kutonan kaikaiwe kulaoma
koliyau yanuwa Nikopoli koina, kaiwena yakataiyako bwaite tulutulu kana sauga kani
yamiyamiya yanuwane bwaine koina.
13 Kutonan kaikaiwe Senasi iya loina kana tokatai mekanakava Apolosa ali kamwasa
ukwatububun kusaguili yo tabu ginauli yabo sidedevayan ali lokeikeilene kaiwena.
14 Ala tomoyao kuyakataili sitalamwagili paisowa namwanamwali siginaginauli na
mesabana toeoma sisaguili na ali sagune koina ali meli mekanna.
15 Tomo bwaite mekaukavao kamiyamiya meuloili simulolo koliwo. Ama mulolo
tabe kuwalowen tomeliwo meuloili kolili. Yaubada ana katekamkamna imiyamiya
meuloimiu kolimiu.

Pilimoni ana leta
Paulo ana lelelele

Walo bagubagunana

Pilimoni iya Kolose tomona yo iya tomeli yabo. Kana koleya besiele beyabeyana Pilimoni inuwabui yo imeli Paulo ana guguye koina. Ana topaisowa panpanna yabo esana Onesimo, na Onesimo ana taubala iyabubu-gabaen. Nuwana ana taubala ana mane tupwana ikewali mwa iyabubu (tomna 18). Saugana iyabubu, ilau yanuwa Loma bwaine koina Paulo ilobai. Kabo Paulo ana edeedede koina Onesimo nuwana imayale yo imeli (tomna 10). Paulo nuwanuwana Onesimo iyawasa-yapileyoi Pilimoni koina. Na Loma ali loina iwaloba nige sowasowana topaisowa panpanna yabo ana taubala iyabubu-gabaen, mwa sowasowana Pilimoni iwalo tokaleya Onesimo siunuyamate, o tem kana maisa tupwana tabe siwalowen, kaiwena ana taubala iyabubu-gabaen. Kabo Paulo Pilimoni ana leta bwaite ilele yo ikawanoi Pilimoni koina tem Onesimo iyoga-yapileyoiyama me ana nuwatu-pwaiki (tomna 16 yo 17). Na kana koleya besiele Paulo leta bwaite yo Kolose ali leta ilele-toyawaili sauga kaigeda koina yo tabe iyawasa-kaigedaili silau (Kolose 4:9).

1 Yau Paulo, Yeisu Keliso kaiwena yamiyamiya deli mena. Mekaukava Timoti leta
bwaite kalele yo kayawasa ilaowa Pilimoni koliwo, kowa ama eliyam mulomulolona
yo ama tali topaisowa,
2 mekamkavao siya tomeliwo kwatapwa tapwalolo am nume mena. Besiele tabe,
Akipasi koliwo kowa ama tali tokaleya Yeisu Keliso kaiwena yo tabe dumai Apiya
koliwo.
3 Kakawanoi Yaubada Tamala yo Guyau Yeisu Keliso ali katekamkamna yo ali nuwa-
daumwali katemiu siloyakalapowon.

Pilimoni ana meli yo ana mulolo

4 Sauga meuloina yagu kawanoi yagu Yaubada koina yakawakawatoki yo
yakawakawanoi Pilimoni kaiwem,
5 kaiwena wasam yabenalan yakato am meli ikaiwe Guyau Yeisu koina yo am mulolo
ilalaki Yaubada ana tomoyao meuloili kolili.
6 Am meli kaiwena yau yo Yaubada ana tomoyao ukwawa-elieliyam-wagimaiko, kabo
yakawanoi Yaubada koina kawa-elieliyamne mumugana ikaiwe koliwo, na mesabana
namwanamwa meuloili simiyamiya kolila Keliso koina nuwam imayale-yagili.
7 Kaukava, Yaubada ana tomoyao kumuloloili yo kateli ukwabi-yaliyaya-yagiliko
kaiwena mwa am paisowane ikabi-yaliyaya-yagau yo ikabi-yakaiweyau.

Paulo ikawanoi Pilimoni koina Onesimo kaiwena

8 Yagu nuwatu yabo koliwo nuwanuwagu temga kupaisowai. Sowasowana Keliso
esana mena yaloinayagiwo na kupaisowai, na iyamo nigele.
9 Na kowa te yau ala emulomulolo-wagila kaiwena kani yakawanoi koliwo. Yau
Paulo, yatautaubalako Yeisu Keliso kaiwena yamiyamiya deli mena,
10 yakawanoi koliwo me am nuwatu-pwaiki natugu Onesimo kuyoganyoi. Saugana
yau ele yamiyamiya deli mena, ilaoma koliyau yagu edeedede koina inuwabui yo imeli,
kabo yakawa-natu-wan.
11 Beyabeyana iya nige kam tosagu namwanamwana besi, na sauga bwaite iyamala
kowa yo yau kala tosagu namwanamwana.*

* **1:11:** Kaina Giliki koina esa Onesimo kana katai Tosagu

12 Iya besiele kategu tupwana mwa me yagu katekamkamna kani yayawasa-
yapileyoiyawa koliwo.
13 Yagu nuwatu bagubagunana yakato temga yakabi-kalatan, kaiwena saugana
yau ele yamiyamiya deli mena wasana namwanamwana kana paisowa kaiwena
iyamiyalaewo besiele kowa iyaele kumiyamiya saligu mena na kusagusaguiyau.
14 Na nige yakakabi-kalatan, kaiwena nige nuwanuwagu ginauli yabo yaginauli tem
nige ukwakatai yo kutatalam. Nige nuwanuwagu yayanuwakoiwo na namwanamwa
yabo uginauli kaiwegu na nuwanuwagu kowa katem ana talam koina namwanamwa
yabo uginauli.
15 Na nuwana bwaite yaina Onesimo ilogabaegiwo sauga kubwakubwanamo na tem
Yaubada Onesimo iyanuwabui. Kabo saugana ipileyoiwa mekamkava kwamiyayai.
16 Na walo yawasosi iya topaisowa panpanna, na yau yagu nuwatu mena panpanna
ana dedei koina ilogabaenako yo iya iyamala kamkava mulomulolona Keliso koina. Yau
yamulolo lalakina koina na kani kowa kumulolo lalakisosina koina, iya kam tosagu yo
iya kamkava Guyau koina.
17 Tem ukwatai yau am tali topaisowa, me am yaliyaya Onesimo ukele-yapileyoi
besiele yakato yau kuyoganyau.
18 Tem beyabeyana ginauli yabo iginauli-yanae koliwo o tem kana yagayaga
imiyamiya koliwo, na yagayagane kupei esagu mena.
19 Leta bwaite ana kaba yatubu koina Timoti ilele yau yagu nuwatu. Na bwaite koina
yau Paulo yaboma nimagu mena yalele. Na tem yagu lelelelene ukilala kabo ukwatai
kani yau yagayagane yayamaisa-yapileyoi-yawa koliwo. Na kowa tabe kam yagayaga
imiyamiya koliyau bwaimwa am nuwabui yo yawasim kana lebo yagayagana. Na nige
nuwanuwagu yayanuwapeiwo ginauline kaiwena.
20 Kaukava, tawae yakawanoiyan Guyau esana mena uginauli besiele na mesabana
kategu ukwabi-yaliyaya-yan kaiwena kita tamiyamiya Keliso koina.
21 Yalelelele besiele bwaite kaiwena me yagu meli koliwo yakato yagu walo kani
kuobigai yo tabe yakatai yawasosi kani yagu kawanoine kuetulan yo kuyalalaki molosi.
22 Na ginauli yaboyoi, kaba keno yabo ukwatububunan kaiwegu kaiwena yameliko
am kawanoi Yaubada ibenalan mwa iyapileyoiyau yalaowa koliwo.

Walo kaiyoni

23 Epapila, iya Yeisu Keliso kaiwena mekaukava kamiyamiya deli mena ana mulolo
koliwo.
24 Besiele tabe, Malika, Alisitako, Dimasa yo Luka, siya yagu tali topaisowao, ali
mulolo koliwo.
25 Guyau Yeisu Keliso ana katekamkamna imiyamiya meuloimiu kolimiu.

Ibeliu ali leta

Walo bagubagunana

Leta bwaite Yudiya tomonliyao siya simeliko Yeisu koina ali leta. Sauga tupwana Buki Tabu kana tolelelele siwalo tomo Yudiya, sauga tupwana siwalo tomo Isileli yo sauga tupwana siwalo tomo Ibeliu, na siya bwaite tomo kaigedaliyao. Yudiya kainali mena kaina Ibeliu kabo sowasowana tabe tawaloba siya Ibeliu tomonliyao. Nige takakatai yawasosi toisabo yanuwa koina tomeliwone simiyamiya. Nige takakatai yaiya leta bwaite ilele na takatai iya Yudiya tomona yo tomeli yabo. Kana koleya besiele tolelene leta bwaite ilele bolime 60 o 70 luwaluwalili mena muli mena kabo Loma Nume Tabu Yelusalema koina sisibayanae. Yudiya tomeliwone kamkamna silobalobai ali meli kaiwena na tupwali kikiunamo sipileyoi Yudiya ali tapwalolo koina. Kabo tolelelele iyakenayagili Yeisu aneloseyao ilalaki-gabaegili iya Yaubada Natuna (Peina 1), na iya iyamala tomo kita kaiwela (Peina 2). Besiele tabe Mosese yo Yosuwa ilalaki-gabaegili (3:1—4:11). Iedeedede bwaite Yeisu iya topwaoli besiele Melekisedeki yo ana paisowa pwaoli bagubagunali ali paisowa inamwanamwagabaegili. Yeisu kamwasa waluwaluna ipaisowai kaiwena kamwasa beyabeyana nige sowasowana tomo sikatububu-nagili sidudulai Yaubada manna mena, na Yeisu iboma kwasinena koina ikatububu-nagila (4:14—5:10 yo 7:1-10:18). Kabo buki bwaite kana tolele ikabiyakaiweli tabu sipipileyoi kamwasa beyabeyana koina, na sikalakisiye me ali katepatu sisanasanai namwanamwa bwaimwa Yaubada iwaloyameliyako kaiweli (6:11-12, 10:35-36, 39). Iwalo kolili ali meli Yeisu koina sikabi-kalatan kaikaiwe na sisagena-dudulai (12:1-3).

Yeisu Yaubada kana koleya iyakenayagila

1 Sauga beyabeyana koina, Yaubada iedeedede tubulao kolili palopitao gamwali
mena sauga ibaibaiwa yo kamwasa uloina uloina kolili.
2 Na bwaite sauga simwawasiko koina iedeedede kolila iboma Natuna Yeisu koina.
Saugana Yaubada bulibuli yo yanuwa yaulina iyamayaleli Natuna ilaoma iyamala
kamwasa yo ginauli meuloina koina siyawatagilima. Yo Yaubada igitesipwai iya yakato
ginauli meuloina naga ilaoma iyamala ana gogo.
3 Iya koina Yaubada kana koleya iyamayale yawasosi kolila na tagitai. Kaiwena
Yaubada ana kaiwe yo ana mayale kaikaiwena mekanakava mumugana meuloina iya
koina esana ilalaki mwa iyapanaisi Natuna koina. Na Natuna ana walo kaikaiwena
koina ginauli meuloina ikabikalatan yo ali kaba miya kolili simiya. Iboma italamwan
na iboita mesabana tomo ali pwanoli kolili ideulili yo siyamala tomo waluwaluli
yawasosi Yaubada manna mena. Muli mena ipileyoi yo isae bulibuli mena yo imiyasio
Yaubada tokaiwesosi ulaulana mena yo ana kaba loina meuloina iloinayan.

Natuna esana ilalaki yo aneloseyao esali ilalaki-gabaegili

4 Yaubada esana lalakina ipei Natuna koina yo esanane aneloseyao esali ilalaki-
gabaegili. Besiele ana paisowa aneloseyao ali paisowa ilalaki-gabaegili. Bwaite
kaiwena Yaubada Natuna iya tomo lalakina.
5 Yaina bwaite yawalowen besiele. Beyabeyana Yaubada inuwanuwatu Yeisu kai-
wena iba, “Naga kani yaemala Tamana yo iya kani iyamala Natugu.” Yo muli mena
iwaloyoi Yeisu koina iba, “Kabona yau Tamam yo kowa Natugu.” Wagitai. Nige sauga
yabo walone iwawalowen anelose yabo koina.
6 Saugana Yaubada Natuna tobagubaguna iyawasa yanuwa yaulina mena iwalo
kaiwena bwaite besiele, iba, “Anelose meuloili kani tutulili sitalu-sakona-yagili yo
sipwalou koina.”

7 Na walone aneloseyao kaiweli bwaite besiele, “Yaubada anelose iginaulili siyamala ginauli bwagabwaga kaba gite besiele yaumai yo mayau kalapulupululuna memenanao. Kaiwena siya ana topaisowaomo.”
8 Na Yaubada iwalo Natuna Yeisu koina iba, “Yaubada kowa, kani am kaba loina koina kumiyamiya yo kuloiloina ilaulau nige kanasiga. Am kaba loina koina kuloiloina dudududulaina.
9 Mumugana dudulaina kumulolo koina yo mumugana naenaena kusikotanan yo ukalomagigilan. Koinaele yau, am Yaubada yagu nuwatu yakeleisinagiwo kuyamala kin kabo olo yasuwai pwatam mena na kuyaliyaya kaiwena aneloseyao siya kam toegelugeluwo kulalaki-gabaegili.”
10 Yo Yaubada Yeisu ikawa-guyau-wani yo iwaloyoi koina iba, “Guyau, kaba yatubu koina yanuwa yaulina kuyamayale yo kana wauwau kaikaiwena kupei. Yo tabe besiele bulibuli nimam ana paisowa.
11-12 Na gubesi bulibuli yo yanuwa yaulina? Tawae kani iyawatagili kolili? Kaba gite yabo bwaite. Saugana kaleko ibeyabeya itaigali tomo simou sigabaen. Besiele bulibuli yo yanuwa yaulina. Kani kumouli yo ugabaegili simwawasi, na kuyamiyalaeli bulibuli yo yanuwa yaulina waluwaluli. Na kowa kani kumiyayai kam koleya kaigedana, nige sowana kumwawasi. Koinaele, am bolime kani ilalaki ilaulau bwaite besiele nige kanasiga.”
13-14 Aneloseyao meuloili, siya yaluyaluwao, Yaubada ana topaisowamo sauga meuloina. Yaubada nuwanuwana ana tomoyao isaguili kabo aneloseyaone iyawasali kolili na tem lebo silobai. Walo yawasosi aneloseyao tomo sisaguili na iyamo kwanuwatukalatan bwaite. Tauna kona Yaubada iwalo Yeisu koina iba, “Kani kumiyasio ulaulagu mena kanasiga kam tokalomagigiliwo yaunuili yo ali kaiwe meuloina imwawasi na kaekaem silau galogaloli mena.” Na wagitai. Nige sauga yabo Yaubada iedeedede aneloseyao kolili bwaite besiele.

2

Tabu Yeisu tasisikotanan kaiwena paisowa lalakina iginauli kaiwela

1 Kaiwena Yeisu wasana namwanamwana tabenalanako tem ilonamwayagila tanuwatu-kalatan sauga meuloina. Tabu Yeisu tasisikotanan yo tabu tanunuwa-gabaen kisi kita besiele kebwai nige sipapan namwanamwai na iyaluwan.
2 Beyabeyana Isileli Yaubada ana loina dudulaina sibenalan anelose gamwali mena. Siya analiyao Yaubada ana loina silikwai yo sigamwa-panapanawa maisali dudulaina silobai. Yaubada nige ililivasili ali pwanoli kolili.
3 Na wasa namwanamwanane leboila kaiwena inamwanamwasosi. Gubesi, tem tagitai Yeisu wasana besiele ginauli bwagabwaga na tasikotanan, sowasowana loina kaikaiwena tayabubu-gabaen na lebo talobai? Nigele. Wasanane ala Guyau Yeisu iboma baguna iwalo-masalanako. Kabo muli mena siya Yeisu sigitai yo ana walo sibenalan wasana siyawasa kolila yo sikawa-yawasosiyan, sikabiyakaiwela na tameli koina.
4 Yo sauga meuloina Yaubada mekalikava ali paisowa koina yo ali guguye ikabiyakaiwe yo ikawa-yawasosiyan. Kaiwena Yaubada Yaluyaluwa Tabuna ana yauya iwolegili tomo kolili besiele iya ana nuwatu. Yo ikabiyakaiweli yo paisowa lalakili besiele ginauli kaba nuwapwanopwano sibaibaiwa sipaisowaili.

Yaiya ginauli meuloina iloinayan?

5 Yaubada anelose nige ipepeili bulibuli yo yanuwa yaulina waluwaluli kali toloinao, bwaite yanuwane yo bulibuli kaiweli tawalowalo.

6 Kaiwena beyabeyana tomo yabo iwalomasala bwaite besiele, “O Yaubada, tawae
tomo, mwa kaiweli kunuwanuwatu? Tawae kaiwena tomo molosi ugite-kalatan yo
kunuwanuwatu kaiwena?
7 Tomo molosine kupeiyatalu tupwana kana mwayaga iyai anelose yaulili mena yo
yakasisi yo wasawasa kuwolena koina,
8 yo kupei ginauli meuloina iloinayan.”* Kaba yatubu koina saugana Yaubada Adama
yo Ibe iyamayaleli ginauli meuloina ipeili ali loina yaulina mena. Na kabona nige
sowasowana tawalo yakato kita ginauli meuloina taloinayan.
9 Na iyamo Yeisu tagitai, iya Yaubada ipeiyatalu tupwana kana mwayaga iyai anelose
yaulili mena na mesabana Yaubada ana mulolo mena iboita tomo meuloila kaiwela.
Kabo tagitai me ana yakasisi yo ana wasawasa ginauli meuloina iloiloinayan, kaiwena
ikamkamna ana boita koina.

Yeisu iyamala tomo besiele kita

10 Yaubada ginauli meuloina iyamayaleli yo ikabikalatagili ali kaba miya mena
simiyamiya. Mwa iya nuwanuwana natunao meuloila iyoganila koina yakato
tamiyamiya ana wasawasa koina. Bwaite kaiwena Yaubada Yeisu iyakamkamna.
Natuna ikatububunan na mesabana natunao ibagunayagili yo ikaleya kaiweli na tem
ileboili yo simiya-namwanamwa.
11 Iya ilawagilamako Yaubada koina na iyatabula yo kita taemala susu kaigeda yo
tama kaigeda koina. Bwaite kaiwena nige sowasowana imwalimwaline kaiwela kabo
ilabinila yo ikawa-kava-yagila.
12 Na kita takatai ikawa-kava-yagila kaiwena iwalo Yaubada koina bwaite besiele
iba, “Esam kani yayawasa kaukavao kolili, yo tabe kam tobali kani yawaliyan boda
ekalesiyao manli mena.”
13 Tabe iwaloyoi bwaite besiele iba, “Na yau kani yameli Yaubada koina.” Yo
tabe iwaloyoi iba, “Yau ele yamiyamiya. Ekalesiyao mekaukavao siya Yaubada ipei-
suwalagili kaiwegu yagite-kalatagili.”
14 Siya ana tomoyao bwainene tomo yanuwa yaulina. Bwaite kaiwena Yeisu ilaoma,
iya iyamala tomo besiele siya yo yanuwa yaulina kana polowe ilotonan yo iboita
na mesabana mumugana naenaena kana taubala, Seitani, ana kaiwe ikelegabaen.
Kaiwena iya sauga meuloina tomo iwoyaili isibayanaeli yo iya boita yaina.
15 Kita tomo sauga meuloina boita tamatausan yo matausine ikabikalatagila mwa
nige ala kamwasa na tem tayabubu. Na Yeisu ana boita yo ana toloyoi koina livasi
talobaiyako polowene koina.
16 Kabo wagitai. Paisowane nige ipapaisowai anelose kaiweli. Na ipaisowai kita
tomeli Abelamo tubunao yawasosi kaiwela.
17 Bwaite kaiwena ilobima yanuwa yaulina mena iyamala tomo besiele kita
kanakavao. Tem nigele, kani nige sowasowana ana paisowane iginauli namwanamwai.
Kaiwena iya topwaoli lalakina yawasosi. Koinaele imiyamiya na tem ala pwanoli
inuwatu-pwaikili yo Yaubada ana munamunai koina ilivasila yo iyamiya-toyawaila
Yaubada koina tayaboda kaigeda. Me ana kalakisiye yo me ana katekamkamna
paisowane iginaulili.
18 Kaiwena iya iboma yanuwa yaulina kana woya yo polowe ilotonagili, sowasowana
ilau siya woya yo polowe silobalobaili isaguili.

---

* **2:8:** Kana katai bwaite besiele. Kaba yatubu koina saugana Yaubada Adama yo Ibe iyamayaleli iwalo yakato ginauli meuloina yanuwa yaulina mena siloinayan. Na woya iyawatagilima wesone koina. Kabo Adama yo Ibe sibeku woya mena yo Yaubada ana nuwatu namwanamwana sisibayanae. Bwaite kaiwena kabona nige sowasowana tawalo yakato kita ginauli meuloina taloinayan. Kabona kita besiele mumugana naenaena kana topaisowao. Na sauga muli mena Yaubada tomeliwo kani ikalaili koina yo simiyamiya mekalikava Yeisu bulibuli yanuwana mena yo ginauli meuloina siloinayan nige ana kaba mwawasi.

3

Yeisu esana Mosese esana ilalaki-gabaen

1 Koinaele kaukavao Yeisu kwanuwatu-kalatan yo sauga meuloina nuwamiu mena imiyamiya. Bulibuli yanuwana ana yoga mena komiu tabe kwalaoma Yaubada ana tomo tabu. Kabo ala meli tayawasayan bwaite besiele, Yeisu iya yawayawasana (apositolo) Yaubada koina yo topwaoli lalakina yawasosi.
2 Mwa paisowane Yaubada ipei nimana mena ikalakisiyeyan yo Yaubada ana nuwatu ipaisowai. Mumugana besiele Mosese, kaiwena beyabeyana Mosese me ana kalakisiye Yaubada ana loina meuloina imuliya yo boda lalakina Isileli igitekalatagili yo iloinayagili besiele Yaubada ana nume iloinayan.
3-4 Saugana nume namwanamwana tagitai tatobalan tawaloba, “Nume bwaite nume namwanamwana.” Na iyamo takatai yakato tomo nume meuloili sikabili. Koinaele tokabi numene tatobalan lalakina. Besiele Mosese tatobalan tawaloba, “Mosese iya tomo namwanamwana.” Na iyamo kaba yatubu koina Yaubada iwalo Yeisu koina iba, “Ginauli meuloina kuyamayaleli.” Iwalo besiele kabo Keliso ginauline meuloili iyamayaleli. Bwaite kaiwena ilonamwayagila tem Yeisu tatobalan lalakina.
5 Mosese iya topaisowa kalakalakisiyena Yaubada ana nume meuloina koina, bwaine Isileli toyawatagili bodane, yo iwalo-masala-baguna tawae naga mulina mena Yaubada kani iwalowen.
6 Na iyamo Yeisu iya tokalakisiye yawasosi kaiwena iya nume tanuwagana natuna kabo Yaubada ana nume igitekalatan namwanamwai. Yo kita Yaubada ana nume tem me ala katepatu tameli kaiwe yo tasanasanai tawae Yaubada naga ginauli namwanamwana iyeyama kolila.

Tagite-kalatagila tabu Yaubada meyawasina tasisikotanan.

7-8 Mwa kwabenali Yaluyaluwa Tabuna ana walo bwaite. “Kabona kainagu kwabenalani kisi yagu walo kwasikotanan besiele baguna tubumiyao. Saugana yatonagili ule bwagabwaga mena yagu walo sisikotanan na silodagedagela-yagau.
9 Paisowa lalakili yapaisowaili yanuwane koina bolime poti (40) yo yawasosi manli mena sigitaili. Na iyamo nige sikakawa-yawasosi na yagu kaiwe nuwanuwali sitonatonan.
10 Bwaite kaiwena yamunamunai lalakina bodane kolili kabo yawaloba, ‘Siya sauga meuloina nige yagu kamwasa simumuliya, koina kateli simiya-suwala molosi koliyau.’
11 Kabo me yagu munamunai yawaloyameli yakato nige sowasowana silau yanuwane yapei kaiweli koina sikaiyawasi.”
12 Yagu tali toekalesiyayao, wagite-kalatagimiu kisi yabo ana nuwatu ibelu na naenaena koina ana meli ilogabaen yo Yaubada meyawasina ilodagedagela-yani.
13 Na kaliyate kaigeda kaigeda wakabi-yakaiwemiu. Saugamo waginauli, tabu wakakabi-gabaen sauga yabo kisi yabo luwamiu mena mwakota ibenalagili yo woya ilobai nuwatu naenaena koina yo nuwana iulatomatoma kabo muli mena genuwana wasa namwanamwana ibenalan.
14 Tem takalakisiye na ala meli takabikalatan besiele sauga bagubagunana koina kanasiga ana kaba mwawasi koina kabo walone takawa-yawasosiyan yakato kita Keliso ana tomoyao yawasosi.
15 Besiele Yaubada ana walo iwalowenako, iba, “Kabona kainagu kwabenalani kisi yagu walo kwasikotanan besiele baguna tubumiyao. Saugana yatonagili ule bwagabwaga mena yagu walo sisikotanan na silodagedagela-yagau.”
16 Gubesi, toisabo bodane Yaubada ana walo sibenalan na kabo muli mena sisikotanan? Siya Isileli bodane lalakina Mosese iyoganli Itipita koina, wa?
17 Tabe toisabo boda Yaubada imunamunai kolili bolime poti? Siya bodane sauga meuloina silopwano Yaubada ana loina koina yo siboita ule bwagabwaga mena, wa?

18 Yo toisabo boda togamwapanapanawa Yaubada ana waloyameli kaikaiwena
iwalowen kolili yakato nige sowasowana silau yanuwane ipei kaiweli koina
sikaiyawasi? Siya bodane sauga meuloina Yaubada sisikotanan, wa?
19 Kabo bwaite ala kaba gite. Bodane nige sowasowali yanuwane silusae koina yo
sikaiyawasi, kaiwena nige simemeli yakato Yaubada kani isaguili kali tokalomagigiliwo
sikaiwe-gabaegili.

4

Yaubada ana tomoyao iwaloyamelili yakato kaiyawasi kani silobai

1 Kabo Yaubada ana tomoyao iwaloyamelili yakato kaiyawasi kani silobai.* Yo
waloyameline bwaitete imiyamiya manla mena. Koinaele tagitekalatan kisi tomeli
yabo luwamiu mena ibeku na waloyameline kanna nige ilolobai.
2 Kaiwena wasa namwanamwana siyawasayan kolila tabenalanako besiele Isileli
baguna Yaubada kainana sibenalan. Na siya sibenalan-bwagabwagai yo nige
simemeliyan. Bwaite kaiwena nige sagu silolobai walone koina.
3 Kabona kita Keliso kana tomeli kaiyawasi talobai. Na siya Isileli nigele, kaiwena
Yaubada ana walo bwaite besiele iba, “Bwaite sauga me yagu munamunai walo
kaikaiwena yawalowen yakato bodane nige sowasowali silusaema yanuwane koina na
mekaukavao kakaiyawasi.” Yo wagitai, Yaubada ikaiyawasiko kaiwena ana paisowa
bulibuli yo yanuwa yaulina yo ginauli meuloina iyemwawasili kaba yatubu koina.
4 Kaiwena Buki Tabu koina iwalo-masala kaliyate sebenne kaiwena iwaloba,
“Yaubada ikaiyawasi ana paisowa meuloina koina kaliyate sebenna koina.”
5 Yo kita takatai yakato kaiyawasi bwaite iyaele manla mena kaiwena walone
yawalowalowen iwalo bwaite besiele, “Bodane nige sowasowali silusaema yanuwane
koina na mekaukavao kakaiyawasi.”
6 Yo waloyameline bwaitete imiyamiya manla mena yakato tupwalao waloyameline
kanna kani talobai yo takaiyawasi. Na siya Isileli walone sibenalan na waloyameline
kanna nige silolobai, kaiwena walone sisikotanan.
7 Bwaite kaiwena Yaubada sauga yabo ipei yakato ana tomoyao kaiyawasi
silobai. Bolime sibaibaiwa simwawasiko Yosuwa mulina mena Yaubada iedeedede
Deibida gamwana mena iba, “Kabona, tem kainagu kwabenalan tabu wagagamwa-
panapanawa kisi yagu walo kwasikotanan.” Na walone bwaite ‘Kabona’ iyakenayagila
yakato sauga yabo ipei na tem ana tomoyao sikaiyawasi.
8 Tem Yosuwa yo tomo Isileli simiya-daumwali Kenani koina yo kaiyawasi silobai
nige sowasowana Yaubada iedeededeyoi Deibida gamwana mena sauga yabo kaiwena.
Na iyamo Deibida gamwana mena iwalowenyoi. Kabo sowasowana takawa-yawasosi
yakato Yosuwa yo tomo Isileli nige kaiyawasi yabo silolobai.

9 Kabo waloyameline iyaele imiyamiya yakato ana tomoyao kani kaiyawasi silobai
besiele Yaubada ikaiyawasi kaliyate sebenna koina.

---

* **4:1:** Nige sowasowana ala nuwatu yakato walone bwaite iwalowalo bulibuli yanuwana ibomamo kaiwena. Nigele, kaiwena walone bwaite kana katai ibaibaiwa. Isileli walone bwaite sibenalan sinuwanuwatui Kenani kaiwena. Kaiwena Yaubada tubuliyao ikalaili Kenani koina yo bwaine koina sikaiyawasi ali lau koina. Kali tokalomagigili nige sinunuwatui yoi kaiweli yo simiya-daumwali. Yo kita Keliso ana boda saugana walone bwaite tabenalan tanuwanuwatui bwaite besiele. 1 Kabona takaiyawasi kaiwena Yaubada ilivasila Seitani ana pan koina. 2 Keliso isaguila yo ala nuwa-polowe ikalaili. (wagitai Madiu 11:28) 3 Tem ala paisowa yo mumugala kolili tameli nige sowasowana talau bulibuli. Bwaimwanamo Keliso ana paisowa koina sowasowana tameli yakato taemala todudulai Yaubada manna mena yo talau bulibuli mena.

10 Tem analiyao kaiyawasi silobai Yaubada ana waloyameli koina siya kani
sikaiyawasi ali paisowa koina, besiele Yaubada ikaiyawasi ana paisowane koina.†
11 Koinaele tatonan kaiwe na Yaubada ana walo tabenalan mesabana kaiyawasine
yo waloyameline bwaine kanna talobai. Nige inanamwanamwa tem Isileli ali gamwa-
panapanawa ule mena tamuliya kisi ala meli ibelu.
12 Kaiwena Yaubada ana walo imiyayai meyawasina yo me ana kaiwe ipaipaisowa.
Ana walo imatagesosi kabo kaleya kelepana ana matage. Koinaele sowasowana katela
yo yaluyaluwala kalo-yawasosila mena isakona yo tawae nuwatu wadawadamna
tanuwanuwatui katela mena iyakenayagila.
13 Kabo ginauli meuloina Yaubada iyamayale nige yabo imimiya-wadam koina.
Kaiwena ginauli meuloina igitagitai. Kabo ginauli wadawadamli meuloili siyaele
manna mena mayamayaleli. Yo kita meuloila kani tatolo Yeisu manna mena na tawalo-
masalagila koina tem ana walo tabenalan o nigele. Imwawasi kani iyatalayagila.

Yeisu iya yawasosi topwaoli lalakina

14 Na Yeisu iya nige tomo bwagabwaga, iya tomo lalakina, Yaubada Natu yawasosina.
Iya yawasosi topwaoli lalakina kaiwena isae bulibuli yo itolo Yaubada manna mena
yo iedeedede kaiwela. Kabo ilonamwayagila tem ala meli takabi-kalatan, meline
tawalowalo-masalan tomo kolili.
15 Walo yawasosi, Yeisu ikataiyako ala kaiwe nige ilalalaki. Saugana imiyamiya
yanuwa yaulina mena woya meuloili ilobaili. Bwaite kaiwena ala topwaoli
ikatekamkamna-yagila. Woya meuloili talobaili besiele iya ilobailiko, na iya nige
ibebeku woyane kolili.
16 Koinaele ala lau Yaubada koina tabu me ala nuwa-labulabui yo tabu me ala
matausi. Kaiwena iya imiyasio ana kaba miya koina mulolo yo katekamkamna yaina,
tem woya talobai kani ikatekamkamna-yagila yo isaguila.

5

Keliso iya topwaoli besiele Melekisedeki

1 Topwaoli lalakili meuloili Yaubada igitesipwaili tomo luwali mena yo ipeili sitolo
tomo kaiweli yo ginauli meuloili silaolaoma koina siyaduyadudulaili. Kabo siya
simiyamiya na tem pwaoli siginaulili tomo ali pwanoli kaiweli, yo ginauli tupwaliyao
siwolena Yaubada koina tomo kaiweli.
2 Yo topwaoliyaone sikatai yakato siboma nige ali kaiwe yo sauga tupwana sibeku
woya koina kaiwena kwapi mumugana sikataiyako. Mwa koinaele sowasowana
mumuga bigabigana mena siya toyauyaule yo tolosuwala siyadudulaili.
3 Bwaite kaiwena sibomayoi ali pwanoli kaiweli sipwaoli baguna kabo muli mena
tomo ali pwanoli kaiweli sipwaoli.
4 Topwaoli lalakili esali silalaki kaiwena ali paisowa ginauli lalakina. Yo nige sowana
yabo ibomayoi itubali paisowane kaiwena, Yaubadamo sowasowana iyogan yo ipei
paisowane koina, besiele baguna iginauli Eloni koina.
5 Besiele Keliso nige ibomayoi itutubali mesabana iyamala topwaoli lalakina na tem
esana ilalaki. Na Yaubada iwalo koina, iba, “Kowa Natugu, kabona yaemala Tamam.”*

† **4:10:** Bwaite besiele walone kana katai. Tem tameli Keliso koina na tabu tamemeli ala paisowa yo mumugala kolili yakato siya sikalaila bulibuli mena. Ilonamwayagila tameli Keliso ana paisowa koina kelose mena. Paisowanane iyemwawasiyako. Walo yawasosi, kani tatonan kaiwe tem mumugala inamwanamwa na tomo meuloili ala meli sikawa-yawasosiyan. Na tabu ala nuwatu yakato mumugala koina sowasowana lebo talobai kaiwena ala lebo yaina bwaimwa Yeisu ana paisowa. * **5:5:** Kana katai bwaite besiele. Yeisu iya kin yabo. Beyabeyana tem Isileli ali kin waluwaluna sipei kani Same 2 siyasili yo kinne sitobalan bwaite besiele siba, “O kin, kowa Yaubada Natuna”.

6 Yo yaboyoi Same 110 iwalo besiele iba, “Kowa kani kuyamala topwaoli besiele
Melekisedeki yo kumiyayai tabe.” Bwaite iyakenayagila yakato Yaubada Yeisu ipei na
iyamala topwaoli lalakina, nige ibomayoi itutubali paisowane kaiwena.
7 Tauna kona Yeisu yanuwa yaulina mena imiyamiya. Kikiunamo iboita kabo me ana
valam Getesemani koina ikawanoi Yaubada koina. Kaiwena ikatai yakato Yaubadamo
sowasowana ileboi ana boita koina. Yaubada Yeisu ana kawanoi ibenalan kaiwena
me ana nuwalobi yo me ana yakasisi. Kabo ikabiyakaiwe na ilosanasanai ana boita
kaiwena.
8 Yeisu iya Yaubada Natuna na iyamo kamkamna kana lotonan koina obiga mumu-
gana ikatai.
9 Yaubada ikatububunan mwa kaiwena Yeisu iyamala lebo kana kamwasa yaina.
Kabo analiyao kainana sibenalan kani lebo yo yawasi miyamiya yaina silobai.
10 Kaiwena iya Yaubada ipei topwaoli lalakina yawasosi besiele Melekisedeki na tem
itolo tomo kaiweli yo tabe Yaubada kaiwena.

Tabu ala meli talologabaen

11 Yeisu ana paisowa pwaoli kana edeedede ilalaki. Nige sowana meuloina yakabiya-
mayale kolimiu kaiwena komiu ami katai iyoviya.
12 Sauga beyabeyana koina kwanuwabui mwa yabatoko bwaite sauga sowasowamiu
kwaemala toyakayakatai Keliso kaiwena, na nigele. Komiu iyaelemo besiele tomeli
waluwaluli Yaubada ana walo kaiwena. Kaiwena yakayakatai malamalaena besiele
kan bigabigana. Sowasowamiu wakan. Na yakayakatai polopolowena besiele kan
kolokololona, nige sowasowamiu wakan. Na gubesi, nuwanuwamiu tem tomo yaboyoi
ilaoma na yakayakatai malamalaenane iwalowenyoi kolimiu?
13 Tomo yaiya tem kan bigabigana ikankan iya besiele melumelu. Nige sowasowana
ana nuwatu ikaiwe mumuga dudulaina koina kaiwena nige ana katai ipapagan.
14 Kan kolokololona tomo lalakili ali dedei. Kaiwena sauga meuloina ali meli yo
ali katai sikinkin kabo ali nuwatu simatuwa yo sikatai yo sikilala toisabo kamwasa
namwanamwana na toisabo naenaena.

6

1-2 Saugana tomo yabo inuwabui iyamala tomeli yabo, kan bigabigana taolena bwaite
besiele. Tomeli waluwaluli tayakataili yakato ilonamwayagila tem mumugana nae-
naena tasikotanan yawasosi yo tanuwabui na Yaubada tameliyan kaiwena mumuga
naenaena bwaitete iwoyaila kaba losuwala yo kaba boita. Tabe tayakataili babitaiso
kaiwena yo walo-mulolo kana kilakilala kaiwena saugana nimala tapeili tomeliwo
kulukululi mena, yo toboita ali toloyoi kaiwena yo tabe yatala mwawamwawasina
kaiwena. Tayakayakataili bwaite besiele kaiwena bwaite yakayakatai tonuwabui
waluwaluli kaiweli. Yakayakatai malamalaeline bwaimwa iya kan bigabigana. Nige
sowana yakayakatai malamalaeline bolime yo bolime kolili tayakayakatai, na bwaite
sauga talogabaen yo talau kan kolokololona ana dedei koina. Kaiwena nuwanuwala
lalakina tem Yaubada ala katai ietulan mesabana ala meli ikaiwe na taemala tomeliwo
matumatuwali. Kabo ilonamwayagila yakayakatai tabenali-namwanamwai na tem
tamwasali kana katai koina.
3 Koinaele tem Yaubada ana nuwatu yakayakatai malamalaeli talogabaegili yo
tamwasali yakayakatai kolokololona koina na tapaisowai besiele.
4-6 Wagitai. Siya ekalesiya tolosuwala siyauyaulesosi kaiwena baguna simeli yo
bulibuli kana yaliyaya silotonan, Yaluyaluwa Tabuna sikalaiyako, yo Yaubada ana walo
kana namwanamwa silotonan, yo tabe Yaubada ana paisowa kaba nuwapwanopwano
naga siyawatagili sauga ilalaoma koina tupwali sigitailiko. Simeli kabo muli mena
Yeisu sisikotanan. Gubesi, sowasowana takalailima na sinuwabui? Nigele, nige
sowana. Kaiwena ali sikote kana koleya besiele Yaubada Natuna siyakelose yoi yo

siyamwalimwaline yoi mayale mena. Ali pileyoima kana kamwasa sisibayanaeyako, nige sowana takabi-yanuwabui-yoili.

7 Kwanuwanuwatu kaba gite bwaite tano yabo kaiwena iya sauga meuloina galewa italutalu koina. Tem ginauli namwanamwali meuloili sikin tanone koina Yaubada tanone kani iwalo-muloloi, kaiwena uwena kanna koina tanone tanuwagana ikabi-yaliyayayan.

8 Na tem kawasi naenaeli yo samasamali sikin tanone koina Yaubada kani tanone ikawa-naenae-yani yo kani sigabu iwedoli.

9 Yagu eliyamwao namwanamwali, bwagana tem bwaite besiele kayanuwapeimiu, kakatai komiu besiele tano namwanamwana kaiwena me ami sanapu yo nuwanuwamiu lalakina tem Yaubada ana walo kwabenalan mwa koina yawasi miyamiya yaina kana mulolo kwalobaiyako. Yaubada kani ileboimiu yo kwamiya namwanamwa.

10 Ana loina meuloina sidudulai, nige sowasowana ilopwano. Mumugamiu ikatai yo saugana ana tomoyao kwamulolo kolili yo kwasagusaguili igitagitaimiu. Nige sowana ami paisowane namwanamwali kwapaipaisowailine inuwa-gabaegili kaiwena mulolone kwapaipaisowailine iya esana mena.

11 Nuwanuwamai lalakina komiu kaigeda kaigeda tem Yaubada koina kwameli yo me ami katekamkamna kanasiga ana kaba mwawasi koina, mesabana ginauline namwanamwana kwanuwanuwatuine yo kwasanasanai ilaoma iyamala yawasosi.

12 Nige nuwanuwamai kwaemala todagela-kololo. Inamwanamwa tem besiele tokalakisiye mumugana wakalai kolimiu. Kaiwena siya me ali meli yo me ali kalakisiye Yaubada ana waloyameli sisanasanai kanasiga silobai.

Abelamo ana meli yo ana kalakisiye ala kaba gite

13-16 Kita tomo mumugala besiele bwaite. Tem tomo tupwaliyao sibomamo sigamwapakiki kani yabo luwali mena ikawalulu tomo yabo lalakina saesaena esana mena. Kabo tomone saesaena esana ikatai yo togamwapakikine ana walo ikawa-yawasosiyan. Kabo togamwapakikine ana kawalulu koina ali gamwapakiki iyamwanou, ali edeedede imwawasi. Na saugana Yaubada ana waloyameli iginauli Abelamo koina iboma esana mena ikawalulu kaiwena nige yabo esana saesaena besiele imiyamiya. Iba, “Yawasosi yau kani yawalo-muloloiwo. Yaboyoi tubumwao kani sidebalala yo sibaibaiwasosi.” Abelamo waloyameli bwaite imeliyan yo sauga meuloina inuwatu-kalatan yo me ana kalakisiye isanasanai kanasiga waloyameline kanna ilobai, natuli Aisake sikabiyan.

17 Na Yaubada ginauli labui iginaulili. Baguna iwaloyameli yo muli mena waloyameline ikawaluluwan kaiwena nuwanuwana lalakina ana tomoyao sikatai nige sowasowana ana nuwatu ibui.

18 Mwa koina kita tayabubu Yeisu koina takobwau, takatai yakato ginauli labui simiyamiya ala meli ana kaba kaiwe kaiwena. Ginauline labuine kaiweli nige sowana imwakota yo ana nuwatu ibui. Nigele. Ginauli bagubagunana Yaubada ana waloyameli. Yo ginauli labuina bwaite, ibomamo esana ikawaluluwan na tem ana waloyameline ikawa-yawasosiyan. Ginauline labuine sikabi-yakaiwela na mesabana ala meli takabi-kalatan yo tawae namwanamwana tanuwanuwatuine me ala kalakisiye tasanasanai naga talobai.

19-20 Yo ginauline namwanamwanane tasanasanai ikabi-kalatagila Yaubada koina besiele waga kana lo ikabikalatan saugana sipan tayali koina kisi wagane iyaluwan. Imomosi-kalatan na wagane imiyamiya. Besiele ginauli namwanamwanane ilokalatagila, Yeisu iya ala kaba lo yo tabe ginauline namwanamwanane kana kamwasa. Kaiwena ana boita koina ibaguna-yagila yo ilusae bulibuli mena, besiele topwaoli lalakili Nume Tabu kana biliutusi yakayakasisi-molosina koina silusae. Na Yeisu pwaoli kana kamwasa iyemwawasi kaiwena ilodudulai yo ilau Yaubada koina

bulibuli mena, kaiwena iya ilaomako iyamala topwaoli lalakina miyamiya yaina besiele Melekisedeki na itolo kaiwela Yaubada manna mena ala toedeedede.

7

Melekisedeki iya kin yo topwaoli lalakina

1 Melekisedekine iya yanuwa Salem kana kin yo Yaubada Tomiyasaesosi ana topwaoli. Sauga yabo koina Abelamo yo kin tupwaliyao sikaleya mwa Abelamo iunuili yo saugana ipileyoima kamwasa mena sielobelobe Melekisedeki mekanakava kabo Melekisedeki Abelamo iwalo-muloloi.
2 Abelamo itolo yo gogo meuloina tawae kaleya koina ikalai iyakasa gwau sanaulu kabo gwau kaigeda iwolena Melekisedeki koina. Na Melekisedeki esana kana bui kin todudulaisosi yo Salem yanuwa iloinayan yo igitekalatan. Salem kana bui yanuwa nuwa-daumwali mwa koina iya kin tonamwanamwasosi.
3 Yo ginauli yaboyoi, tem tayasili Yaubada ana walo nige walo yabo talolobai Melekisedeki sinana yo tamana yo ana susu o nuwana kana mumuga ana kaba laoma. Yo ana sauga kabi yo ana boita nige takakatai kaiwena nige walo yabo kaiweli silelele Buki Tabu mena. Kabo sowasowana tawalo, “Melekisedeki iya topwaoli miyamiya yaina.” Koinaele iya kaba gite namwanamwana Yaubada Natuna kaiwena. Kaiwena Keliso iya ilaoma iyamala topwaoli lalakina miyamiya yaina na itolo kaiwela Yaubada manna mena ala toedeedede.

Melekisedeki esana ilalakisosi kabo muli mena Abelamo

4 Na Abelamo iya tomo lalakina kaiwena iya tomeli bagubagunana Yaubada koina yo Isileli siya kali mumuga yaina yawasosi. Kabo wagitai. Abelamo kaleya gogona meuloina iyakasa yo gwau kaigeda iwolena Melekisedeki koina. Na mulolo mumuganane koina takatai yakato Melekisedeki esana ilalakisosi kabo Abelamo.
5 Na tanuwanuwatu loinane saugana Yaubada iwolena Isileli kolili Mosese ana sauga mena. Walo yawasosi Libai tubunao siya siyamala topwaoli, mekalikavao boda Isileli, siya ali susuyao. Kaiwena meuloili silaomaya Abelamo koina. Na loinane Libai bodana kaiweli iwalo bwaite besiele iba, “Saugana boda Isileli ali gogo siyakasa, naen (9) gwau simiyamiya kolili na gwau kaigeda kani siwolena Yaubada koina, bwaine gwaune kani ilau Libai kolili.”
6-7 Na bwagana Melekisedeki nige ilalaomaya Libai kolili, nige ali boda yabo, Abelamo gogone meuloina ikalai kaleya koina iyakasa yo gwau kaigeda, kana soi, iwolena koina mwa Melekisedeki Abelamo iwalo-muloloi. Wagitai. Takatai yakato towalo-mulolone esana ilalaki kabo iya walo-mulolone tokalainane. Walo yawasosi Abelamo iya tomo lalakina kaiwena Yaubada ana waloyameli iwalowegili koina, na iyamo Melekisedeki esana Abelamo esana ilalaki-gabaen.
8 Yo ginauli yaboyoi. Libai ana bodao siya tomo bwagabwagamo. Saugana tem kali soi sitanoi na tem siboita yo sipeili salai mena kabo miyalaeli yabo Libai ana susu koina sipei iyamiyalae. Na Melekisedeki, kana soi ikalai Abelamo koina, iya meyawasina. Kaiwena Buki Tabu nige walo yabo iwawalowen ana boita kaiwena.
9-10 Abelamo iboitako kabo bolime sibaibaiwa mulina mena Libai ana bodao situbuma kwasinena koina kaiwena siya Abelamo kali mumuga. Koinaele sowasowana tawalo yakato Libai ana bodao, siya gwau kaigeda tokalakalaine, kali soi mena gwau kaigeda siwolena Melekisedeki koina saugana Abelamo gogone ikalaili kaleya koina yo iwolena Melekisedeki. Koinaele Melekisedeki Libai ana bodao ilalaki-gabaegili.

Yeisu iya besiele Melekisedeki, koinaele Yeisu ana paisowa Isileli ali topwaoli ali paisowa inamwanamwa-gabaen

11 Baguna, Mosese Libai ana bodao ipeili pwaoli paisowana sigitekalatan. Tem Buki Tabu beyabeyana tayasili, tagitai Isileli ali loina meuloina sitotolo Libai topwaoli ali

paisowa koina, yakato ali paisowa koina tomo Isileli nuwatu-pwaiki silobai Yaubada manna mena. Na nigele. Nuwatu-pwaiki yawasosi nige silolobai, kaiwena Buki Tabu iwalo yakato topwaoli waluwaluna besiele Melekisedeki, iya nige besiele Eloni, kani naga iyawatagilima.

12-14 Kita takatai yakato Yeisu ilaomaya Yuda ana susu koina. Na Mosese nige iwawalo yakato Yuda ana boda pwaoli paisowana sipaisowai. Kabo tem Buki Tabu tayasili talobai nige yabo Yuda ana susu koina pwaoli paisowana ipapaisowai. Yeisu nige ilalaoma Libai ana susu koina na iyamo Yaubada iwalo yakato Yeisu pwaoli paisowana iginauli miyamiya yaina. Iwalo sowasowana boda uloi pwaoline paisowana siginauli mwa kaiwena Yaubada loina beyabeyanane ikele-gabaen na waluwaluna ipei.

15 Walo yawasosi, topwaoli uloina besiele Melekisedeki iyawatagilimako. Tem besiele, kabo loina uloina tabe iyawatagilima.

16 Mosese ana loina iwalo yakato tem tomo yabo iya Libai ana susu sowasowana pwaoli paisowana ipaisowai. Na Yeisu, iya iyamala topwaoli yabo kaiwena ana kaiwe koina meyawasina imiyayai.

17 Bwaite besiele Yaubada ana walo iba, “Kowa kani kuyamala topwaoli besiele Melekisedeki, yo kanasiga, nige ana kaba mwawasi.”

Yaubada pwaoli mumugana iyamiyalae, koina kamwasa waluwaluna beyabeyanane inamwanamwa-gabaen

18-19 Pwaoli mumugana beyabeyana ana kaiwe ibelu kaiwena nige sowasowana tomo Isileli nuwatu-pwaiki yawasosi silobai Yaubada manna mena. Bwaite kaiwena Yaubada iyamiyalae na waluwaluna ipei. Kamwasa waluwalunane iya Yeisu, iya sowasowana isaguila yo ilawagila talau Yaubada salina mena. Mwa kaiwena iya ala kaba meli yo ginauline namwanamwanane tasanasanai.

20 Yo kwanuwatu-kalatan bwaite. Yaubada ana waloyameli iwalowen Yeisu koina kabo iboma esana ikawaluluwan yakato waloyameline ikawa-yawasosiyan na mesabana ipei iyamala topwaoli. Na Libai yo ana bodao kaiweli, nigele. Yaubada nige besiele igiginauli.

21 Mwa saugana Yeisu iyamala topwaoli yabo, Yaubada iwaloyameli koina iba, “Yau Yeoba yagu waloyameli yakawaluluwan, nige sowana yagu nuwatu yabui, kani kowamo kuyamala topwaoli miyamiya yaina.”

22 Walo bwaite kaiwena mwa takatai namwanamwai yakato kamwasa waluwaluna, bwaimwa Yeisu, kamwasa beyabeyana inamwanamwa-gabaen.

Yeisu iya topwaoli sowasowana ileboila

23 Baguna, topwaoli sibaibaiwa. Kaiwena sauga meuloina tem yabo iboita kabo miyalaena sipei na tem ana paisowa iyemwawasi. Besiele ilaulau.

24 Na Yeisu ipaipaisowa sauga meuloina, nige ana paisowa kana toyamiyalae.

25 Koinaele sowasowana meuloili silaoma Yaubada ana kamwasa waluwaluna koina na lebo yawasosi silobai. Kaiwena Yeisu iya meyawasina miyamiya yaina yo sauga meuloina iedeedede kaiwela Yaubada manna mena.

26 Topwaoli besiele Yeisu iyamo sowasowana isaguila. Kaiwena mumugana dudulaina yo inamwanamwa. Nige ana pwanoli ipapagan, iya tabu yo saugana imiyamiya yanuwa yaulina mena ana miyamiya nige besiele tolopwanoli ali miyamiya. Kabo Yaubada Yeisu esana ikeleisin isaesosi bulibuli mena.

27 Iya nige besiele topwaoli lalakili tupwaliyao. Kaiwena kaliyate kaigeda kaigeda pwaoli sigabugabu na mesabana tem Yaubada siboma ali pwanoli inuwatu-pwaikili kabo muli mena tomo meuloili ali pwanoli kaiweli. Na Yeisu, nige ana nae yabo na yakato ipwaoli kaiwena. Yo pwaoli mekaigedamo ipaisowai na mesabana Yaubada tomo meuloili ali pwanoli inuwatu-pwaikili. Iboma italamwan, kwasinena ididi sauga kaigedamo, nige pwaoli yaboyoi ipapaisowai.

28 Mosese ana loina topwaoli lalakili ipeili ali paisowa koina, siya sauga meuloina woya koina sibekubeku yo tabe siboita. Na Yaubada natuna Yeisu ipei iyamala topwaoli. Mumugana meuloina tamana iwalowen Yeisu ipaisowa-yadudulai, koinaele sowasowana Yaubada ana paisowa ipaisowai miyamiya yaina. Yo Yaubada ana peine ikabiyakaiwe saugana ikawaluluwan iboma esana mena, bwaimwana iyawatagili Mosese ana loina mulina mena.

8

Yeisu iyaele bulibuli mena yo ipaipaisowa Yaubada manna mena

1 Walone meuloina tawalowalowenne bwaite kana bui besiele. Kabona ala topwaoli lalakina imiyamiya kaiwela. Iyaele bulibuli mena yo imiyasio Yaubada Tomiyasaesosi ulaulana mena. Yo iya ilaomako Yaubada salina mena iloiloina.

2 Yo iya ipaipaisowa dedei yakayakasisi-molosina koina bwaimwana Yaubada ana Nume Tabu yawasosi bulibuli mena. Bwaine dedeine nige tomo siyayatolo na Yaubada iya iboma iyatolo.

3 Topwaoli lalakili meuloili tomo sipeili ali topwaoli na tem pwaoli siginauli tomo ali pwanoli kaiweli yo pwaoli tupwaliyao tabe. Yo bwaine besiele Yeisu ala topwaoli lalakina. Nige sowasowana menimana ilau Yaubada koina na me ana pwaoli ilau.*

4 Tem Yeisu imiyamiya yanuwa yaulina mena kani nige sowasowana Libai ali paisowa ipaisowai. Nigele. Kaiwena topwaoli siyaele simiyamiya yo pwaoli paisowana sipaipaisowai besiele Mosese ana loina.

5 Wagitai. Paisowane bwaimwana topwaoline siginaginauline besiele makamakayau kaba gitemo na yawasosina imiyamiya bulibuli mena. Kabo sowasowana tawalo yakato ali Nume Tabu nige yawasosina. Bwaite kaiwena Yaubada Mosese iyanuwapei saugana palai kaba elobelobe numena sikakabi iwaloba, “Wagitekalatan tawae yayakenayagiwo koya mena kaba gitene wakabi-panaisan besiele kana koleya.”

6 Na pwaoli paisowana Yaubada iwolena Yeisu koina ilalakisosi kabo muli mena pwaoli paisowana topwaoli sipaipaisowai. Mwa koina kamwasa waluwaluna kamwasa beyabeyana inamwanamwa-gabaen kaiwena Yeisu iya ala tosabilau itotolo Yaubada yo tomo luwaluwalili mena. Ginauliline Yaubada iwaloyameli ana tomoyao kolili kamwasa waluwaluna koina sinamwanamwasosi.

7 Tem kamwasa beyabeyanane inamwanamwa yo nige wenoweno koina, Yaubada nige sowasowana iyamiyalaei kamwasa waluwaluna koina. Na iyamo wenoweno ilalaki beyabeyanane koina kabo ikele-gabaen.

8 Kaiwena Yaubada igitai sauga meuloina ana tomoyao mumugali sinae kabo Yelemaiya gamwana mena iba, “Sauga ilalaoma koina, kani kamwasa waluwaluna yaginauli boda Isileli yo boda Yuda kolili.

9 Baguna tubumiyao yayoganli Itipita koina yalawagilima kabo kamwasa yaginauli kolili na tem tayaboda kaigeda. Siyauyaule yo sigamwa-panapanawa, kamwasane nige siyayakasisiyan koinaele yamiya-dagedagela-yagili. Na bwaite kamwasa waluwalunane kani yaginauli nige besiele kamwasa beyabeyanane.

10 Kamwasa waluwalunane kani yapei bwaite besiele. Kani yagu loina yapei kulukululi mena ali kaba nuwanuwatu. Tabe kani yaleleli kateli mena. Kani yau yalaoma ali Yaubada yo siya yagu tomoyao.

11 Kabo nige sauga yaboyoi kani tomo yabo ana tomiya-salina mena iyakayakatai Yaubada ana katai kaiwena. Kaiwena sauganane koina kani tomo meuloili sikataiyau, iyatubu tomo kikiuna koina kanasiga tomo lalakina koina.

12 Tabe kani ali yauyaule yanuwatu-pwaikili yo ali pwanoli yanuwa-gabaegili.”

---

* **8:3:** Yeisu ibomayoi yona italamwan ana pwaoli Yaubada koina kelose mena.

13 Wagitai. Saugana Yaubada iedeedede kamwasa ‘waluwaluna’ kaiwena, kabo nuwala imayale yakato kamwasa beyabeyanane ibeyabeyako kikiunamo imwawasi.

9

Pwaoli mumugana beyabeyana nige sowasowana ikalaila Yaubada salina mena

1 Saugana Yaubada kamwasa beyabeyana iginauli loina tupwaliyao iwolegili kolili ali tapwalolo mumugana kaiwena. Tabe iwalo Mosese koina palai kaba elobelobe numena ikatububu.
2-3 Palaine siyatolo kabo siyakasa kaleko tabatabana lalakina koina, palaine kalona mena biliutusi labui. Yabo kalo mena esana sipei dedei yakasisi. Bwaine koina mayale kaba peina yo teibeli simiyamiya. Bwaine teibeline pwalawa yakayakasisina sigwauili. Biliutusine labuina esana sipei ‘dedei yakayakasisi-molosina.’
4 Biliutusi labuinane kalona mena mayau kaba peina siginauli gole koina imiyamiya. Pwatana mena inisensi, bwalaina namwanamwana koina sigabugabu. Yo tabe besiele biliutusine kalona mena waloyameli kana dedewaga sisuma gole koina imiyamiya. Na dedewagane kalona mena ginauline bwaite simiyamiya, gaeba kikiuna, Eloni ana sige yo tabe veku tabatabali labui. Gaebane siginauli gole koina yo mana sitauli kalona mena. Eloni ana sigene pwatana mena pwalawesi ibwasili. Tabe veku tabatabali labuine pwatali mena loina sanaulu sileleli. Siya meuloili simiyamiya dedewaga kalona mena.
5 Dedewagane pwatana mena anelose labui, siginaulili gole koina, siyatololi. Ginauline labuine Yaubada ana wasawasa kana kilakilala yakato iyakenayagili iya mekanakavao. Dedewaga kana kopwaiki esana sipei ‘pwanoli kana nuwatu-pwaiki kaba miyana.’ Na nige sowasowana ginauline taedeedede yoi kaiweli bwaite sauga.
6 Ginauline meuloili sikatububunagili kabo sowasowana topwaoli ali paisowa siyatubu. Kaliyate kaigeda kaigeda biliutusine bagubagunana bwaimwana esana sipei dedei yakasisi silusae koina na ali paisowa sipaipaisowai.
7 Yo topwaoli lalakinamo iboma biliutusi labuinane, esana sipei ‘dedei yakayakasisi-molosina,’ ilusalusae koina, bolime kaigeda kalona mena mekaigedamo ilusae. Yo nige sowasowana menimana ilusae. Tem yakayakan kwasinena ikalai sowasowana ilusae, ana lusaene koina iboma ana pwaoli ipaisowai ana pwanoli kaiwena. Kabo muli mena pwaoli yaboyoi ipaisowai tomo kaiweli, bwaite pwaoline tomo bolime kaigeda kalona mena ali pwanoli siginaulili kaiwena. Pwanoli tupwali Isileli siginaulili bolimene kalona mena nige sikakataili.
8 Mumugane sipaipaisowailine palaine kalona mena kaiwena Yaluyaluwa Tabuna iyanuwatuila bwaite besiele. Saugana palaine imiyamiya yanuwa yaulina mena kita nige sowasowala dedei yakayakasisi-molosina koina talusae, kaiwena Mosese ana loina ikausila. Nige kamwasa yabo imiyamiya na talau Yaubada salina mena, kamwasane naga isosoke.
9 Kabo palaine bwaine kilakilala kaba gite bwaite saugane kaiwena. Tomo siya loina beyabeyana simulimuliya yo pwaoli sipaipaisowailine yakayakan kolili, yo pwaoli tupwaliyao sipaisowai, paisowane bwaine nige sowasowana ikabiyakapwali yo ali pwanoli ideuli-gabaegili.
10 Kamwasa beyabeyana kana loina iwalo yakato kan tupwali sowasowali sikan yo waila tupwali sowasowali sinuma. Yo tabe tupwali loina simiyamiya gogo kali deudeuli kaiwena. Bwagana Yaubada loinane iwolena Isileli kolili nige sowasowali sikabiyakapwala yo ala pwanoli sideuli-gabaegili. Kaiwena Yaubada kamwasane ipei sauga kubwakubwanamo kaiwena kanasiga kamwasa waluwaluna ikalaiyama iya miyamiya yaina, kabo loina beyabeyanane imwawasi sinuwa-gabaen.

Yeisu kwasinena iyamala ala kamwasa waluwaluna

11-12 Na kabona kamwasa waluwaluna imayale, kaiwena Yeisu iya ala topwaoli lalakina yawasosi ilaomako yo ana paisowa namwanamwana ipaisowai. Yeisu ana paisowa nige besiele Libai ana bodao ali paisowa, nige iyayamaisala gouti yo bulumakau kwasineli koina na iyamaisala iboma kwasinena koina yo ilivasila. Walo yawasosi, paisowa bwaite paisowa namwanamwana kaiwena kita livasi miyamiya yaina talobai. Ilivasila kabo muli mena ilusae palai kaba elobelobe numena bulibuli mena mekaigedamo. Na palaine bwaine ginauli dudulaina yo palai beyabeyanane bwaine Isileli siyatolo inamwanamwa-gabaen. Kaiwena palaine dudulaina tomo nige sikakabi yo nige imiyamiya yanuwa yaulina mena, iyaele bulibuli mena.

13 Kamwasa beyabeyanane koina tem ginauli yabo tomo ikabiyabikili Yaubada manna mena, topwaoli lalakili yakayakan kwasinena sikalai sisiuli tomone pwatali mena, o nuwana bulumakau sinena kauna siyasulu kolili. Kamwasane koina topwaoli lalakili siwalo tomone kolili yakato siya sidudulai-yoiko.

14 Bwaine paisowa lalakina na iyamo Yeisu ana paisowa topwaoli lalakili ali paisowa ilalaki-gabaen. Yeisu ana paisowa koina katela ikabiyakapwali yo ikabiyakaiwela na tem mumuga naenaena, bwaimwa ala kaba losuwala yo ala kaba boita, tasikotanan. Kamwasane koina sowasowana Yaubada meyawasina koina tapaisowa. Kaiwena Yaluyaluwa Tabuna meyawasina Yeisu ikabiyakaiwe na iboma yona ipwaoliyan iboita kaiwela. Pwaoline bwaite ginauli dudulaina, nige wenoweno yabo koina.

15 Kabo siya Yaubada iyoganili siyamala ana tomoyao, Yeisu kamwasa waluwaluna iginauliyako kaiweli na tem siyaboda-kaigeda Yaubada koina. Bwaite kamwasa waluwaluna. Mosese ana loina koina, kamwasa beyabeyana, maisa imiyamiya pwanoli kaiwena. Na Yeisu maisane iyamaisa saugana iboma italamwan yo kwasinena ididi kelose mena. Iya ala tosabilau yo tabe kamwasane koina ana tomoyao miya miyamiya yaina silobai.

Yeisu kwasinena Yaubada ana kamwasa ikabiyakaiwe

16-17 Yeisu ana boita mulina mena Yaubada ana kamwasa waluwaluna uwena kanna talobai. Kaba gite bwaite yawalowen kabo nuwatune bwaite imayale kolila. Tem tomo yabo ikatai yakato kikiunamo iboita kani ana nuwatu iwalo-masalan natunao kolili ana bwatano yo ana gogo kaiweli yakato naga sikalaili siloinayagili. Na nige sowana sikalaili siloinayagili kanasiga tomone iboita. Sipei salai mena kabo muli mena ana edeedede kolili kani iyamala yawasosi yo ana bwatano yo ana gogo kani silau nimali mena siloinayagili. Na iyamo saugana tomone meyawasina ana walo-masala natunao kolili imiyamiya, nige ali gogo. Iboita kabo sauganane koina walone uwena kanna kani silobai.*

18 Kabo besiele tabe kamwasa bagubagunana nige iyayamala yawasosi kanasiga yakayakan iboita yo kwasinena koina kabo kamwasane iyamala yawasosi.

19-20 Mosese Yaubada ana loina meuloili iwalowegili Isileli kolili yo ikabi-yamayaleli. Imwawasi iwalo kolili iba, “Kwasinene bwaite Yaubada ana kamwasane ikabiyakaiwe, kamwasane iwalowen kolila yakato tamuliya.” Kabo muli mena bulumakau kwasinena ikalai yo iyebweli waila mekanakava. Imwawasi sipi wiyana, siliga dai balabalagiyana koina, ikalai yo isuma mayau lagalagana esana isopi koina kabo iyalakwa kwasinene koina yo isiuli loina kana buki liguna koina yo tabe tomo pwatali mena.

21 Yo Mosese besiele iginauli palai kaba elobelobe numena yo kaba paisowa meuloina kolili, kwasinene isiuli kolili.

22 Kaiwena loina beyabeyana iwalo yakato ginauli meuloina kani kwasine sisiuli kolili kabo sikabi-yakapwa Yaubada manna mena. Tem yakayakan nige sikokoyamate yo kwasine nige idididi, nige nuwatu-pwaiki imiyamiya.

---

* **9:16-17:** Bwaite besiele Yeisu kaiwena. Saugana iboita kabo Yaubada ana kamwasa waluwaluna uwena kanna talobai.

Yeisu pwaoli mekaigedamo ipaisowai

23 Pwaoli kana paisowa yawasosina iyaele bulibuli mena na Isileli pwaoli
sipaipaisowai yanuwa yaulina mena bwaite kaba gitemo. Saugana yakayakan
kwasinena sisiuli sowasowana ginauli meuloina ikabiyakapwali yanuwa yaulina
mena. Na iyamo bulibuli ana dedei koina yakayakan kwasinena nige sowasowana,
ilonamwayan tem kwasine yabo namwanamwasosina kabo yakayakan kwasinena.
24 Saugana Yeisu iboita yo kwasinena ididi kelose mena yo itoloyoi, kabo bulibuli
ana dedei yakayakasisi-molosina koina ilusae. Nige sowasowana dedei yakayakasisi-
molosina tomo siginauli nimali mena koina ilusae. Nigele. Kaiwena bwaine kaba
gitemo. Kabona Yeisu imiyamiya Yaubada manna mena iya kala tosagu yo ala toedeed-
ede.
25 Na Yudiya, ali topwaoli lalakili bolime kaigeda kaigeda dedei yakayakasisi-
molosina Nume Tabu kalona mena silusalusae. Yo saugana silusae nige sibomamo
kwasineli sikakalai. Nigele. Yakayakan kwasinena nimali mena sikalai silusae. Na
Yeisu iboma yona italamwan na mesabana Yaubada ala pwanoli inuwatu-pwaikili
kabo isae bulibuli mena. Wagitai. Topwaoli lalakili ali paisowa sipaipaisowaili bolime
kaigeda kaigeda kolili na Yeisu iya ana paisowa ipaisowai mekaigedamo.
26 Tem Yeisu topwaoli lalakili ali paisowa imuliya kani ana paisowa iboiboita bolime
kaigeda kaigeda iyatubu kaba yatubu koina yo ilaulau nige ana kaba mwawasi. Na
nigele, nige sowana ali paisowa imuliya. Ilonamwayan tem ilaoma iboita mekaigedamo
na mesabana ala pwanoli meuloili ikele-gabaegili sauga bwaite koina.
27 Takatai tomo meuloili kani siboita silau salai mena. Yo sauga ana kaba mwawasi
koina kani mekaigedamo sitolo Yaubada manna mena yatala kaiwena.
28 Besiele Yeisu, mekaigedamo ana pwaoli ipaisowai na mesabana tomo meuloili ali
pwanoli ikele-gabaegili. Kabo muli mena kani me ana lebo ipileyoima siya analiyao
sisanasanai kaiwena. Nige sowana ana pwaoli ipaisowai yoi.

10

Yeisu ana boita iya pwaoli yawasosi

1-2 Loinane tomo Yudiya simulimuliya pwaoli kaiwena nige yawasosina, iya maka-
makayau kaba gitemo ginauli namwanamwali naga siyawatagili Yeisu ana paisowa
koina. Na wagitai. Topwaoli yakayakan ibaibaiwa siunuunuili yo pwaoli bolime
kaigeda kaigeda sipaipaisowaili yakato tomo, siya nuwanuwali Yaubada sipwalou
koina, siyadudulaili yawasosi Yaubada manna mena. Na iyamo nige sowasowali
kaiwena nuwatu-pwaiki yawasosi nige imiyamiya kamwasane koina. Nigele. Tem
namwanamwa imiyamiya kamwasane koina yo ali pwanoli ideuli-gabaegili kabo kali
lotonan sidudulai kabo pwaoli paisowana imwawasi.
3 Na nigele, nige nuwatu-pwaiki yawasosi silolobai. Kaiwena bolime kaigeda
kaigeda kaliyatenane koina yakayakan siunuunuili na sipwaoliyagili. Saugana tomo
yakayakanne sigitaili ali pwanoli nuwali mena isaesae.
4 Kaiwena nige sowasowana bulumakau yo gouti kwasineli koina tomo ali pwanoli
ideuli-gabaegili.
5 Bwaite kaiwena Yeisu kikiunamo ilobima yanuwa yaulina mena kabo iwalo
Yaubada koina iba, “Nige nuwanuwam tomo ali pwaoli yakayakan koina. Bwaite
kaiwena yaboma yogu ukatububunan na iyamala am pwaoli namwanamwasosina.
6 Topwaoli sauga meuloina yakayakan pwaoli sigabugabuli na tem tomo ali pwanoli
ideuli-gabaegili. Na mumugane kusikotanan, yom ikwatakwata.
7 Kabo yawaloba, ‘Ugitai, yau elete. Am nuwatu kani yamuliya. Kaiwena loina bukina
koina kaiwegu sileleyako.’ ”

8 Na baguna Yeisu iwalo bwaite besiele iba, “Nige nuwanuwam tomo sipwaoli
yakayakan koina. Mumugane kusikotanan, yom ikwatakwata.” Walo yawasosi, Isileli
sipaipaisowai kaiwena Mosese ana loina simulimuliya. Na wagitai. Yeisu iwawalo
yakato mumugane Yaubada isikotanan yo yona ikwatakwata-yani.
9 Kabo iwaloba, ‘Yau elete. Am nuwatu kani yamuliya.’ Yeisu ana walo bwaitete
iyakenayagila yakato kamwasane beyabeyana Yaubada igabaenako na waluwaluna
koina iyamiyalaei.
10 Kaiwena Yeisu Keliso Yaubada ana nuwatu imuliya yo ibomayoi yona italamwan
iboita mekaigedamo na mesabana ala pwanoli ideuli-gabaegili. Bwaine ana pwaoli
paisowanane kaiwena ikalailama Yaubada koina taemala ana tomoyao tabutabuli.
11 Topwaoli meuloili ali pwaoli paisowana kaliyate kaigeda kaigeda sipaipaisowai,
bwaite paisowane nige sowasowana pwanoli ideuli-gabaen.
12 Na topwaoli bwaite Yeisu mekaigedamo ana pwaoli ipaisowai na mesabana tomo
ali pwanoli ideuli-gabaegili. Kabo muli mena isae bulibuli yo imiyasio Yaubada
ulaulana mena. Kaiwena pwaoli paisowana iyemwawasi. Kabo pwaoline ana kaiwe
imiyayai, nige ana kaba mwawasi.
13 Mwa sauga bwaite Yeisu iyaele imiyamiya bulibuli mena yo me ana kalakisiye
isanasana na Yaubada kana tokalomagigiliwo ikaiwe-gabaegili yo ipeili siyamala
kaekaena ana kaba peina.
14 Kaiwena Yeisu ana pwaoli mekaigedamo ipaisowai na tomeliwo iyadudulaili
Yaubada manna mena na tem nuwatu-pwaiki yawasosi miyamiya yaina silobai. Na
tomeliwone Yeisu sauga meuloina ikatukatububu-nagili na mesabana siyamala ana
tomoyao tabutabuli.
15 Yaluyaluwa Tabuna tabe walone bwaite ikabiyakaiwe saugana iwalo-masalan Buki
Tabu mena bwaite besiele. Iwaloba,
16 “Kamwasa waluwalunane kani yapei bwaite besiele. Kani yagu loina yapei
kulukululi mena ali kaba nuwanuwatu. Tabe kani yaleleli kateli mena.”
17 Kabo ana walo ietulan iba, “Tabe kani ali yauyaule yanuwatu-pwaiki yo ali pwanoli
yanuwa-gabaegili.”
18 Kabo wagitai. Tem Yaubada ala pwanoli inuwa-gabaegiliko, tawae kaiwena pwaoli
taginauliyoi? Nige yaina imiyamiya.

Tatonan kaiwe talau Yaubada salina mena

19-20 Tauna kona kaleko tabatabana itaketake dedei yakayakasisi-molosina Nume
Tabu koina. Yeisu iboita kelose mena kabo kalekone itaigali. Sauganane koina Yeisu
kamwasa waluwaluna isoke na tem miya miyamiya yaina talobai. Kaukavao, Yeisu
kwasinena ala pwanoli meuloili ideuli-gabaegili. Ana paisowa kaiwena nige sowa-
sowana tanuwa-labulabui yo tamatausi, na sowasowana talodudulai talusae Yaubada
ana dedei yakayakasisi-molosina koina.
21 Yo bwaine koina Yeisu imiyamiya. Ala topwaoli lalakina iya yo Yaubada ana
tomoyao yo ana gogo meuloili igitegite-kalatagili,
22 tabe katela ideuliliko kwasinena mena yo yola ideuliliko waila neganegana koina.
Koinaele talau Yaubada salina mena me ala katepatu yo me ala talam yo me ala meli
yawasosi. Nige sowasowana ala pwanoli kaiweli tanuwanuwatu.
23 Walo yawasosi Yaubada ginauli meuloili iwaloyamelili kani ipaisowaili. Tauna
kona tayawasa besiele taba, “Naga Yaubada ginauline kani ipaisowai na isaguila.”
Tabu tanunuwa-labulabui kaiwena Yaubada iya tokalakisiye. Ala nuwatu yakato kani
ipaisowai mwa nuwatune takabi-kalatan.
24 Tanuwatuili kamwasa namwanamwali kolili na tabomayoi takabi-yakaiwela na
taemulomulolo-wagila yo paisowa namwanamwali tapaisowaili.

25 Yo ala miyagogo tapwalolo kaiwena, tabu tanunuwa-gabaen. Wagitai. Kaliyate
yatayatala ilalaoma kabo ilonamwayagila tem sauga meuloina taelobelobe na takabi-
yakaiwela. Bwaite yawalowalo kaiwena ami tomo tupwaliyao nige ekalesiya logogo
koina silaolaoma.

Ala meli takabi-kalatan yo takalakisiye. Kaiwena tem Yeisu tasikotanan nige kamwasa yaboyoi imiyamiya.

26 Tem ginauli dudulaina kana katai, bwaimwa wasana namwanamwana, talobai yo
muli mena tabeku na tasamasamalului mumugana naenaena koina, tagite-kalatagila
tabomayoi. Kaiwena nige pwaoli yaboyoi imiyamiya na tem ala pwanoli ideuli-
gabaegili.
27 Siya mumugana naenaena siginaginauli siya besiele toyauyaule, esali kani
simwawasi. Kani tawae sipaisowai? Nigele. Bwaite kaiwena matausi lalakina silobai
na sisanasanai mowoi loina kaikaiwena Yaubada kani iwolena kolili. Bwaite loinane
mayau wedowedolina. Koina Yaubada kana tokalomagigiliwo kani igabuli.
28 Kwanuwatui Mosese ana loina kaiwena. Ana loina ikaiwe. Tem tomo labui o
nuwana yaiyona sigitai tomo yabo loinane ilikwai yo siwalo-masalan ana yatala koina
kani sikoyamate iboita. Nige sowana kateli ikamkamnayan.
29 Wagitai. Tem siginauli besiele Mosese ana loina koina na gubesi tem yaiya
Yaubada Natuna koina ikawasewa? Kani loina kaikaiwe-molosina ilobai. Kaiwena
saugana tomone Yeisu ikawasewayan kana koleya besiele tomone Yeisu kwasinena
tabe ikawa-ginauli bwagabwaga-yani. Takatai kwasinenane ididi na mesabana
Yaubada ana kamwasa ikabiyakaiwe na tem tomone iyamala Yaubada ana boda yabo.
Yo tabe tomone ana kawasewa koina Yaluyaluwa Tabuna esana ikawa-naenae-yani.
Yaluyaluwane sauga meuloina Yaubada ana mulolo lalakina iyeyama kolila.
30 Yayanuwapeimiu Yaubada ana walo kaiwena, iba, “Mumugana naenaena kani
yayamaisa.” Yo iwaloyoi besiele bwaite, “Yaubada ana tomoyao mumugali kani iloyaili
yo iyatalayagili.”
31 Kabo sowasowana Yaubada meyawasina tamatausan, kaiwena ana loina ikaiwe.
Nige sowasowana tayabubu-gabaen.
32 Kwanuwatu-kalatan ami sauga nuwabui saugana Yaubada nuwamiu ibuiliko
yo wasa namwanamwana mayalena iyatakiki-lagimiu. Kabo Yeisu esana mena
kamkamna kwalobai na iyamo kwatolo kaiwe ami meli koina.
33 Sauga tupwana siyatolomiu boda manli mena yo sisinalimiu yo siyakamkam-
namiu, na kwatolo kaiwe. Tabe sauga tupwana siginauli besiele ami eliyamwao kolili.
Kabo me ami katekamkamna kaiweli kwasaguili.
34 Tabe besiele tauna kona ami eliyamwao sikabi-kalatagili yo sipeili nume pan mena
kabo wakate-kamkamna-yagili mwa kwalau kwasaguili. Yo saugana tomo silaoma ami
gogo sikwayaili nige me ami nuwapolowe. Kaiwena wakatai ginauli namwanamwa-
sosina miyamiya yaina imiyamiya kolimiu kabo ginauline sikakalailine.
35 Kabo tabu ami katepatune wagagabaen. Kaiwena naga maisamiu lalakina wakalai
sauga muli mena.
36 Kwatolo kaiwe yo wakalakisiye na mesabana Yaubada ana nuwatu kwamuliya
kabo ana waloyameli kanna kwalobai.
37 Wagitai. Yaubada ana walo bwaite besiele, “Iya kani ilalaomane kikiunamo
iyawatagilima, kani nige iyoyoviya.
38 Yagu tomo dudulaimiu kani miya miyamiya yaina kwalobai ami meli kaiwena. Na
tem yabo kolimiu imatausi lalakina boita kaiwena na ana meli isikotanan yo ipileyoi
mumugana beyabeyana koina kani nige yayayaliyaya koina.”
39 Na iyamo kita nige besiele siya tomatausine ali meli sisikotanan mwa silokwalalele.
Na kita ala meli takabi-kalatan na mesabana tamiyayai.

11

Tawae tagitai saugana tomo Yaubada simeliyan

1 Meli mumugana bwaite besiele. Ginauli namwanamwali Yaubada kani iyelima
kolila nige sowasowana tanuwa-labulabui kaiweli. Yo ginauli nige tagigitai manla
mena, iya ala meline nuwala ikabiyakaiwe na takawa-yawasosiyan yakato ginauline
iyaele imiyamiya.
2-3 Tem me ala meli sowasowana tawalo yakato Yaubada iwalomo na bulibuli yo
yanuwa yaulina yo ginauli meuloina siyawatagili. Mwa tawae bwaite sauga tagitaili
yanuwa yaulina mena Yaubada nige tawae yabo ikakalai koina iyeyebweli yo ipa-
paisowaili. Tomeli siya simiyamiya sauga beyabeyana koina ali meli ikaiwe kaiwena
simelimo na nige sinunuwa-labulabui. Yo bwaite kaiwena Yaubada iyaliyaya kolili.

Eibeli, Inoke yo Nowa ali meli

4 Baguna, Eibeli Yaubada imeliyan, yo bwaite kaiwena pwaoli namwanamwana
ipaisowai yo kanakava Keni ana pwaoli inamwanamwa-gabaen. Mwa Eibeli ana meli
kaiwena Yaubada iyaliyaya koina yo esana ikeleisin iya tomo namwanamwana yo
ana pwaoli ikawa-namwanamwa-yani. Walo yawasosi Eibeli iboitako, na ana meli
edeededena iyaelemo ikabikabi-yakaiwela.
5 Inoke tabe Yaubada imeliyan. Mwa nige iboboita. Yaubada ikalai iseyan
meyawasina. Kaiwena Yaubada ana walo bwaite besiele, “Tomone nige sigigitaiyoi
kaiwena Yaubada ikalai yo iseyan.” Saugana Yaubada naga ikalai iseseyan Yaubada
Inoke esana ikeleisin yo iyaliyaya kaiwena.
6 Tem Yaubada nige tamemeli koina, nige sowasowana iyaliyaya mumugala kaiweli.
Na tem takatai Yaubada imiyamiya yo yakato ginauli namwanamwali iyeliyelima ana
tomoyao kolila yo sauga meuloina taloyaloyai, sowasowana talau salina mena.
7 Tanuwatui Nowa kaiwena. Saugana Yaubada Nowa iyanuwapei tawae kani
iyawatagili, Yaubada kainana imeliyan. Walo yawasosi sauga bagubagunana koina
tomo nige sigigitai ginauli bwaite besiele. Na Nowa Yaubada iyakasisiyan. Bwaite
kaiwena Yaubada kainana imuliya yo waga lalakina ikabi. Mwa koina iya yo ana
susuyao ileboili saugana doga yo yalubwasi lalakina iyawatagili yanuwa yaulina mena.
Nowa ana meline koina imayale yakato tomo simiyamiya mumugana naenaena koina.
Kabo sowasowana tawaloba, “Iya todudulai yo kana namwanamwa ilobai Yaubada
koina ana meli kaiwena.”

Abelamo ana meli

8 Abelamo tabe Yaubada imeliyan. Yaubada iwalo Abelamo koina, “Am yanuwa kulo-
gabaen na kulau yanuwane koina naga yayakenayagiwo bwaine koina kumiyamiya.
Yawaloyameli koliwo yakato bwatanone kani yaeyawa.” Kabo Abelamo Yaubada
kainana imuliya yo ilau. Walo yawasosi, sauganane koina Abelamo nige ikakatai
toisabo dedei koina bwatanone imiyamiya.
9 Na iyamo ana nuwatu ikaiwe yakato Yaubada bwatanone kani iwolena, ana waloy-
ameli imeliyan. Bwaite kaiwena Abelamo itolo yo ilau yanuwane koina imiya-taumana.
Nige inunume-kabi na palai ikabi na kalona mena imiyamiya. Toweya koina ilau na
tem ikaiyawasi ana palaine ikabiyoi. Natuna Aisake yo tubuna Yakobo tabe siginauli
besiele. Bwagana esali simiyamiya waloyameline koina na iyamo waloyameline kanna
kana namwanamwa nige silolotonan kabo sauga meuloina simiyamiya palaine kalona
mena.
10 Kabo Abelamo ikwasakwasa na ilaulau. Kaiwena sauga meuloina inuwanuwatui
yanuwa yawasosi Yaubada kani isepa na ikatububunan. Yanuwane kani ikaiwe yo
imiyayai.
11 Abelamo Yaubada imeliyan, yo bwaite kaiwena Yaubada ikabiyakaiwe mwa
mekanakava wainena natuli sikabiyan. Walo yawasosi, Abelamo iya tautaubala molosi

yo wainena Sela nige sowasowana ikabi kaiwena iya imiyayai. Na kaiwena Abelamo imeli yakato Yaubada ana waloyameli kani iginauli, waloyameline kanna, natuna Aisake, sikabiyan.

12 Abelamo nige ana kaiwe ipapagan. Na iyamo tomo bwaite kaigedamo koina boda lalakina siyawatagili. Abelamo tubunao sibaibaiwasosi, nige sowasowana tayasilili yo kali baibaiwa besiele utu bulibuli mena yo besiele dekawa kali baibaiwa.

13 Abelamo, Aisake yo Yakobo ali meli iloiloina-yagili kanasiga siboita. Ginauline Yaubada iwaloyameli kolili nige silolobai na nuwali menamo imiyamiya kaiwena naga iyayawatagili. Bwagana nige sigigitai na me ali kalakisiye yo me ali nuwa-daumwali sisanasanai mowoi. Yo sauga meuloina siwalo dudulai siba, “Bwatano bwaite nige naga ama bwatano kaiwena kai taumanaomo yo tokwasakwasao.”

14 Walo yawasosi, siya siedeedede besiele siloyaloyai ali kaba miya kaiwena na simiya namwanamwa koina.

15 Na tem ali kaba miya beyabeyana sauga meuloina sinuwanuwatui sowasowana kani sipileyoi koina.

16 Na nigele. Nuwanuwali lalakina yanuwa namwanamwasosina iyaele bulibuli mena kabo ali yanuwa beyabeyana. Bwaite kaiwena Yaubada nige me ana mwalimwaline kaiweli, iyaliyaya tem tomo siwaloba, “Yaubada siya tomeline bwaimwa ali Yaubada.” Kaiwena yanuwane sinuwanuwatui yo sisanasanaine iyaele ikatububunanako.

17-18 Saugana Yaubada Abelamo itonan me ana obiga Abelamo natuna Aisake ikalai ilawan yakato ipwaoliyan Yaubada koina. Yawasosi baguna Yaubada iwaloyameli koina, iba, “Ginauline yawaloyameli koliwo am susuyao waluwaluli silalaoma Aisake koina kani sikalai.” Wagitai. Aisake iya ibomamo, nige miyalaena. Na iyamo Abelamo Yaubada ana walo imeliyan. Bwaite kaiwena natuna ikalai yakato iunuyamate na ipwaoliyan.

19 Kaiwena ikawa-yawasosi yakato Yaubada sowasowana toboita ikele-yatoloyoili. Yo tawae iyawatagili Aisake koina, kana koleya besiele iboita na Yaubada ikeleyatoloyoi yo iwolena Abelamo koina.

Aisake, Yakobo yo Yosepa ali meli

20 Aisake Yaubada imeliyani, yo bwaite kaiwena natunao Yakobo te Isowa iwalo-mulololi yo iyanuwapeili tawae naga kani iyawatagili kolili.

21 Yakobo tabe Yaubada imeliyani, mwa saugana ilaoma itautaubala yo kikiunamo iboita, Yakobo Yosepa natunao labui iwalo-mulolo-bagunayagili. Isabalololau ana sige koina yo gayagayana ipei kabo ikawanoi Yaubada koina.

22 Kaiwena Yosepa Yaubada koina imeli mwa saugana ana boita ikelakela-kubwai iedeedede-bagunayan tomo Isileli ali yawatagili Itipita koina. Yo iyanuwapeili yakato saugana Itipita tem silogabaen sinuwatu-kalatani tuwatuwana sikalai yo silawani sipului Kenani koina.

Mosese ana meli

23 Mosese sinana yo tamana Yaubada simeliyani, yo bwaite kaiwena saugana Mosese sikabi, kin ana loina nige simamatausani kabo siwadam imiyamiya ali nume mena waikena yaiyona. Kaiwena sigitai kana koleya inamwanamwasosi melumeluwo tupwaliyao kolili.

24-26 Saugana Mosese ilalaki imiyamiya Itipita ali kin ana nume koina. Na iyamo ilogabaen kaiwena nige nuwanuwana iyamala tobaguna lalakina. Tem imiyamiya numene koina nuwana naga Itipita ali wasawasa yo ali gogo namwanamwali igitekalatagili. Nigele. Yaubada imeliyan yo inuwanuwatui bwaite besiele, “Tem Mesaiya ana tomoyao yasaguili inamwanamwa. Bwagana Itipita kani sikawa-naenae-yagau yo yamwalimwaline yo Isileli ali kamkamna kani yalotonan mekaukavao, na iyamo

yakatai naga Yaubada kani maisa namwanamwana iyeyama yo maisane Itipita ali wasawasa inamwanamwa-gabaen. Tabe nige nuwanuwagu Itipita mumugali naenaena yamuliya kaiwena yauyaule kana yaliyaya ikubwa." Inuwanuwatu besiele. Mwa koina Mosese nige nuwanuwana tomo siwaloba, "Wagitai, Mosese Itipita ali kin natunane sinena iya natuna."

27-28 Mosese Yaubada ana walo imeliyan yo bwaite kaiwena iwalo Isileli mwalelikwa kekanna siginauli yo sipi kwasinena sisau ali nume gamwaliyao kolili. Kabo tounuyamate kana anelose Itipita natuliyao tobagubaguna meuloili iunuili na Isileli natuliyao nigele. Ana meli koina Mosese nige imamatausi kin ana munamunai kaiwena kabo Isileli ibagunayagili Itipita silogabaeni. Kita nige sowana Yaubada tagitai. Mosese iginauli besiele kaiwena Yaubada makamakayauna iyaele ana nuwatu mena yo manna mena mwa ikalakisiye na ilaulau.

29 Isileli toyawatagili bodane tabe Yaubada simeliyan, yo bwaite kaiwena kalita balabalagiyana silopanaisi bwatano leleyanna koina. Na Itipita, siya Yaubada nige simemeliyan, sitonan siyamuli-kusulili kabo kalita ilau ipatuyoi yo meuloili sigalomwasi siboita.

30 Yosuwa yo tomo Isileli Yaubada simeliyan. Bwaite kaiwena kaliyate sikisi kolili mekaigeda Yeliko sitakikilani. Kaliyate sebenna koina Yeliko silotakikilani me seben kabo Yaubada Yeliko kana gana ikogwaligwali yo isalulu.

31 Leyabi, iya sine ganaganawalina imiyamiya Yeliko. Iya tabe Yaubada imeliyan. Saugana Yosuwa toyagalolo iyawasali Yeliko siyagaloloi Leyabi toyagalolone iyoganli yo ikawa-eliyamwagili. Kabo saugana Isileli Yeliko sisibayanae Leyabi me ana susuwo nige siboboita. Na siya Yeliko tomiya Yaubada sisikotanan meuloili siboita.

Tomeli tupwaliyao Yaubada ileboili kali polowe kolili

32 Kaba gite besiele sibaibaiwa. Nige solasola koliyau yakato yaedeedede Gidion, Balaki, Samison, Diyapeta, Deibida, Samuela yo tabe palopitao siya beyabeyana Yaubada ana walo siwalo-masalan.

33 Siya Yaubada simeliyan kabo ikabiyakaiweli. Tupwali silau na sikaleya kin kolili yo ali kaba loina sikalaili. Tupwali me ali loina dudulaina silau yo tomo ali pwanoli siyadudulaili. Tupwali Yaubada ana sagu silobai kaiwena iwaloyameli kolili yakato isaguili. Yo tomeli tupwaliyao Yaubada isaguili yo laiyoni nige sowasowali sikanli.

34 Tupwali sigabaegili mayau wedowedolina kalapulupululuna koina na mayaune nige isisibayanaeli. Yo tomeli tupwaliyao tomo nuwanuwali siunuili kelepa mena na nige sowasowali kaiwena Yaubada isaguili siyabubu. Tupwali nige ali kaiwe, na Yaubada ikabiyakaiweli kabo ali bodao sibagunayagili kaleya koina yo kali tokalomagigiliwo sikaiwe-gabaegili yo sitawoili.

35 Yo sinesineo tupwaliyao natuliyao siboita na Yaubada ikele-yatoloyoili. Na iyamo tupwaliyao tabe, siya kali tokalomagigili siyakamkamnali, siboita kaiwena nige nuwanuwali ali Yaubada sisinali, ali nuwatu yakato tem sitolo kaiwe Yaubada kani ikele-yatoloyoili na miya miyamiya yaina silobai.

36-38 Yo tabe tupwali kamkamna lalakina silobai, kaba gite bwaite besiele. Tomeli tupwaliyao kawa-naenae silobai, yo nuwana sisapili maina kolokololona koina, nuwana sipanli seni mena yo sipeili deli mena, nuwana siunuili veku mena o kelepa mena sikoili, nuwana yoli sisowa-utusili sowa koina yo siboita. Tupwali sibubutuma kaiwena toloinao siyakamkamnali, nige kali kaleko na sipi o nuwana gouti kwapina silikwalikwali. Sauga tupwana loina kolokololona siyabubu-gabaen yo simiya ule bwagabwaga mena o nuwana koya yo duluwa yo gula kolili sikobwau kaiwena nige ali kaba miya. Siya todudulai yo yanuwa yaulina kana tomiya sinamwanamwa-gabaegili.

39 Tomeli bwaite yawalowalo kaiweli, siya tomeli yawasosi. Bwaite kaiwena Yaubada
esali ikeleisinagili. Na iyamo ginauli namwanamwana Yaubada iwaloyameli besiele
Mesaiya, nige sigigitai.
40 Kaiwena sauga bagubagunana koina Yaubada iloina yakato kani paisowa uloina
iginauli na mesabana paisowane igiginauline koina tomeline mekalakavao ileboila na
miya miyamiya yaina talobai.

12

Yeisu kamwasa iyakenayagila na takalakisiye ala meli takabikalatan

1 Walo yawasosi, tem Buki Tabu beyabeyana tayasili takatai tomeli namwanamwali
sibaibaiwa beyabeyana siboitako yo simiyamiya bulibuli mena. Sowasowana
tanuwanuwatui yakato tomeline siya simiya-takikilagila sigitagitaila yo sikabikabi-
yakaiwela na ala meli takabi-kalatan. Na gubesi kita, kani kaba gitene tagitaili na tag-
inauli besiele? Kabona besiele tasagesagena sagena kawalakwa mamalawena koina.
Kabo tem ginauli yabo ala sagena isibayanae tagabaen. Tabe tem kaba woya yabo itabe-
kalatagila yakato ala miyamiya dudulaina isibayanae tagabaen. Sowasowana tasagena
dudulaimo Yaubada kamwasane ipepeine manla mena koina, na tasagesagena me ala
kalakisiye kanasiga talau ana kaba mwawasi koina.
2 Na tabu tatagetagelakeile. Na manlamo ilaulau Yeisu koina na tasagesagena
kaiwena iya ibagunako me ana meli yo meli mumugana iyakenayagilako. Wagitai.
Bwagana iya siyamwalimwaline, na iyamo me ana kalakisiye polowe ikalai kabo iboita
kelose mena. Na bwaine mwalimwalinene nige inunuwatui yakato ginauli lalakina.
Inuwatui mwalimwalinene ginauli bwagabwaga yo itolo kaiwe, kaiwena ikatai kani
muli mena iyaliyaya. Yo kabona iya bulibuli mena yo imiyasio Yaubada Tomiyasaesosi
ulaulana mena.
3 Iya, sauga meuloina tomo naenaeli sikalomagigilan yo sisikotanan yo ana walo
sikawa-naenae-yani, na iyamo itolo kaiwe. Kabo kwanuwanuwatui yo kwamuliya.
Nige inanamwanamwa tem kwanuwa-tomatoma na ami nuwatu sibelu. Tem besiele
kani ami meli kwalogabaen.
4 Walo yawasosi polowe kwalobalobai kaiwena tomo siyakamkamnamiu. Na iyamo
nige yabo kolimiu iboboita.
5 Gubesi, Yaubada ana kabiyakaiwe ana tomoyao kolili kwanuwatu-kalatan? Kai-
wena ikawa-natu-wagimiu bwaite besiele iba, “Natuguwao, tem Yaubada ginauli yabo
iginauli kolimiu na tem iyadudulaimiu, kwabomayoi wakilalamiu yakato kwalopwano
mwa kwanuwanuwatu dudulai kaiwena. Yo tem iyokoi-yagimiu tabu kwanunuwa-
tomatoma,
6 kaiwena Yaubada siya imuloloili iyadudulaili sauga meuloina. Yo siya meuloili
ikawa-natu-wagili isapili yo iyadudulaili.”

*Yaubada italam tem ana tomoyao polowe silobai na mesabana iyadudulaili yo iyake-
nayagili*

7-8 Kabo tem polowe yabo kwalobai kwayaliyaya, kwatolo kaiwe yo wakalakisiye.
Kaiwena polowene Yaubada iginauli na mesabana iyadudulaimiu koina. Kamkamnane
iyakenayagimiu kaiwena komiu natunao. Melumelu meuloili, tamaliyao siyadudulaili.
Na Yaubada mumugana besiele. Nuwanuwana natunao meuloili polowe silobai na
mesabana iyadudulaili yo iyakenayagili. Tem nige iyayadudulaiwo kowa nige natuna
yo kowa besiele tamabudabuda.
9 Yo ginauli yaboyoi. Ilonamwayagila tem tanuwanuwatu tamalao mumugali kai-
wela. Ala sauga melumelu koina tamalao sisapila na mesabana mumugala siyadudulai.
Nige sowana tamunamunai kolili kaiwena tayakasisi-yagili. Na Tamala bulibuli mena

tamalao yanuwa yaulina mena inamwanamwa-gabaegili. Koinaele, tem iyadudulaila, tanuwalobi na tatalamwagila koina. Kabo tamiya-namwanamwa ilau nige kanasiga.
10 Tamalao siya simiyamiya yanuwa yaulina mena siyadudulaila sauga kubwakubwana kaiwena yo siginauli besiele siboma ali nuwatu mena. Na Tamala bulibuli mena mumugana bwaite besiele. Sauga meuloina iyadudulaila na mesabana isaguila kaiwena nuwanuwana taemala tomo yakayakasisina besiele iya Yaubada yakayakasisina.
11 Bwaite sauga kamkamnane kana lotonan ipolowe, na naga kamkamnane uwena kani iyawatagili. Tem sauga mamalawena kaiwena kamkamna kana lotonan tamanasam naga kani mumugana dudulaina imiyamiya katela mena yo nuwadaumwali talobai.
12 Yakatai tupwamiyao besiele tosagena sisagesagena kawalakwa kamwasa mamalawena koina yo kamnamiu sinae, nimamiu yo kaekaemiu sisawosawowoli. Na yawalo kolimiu, wakalakisiye,
13 manimiyao sidudulai silau kamwasane koina na kwasagena. Mesabana siya ali meli nige ikakaiwe kani simuliya kolimiu yo ami katepatu mena kani ikabiyakaiweli. Wagite-kalatagimiu kisi ami lokeikeile koina kwabeku yo kami toegelugeluwo kwayabekuli na silosuwala.

Tagite-kalatagila kisi Yaubada tasikotanan na Isowa mumugana tamuliya

14 Sauga meuloina kwatonan na tomo meuloili kwalabinili na tem kwamiyadaumwali. Yo kwatonan tem mumugamiu sidudulai yo me ami yakasisi kwamiya, kaiwena tem tomo yabo nige ana yakasisi nige sowana Yaubada igitai.
15-16 Kabo wagite-kalatagimiu kisi yabo kolimiu Yaubada ana mulolo lalakina ilosapuli. Tem yabo kolimiu ibeku yo nuwatu naenaena katena ikalapowon kani tomo meuloili ali meli isibayanae yo silosuwala Yaubada manna mena, besiele samasamali kan kinna sipanyamateli tano mena. Kisi yabo kolimiu yauyaule mumugana ipaisowai. Kaba gite Isowa kaiwena nige me ana yakasisi. Iya tobagubaguna yakato iyamala tamana Aisake miyalaena na iyamo ana yamiyalae tamana kaiwena mwayamwayau iyauyan, nige kaiwena inunuwatu. Iguliyam nuwanuwanamo tem kan kikiuna ikan. Mwa yamiyalae kana nuwatu meuloina igabaen.
17 Wakatai yakato naga ilau tamana Aisake koina na tem kana walo-mulolo ikalai, ikawanoiyan koina na iyamo isikote. Bwagana Isowa me ana valam nige sowasowana tamana ana nuwatu ibui. Nige me ana yakasisi yakato tamana iyamiyalae, igabaen ginauli kikiuna kaiwena. Tabu komiu besiele.

Mosese ana loina ikololo na Yaubada ana kamwasa waluwaluna inamwanamwasosi

18-20 Bwaite sauga komiu ami meli kali lotonan nige besiele Isileli toyawatagili kali lotonan baguna saugana silaoma koya Sainai koina. Kaiwena nige kwalalaoma koya Sainai salina mena na tem wagitai manimiu mena na ginauline wakabitonagili. Saugana Isileli toyawatagili silaoma koya Sainai kali lotonan bwaite besiele. Yawasosi sigitai mayau wedowedolina kalapulupululuna koyane koina, yo tabe yaloyaloi dubadubana koyane ikausi kana koleya besiele iboniyai, yo ipigabu yo yaumai ilotalu. Yo tutu daguguna lalakina besiele bwagigi sibenalan. Kabo muli mena kaina yabo iwaloba, “Tem tomo o nuwana yakayakan koyane bwaite ikabitonan kani siunuyamate veku mena.” Saugana kainane sibenalan mankaluwa isaeili simatausi lalakina kabo me ali kaiwe sikawanoi Mosese koina siba, “Mosese, kuwalo Yaubada tabu iedeededeyoi kolila, ana loina ipolowesosi.”
21 Yo tawae sigitai iyawatagili kolili, Mosese tabe besiele imatausi lalakina kabo iba, “Yagu matausi kaiwena yogu itabubu lalakina.”
22 Na komiu, kwalaulau kamwasa uloina koina. Kaiwena koya Saiyoni, bwaimwa Yelusalema bulibuli mena, kwalaoma salina mena bwaite Yaubada meyawasina ana

kaba miya. Kwalaomako yanuwane koina anelose baibaiwali simiyagogo na Yaubada sitobatobalan.
23 Yo kwalaomako Yaubada natunao ali miyagogo koina, kwalusaeko Yaubada natunao tobagubagunao ali bodao kolili. Siya simiyagogoko bulibuli mena esali sileleyako Yaubada ana buki mena. Kwalaomako iya koina, nige me ami matausi, naga tomo meuloili iyatalayagili yo iyamaisali mumugali kaiwena. Iya ala Yaubada. Kabo sauga bwaite kwalaoma mekamikavao siya todudulai siboitako yo simiyamiya bulibuli mena, bodane Yeisu ikabi-yakapwaliko Yaubada manna mena.
24 Yo tabe kwalaomako Yeisu koina. Iya ala tosabilau itotolo Yaubada salina mena kaiwela. Yo kwalaoma kamwasane koina mekalakava Yaubada taelobelobe na tayaboda kaigeda, kamwasane bwaimwana Yeisu kwasinena ipaisowai. Koinaele Yeisu kwasinena Eibeli kwasinena inamwanamwa-gabaen. Kaiwena Eibeli kwasinena iyogayoga yamaisa (gumyai) kaiwena, na Yeisu kwasinena iedeedede kolila Yaubada ana mulolo lalakina yo ana katekamkamna kaiweli.
25 Kwabenali. Yeisu iboma iedeedede kolimiu, tabu kwasisikotanan. Yagu walone yainane kana nuwa-mayale bwaite besiele. Mosese iya tomo yanuwa yaulina baguna Yaubada ana walo iwalowen boda Isileli kolili, na iyamo bodane walone sisikotanan. Mwa Yaubada imunamunai kolili yo nige inunuwatu-pwaikili, nige ali kaba kobwau silolobai, siboita ule mena. Na kabona Yeisu iya bulibuli mena iedeedede kolila. Tem tamiya-dagedagelayan, gubesi, ala kaba kobwau imiyamiya? Nigele, nige sowana tayabubu-gabaen. Tem tatonan yakato Yeisu tayabubu-gabaen kala maisa ipolowesosi kabo siya toyawatagili kali maisa.
26 Baguna Yaubada kainana ilaoma yo koya Sainai bwatanona inukui. Na kabona iwaloyameli bwaite besiele iba, “Naga bwatano kani yanukuiyoi mekaigeda. Na nige yanuwa yaulinamo, bulibuli tabe.”
27 Buki Tabu beyabeyana ana walo bwaite iyakenayagila yakato tawae iyamayaleli tem nige sikakaiwe, kani inukuili kabo sitatagwaligwali simwawasi. Yo ginauli tawae ikaiwe kani imiyamiya ana kaba miya koina.
28-29 Koinaele Yaubada ana kaba loina imiyamiya, nige sowana itatagwaligwali. Yo kita, tamiyamiya ana kaba loina koina yo esala sileleyako Yaubada ana buki koina yakato talalau ana yanuwa mena, tayaliyaya yo Yaubada esana tatobalan. Mosese yo ana bodao sigitai Yaubada ana yatala besiele mayau wedowedolina kalapulupululuna, kaiwena iya ala Yaubada yakayakasisina. Sowasowana ginauli meuloina igabuwolili, kabo tamatausan yo tayakasisiyan, kisi Isileli toyawatagili kali maisa talobai. Tapaipaisowa koina besiele ana nuwatu.

13

Gubesi ala paisowa Yaubada koina?

1 Yayanuwapeimiu na kwanuwatu-kalatan kita taemala Yeisu Keliso kanakavao, koinaele taemulomulolo-wagila me ala kalakisiye.
2 Baguna tomo tupwali taumanao siyoganili sigitekalatagili yo sisaguili, tomone sibatoko yakato taumanaone siya tomo bwagabwaga. Na nigele, siya anelose.* Mwa tem taumanao silaoma kolimiu kwayoganili wagite-kalatagili.
3 Yo Yaubada ana tomoyao siya simiyamiya nume pan mena, kwanuwatu-kalatagili na kwalau kwasaguili yo ali kamkamna kwalotonan tem komiu besiele kwamiyamiya ali dedei koina. Tabe siya analiyao siyakamkamnali kwasaguili besiele komiu yomiu mena ali kamkamna kwalotonan.

* **13:2:** Nuwana tomna bwaite iwalowalo Abelamo me wainena kaiweli.

4 Kasole mumugana ginauli namwanamwana, kabo nuwanuwagu meuloimiu
kwayakasisiyan. Tabu ganawali, kaiwena Yaubada toganawali meuloili kani iyata-
layagili.
5 Tabu mane kana nuwanuwatu ami miyamiya isisibayanae. Yaubada ana walo kolila
bwaite besiele, “Nige sowana yalogabaegimiu yo dagelagu yaeyawa kolimiu.” Mwa tem
kikiuna kolimiu kaiwena kwayaliyaya.
6 Kabo tabu tamamatausi, yo tabu tanunuwa-labulabui. Tem sowasowana me ala
katepatu tawaloba, “Guyau iya kagu tosagu. Nige sowana ginauli yabo yamatausan.
Toweya tomo ali kaiwe besiele na siunuiyau?”

7 Ami tobagunao siya tauna kona siyakayakataimiu Yaubada ana walo kaiwena
kwanuwatu-kalatagili. Tem ali meli yo mumugali ipanaisi kolimiu inamwanamwa.
Ali meli uwena kwanuwatui kabo nuwatune kani ikabi-yakaiwemiu na tem mumugali
kwamuliya.
8 Sowasowana me ami katepatu Yeisu Keliso kwameliyan besiele siya siginauli
kaiwena iya nige sowasowana ibui, imiyamiya kaigedana laina, kabona yo nige ana
kaba mwawasi.
9 Kabo wagite-kalatagimiu kisi yakayakatai uloi uloi yo edeedede bwagabwaga
sitabeimiu na yakato Yeisu ana kamwasa kwalogabaen. Kaiwena siya Yudiya me ali
kaiwe sigamwapakiki ali kekan mumugana kaiwena. Bwaite kekan mumuganane nige
isasaguili. Na kita, ilonamwayagila tem sauga meuloina Yaubada ana mulolo lalakina
yo ana katekamkamna ala kaba nuwanuwatu yo ala kaba kabiyakaiwe.
10 Yudiya topwaoli ali paisowa bwaite besiele. Nume Tabu koina pwaoli yabo sigabu
mayau kaba peina koina. Ala pwaoli mayau kaba peina, bwaimwa kelose, kaiwela
imiyamiya yo Yeisu Keliso iya ala pwaoli. Bwaine koina Yaubada ala pwanoli meuloili
ideuli-gabaegili. Na Yudiya nige sowasowana sagu silobai ala pwaoline koina kaiwena
siya nuwanuwali kamwasa beyabeyana koina simulimuliya. Yeisu iboita kelose mena
na tem tomo ali pwanoli ikelegabaegili.

11 Kaiwena bolime kaigeda kaigeda koina, kaliyate yabo imiyamiya pwanoli kana
kelegabae paisowana siginauli. Topwaoli lalakina yakayakan kwasinena ikalai ilawan
ilusae dedei yakayakasisi-molosina koina. Na yakayakan yoli boiboitali silawagili
yanuwa gana mulina mena sigabuli simiyawa na mesabana Yaubada tomo Isileli ali
pwanoli ikele-gabaegili.
12 Bwaite kaiwena tabe Yeisu silawan Yelusalema gana mulina mena. Walo yawasosi
Goligota koina ikamkamna yo iboita kelose mena na mesabana kwasinena koina tomo
ali pwanoli ideuli-gabaegili na tem Yaubada ana tomoyao ikabiyakapwali.
13-14 Koinaele ilonamwayagila Yeisu tamuliya yo Yudiya bodane, siya kamwasa
beyabeyana simulimuliya, talogabaegili yo tamiya-suwala. Tem bodane siyamwal-
imwalinela, besiele siginauli Yeisu koina, inamwanamwa, nige tawae yabo. Kaiwena
tem sinali yo kawa-naenae talobai bwaite yanuwa yaulina kana miyamiya. Nige ala
yanuwa yawasosi ipapagan yanuwa yaulina mena. Na kita Yaubada ana yanuwa
miyamiya yaina tasanasanai yo taloyaloyai naga iyawatagilima.
15-16 Yudiya topwaoli ali pwaoli sipaipaisowaili. Na kita, gubesi, tawae taginauli?
Gubesi na Yaubada tatobalan? Kita takatai yakato Yeisu iyamala ala kamwasa Yaubada
koina. Kabo ala pwaoli paisowana bwaite besiele. Yagu kabiyakaiwe kolimiu bwaite.
Sauga meuloina Yeisu tameliyan yo esanane tawalowalo-masalan tomo kolili. Na
tabu kwanunuwa-gabaen bwaite, mumugana namwanamwana waginauli yo ami gogo
kwayauyagili kamikavao kolili. Bwaite pwaoline besiele Yaubada ana kaba yaliyaya.

17 Ami tobagunao ali walo kwabenalan yo kwayakasisi-yagili. Kaiwena sigitegite-
kalatagimiu yo naga kani sitolo Yaubada manna mena na siwalo-masala gubesi ali

gite-kalatagimiu. Kabo kwaobigaili na tem siyaliyaya ali paisowa kaiwena. Tabu wagagamwa-panapanawa kisi me ali nuwapolowe yo nige sagu kwalolobai kolili.
18 Na kai kamiyamiya bwaite koina kama lotonan yakato nige nae yabo kagiginauli. Na tabu ami kawanoi kaiwemai kwalolopei. Nuwanuwamai lalakina tem mumugamai idudulai Yaubada manna mena yo tabe tomo manli mena.
19 Yo ginauli yaboyoi. Nuwanuwagu tem wakawanoi Yaubada koina na isaguiyau na tem mwayamwayau yapileyoiwa yagitaimiuyoi.

Walo-tobali yo kawanoi

20 Ala Guyau Yeisu Keliso iboita yo Yaubada ikeleyatoloyoi boita mena na tem iyamala sipi kali togitekalatan yawasosi. Iya kwasinena koina kamwasa waluwaluna iyawatagili na Yaubada yo ana tomoyao siyaboda kaigeda. Kamwasane kani imiyayai nige kanasiga. Yakawanoi Yaubada koina ana nuwa-daumwali iyeyawa kolimiu yo ikatububunagimiu ana nuwatu kwamuliya.
21 Nuwanuwagu iwalo-muloloimiu yo ginauli namwanamwali iyeliwa kolimiu na tem mumugamiu idudulai besiele ana nuwatu kaiwemiu. Yo Yeisu Keliso ala Tole-bolebo kani isaguimiu na kwamiya-namwanamwa, bwaite Yaubada ana kaba yaliyaya. Koinaele, Yaubada Tomiyasaesosi esana tatobalan yo takeleisinan, nige ana kaba mwawasi. O besiele.

Walo mwawamwawasina

22 Kaukavao, ami leta bwaite yalele kubwakubwana mwa yagu kabi-yakaiwe kwabenalagili.
23 Nuwanuwagu wakatai yakato kalakava Timoti silivasiyako nume pan ilogabaen. Tem iyawatagilima bwaite koina kani yomai labui kalaowa kayagaloloimiu.
24 Ama mulolo kwaolena ami tobagunao kolili yo tabe Yaubada ana tomoyao meuloili ami dedei mena. Siya silaomaya Itali ali mulolo tabe siyawasa kolimiu.
25 Yaubada ana mulolo lalakina yo ana katekamkamna kolimiu.

Yemesa ana lelelele

Walo bagubagunana

Letane bwaite kana tolele esana Yemesa. Bwaite Yemesane iya nige apositolo yoli tuwelone kalikava yabo. Na bwaite Yemesane iya Yeisu kanakava yabo yo iya tomeliwo Yelusalema ali tobaguna. (Apositolo ali paisowa 15:13 yo 21:17-18 wagitai.) Nige takakatai namwanamwai na nuwana Yeisu ana boita koina bolime tuwenti o teti imwawasi na kabo muli mena letane bwaite ilele. Yemesa leta bwaite ilele yo iyawasa tomeliwo Yudiya tomonliyao kolili. Yudiya tomonliyao sibaibaiwa nige simiyamiya Yudiya polovinsi koina. Beyabeyana tubuliyao siyabubu-gabaen kaleya kaiwena kabo sibaibaiwa simiya-tatagwaligwali yanuwa uloi uloi kolili. Besiele tabe, Sitibeni ana boita mulina mena tomeli Yelusalema sibaibaiwa Yelusalema silogabaen kaiwena kamkamna lalakina iyawatagili. (Apositolo ali paisowa 8:1)

1 Yau Yemesa, Yaubada yo Guyau Yeisu Keliso ali topaisowa panpanna, leta bwaite yalele yo yayawasayawa kolimiu komiu Yudiya tomeliwo, tomiya-suwala dedei kaigeda kaigeda kolili. Yagu mulolo kolimiu.

Woya polopoloweli tem silobaili

2 Kaukavao yo duguwao, saugana tem woya polopoloweli uloili uloili kwalobaili sowasowana me ami yaliyaya kaiweli,
3 kaiwena wakatai tem polowene kwalobai na ami meli ikaiwe kani tonanne kanna iyawatagili bwaite kalakisiye.
4 Kabo ami kalakisiye ilalalalaki yo ikinkin yawasimiu koina na kwayamala tomo matumatuwali na mumugamiu meuloina sidudulai, tabu mumuga namwanamwana koina kwadedeva.
5 Na tem yabo kolimiu nige me ana katai yo nuwatu dudulaina, inamwanamwa tem ikawanoi Yaubada koina na iwolena. Yaubada nige ala pwanoli iloyaloyaili, nigele, na ginauli meuloili iyauya bwagabwagaili tomeliwo meuloila kolila.
6 Tem tomeli yabo ikawanoi sowasowana me ana meli, na tabu me ana nuwalabulabui, kaiwena tem tomo yaiya inuwalabulabui kani iya besiele bagolu yabo isese isae kalita mena yo yaumai iyui-yaguli yo iyui-kalai.
7-8 Bwaite tonuwa-labulabuine tabu ana nuwatu yakato ginauli yabo kani ilobai Guyau koina. Iya toyauyaule, nige sowasowana nuwatu kaigeda koina ilau.
9 Tomeli yabo tem ibubutuma sowasowana me ana yaliyaya kaiwena esana Yaubada manna mena ilalaki.
10 Tem yaiya tomeli iwasawasa, iya Yaubada esana ipei-yataluyako, iya tabe sowasowana me ana yaliyaya, kaiwena sauga kubwakubwana koina kani iboita na wasawasane ilogabaegili mulina mena, besiele tem mayau ilala sauga kubwakubwana koina na iwelai iboita imwawasi.
11 Tem saugana dabwelo imwalisae na me ana kaiwe igabu kabo lalanane iweweka isalulu kana koleya namwanamwana imwawasi. Bwaine besiele saugana towasawasa ipaipaisowa ana wasawasa paisowana koina yakato iyalalaki kani yawasina igabaen.
12 Na tem yaiya tomeli polowe ilobai na ikalakisiye inamwanamwa, Yaubada kani iwalo-mululoi tomeline. Ana kalakisiyene koina na kana tonanwone ikaiwe-gabaegili kani maisana yawasi miya yaina ikalai bwaite Yaubada ana waloyameli analiyao tem simulolo koina.
13 Tem yabo kolimiu woya ilobai, tabu iwaloba, ‘Woya bwaite ilaoma Yaubada koina,’ kaiwena mumugana naenaena nige sowasowana Yaubada iwoyai yo tabe Yaubada nige sowasowana tomo yabo iwoyai.

14 Na kala woya yaina bwaite besiele, tem nuwatu naenaena iyaele katela mena yo
tanuwanuwatusosi kani imomosila talau koina tasipwa.
15 Mwa tem ginauline naenaenane kaiwena tanuwanuwatu kani kanna iyawatagili
talopwano kabo muli mena lopwano bwaite ilalaki yo kanna iyawatagili boita.
16 Kateguwao yagu tali toekalesiyayao, tabu mwakota yabo kwabebenalan.
17 Kaiwena ginauli meuloili namwanamwali bulibuli mena silobima nige yabo nae-
naena. Bwaite mulolone silaolaoma Yaubada koina, iya mayale kana toyamayale, iya
nige sowasowana mumugana ibui, nige besiele mayau lolonna ibuibui sauga meuloina.
18 Sauga bagubagunana koina Yaubada ana nuwatu besiele yakato kabona kita
wasana dudulaina tabenalan yo tanuwabui yo yawasi waluwaluna iyeyama kolila na
mesabana kita taemala ana yamayamayale bagubagunana yamayamayalene meuloili
kolili.

Wasa namwanamwana tabenalan na tapaisowa

19 Kateguwao yagu tali toekalesiyayao, kaigeda kaigeda kwanuwatu-kalatan bwaite.
Tabu kwaedeedede bagubaguna na kwabenali baguna yo tabu munamunai bwagab-
waga.
20 Yaubada nuwanuwana me ala nuwa-daumwali tamiya namwanamwa, na muna-
munai nige sowana ikalaila talau Yaubada ana kamwasa dudulaina koina.
21 Kabo yauyaule mumugana meuloina yanuwa yaulina mena kwasikotanagili, na
sowasowana me ami nuwalobi Yaubada ana walo wakalai bwaite iya katemiu mena
ikumaiyako iya naga kani yawasimiu ileboi.
22 Tabu Yaubada ana walo kwabebenalan mowoi na tem kwapaisowai. Tem nige
kwapapaisowai besiele bwaite kwabomayoi kwamwamwakota-yagimiu.
23 Tem tomo yabo Yaubada ana walo ibenalan mowoi na nige ipapaisowai iya besiele
tomo yabo ibomayoi makamakayauna igitagitai gelasi koina,
24 yo saugana gelasine ilogabaen na ilau mwayamwayau kana koleya inuwa-
mwatainan.
25 Wasana namwanamwana bwaite Yaubada ana loina dudulaina tomo kali livasi
kaiwena. Na tem tomo yaiya wasane ibenalan yo inuwanuwatui, tabu inunuwa-
mwatainan na sauga meuloina loinane imulimuliya kani Yaubada tomone ana paisowa
meuloina iwalo-muloloi.
26 Tem yaiya tomo ana nuwatu mena yakato iya toekalesiya namwanamwana na nige
memenana igigitekalatan namwanamwai, bwaite ibomayoi imwakomwakota-yani yo
ana tapwalolone iyamala ginauli bwagabwaga.
27 Inamwanamwa siya tosinasinageyao yo kwabukwabuliwo me ali nuwa-polowe
tasaguili yo tabe tabomayoi tagite-kalatagila tabu yanuwa yaulina kana naenaena
ikakabi-yabikila. Tem toekalesiya yabo mumugana bwaite besiele, nige nae yabo koina,
bwaite Tamala Yaubada ana kaba yaliyaya.

2

Towasawasa yo tobubutuma kaiweli

1 Kaukavao yo duguwao, kwameliko ala Guyau Yeisu Keliso koina iya wasawasa kana
guyau na tabu wagogolulau siya esaliyao lalakili kolili.
2 Bwaite kaba gite yabo. Towasawasa yabo mekana kwama namwanamwana yo
mekana nima pasapasa ami tapwalolo kana logogo koina ilusaewa, kabo muli mena
tobubutuma yabo mekana kwama naenaena ilusaewa tabe.
3 Towasawasane kwayakasisiyan yo kwayogan kaba miya namwanamwana
kwaolena kabo muli mena tobubutuma kwayogan yo kwawaloba, “Ei. Kowa kulaoma
kutolo bwaite koina” o nuwana “Kulaoma kumiyasio matu mena.”

4 Tem waginauli besiele komiu bodane kwayakasa yo tabe komiu besiele toloina
naenaena ana nuwatu yauyaulena.
5 Kwabenali yagu tali toekalesiyayao, siya analiyao sibubutuma yanuwa yaulina
mena Yaubada igitesipwaili na ali wasawasa silobai Yaubada kana meli koina na silusae
ana kaba loina koina, bwaimwa iwaloyameliyako kolili siya analiyao simulolo koina.
6 Na iyamo komiu ami paisowa koina tobubutumao wagite-yataluli. Na analiyao
siya mwakota mena siyakamkamnamiu? Analiyao siya sitabeimiu yo sikalaimiu yatala
koina? Bwaimwa towasawasaone, wa?
7 Siya mwa Yeisu Keliso esana namwanamwana sisinasinali, awa? Esane koina
Yaubada iyoganmiuko kwaemala Keliso ana boda.
8 Loina lalakisosina Yaubada ana kaba loina kaiwena besiele Buki Tabu ana walo
iwaloba, “Kamkava kumulolo koina besiele kubomayoi kumulolo koliwo.” Tem loinane
bwaite kwaobigai inamwanamwa.
9 Na tem kwayaliyaya siya esaliyao lalakili kaiweli na siya esaliyao kikiuli
kwasikotanagili kwalopwano yawasosi kabo loinane ilobaimiu yakato komiu loina
kana tolikwai.
10 Tem tomo yaiya loina meuloili iobigaili na loina kaigeda isibayanae bwaite lop-
wano, kana koleya besiele loina meuloili isibayanaeli.
11 Kaiwena Yaubada iwaloba, “Tabu ganawali” yo tabe iwaloba, “Tabu unuyamate”
Yakasisine labuine silaomaya Yaubada kaigedana koina. Kabo tem yaiya nige iga-
ganawali na iunuyamate mwa iya besiele loina kana tolikwai.
12 Kabo saugana tem kwaedeedede o nuwana ginauli yabo kwapaisowai,
kwanuwatu-kalatani bwaite. Yaubada kani iyatalayagimiu katekamkamna kana
loina koina, loinane kaba livasimiu.
13 Tem tomone kanakavao nige ikakatekamkamna-yagili Yaubada kani nige
ikakatekamkamna-yani na kani iyatalayan. Na iya kanakavao ikate-kamkamna-yagili
nige sowana yatala imatausan.

Meli yo paisowa namwanamwali waloli

14 Kaukavao yo duguwao, kwabenali. Tawae kana namwanamwa tem tomo yabo
iwalo yakato imeli Keliso koina na paisowa namwanamwali nige igiginaulili? Meline
bwaine besiele nige sowasowana tomone ileboi.
15 Gubesi tem kalakava o dula yabo nige kana kaleko yo kana?
16 Tem yabo kolimiu iwalo koina iba, “Kaiyon, Yaubada mekamkava, kam kwama
kulikwa yo ukekan namwanamwa yo diyam isese”, tawae kana namwanamwa bwaite
tem nige sagu yabo kuwowolena kwapina kaiwena?
17 Yo bwaine besiele, tem melimo nige paisowa namwanamwana mekanakava,
bwaite meli boiboitana.
18 Na nuwana tomo yabo kani iwaloba, “Tomo tupwali me ali melimo, tomo tup-
waliyao me ali paisowa namwanamwalimo.” Na yau yawaloba, nigele. Tem yagu gite-
lobai koliwo yakato kowa nige me am paisowa namwanamwali nige sowana yakawa-
yawasosiyan yakato kowa tomeli. Na tem paisowa namwanamwali yapaisowaili kabo
kani ukwatai yau me yagu meli.
19 Komiu kwawalo yakato kwameli Yaubada kaigedamo imiyamiya. Inamwanamwa
na yaluyaluwa biki besiele tabe simeli, na siya me ali matausi yo me ali tabubu.
20 Toyauyaule komiu. Gubesi nuwanuwamiu kaba gite yabo yawalowen kabo
nuwamiu sidudulai? Tem melimo na nige me kana paisowa namwanamwali kani
meline iyamala ginauli bwagabwaga.
21 Bagubagunana koina tubula Abelamo ginauli yabo ipaisowai, kabo kaiwena
Yaubada Abelamo ikawa-namwanamwa-yani. Natuna Aisake ikalai ipeiseyan kaba
pwaoli mena yakato tem ipwaoliyan Yaubada koina.

22 Mwa tagitaiyako ana meli yo ana paisowa ipaisowa-toyawai, kabo ana paisowa koina ana meli kana yawasosi iyawatagili.
23 Kabo iyawatagili besiele Buki Tabu ana walo, “Abelamo Yaubada imeliyan, mwa ana meli kaiwena Yaubada ikawa-namwanamwa-yani” Kabo Abelamo siyogayan Yaubada ana eliyam.
24 Kabo tagitai nige yakato melimo kaiwena na Yaubada tomo ikawa-namwanamwa-yagili, na tomo ali paisowa tabe koina.
25 Besiele tabe Leyabi, iya sine ganaganawalina, ginauli yabo ipaisowai mwa kaiwena Yaubada ikawa-namwanamwa-yani. Toyagalolo siya Yosuwa iyawasali Leyabi isaguili yo iwadamli ana nume mena kabo muli mena iyadalolo-lobiyegili yo iyawasali kamwasa uloina koina silau.
26 Kabo takatai bwaite tem yawasi nige imimiya yola koina, kani yola iboita. Besiele tabe bwaite, tem meli ibomamo na nige mekanakava paisowa namwanamwana, bwaite meli boiboitana.

3

Memenala tayamanasam walo namwanamwali kolili

1 Kaukavao yo duguwao, kai toyakayakatai ama lopwano ama yakayakatai koina kana polowe ilalakisosi Yaubada manna mena kabo muli mena totapwalolo meuloili ali lopwano kana polowe. Mwa koinaele yayanuwapeimiu tabu kwababaibaiwa kwayamala toyakayakatai ekalesiya kalona mena.
2 Meuloila sauga ibaibaiwa tabeku ala edeedede kolili. Tem tomo yabo nige sauga yabo ana edeedede ikakabi-yabeku, iya todudulaisosi yo sowasowana memenana iloina-yadudulai yo yona meuloina besiele.
3 Saugana maina tapei osi gamwali mena kali eyaisi, mwa yoli meuloina taloinayan yo sowasowana tabuili.
4 Kunuwatui tabe waga kaiweli. Siya ginauli lalakisosili yo yaumai kaikaiwena iyuikalai na eyaisi kikiuna koina toeyaisine igabae-lobiyen kabo wagane iboboyowan o tem iyawaten besiele iya ana nuwatu.
5 Besiele tabe memenala. Iya yola wauna kikiuna yabo, na iyamo ana walosaesae ilalakisosi. Tabe kwanuwatui mayau wedolina kikiuna iya sowasowana ikalagwaligwali na ule lalakina meuloina iwedoli-woli.
6 Na memenala besiele mayau wedolina. Memenala yola wauna yabo na nae ikalapowon mwa yola meuloina ikabiyabikili. Memenala ana paisowa yaina ilaomaya Giyena koina, mwa ilopanaisi yawasila meuloina isibayanae.
7 Takataiyako tupwali yakayakan sokasokali yo man sievaeva-keikeile, yo yamayamayale siya sinenenene mekalikavao iye, tomo siyamanasamliko yo kabona sowasowali simanamanasam.
8 Na memenala nige tomo yabo sowasowana iyamanasam. Iya nae kana toginauli yo nige sowasowana taloinayan kaiwena iya kelakelabasina yo boiboitana ikalapowon.
9 Memenala koina Guyau iya Tamala tatobalan yo tabe memenala koina ala tomo takawa-naenae-yagili, siya Yaubada iyamayaleli besiele ibomayoi makamakayauna.
10 Tobali kana edeedede yo kawa-gula kana walo siyawatagilimaya gamwa kaigeda koina. Kabo, kaukavao yo duguwao, temga tabu kita besiele bwaite.
11 Gubesi, sowasowana waila kamnana namwanamwana yo waila kamnana naenaena sididi-yawatagilima veku gulana kaigeda koina? Nigele, kaiwena nige sitotoyatoyawa.
12 Gubesi, sowasowana bosibosi iuwe kanna besiele wakai kanna? Nigele. Gubesi, sowasowana kamokuku iuwe kanna besiele bosibosi kanna? Nigele. Yo nige sowasowana waila namwanamwana talobi talegu kalita mena. Yaubada memenala iyamayale tobali kaiwena.

Nuwatu dudulaina bwaite ilobimaya bulibuli mena

13 Tem tomo yabo luwamiu mena yakato ana katai ilalaki yo ana nuwatu idudulai iya ilonamwayan iyakenayagila ana paisowa namwanamwana yo mumugana namwanamwana kolili. Tabe ilonamwayan me ana nuwalobi kabo takawa-yawasosi yakato tomone ana nuwatu idudulai.
14 Na tem katem mena kamkavao kulamwa-polowe-yagili yo kuboma am namwanamwa kuloyai ilonamwayagiwo kumwanou. Tabu mwakota yo tabu ugagagasa yakato kowa tonuwatu dudulai.
15 Nuwatu besielene nige ilolobimaya bulibuli mena, na ilaomaya yanuwa yaulina koina, mumuga beyabeyana koina yo Seitani koina.
16 Kaiwena saugana tem tomo kalikavao silamwa-polowe-yagili o tem siboma ali namwanamwa siloyai, na bwaine koina kani kwalobai miyamiya naenaena yo yauyaule mumugana ilalaki.
17 Na tem nuwatu dudulaina bwaite ilobimaya bulibuli mena takalai kani mumugala idudulai, yo besiele tabe kani kalakavao mekalakavao tamiya namwanamwa, mumugala ibiga kalakavao kainali tabenalan, katekamkamna yo paisowa namwanamwali takalapowon. Tabe besiele kani nige tamwamwakota yo nige sowana boda tupwana tamulolo-namwanamwa kolili na boda tupwana nigele.
18 Siya analiyao daumwali sikumai yo kalikavao mekalikavao simiya namwanamwa, siya kani miya namwanamwa sikeli mwa kanna iwalo-masala ali paisowa inamwanamwa.

4

Tabu yanuwa yaulina wakakawa-elieliyamwan

1 Tawae yaina mwa kaleya yo gamwapakiki imiyamiya kolimiu ami boda kalona mena? Yaina bwaite besiele, ginauli sibaibaiwa nuwanuwamiu lalakina wakalaili ami yaliyaya kaiwena, kabo kana lotonan siya siyaele sikalekaleya yomiu luwana mena.
2 Ginauli yabo nuwanuwamiu, na nige sowasowamiu wakalai, kabo me ami munamunai lalakina yakato kwaunuyamate ginauline kaiwena. Yo ginauli yabo wagadosisiyan na nige sowasowamiu wakalai kabo wagamwapakiki yo wakaleya. Ginauline bwaitete nige wakakalaili kaiwena nige wakakawanoi Yaubada koina.
3 Na saugana wakawanoi Yaubada koina kaiweli nige iyeyeyawa kaiwena ami nuwatu inae mwa wakawanoi, nuwanuwamiu ginauli wakalai yo kwayapaisowa kwabomamo ami yaliyaya kaiwena.

4 Toyauyaule komiu, nuwana nige wakakatai yaiya tem yanuwa yaulina gogoliyao imulolo kolili, iya ikalomagigili Yaubada koina? Tem yabo nuwanuwana yanuwa yaulina ikawa-elieliyam koina, iya iyamala Yaubada kana tokalomagigili.
5 Wakatai Buki Tabu iwalo yawasosi saugana iwalo yakato yaluyaluwa bwaite Yaubada ipei kolila lamwa polowe mumugana iloya-kalapowonla.
6 Na tem Yaubada ana katekamkamna lalakina kamnana talotonan sowasowana tatolo kaiwe lamwa polowe mumuganane koina na takaleya kaikaiwe. Iya bwaite kaiwena mwa Buki Tabu iba, “Siya togagasa Yaubada nige iyayaliyaya kaiweli, na siya tonuwalobi ikatekamkamna-yagili.”

7 Koinaele, kwamiyamiya Yaubada ana loina yaulina mena. Ami kaleya Seitani koina kwatolo kaikaiwe kabo iyabubu-gabaegimiu.
8 Kwamiyamiya Yaubada salina mena na iya imiya-laowa salimiu mena. Tonaenaena komiu nimamiu bikibikili kwadeuli-gabaegili, komiu tonuwa-labulabui nuwatu naenaeli wakele-gabaegili katemiu mena.

9 Malu besi. Yaliyaya besi. Ilonamwayagimiu tem kwanuwabui, katemiu ikamkamna, kwanuwanae, kwavalam. Ami malu kwabui ilau nuwanae koina, yo ami yaliyaya kwabui ilau nuwapolowe koina.
10 Kwanuwalobi Guyau manna mena, kabo iya ipeiseyagimiu.

Kawanaenae mumugana walona

11 Kaukavao yo duguwao, tabu kamikavao tomeliwo wakakawa-naenae-yagili. Saugana tem tomo yabo kanakava ikawa-naenae-yani yo iwalo-yanayanae, walone koina Yaubada ana loina ikawa-naenae-yani yo iwalo-yanayanae, kaiwena loinane iwaloba, “tabu ugiginauli besiele”. Yo tabe saugana tem Yaubada ana loina kusinali, na nige kusasanapuwan, am walone koina ana loinane kupeiyatalu mwa kana koleya besiele kowa toyatala yabo.
12 Yaubada sowasowana tomo ileboili o tem isibayanaeli, kabo ibomamo sowasowana loina iginauli yo sowasowana tomo iyatala-yagili. Kabo yaiya kowa kamkava sowasowana kuyatala-yani ana naenaena koina?

Walo saesae walona

13 Kwabenali, komiu kwawaloba, “Kansiga o tem bwaliga kalau yanuwa yabo koina yo kamiyamiya bolime kaigeda na kagimwagimwala ama mane lalakina kalobalobai.”
14 Kwawalo besiele bwaite, na nige wakakatai bwaliga tawae kani iyawatagili kolimiu. Yawasimiu besiele malaganu, sauga kikiunamo tagitai na nige sauga mamalawena imwawasi.
15 Ilonamwayagimiu kwawalo bwaite besiele, “Tem Guyau ana nuwatu besiele bwaliga meyawasila, kabo sowasowana nuwatune bwaite kanuwanuwatuine kaginauli.”
16 Na komiu wagagasa yo kwabomayoi kwawalo-seyagimiu. Walo saesaene meuloina nige sinanamwanamwa, siya walo naenaeliyao.
17 Kabo besiele bwaite. Tem tomo yabo ikatai toisabo mumuga namwanamwana ilonamwayan sowasowana ipaisowai. Na tem nige ipapaisowai, bwaimwa iya ilopwano.

5

Towasawasa maisali walona

1 Komiu towasawasao, kwabenali. Kwavalam kaikaiwe kaiwena polowe lalakina kani kwalobai.
2 Ami wasawasa imwawasiko, yo ami kaleko wesoweso yo kakolosi sikanliko.
3 Ami gole yo siliba sibuse yo sinae. Kabo kaliyate yatala koina, kani naenane ami pwanoli iwalo-masalan dudulai, kabo isiba-yanayanaemiu besiele mayau koina kwawedoli. Sauga mwawamwawasina ikubwamako, na komiu iyaele ami wasawasa wakatububunanako ami lakawa mena.
4 Komiu towasawasao, kwabenali. Topaisowa siya sisepasepa takikili ami tanone na nige kwayayamaisa namwanamwaili. Topaisowane sikawa-kewakewali-yagimiu, siyoga-samasamalulu, yo kainali Yaubada Tomiyasaesosi ibenalanako.
5 Ami miyamiya yanuwa yaulina mena ginauli namwanamwana meuloina wakalapowoni yo kwayaliyaliyaya. Wakekan mwa kwasinibu, na ami sauga silae kana sauga iyawatagilimako.
6 Tomo namwanamwali siya nige ali pwanoli sipapagan yo nige sikakaleya kolimiu, na iyamo komiu kwalokalatagili yo kwawalo siunuyamate-bwagabwagaili.

Polowe kana kalakisiye walona

7 Kaukavao yo duguwao, wakalakisiye yo kwasanasana kanasiga Guyau ipileyoima. Wakatai topaisowa tano ikalakisiye kabo isanasana dabwelo yo galewa kana sauga kanasiga kan namwanamwana ikeli ana tano mena.

8 Kabo komiu tabe mekamikavao wakalakisiye kwasanasana na kwatolo kaiwe
kaiwena Guyau ana pileyoima kana sauga ikubwamako.
9 Tabu kamikavao wakuwakuwalili, kaiwena tem waginauli besiele kani Guyau iy-
atalayagimiu. Na Toyatalane ilokelakela-kubwamako, sauga kikiunamo kani iyawatag-
ilima.
10 Kaukavao yo duguwao, kwanuwatu-kalatan palopitao kaiweli, siya beyabeyana
Guyau esana mena siedeedede, polowe sibaibaiwa sikalakisiye-yagili, mwa ami kaba
gite bwaite.
11 Wakatai tomo siya polowe sikalakisiyeyan takawa-namwanamwa-yagili. Yobi
ana kalakisiye edeededena kwabenalanako yo wakataiyako ana kalakisiye ana
kaba mwawasi koina Yaubada iwalo-muloloi, kaiwena Yaubada katekamkamna yo
nuwadaumwali ikalapowon.
12 Kaukavao yo duguwao, ginauli yabo lalakina bwaite tabu sauga yabo
wakakawalulu. Tabu kwawaloba, ‘O kagu lulu bulibuli mena,’ o tem kwawaloba,
‘Kagu lulu yanuwa yaulina mena,’ o tem ginauli yabo tabe wakawalulu koina. Tem
walo yawasosi kwawaloba, ‘O.’ Tem nigele, kwawaloba, ‘Nigele.’ Tabu ginauli yabo
wakakawalulu koina kisi kani Yaubada iyamaisamiu.

Kawanoi tokasiebwa kaiweli walona

13 Tem tomo yabo luwamiu mena kana polowe imiyamiya ilonamwayan ikawanoi
Yaubada koina. Tem tomo yabo luwamiu mena iyaliyaya ilonamwayan iwali-tobali.
14 Tem tomo yabo luwamiu mena ikasiebwa ilonamwayan ekalesiya kali tobagunao
ali wasa iwolegili, kabo silaoma sikawanoi kaiwena yo Guyau esana koina yona
siyaoloili.
15 Tem ali kawanoine me ali meli kabo Guyau tokasiebwane kani ikabi-
namwanamwai yo itolo. Tem ana pwanoli imiyamiya kabo Guyau inuwatu-pwaiki.
16 Koinaele ami pwanoli kwawalo-masalagili kamikavao kolili yo wakawanoi
kamikavao kaiweli kabo woisi kwalobai. Tomo siya dudududulaili ali kawanoi ana
kaiwe imiyamiya.
17 Ilaitiya iya tomo besiele kita, ikawanoi kaikaiwe Yaubada koina yakato tabu galewa
itatalu, kabo besiele bolime yaiyona yo tupwana nige galewa itatalu.
18 Sauga yabo tabe ikawanoi mwa galewa italu yo kan sikinyoi tano mena.
19 Kaukavao yo duguwao, tem tomo yabo luwamiu mena ilosuwala wasa
namwanamwana koina yo kamikava yabo tomone ikele-yapileyoiyama iya
kamikavane ana paisowa inamwanamwa.
20 Kwanuwatu-kalatan bwaite, yaiya tem tolopwanoli yabo iyapileyoiyama ana
pwanoli mumugana koina, iya tolopwanoli yaluyaluwana kani ileboi boita koina, yo
tolopwanoline ana pwanoli meuloina Yaubada kani inuwatu-pwaikili. O kagu toki,
yagu kabiyakaiwe bwaite kanasiga.

1 Pita
Leta bagubagunana Pita ilele

Walo bagubagunana

Pita iya Yeisu ana apositolo letane bwaite ilele. Nige iyayawasa yanuwa kaigedamo koina, na iyawasa tomeliwo siya simiyamiya Polovinsi tupwaliyao siya Ponitiyo, Galetiya, Kapadosiya, Eisiya, yo Bidiniya (1:1). Beyabeyana simiyamiya Yelusalema bwaimwa Yudiya polovinsi koina, na kamkamna kana sauga koina Yelusalema siyabubu-gabaen na sitatagwaligwali silau polovinsi uloili kolili simiya-taumana. Dedeine siya kabona simiyamiya yanuwa Teki (Kaina Dimdim Turkey) ana kaba loina kalona mena. Yeisu ana boita koina besiele bolime 35 imwawasi kabo muli mena Pita letane bwaite ilele. Sauganane Loma ali kin esana Nilo (Nero) tomeliwo iyakamkamnali. Kabo Pita tomeliwone ikabiyakaiweli na sikalakisiye kamkamna koina besiele Yeisu (2:18-25, 3:13-22, 4:12-19). Na baguna Pita iyanuwapeili Yaubada ana lebo kaiwena yo tomeliwo mumugali naga besiele. Letane bwaite koina tomeliwo meuloili ikabiyakaiweli yakato mumugali meuloina sidudulai.

1 Yau Pita, Yeisu Keliso ana apositolo yabo, letane bwaite ilaomaya koliyau yo
yayawasa komiu Yaubada ana tomoyao gitegite-sipwaimiu kolimiu. Leta bwaite ilaowa
kolimiu komiu tologwaligwali kwamiya taumana polovinsi tupwaliyao kolili besiele
Ponitiyo, Galetiya, Kapadosiya, Eisiya yo Bidiniya.
2 Beyabeyana Yaubada Tamala iboma ana nuwatu koina igitesipwaimiu yo mulina
mena Yaluyaluwa Tabuna ikabiyakaiwemiu, nuwanuwana Yeisu Keliso kwamuliya yo
kwaobigai yo tabe kwasinena koina ami pwanoli ideuli-gabaegili. Yakawanoi Yaubada
koina tem ikatekamkamna-yagimiu sauga meuloina yo ana nuwa-daumwali katemiu
iloyakalapowonli.

Tayaliyaya lalakina Yaubada ana lebo kaiwena

3 Ala Guyau Yeisu Keliso tamana Yaubada tatobalani ana katekamkamna kaiwela
ilalakisosi, yo yawasina waluwaluna iyeyama kolila saugana Yeisu Keliso ikeleya-
toloyoi boita mena, mwa koina me ala katepatu tasanasana ginauli miyamiya yaina
kaiwena.
4 Ikabi-waluwaluila kabo mulolo ikatububun kaiwela naga takalai, iya nige ana kaba
mwawasi, yo nige ana kaba nae, iyaele Yaubada igitegite-kalatani kaiwemiu bulibuli
mena.
5 Yaubada kwameliyani na ana kaiwe mena igana-takikilagimiu kanasiga ileboimiu.
Lebone ikatububunanako naga sauga ana kaba mwawasi koina kani iyakenayagimiu
tagitai.
6 Ginauli bwaite kaiweli kwayaliyaya lalakina, bwagana sauga bwaite polowe uloi
uloi silaoma kolimiu yo sauga kubwakubwana koina siyakamkamnamiu.
7 Polowene bwaite siyawatagili kolimiu kabo muli mena tomo meuloili kani sikatai
komiu tomeli yawasosi. Gole nige imimiyasosi, na mayau wedowedolina koina
tagabu ikalagolugolu yo ekaekana takalai tagabaeni. Kamwasane koina gole tatonani
kabo gole kanna yawasosi takalai. Ee besiele ami meli, iya gole ana wasawasa
ilalaki-gabaeni, Yaubada kani itonan polowene kolili na tem ikawa-yawasosi-yani.
Kabo saugana Yeisu Keliso ipileyoima, kani itobalanagimiu yo ikawa-namwanamwa-
yagimiu yo esamiu ikeleisinagili.
8 Bwagana nige sauga yabo Yeisu wagigitai, na kwanuwatu-kalatani katemiu mena.
Bwagana sauga bwaite koina tabe nige wagigitai, na kwameliyani yo yaliyaya

wakalapowoni, yaliyayane besiele bulibuli kana yaliyaya, nige sowasowana kaiwena taedeedede.
9 Kwayaliyaya besiele bwaite kaiwena ami meli kanna, lebo kwalobalobai Yaubada koina.
10 Lebone kana dudulai kaiwena kabo palopitao siloya lalakina, siya sauga beyabeyana koina sipalopisai yo Yaubada ana mulolo kolimiu siyawasayani.
11 Sauganane koina Keliso yaluyaluwana imiyamiya kolili yo iyakenayagili yakato naga muli molosi mena kabo Keliso ikamkamna yo muli mena ginauli namwanamwali siyawatagili. Yo tabe palopitaone nuwanuwali ginauli meuloina sikatai iya kaiwena besiele toisabo sauga koina kani iyawatagilima.
12 Yaubada iyanuwapeili yakato ginauliline bwaite siwalowalo-masala nige sibomamo kaiweli, na komiu kaiwemiu. Tauna kona Yeisu wasana namwanamwana kana toyawasa silaowa yo wasanane siguguyeyan kolimiu Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina, iya Yaubada iyawasa ilaoma bulibuli mena. Na sauganane koina wasanane kwabenalan. Yo tomo meuloili nuwanuwali wasanane kana dudulai sikatai yo tabe besiele aneloseyao.

Mumugamiu meuloina sidudulai

13 Koinaele ami nuwatu kwayadudulaili, tabu sibebelu na wakaiwe yo mumugana naenaena kwasikotanan. Saugana Yeisu Keliso ipileyoima, Yaubada ana katekamkamna lalakina kani kwalobai. Mwa bwaite saugamo me ami katepatu kwasanasana katekamkamnane kaiwena.
14 Bwaite sauga komiu Yaubada natunao kabo ilonamwayagimiu tem kwaobigai. Beyabeyana kwamiyamiya boniboniyai ana dedei koina yo nuwatu naenaeli siloinayagimiu. Nuwanuwagu nuwatune kwasikotanagili.
15 Na kwayakasisi-yagimiu, mumugamiu meuloina idudulai ami paisowa meuloina koina, kaiwena iya toyoganmiune iya yakayakasisina.
16 Kaiwena Buki Tabu koina Yaubada iwaloba, “Kwayakasisi-yagimiu kaiwena yau yakayakasisigu.”
17 Walo yawasosi Tamalane wakawakawanoi koina kani tomo meuloili iyatalayagili besiele ali paisowa kaigeda kaigeda kolili. Nige sowana yabo isabilau koina. Mwa koinaele ami miya taumana yanuwa yaulina mena Yaubada kwayakasisiyani yo me ami matausi.
18 Kaiwena wakatai maisa lalakina koina iya iyamaisa-yavivilamiuko ami miya bwagabwaga koina, miyamiyane ilaomaya tubumiyao kolili, nige kanna ipapagan. Kaba yamaisane nige besiele siliba yo gole kaiwena kani simwawasi, na iya nige ana kaba mwawasi.
19 Na Keliso iya kaba pwaoli namwanamwana besiele sipi nige kana kasiebwa, nige ana nae yabo imiyamiya.* Iboita kelose mena kabo kwasinena namwanamwana koina Yaubada iyamaisamiu naenaena koina.
20 Muli mena kabo yanuwa yaulina iyamayale Yaubada Yeisu igitesipwaiyako, yo tabe kaliyateliyaone bwaite kolili, Yaubada Keliso ipei yanuwa yaulina mena iyamala tomo kaiwemiu. Na kaliyateliyaone bwaite siya kaliyate mwawamwawasili.
21 Kabo Keliso kaiwena ami meli imiyamiya Yaubada koina. Yaubada ikeleyatoloyoi boita mena yo iyakasisiyan, kabo komiu me ami katepatu kwasanasana yo kwameli Yaubada koina.
22 Wasa namwanamwana kwabenalanako yo kwasanapuwani, katemiyao kwadeuliliko, yo me ami mulolo kamikavao kolili, mwa sowasowana katemiu meuloina koina kwaemulomulolo-wagimiu.

---

* **1:19:** Isileli ali pwaoli mumugana Yaubada kaiwena sipi namwanamwana yo sinisinibuna sigitesipwai.

23 Kaiwena Yaubada iya meyawasina yo miyamiya yaina yawasi waluwaluna
iyeyawako. Yawasine waluwalunane nige ilalaoma patu pwasapwasana koina, na
ilaoma patune nige sauga yabo inanae o ipwapwasa, patunane bwaimwa Yaubada ana
walo, nige ana kaba mwawasi.
24 Besiele Buki Tabu ana walo, iba, “Tomo meuloili besiele kawasi, yo ali
namwanamwa besiele kawasi lalana. Kawasine lalana iweweka yo ibeku, kabo
imwawasi.
25 Na Yaubada ana walo miyamiya yaina.” Walone bwaite iya wasana
namwanamwana siguguyeyanako kolimiu.

2

1 Mwa koinaele mumuga naenaena meuloina yo kawa mwakomwakota,
lamwapolowe yo walo naenae meuloina kwalopei.
2 Melumelu kikiuna galogalona imagu sinana susuna kaiwena. Ilonamwayagimiu tem
besiele sauga meuloina galogalomiu simagu Yaluyaluwa kana susu kaiwena,
bwaimwa Yaubada ana walo, kabo koina ami meli ikaiwe mesabana leboimiu
kwalobai.
3 Guyau ana sagu kolimiu kwalotonanako yo wakawa-namwanamwa-yanako kabo
sowasowana galogalomiu simagu Yaubada ana walo kaiwena.

Komiu tomo gitegitesipwaili

4 Kwalaoma Guyau Yeisu koina, iya veku yawasina miyamiya yaina bwaite tomo
sikawa-naenae-yani yo sisikotanani, na Yaubada ikawa-ginauli saesaena yo ginauli
namwanamwasosina mwa igitesipwai.
5 Kwatalamwagimiu kaiwena komiu besiele veku meyawasina miyamiya yaina kabo
kolimiu Yaubada ana nume ikabi, bwaite Yaluyaluwa Tabuna ana kaba miya. Na
numene koina Yaubada ana paisowa yakayakasisina waginauli, kabo yaluyaluwamiu
pwaoli namwanamwana waginauli Yaubada koina kaiwena kwamiyamiya Yeisu Keliso
koina.
6 Kwalaoma Guyau Yeisu koina kaiwena Buki Tabu koina Yaubada iwaloba, “Veku
namwanamwasosina yagitesipwai, kabo yapei Saiyon koina yo iyamala nume kana
totupa-kalatan kona koina. Kabo yaiya imeli koina kani nige imwamwalimwaline.”*
7 Komiu kwameli koina vekune wakawa-ginauli saesaena. Na tomo siya nige
simemeli koina kaiwena mwa Buki Tabu iba, “Veku bwaite tokabikabi sikawa-naenae-
yani yo sisikotanani, Yaubada ikalai ipei nume kana totupa-kalatan kona koina.”
8 Yo “Tomo kaeli siyatupa vekune koina yo sibeku.” Sibeku kaiwena Yeisu wasana
namwanamwana nige simemeliyani. Mwa Yaubada ana nuwatu tomone kaiweli
beyabeyana iloinayanako besiele.
9 Na nuwanuwagu wakatai yakato komiu tomo gitegitesipwaili, Yaubada iya ami kin,
ana paisowa yakayakasisina kwapaipaisowai, yo komiu boda yakayakasisina manna
mena. Komiu Yaubada ana tomoyao, igitesipwaimiu na mesabana ana namwanamwa
kwayawasayani. Iya iyoganmiu kwayawatagilima boniboniyai mena yo kwalusae
mayalena namwanamwasosina koina.
10 Beyabeyana komiu tomo bwagabwaga molosi na sauga bwaite komiu Yaubada
ana tomoyao. Beyabeyana Yaubada nige ikakatekamkamna-yagimiu, na sauga bwaite
kwamiyamiya ana katekamkamna kalona mena.

Mumugamiu sidudulai yo toloinao kwayakasisiyagili

11 Yagu eliyamwao, komiu kwamiya taumana yanuwa yaulina mena, kabo
yawalo kaiwe kolimiu, tabu nuwatu naenaeli kolili kwatatalamwagimiu, siya yomiu
nuwanuwali kaiwena sauga meuloina sikalekaleya yaluyaluwamiu kolili.

* **2:6:** Yanuwa Saiyon bwaimwa Yelusalema

12 Saugana kwamiyamiya siya nige tomeli ali boda luwali mena wagite-kalatagimiu
mumugamiu sidudulai. Kani siedeedede kaiwemiu yakato komiu naenaena kana
topaisowa, na iyamo ami paisowa namwanamwali kani sigitaili. Kabo naga muli mena
saugana Yaubada ilaoma ilobubunagila ana kaliyate koina kami toyakewane meuloili
kani nuwali simayale kabo Yaubada sitobalan ami paisowa namwanamwali kaiweli.
13 Yanuwa yaulina kana toloinao meuloili siya siloiloinayagila ali loina kwabenali-
kalatani. Tabe besiele yanuwa yaulina kana kinyao kwayakasisi-yagili kaiwena kin iya
loinane ibagunayani. Waginauli besiele kaiwena komiu Guyau ana tomoyao.
14 Kin toloinao ipeili na mesabana toloinaone tomo namwanamwali sitobalanagili yo
tomo naenaeli ali naenaena maisana iwolegili.
15 Wagite-kalatagimiu mumugamiu sidudulai kaiwena Yaubada nuwanuwana kami
toyakewa ami paisowa namwanamwali sigitaili na simwanou. Kami toyakewa nige ali
katai ipapagani yo nige ali nuwatu idududulai, siwalowalo bwagabwagamo.
16 Inamwanamwa tem kwamiya besiele Yeisu ilivasimiuko ami miya panpanna koina
na tabu kwawaloba, “Tem nuwanuwamai naenaena tawae kaginauli sowasowamai
kaginauli kaiwena nige kaba kausi yabo imiyamiya kolimai.” Na nuwanuwagu mu-
mugamiu besiele komiu Yaubada ana topaisowa panpanliyao.
17 Tomo meuloili kwayakasisi-yagili, kamikavao tomeliwo kwanuwatu-kalatagili
katemiu mena, Yaubada kwamatausani, yo kin kwayakasisi-yani.

Takalakisiye kamkamna koina besiele Yeisu

18 Komiu topaisowa panpanliyao kwabenali-kalatan bwaite. Ami tautaubalao ali
loina kwabenali-kalatan yo kwayakasisi-yagili, nige yakato siya mumugali bigabigal-
imo yo sonosonogalimo na siya ali loina ikaiwe tabe besiele kwayakasisi-yagili.
19 Tem kamkamna kwalobai na nige nae yabo wagiginauli, yo kamkamnane wakalak-
isiyeyan kaiwena Yaubada kwameliyan inamwanamwa. Tem waginauli besiele,
Yaubada kani iwalo-muloloimiu.
20 Gubesi, tem nae waginauli yo sisapimiu yo wakalakisiyeyan, sowasowana Yaubada
ikawa-namwanamwa-yagimiu? Nigele. Na tem namwanamwa waginauli yo sisapimiu
kabo wakalakisiye, bwaimwana kaba tobalanagimiu Yaubada manna mena.
21 Yaubada iyoganmiuko wakalakisiye kamkamnane koina. Keliso kamkamna ilobai
kaiwemiu, mwa kaba gite ipei kolimiu na kaena monana kwamuliya.
22 Iya nige nae yabo igiginauli yo nige walo mwakota yabo iyayawatagili gamwana
mena.
23 Sikawa-naenae-yani, na nige kainali iyayamaisa. Siyakamkamna mowoi, na nige
iwawalo munamunai kolili, na meuloina iwolena mowoi Yaubada iloinayani, iya
Toyatala dudulaina.
24 Iya yona mena ala pwanoli ikalaili yo isae kelose mena na mesabana naenaena
mumugana tasikotanan na mumuga dudulaina koina tamiya. Iya siunui yo sisakona,
kabo kana gai kolili leboimiu kwalobai.
25 Tauna kona komiu besiele sipi lolosuwalamiu, na sauga bwaite kwapileyoimako
Yeisu koina iya kami togitekalatan yo yaluyaluwamiu igitekalatagili.

3

Tokasole sine yo tau kaiweli

1-2 Besiele tabe, komiu tokasole sinesineo wainemiyao kali loina kwanuwatu-
kalatani. Yo wainemiyao tatao tupwali Yaubada ana walo nige sibebenalani, na ali loina
kwanuwatu-kalatan yakato mumugamiu namwanamwana kaiwena kani wakalaili
silaoma Yaubada simeliyani. Bwagana nige kwawawalo kolili, na iyamo ami sanapu
yo ami yakasisi sigitaili kabo simeli.

3 Tabu kwanuwanuwatu yomiu bwaite ganamuli mena kana pasa kaiwena, besiele
itomiu kwasuwali namwanamwai, galogalo kali gite namwanamwali wagaloili o tem
kaleko namwanamwali kwalikwali.
4 Na kami pasa silaomaya katemiu kali koleya mena, yo me ami nuwalobi yo
yaluyaluwamiu sibiga. Pasane bwaite inamwanamwasosi Yaubada manna mena, nige
inanae.
5 Pasane bwaite iya mwa kedukedulumao bagubagunali siya Yaubada simeliyani
ikalaili yo koina iyapasali. Siya waineliyao ali loina sibenali-kalatagili,
6 besiele Sela, iya Abelamo kainana ibenalani yo ikawa-guyau-wani. Tem komiu
sinesineo mumuga namwanamwana waginaginauli yo Yaubada kana meli kwapei yo
tabu kwamamatausi, kani komiu besiele Sela natunao.
7 Besiele tabe komiu tokasole tatao, wainemiyao kwanuwanuwatuili ami miyamiya
meuloina koina. Kwasaguili kaiwena komiu me ami kaiwe na siya nige sikakaiwe.
Wainemiyao kwayakasisi-yagili kaiwena siya yawasi waluwaluna, bwaimwa Yaubada
ana mulolo, silobaiyako besiele komiu. Koinaele ilonamwayagimiu tem kwayakasisi-
yagili na mesabana Yaubada ami kawanoi ibenalagili.

Tomeliwo kwamiya-dudulai

8 Kabo yawalo kolimiu, me ami nuwadaumwali, ami nuwatu kaigeda, kamikavao
wakatekamkamna-yagili, yo tomeliwo kwamulolo kolili, mumugamiu sibiga yo me ami
nuwalobi.
9 Siya naenaena siginauli kolimiu, tabu mumuga naenaena maisana kwayayapileyoi
kolili, yo siya sikawa-naenae-yagimiu, tabu wakakawa-naenae-yagili, na wakawanoi
Yaubada iwalo-muloloili. Yawalo besiele kaiwena Yaubada iyoganmiu yo
nuwanuwana iya ana walo-mulolo kwalobai.
10 Na besiele yaiya tem nuwanuwana miya namwanamwana ilobai yo yawasina
iyaliyaya, ilonamwayan tem memenana igitekalatani tabu walo naenaena
iwawaloweni, yo ana walo igitekalatani tabu imwakomwakota.
11 Tabe besiele ilonamwayan tem ginauli naenaena isikotanani na mumuga
namwanamwana iginauli, yo sauga meuloina itonan kaiwe tem mekanakavao me ali
nuwa-daumwali na simiya-dudulai.
12 Kaiwena Guyau igitegite-lau todudulai kolili, yo ali kawanoi ibenabenalagili, na
siya mumuga naenaena siginaginauli Yaubada imiya-dagedagela-yagili.

Mumuga namwanamwana kaiwena kamkamna kani talobai

13 Tem ginauli namwanamwana kwapaipaisowai, nuwana nige tomo yabo isisinal-
imiu o iyayakamkamnamiu.
14 Na tem kamkamna kwalobai ami paisowa namwanamwana kaiwena yo nige
nae yabo wagiginauli, Yaubada imuloloimiu. Tabu tomo kwamamatausagili yo tabu
katemiyao siwawakaka.
15 Na katemiu mena Keliso kwayakasisi-yani yo wakawa-guyau-wani. Wakatububu-
nagimiu kabo saugana tem tomo yabo ilaowa ineli-yagimiu iwaloba, “Gubesi mwa me
ami katepatu kwameliyani?” Kabo yaina kwawalo-masalani koina, na kwaedeedede
me ami nuwalobi yo me ami yakasisi.
16 Mumugamiu sidudulai besiele mumugane Yaubada nuwanuwana, kabo saugana
tem tomo komiu Yeisu kana tomuliyayao ami paisowa namwanamwana sikawa-
naenae-yani, ali walone kaiwena naga kani simwalimwaline.
17 Tabu mumuga naenaena wagiginauli kisi kamkamna kwalobai. Na tem
Yaubada italam yakato mumugamiu namwanamwana kaiwena kamkamna kwalobai,
bwaimwa iya inamwanamwasosi.

18 Keliso iya tabe kamkamna ilobai, iboita mekaigedamo ala pwanoli kaiwena. Iya todudulai iboita kita tonaenaela kaiwela, kabo ikalaila talau Yaubada koina. Yona iboita, na Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina itoloyoi.
19 Na Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina tabe ilau iguguye yaluyaluwa panpanli kolili,
20 kaiwena siya beyabeyana Yaubada kainana nige sibebenalani. Saugana Nowa waga esana aki iginaginauli Yaubada me ana kalakisiye isanasana yakato tem tomo meuloili sinuwabui, na nigele, nige sinunuwabui kabo ali pwanoli maisana iwolegili. Tomo nige sibabaibaiwasosi, kali baibaiwa yoli eit (8) silusae wagane kalona mena, kabo waila mena sipoupouli yo lebo silobai.
21 Na wailane besiele kaba gite yabo babitaiso kaiwena, yo bwaite sauga wailanane komiu tabe ileboimiu. Babitaiso nige besiele yakato yola koina biki tadeuli-gabaeni, na tem takatai nige yakewa yabo kolila sowasowana tatalamwagila Yaubada koina. Saugana kwababitaiso kabo Yaubada ileboimiu Yeisu Keliso ana toloyoi koina.
22 Iya isaeko bulibuli mena yo imiyamiya Yaubada nimana ulaulana mena, aneloseyao yo yaluyaluwa meuloili siya me ali kaiwe simiyamiya ana kaba loina yaulina mena.

4

Kwatalamwagimiu Yaubada ana nuwatu koina

1 Keliso yona koina kamkamna ilobai, kabo mumuganane tem wakalai yo wakatububunagimiu yakato kamkamna tabe kani kwalobai besiele iya. Na tem yabo yona koina kamkamna ilobai Keliso esana kaiwena, iya nige nae yabo imiyamiya koina.
2 Koinaele iya genuwana ana sauga yanuwa yaulina mena iyavenuwan nuwatu nae-naeli kolili bwaite siya yona kana yaliyaya na nuwanuwana Yaubada ana nuwatumo ipaisowai.
3 Beyabeyana ami sauga kwayavenuwan kaiwena ami paisowa besiele tomo siya Yaubada nige simemeliyani ali paisowa. Sauganane koina gadosisi yo ganawali mu-mugana, numa yauyaule yo mumugana naenaena ilalaki kolimiu. Tabe besiele sauga meuloina kwatapwalolo kokotomo kolili, mumuganane Yaubada ikalomagigilan.
4 Na sauga bwaite komiu tomeli. Siya Yaubada nige simemeliyani kateli sipi-tali yo sinuwa-pwanopwano ami nuwabui yo ami meli kaiweli, kaiwena nige tabe mekamikavao ginauli yabo naenaena kwapapaisowai, kabo sikawa-naenae-yagimiu.
5 Na kani sitolo Yaubada manna mena na ali paisowa naenaena meuloina siwalo-masalagili koina yo sauga kikiunamo kani tomo meyawasili yo siya toboita iyatalayag-ili.
6 Ala eliyamwao tupwaliyao Yeisu wasana sibenalan kabo sinuwabui yo simeli kabo muli mena siboita. Na bwagana tomiya yanuwa yaulina ali nuwatu yakato tomeline nige sagu yabo silolobai kwapi ana dedei koina na iyamo kita takatai simiyayai yaluyaluwa ana dedei koina yo Yaubada mekalikava. Bwaite kaiwena ilonamwayagila tanuwanuwatu Yaubada ana yatala kaiwena.

Kala yauyauya tayapaisowa

7 Yanuwa yaulina yo ginauli meuloina kikiunamo simwawasi. Kabo nuwamiu sidudulai, yo kwabomayoi wagite-kalatagimiu, na mesabana sowasowamiu wakawakawanoi Yaubada koina.
8 Ginauli kaigeda lalakinaele kwaemulomulolo-wagimiu, kaiwena mulolo ginauli naenaena meuloina sowasowana ideuli-gabaen.
9 Kamikavao kwayoganli kwasaguili simiyamiya ami nume mena, na tabu kwaedeed-ede kaiweli.

10 Yaluyaluwa Tabuna kala yauyauya uloina uloina iyelima, kabo kita besiele
Yaubada ana mulolo kana togitekalatani namwanamwali yo kaigeda kaigeda kami
yauyauya kwayapaisowaili kamikavao kwasaguili.
11 Yaiya tem iguguye, ana paisowa guguye besiele iya Yaubada iedeedede gamwana
mena. Yaiya tem iyamala topaisowa na tomo isaguili, ipaisowa me ana kaiwe bwaite
Yaubada iwolena koina. Ami paisowane besiele bwaite tem tomo ami paisowa meu-
loina sigitaili kabo Yeisu Keliso esana koina Yaubada sitobalani, iya tokaiwesosi yo
sowasowana sauga meuloina tatobatobali-seyan. O, besiele.

Kamkamna kani kwalobai kaiwena komiu Keliso ana tomoyao

12 Yagu eliyamwao, sauga bwaite kamkamna kwalobalobai, bwaimwa ami meli
itonatonani. Na tabu nuwamiu ipwapwanopwano yo kwaba, “Gubesi bwaite besiele?”
13 Keliso kamkamna ilobai, besiele tabe kaliyate kabona kwalobalobaili iya kaiwena,
kabo kwayaliyaya kaiwena sauga ilalaoma koina kani ipileyoima me ana wasawasa na
komiu kani kwayaliyaya lalakina.
14 Tem Keliso esana kaiwena sikawa-naenae-yagimiu, kwayaliyayamo, kaiwena
iwalo-masala yakato yaluyaluwa namwanamwasosina, Yaubada Yaluyaluwana,
imiyamiya kolimiu.
15 Tabu ginauli naenaeli waginaulili besiele unuyamate o nuwana kewali o nuwana
loinalikwa o nuwana etalapili, kaiwena toloinalikwa ilonamwayagili sikamkamna
lalakina.
16 Na tem siyakamkamnamiu komiu Keliso kana tomeliwo, kani nige sowa-
sowana kwamwalimwaline, na sowasowana Yaubada kwatobalani kaiwena esanane
sipeiyawako kolimiu.
17 Mwa yatala kana sauga iyatubuyako yo bwaite sauga kita, Yaubada ana tomoyao,
ana yatala talobalobai kaiwena itonatonagila. Na tem Yaubada iyatubuyako kolila
yo ala kamkamna tupwana ipolowe, gubesi siya wasa namwanamwana sisikotanan?
Walo yawasosi saugana Yaubada iyatalayagili kani maisa polopolowena silobai.
18 Besiele walone bwaite iba, “Tem todudulai ali lebo ikololo, na gubesi siya toy-
auyaule yo tonaenaeli?”
19 Kabo siya Yaubada ana nuwatu kaiwena kamkamna silobalobai, ilonamwayagili
tem mumugana namwanamwana siyapaisowa sauga meuloina yo sitalamwagili kali
toyamayale nimana mena igitekalatagili, iya sauga meuloina ipaipaisowa besiele ana
waloyameli.

5

Ekalesiya kana tobagunao yo toekalesiyayao kali kabiyakaiwe

1 Komiu ekalesiya kana tobagunao, nuwanuwagu kami kabiyakaiwe yawaloweni.
Yau ekalesiya kana tobaguna kamikava yabo, yau Keliso ana kamkamna mangu mena
yagitai, yo naga sauga muli mena Yeisu ipileyoima yo ana wasawasa tagitai yau tabe
kani yalusae ana wasawasa kalona mena.
2 Komiu besiele sipi togitekalatan, Yaubada ana bodao siya iyeliwako wagite-
kalatagili. Tabu yakato me ami okwatakwata na wagite-kalatagili, na mekamikavao
kwayaliyaya besiele Yaubada ana nuwatu. Tabu wakakawa-maisa, na kwatalamwag-
imiu kwapaisowamo kaiweli kaiwena nuwanuwamiu lalakina tem kwasaguili.
3 Wagite-kalatagili, tabu ami loina sikokololo kolili, na besiele ali kaba gite, mu-
mugamiu namwanamwana sigitai kabo siginauli besiele.
4 Yo saugana togitekalatani sipi ali Guyau ilaoma, kabo pwaopwaom wasawasana
kani iyeliwa kolimiu. Pwaopwaomne iya miyamiya yaina, nige sowana ipwasa yo nige
sowana ikwalalele.

5 Besiele tabe komiu kilakaiwo, ami tautaubalao ali loina kwabenali-kalatani.
Nuwalobi kwamana kwalikwali na mesabana kwaesagusagu-wagimiu. Kaiwena siya
togagasa Yaubada nige iyayaliyaya kaiweli, na siya tonuwalobi imululoili.
6 Kabo kwanuwalobi Yaubada nimana kaikaiwena yaulina mena, na mesabana sauga
bwaite ikatububunagimiu na naga kani muli mena ami sauga namwanamwana koina
ipeiseyagimiu.
7 Ami nuwatu polopoloweli meuloina kwaolena ikalai, kaiwena iya me ana mulolo
igitegite-kalatagimiu.
8 Kwasilasilawa na wagitegite-kalatagimiu, kaiwena kami tokalomagigili Seitani iya
besiele laiyon sokasokana ikalakalagaga na inenenene yo iloyaloya nuwanuwana tomo
yabo isinoli.
9 Kwanuwatu-kalatani yanuwa yaulina dedeina meuloina kolili kamikavao tomeli
siya tabe kamkamna silobalobai besiele komiu kwalobalobai. Mwa kaiwena yawalo
kolimiu, kwatolo kaikaiwe ami kaba meli mena kabo wakaleya Seitani koina.
10 Yaubada, iya mulolo yaina, iya igitesipwaimiu na mesabana kwalusae ana wa-
sawasa miyamiya yaina koina kaiwena kwamiyamiya Keliso koina. Ami kamkamna
sauga kubwakubwana koina, iya kani ikatububunagimiu na ami meli wakabi-kalatan
yo wakaiwe koina.
11 Yaubada ana kaiwe imiyayai sauga meuloina kani nige imwamwawasi. O, besiele.

Walo mwawamwawasina

12 Sailasa iya kalakava namwanamwana yo yakatai sowasowana kana meli yapei,
iya mwa isaguiyau yo kami kabiyakaiwe letana kikiuna bwaite kalele. Nuwanuwagu
yawalo kolimiu ginauli meuloina bwaite kaleleli walo yawasosi iyakenayagimiu
Yaubada ana mulolo kaiwena. Kabo kwatolo kaiwe mulolone koina.
13 Kamikavao siya tomeliwo Babiloni* koina, siya tabe Yaubada igitesipwaili, simu-
lolo kolimiu. Besiele tabe Malika, iya besiele natugu, imulolo kolimiu.
14 Nimamiyao kwayaga-yagili kamikavao kolili yo kwaemulomulolo-wagimiu. In-
amwanamwa tem meuloimiu kwamiyamiya Keliso koina Yaubada ana nuwadaumwali
katemiu iloyakalapowonli.

* **5:13:** Babiloni nuwana Loma walona besiele ali walo makamakayau yabo.

2 Pita
Leta labuina Pita ilele

Walo bagubagunana

Pita ana boita ikelakubwamako kabo leta labuina bwaite ilele yo iyawasa ilau tomeliwo siya simiyamiya yanuwa uloi uloi kolili (1:1 yo 3:1). Toyakayakatai mwakomwakotali sibaibaiwa mumuga naenaena sikawa-namwanamwa-yani yo simwakota yakato Yeisu kani nige ipipileyoima. Kabo Pita tomeliwo ikabiyakaiweli yakato tabu siya toyakayakatai mwakomwakotali ali walo sibebenalagili.

1 Yau Saimon Pita, Yeisu Keliso ana topaisowa yo ana apositolo, letane bwaite yalele
yo yayawasa kolimiu komiu kwanuwabuiko besiele kai. Yeisu Keliso, iya ala Yaubada
yo kala Tolebolebo, iya ana namwanamwa kaiwena mwa ala meli ilalaki, meline iya
ginauli namwanamwasosina yo kana lotonan inamwanamwa komiu yo kai kolila.
2 Na yakawanoi Yaubada ikatekamkamna-yagimiu sauga meuloina yo ana
nuwadaumwali katemiu iloyakalapowonli, kaiwena Yaubada yo ala Guyau Yeisu
Keliso kali katai imiyamiya kolimiu.

Mumuga namwanamwana wakaiwe koina

3 Yaubada towasawasa yo tonamwanamwasosi iyoganla taemala ana tomoyao, kabo
kana katai imiyamiya kolila. Sowasowana me ala nuwamayale yo me ala yakasisi yo me
ala nuwalobi yo me ala mulolo tamiya namwanamwa kaiwena Yaubada iya ana kaiwe
iyeyama kolila.
4 Kamwasane bwaite koina ana waloyameli namwanamwasosili iyelima kolila na
mesabana mumugamiu besiele Yaubada mumugana yo yanuwa yaulina mumugana
naenaena kwayabubu-gabaen. Mumuga naenaenane yaina ilaomaya nuwatu naenaeli
kolili.
5 Bwaite kaiwena ilonamwayagimiu tem wakaiwe yo ami meli kwaetulani mumuga
namwanamwana koina, yo mumuga namwanamwana kwaetulani nuwatu dudulaina
koina.
6 Yo tabe me ami yakasisi yo kwaboma kwasikotanagimiu mumuga naenaena koina,
yo me ami kalakisiye, yo tabe Yaubada ana nuwatu kwamuliya dudulai.
7 Tabe wakawa-elieliyam kamikavao kolili, yo tabe tomo meuloili kwamulolo kolili.
8 Tem mumugane bwaite simiyamiya kolimiu yo silalalaki kabo ami katai Guyau
Yeisu Keliso koina uwena kani iyawatagili yawasimiu koina. Tem nigele kani ami sauga
kwayavenuwan.
9 Na tem tomeli yabo mumuga bwaite nige ikakalai, iya besiele tomangibugibu
yo ana nuwa-mayale ikikiu, iya Yaubada ana sagu koina inuwa-mwatainan, sagune
bwaimwana ana pwanoli beyabeyana iginauliliko Yaubada ideuli-gabaegiliko.
10 Mwa koinaele yagu tali toekalesiyayao, sauga meuloina wakepate kwatolo
kaiwe, kaiwena Yaubada igitesipwaimiu yo iyoganmiuko, kabo mumugamiu
namwanamwana koina kami yogane kwayawasosi. Tem mumuga bwaite
wakabikalatan sauga meuloina, kani nige kwabebeku.
11 Kabo Yaubada iyaliyayasosi kolimiu, yo kani italamwagimiu kwalusae ala Guyau
yo ala Tolebolebo Yeisu Keliso ana kaba loina miyamiya yaina koina.

Pita ana yanuwapei tomeliwo kolili

12 Ginauliline siya bwaite kaiweli sauga meuloina yayanuyanuwa-peimiu, bwa-
gana wakatailiko yo kwatolo kaiweko nuwatu dudulaina kolili kaiwena beyabeyana
wakalailiko.

13 Inamwanamwa meyawasigu koina ginauline bwaite kaiweli yayanuwapeimiu na
tem kwanuwatu-kalatagili,
14 kaiwena yakatai sauga kikiunamo kani yanuwa yaulina yalogabaen, yagu boita
kana koleya besiele beyabeyana ala Guyau Yeisu Keliso iwalowenako koliyau.
15 Kani yatonan kaiwe tem yagu yakayakatai iyaele ikaiwe nuwamiu mena kabo yagu
boita mulina mena yakayakataine kwanuwatu-kalatan namwanamwai.
16 Beyabeyana kawalo-masalani kolimiu yakato ala Guyau Yeisu Keliso me ana wa-
sawasa yo me ana kaiwe kani ipileyoima. Sauganane wasana kawalo-masalani kolimiu
kawalo-yawasosi. Nige kaedeedede kaboma ama nuwatu mena besiele siya baguna
tubulao pilepilele kolili siedeedede ali nuwatu mena. Nigele. Yeisu ana wasawasa
manimai mena kagitai mwa ama katai iya kaiwena kawalowalo-masalani kolimiu.
17-18 Mekamakava kamiyamiya koya mena, koya yakayakasisina, kabo kaina yabo
kabenalani ilobimaya bulibuli mena yo Yaubada Tomiyasaesosi iba, “Bwaite natugu
yamulolososi koina, na yayaliyaya lalakisosina iya kaiwena.” Kabo Yaubada Tamala
Yeisu iwalo-muloloi yo iyawasawasa. Walo yawasosi, sauganane koina kai kamiyamiya
yo Yaubada kainana kabenalani.
19 Besiele tabe palopitao ali wasa Keliso kaiwena iyaele kolila Buki Tabu mena,
yo wasane iyamala yawasosi. Palopitao ali walone kwayasili yo kwanuwanuwatui.
Kaiwena ali walone besiele mayale imwalisae boniboniyai mena yo kamwasa iyake-
nayagimiu, kanasiga yanuwa ilayani yo kubwana imwalisae. Ee besiele bwaite Keliso
kani ipileyoima kabo mayalena katemiu mena itunsae.
20 Nuwanuwagu ginauli lalakina yabo wakatai namwanamwai, palopitao ali lelelele
Buki Tabu mena nige yabo iyayawatagili siboma ali nuwatu koina.
21 Na Yaluyaluwa Tabuna isaguili iyanuwapeili kabo Yaubada ana walo siwaloweni,
nige sowasowana tawaloba, “Palopitao siboma ali nuwatu mena siwalowen.”

2

Toyakayakatai mwakomwakotali waloli

1 Beyabeyana palopitao simiyamiya tomo Isileli luwali mena, na palopitao
mwakomwakotali simiyamiya tabe. Ee besiele tabe toyakayakatai mwakomwakotali
naga kani siyawatagili luwamiu mena yo yakayakatai mwakomwakotana kani
sikalaiyama wadam mena yo siyakayakatai-yani, yakato ami meli sisibayanae. Yo tabe
kani ala Guyau Yeisu sisikotanani, iya kwasinena mena iyamaisa-yavivilali Seitani
koina. Naga muli mena maisali ali naene ipileyoi kolili mwayamwayau iunuili sisilae.
2 Toekalesiyayao sibaibaiwa kani sibeku yo toyakayakatai mwakomwakotaline mu-
mugali yauyaule koina simuliya yo bwaine besiele kani Yeisu esana sipei-yatalu yo
sikawasewa yo tabe tomo meuloili kamwasa dudulaina sikawa-naenae-yani.
3 Toyakayakatai mwakomwakotaline sinuwa-gogo wasawasa mwa koina edeedede
besiele pilepilele tupwali kani siedeedede-yani na tem koina mane lalakina sikalai
kolimiu. Na maisali beyabeyana Yaubada iwalowenako yo koina kani sisilae.
4 Walo yawasosi Yaubada toyakayakatai mwakomwakotaline kani iyamaisali. Wag-
itai kaba gite bwaite yawalowen kolimiu. Aneloseyao yauyauleli siya sauga bagubа-
gunana koina silopwano, Yaubada nige inunuwatu-pwaikili, na igabae-lobiyegili boni-
boniyai ana dedei koina, kabo ipan-kalatagili yo sisanasana boniboniyai kalona mena
yatala mwawamwawasina kaiwena.
5 Besiele tabe tomo bagubagunali Nowa ana sauga koina, siya tokawasewa, Yaubada
nige inunuwatu-pwaikili, na yalubwasi lalakina koina iyemwawasili. Siya ileboili
Nowa, kaiwena iya ibomamo Yaubada ana nuwatu dudulaina koina imulimuliya,
mekanakavao tomo tupwaliyoi kali baibaiwa seben.

6 Besiele tabe yanuwa Sodoma yo Gomola Yaubada iyamaisali yo igabu iwedoli
ekaeka bwagabwaganamo bwaite kaba yakenayan iginauli yo bwaliga kani iginauli
besiele tabe tokawasewa bwaimwa toyakayakatai mwakomwakotaline kolili.
7 Na Lota iya iboma mumugana inamwanamwa mwa Yaubada ileboi. Lota kamnana
inaesosi tomo naenaeli yo ali ganawali mumugana kaiweli.
8 Iya kaliyate kaigeda kaigeda imiyamiya luwali mena, kabo ali paisowa naenaena
imanman-kulakulai yo walo naenaena ibenabenalani, kabo katena ikamkamnasosi.
9 Tem bwaine besiele, ee kabo Yaubada sowasowana tomo namwanamwali isaguili
yo ileboili ali miya-polowe kolili yo tabe sowasowana tonaenaeli, besiele toyakayakatai
mwakomwakotaline siya kaiweli yawalowalo, ikabi-kalatagili yo me ali kamkamna
sisanasana yatala mwawamwawasina kaiwena, kabo maisa naenaesosina silobai.
10 Tupwali nuwanuwali lalakina tem sauga meuloina siganaganawali. Kamwasane
koina Yaubada ana loina silikwalikwai kabo maisa polopolowesosina kani silobai.

Toyakayakatai mwakomwakotaline gagasa mena tomiya bulibuli sikawa-naenae-
yagili, nige ali yakasisi yabo ipapagan.
11 Aneloseyao sikaiwesosi. Tem nuwanuwali toyakayakatai mwakomwakotaline
siunuili sowasowali, na iyamo nigele, nige siyayamaisa kolili. Aneloseyaone me ali
kalakisiye simwanou, toyakayakataine nige sikakawa-naenae-yagili Yaubada manna
mena.
12 Toyakayakataine mumugali besiele ebaebai sokasokali mumugali, ali nuwatu nige
idududulai, kaiwena ginauli siya kali dudulai nige sikakatai sikawa-naenae-yagili. Na
gubesi kani Yaubada ana yamayamaisali? Kaba gite bwaite. Saugana tokeloya ebaebai
sokasokali silobaili sisakonali yo situpa-kalatagili sivavalam ee kanasiga siboita. Kana
koleya tabe besiele kani Yaubada toyakayakataine iginauli kolili na ali kamkamna
besiele ebaebai sokasokali ali kamkamna.
13 Maisali kamkamna kani silobai kaiwena siya kali yaliyaliyaya tem sinumanuma
kabaleya yo yauyaule mumugana sipaisowai tomo manli mena, mumugali inaesosi.
Saugana tem mekamikavao wakekekani toyawa, siya ami kaba mwalimwaline sigin-
auli, kaiwena nuwanuwali tem simiyamiya kankan yo simiyamiya numanuma.
14 Nuwanuwasosili tem mekalikavao sinesineo siganaganawali. Sauga meuloina nae
kana kamwasa sipaipaisowai yo siloyaloyai, nuwanuwali sinesineo ali meli belubeluli
simwakotayagili na sikalaili siganawali mekalikavao. Siya nuwali iyai ganaganawali
kaiwena. Mwa Yaubada iwaloko kani iyamaisali mumugali naenaena kaiwena.
15 Siya kamwasa dudulaina silogabaeni yo silosuwala. Besiele palopita naenaena
esana Balami, Bioli natuna, sinuwa-gogo wasawasa. Na Balami iya nuwanuwana mane
kabo ana paisowa naenaena kaiwena nuwanuwana mane ikalai.
16 Na Yaubada iwalo-kausi. Donki nige kainana ipapagan yo nige sowasowana
iedeedede, na Balami ana donki tomo kainali mena iedeedede, kabo palopitane ana
nuwatu yauyaulena itom.
17 Toyakayakatai mwakomwakotaline kani nige sagu namwanamwana yabo
talolobai kolili. Siya besiele waila yabo iguma, yo besiele yaloyaloi yaumai iyui-
kalaili, kolili nige kanli sipapagan. Na Yaubada ali kaba miya gula boniboniyaina
ikatububunanako isanasana kaiweli.
18 Siya siwalowalo-saesae, na ali walone nige kanna. Siwalo yakato sowasowana
ganawali mumugana taginauli, kabo koina tonuwabui waluwaluli siya nuwanuwali
boniboniyai mumugana siyabubu-gabaen, siwoyaili sitabe-yatagelakeile-yoili yakato
simuliya kolili.
19 Toyakayakataine siwaloyameli kolili siba, “Kai ama kamwasa koina kwamuliya
kani nige ginauli yabo ikakausimiu, kani nige yaiya yabo iloloina-yagimiu.” Ali
mwakota siginauli kaiwena siboma naenaena koina sipan-kalatagiliko. Kaiwena tem
ginauli yabo tomo katena italamwan koina naga ginauline kani tomone iloiloina-yani.

20 Gubesi siya baguna simiyamiya boniboniyai ana dedei koina na sinuwabui yo
kateli sitalamwan ala Guyau Yeisu koina yo yanuwa yaulina mumugana naenaena
silogabaeni na mulina mena sipileyoi mumugana naenaena koina ipanliyoi? Baguna
simiyamiya boniboniyai ana dedei koina yo ali nae ilalaki, na saugana sipileyoi
dedeinane koina ali naenaenane siyalalaki yoi yo sibeku yawasosi.
21 Kamwasane ginauli naenaesosina kaiwena tomeline Yaubada ana loina
sikataiyako na iyamo dagelali siwolena koina. Ilonamwayagili tem tabu sauga yabo
kamwasa dudulaina sikakatai na simiyamiya boniboniyai ana dedei kanasiga siboita.
Tomeli siya sipileyoi naenaena koina kali maisa ilalakisosi kabo siya nige tomeli, siya
nige sauga yabo sinunuwabui, maisali.
22 Toyakayakatai mwakomwakotaline kolili iyawatagiliko besiele walo sonoga yabo
ana walo bwaite kaiweli iwaloba, “Bwauwa yabo imaliwe kabo muli mena ipiley-
oima yo ibomayoi maliwena ikan” yo tabe, “Tem polo yona tadeuli-gabaeni, kani
mwayamwayau ipileyoi yo iula-bwalabwala yoi.”

3

Yeisu ana pileyoima kaiwena

1 Yagu eliyamwao kagu tomulolowo, leta labuina bwaite yalele yo yayawasa ilaowa
kolimiu. Letane labuine kaloli mena yayanuwapeimiu yo yakabi-yakaiwemiu na
kwanuwatu-namwanamwa.
2 Nuwanuwagu walo bwaite beyabeyana Yaubada ana palopitao siwalowaloweni
kwanuwatu-kalatani, yo besiele tabe mulolo mumugana iya ala Guyau yo kala Tole-
bolebo iwaloweni yo ami apositoloyao siyawasayako kolimiu kwanuwatu-kalatani.
3 Ginauli yabo wakatai-baguna-yani, yakato sauga ana kaba mwawasi koina totalata-
lawasi tupwaliyao kani siyawatagilima siya nuwanuwali ali nuwatu naenaeli kateli
mena simiyamiya siginaulili.
4 Kani sitalawasi-yagimiu yo siwaloba, “Iwaloyameli yakato ipileyoima, na tubulao si-
boitako, ginauli meuloina kali koleya kaigedamo, nige yabo uloina, iyatubuya saugana
Yaubada yanuwa yaulina iginauli kanasiga kabona. Nuwana kani nige ipipileyoima.”
5 Na totalatalawasine nuwali-imwatainan yakato beyabeyana kaba yatubu koina
Yaubada ana walo koina kabo ginauli meuloina bulibuli mena yo yanuwa yaulina mena
siyawatagili. Sauganane Yaubada yanuwa yaulina iyamayale iginauli waila mena.
6 Yo tabe besiele wailane koina ana yamayamayalene isibayanaeli Nowa ana sauga
mena saugana iwalo yalubwasi lalakina ididima.
7 Yo tabe walone kaigedana koina bulibuli yo yanuwa yaulina, siya kabona bwaite
tagitaili, iloina na simiyamiya kanasiga igabuli kaliyate yatala koina. Kaliyatenane
koina siya Yaubada nige simemeliyani kani iyatalayagili yo isibayanaeli. Walo yawa-
sosi, totalatalawasine Yaubada ana kaiwe nige nuwali imamayaleyan.
8 Yagu eliyamwao kagu tomulolowo, ginauli yabo tabu nuwamiu imwamwatainani,
Yaubada manna mena kaliyate kaigeda besiele bolime tausan, yo bolime tausan besiele
bwaite kaliyate kaigeda. Nige yabo kana uloi imiyamiya koina. Kaiwena Yaubada iya
toyamayale yo iya ibomamo ikatai sauga ana mamalawe yo sauga ana kubwa.
9 Tomo tupwali siwaloba, “Guyau ana laoma iyoviyasosi, kabo bwaite iya kaiwena
ana waloyameli nige iyayadudulai.” Na nige besiele, ikalakisiye yo isanasanaimiu,
nuwanuwana tomo meuloili ali pwanoli kolili sinuwabui, nige nuwanuwana yabo
mayau wedowedolina ilobai yo iboita.
10 Na yawasosi Guyau ana laoma kana kaliyate kani iyawatagili, yo ana laoma besiele
tokewali yabo ana laoma, katelamo iyapitali. Kaliyatenane koina dagugu lalakina kani
iyawatagili yo bulibuli kani imwawasi, nige tabe imiyamiya, besiele tabe dabwelo,

waikena yo utu siwedoli, yo yanuwa yaulina mekanakavao yo ginauline meuloili siwedoli woli.
11-12 Yaubada ginauli meuloili kani isibayanaeli besiele bwaite. Tem bwaine besiele gubesi komiu mumugamiu bwaite sauga? Saugana komiu iyaele mekamikavao yo ami yaliyaya kwasanasanai Guyau ilaoma Yaubada ana kaliyate koina, sowasowana me ami yakasisi yo mumugamiu sidudulai yo Yaubada ana nuwatu kwamuliya namwanamwai. Na kaliyatenane koina bulibuli meuloina kani iwedoli yo ikala woli, yo mayau wedowedolina kaiwena dabwelo, waikena yo utu sikala-sapusapu.
13 Na Yaubada ana waloyameli kani iyawatagili kolila, mwa koina tasanasanai bulibuli waluwaluna yo yanuwa yaulina waluwaluna kaiweli, na siya todudulaimo kani simiyamiya.

Mumuga namwanamwana kaiwena wakaiwe yo wagitekalatagimiu

14 Kabo yagu eliyamwao, saugana komiu iyaele kwasanasana ginauline siya naga kani siyawatagili, mumuga namwanamwana kaiwena wakaiwe yo kwamiya-dudulai, kabo nige ami nae yabo imiyamiya Yaubada manna mena.
15 Bwaite kwanuwatu-kalatani, Guyau me ana kalakisiye isanasana kaiwena nuwanuwana lebo kwalobai. Kalakava namwanamwana Paulo, Yaubada nuwatu namwanamwana iwolena koina kabo beyabeyana ami leta ileleli yo iwalo besiele kolimiu.
16 Besiele tabe ana leta meuloili kolili, saugana tem iedeedede Yeisu ana pileyoima kaiwena, iwalo besiele bwaite. Paulo ana letane kaloli mena walo tupwaliyao siyaele kali katai sikololo yo sididiusosi. Kabo tomo siya nige me ali katai Paulo ana walo sibui uloina. Sauga ibaibaiwa Buki Tabu ana walo sibui uloina. Mwa koinaele sibomamo ali kaba silae siginauli.
17 Yagu eliyamwao kagu tomulolowo, wakataiyako bwaite, kabo wagitekalatagimiu, kisi tomo siya Yaubada ana loina sisikotanani siwoya-pwanolimiu na ami kaba tolo kaikaiwena kwalogabaeni. Tabu besiele.
18 Na kwalalaki ala Guyau yo kala Tolebolebo Yeisu Keliso ana mulolo koina, yo kana katai ilalalaki kolimiu. Iya towasawasa sauga kabona yo sauga meuloina kani nige ilolotom. O, besiele.

1 Yoni
Leta bagubagunana Yoni ilele

Walo bagubagunana

Leta bwaite kana tolele iya Yoni, Sebedi natuna. Iya Yeisu ana apositolo yabo yo iya tabe buki Yoni, Yeisu wasana namwanamwana, kana tolele. Yoni leta bwaite ilele kaiwena toyakayakatai mwakomwakotali tupwaliyao siyaele ekalesiya kalona mena. Siya siba yakato yanuwa yaulina gogona sowasowana takabi-tonan siya simiyamiya naenaena ana dedei koina, na yaluyaluwa gogona bwaimwana nige sowana takabi-tonan siya simiyamiya namwanamwana ana dedei koina. Mwa siba Yeisu iya uloina na Mesaiya iya uloina. Siba Yeisu iya tomo molosi yo iya yanuwa yaulina gogona iya imiyamiya naenaena ana dedei koina. Yo siba Mesaiya iya yaluyaluwa yo iya yaluyaluwa gogona iya imiyamiya namwanamwana ana dedei koina. Yo tabe siwalo siba Mesaiya iya ilaomaya Yaubada koina yo ilusae yo imiya tomo Yeisu koina. Yo tabe siwalo siba Yeisu iya nige Yaubada Natuna besi, besiele Yeisu iya nige Mesaiya.

Bwaite siya nuwatuliyaone kaiweli mwa Yoni leta bwaite ilele yo toekalesiyao ikabi-yakaiweli yakayakatai bagubagunana kaba yatubu koina sibebenalanwa sowasowana iya sikabikalatan (besiele 2:24). Yo iba Yeisu iya Mesaiya, Yaubada Natuna, iya ilobima yanuwa yaulina mena iyamala tomo (2:22, 4:2, 4:14-15, 5:1-6).

Toyakayakatai mwakomwakotaliyao tupwali siba Yeisu ana babitaiso koina Yaluyaluwa Mesaiya ilobima imiya tomo Yeisu koina, yo yakato Yaluyaluwa Mesaiya tomo Yeisu ilogabaen muli mena kabo iboita. Mwa Peina 5 tomna 6 Yoni ali nuwatu iwalo-yadudulai iba, “Yeisu Keliso iya tomo yawasosi ibabitaiso yo ana paisowa iginauli ilau kanasiga iboita. Iya ibomamo yona yawasosi mena iboita ala pwanoli maisana.”

Toyakayakatai mwakomwakotali siwaloyoi siba tawae taginaginauline nige kana nuwanuwatu ilalau yaluyaluwa kana lebo koina, kaiwena ginauline tagiginauline yanuwa yaulina gogona na lebo iya yaluyaluwa gogona.

Na Yoni toekalesiyao ikabiyakaiweli tabu lopwano kamwasana sigiginauli (besiele 2:1, 3:7-8), na Yaubada ana loina sisanapuwagili (2:3-4). Yaboyoi toyakayakatai mwakomwakotali siwalo yakato siya ali katai wadawadamna yabo iyaele imiyamiya yo iya kataine koina ipei-suwalagili ali tali Kelisitiyani meuloili kolili. Kabo siya sikalomagigili tomeliwo uloili kolili. Mwa nuwatu yabo lalakina Yoni ilele leta bwaite kalona mena siya tomeliwo kalikavao yo duliyao kolili siemulomulolo-wagili (besiele 3:14, 4:20-21).

Walone iya yawasila iyeyama bwaimwa Yeisu

1 Walone iya yawasila iyeyama iya kaiwena kaluwewasayan kolimiu. Muli mena kabo ginauli meuloili situbu na iya iyaele imiyamiya. Iyamo kai kainana kabenalan yo kagitai manimai mena yo kamankulakulai yo kakabitonan nimamai mena.

2 Tomonane iya yawasila iyeyama iyawatagilimako. Yo yawasine miyamiya yainane iyamo koina kagitai mwa koinaele kayawayawasayan yo kaguguyeyan kolimiu. Yo beyabeyana Tamana mekanakava simiyamiya kabo muli mena imayale kolimai.

3 Tomone iya kagitai yo kainana kabenalan iya mwa kaluwewasayan kolimiu, kaiwena nuwanuwamai mekamakavao komiu takawa-elieliyam kaigeda besiele kai kakawa-elieliyam-wan Tamana yo Natuna Yeisu Keliso.

4 Kabo leta bwaite kalele ilaowa kolimiu kaiwena nuwanuwamai mekamakavao komiu yaliyaya mena takalapowon.

Mayale mena talokeikeile

5 Wasa bwaitete kabenalan iya Yeisu Keliso koina yo kaluwewasayan kolimiu bwaite
besiele. Yaubada iya mayale yo nige boniboniyai yabo imimiya koina.
6 Mwa koinaele tem tomo ali wasa taolegili yakato Yaubada mekalakava takawa-
elieliyam na iyamo tem talokeikeile boniboniyai mena kabo ala paisowane yo mumu-
galane kolili kitamo tomwakota.
7 Na tem talokeikeile mayale mena besiele iya iyaele mayale mena, kabo mekalakavao
takelabilabin na Natuna Yeisu kwasinena mena ala pwanoli meuloili ideuli-gabaegili.
8 Tem tawaloba, “Nige yagu pwanoli imiyamiya”, bwaimwana tabomayoi tamwakota-
yagila yo nige walo yawasosi imiyamiya kolila.
9 Na iyamo tem ala pwanoli tawalo-masalan Yaubada koina kani ala pwanoli
inuwatu-pwaikili yo mumugala naenaena meuloina ideuli-gabaegili yo tawaluwaluyoi.
Kaiwena iya mumugana idudulaisosi yo sowana kana meli tapei.
10 Tem tawaloba, “Nige yagu pwanoli yabo”, kita Yaubada takawa-mwakomwakota-
yan yo ana walo Buki Tabu mena nige takakalai katela mena tapepei.

2

1 Kabo natuguwao, leta bwaite yalele ilaowa kolimiu kaiwena nige nuwanuwagu
lopwano yabo waginauli. Na tem yaiya lopwano yabo iginauli ilonamwayan
inuwatu-kalatan yakato kala tosagu yabo iyaele imiyamiya, bwaimwa Yeisu Keliso, iya
todudulaisosi yo iwalowalolau Tamana koina kaiwela.
2 Iya ibomayoi ipwaoli ala pwanoli kaiweli na mesabana ala pwanoli maisana
naenaena ikelegabaen. Yo nige yakato iboita kitamo ala pwanoli kaiwena, na iboita
tomo yanuwa yaulina meuloila ala pwanoli kaiweli.

Loina kana obiga yo mulolo mumugana walona

3 Na gubesi na takatai kita ana tomoyao yawasosi? Tem ana loina taobigaili walo
yawasosi kita ana tomoyao.
4 Tem tomo yabo iba, “Iya yakatai”, na ana loina nige ioobigaili bwaimwana tomone
iya tomwakota, yo nige walo yawasosi koina imiyamiya.
5-6 Na tem tomo yabo ana loina iobigaili kani Yaubada ana mulolo tomone koina
ilalakisosi. Temga tawaloba yakato tamiyamiya koina kabo sowasowana yawasila kana
lau besiele Yeisu ana lau. Bwaite kamwasane koina takatai kita tamiyamiya koina.
7 Kateguwao komiu yagu eliyamwao, loinane bwaite yaleleyawa kolimiu nige
loina waluwaluna besi. Bwaite loinane beyabeyana imiyamiya kolimiu saugana
kwanuwabui kwaemala tomeli. Loinane bwaite yakato kwaemulomulolo-wagimiu
bwaite wasane kaigedana beyabeyana kwabenalanako.
8 Yo besiele tabe, loinane bwaitete yaleleyawa kolimiu loina waluwaluna. Kana
waluwalu yo kana yawasosi tagitai Keliso koina yo besiele tabe kolimiu. Yo waluwaluna
kaiwena boniboniyai kana sauga imwawasi na mayale yawasosi iyawatagiliko ilalalala.
9 Tem tomo yabo iba, “Yau ele yamiyamiya mayale mena” na tem kanakava ikalo-
magigilan, iya nagamo imiyamiya boniboniyai mena.
10 Na tem tomo yabo imulolo kanakava koina, iya imiyamiya mayale koina. Iya
koina nige kalomagigili imiyamiya mwa nige sowasowana ibeku woya koina yo nige
sowasowana kanakava yabo iwoya pwanoli na ilosuwala naenaena koina.
11 Na tem tomo yabo kanakava ikalomagigilan iya nagamo imiyamiya boniboniyai
mena. Iya ilolokeikeile boniboniyai luwana mena, nige ikakatai toweya ilaulau kai-
wena boniboniyai manna ikausi.

Tabu yanuwa yaulina wasawasana kwamumulolo kolili

12 Natuguwao, walo bwaite yaleleyawa kolimiu kaiwena Yaubada ami pwanoli
inuwatu-pwaikiliko Yeisu ana paisowa kaiwena.

13-14 Tautaubalao yo kedukedulumao, walone bwaite yaleleyawane kolimiu kaiwena
komiu wakataiyako Keliso iya iyaele kaba yatubu koina imiyamiya. Kilakai yo vesala,
walone bwaite yaleleyawane kolimiu kaiwena Yaubada ana walo imiyamiya kolimiu
mwa me ami kaiwe Seitani wakaiwe-gabaenako. Melumeluwo, walone bwaite yale-
leyawane kolimiu kaiwena Tamamiu wakataiyako.
15 Tabu yanuwa yaulina mumugana kwamumulolo koina yo tabu yanuwa yaulina
gogona yabo kwamumulolo koina. Tem kwamulolo kolili kani Tamamiu bulibuli mena
nige kana mulolo yabo imiyamiya katemiu mena.
16 Kabo yanuwa yaulina gogona meuloina bwaite siyaele. Mumugane siya kwapila
nuwanuwana, ginauline tagitaili yo nuwala iyaili, gogo wasawasa yo kana gagasa,
ginauliline bwaitete siya nige silalaomaya Tamala koina na silaomaya yanuwa yaulina
mena.
17 Yanuwa yaulina kani ikwalalele yo ginauli meuloili simiyamiya yanuwa yaulina
mena siya bwaite tomo nuwanuwa molosili kani sikwalalele. Na yaiya Yaubada ana
nuwatu ipaisowai iya kani imiyayai.

Wagite-kalatagimiu Keliso kana tokalomagigiliwo kaiweli

18 Natuguwao, sauga ana kaba mwawasi ilaoma-oliko. Kwabenalanako yakato Keliso
kana tokalomagigili ilalaoma na tabe sauga bwaite sibaibaiwa silaomako. Mwa bwaite
koina takatai yakato sauga ikelakubwa-oliko.
19 Beyabeyana siya simiyamiya ala boda luwana mena na bwaite sauga silogabaegila
kaiwena siya nige ala bodao. Tem siya ala tomo yawasosi ala bodane koina kabo
simiyamiya kolila. Na iyamo silogabaegilako, kabo bwaite koina tagitai siya nige ala
tomoyao ala bodane luwana mena.
20 Na tomo yakayakasisina iya Keliso Yaluyaluwa Tabuna isuwai komiu kolimiu mwa
wasa dudulaina wakatai.
21 Gubesi, leta bwaite yalele ilaowa kolimiu kaiwena wasa dudulainane nige
wakakatai? Nigele, wasa dudulainane wakataiyako. Bwaite yainane kaiwena mwa leta
bwaite yaleleyawane kolimiu yo tabe wakataiyako yakato mwakota nige ilalaoma wasa
dudulaina koina.
22 Yaiya tomwakota? Tem tomo yabo ilaoma na iwaloba, “Yeisu iya nige Mesaiya besi”,
kabo takatai tomonane iya tomwakota yo iya bwaimwana Yaubada Tamala yo Natuna
isikotanagili mwa iya Yeisu kana tokalomagigili.
23 Yaiya tomo iya Yaubada Natuna isikotanan tabe nige imiyamiya Yaubada koina. Na
tomone tem imeli Natuna koina yo iwaloba, “Iya Tolebolebo” bwaimwa kani Tamana
koina imiyamiya.
24 Saugana kaba yatubu koina wasa dudulaina siwalowen kwabenalanako yo
kwameliyanako bwaimwa iya sowasowana imiyamiya katemiu mena. Tem wasane
bwaite wakabikalatan yo imiyamiya katemiu mena kani kwamiyamiya Yaubada yo
Natuna kolili.
25 Na Yeisu iwaloyamelilako yakato yawasi miyamiya yaina kani iyeyama kolila.
26 Walone bwaite yaleleliwa kolimiu na mesabana yayanuwapeimiu siya analiyao
nuwanuwali siwoya-suwalagimiu ali yakayakatai naenaeli kolili.
27 Na Keliso Yaluyaluwa Tabuna isuwaiyako kolimiu mwa iyaele mekamikava
kwamiyamiya. Mwa koinaele nige sowana toyakayakatai uloina yabo kwaloyai yoi
na iyakataimiu. Na Yaluyaluwa Tabuna ginauli meuloina iyakayakataimiu yo ana
yakayakatai walo yawasosi, nige mwakota. Koinaele kwamiyamiya Keliso koina
besiele Yaluyaluwa Tabuna iyakataimiuko.

Tamiya besiele Yaubada natunao

28 Kabo natuguwao, kwamiyamiya Keliso koina, na saugana tem ipileyoima me ala
katepatu yo tabu tamwamwalimwaline na iyamo tatolomo manna mena.

29 Wakataiyako Keliso iya todudulaisosi mwa wakatai tem tomo mumugali
sinamwanamwa siya Yaubada natunao.

3

1 Tamala ikawa-natu-wagila. Bwaite nuwatune koina ana mulolo kolila kana lalaki
takatai. Yo walo yawasosi kita natunao. Saugana Yeisu ilokeikeile yanuwa yaulina
mena tomo nige sikakatai, bwaite yaina mwa kaiwena nige sikakataila.
2 Kateguwao komiu yagu eliyamwao, sauga bwaite koina kita Yaubada natunao iyamo
nige naga iyayakenayagila bwaliga kani kala koleya gubegubesina. Nige takakatai na
iyamo takatai mowoi saugana tem Keliso ipileyoima kani tagitai kana koleya yawasosi
kabo kita kani besiele iya.
3 Siya analiyao me ali katepatu sisanasana ana pileyoima kaiwena kani sibomayoi
sikabi-yakapwali besiele Keliso iya ikapwa.
4 Na siya tomone pwanoli mumugana siginauli siya Yaubada ana loina kana tolikwai.
Kabo pwanoli mumugana koina tomo meuloili Yaubada ana loina sisibayanae.
5 Wakatai Keliso ana laoma yaina bwaimwana ala pwanoli ikele-gabaegili.
Wakataiyako iya nige sowasowana ilopwano.
6 Siya analiyao sitalamwagiliko Keliso koina nige sowasowana simiyamiya mumugana
naenaena koina. Na tomo tupwaliyao mumugana naenaena siginaginauli-kalatan
mwa koinaele sowasowana tawalo yakato siya nige sauga yabo Keliso sigigitai yo nige
sauga yabo sikakatai.

7 Natuguwao, tabu tomo yabo imwamwakota-yagimiu. Temga yaiya tomo mumu-
gana idudulai Yaubada kani tomone ikawa-namwanamwa-yan besiele Yaubada Yeisu
Keliso ikawa-namwanamwa-yan.
8 Na tem yaiya pwanoli mumugana iginaginauli, bwaimwana iya Seitani natuna
kaiwena kaba yatubu koina ilaoma kanasiga kabona Seitani iyaelemo mumugana
naenaena iginaginauli. Kabo Yaubada Natuna ana emala tomo yaina bwaite, Seitani
ana paisowa ikele-gwaligwali yo ikele-gabaen.
9 Siya Yaubada natunao nige sowasowana mumugana naenaena imiyayai kolili
kaiwena yawasine ilaomaya Yaubada koina iyaele imiyamiya kolili. Yo nige sowasowali
mumugana naenaena siginauli kaiwena siya Tamali Yaubada.
10 Gubesi na takatai analiyao Yaubada natunao yo analiyao Seitani natunao? Siya
Yaubada ana loina siobigaili yo simulolo kalikavao kolili siya Yaubada natunao. Na
siya Yaubada ana loina sisikotanagili yo nige simumulolo kalikavao kolili siya Seitani
natunao.

Taemulomulolo-wagila besiele Keliso ana loina

11 Kaba yatubu koina saugana kwanuwabui yo kwaemala tomeliwo yakayakatai
bwaite kwabenalan, iwaloba taemulomulolo-wagila.
12 Tabu mumugamiu besiele Keni, iya Seitani natuna kaiwena kanakava iunuyamate.
Tawae kaiwena ikalomagigilan mwa iunuyamate? Kaiwena igitai kanakava ana
paisowa idudulai na iya ana paisowa inae.
13 Kabo kaukavao yo duguwao, tem yanuwa yaulina tomonliyao sikalomagigi-
lagimiu tabu katemiyao siwawakaka.
14 Tem kalakavao tamulolo kolili bwaimwana koina takatai yakato boita ana dedei
talogabaenako yo talopanaisima yawasi ana dedei mena. Na tem tomo yabo nige
kanakava imumulolo koina iya iyaelemo boita ana dedei mena.
15 Kaiwena tem yaiya kanakava ikalomagigilan iya bwaimwana besiele tounuyamate
yabo, yo takatai tounuyamate iya yawasi miyamiya yaina nige koina imiyamiya.

16 Na tawae mulolo yawasosi? Keliso yawasina italamwan kaiwela mwa ana
paisowane koina takatai mulolo yawasosi. Mwa koinaele tabe kita sowasowana
yawasila tatalamwan kalakavao yo dulao kaiweli.
17 Tem tomo yabo ginauli meuloina koina sowasowana na tem kanakava yabo igitai
ginauli tupwali koina sibwaga na nige imumulolo koina na isasagui bwaimwana nige
Yaubada kana mulolo koina imiyamiya.
18 Natuguwao, tabu yakato walomo koina tamulolo, sowasowana mulolo yawasosi
tayakenayan ala paisowa koina.
19-20 Tem kalakavao tamulolo kolili bwaimwana koina takatai kita walo yawasosi
natunao. Mwa bwagana nuwatu yabo imiyamiya katela mena yakato kita nige to-
dudulai na iyamo sowasowana takatepatu yo tanuwa-daumwali Yaubada manna mena
kaiwena ala nuwatu meuloina yo katela meuloina igite-likwailiko.
21 Kateguwao yagu eliyamwao, tem iyaele tanuwa-daumwaliko yo nige katela mena
tanuwanuwatui yakato kita nige todudulai na sowasowana takatepatu Yaubada manna
mena.
22 Mwa koinaele tem tawae takawanoiyan koina kani iyeyama kolila kaiwena ana
loina taobigai yo mumugane taginaginauline ana kaba yaliyaya.
23 Kabo ana loina iwalo bwaite besiele, Natuna Yeisu Keliso tameliyan yo
taemulomulolo-wagila besiele loinane iwalowenako kolila.
24 Siya analiyao Yaubada ana walo siobigai kani imiyamiya kolili yo siya simiyamiya
koina. Na gubesi takatai iya imiyamiya kolila? Takatai imiyamiya kolila kaiwena
Yaluyaluwa Tabuna iyeyamako kolila mwa talotonan.

4

Wagitekalatagimiu palopita mwakomwakotali kolili

1 Kateguwao yagu eliyamwao, palopitao mwakomwakotali sibaibaiwa siyaele
siyawatagiliko silau yanuwa yaulina dedeina meuloina kolili sitakitakikili. Mwa
tomoliyaone siya yaluyaluwa yabo iula-edeededeli tabu meuloili kwamemeliyagili,
na iyamo yaluyaluwaone naga wagitesipwaili yo bwaine koina sowasowana wakatai
nuwana silaomaya Yaubada koina o nuwana nigele.
2 Yaubada Yaluyaluwana kana katai bwaite besiele. Tem yaluyaluwa tomo yabo
iula-edeedede na iwalo iba, “Yeisu Keliso ilaoma iyamala tomo” bwaite wakatai
Yaluyaluwane bwaimwana ilaomaya Yaubada koina.
3 Na tem yaluyaluwa yabo tomo iula-edeedede yo nige ikakawa-yawasosi yakato
Yeisu ilaoma iyamala tomo, ee kabo wakatai yaluyaluwa bwaimwana nige ilalaoma
Yaubada koina, na ilaomaya Keliso kana tokalomagigili koina. Kwabenalanako yakato
ilalaoma na bwaite sauga ilaomako yanuwa yaulina mena iyaele ipaipaisowa.
4 Kabo natuguwao, komiu Yaubada ana tomoyao yo palopitao mwakomwakotali
iyaele wakaiwe-gabaegiliko. Kaiwena Yaluyaluwane kolimiu imiyamiyane ikaiwesosi
kabo yaluyaluwane imiyamiyane yanuwa yaulina tomonliyao kolili.
5 Mwa siya palopita mwakomwakotaliyao siya bwaimwana yanuwa yaulina tomon-
liyao ali boda kalona mena kabo siya sauga meuloina yanuwa yaulina kana nuwatu
koina siedeedede kainali yanuwa yaulina tomonliyao sibenalan.
6 Na kita Yaubada ana tomoyao iya ana nuwatu koina mwa taedeededene yo siya
Yaubada sikatai kainala sibenalan. Na siya nige Yaubada ana tomoyao, kainala
kani nige sibebenalan. Bwaite kamwasane koina sowasowana takatai yaluyaluwa
dudulaina yo yaluyaluwa mwakomwakotana.

Yaubada iya tomulolo mwa kita tomulolo

7 Kateguwao yagu eliyamwao, taemulomulolo-wagila, kaiwena mulolo mumugana
ilaomaya Yaubada koina. Temga yaiya imulomulolo bwaimwana iya Yaubada natuna
yo Yaubada kana katai koina imiyamiya.
8 Temga tomo yaiya nige imulomulolo kaiwena iya Yaubada nige ikakatai. Kaiwena
Yaubada iya tomulolo.
9 Kabo Yaubada ana mulolo kolila iyaele iyakenayagilako bwaite besiele. Natuna
kaigedamo italamwan ilobima yanuwa yaulina mena na iya koina kita yawasi yawasosi
talobai.
10 Nige yakato mulolo yawasosi mumugana tagitaiya kita ala mulolo Yaubada koina.
Na iyamo tagitaiya iya imulolo bagunayagila Natuna iyawasayama ala pwanoli kai-
wena ipwaoli na ala pwanoli maisana naenaena ikelegabaen.
11 Kateguwao yagu eliyamwao, Yaubada imulolososi kolila mwa sowasowana kita
taemulomulolo-wagila.
12 Nige sauga yabo koina tomo yabo Yaubada igigitai. Na iyamo tem taemulomulolo-
wagila Yaubada imiyamiya kolila yo ala mulolo Yaubada koina iyamala yawasosi.
13 Takatai kita tamiyamiya Yaubada koina yo iya imiyamiya kolila kaiwena
Yaluyaluwana iyeyama kolila talotonan.
14-15 Tabe besiele, tem tomo yabo iwalo iba, “Yeisu iya Yaubada Natuna”, kabo
Yaubada imiyamiya koina yo iya tomone imiyamiya Yaubada koina. Yo kai kagitai yo
wasana kaluwewasayan bwaimwana Yaubada Tamala Natuna iyawasayama yanuwa
yaulina kana tolebolebo.
16 Yo tabe yaboyoi, yaiya tem imulomulolo iya imiyamiya Yaubada koina yo Yaubada
imiyamiya koina, kaiwena takatai Yaubada iya tomulolo yawasosi. Takatai yo tameliko
yakato Yaubada imuloloila.
17 Kabo ala mulolo Yaubada koina ilalalaki yo itoyatoyawa na sauga yatala koina kani
kita me ala katepatu yo nige mwalimwaline. Koinaele sowasowana takatepatu kaiwena
saugana ala miyamiya yanuwa yaulina mena mumugala besiele Keliso mumugana.
18 Tem Yaubada tamulolo koina yo iya imulolo kolila, nige sowana tamatausan. Tem
kita ala mulolo ilalaki yo itoyatoyawa, kani mulolo mumugana matausi kamnana ikele-
gabaen. Kaiwena matausi yaina ilaomaya tem Yaubada ana yatala tanuwatui. Tem
tomo yaiya iya imatausi kabo takatai ana mulolo Yaubada koina nige ilalalaki yo nige
itotoyatoyawa.
19 Tamulolo Yaubada yo tomo kolili, kaiwena Yaubada iya imulolo-baguna-yagila.
20 Tem tomo yabo iwaloba, “Yaubada koina yamulolo”, na kanakava ikalomagigilan
iya tomwakota. Kaiwena tem kanakava igitaiyako na nige imumulolo koina kabo
takatai Yaubada nige imumulolo koina, kaiwena tomone nige sowasowana Yaubada
igitai.
21 Mwa bwaite kala loina iyeyama kolila iwaloba, tem yaiya imulolo Yaubada koina
sowasowana imulolo kanakava koina.

5

Tem Yeisu tameliyan kani yawasi miyamiya yaina takalai

1 Siya analiyao Yeisu simeliyan yakato iya Mesaiya siya Yaubada natunao. Tem
tamulolo Tamala koina kani tamulolo kalakavao yo dulao kolili besiele.
2 Kabo takatai saugana tem Yaubada tamulolo koina yo ana loina taobigaili natunao
tamulolo kolili.
3 Yo tabe tem Yaubada tamulolo koina ana loina taobigaili. Na ana loinane nige
sikokololo kolila.
4 Kaiwena kita Yaubada natunao mwa yanuwa yaulina ana kaiwe takaiwe-gabaen.
Kita tameliko Yaubada koina kabo meline kaiwena yanuwa yaulina ana kaiwe takaiwe-
gabaen.

5 Analiyao sowasowali yanuwa yaulina ana kaiwe sikaiwe-gabaen? Siyamo analiyao
simeli yakato Yeisu iya Yaubada Natuna bwaimwanamo siya sowasowali.
6 Bwaite Yeisune iya Yeisu Keliso ilaoma yanuwa yaulina mena yo ibabitaiso waila
koina yo iboita kwasinena ididi. Nige ilalaoma yakato ibabitaisomo na ilaoma na
mesabana ibabitaiso yo tabe iboita. Besiele Yaluyaluwa Tabuna iwalo yawasosi Yeisu
Keliso kaiwena, kaiwena Yaluyaluwa Tabuna iya towalo yawasosi.
7 Towalo-masala yoli yaiyona Yeisu Keliso kaiwena,
8 bwaimwana Yaluyaluwa Tabuna, ana babitaiso waila mena, yo ana boita kwasinena
ididi. Na towalo-masala bwaite yoli yaiyonane ali walo sitoyatoyawa.
9 Tem tomo wasa yabo siwalo-masalan kolila takawa-yawasosiyan. Na Yaubada
ana walo-masala walo yawasosi kabo muli mena tomo ali walo-masala, kaiwena
iya Yaubada. Kabo sowasowana Yaubada tameliyan kaiwena iwalo-masalan Natuna
kaiwena.
10 Tem yaiya Yaubada Natuna imeliyan walo-masalane ipeiyako katena mena. Na tem
yaiya nige Yaubada imemeliyani bwaimwana iya Yaubada ikawa-mwakomwakota-
yani kaiwena Yaubada ana walo-masala Natuna kaiwena nige ikakawa-yawasosiyan.
11 Yaubada ana walo-masala bwaite besiele. Yaubada yawasi miyamiya yaina iyeya-
mako kolila, na yawasine iyaele Natunane koina.
12 Siya analiyao Yaubada Natuna sikalaiyako siya yawasi miyamiya yaina
sikalaiyako. Na siya analiyao nige Natuna sikakalai, yawasinane tabe nige sikakalai.

Nuwatu mwawamwawasina

13 Leta bwaite yaleleyawane kolimiu kaiwena nuwanuwagu wakatai yawasosi
yawasi miyamiya yaina iyaele wakalaiyako komiu analiyao Yaubada Natuna
kwameliyanako.
14 Kabo sowasowana takatepatu na talau Yaubada koina, kaiwena takataiyako tem
takawanoi ginauli yabo kaiwena, na tem ana nuwatu besiele, kani ala kawanoi
ibenalan.
15 Takatai tem saugana takawanoi koina ala kawanoi ibenalan, kabo takatai saugana
tem tawae takawanoiyan koina kani iyeyama mowoi.
16 Temga komiu yabo kanakava o duna igitai na pwanoli iginaginauli pwanoli
bwaimwana nige yaluyaluwana itatabe-yamate sowasowana ikawanoimo Yaubada
koina tolopwano bwaimwana kaiwena, kabo Yaubada kani yawasi iwolena koina. Siya
pwanoli bwaine besiele siginaginauli yaluyaluwali nige siboboita yo kabo siya bwaite
kaiweli yawalowalo. Na pwanoli yabo imiyamiya bwaimwana sowasowana tomo
yaluyaluwana kani itabe-yamate, nige yawawalo na yakato wakawanoi Yaubada koina
tomone siya pwanoline bwaite siginaginauli kaiweli.
17 Paisowa naenaena meuloina bwaimwana pwanoli na pwanoli tupwaliyao
simiyamiya nige sowasowana tomo yaluyaluwali sitabe-yamateli.
18 Takatai siya Yaubada natunao nige sowasowana mumugana naenaena imiyayai
kolili kaiwena Yaubada Natuna igitekalatagili mwa kabo tonaenaena Seitani nige
sowana ikabi-tonagili.
19 Bwagana yanuwa yaulina meuloina Seitani iloinayan, na iyamo takatai kita
Yaubada natunao.
20 Yo tabe takatai Yaubada Natuna ilaoma yanuwa yaulina mena yo katai iyeyama
kolila na Yaubada takatai. Kita tamiyamiya iya koina kaiwena tamiyamiya Natuna
Yeisu Keliso koina. Iya bwaimwana Yaubada yawasosi yo iya yawasi miyamiya yaina.
21 Natuguwao, tabu kwapwapwalou siya yaubada mwakomwakotaliyao kolili sowa-
sowana kwasikotanagili.

2 Yoni
Leta labuina Yoni ilele

Walo bagubagunana

Leta bwaite kana tolelelele esana nige iwawalo-masalan na iwalomo, “Yau tobaguna yabo tapwalolo koina.” Na tomo sibaibaiwa siya Buki kana tolivasi ali walo bwaimwana leta tolelena bwaite iya Yoni Sebedi natuna. Tabe besiele nige iwawalo-masalan yaiya letane iyawasa koina, na iwalomo “Yayawasayawa koliwo, kowa sine gitegite-sipwaina Yaubada koina mekamkavao natumwao.” Nuwana sine yawasosi menatunao, na sibaibaiwa Buki Tabu kana tolivasi siwalo nuwana makamakayaumo walona tapwalolo yabo kaiwena bwaine Yoni iwalowen yakato sine na natunaone siya totapwalolo bodaliyao. Yoni leta bwaite ilele yo iyawasa kolili na mesabana iedeedede na ikabiyakaiweli na me ali mulolo simiyamiya yo besiele sibomayoi sigitekalatagili toyakayakatai mwakomwakotali kolili. Yoni ana leta bwaite kalona mena iedeedede mulolo yo yakayakatai dudulaili kaiweli.

1 Yau ami tobaguna yabo, na komiu ekalesiya kolimiu leta bwaite yaleleyawa. Ami miyagogo besiele Yaubada sine igitesipwai yo komiu kaigeda kaigeda besiele sinene natunao. Walo yawasosi, yamulolo lalakina kolimiu. Besiele tabe siya kamwasa yawasosi kana tomuliyayao simulolo kolimiu.
2 Kamulolo kolimiu kaiwena wasa dudulaina katela mena imiyamiya kani imiyayai.
3 Tamala Yaubada yo Natuna Yeisu Keliso ali mulolo yo ali katekamkamna kolili tamiya-daumwali, me ala walo yawasosi, yo me ala mulolo yawasosi kaigeda kaigeda koina.

Keliso wasana wakabi-kalatan

4 Tauna kona tupwaliyao ekalesiyao ami boda luwali mena yalobaili kamwasa dudulaina koina simulimuliye, kala loina besiele Tamala koina, kaiwena yayaliyaya lalakina.
5 Na yakawanoi kolimiu ekalesiyao kwaemulomulolo-wagimiu. Loina bwaite kaiwena yaedeedede nige loina waluwaluna, na loinane siyeyama kolila kaba yatubu koina saugana tanuwabui yo tameli.
6 Mulolo bwaimwana Yaubada ana loina taobigaili, besiele kala loina. Yo iloinayagila bwaimwa taemulomulolo-wagila besiele tabenalanako kaba yatubu koina.

Yakayakatai dudulaina takabikalatan

7 Letane bwaite yalele kolimiu kaiwena tomwakomwakota sibaibaiwa siyaele siyawatagiliko yanuwa yaulina mena sitakitakikili na yakato tomo siwoyaili siba, “Yeisu Keliso nige ilolobima bulibuli mena na iyamala tomo yanuwa yaulina mena.” Na tem tomo yaiya iwalo besiele, iya Keliso kana tokalomagigili.
8 Kwabomayoi wagite-kalatagimiu tomoliyaone kolili kisi ami paisowa uwena siyaboita. Na wakepate kaikaiwe ami paisowane maisana yawasosi kaiwena.
9 Na tem yaiya Keliso ana yakayakatai koina nige imiyamiya, na ilogabaen ilau yakayakatai uloina koina, Yaubada nige imiyamiya koina. Na tem yaiya imiyamiya Keliso ana yakayakatai koina, bwaimwa Tamala Yaubada yo tabe Natuna simiyamiya koina.
10 Tem tomo yabo ilaoma kolimiu na yakayakataine bwaite nige iyayakayakatai-yani kolimiu, tabu kisi kwayoganama ami nume mena.
11 Na tem yabo kowa kuyogan kowa kulaomako kana tosagu ana paisowa naenaena koina.

Nuwatu mwawamwawasina

12 Nuwatu sibaibaiwa nuwanuwagu yawalowegili bwaite letane koina na genuwagu
pen yo pepa yayapaisowa. Na nuwanuwagu yalaowa yagitaimiu na tamiya-toyawa
man kaigeda na taedeedede na mesabana komiu yo yau me ala yaliyaya.
13 Tomeliwo gitegitesipwaili ekalesiyao mekaukavao ali mulolo siyawasa kolimiu
kaiwena ama nuwatu kita susu kaigeda.

3 Yoni
Leta yaiyonana Yoni ilele

Walo bagubagunana

Yoni leta bwaite ilele yo iyawasa tomo yabo esana Gayasi koina. Yoni Gayasi itobalani kaiwena mumugana iya tomeliwo siya sitakitakikili ikalaili igitekalatagili ana nume mena kanasiga silau yanuwa yaboyoi koina. Kabo Yoni Gayasi iyanuwapei tabu igiginauli besiele tomone bwaite esana Diyotilipesi. Kaiwena Diyotilipesi iya ekalesiya kana tobaguna yabo dedeine koina, na iya tomeliwone siya sitakitakikili isikotanagili yo itawoili. Mwa kani Yoni tomo yabo esana Demitiliyasi iya tomo namwanamwana iwaloweni Gayasi koina. Kana koleya besiele Demitiliyasi iya tomeli yabo itakitakikili yo Yoni nuwanuwana iwalo-masalan Gayasi koina kabo Gayasi isagui. Nuwana Demitiliyasi letane bwaite ilokalai.

1 Yau ami tobaguna yabo, letane bwaite yalele yo yayawasa ilaowa Gayasi koliwo, kowa yagu eliyam mulomulolona yamulolososi koliwo.
2 Kategu kowa yagu eliyam, yakawanoi Yaubada koina kowa me am namwanamwa yo ginauli meuloina inamwanamwa koliwo. Yakatai yaluyaluwam koina tabe kunamwanamwa.
3 Kalakavao tupwaliyao silaoma yagu wasa siyeyama siwalo koliyau siwaloba, “Walo yawasosi, Gayasi kamwasa dudulaina koina imiyamiya kaiwena wasa dudulaina imulimuliya.” Saugana ali walo yabenalan yayaliyaya lalakina kaiwena yakatai kowa wasana namwanamwana kumulimuliya.
4 Yau kaba yaliyaya saugana tem wasane yabenalan yakato natuguwao kamwasa dudulaina simulimuliya bwaite yaliyayane yagu yaliyaya meuloina ilalaki-gabaen.

Keliso ana topaisowao tasaguili

5 Kategu kowa yagu eliyam, paisowa namwanamwana bwaite uginaginauli kaiwena kalakavao siya tomeliwo sitakitakikili kusagusaguili bwagana tem nige ukwakataili.
6 Na siya am mulolone wasana siyawasayako toekalesiyao dedei bwaite kolili. Kabo saugana tem totakikiline ali laune koina tabe nuwanuwagu kwasaguili ali takikiline koina besiele Yaubada kusagusaguine.
7 Keliso ana paisowa kaiwena mwa siyawatagili sitakikili na genuwali sagu sikalai siya nige tomeliwo kolili.
8 Kabo ilonamwayagila kita toekalesiyao tomoliyaone tasaguili na mesabana kita taemala kali tosagu wasana namwanamwana kana paisowa koina.

Tabu ugiginauli besiele Diyotilipesi, na Demitiliyasi kusagui

9 Ekalesiya ali leta yabo beyabeyana yalele mwa yayawasa, na Diyotilipesi yagu walo nige ibebenalani kaiwena iya nuwanuwana tem iloiloinamo.
10 Mwa saugana tem yalaowa, kani ana paisowa meuloina yawalo-masalan. Iya ikawa-naenae-yagimai yo iyetaetalapili-yagimai. Mwa polowene iyalalaki yoi kaiwena kalakavaone siya tomeliwo sitakitakikili nige iyoyoganli na isasaguili. Yo siya toekalesiyao nuwanuwali totakikili bodane siyoganli na iwalo-kausili yo toekalesiyaone itawogwaligwalili siyawatagili ekalesiya koina.
11 Kategu kowa yagu eliyam, tabu mumuga naenaenane kumumuliya koina, na mumuga namwanamwana kumuliya koina. Yaiya tem mumuga namwanamwana iginaginauli, ee iya Yaubada ana boda yabo. Na yaiya tem mumuga naenaena iginaginauli, iya nige sauga yabo Yaubada igigitai yo ikakatai.

12 Tomo meuloili Demitiliyasi sikawa-namwanamwa-yani iya tomo
namwanamwana. Yo iya kamwasa dudulaina imulimuliya, kabo mumuganane bwaite
iyakenayagila yakato iya tomo namwanamwana. Besiele tabe, mumugana kai kakawa-
namwanamwa-yani. Kowa Gayasi ukwataiyako yakato ama walone walo yawasosi.

Nuwatu mwawamwawasina

13 Nuwatu sibaibaiwa nuwanuwagu yawalowegili bwaite letane koina na genuwagu
pen yo pepa yayapaisowa.
14 Na nuwanuwagu kikiunamo kani yalaowa yagitaimiu na tamiya-toyawa man
kaigeda na taedeedede.
15 Yakawanoi Yaubada ana nuwa-daumwali imiyamiya katem mena. Am eliyamwao
dedei bwaite koina simulolo koliwo. Yo besiele yagu mulolo kuwaloweni ala eliyamwao
kaigeda kaigeda kolili dedei bwaimwa koina.

Yuda ana lelelele

Walo bagubagunana

Leta bwaite kana tolele esana Yuda na sauga tupwana siyogayan Yudasa. Bwaite Yudasane iya nige Yeisu ana tobenali yabo. Buki Tabu kana tokataiyao siba yakato letane bwaite kana tolele iya Yudasa bwaite Yeisu kanakava, Meli natuna yabo (Madiu 13:55). Iya tabe Yemesa, bwaimwa Yelusalema tomeliwo kali tobaguna kanakava (tomna 1).

Yuda leta bwaite ilele mwa iyawasa tomeli tupwaliyao kolili kaiwena toyakayakatai mwakomwakotali tupwali silusaeko ali boda luwali mena. Kabo Yuda iwaloba, “Nuwanuwagu yakabi-yakaiwemiu kwatolo kaiwe na Yeisu Keliso kana meli kaiwena wakaleya yo siya yakayakatai dudulaina sikalomagigilan kwawalo-yadudulaili. Meline Yaubada iwolena ana tomoyao kolili, mwa nige sowasowana tabui-keile.” (tomna 3)

1 Yau Yuda, Yeisu Keliso ana topaisowa yo Yemesa kanakava yabo, leta bwaite yalele
yo yayawasa kolimiu komiu Yaubada Tamala imuloloimiu yo iyoganmiu na Yeisu Keliso
igite-kalatagimiu.
2 Yakawanoi Yaubada koina sauga meuloina ikatekamkamna-yagimiu, na ana nuwa-
daumwali yo ana mulolo katemiyao iloyakalapowonli.

Toyakayakatai mwakomwakotali ali pwanoli yo maisali walona

3 Kateguwao komiu yagu eliyamwao mulomulolomiu, beyabeyana yagu nuwatu
lalakina yakato ami leta yalele yo lebo bwaite meuloila talobai kaiwena yaedeedede.
Na iyamo sauga bwaite ginauli yabo yanuwatui sowasowa-molosina tabe kaiwena
yaedeedede. Nuwanuwagu yakabi-yakaiwemiu kwatolo kaiwe na Yeisu Keliso kana
meli kaiwena wakaleya yo siya yakayakatai dudulaina sikalomagigilan kwawalo-
yadudulaili. Meline bwaite Yaubada iwolena ana tomoyao kolili nige sowasowana
tabui-keile.
4 Toyauyaule tupwali siya Yaubada nige siyayakasisiyan na silusae wadam ami
boda kalona mena. Siya ala Yaubada ana mulolo kalakalapowonna wasana kana
nuwatu sibui-keile na siba, “Yaubada ana mulolo kolila ilalakisosi yo nige sowana
naenaena maisana talobai.” Kabo siwalo yakato sowasowana yauyaule mumugana
tapaipaisowai na mesabana Yaubada iwalo-muloloila. Tabe ala Guyau Yeisu Keliso
sisikotanan. Kita takatai iya kaigedamo ala taubala. Na sauga bagubagunana koina
Yaubada toyauyaule kali loina ipeiyako kani maisana naenaena silobai.
5 Wakatai Guyau ana tomoyao ileboili Itipita koina, na muli mena kabo siya toy-
auyaule nige simemeli ule mena isibayanaeli. Mwa edeededena wakataiyako, na
nuwanuwagu yayanuwapeimiu yoi na kwanuwatu-kalatan.
6 Tabe kwanuwatu-kalatan aneloseyao yauyauleli, siya ali kaba paisowa Yaubada
iwolena kolili nige nuwanuwali koina sipaisowa na silogabaegili. Kabo Yaubada ipanli
sen miyamiya yaina koina mwa ipeili boniboniyai kalona mena na sisanasanai ana
yatala lalakina sauga ana kaba mwawasi kaiwena.
7 Yo besiele tabe, Sodoma yo Gomola yo yanuwa tupwaliyao siya simiyamiya
dedeili mena siganaganawali yo yoli sitalamwagili mumugana naenaesosina kolili
sipaipaisowai. Kali maisa Lota ana sauga mena mayau wedowedolina koina igabu-
wolili. Bwaite kaba giteyaone siyakenayagila toyauyaule ali kaba kamkamna mayau
wedowedolina miyamiya yaina koina.
8 Bwaite toyakayakatai mwakomwakotaline siya silusae wadam ami boda kalona
mena mumuga kaigedana siya tabe siginaginauli. Sibomayoi siwoya-pwanolili ali
keno-gite koina mwa yoli sisiba-yanayanae yo sikabi-yabikili pwanoli mumugana

koina, mwa kamwasane koina Yaubada ana loina silikwalikwai. Yo toyakayakataine bulibuli kana tomiyayao sikawa-naenae-yagili kaiwena nige me ali yakasisi.
9 Na Maikolu, bwagana iya anelose ali tobaguna lalakina na iyamo me ana yakasisi. Maikolu mekanakava Seitani sigamwapakiki yaiya tem Mosese yona ikalai. Ali gamwapakikine koina Maikolu nige nuwanuwana Seitani ikawa-naenaeyan kabo iwalomo koina iba, “Guyau kani iyamaisao.”
10 Na toyakayakatai mwakomwakotaline ginauli kali dudulai nige sikakataili mwa siwalowalo-bwagabwaga yo bulibuli kali toloinao sikawa-naenae-yagili. Siya besiele ebaebai yauyauleli yo sokasokali mwa simiyamiyamo kali lotonan kolili na ali kaba mwawasi kani siboita mayau wedowedolina miyamiya yaina koina.
11 Oo kateguwao siya. Siya besiele Keni kalomagigili mumugana koina simulimuliya. Tabe besiele Balami ana lopwano simulimuliya bwaimwa mane nuwanuwali. Siya nuwanuwali sikaleya Yaubada koina besiele Kola ikaleya Mosese ana loina koina. Kabo Yaubada kani toyakayakataine iunuyamateli ali gamwa-panapanawa kaiwena besiele Kola me ana bodao beyabeyana Yaubada iunuyamateli.
12 Saugana tem ekalesiya kana kawa-elieliyam kanna wakekan, siya toyakayakatai mwakomwakotaline kami mwalimwaline siginaginauli kaiwena sikekan kalakalabili yo sibomamo kaiweli sinuwanuwatu. Siya nige ali sagu yabo kaiwena siya besiele yaloyaloi bwagabwaga yaumai iyuiyui-takitakiki-lagili, nige galewa, yo siya besiele mayau ligu bwagabwaganamo nige kanliyao sipapagan, yo siya besiele mayau sisuluili na siweweka sigabaegili yo siboita molosi.
13 Siya besiele bagolu lalakili kateli mena igolugolu, yo ali paisowane mwalimwalinenane besiele bagolu poluna. Siya besiele utu ali kaba miya mena sibeku-suwala. Na Yaubada kaba miya boniboniyai molosina ikatububunanako kaiweli, kabo kani silau simiyayai kaba miyane bwaine koina.
14 Adama koina yo ilau yaso sikisi simwawasi na yaso sebenna bwaimwana Inoke. Na Inoke ipalopisai toyakayakataine besiele bwaite kaiweli. Iwaloba, “Wagitai, Guyau ilalaoma me ana aneloseyao kali baibaiwa tausan yo tausan,
15 kabo tomo meuloili kani iyatalayagili na siya analiyao Yaubada sisikotanan kali maisa iwolegili, kaiwena ali sikotananna yo ali walo naenae maisana.”
16 Toyakayakataine bwaite sauga meuloina kalikavao sikawa-naenae-yagili yo sietalapili-yagili. Siboma ali nuwatu naenaena simulimuliya. Siboma siwalo-seyagili, yo kalikavao mwakota mena sitobalanagili na tem siyoganlima simuliya kolili.

Walo kabiyakaiwe tupwaliyao

17 Yagu eliyamwao mulomulolomiu, ala Guyau Yeisu Keliso ana apositoloyao ali walo bwaite beyabeyana kwanuwatu-kalatan.
18 Siwalo kolimiu siwaloba, “Sauga mwawamwawasina koina tomo tupwali kani siyawatagili na ami meli Yaubada koina sitalatalawasiyan. Tomone siya Yaubada nige siyayakasisiyan na siboma ali nuwatu naenaeli simuliya.”
19-20 Kateguwao komiu yagu eliyamwao mulomulolomiu, tomo bwaite yoli kana gadosisi simulimuliya na Yaluyaluwa Tabuna nige imiyamiya kolili. Kabo kani ami ekalesiya koina siyakasamiu, tupwamiyao kani toyakayakatai mwakomwakotaline kwamuliya kolili na tupwamiyao kani yakayakatai dudulaina kwamuliya. Ami meli inamwanamwasosi bwaimwa ilaoma Yaubada koina, iya ami wauwau, kabo yawasimiu wakabi wauwaune bwaite koina na Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe koina wakawakawanoi.
21 Yaubada imuloloimiu, kabo mumugamiu wagite-kalatan yo kwamiyamiya ana nuwatune kalona mena. Na kwasanasana ala Guyau Yeisu Keliso me ana katekamkamna yawasi miyamiya yaina iyeyawa kolimiu.

22 Kamikavao tupwaliyao nuwaliyao silabulabui mwa ali meli sibelu, na
wakatekamkamna-yagili yo kwasaguili.
23 Siya kikiunamo sisilae mwayamwayau kwaleboili, besiele tem yabo kwalebo
mayau koina. Siya tupwaliyao yoli mumugana iloinayagili, wakatekamkamna-yagili
na wagite-kalatagimiu tabu ali naenaenane ipapanaisi kolimiu yo ikakabi-yabikimiu.
Kabo sowasowana ali pwanoli mumugana kwamatausan besiele Yudiya ali matausi
kaleko bwaimwa imiyamiya toboita yona mena kisi ikabi-yabikili.

Yaubada kana tobali

24 Yaubada iya sowasowana igite-kalatagimiu nige sowasowana kwabeku, na sowa-
sowana ikalaimiu ipeimiu ana wasawasa manna mena nige ami pwanoli ipapagani yo
yaliyaya wakalapowon.
25 Iya Yaubada yawasosi kaigedamo yo iya kala Tolebolebo, kabo Yeisu Keliso ala
Guyau esana koina tatobalan tawaloba iya Towasawasa, Tomiyasaesosi, Tokaiwe yo
Toloina yawasosi, iya besiele sauga bagubagunana koina, yo sauga bwaite koina yo
sauga ilalaoma nige ana kaba mwawasi. O besiele.

Yakeyakenayan
Yeisu Keliso ana yakeyakenayan Yoni koina

Walo bagubagunana

Yoni iya apositolo, Sebedi natuna, kabo buki bwaitete iya ilele yo iyawasa ekalesiya boda seben kolili, siya simiyamiya Eisiya polovinsi koina. Sauganane koina yanuwa Loma sikaiwesosi, kabo dedei meuloina siloinayagili, yo Yeisu kana tomeliwo (Kelisitiyani) meuloili siyakamkamnali. Kabo kin yabo esana Nilo ana sauga loina mena tomeliwo siyakamkamnali bolime 54 yo ilau bolime 68. Kabo tabe kini yaboyoi esana Domitiyani ana sauga loina bolime 81 yo kanasiga ilau 96, iya tomeliwo kali toyakamkamna yabo. Tawae yaina Yeisu kana tomeliwo siyakamkamnali? Kaiwena Loma ana kinyao yakato siya besiele Loma ana yaubadao mwa koinaele tomo siloinayagili yakato temga sipwalou kolili. Kabo Yeisu kana tomeliwo sisikote siba, “Genuwamai. Yeisu Keliso ibomamo ama Guyau yo ibomamo koina kapwalou.” Bwaine koina toloinao Loma simunamunai tomeliwone kolili yo tupwaliyao sikoyamateli (2:10, 2:13, 3:10, 6:9). Kabo Yoni tabe sipan yo bwanabwana Patimo koina sipei (1:9). Kin Domitiyani ana sauga loina mena, bolime 95 koina Yoni iya iyaele bwanabwana Patimo koina. Yo kana yakeyakenayan Yeisu koina ginauli tupwaliyao iyakenayan mwa ileleli. Kabo Yoni tomeliwone ali wasa iwolegili iba Seitani ana yakamkamna tomeliwo kolili ilalaki isaesae. Na iyamo yakato sitolo kaikaiwe bwagana tem boita silobai (12:11) yo yaboyoi me ali kalakisiye (2:7, 13:10, 14:12). Yoni iwalo-masalan yoi kani Yeisu ana sauga pileyoima koina yo kana tokalomagigiliwo nige ali kaiwe yabo bwai kani sisagolugolumo yo siya tomumuga-naenae naga kani mumugali maisana silobai. Siya tomelimo Yeisu koina kani silusae waloyameli yanuwana waluwaluna koina (21:7,8).

1 Buki bwaitete iwalo-masalan ginauli tawae Yaubada iwolena Yeisu Keliso koina yo
iyamayale kita ana topaisowao kolila, yo takatai tawae kani sauga kikiunamo itubu.
Yo Keliso ana anelose iyawasa ilobima koliyau yau ana topaisowa Yoni yo ginauliline
saugana yagu gitai kolili yagitagitaili, iwalowalo-yakenayagau.
2 Kabo ginauli meuloili yagigitailiwa yayawasayan kolimiu, Yaubada ana walo yo
Yeisu Keliso ana walo-masala yayawasayan.
3 Tem yaiya Yaubada ana walo buki bwaite kalona mena iyasili tomo kolili, kani
Yaubada tomo bwaimwana iwalo-muloloi, yo kabo siya bukine ana walo sibenalan yo
sinuwatu-kalatan, Yaubada iwalo-muloloili. Kaiwena kani nige sauga imamamalawe,
na ginauliliyaone situbu.

Yoni ana tobali Yeisu kaiwena

4 Yau Yoni wasa bwaite yalele yo yayawasa ilaowa ekalesiya boda seben kolimiu
komiu Eisiya dedeina mena kwamiyamiya. Kabo yakawanoi Yaubada koina iya
sauga kabona yo sauga bagubagunana koina, yo sauga ilalaoma koina imiyamiya,
ana katekamkamna iyeyawa yo ana nuwa-daumwali katemiyao iloyapowonli. Tabe
Yaluyaluwa Tabuna, iya besiele yaluyaluwa seben* imiyamiya Yaubada ana kaba
miyasio wasawasana manna mena,
5 mekanakava Yeisu Keliso kani ali katekamkamna siyeyawa yo ali nuwa-daumwali
katemiyao siloyapowonli. Yeisu iya Yaubada ana walo kana toyawasa yawasosi, yo iya
boita mena itoloyoima iyamala tobagubaguna, yo iya yanuwa yaulina kana kinyao kali
toloina. Tabe iya kala tokatekamkamna yo kala tomulolo tatobalan. Ana boita koina
ilivasila yo kwasinena mena ala pwanoli ideuli-gabaegili.

* **1:4:** seben kana katai kapwakapwana

6 Yo Yeisu ipeila kita ana kaba loina kana tomoyao, kabo kita taemala topaisowa
yakayakasisili Yeisu ana Yaubada yo tamana kaiwena. Kabo Yeisu tatobalan yo
tawaloseyan kaiwena iya wasawasa yo tokaiwesosi kani nige ilolotom. O, besiele.
7 Wagitai. Iya ilalaoma yaloyaloi mena yo tomo meuloili kani sigitai, tabe siya besiele
beyabeyana siya sisakona yo iboita sigitai. Yo yanuwa yaulina kana tomiyayao meuloili
iya kaiwena kani sivalam koyasili. Yawasosi. O, besiele.
8 Guyau Yaubada tokaiwesosi, iya imiyamiya sauga beyabeyana koina yo sauga
bwaite koina yo sauga ilalaoma koina, iwaloba, “Yau alepa yo omega, yau kaba yatubu
yo kaba emwawasi.”

Yoni Yeisu igitai

9 Yau kamikava Yoni, komiu yo yau kamkamna talobai toyawai Yeisu Keliso
mekalakava kala polowene takalakisiye-yagili, kabo komiu yo yau kita Yeisu ana
kaba loina kana tomoyao. Yaubada ana walo yo Yeisu ana yakayakatai yawasosina
yaguguyeyan tomo kolili, iya kaiwena mwa sipanyau yo sipeiyau bwanabwana Patimo
koina yamiyamiya.
10 Ala Guyau ana kaliyate sabati koina, Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe ikalaiyau yo
kaina lalakina yabo yabenalan dagelagu mena besiele bwagigi kainana.
11 Ana walo bwaite besiele, “Ginauli tawae ugitaili kani kulele-yataluli buki mena, na
kuyawasali silau siya ekalesiya yanuwa seben kolili na siyasiyasilili. Yanuwaliyaone
bwaite siya Epeso, Simulina, Peligamo, Tayataila, Salidisa, Piladelipiya yo Laodisiya.”
12 Mwa yatagelakeile nuwanuwagu yagitai yaiya tomo iwalowalomane koliyau kabo
mayale seben siwedowedoli ali kaba tolo gole koina sitotolo yagitaili.
13 Luwali mena koleya yabo yagitai besiele Tomo Natuna, kwama malamalawena
iluwui ilobi kaena mena yo tabe kana kwama kana pasa gamwagamwalina mena. Na
pasane kana koleya besiele gole.
14 Itona mayamayalena besiele sipi wiyana o goula mayamayalena yo manna besiele
mayau kalapulupululuna memenana.
15 Kaena ipigapigabu besiele kopa sigabu pigapigabuna yo kainana kana benali
besiele yalubwasi ididi daguguna.
16 Yo nima ulaulana mena utu kali baibaiwa seben ikabi-kalatagili, yo kaleya
kelepana, papali labui ivakilili matamatageli gamwana mena iyawatagilima, yo manna
kana koleya ipigapigabu besiele kala pwasinasina dabwelona.
17 Saugana tomonane yagitai, yabeku kaena mena besiele toboita yabo. Kabo nima
ulaulana ipei yogu mena yo iba, “Tabu kumamatausi. Yau kaba yatubu yo kaba
emwawasi.
18 Yau tomo meyawasina. Beyabeyana yaboita na kabona meyawasigu yo yamiyayai
sauga meuloina. Boita yo Edesi kali ki yaloiloinayan.
19 Yo ginauliline ugitagitaili sauga bwaite koina kulele-yataluli. Yo ginauliline ugitag-
itaili sauga bwaite koina naga kani siyawatagili sauga muli mena kulele-yataluli tabe.
20 Utu seben saugana ugigitailiwa nima ulaulagu mena yo tabe mayale seben ali kaba
tolo gole koina kunuwa-pwanopwano-wagili kali katai kani yakabiyamayale koliwo.
Kabo utu kali baibaiwa seben siya bwaimwana ekalesiya bodali seben kali aneloseyao,
yo mayale ali kaba tolo gole seben siya bwaimwana ekalesiya bodali seben.”

Toekalesiyayao yanuwa Epeso koina ali wasa

2

1 Kabo tabe tomowa iwaloma koliyau iba, “Leta kulele ilau tomeliwo yanuwa Epeso
kolili, yo ilau anelosene koina iya ekalesiya kali togitekalatan, kuwalo bwaite besiele.
Tomowa utu seben ikabi-kalatagili nima ulaulana mena, yo ilokeikeile mayale ali kaba
tolo gole kali baibaiwa seben luwaluwalili mena, ana walo bwaite besiele.

2 Mumugamiu yakataiyako, ami paisowa kaikaiwe yo besiele ami kalakisiye.
Yakataiyako nige kwayayaliyaya siya tomo naenaeliyao kaiweli. Siya siwaloba, ‘Kai
apositoloyao’ na iyamo nigele, siya tomwakota. Ali walo yo ali paisowa kana polowe
wakataiyako yo kwalobailiko tomala siya tomwakota.
3 Iyaele yakataiyako esagu kaiwena kamkamna kwalobai, na iyamo wakalakisiye yo
nige yomiu ikwakwatakwata.”
4 “Na iyamo ginauli yabo yakawa-naenae-yani kolimiu, sauga bwaite koina nige
kwamumulolo koliyau besiele tauna kona.
5 Naga kwanuwatui baguna ami mulolo koliyau kana koleya, mwa wakatai ami beku
kana mamalawe gubesi. Kabo ami kamwasa naenaenane kwasikotanan, na kwapileyoi
besiele mumugamiu bagubagunana. Tem nige kwanunuwabui mumugamiyaone
naenaeli kolili, kani yalaowa kolimiu yo ami mayale wedowedolina ana kaba tolo
yakelegabaen ana kaba miya koina.
6 Na ginauli yabo yayaliyaya kaiwena kolimiu, bwaimwana siya boda Nikolaiti
mumugali kwasikotanan, besiele yau tabe mumugane yasikotanani.*
7 Tem metenamiu kabo tawae Yaluyaluwa Tabuna iwalowalowen boda ekalesiya
kolili na kwabenalan. Siya analiyao sikalakisiye kaiwegu yo polowe meuloina sikaiwe-
gabaegili, yatalamwagili yawasi miyayaina kana mayau Yaubada ana tano mena itotolo
uwena sikan.”

Toekalesiyayao yanuwa Simulina koina ali wasa

8 Yo iwaloyoi koliyau iba, “Leta kulele ilau tomeliwo yanuwa Simulina kolili, yo ilau
anelosene koina iya ekalesiya kali togitekalatan, kuwalo bwaite besiele. Tomone iya
kaba yatubu yo iya kaba emwawasi, beyabeyana iya iboita yo itoloyoi meyawasina, ana
walo bwaite besiele.
9 Ami kamkamna yo ami bubutuma iyaele yakataiyako, na iyamo Yaubada manna
mena komiu towasawasa. Iyaele yakataiyako siya tomo Yudiya tupwaliyao sikawa-
naenae-yagimiu. Siya siba, ‘Kai yawasosi Yaubada ana bodao’, na iyamo nigele,
simwakota, tomala siya Seitani kana topwalouyao.
10 Tabu kamkamnane kwamamatausagili siya kikiunamo siyawatagili kolimiu. Ami
wasa yaeyawa, Seitani kani tupwamiyao ikabi-kalatagimiu yo ipeimiu deli mena,
bwaite ami meli itotonan. Na kani kaliyate sanaulu (10) kalona mena kamkamna
lalakina kwalobai, na iyamo kamkamnane kani imwawasi. Mwa me ami kalakisiye yo
kwatolo kaiwe ami meli koina, bwagana tem kwaboita, na yau kani kami pwaopwaom
yaeyawa bwaimwa yawasi miyamiya yaina.
11 Tem metenamiu kabo tawae Yaluyaluwa Tabuna iwalowalowen ekalesiya boda
kolili na kwabenalan. Siya analiyao sikalakisiye kaiwegu yo polowe meuloina sikaiwe-
gabaen, siya nige sowana boita labuina ana kamkamna yabo silobai.”

Toekalesiyayao yanuwa Peligamo koina ali wasa

12 Tabe iwaloyoi koliyau iba, “Leta kulele ilau tomeliwo yanuwa Peligamo kolili yo
ilau anelosene koina iya ekalesiya kali togitekalatan, kuwalo bwaite besiele. Tomone
iya kaleya kelepana papali labui ivakilili matamatageli imiyamiya koina ana walo
bwaite besiele.
13 Yatobalanagimiu kaiwena ami meli ikaiwe. Yakataiyako yanuwa bwaite koina
kwamiyamiyane Seitani iloiloinayan. Tauna kona yanuwane koina Seitani ana bodao
yagu toyawasa namwanamwana esana Antipas siunuyamate esagu kaiwena. Na komiu
sauga meuloina ami meli kaiwegu imiyamiya, nige kwauuvala-yagau.
14 Na iyamo ginauli tupwaliyao kolimiu yakawa-naenae-yagili, iyaele mwa ami bodao
luwana mena tomo tupwaliyao nuwanuwali palopita bagubagunana esana Balami

* **2:6:** Boda Nikolaiti siya yakato Yeisu kana tomeliwo na iyamo ali katai Yeisu kaiwena nige idududulai.

ana yakayakatai naenaena simuliya. Na beyabeyana Mowabe ali kin esana Balaki nuwanuwana boda Isileli iyemwawasili kabo Balami kamwasa yabo iyakenayan Balaki yo koina boda Isileli itabe-suwalagili, mwa Mowabe ali kaba pwaoli kokotomowa koina bulumana koina sikekan, yo Isileli mekalikavao Mowabe tomoliyao ganawali paisowana siginauli.
15 Ee besiele tabe tomo tupwaliyao ami boda kalona mena boda esana Nikolaiti ali yakayakatai simulimuliya.
16 Kabo sowasowana kwanuwabui. Tem nige kwanunuwabui, sauga kikiunamo yalaowa kolimiu kani gamwagu mena kaleya kelepana iyawatagili, yo yakaleyaili siya yakayakataine simulimuliya.
17 Tem metenamiu, kabo tawae Yaluyaluwa Tabuna iwalowalowen boda ekalesiya kolili na kwabenalan. Na siya analiyao sikalakisiye kaiwegu yo polowe meuloina sikaiwe-gabaen, kani bulibuli kanna yabo esana mana yaolegili koina sikekan, manane bwaimwana sauga bwaite koina imiya-wadam. Yo besiele tabe veku mayamayalena kani yaolena kaigeda kaigeda koina, veku bwaimwana koina kani esa waluwaluna yalele, esa bwaimwana nige tomo yabo ikakatai, na tem yaiya ikalai ibomamo ikatai esa bwaimwana."

Toekalesiyayao yanuwa Tayataila koina ali wasa

18 Tabe iwaloyoi koliyau iba, "Leta kulele ilau tomeliwo yanuwa Tayataila kolili yo ilau anelosene koina iya ekalesiya kali togitekalatan, kuwalo bwaite besiele. Yaubada Natuna iya manna besiele mayau kalapulupululuna memenana, yo kaena ipigapigabu besiele kopa pigapigabuna, ana walo bwaite besiele.
19 Mumugamiu yakataiyako, ami mulolo, ami meli, ami paisowa yo ami kalakisiye. Yakatai sauga kabona ami paisowa namwanamwali sibaibaiwasosi kabo ami paisowa namwanamwali tauna kona.
20 Na iyamo tabe ginauli yabo yakawa-naenae-yani kolimiu, bwaimwana iya sine Disibeli, iya iboma iba yakato iya Yaubada ana palopita sinena, kwatalamwan imiyamiya kolimiu yagu topaisowao iyakatai-pwanolili, kabo ganawali mumugana siginaginauli, yo buluma kokotomo kolili sipwaoliyagili kolili sikekakekani.
21 Ana sauga yaolena yakato ganawali mumugana koina inuwabui, na iyamo isikote.
22 Kabo maisana yaolena ikasiebwa lalakina. Besiele tabe siya mekanakavao ganawali mumugana siginaginauli na nige sinunuwabui kani tabe yayakamkamnali lalakina.
23 Natunao tabe besiele kani yaunuili siboita. Kabo tomeliwo meuloili sikatai yau yaloyaloyai tomo kateli yo ali nuwatu, mwa kabo kaigeda kaigeda maisamiu kani yaeliwa besiele ami paisowa.
24 Na komiu Tayataila kwabaibaiwa nige kwatatalamwagimiu Disibeli ana yakayakatai koina yo tabe yakayakataine bwainene siya siba Seitani ana nuwatu didididiuna nige kwamumuliya, yo nige kami loina yabo yaeyawa bwaimwanamo bwaite.
25 Yakayakatai namwanamwana iyaele wakalaiyako wagitekalatan namwanamwai kanasiga yapileyoima.
26-27 Na siya sikalakisiye kaiwegu yo kamkamna sikaiwe-gabaen, yo yagu nuwatu siginaulili ilau kanasiga sauga ana kaba mwawasi koina, bwaine kaiwe ilaomaya Tamagu koina yo iyeyama koliyau kani yayaga-panaisan kolili yakato dedei meuloina tomoliyao siloinayagili. Ali loina tomo kolili ikaiwesosi, yo sisibayanaeli besiele tomo gulewa ikogaogaoli.
28 Besiele tabe malala utuna esana kubwana kani yaolena kolili.†

† **2:28:** Buki Tabu kana tokataiyao siwalo kubwana kana katai besiele wasawasa.

29 Tem metenamiu, kabo tawae Yaluyaluwa Tabuna iwalowalowen boda ekalesiya
kolili na kwabenalan."

3

Toekalesiyayao yanuwa Salidisa koina ali wasa

1 Tabe iwaloyoi koliyau iba, "Leta kulele ilau tomeliwo yanuwa Salidisa kolili, yo ilau
anelosene koina iya ekalesiya kali togitekalatan, kuwalo bwaite besiele. Tomone iya
utu seben ikabi-kalatagiliwa iya bwaimwana Yaubada yaluyaluwana imiyamiya koina,
yaluyaluwane besiele yaluyaluwa seben, kabo ana walo bwaite besiele. Mumugamiu
yakataiyako. Yo wasamiu bwaite besiele, yakato komiu ekalesiya meyawasina, na
iyamo yakatai yaluyaluwamiu iboitako.
2 Koinaele keno besi. Na kwatolo yo mumugana namwanamwana koina, wakabi-
yakaiwemiu na tabu iboboita, kaiwena yalobaimiuko mumugamiu nige idududulai
yagu Yaubada manna mena.
3 Na yakayakatai namwanamwana tauna kona kwabebenalanwa yo iya kwanuwatu-
kalatan yo kwaobigai, na kwanuwabui mumugamiu naenaeli kolili. Na tem nige kwa-
totolo na wakenokenomo, ee kani yalaowa kolimiu yo maisana naenaena kwalobai.
Na yagu yawatagili kolimiu kani besiele tokewali ana yawatagili, kani nige wakakatai
toisabo sauga koina yalaowa.
4 Na iyamo komiu tomo Salidisa tupwamiyao kami kaleko nige sibibiki, kaiwena nige
kwatatalamwagimiu pwanoli mumugana koina. Mumugamiu inamwanamwa, mwa
naga kani komiu kaleko mayamayalena kwalikwa na komiu te yau talotoyawa.
5 Na siya sikalakisiye kaiwegu yo polowe meuloina sikaiwe-gabaegili, tabe kani
kaleko mayamayalena silikwa. Esaliyao kani nige yasosoke-gabaegili yawasi bukina
mena, na iyamo kani Tamagu me ana aneloseyao manli mena yawalo-masalagili yaba,
'Siya yagu tomoyao.'
6 Tem metenamiu kabo tawae Yaluyaluwa Tabuna iwalowalowen boda ekalesiya
kolili na kwabenalan."

Toekalesiyayao yanuwa Piladelipiya koina ali wasa

7 Tabe iwaloyoi koliyau iba, "Leta kulele ilau tomeliwo yanuwa Piladelipiya kolili, yo
ilau anelosene koina iya ekalesiya kali togite-kalatan, kuwalo bwaite besiele. Tomone
iya tabu yawasosi yo tabe towalo-yawasosi ana walo bwaite besiele. Yau Yelusalema
waluwaluna kana gamwa kaba lusae kana ki yaloinayan, besiele sauga bagubagunana
koina kin Deibida ali lusae Yelusalema koina iya iloinayan. Tem gamwa yasoke nige
tomo yabo sowasowana ikausi, na tem yakausi nige yabo sowasowana isoke.
8 Mumugamiu yakataiyako. Bwagana nige wakakaiwesosi, na iyamo yagu
yakayakatai kwamuliya namwanamwai yo esagu nige kwauuvalayan. Na kabo gamwa
yasoke manimiu mena yo nige yaiya yabo sowasowana ikausi.
9 Na Yudiya tomonliyao tupwali, siya toyakayakatai mwakomwakotaliyao, siba,
'Kaimo yawasosi Yaubada ana tomoyao,' na iyamo simwamwakota, siya nige Yaubada
ana bodao besi, siya Seitani kana topwalouyao, kani kabo yayadidigali yayoganili
silaoma kolimiu yo yawalo sipwalou kaekaemiu yaulina mena na koina sikatai yakato
komiu yamulolo kolimiu.
10 Tauna kona yaba wakalakisiye, muli mena yagu walone kwamuliya. Kabo tem
saugana kamkamna kana sauga iyawatagili na tomiya yanuwa yaulina meuloili iton-
agili, na yau kani yagite-kalatagimiu.
11 Sauga kikiunamo yalaowa kolimiu. Na yakayakatai namwanamwasosina iyaele
wakalaiyako yo iya wagitekalatan namwanamwai. Kabo tabu tomo yabo ami kalak-
isiye maisana, bwaimwa kami pwaopwaom wasawasana, ikekele-gabaen kolimiu.

12 Na siya sikalakisiye kaiwegu yo besiele polowe meuloina sikaiwe-gabaen, kani
yapeili yagu Yaubada ana nume tabu kana tukiwo yo sauga meuloina simiyamiya yagu
Yaubada manna mena. Kabo esa yaiyona kani yalele kolili, Yagu Yaubada esana, ana
yanuwa esana, yo yau esagu waluwaluna. Yo yagu Yaubada ana yanuwaele mwa
Yelusalema waluwaluna kani ilobima bulibuli mena.
13 Tem metenamiu kabo tawae Yaluyaluwa Tabuna iwalowalowen boda ekalesiya
kolili na kwabenalan."

Toekalesiyayao yanuwa Laodisiya koina ali wasa

14 Tabe iwaloyoi koliyau iba, "Leta kulele ilau tomeliwo yanuwa Laodisiya kolili yo
ilau anelosene koina iya ekalesiya kali togitekalatan, kuwalo bwaite besiele. Tomone
esana siba 'Towalo yawasosi' iya Yaubada ana walo kana toyawasa yawasosi yo dudu-
laina, kabo iya Yaubada ginauli meuloina iyamayaleli ali kaba tubuma, ana walo bwaite
besiele.
15 Mumugamiu yakataiyako. Nige kwatutulutulu yo nige kwawewedowedoli. Nige
tabe kwasisikotanagau, na iyamo nige yakato me ami yaliyaya na kainagu kwabenalan
namwanamwai. Tem kwatulutulu o tem kwawedowedoli.
16 Na iyamo komiu iyaele me ami nuwa-labulabui, nige kwatutulutulu yo nige
kwawewedowedoli, mwa koinaele kani gamwagu mena yakaiso-gabaegimiu.*
17 Kabo kwawaloba, 'Kai kawasawasa yo ama gogo sibaibaiwasosi, nige ginauli yabo
koina kadedeva.' Na iyamo nige wakakatai komiu kwamiyamiya panpanna koina
yo yaluyaluwamiu siboita yo kwabubutuma yawasosi, yo manimiu sigibu besiele
mekowakowamiu.
18 Mwa koinaele yawalo kaiwe kolimiu, gole yawasosi sowasowana tem koliyau
wakalai, gole bwaitete gabugabu nonowana yo mosomosona meuloina imwawasiko,
kabo iya tem wakalai koliyau kani kwawasawasa molosi. Tabe kaleko pigapigabuna
tem koliyau wakalai, yo kwalikwa kabo ami kowakowa iwadam yo ami mwalimwaline
imwawasi. Tabe besiele man kana mulamula wakalai koliyau, yo kwasuwai manimiu
mena kabo manimiu simayale yawasosi."
19 "Kabo siya yakatekamkamna-yagili, yayokoiyagili yo yaguguyaili ali pwanoli kai-
wena. Na kamwasa namwanamwana wakepatei yo naenaena koina sowasowana
kwanuwabui.
20 Kabo wagitai. Yau yatolo gamwa mena yo yakipikipisi. Na tem yabo kainagu
ibenalan yo gamwane isoke koliyau, kani yalusae ana nume mena na mekaukava
kakekan toyawa.
21 Siya sikalakisiye kaiwegu na polowe meuloina sikaiwe-gabaegili, kabo yata-
lamwagili mekaukavao kaloina toyawa yo kamiya yagu kaba miya wasawasana mena,
besiele tauna kona yau polowe meuloina yakaiwe-gabaegili yo sauga kabona Tamagu
mekaukava kamiya toyawa ana kaba miya wasawasana mena.
22 Tem metenamiu kabo tawae Yaluyaluwa Tabuna iwalowalowen boda ekalesiya
kolili na kwabenalan."

4

Yoni igitai Yaubada ana kaba miya mena

1 Saugana tomone ana walo iyemwawasi yagitesae yagitai bulibuli kana gamwa
yabo itasoke. Kabo kainawa bagubagunana yabebenalanwa besiele bwagigi kainana
yabenalanyoi iba, "Kusaema koliyau bwaite kewa mena, na yayakenayagiwo tawae
kani sauga kikiunamo itubu."
2 Sauganane koina Yaluyaluwa ana kaiwe ikalaiyau, mwa kaba miyasio yabo wa-
sawasana yagitai bulibuli mena, tomo yabo koina imiyasio.

* **3:16:** Walone bwaite walo kobwaibwaili. Kana bui besiele bwaite. Wedowedoli meli yawasosi na tulutulu siya nige tomeli. Yeisu iwalowalo siya tonuwa-labulabui kaiweli.

3 Tomone kana koleya pigapigabuna besiele kabo veku esana diyesipa yo veku
balabalagiyana yabo esana kaneliyan iya tabe pigapigabuna. Kabo gilo yabo yagitai
ipigapigabu besiele veku yabo kalakalawana esana emelodi, kabo gilone tomowa
kabona ana kaba miyawa imayale-takikilan.
4 Kabo kaba miya wasawasali kali baibaiwa tuwenti powa (24) kaba miyane
bwainene simiya-takikilan, na tautaubalao lalakili kali baibaiwa tuwenti powa (24)
kaleko mayamayaleli silikwali yo kali pwaopwaom gole sipeili kulukululi mena kabo
simiyasio kaba miyane kolili.
5 Pigabu yo tutu daguguna siyawatagilima kaba miya lalakinawa koina. Kaba miya
lalakinawa manna mena mayale wedowedolina kali baibaiwa seben siwedowedoli.
Mayale bwaitete siya Yaubada Yaluyaluwana seben.*
6 Tabe kaba miyane wasawasana manna mena ginauli yabo imiyamiya kana koleya
besiele kalita manna neganegana besiele gelasi.
Yo kaba miyane wasawasanane manna mena ginauli meyawayawasili esopali (4)
sitolo-takikilan na siya manliyao yoli meuloina simiya-takikili manli mena yo dagelali
mena.
7 Ginauline meyawayawasiline yabo besiele laiyon, labuina besiele bulumakau na
yaiyonana kana koleya besiele tomo kana koleya yo esopalina besiele magesubu
ievaeva.
8 Kabo yamayamayalene esopaline kolili kaigeda kaigeda pepena kana baibaiwa sikis
(6) yo tabe manliyao yoline meuloina imiya-takikili yo tabe pepeliyaone kolili kaloli
mena yo dagelali mena. Kabo sauga meuloina siwaliwali yo nige sikakaiyawasi siba,
“Tabu tabu tabu, Guyau Yaubada iya Tokaiwesosi iya imiyamiya sauga bagubagunana
koina yo sauga kabona koina yo sauga ilalaoma koina.”
9 Na saugana yamayamayale esopaline siwali sitobalan yo siyakasisiyan yo sikawa-
toki tomone koina iya imiyasio kaba miyane koina, bwaite iya kani imiyayai,
10 yo kabo siya tautaubalao lalakiliyao yoli tuwenti powa (24) manna mena sitalu-
miyasio yo koina sipwalou. Yo kali pwaopwaom gole sikele-gabaegili yo sipeili kaba
miyane wasawasana mena iya yawasi miyamiya yaina kani nige ilolotom manna mena
yo siba,
11 “Ama Guyau yo ama Yaubada Tokaiwesosi ilonamwa-yagimai kawalo-seyagiwo, yo
kayakasisi-yagiwo, yo am kaiwe katobalan, kaiwena ginauli meuloili kubomamo am
nuwatu mena kuyamayaleli simiyamiya kabona meyawasili.”

5

Sipi natuna esana lami ilau buki moumouna ikalai

1 Kabo tomone yagitai kaba miya wasawasana mena imiyasio na nima ulaulana mena
buki moumouna, bwaimwa pepa malamalawena, imiyamiya. Yo pepane kalona mena
silele yo dagelana mena tabe silele. Kabo pepane kaba yapatu-kalatanna meuloina
seben koina siyapatuli.
2 Yo anelose yabo kaikaiwena yagitai kainana lalakina mena iwaloba, “Yaiya tem
sowasowana me ana namwanamwa na pepane ikalai na kaba yapatu-kalatannane
sebenne ikele-gabaegili na pepane isoke?”
3 Na nige yabo silolobai bulibuli mena yo yanuwa yaulina mena yo nuwana besiele
tanoluwa mena na mesabana ana namwanamwa mena pepane ilivasi yo ikala na
kalonane igitai.
4 Kabo nuwagu inaesosi mwa yavalam lalakina, kaiwena nige yabo tonamwanamwa
na pepane isoke yo ikala na kalona igitai.

* **4:5:** Bwaite Yaluyaluwa Tabuna.

5 Kabo tautaubalao lalakili kalikava yabo ilaoma yo koliyau iwaloba, “Tabu valam. Naga ugitai, kin Deibida koina ilaoma tomonane esana ilalakisosi iya kana mumuga susu Yuda. Kana tokalomagigiliwo ikaiwe-gabaegiliko yo iya ana kaiwe besiele yamayamayale laiyon, mwa iyamo sowasowana pepane kaba yapatu-kalatannane sebenne ikele-gabaegili.”
6 Yo yagitesae yagitai lami, iya kana koleya besiele siunuyamateyako, itotolo kaba miya wasawasana luwaluwalina mena kabo yamayamayale esopaliwa tabe tautaubalaowa tuwenti powa meuloili simiya-takikilan. Yo lamine sokina seben manna mena yo tabe mannao seben. Mannao bwainene Yaubada iya yaluyaluwana, kabo iya kana koleya besiele yaluyaluwa seben Yaubada iyawasali silobi yanuwa yaulina dedeina meuloina kolili.
7 Tomone kaba miya wasawasana mena imiyamiya yo pepa moumounawa ikabi-kalatan nima ulaulana mena kabo lami itolo yo ilaoma yo pepane ikalai.
8 Saugana pepa moumouna ikalai yo yamayamayale yoli esopali mekalikavao tautaubalao lalakiliyao sipwalou manna mena. Me ali kaba venu esana api yo gaeba gole na siloyapowonli mula bwalaina namwanamwasosina mena, kana katai besiele Yaubada ana tomoyao ali kawanoi isaesae koina.
9 Yo wali waluwaluna yabo siwaliyan lami kaiwena siba, “Kowa Tonamwanamwa yo kowamo sowasowam pepane ukwalai yo kaba yapatu-kalatannane ukele-gabaegili yo kusoke yo ukwala-gwaligwali, kaiwena tauna kona siunuyamatewo yo kwasinem ididi. Yo kwasinem ana didi koina tomo ukwalailima siyamala Yaubada ana tomoyao, susu uloi uloi, kaina uloi uloi, kaba loina uloi uloi, yo kwapi uloi uloi.
10 Kabo siyaele kupeiliko am kaba loina kana tomo yakayakasisili kabo siya sipaisowa ala Yaubada kaiwena. Yo siya kani yanuwa yaulina siloinayan.”
11 Yo yagitesae anelose baibaiwasosili yagitaili nige sowana tayasilili, kabo mekalikavao yamayamayale esopali yo tautaubalao lalakiliyao, kaba miya wasawasana sitolo-takikilan.
12 Na yabenalan siwali kainali lalakina mena siba, “Lami tauna kona iya siunuyamate, kabona ana namwanamwa yo ana kaiwe ana wasawasa yo ana sonoga kaiweli tatobali-seyan, kabo tayakasisiyan yo tatobalan.”
13 Kabo yabenalan ginauli meuloina meyawasili bulibuli mena yo yanuwa yaulina mena yo tanoluwa mena yo kalita mena, meuloili siwaliwali siba, “Tomone imiyasio kaba miya wasawasana mena iya yo Lami tatobalanagili, yo tayakasisi-yagili, yo takawa-kaikaiwe-yagili, yo takawa-wasawasa-yagili sauga meuloina kani nige ililotom.”
14 Kabo yamayamayale esopali siwaloba, “O, besiele.” Na siya tautaubalao lalakiliwa sitalumiyasio yo sipwalou koina.

6

Lami pepa moumouna kaba yapatu-kalatanna iyatubu isoke

1 Yo lami yagitai pepa moumouna kaba yapatu-kalatanna meuloina seben papalina mena siyapatu kabo kaba yapatu-kalatanna bagubagunana ikopa-gabaen. Na yamayamayale esopali kolili yabo kainana lalakina mena iedeedede yabenalan kainana kana benali besiele tutu daguguna, iwaloba, “Kulaoma.”
2 Sauganane koina osi mayamayalena yagitai iyawatagilima, yo tomone imwalisae pwatana mena gipoyo ikabi-kalatan, kabo Yaubada pwaopwaom wasawasana iwolena koina kabo iyawatagili ilau na ikaleya yanuwa yo yanuwa kolili yo ikaiwe-gabaegili.
3 Kabo lami buki moumouna kaba yapatu-kalatanna labuina ikopa-gabaen kabo yamayamayale labuina kainana yabenalan iwalo iba, “Kulaoma.”
4 Yo osi balabalagiyana yabo iyawatagili, kabo tomone imwalisae pwatana mena Yaubada kaiwe iwolena koina na iya kaleya iyatubu yanuwa yaulina mena, yo tomo

siyeunuunu-wagili. Kabo Yaubada kaleya kelepana lalakina kaigeda iwolena tomone koina.
5 Yo tabe lami pepa moumouna kaba yapatu-kalatanna yaiyonana ikopa-gabaen, kabo yamayamayale yaiyonana kainana yabenalan iwaloba, “Kulaoma.” Sauganane koina osi dubadubana yabo yagitai, yo tomone imwalisae pwatana mena yo polowe kaba liyeliyeina ikabikalatan nimana mena.
6 Kabo kaina yabo yabenalan ilaomaya yamayamayalene luwali mena, kana benali besiele tomo kainana, kabo iwalolau tomone iya imwalisae osi pwatana mena iba, “Witi kuyatake yo kana polowe besiele kilogelam kaigeda yo maisana besiele kaliyate kaigeda kana paisowa maisana, yo bali kuyatake kana polowe besiele kilogelam yaiyona, yo maisana besiele kaliyate kaigeda kana paisowa maisana.* Yo mayau olibe mekanakava oine tanoliyao tabu kwasisibayanaeli.”
7 Yo tabe lami pepa moumouna kaba yapatu-kalatanna esopalina ikopa-gabaen, yo yamayamayale esopalina kainana yabenalan iwaloba, “Kulaoma.”
8 Sauganane koina osi yabo yagitai yona kana koleya besiele kaukauna yo tomone imwalisae pwatana mena esana Boita yo toboita ali yanuwa mulina mena ilaulau. Mwa Yaubada kaiwe iwolegili kolili yo sowasowana yanuwa yaulina tomonliyao kali baibaiwa besiele wan kota siunuili. (Nige yakato tomo meuloila na besiele yanuwa yaulina boda kana yakasa esopali na boda kaigeda koina meuloina siunuyamateli na boda yaiyona situpwa) Yo tomo tupwaliyao kaleya mena siboita, yo tomo tupwana guliyam lalakina kaiwena siboita yo tupwaliyao muya kaiwena siboita yo tabe yakayakan sokasokali tomo tupwaliyao sikanli yo siboita.
9 Kabo lami pepa moumouna kaba yapatu-kalatanna valigigina ikopa-gabaen, kabo toboita yaluyaluwali yagitaili kaba pwaoli yaulina mena. Siya baguna Yaubada ana walo siguguyeyan yanuwa yaulina mena kaiwena siunuili.
10 Kabo siyoga kainali lalakina mena siba, “Guyau Tomiyasaesosi, kowa tabu yo kowa towalo yawasosi, toisabo sauga koina kani tomo yanuwa yaulina kuyatalayagili? Kai kasanasanaiwo na kama gum kuyai kaiwena siunuimai.”
11 Kabo kaigeda kaigeda kali kwama malamalaweli yo mayamayaleli Yaubada iwolegili, kabo iwalolau kolili, “Kwasanasana sauga kikiunamo kanasiga kamikavao ami tali topaisowao tem tomo siunuili besiele komiu nuwanuwagu kami yasiyasili sowasowana.”
12 Kabo tabe lami yagitai pepa moumouna kaba yapatu-kalatanna sikis (6) ikopa-gabaen yo mwanikiniki kaikaiwena inuku. Yo dabwelo iboniboniyai, kana koleya besiele Yaubada dabwelone isuma kaleko dubadubana koina, yo waikena ibuikeile ibalagiya besiele kwasine,
13 yo utu bulibuli mena sibeku yo silobima sitalu yanuwa yaulina mena kana koleya besiele yaumai ilotalu yo mayau uweliyao sisalulu bwatano mena.
14 Yo bulibuli imwasali kana koleya besiele oleole tamou, yo yanuwa yaulina, koya yo kalita simwasali ali kaba miya silogabaegili sitatagwaligwali.
15 Yo yanuwa yaulina kana kinyao yo kana toloinao yo kana tokaleyayao lalakili yo siya tomasuliwo yo siya esaliyao lalakili yo tomo meuloili, yo siya tabe topaisowao panpanli yo topaisowa livalivasili siyabubu silau koya kolili veku dupaliyao kolili sikeno-wadam.
16 Yo kabo siyogasae koya yo veku kolili siba, “Wagunaima yo kwasalulu yo kwatapipili kwalobima kwapuluimai, na tomone iya kaba miya wasawasana mena mesabana tabu igigitaimai yo besiele lami ana munamunai tabu iyayakalomai.
17 Kaiwena ali munamunai kali kaliyate ilaoma-oliko salila mena kani toisabo tomo sowasowana ali munamunaine itolo kaukausi?”

* **6:6:** Witi yo bali kali koleya kaigeda, siya Yudiya kali lalakina, yo maisali sisaesosi kaiwena guliyam lalakina iyawatagili.

7

Tomo Isileli kali baibaiwa andeledi poti powa tausan mekali kilakilala

1 Ginauli bwaite mulina mena, aneloseyao esopali yagitaili sitotolo yanuwa yaulina
dedeina esopali kolili. Yo kabo yaumai manna esopali sitolo kausili tabu yaumai
sitotowa yanuwa mena nuwana kalita mena yo mayau kolili.
2 Kabo anelose yaboyoi yagitai isaemawaya dabwelo ana kaba tunsae mena, tete
kaluwabu koina. Yo Yaubada meyawasina ana loina kana kilakilala ilokalai. Yo kabo
iyoga kainana lalakina mena, iyogalau anelose esopaline kolili siya Yaubada kaiwe
iwolenako kolili kani yanuwa yo kalita sisibayanaeli.
3 Mwa iwaloba, “Tabu naga yanuwa yo kalita, yo besiele mayau kwasisibayanaeli
naga kwasanasana kanasiga ala Yaubada ana kilakilala yatutu-yapatu ana topaisowao
lamwali mena.”
4 Yo yabenalan siya kali kilakilala situtuli lamwali mena kali baibaiwa wan andeledi
poti powa tausan silaomaya susu tuwelo Isileli bodane kolili.
5 Kabo siya mekali kilakilala siyaele bwaite, tuwelo tausan silaomaya susu Yuda
koina, tuwelo tausan silaomaya susu Luben koina, tuwelo tausan silaomaya susu Gada
koina,
6 tuwelo tausan silaomaya susu Aseli koina, tuwelo tausan silaomaya susu Napitalai
koina, tuwelo tausan silaomaya susu Manase koina,
7 tuwelo tausan silaomaya susu Simioni koina, tuwelo tausan silaomaya susu Libai
koina, tuwelo tausan silaomaya susu Isaka koina,
8 tuwelo tausan silaomaya susu Sebuloni koina, tuwelo tausan silaomaya susu Yosepa
koina yo tuwelo tausan silaomaya susu Beniyamina koina.

Yoni boda lalakina bulibuli mena igitaili kali kwama mayamayaleli

9 Yo tabe muli mena yagitesaeyoi kabo boda lalakisosina nige sowasowala tayasilili
yagitaili, siya silaomaya kaba loina uloi uloi kolili, susu uloi uloi kolili, kaina uloi
uloi kolili, boda uloi uloi kolili. Yo tomone iya imiyasio kaba miya wasawasana
mena mekanakava lami, yo manli mena sitolo kabo kali kwama malamalaweli na
mayamayaleli siluwuili yo kabo me ali yaliyaya mayau lagalagali me liguliguli nimali
mena sikalakalaili.
10 Yo siyoga kainali lalakina mena, siba, “Lebo ilaomaya ama Yaubada yo lami kolili
siya simiyasio kaba miya wasawasana mena.”
11 Kabo anelose meuloili yo tautaubalao lalakiliyao yo kabo yamayamayale esopali
kaba miya wasawasana sitolo-takikili. Yo sitalumiyasio mwa sipwalou Yaubada koina
ana kaba miya wasawasana manna mena.
12 Yo siwaloba, “O, besiele. Ala Yaubada tatobalan, yo takawa-wasawasa-yani, yo
tawaloba iya tosonoga iya tabu yo tokaiwe. Yo takawatoki koina sauga meuloina kani
nige ilolotom. O besiele.”
13 Kabo tautaubalao lalakili kalikava yabo ineli-laoma koliyau iba, “Tomone kali
kwama malamalaweli yo mayamayaleli, tabu ukwakataili, siya toyanuwao toweya
silaomaya?”
14 Kabo kainana yayamaisa yawaloba, “Taubala, nige yakakatai, kowamo uk-
watai.” Kabo iwaloma koliyau iba, “Siya silaomaya kamkamna lalakina kalona mena,
bwaimwana itubumaya yanuwa yaulina mena. Kabo lami kwasinena mena kali
kwamane ideulili yo simayale.
15 Mwa siya simiyamiya Yaubada ana kaba miya wasawasana manna mena, boniyai
yo kaliyate sipaisowa koina ana nume tabu kalona mena, kabo tomone iya imiyasio
kaba miya wasawasana mena yo mekalikava simiya yo iya ana gitekalatan mena
iyakaboboili.
16 Nige tabe siguguliyam, yo nige galogaloli simamagu, yo dabwelo nige igagabuli,

17 kaiwena lami iya imiyamiya luwaluwalili mena kaba miya wasawasana salina mena, kabo igitekalatagili besiele sipi togitekalatan ana sipiyao igitekalatagili, ibagunayagili silau waila bunubunuwasina meyawasina koina. Yo mataliloli meuloina manli mena Yaubada kani isauli."

8

Lami pepa moumouna kaba yapatu-kalatanna sebenna ikopa-gabaen

1 Mwa lami pepa moumouna kaba yapatu-kalatanna sebenna ikopagabaen yo nige tabe dagugu yabo bulibuli mena na mwanou lalakina besiele awa tupwana, bwaimwa besiele 30 minits.
2 Yo anelose yoli seben siya sitolo Yaubada manna mena yagitaili, mwa Yaubada bwagigi seben iwolegili kolili.
3 Na anelose yabo iya gaeba gole ikalai ilaoma itolo kaba pwaoli manna mena. Kabo mula bwalaina namwanamwasosina baibaiwana Yaubada iwolena koina ilau yo igabu, Yaubada ana tomoyao ali kawanoi kana etulan, kabo kaba pwaoli gole imiyamiya kaba miya wasawasana manna mena bwaimwana koina mulane igabu.
4 Mwa mulane bogauna mekanakava Yaubada ana tomoyao ali kawanoi sisae, ilaomaya anelose nimana mena, iya itotolo Yaubada manna mena.
5 Yo anelose gaeba ikalai, yo ilau kaba pwaoli mena, gibwala wedowedolina itauli, mwa me ana kaiwe isuwe-gabaen ilobi yanuwa yaulina mena. Kabo tutu yo pigabu siyawatagili tabe mwanikiniki inuku.

Anelose ali bwagigi siyuili

6 Kabo anelose seben ali bwagigi seben sikatububunagili sabi yuili.
7 Kabo anelose bagubagunana ana bwagigi iyui, yo sauganane koina galewa pokopokona kolokololona yo mayau wedowedolina kwasine mekanakava siebweli Yaubada me ana kaiwe isuwe-gabaen ilobi yanuwa yaulina mena. Yo yanuwa yaulina meuloina kana yakasa yaiyona na kaigeda iwedoli, yo mayau yo kawasi namwanamwana meuloina siwedoli.
8-9 Yo anelose labuina ana bwagigi iyui, yo kabo ginauli yabo besiele koya lalakina iwedowedoli kabo ibeku ilobi kalita mena. Yo kalita meuloina kana yakasa yaiyona na kaigeda iyamala kwasine na labuine namwanamwali yo kalitane iyamala kwasine kalona mena iye meuloili siboita yo waga meuloili sitatagwaligwali.
10-11 Yo tabe anelose yaiyonana ana bwagigi iyui, kabo utu lalakina yabo iwedowedoli besiele odam ibeku-lobimaya bulibuli mena, kabo ilobi italu waila yalubwasi lalakili sibaibaiwa yo waila doelu bunubunuwasili sibaibaiwa kolili. Yo waila meuloina kali yakasa yaiyona na kaigeda utune ibeku koina na labuine nigele. Yo utune esana kelabasi. Kabo utune ana kaba talune koina wailana meuloina sikelakelabasi yo tomo sibaibaiwa wailane sinuma siboita.
12 Tabe anelose esopalina ana bwagigi iyui kabo dabwelo yo waikena yo utu sinae, yo saugaliyaone koina nige silalala. Kaliyate sauga tupwana yo boniyai sauga tupwana siboniboniyai, besiele powa (4) awa kaliyate mena nige dabwelo yo powa awa boniyai mena nige utu yo waikena.
13 Yo yagitesae yoi, kabo magesubu lalakina ievaeva bulibuli luwaluwalina mena yagitai, kabo kainana lalakina mena iyogayoga bwaite besiele, "Ooo, nae. Ooo, nae. Ooo, nae. Kaiwena kikiunamo anelose yaiyonane ali bwagigi siyuili kabo yanuwa yaulina kana tomiyayao meuloili kani naenaena silobai."

9

Anelose valigigina ana bwagigi iyui

1 Kabo anelose valigigina ana bwagigi iyui yo utune iya tauna kona ibekuma bulibuli
mena yo italu yanuwa yaulina mena bwaimwana iya yagitai. Yo Yaubada ki iwolena
koina, gula nige gunna kanasigamo, iya kana ki utune ikalai.
2 Mwa utu gulane kana gamwa iki yo isoke, yo mayau lalakina bogauna iyawatagilima
gulane kalona mena. Kabo bogau ana balubalu kaiwena yo dabwelo ikausi mwa
iboniboniyai.
3 Kabo mwalimwali siyawatagilima bogaune kalona mena silobi yanuwa yaulina
mena, yo Yaubada italamwagili ali leta kana kamkamna besiele kabo gasakilikili
mwakali ana kamkamna.
4 Yaubada isikote tabu kawasi yo nuwana mayau yo besiele ginauli yabo kumaku-
maina sisisiba-yanae, na iyamo siya tomo nige Yaubada ana kilakilala lamwali mena,
siya bwaimwana kani sisiba-yanaeli.
5 Yaubada nige itatalam yakato sikapu-yamateli na iyamo kani siletaili na
sikamkamna yo waikena kana baibaiwa besiele valigigi, na tem siletaili ana kamkamna
besiele gasakilikili mwakana ana kamkamna.
6 Na sauganane koina kani tomo kamkamna iunuili kabo siba, “O besi na kaboitamo.”
Na nige sowasowali siboita, kaiwena kani boita iyabubu-gabaegili.
7 Kabo mwalimwaliwone kali koleya besiele osi sikatububunagili kaleya kaiwena.
Kabo ginauli yabo besiele pwaopwaom gole sipeili kulukululi mena, yo manli kana
koleya besiele tomo manli.
8 Na itoliyao kali koleya besiele sinesineo itoli na mwakaliyao besiele laiyon mwakali.
9 Yo gamwagamwaliliyao mekali peikaukausi besiele aeyan koina siginauli. Na pe-
peliyao daguguli besiele osi baibaiwali yo waga niuniuli sisagesagena kaleya kaiwena.
10 Tabe meuyawaliyao besiele gasakilikili uyawaliyao, yo uyawaliyaone kolili me ali
wamali. Tem tomo sisakonali uyawaliyaone kolili yo sikamkamna kana mamalawe
besiele waikena valigigi.
11 Na anelosene gulane kana toloina iya mwalimwali ali kin, esana kaina Ibeliu koina
Abadoni, na kaina Giliki koina Apoliyoni kana bui besiele ‘tosibayanae.’
12 Kabo kamkamna bagubagunana imwawasi, na labuiyoi kani tabe silaoma.

Anelose sikisina ana bwagigi iyui

13 Mwa anelose sikisina ana bwagigi iyui yo kaina yabo yabenalan, ilaomaya kaba
pwaoli gole koina iya itotolo Yaubada manna mena.
14 Kabo iwalolau anelose sikisina koina iya me ana bwagigi iba, “Anelose esopali
kulivasili siyaele sipanili simiyamiya waila lalakina esana Yupeletisi koina.”
15 Mwa ilau aneloseyao esopaline ilivasili siya Yaubada ipanili yo ali sauga yawasosi
kana kaliyate kana waikena kana bolime sisanasanai, yo kabo silau yanuwa yaulina
tomonliyao sibaibaiwa siunuili. Bwaimwa tem tomo yanuwa yaulina mena meuloina
tayakasa boda yaiyona na boda kaigeda siunuyamateli na boda labui situpwa.
16 Ali tokaleyayao simwalisae osi mena wasana yabenalan kali baibaiwa besiele tu
andeledi miliyon.
17 Kabo bwaite iyakenayagau yagitai besiele, kabo siya tomwalisae osi mena kali
koleya bwaite besiele, tomonliyaone gamwagamwalili mekali peikaukausi, kali saba
balabalagiyali yo kalakalawana yo yogeyogena. Na osine kulukululiyao besiele
laiyon kulukululi yo gamwali mena kalapulupululu yo bogau yo tabe veku salepa
wedowedolina siyawayawatagili gamwali mena.
18 Yo tem tomo yanuwa yaulina mena meuloina tayakasa boda yaiyona na boda
kaigeda siboita na boda labui situpwa. Bodane siya siboita kaiwena kamkamna
yaiyonane kolili saugana osine gamwali mena tawae siyawatagilima.
19 Gamwali ana kaiwe mena tomo siunuili yo besiele uyawali mena. Yo uyawaline
kali koleya besiele weso yo me kulukululi yo iya koina tomo siyakamkamnali.

20 Iyaele kamkamna simayaleko na siya nige kamkamnane iunuili iyamo siya nige
sinunuwabui, iyaelemo dimoni kolili sitapwatapwalolo yo tabe kokotomo gole yo siliba
yo kopa yo veku yo mayau kolili sitapwatapwalolo. Kokotomone siya nige me tenali yo
nige kainali yo nige sowasowali silokeikeile.
21 Tabe besiele tomone iyaelemo siunuunu-yamate, sikewakewali, siganaganawali,
sikukukukula, nige sinunuwabui.

10

Anelose yabo pepa moumouna kikiuna ikabi-kalatan nimana mena

1 Kabo anelose yabo kaikaiwena yagitai ikaisulu ilolobima bulibuli mena. Yo yaloy-
aloi isuma-takikili besiele kwama malamalawena yona mena, yo gilo kulukuluna mena
isakona-takikili tabe kana koleya ipigapigabu besiele dabwelo, yo kaena mena mayau
siwedowedoli sitotolo besiele tuki.
2 Yo pepa moumouna kikiuna sokesokena nimana mena ikabikabi-kalatan yo kaena
ulaulana ipei-lobiyen kalita mena, na kaena gegebana ipeiseyan dekawa mena.
3 Kabo iyoga kainana lalakina mena besiele laiyon ana kalagaga. Iyoga imwawasi,
kabo tutu seben siyamaisa siedeedede.
4 Saugana tutu seben siedeedede, na yakato kainali yaleleli, kabo kaina yabo
yabenalan ilobimaya bulibuli mena iwalo iba, “Tawae tutu seben siwalowen na kube-
nalagiliko besi simiyamiya nuwam mena, na tabu kulelele-lobiyegili buki mena.”
5 Yo kabo anelosene iya yagitai kaena yabo ipei kalita mena yo yabo dekawa mena,
kabo nima ulaulana ikeleisin yo iyagaseyan bulibuli mena.
6 Yo ikawalulusae Yaubada esana mena, iya miyamiya yaina iya bulibuli yo yanuwa
yaulina yo kalita yo ginauli meuloili kaloli mena kali toyamayale. Yo iba, “Sauga sana
kana sauga imwawasiko.
7 Saugana anelose sebenna ana bwagigi iyui kabo Yaubada ana nuwatu
wadawadamna meuloili kani iyemwawasili, besiele tauna kona ana topaisowao
palopita kolili iwalo-masalan.”
8 Mwa kainane yabenalan ilobimaya bulibuli mena, iwalo koliyau iba, “Kulau
anelosene kaena yabo kalita mena yo kaena yabo dekawa mena koina iya pepa
moumounane kikiuna sokesokena nimana mena ikabikabi-kalatan bwaimwa uk-
walai.”
9 Yo kabo yalau anelosene koina yaba, “Pepa moumouna kikiuna kuyeyama.” Kabo
iwalo koliyau iba, “Ukwalai ukwan. Na iyamo saugana kumamai gamwam mena
iluviluvisosi besiele kamwakamwa, na saugana kusinoli ilobi diyam mena ibomamo
tomalimali.”
10 Mwa pepa moumouna kikiuna yakalai yakan. Kabo gamwagu mena yamamai
kamnana iluviluvi besiele kamwakamwa, na saugana yasinoli ilobi diyagu mena,
ibomamo tomalimali.
11 Yaubada iwaloma koliyau iba, “Kupalopisai yo yagu walo kuwalowegili yoi kaba
loinao meuloili kolili, kwapi uloi uloi kolili, kaina uloi uloi kolili, yo kinyao kolili.”

11

Yaubada ana toyawasa labui wasali

1 Anelose yabo ginagina kaba liye iyeyama koliyau yo iwalo-laoma koliyau iba, “Kulau
Yaubada ana nume tabu yo kaba pwaoli kuliyeili, yo tomone sitapwatapwalolone kali
baibaiwa tabe kuyasili ukwalai.
2 Yo tabe bakubakune tupwaliyao nume tabu kana gana dedeina mena kulogabaegili.
Tabu kuliliyeili, kaiwena Yaubada italamwanako siya yanuwa uloili tomonliyao kolili.
Siya kani yanuwa tabu Yelusalema siutumutumutu molosan waikena kana baibaiwa
poti tu (42).

3 Kabo yagu toyawasao labui yayawasali, yo kwauya kwamana siluwui, yo sipalopisai
na yagu walo siwalowalowen tomo kolili kaliyate kana baibaiwa wan tausan tu
andeledi sikisti (1,260).”*
4 Yo toyawasa labuine siya mayau olibe labui yo mayale labui siya sitotolo yanuwa
yaulina kana Toyamayale manna mena.
5 Na tem yaiya yakato itonan yo isibayanaeli kani mayau wedowedolina iyawatag-
ilima gamwali mena yo kali tokalomagigiliwone sigabuli yo siboita. Na ali boitane
besiele bwaite.
6 Yo me ali kaiwe kabo sowasowana bulibuli sikausi nige sowana galewa italu, tem
ali sauga palopisai kana sauga mena. Besiele tabe waila sibui iyamala kwasine. Yo tem
nuwanuwali polowe yo muya siwalo siyawatagili sowasowali siginaulili.
7 Saugana Yaubada ana walo siyawasayan imwawasi, kabo gula nige gunna kanasig-
amo koina yamayamayale naenaena yabo sokasokana iyawatagilima yo ikaleya kolili.
Kabo kani iunuili yo siboita.
8 Yo yoli boiboitali kani sikeno bwagabwaga yanuwane lalakina kana kamwasa
mena. Walo kobwaibwaili mena yanuwane esana siwaloba ‘Sodoma’ o nuwana ‘Itipita’,
yo yanuwane koina toyawasa labuine ali guyau tauna kona siyakelose.†
9 Yo tomo kwapi uloina uloina yo susu uloina uloina yo kaina uloina uloina yo yanuwa
uloina uloina kolili kani silaoma, na kaliyate yaiyona tupwana koina tomo boiboitaline
simanmanbubu na kali pei salai kaiwena sisikote.
10 Yanuwa yaulina kana tomiya kani sigagasa toyawasa labuine ali boita kaiwena.
Mwa yaliyaya siginauli yo mulolo tupwana siyauyan kalikavao kolili, kaiwena tauna
kona toyawasa labuine (palopitao) yanuwa yaulina kana tomiya siyakamkamnali.
11 Kaliyate yaiyona tupwana imwawasi, kabo Yaubada yawasi iyui-panaisan kolili yo
yawasiliyao siyasaeyoi yo sitoloyoi. Kabo tomone sigitaili simatausi lalakina.
12 Kabo toyawasa labuine kaina lalakina yabo sibenalan ilobimaya bulibuli mena,
iwalo kolili iba, “Kwasaema bwaite kewa mena.” Yo yaloyaloi yabo pwatana mena
simwalisae yo sisasae bulibuli mena kabo kali tokalomagigiliwo sitolo yo sisakaisae
sigitagitaili.
13 Sauganane koina mwanikiniki lalakina inuku, kabo yanuwane numena tupwana
sibaibaiwa siguli, tem numene kali baibaiwa yanuwane koina tayakasa gwau sanaulu
(10) na nume gwau kaigeda iguli na numene kali baibaiwa gwau naen (9) situpwa
simiyamiya. Kabo tomo kali baibaiwa seben tausan siboita mwanikinikine koina, na
siya nige siboboita me ali matausi kabo Yaubada bulibuli mena ana kaiwe siwaloseyan.
14 Kabo kamkamna labuina imwawasi, na yaiyonana iyaele sauga kikiunamo kani
iyawatagilima.

Anelose sebenna ana bwagigi iyui

15 Yo anelose sebenna ana bwagigi iyui kabo tomiya bulibuli mena kainali lalakina
yabenalan siba, “Iyaele yanuwa yaulina kana loina imiyamiya ala Guyau Yaubada
mekanakava ana Mesaiya kolili, yo iya iloina sauga meuloina yo kani nige ilolotom.”
16 Na siya tautaubalao lalakili yoli tuwenti powa (24), siya simiyamiya ali kaba miya
wasawasana mena Yaubada manna mena, yo sitalu-miyasio yo sipwalou koina,
17 siba, “Kowa Guyau Yaubada Tokaiwesosi kumiyamiya sauga bagubagunana koina
yo sauga kabona koina kakawatoki koliwo kaiwena am kaiwe lalakina ukwalai yo am
loina yanuwa yaulina mena kuyatubu.
18 Kam tokalomagigiliwo simunamunai lalakina koliwo na kowa am sauga munamu-
nai kana sauga ilaomako. Sauganane iyawatagilimako yo siya siboita kuyatalayagili, yo
siya yanuwa yaulina sisibayanae tabe kusibayanaeli. Sauganane iyawatagilimako am

* **11:3:** Waikena poti tu yo kaliyate wan tausan tu andeledi sikisti siya kaigedana. † **11:8:** Iwalowalo yanuwane lalakinane bwaimwa Yelusalema kaiwena.

topaisowao palopitao yo am tomoyao meuloili siya siyakasisi-yagiwo esaliyao lalakili yo esaliyao kikiuli maisaliyao kuwolegili."
19 Kabo Yaubada ana nume tabu bulibuli mena gamwana itasoke, mwa waloyameli kana dedewaga yagitai nume tabu kalona mena. Kabo pigabu, yo tutu daguguna, mwanikiniki yo galewa pokopokona kolokololona siyawatagili.

12

Weso lalaki molosina mekanakava sine wasali

1 Kabo kilakilala yabo lalakina uloi molosina yagitai bulibuli mena. Sine yabo yagitai ana kaleko dabwelo ilikwa, na waikena imiyamiya kaena yaulina mena yo kana pwaopwaom wasawasana utu tuwelo ipwaom kulukuluna mena.
2 Isiuma yo diyana ikoi kabo kamkamna iunui yo iyabayaba melumelu ana sauga kabina kaiwena.
3 Kabo tabe kilakilala yaboyoi yagitai bulibuli mena. Weso lalaki molosina yo balabalagiyana, kulukuluna kana baibaiwa seben, yo sokina kana baibaiwa sanaulu kabo kulukuluna kaigeda kaigeda mekali pwaopwaom wasawasali.
4 Uyawana mena utu sibaibaiwa isapi-yabekuli bulibuli mena yo sibeku silobi yanuwa yaulina mena sitalu. Tem bulibuli mena utu meuloili tayakasali yakasa yaiyona na utu yakasa kaigeda sibeku na utu yakasa labui situpwa. Kabo wesone ilau sinene manna mena itolo isanasana na tem sauganane melumelune ikabi isinoli.
5 Kabo sinene ikabi natuna tau, melumelune kani yanuwa yaulina meuloina iloinayan yo tabe me ana loina kaikaiwena. Melumelune aneloseyao sikalai siseyan Yaubada koina iya imiyamiya kaba miya wasawasana koina.
6 Yo sinene iyabubu ilau dedei leleyanna koina, dedeinane koina Yaubada kaba miya yabo ikatububun kaiwena. Yo sinene igitekalatan kaliyate kali baibaiwa wan tausan tu andeledi sikisti.
7 Kabo kaleya itubu bulibuli mena. Maikolu me ana aneloseyao sikaleya wesone koina mwa weso me ana aneloseyao besiele sikaleya kolili.
8 Kabo wesone ibelu, yo Maikolu me ana aneloseyao sikaiwe yo wesone me ana bodao sitawoili bulibuli silogabaen silowasi molosi.
9 Yo wesone lalakinane me ana aneloseyao sigabae-lobiyegili yanuwa yaulina mena. Iya weso bagubagunana, esana Diabolo o nuwana Seitani na iya yanuwa yaulina tomonliyao meuloili kali towoya.
10 Yo kaina lalakina yabo bulibuli mena yabenalan iba, "Yaubada ana tomoyao ileboiliko ana kaiwe iyakenayagila iya kin yo ana Mesaiya kana loina iwolena, kaiwena Diabolone aneloseyao bulibuli mena sigabae-lobiyenako, iya boniyai yo kaliyate ala Yaubada manna mena kalakavao iyakeyakewaili.
11 Na siya sikaiwe-gabaen kaiwena ali kaiwe ilaomaya lami kwasinena koina yo sauga meuloina wasa namwanamwana siluweluwe-wasayan me ali kaiwe. Tabe yawasili sitalamwagili kaiwena nige simamatausi boita kaiwena.
12 Bulibuli kana tomiya meuloimiu kwayaliyaya. Na komiu yanuwa yaulina mena yo kalita mena kamkamna lalakina kolimiu kaiwena Seitani ilobiwako kolimiu. Kabo me ana munamunai kaiwena ikatai ana sauga ikubwako."
13 Saugana wesone ikatai yakato sigabae-lobiyen yanuwa yaulina mena, kabo sinewa kabikabinawa ikeletawoi nuwanuwana iunui.
14 Na iyamo Yaubada magesubu lalakina pepena labui iwolena sinene koina, mwa ieva ilau kaba miyane Yaubada ikakatububunanwa kaiwena dedei ule leleyanna koina yo kana mwayaga iyai wesone koina. Na sigite-kalatan bolime yaiyona yo tupwana.
15 Kabo wesone gamwana mena waila ipula-yawatagilan yalubwasi, na tem wailane ididi yakato sinene iyalu-gabaen.

16 Na iyamo bwatano sinene isagui, bwatano gamwana isaei, yo waila yalubwasine isinoli.
17 Kabo wesone imunamunai lalakina sinene koina, yo ilau ikaleya tubunao yo gwalugwalunao meuloili kolili, siya Yaubada ana loina sikatai yo sibenalan yo Yeisu ana yakayakatai simuliya.
18 Kabo wesone ilobi busu galagala mena itolo.

13

Yamayamayale naenaena yabo iya tokaiwe yo togagasa

1 Kabo yamayamayale naenaena yabo yagitai kalita mena igayosaema sokina kali baibaiwa sanaulu yo kulukulunao meuloina seben. Kabo sokinane kaigeda kaigeda mekali pwaopwaom wasawasali yo kulukulunaone kolili esa sileleli, esane Yaubada kaba kawasewa-yanna.
2 Kabo yamayamayale naenaena bwaine yagitai kana koleya besiele simai ule esana lepadi yo kaena kana koleya besiele beya kaena, yo gamwana kana koleya besiele laiyon gamwana. Kabo weso ana loina kaikaiwena iwolena yamayamayalene koina, kabo iya iyamala kin yanuwa yaulina iloinayan.
3 Yamayamayalene kulukuluna yabo mekana gai nuwana tauna kona siunui gai lalakina muli mena gaine imau. Mwa koinaele tomo yanuwa yaulina nuwali ipwanop-wanowan na yamayamayalene simuliya koina.
4 Tomo meuloili sipwalou wesone koina, kaiwena ana loina ana kaiwe iwolena yamayamayalene koina. Tabe sipwalouyoi yamayamayalene koina, yo siba, “Nige yabo besiele yamayamayalene bwaite. Nige yabo sowana ikaleyai.”
5 Yaubada italam yamayamayalene iwalo-gagasa yo ikawasewayan, yo Yaubada italamwan iloiloina waikena kana baibaiwa poti tu (42).
6 Kabo gamwana isaei yo iedeedede Yaubada isinali yo tabe Yaubada esana yo ana kaba miya yo siya tomiya bulibuli mena ikawa-naenae-yagili.
7 Yo Yaubada italamwan kaleya iginaulili ana tomoyao kolili yo iunuili, tabe Yaubada italam tomo meuloili iloinayagili yanuwa uloina uloina, kaina uloina uloina, yo kwapi uloina uloina.
8 Tomo yanuwa yaulina mena kani sipwalou koina, na siya esali Yaubada ilelelikо yawasi bukina mena muli mena kabo yanuwa yaulina iyamayale, siya nige sipwap-walou yamayamayalene koina. Na bukine lami ana buki iya lamine tauna kona siunui.
9 Tem metenamiu sowasowana yagu walone kwabenalan.
10 Tem Yaubada italamwan na ana tomo yabo sipan, kani sipan. Tabe tem italamwan yo kaleya kelepana mena siunui, kani siunui besiele. Bwaimwana iya kaiwena mwa yakato siya Yaubada ana tomoyao ilonamwayagili simeli kaikaiwe me ali kalakisiye.

Yamayamayale naenaena labuina ipaisowa yamayamayale naenaena bagubagunana kaiwena

11 Yo tabe yamayamayale naenaena yaboyoi yagitai ilaomaya tanoluwa mena. Sokina labui besiele sipi natuna sokina yo iedeedede besiele weso lalakina ana edeedede.
12 Yo mekanakava yamayamayale naenaena bagubagunana simiya toyawa, yo ya-mayamayale naenaena bagubagunana ana loina kaikaiwena meuloina iwolena koina. Kabo tomo meuloina yanuwa yaulina mena isamaluluili na sipwalou yamayamayale bagubagunana koina iya mekana gaiwa.
13 Kabo kaiwe yo kilakilala kaba nuwa pwanopwano tupwaliyao ipaisowaili. Kaba gite yabo bwaite besiele, iwalo mayau wedowedolina ilobima bulibuli mena yo italu yanuwa yaulina mena kabo iyawatagili besiele ana walo na tomo meuloili sigitai.
14 Yo Yaubada italamwan yamayamayale naenaena labuinane ginauli kaba nuwap-wanopwano ipaisowaili yamayamayale naenaena bagubagunana esana mena, kabo

iya tomo yanuwa yaulina meuloili mwakota mena nuwali ikoili na simuliya koina mwa iwalolau kolili iba, “Kokotomo kwayatolo kana yakasisi kaiwena tauna kona kaleya kelepana mena siunui na sauga bwaite koina inamwanamwayoiko.”
15 Yaubada italam yamayamayale naenaena labuinane yawasi iyui-panaisan yamayamayale naenaena bagubagunana ana kokotomo koina na mesabana iedeedede yo tomo meuloili tem siya nige sipwapwalou koina iloina sikoyamateli.
16 Tomo meuloili siya esali lalakili yo esali kikiuli towasawasa nuwana tobubutuma topaisowa panpanili yo livalivasili yamayamayale naenaena labuina iyadidigali nuwanuwana kali kilakilala sikalai nima ulaulali mena o lamwali mena.
17 Tem tomo yabo nige kana kilakilala ipapagan, nige sowasowana ginauli yabo iyamaisa yo igimwala-yani. Kilakilala bwaine yamayamayale bagubagunana esana o nuwana ana numela.
18 Tem kwasonoga na esa bwaite wakatai-lobai. Tem yabo me ana katai na yamayamayalene esana kana numela iloyai na iyasili yo ikatai, kaiwena numelane tomo yabo esana. Numelane iyaele bwaite 666.

14

Lami ana boda wali waluwaluna siwaliyan

1 Kabo yagitesae lami yagitai, itotolo koya Saiyoni pwatana mena mekanakavao tomone esana yo tamana esana sileleli lamwali mena kali baibaiwa wan andeledi poti powa tausan (144,000).
2 Kabo kainali yabenalan ilobimaya bulibuli mena besiele yalubwasi ididi daguguna yo tabe besiele tutu daguguna. Yo kainali kana benali besiele api sikoikoi kainana.
3 Siya sitolo manli ilau kaba miya wasawasana koina yo yamayamayale esopali yo tautaubalao lalakili kolili, mwa wali waluwaluna yabo sikeleisin siwaliwali. Waline nige tomo yabo ikakatai bwaimwanamo siyamo yoli wan andeledi poti powa tausan Yaubada iyamaisa-yavivilaliko tomo yanuwa yaulina kolili.
4 Siya nige sitatalamwagili ganawali mumugana koina sinesineo mekalikavao mwa siya kapwakapwali. Temga lami toweya ilauya siya mekanakavao kaiwena Yaubada iyamaisaliko yanuwa yaulina tomonliyao kolili, yo siya siyamala boda bagubagunana lami koina.
5 Nige mwakota yabo gamwali mena talolobai yo nige kali yakewa yabo.

Anelose yaiyona ali wasa

6 Anelose yabo yagitai bulibuli luwaluwalina mena ievaeva-keikeile wasa namwanamwana miyamiya yaina ikalai na iyawasayan tomo yanuwa yaulina mena kolili susu uloina uloina, kaina uloina uloina, yo kwapi uloina uloina kolili.
7 Kabo iedeedede kainana lalakina mena iba, “Yaubada kwamatausan yo esana kwatobalan kaiwena sauga ilaomako na ilaoma iyatala-yagili. Kwatapwalolo koina kaiwena iya bulibuli yo yanuwa yaulina yo kalita yo waila doelu bunubunuwasili kali toyamayale.”
8 Na tabe anelose labuina yoi ieva ilaoma anelose bagubagunana salina mena, iba, “Babiloni yanuwa esana lalakina itatagwaligwali, oo, itatagwaligwali. Kaiwena iya ana ganawali mena yanuwa meuloina isibayanaeli besiele tem wain kaikaiwena tomo meuloili siyauyan na sinuma.”
9 Anelose yaiyonana ieva ilaoma yoli labuine salili mena yo iyoga kainana lalakina mena, iba, “Siya sipwalou yamayamayalene koina yo besiele kokotomo koina, o tem kana kilakilala imiyamiya lamwali mena o nimali mena,
10 Yaubada ana munamunai kamnana kani silotonan. Ana munamunaine besiele wain kaikaiwe molosina isuwaiyako kana komwa mena yo iwolegili sinuma na siya kamkamna lalakina silobai. Lami yo aneloseyao yakayakasisili simiyamiya ali

kamkamna sigitagitaili. Sikamkamna kaiwena mayau yo veku salepa wedowedolili iunuili.
11 Kamkamna mayaunane koina bogau isaesae kani nige ana kaba mwawasi. Siya topwalou yamayamayalene yo kokotomone kolili o nuwana kana kilakilala imiyamiya kolili kaliyate yo boniyai sikamkamna."
12 Wagitai. Walone bwaite koina iya iyanuwapeila kita Yaubada ana tomoyao takalakisiye yo ana loina tamuliya na Yeisu tameliyan.
13 Tabe kaina yabo yabenalan ilobimaya bulibuli mena iba, "Kulele bwaite besiele iyatubu kabona yo isasae manla mena koina, yo siya tem siboita Yaubada ana paisowa koina Yaubada kani iwalo-mulololi." Yo Yaluyaluwa Tabuna iwaloba, "Oo, siya kani sikaiyawasi na siyaliyaya kaiwena ali paisowa kaiwe koina maisa miyamiya yaina silobai."

Yanuwa yaulina ana sauga sepasepa ilobai

14 Yagitesae yaloyaloi yabo yagitai mayamayalena yo yagitai koleya yabo besiele Tomo Natuna imiyasio pwatana mena, kana pwaopwaom gole koina siginauli imiyamiya kulukuluna mena. Yo witi kaba tomtom kelepana matamatagena ikabi-kalatan.
15 Tabe anelose yabo iyawatagilima Yaubada ana Nume Tabu bulibuli mena koina, yo iyogalau iya imiyasio yaloyaloi pwatana mena koina, kainana lalakina mena iba, "Yanuwa yaulina uwena imatuwako am kelepa ukwalai na kusepasepa kaiwena sepasepa kana sauga iyawatagiliko."
16 Kabo iya imiyasio yaloyaloi pwatana mena ana kelepa iyapaisowa yanuwa yaulina mena, yo yanuwa yaulina isepaoli.
17 Tabe anelose yaboyoi yagitai iyawatagilima Nume Tabu mena iya tabe besiele kelepa kaba tomtom yabo matamatagena ikalakalai nimana mena.
18 Yo anelose yaboyoi iya mayau wedolina kana togitekalatan, ilaoma kaba pwaoli mena yo iyogalau anelosene me ana kelepa matamatagena koina, kainana lalakina mena iba, "Am kelepa matamatagena ukwalai yo oine lakaliyao dibudibubuli kutomli yo ukwele-gogonagilima yanuwa yaulina kana oine yaina mena, kaiwena uweliyao sibuinako."
19 Yo anelosene ana kelepa iyapaisowa yanuwa yaulina mena yo yanuwa yaulina kana oine uwena itomli yo ikelegogon yo igabae-lobiyegili oine kaba tamtamna lalakina kalona mena, kaba tamtamne iya bwaimwana Yaubada ana munamunai.
20 Kabo oine uwena sisuwe-lobiyen kaba tamtamne kalona mena yanuwa gana mulina mena kabo sitam na kwasine ididi-yawatagilima kaba tamtamne koina ana didi kana mamalawe besiele tili andeledi (300) kilomitas yo kana lobi besiele tu mitas (liye kaigeda).

15

Anelose seben kamkamna sikalailima yanuwa yaulina mena

1 Kilakilala lalakina uloi molosina yabo yagitai bulibuli mena. Aneloseyao seben yo kamkamna seben sikalailima yanuwa yaulina mena, bwaite Yaubada ana munamunai mwawamwawasina.
2 Ginauli yaboyoi yagitai kalita manna neganegana besiele gelasi, mekanakava mayau kalapulupululuna. Yo tomone siya yamayamayalene sikaiwe-gabaen yo nige sipwapwalou tabe kokotomone koina yo ana numela nige kolili, yagitaili sitolo waila papalina mena yo kaba venu esana api Yaubada iwolegili sikabi-kalatagili,
3 kabo Yaubada ana topaisowao wali yabo siwaliyan, Mosese yo lami walili, siba, "Guyau Yaubada Tokaiwesosi am paisowa meuloili silalaki yo sinamwanamwa, mumugam sidudulaisosi yo yanuwa meuloili ali kin kowa,

4 Yaubada tomo meuloili simatausagiwo yo esam tabu siwaloseyan kaiwena kowa
tabu kaigedamo yanuwa meuloili silaoma koliwo sipwalou. Kaiwena am paisowa
namwanamwali sigitailiko."
5 Saugana tomone siwali imwawasi, yo manigu isae bulibuli mena yo Nume Tabu
yagitai besiele nume kaba miyagogo gamwana itasoke.
6 Yo anelose seben kamkamna seben sikalaili yo siyawatagilima Nume Tabu
gamwana mena. Kwama namwanamwasosili pigapigabuli siluwuili, gamwagamwalili
mena kali pasa gole sipan-kalatagili.
7 Kabo yamayamayale meyawasili esopali kolili yabo gaeba gole seben iwolegili
aneloseyao seben kolili. Gaebaone kaloli mena Yaubada miyamiya yaina ana muna-
munai iloyapowonli.
8 Yo Yaubada ana kaiwe yo ana wasawasa besiele bogau, Nume Tabu iloyapowon
yo nige tomo yabo sowasowana ilusae kalona mena kanasiga tem anelose sebenne ali
nuwatu siyemwawasili.

16

Aneloseyao kamkamna seben sisuwe-lobiyegili yanuwa yaulina mena

1 Kaina yabo yabenalan lalakina ilobimaya bulibuli mena iwalolau aneloseyao
seben kolili iba, "Kwalau, Yaubada ana munamunai siyaele gaeba seben kaloli mena
kwasuwe-lobiyegili yanuwa yaulina mena."
2 Yo anelose bagubagunana ilau ana gaeba ikalai yo isuwe-lobiyen bwatano mena na
tomone siya yamayamayalene naenaena ana kilakilala imiyamiya kolili yo sipwalou
kokotomone koina, meuloili baliyan naenaena kamkamnana iyawatagili kolili.
3 Anelose labuina ana gaeba isuwe-gabaen kalita mena, mwa kalita ikwasine be-
siele toboiboita kwasineli yo ginauli meuloina sinununununu-keikeile siboita sauganane
koina.
4 Yo anelose yaiyonana ana gaeba isuwe-gabaen yalubwasi yo waila doelu
bunubunuwasili kolili mwa sikwasine.
5 Yo anelose waila kali togitekalatan kainana yabenalan iba, "Yaubada kowa tabu
yo kowa sauga bagubagunana yo sauga kabona kumiyamiya, kaba yamaisa bwaite
uginauli kana dudulai yawasosi.
6 Siya nige tonuwabui, am tomoyao yo am palopitao siunuili kwasineli sididi koinaele
amokisa maisana kwasine kuwolegili sinuma."
7 Kaina yaboyoi yabenalan ilaomaya kaba pwaoli mena iba, "O besiele, Guyau
Yaubada Tokaiwesosi am munamunai maisana kolili uginauli idudulaisosi."
8 Anelose esopalina ana gaeba isuwe-gabaen dabwelo koina. Yo Yaubada italam
dabwelo ana kaiwe iwolena yo iwedowedoli lalakina na tomo yoli igabuli.
9 Wedowedoline koina kamkamna lalakina silobai kabo tomo Yaubada esana sikawa-
naenae-yani. Iya ana loina mena polowe bwaite iyawatagili iyamo tomo nige sin-
unuwabui, genuwali Yaubada siwaloseyan.
10 Anelose valigigina ana gaeba isuwe-gabaen yamayamayalene naenaena ana kaba
miya wasawasana mena kabo ana kaba loina ibonibonivai yo tomo sibomayoi meme-
naliyao sikapu-kalatagili kamkamna kaiwena.
11 Yo Yaubada bulibuli mena esana sikawa-naenae-yani, kaiwena kamkamna yo
lobalibaliyan iunuili na iyamo nige sinunuwatui ali paisowa naenaena kaiweli na tem
sinuwabui.
12 Anelose sikisina ana gaeba isuwe-gabaen waila lalakina Yupeletisi meuloina koina.
Yo wailane iguma yo ileleyan yo sowasowana dedei pwata ali kinyao siyona silobima.
13 Yo yaluyaluwa biki yaiyona yagitaili kali koleya besiele kwekwe, siyawatagilimaya
weso lalakina yo yamayamayalene naenaena yo palopita mwakomwakotana gamwali
mena.

14 Siya yaluyaluwa yaiyonane ginauli kaba nuwapwanopwano sipaipaisowaili, yo
silau yanuwa yaulina kali kinyao sikele-gogonagilima na sikatububu Yaubada Tokai-
wesosi ana kaliyate lalakina sisanasanai kaleya kaiwena.
15 Guyau iwalo iba, “Kwabenali. Yagu sauga laoma besiele tokewali ana laoma.
Koinaele tem yaiya kowa kusilasilawa yo kam kaleko ukwatububu-nonowai, kani
yaliyaya kulobai yo nige sowasowana tomo manli mena kumwalimwaline.”
16 Kabo yaluyaluwaone kin meuloili siyoga-gogonagili dedei yabo koina kaina Ibeliu
siwaloba Amagedoni koina.
17 Yo anelose sebenna ana gaeba isuwe-gabaen luwaluwali bwagabwaga mena. Yo
kaina lalakina yabo yabenalan ilaomaya kaba miya wasawasana koina Nume Tabu
kalona mena iba, “Imwawasiko.”
18 Kabo ipigabu yo itutu yo mwanikiniki kaikaiwena inuku. Iyatubu saugana
Yaubada tomo ipeili yanuwa yaulina mena yo nige sauga yabo mwanikiniki
iyayawatagili bwaine besiele kaiwena iya ibomamo ikaiwesosi.
19 Babiloni iya yanuwa esana lalakina itaigali na taigalina yaiyona. Yo yanuwa uloili
tupwaliyao ali taon lalakili isibayanaeli. Kamwasane koina Yaubada ana munamunai
lalakisosina wain komwana iwolena Babiloni kolili kaiwena ali lopwano inuwatu-
kalatan.
20 Bwanabwana meuloili yo koya meuloili sitatagwaligwali sikwalalele.
21 Galewa patupatuna pokopokona sibekuma bulibuli mena. Kali polowe besiele pipti
kilogelam yo silobima tomo pwatali mena sitalu kabo Yaubada esana sikawa-naenae-
yani kaiwena kamkamna bwaite ilalakisosi.

17

Sine ganaganawalina imiyasio yamayamayale naenaena pwatana mena

1 Anelose seben siya gaeba seben kali tokayale yo kalikava yabo ilaoma koliyau iba,
“Kulaoma, naga yayakenayagiwo Yaubada ana munamunai maisana sine toganawali
yawasosi koina iya imiyamiya waila meuloili papalili mena.
2 Yanuwa yaulina mena kinyao mekanakavao ganawali mumugana siginaginauli,
kabo tomo yanuwa yaulina wain sinuma yo siyauyaule wainne iya bwaimwana
ganawali.”
3 Kabo Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe ilaoma koliyau yalotonan, mwa anelose
ikalaiyau yalau ule bwagabwaga mena. Na sine yabo yagitai imiyasio yamayamayale
naenaena balabalagiyana pwatana mena yo yamayamayalene kulukulunao seben na
sokinao sanaulu. Na yona meuloina koina esa uloina uloina sileleli esane Yaubada kaba
sinalina.
4 Sinene kana kwama balabalagiyana yo tabe towasawasa ali kaleko kana saba
pepolo iluwui, yo yona kana pasa gole yo veku yo sise tumaliyao pigapigabuli.
Komwa gole ikabi-kalatan na kalona mena mumugana naenaena ganawali yo samalulu
ikalapowon.
5 Esa yabo silele lamwana mena kana katai inuwapwanopwano, bwaite besiele,
“Babiloni yanuwa esana lalakina toganawali yo pwanoli meuloina yanuwa yaulina
mena sinali iya.”
6 Yo sinene yagitai Yaubada ana tomoyao yo Yeisu kana toluwewasayao kwasineliyao
kolili inuma-yauyaule siya iunuyamateli, sauganane koina yamankulakulai mwa nige
kainagu.
7 Anelose ineli koliyau iba, “Gubesi mwa nige kainam? Sinene yamayamayale
naenaenane koina imwalisae kulukuluna seben yo sokina sanaulu yo kali katai
wadawadamli yawalo-masalan na ukwatai.

8 Yamayamayale naenaenane iya tauna kona imiyamiya, na sauga bwaite iya nigele, na kani iyawatagilima yoi gulane nige gunna kanasiga kalona mena yo ana laune koina kani iboita. Na siya tomo yanuwa yaulina esaliyao Yaubada nige ilelelelli yawasi bukina mena muli mena kabo yanuwa yaulina iyamayale saugana yamayamayalene sigitai kani nuwali iyai.
9 Tem kwasonoga yo ami nuwatu sidudulai na ginauli bwaite wakataili. Yamayamayale kulukulunao seben siya besiele koya seben sinene imiyasio pwatali mena.
10 Na siya tabe besiele kin yoli seben. Yoli valigigi sibekuko yo yona kaigeda iyaelemo iloiloina na kaigeda yoi naga ilalaoma. Tem ilaoma kani iloina sauga kubwakubwanamo koina.
11 Yamayamayale naenaenane iya tauna kona imiyamiya na sauga kabona iya nigele, bwaimwana iya kin yoli seben kabo iya iyamala eitili yo ana laune koina kani iboita.
12 Soki sanaulu ugigitailine bwaimwana siya besiele tomo sanaulu naga siyamala kin sanaulu. Na muli mena mekalikava yamayamayale naenaenane siloina toyawa ali sauga loinane kubwakubwana nige imamamalawe.
13 Kin sanaulune ali nuwatu sipei kaigedai, kabo ali loina yo ali kaiwe siwolena-gogon yamayamayale naenaenane koina.
14 Kabo mekalikava lami sikaleya. Na lami me ana bodao, siya igitesipwaili yo kana tomeliwo kani sikaiwe-gabaegili. Kaiwena lami iya guyauwo ali Guyau yo kinyao ali Kin."
15 Yo anelose iwaloyoi koliyau iba, "Wailane ugitai, sinene pwatana mena imiyasio, siya kaina uloina uloina, yanuwa uloina uloina yo kwapi uloina uloina.
16 Yo sokine sanaulu mekalikava yamayamayale naenaenane ugigitailine kani toganawaline sikalomagigilan. Yo kani sisibayanae ana gogo sikwayaili na toganawaline kani mekowakowana. Kabo muli mena yona meuloina yo bulumana sikanwoli, yo mayau mena sigabu iwedoli.
17 Yo Yaubada kin meuloina sanaulu iyanuwapeili, yo sipaisowai besiele ana nuwatune, ali nuwatu besiele yo kali loina iwolena yamayamayale naenaenane kanasiga Yaubada ana walo iyamala yawasosi.
18 Kabo sinene ugigitaine, iya bwaimwana yanuwa esana lalakina, yanuwanane iloiloinayan yanuwa yaulina kana kinyao meuloili kolili."

18

Yaubada yanuwa esana lalakina Babiloni ikelegwaligwali

1 Yo anelosene ana walo iyemwawasi, na yaboyoi yagitai bulibuli mena ilobima. Loina kaikaiwena imiyamiya koina, yo ana wasawasa mayalena mena yanuwa yaulina meuloina imayale.
2 Na iyoga kainana lalakina mena iba, "Babiloni yanuwa esana lalakina itata-gwaligwaliko, itata-gwaligwaliko. Yanuwa ibubuko yo iyamala yaluyaluwa biki ali yanuwa, yo man naenaeli siya bowa kali tokekan sievaeva-keikeile ali kaba towa.
3 Kaiwena Babiloni ana ganawali yo mumugana besiele wain kaikaiwena tomo meuloili iyanumali yo isibayanaeli. Yanuwa yaulina kana kinyao mekanakavao ganawali mumugana siginauli yo sinene sauga meuloina nuwanuwanamo gogo wasawasana kabo ginauli meuloili igimwalaili mwa towasawasa lalakili meuloili siwasawasa yawasosi mane simasuliyan sinene ana gimwala kalakalabili koina."
4 Kaina yabo yabenalan yoi ilobimaya bulibuli mena iba, "Komiu yagu tomoyao yanuwane bwaimwana kwalogabaen. Kisi ana kamwasa yauyaulena iyakawamiu yo maisana naenaena ilaowa kolimiu,
5 kaiwena ana pwanoli koyana iyasae isae bulibuli mena itupa, yo ana pwanoline Yaubada inuwatu-kalatan, koinaele kani iyamaisa.

6 Tokaleyayao komiu, mumugane tomo kolili iginauliliko kwayamaisa koina besiele.
Tawae iginaulili maisana kwaolena melabui, iya wain kaikaiwena iwolena tomo
sinuma, mwa tabe maisana wain kaikaiwe molosina kwasuwai yo kwaolena inuma.
7 Iya ibomamo esana ipei-seyan, yo kaba miya namwanamwana koina imiya.
Koinaele maisana kwayakamkamna molosi ivalam na ikatai. Kaiwena iba, 'Yau kuin
yamiyasio yagu kaba miya wasawasana mena, yau nige kwabukwabuli besi, yo nige
sauga yabo yavavalam koyasili besiele kwabukwabuli mumugali.'
8 Bwaine iya kaiwena kani kaliyate yabo koina kabo kamkamna meuloili ilobaili, be-
siele tabe kasiebwa, valam koyasili yo guliyam lalakina. Yo Guyau Yaubada Tokaiwesosi
sinene kani iyatalayan yo iyamaisa kabo igabu mayau mena.
9 Saugana yanuwa yaulina kana kinyao, siya tauna kona mekanakavao simiyamiya
kaba miya wasawasana mena yo siganaganawali, ana wedoline bogauna sigitai kani
sivalam siyayau yo sivalam koyasili.
10 Simatausi yo sitolo-suwala kali mwayaga iyai kaiwena kisi siya tabe besiele,
koinaele siba, "Oo, inae. Oo, inae. Babiloni yanuwa esana lalakina yo kaikaiwena, sauga
kubwakubwa molosina koina maisam kulobai."
11 Towasawasao yanuwa yaulina mena Babiloni sabina sivalam koyasili kaiwena ali
gogo wasawasali nige tomo yabo kani igigimwalaili.
12 Kabo ali wasawasane bwaimwana gole, siliba, veku kali koleya namwanamwali
yo sise tumaliyao pigapigabuli, kaleko namwanamwaliyao kali saba pepolo, silika yo
kaleko balabalagiyali, mayau bwalabwalaili, dona, gai, kopa, aeyan yo veku sapusapuli
pigapigabuli,
13 kan kaba yabwalaili tupwaliyao besiele yabo esana sinamon, yo kaba gabu bwal-
abwalaili tupwaliyao besiele mula yo olibanuma,* olibe olo yo wain kaba numa, witi
yo pwalawa, bulumakau, sipi, osi, waga niuniuli yo topaisowa panpanili, yo tomo
meyawasili sigimwala-yagili besiele siya ginauli bwagabwaga.
14 Towasawasao kani siwalolau koina siba, 'Wasawasa gogoliyao kaiweli
kunuwanuwatuwa, sikwalaleleko yo silogabaegiwo, nige sowasowana kulobaiyoili.'
15 Kabo towasawasaone, siya tauna kona gogone sigimwala-yagili sinene koina yo
ali mane lalakina silobai, kani simatausi yo sitolo-suwala kali mwayaga iyai kisi
kamkamnane ipanaisima ikele-kaigedaili. Yo kani sivalam koyasili,
16 yo siba, 'Oo, inae. Oo, inae. Babiloni yanuwa esana lalakina, tauna kona kana
namwanamwa kaleko kana saba pepolo yo balabalagiyana kuluwui, yo yom kana pasa
gole, veku wasawasali, yo sise tumaliyao pigapigabuli.
17 Yo sauga kubwakubwana koina maisam iyawatagili yo am wasawasa gogoliyao
sikwalaleleko.'
Yo tokabi-waga meuloili me ali kilakaiwo yo tomwalisaewo yo ali mane ana kaba
laoma kalita paisowana koina kani sitolo-suwala molosi,
18 ana wedoline bogauna sigitai yo siyoga kainali lalakina mena siba, "Tauna kona
nige yanuwa Babiloni kana koleya besiele na kabona tawae iyai?"
19 Kabo kau sikalaili yo itoli mena sipeili na sivalam koyasili kainali lalakina mena
siba, "Oo, inae. Oo, inae. Babiloni yanuwa esana lalakina, tokabi-waga meuloili ali
wasawasa kaba lobainaele kowa. Na sauga kubwakubwa molosina koina am wasawasa
meuloina ikwalalele yawasosi.
20 Komiu tomiya bulibuli mena, kwayaliyaya. Komiu Yaubada ana tomoyao, apos-
itoloyao yo palopitao mekamikavao kwayaliyaya, kaiwena kamkamnane Babiloni
iginauli kolimiu maisana Yaubada iyamaisa-yapileyoiyako koina."

* **18:13:** Mula yo olibanuma siya olo siebwelili yo siyamala olo kaba gabu bwalabwalaili (inisensi). Kaina Dimdim esaliyao 'Myrrh' yo 'Frankincense.'

21 Kabo anelose kaikaiwena yabo veku lalakina ikalai igabae-lobiyen kalita mena yo
iba, “Babiloni, yanuwa esana lalakina, kani sigabae-lobiyegiwo besiele bwaite vekune
yo tomo nige sowasowana sigitaiyoiwo.
22 Tabe nige kaba venu ipapagan besiele api, igo, bwagigi, gwelulu kani nige simamay-
aleyoi koliwo. Yo siya topaisowao uloi uloi kolili kani nige simimiya yoi luwamiu mena.
Besiele tabe loliga paisowana daguguliyao nige sowasowana sibenalan yoi koliwo.
23 Mayale nige sowasowana silala yoi koliwo, yo tokasole tatao mekanakava kana
kawakawalulu ali yaliyaya yo ali talawauwau nige tabe tomo sibebenalanyoi koliwo.
Maisam kana koleya bwaimwa besiele kaiwena tauna kona am towasawasao esali
siyalalaki yanuwa yaulina mena yo am kukula koina tomo meuloili yanuwa yaulina
mena kumwakotayagili.
24 Yaubada iyamaisao kaiwena ana palopitao yo ana tomoyao kuunuyamateli, totap-
walolo meuloili yanuwa yaulina mena ali kamkamna maisana ilaowa koliwo.”

19

Bulibuli kana tomiya Yaubada siwaloseyan

1 Muli mena boda lalakina kainali yabenalan bulibuli mena siba, “Aleluiya, Yaubada
tawaloseyan. Lebo, wasawasa yo kaiwe imiyayai ala Yaubada koina.
2 Kaiwena ana loina meuloina yawasosi sidudulai. Yaubada sine toganawali yawa-
sosi iyokoiyan yo iyamaisa, kaiwena ana ganawali mena yanuwa yaulina isibayanae
yo Yaubada ana topaisowao iunuyamateli. Mwa maisana iyapileyoi koina.”
3 Kabo labuina yoi siyoga siba, “Aleluiya, Yaubada tatobalan. Babiloni iwedoli yo
bogauna ikinkin sauga meuloina.”
4 Kabo tautaubalao lalakili yoli tuwenti powa mekalikavao yamayamayale esopali
sitalu-miyasio sipwalou Yaubada koina, iya imiyasio kaba miya wasawasana mena.
Mwa siyoga siba, “O, besiele. Aleluiya, Yaubada tatobalan.”
5 Yo kaina yaboyoi yabenalan ilaoma kaba miya wasawasana mena iba, “Komiu
Yaubada ana topaisowa meuloimiu, komiu esamiyao kikiuli yo komiu esamiyao lalakili,
ala Yaubada kwayakasisiyan yo kwawaloseyan.”
6 Kabo boda lalakisosina kainali yabenalan besiele yalubwasi daguguna yo tutu
daguguna siba, “Aleluiya, Yaubada tatobalan. Kaiwena ala Yaubada iya Tokaiwesosi,
iya Toloina.
7 Nuwala siyaliyaya yo Yaubada tawaloseyan. Kaiwena lami ana sauga kasole kana
sauga ilaoma-oliko yo kana kawakawalulu ikatububunanako ana kasolene kaiwena.
8 Yo Yaubada kaleko mayamayalena yo pigapigabuna iwolena sinene koina yo
iluwui.” (Kaleko mayamayalenane kana katai besiele Yaubada ana tomoyao ali paisowa
dudulaina.)
9 Mwa anelose iwalo koliyau iba, “Kuleleli bwaite besiele. Siya Yaubada iyoganli
yo silusae lami ana kasole soina koina Yaubada iwalo-muloloili.” Mwa ietulanyoi iba,
“Walone siya wasa yawasosi ilaomaya Yaubada koina.”
10 Sauganane iwalo bwaine besiele mwa yatalu-miyasio kaena yaulina mena yakato
yapwalou koina. Na iwaloma koliyau iba, “Nigele, yau topaisowamo, yau besiele kowa
yo kamkavao am tali tomeliwo siya Yeisu wasana siyawayawasayan. Kutapwaloloya
Yaubada koina. Kaiwena yaina yawasosi na palopitao sipalopisai nuwanuwali Yeisu
wasana siyawasayan.”

Tomo yabo imwalisae osi mayamayalena pwatana mena

11 Yo yagitai bulibuli gamwana isoke yo osi mayamayalena iyawatagilima. Na tomone
iya imwalisae osine pwatana mena esana siba Todudulai yawasosi yo Towalo yawasosi.
Tem tomo iyatalayagili o ikaleyaili iya ana paisowa dudulaina.

12 Manna besiele mayau wedolina memenana yo pwaopwaom sibaibaiwa
simiyamiya kulukuluna mena, na esa yabo silele yona mena esane nige tomo yabo
ikakatai iya ibomamo ikatai.
13 Kana kwama malamalawena iluwui yo kwasine koina siyabuta yo esana bwaite
besiele ‘Yaubada ana Walo.’
14 Tokaleya bulibuli mena siyamuli-kusuli siya kaleko mayamayalena yo
namwanamwasosili silikwali yo simwalisae osi mayamayaleli pwatali mena.
15 Yo kaleya kelepana matamatagena iyawatagilima gamwana mena mwa koina
ikaleya yo yanuwa meuloili simatausi kaiwena me ana loina kaikaiwena iloinayagili.
Iya oine kanna itam-lobiyen kaba tamtam mena yo oinene masina iya besiele Yaubada
Tokaiwe ana munamunai lalakina.
16 Kana kwamane koina yo piyana mena esa yabo silele esana bwaite besiele, ‘kinyao
ali kin yo guyauwo ali guyau.’
17 Yo anelose yaboyoi yagitai itotolo dabwelo pwatana mena yo iyogalau man meuloili
siya sievaeva-keikeile kolili, kainana lalakina mena iba, “Kwalaoma, yo kwamiya-gogo
Yaubada ana soi lalakina kaiwena.
18 Kabo buluma wakekan bwaine kinyao, tokaleyayao, tomo kaikaiweli, osi yo osi
kali tomwalisae yo tomo meuloili yo siya esali lalakina yo siya esali kikiuna yo tabe
topaisowa panpanna bulumaliyao.”
19 Mwa yamayamayale naenaena yo yanuwa yaulina kana kinyao mekalikavao ali
tokaleyayao yagitaili silogogo na yakato tem sikaleya iya imwalisae osi pwatana mena
me ana tokaleyayao kolili.
20 Kabo yamayamayale naenaena mekanakava palopita mwakomwakotana
sikabi-kalatagili yo sipanili. Yo palopita mwakomwakotanane tauna kona ginauli
kaba nuwapwanopwano ipaisowaili yamayamayalene kaiwena, yo koina tomo
sibaibaiwa imwakotayagili siya tauna koina yamayamayalene kana kilakilala kolili
yo sipwalou ana kokotomo koina. Mwa yamayamayalene mekanakava palopita
mwakomwakotanane meyawayawasili sigabae-lobiyegili mayau yo veku salepa
wedowedolili koina.
21 Mwa iya imwalisae osi pwatana mena ali tokaleyayao iunuyamateli kaleya
kelepana iyawatagilima gamwana mena kabo man sievaeva meuloili silaoma bu-
lumaliyao kolili sikekan kanasiga diyaliyao sisu.

20

Seitani sipan-kalatan bolime wan tausan

1 Kabo anelose yabo yagitai ilolobima bulibuli mena gulane nige gunna kanasigamo
kana ki ikabi-kalatan yo sen lalakina mekanakava ikalai.
2 Kabo ilobi weso lalakina ikabi-kalatan, na wesone iya beyabeyana esana siba
Diabolo o Seitani, ipan-kalatan sauga kana mamalawe besiele bolime wan tausan.
3 Yo igabae-lobiyen gulane nige gunna kanasigamo koina yo ikausi ikokalatan yo
imiyamiya bolime wan tausan na tabu dedei meuloina tomonliyao imwamwakota-
yagili, bolime wan tausan imwawasi mulina mena kabo silivasi na iyamo ana sauga
nige imamamalawe.
4 Kabo kaba miya wasawasali tupwaliyao yagitaili. Tomone siya Yeisu wasana
yo Yaubada ana walo siguguyeyan na siunuili tabe yaluyaluwali yagitaili. Siya
nige sauga yabo yamayamayale naenaenane mekanakava kokotomo yo ali kilakilala
imiyamiya lamwali mena o nimali mena. Boita mena sitoloyoi yo simiyasio kaba
miya wasawasaline pwatali mena kaiwena Yaubada kaiwe iwolegili na siloina. Kabo
mekalikava Keliso siloina bolime wan tausan.
5 Bwaite toboita ali toloyoi bagubagunana. Na toboita tupwaliyao siya nige sitotolo
sauganane koina, kanasiga bolime wan tausan imwawasi kabo sitoloyoi.

6 Na siya toboitane sitolo baguna Yaubada ikabi-yaliyaya-yagili yo imululoili. Siya boita labuina ana kaiwe nige silolobai na paisowa yakayakasisina sipaipaisowai Yaubada yo Yeisu kaiweli. Mwa siya mekalikava Keliso siloina bolime wan tausan.

Seitani sigabae-lobiyen mayau wedowedolina kalona mena

7 Bolime wan tausan imwawasi yo gula nige gunna kanasigamo sisoke yo Seitani livasi ilobai,
8 kabo iyawatagili ilau yanuwa yaulina dedeina esopali kolili yo tomo meuloili siya Gogi yo Megogi imwakotayagili mwa ikele-gogonagili kaleya kaiwena kali baibaiwa besiele dekawa.
9 Mwa Seitani me ana tokaleyayao yanuwa yaulina siutulikwai silau Yaubada ana tomoyao ali kaba logogo yanuwana sitolo-takikilan yanuwanane imulolo lalakina koina. Na mayau wedowedolina ibeku-lobima bulibuli mena igabu-wolili.
10 Kabo Seitani iya tomo kali tomwakota sigabae-lobiyen mayau yo veku salepa wedowedolili kalona mena bwaimwana koina beyabeyana yamayamayale naenaena mekanakava palopita mwakomwakotana sigabae-lobiyegili simiyamiya. Siya mekalikava Seitani boniyai yo kaliyate kamkamna kani nige ilolotom silobai.

Yatala mwawamwawasina

11 Kabo Yaubada yagitai imiyasio ana kaba miya lalakina yo mayamayalena pwatana mena. Yo manna mena yanuwa yaulina yo bulibuli sikwalalele nige tabe tagigitaiyoili.
12 Kabo toboita yagitaili, siya tauna kona yanuwa yaulina mena esaliyao lalakili yo siya tabe esaliyao kikiuli sitolo ana kaba miya wasawasana manna mena. Yo aneloseyao buki sikalaili yo sikalali. Yo buki yabo sikala iya bukine yawasila kana buki. Kabo Yaubada toboita iyatalayagili yo ibenalilau bukine ana walo-masala koina gubesi ali paisowa.
13 Yo siya siboita kalita mena yo tabe siya simiyamiya Edesi koina yo silogogo silau sitolo yatala kaiwena kabo kaigeda kaigeda Yaubada iyatalayan mumugana ana lau koina.
14 Mwa Yaubada boita yo Edesi igabae-lobiyegili mayau wedowedolina kalona mena mayaune iya boita labuina.
15 Tem tomo yabo nige esana silolobai yawasi kana buki mena iya sigabae-lobiyen mayau wedowedolina kalona mena.

21

Yelusalema Waluwaluna

1 Kabo bulibuli waluwaluna yo yanuwa yaulina waluwaluna yagitaili. Na bulibuli beyabeyana yo yanuwa yaulina beyabeyana sikwalalele yo besiele tabe kalita.
2 Yanuwa tabu waluwaluna Yelusalema yagitai ilolobima bulibuli mena Yaubada koina. Yanuwane bwaite iya tokasole sinena kasole kwamana iluwui, yo ikatububuko na mekanakava kana kawakawalulu sikasole.
3 Kabo kaina lalakina yabo yabenalan ilobimaya kaba miya wasawasana koina iba, “Kwabenali, bwaite sauga Yaubada ana kaba miya iyaele tomo luwali mena. Iya imiyamiya mekalikava yo iya ali Yaubada. Siya tabe besiele ana tomoyao.
4 Yo mataliloli meuloina kani isauli. Boita tabe nigele, valam yo kamkamna nigele, kaiwena ginauli beyabeyaliyao simwawasiko.”
5 Na iya imiyamiya kaba miya wasawasana mena iba, “Ginauli meuloili yagiginauliliwa yalowaluiyoili.” Tabe iwaloyoi iba, “Walo bwaite kulele-lobiyegili kaiwena siya walo yawasosi yo sowasowana tomo simeliyagili.”
6 Yo iwaloma koliyau iba, “Imwawasi. Yau Alepa yo Omega, yau kaba yatubu yo kaba emwawasi. Siya galogaloli simagu yatalamwagili waila doelu bunubunuwasina koina sinuma nige maisana bwaimwana yawasi kana waila.

7 Siya sikalakisiye yo polowe meuloina sikaiwe-gabaegili kabo namwanamwa meuloina yatalamwan kolili, na yau ali Yaubada yo siya besiele natuguwao.
8 Siya sinuwa-labulabui yo siya nige simemeli, yo siya mwalimwaline mumugana siginaginauli, tounuyamate, toganawali, tokukula, kokotomo kana topwalou, yo tomwakota meuloili kani silau mayau yo veku salepa wedowedolina koina. Iya bwaimwana boita labuina."
9 Anelose seben gaeba seben sikalaili yo kamkamna mwawamwawasili siloyapowonli kabo kalikava yabo ilaoma koliyau iba, "Kulaoma yo tokawakawalulu sinena iya lami wainena yayakenayagiwo."
10 Yo Yaluyaluwa Tabuna ana kaiwe ilaoma koliyau yo anelose ikalaiyau yalau koya malamalawena pwatana mena. Kabo yanuwa tabu Yelusalema iyakenayagau ilolobima bulibuli mena Yaubada koina.
11 Yanuwane ipigapigabu, Yaubada ana wasawasa mayalena ilalakisosi besiele veku maisana lalakisosina esana diyespa yo ikata besiele gelasi.
12 Kana gana ilalaki yo isae yo kana gamwa meuloina tuwelo na anelose tuwelo siya togitekalatan gamwa. Yo Isileli susu tuwelo, susu kaigeda kaigeda esana silele gamwa kaigeda kaigeda koina, gamwa kaigeda susu esana kaigeda.
13 Yo tete bolime kana gana kana gamwa yaiyona yo tete yavana yaiyona yo tete yalasi yaiyona yo tete bomatu yaiyona.
14 Yanuwane kana gana koina veku kaikaiweliyao tuwelo sipeili, kabo lami ana tobenaliyao tuwelo esali veku tuwelo papalili mena sileleli.
15 Yo anelosene koliyau iwalowalomawa ana kaba liye gole nimana mena na yanuwane meuloina koina iliyei yo tabe gamwaliyao yo kali gana.
16 Yanuwa kana sae tu tausan kilomita yo kana magaga tu tausan kilomita yo kana mamalawe tu tausan kilomita, meuloili kali liyene kaigedana.
17 Tabe anelosene yanuwane kana gana iliyei kana balubalu besiele andeledi poti powa (144) kiubita. Na kiubita bwaimwana besiele tomo nimana kaigeda kana mamalawe.
18 Veku diyespa sikalai koina yanuwane kana gana siginauli yo yanuwane iyamala gole yawasosi, yo ipigapigabu besiele gelasi.
19 Veku maisaliyao lalakili kolili yanuwane kana wauwau koina siginauli kana pasa. Bagubagunana diyespa, labuina sapaiya, yaiyonana ageiti, esopalina veku kalakalawana emelodi.
20 Valigigina (5) veku onikisi, sikisina (6) kaneliyan, yo sebenna (7) kalisoliti, eitina (8) belili, naena (9) veku topasi, sanauluna (10) kalasedoni, lebenna (11) dasinta, tuwelona (12) ametisi.
21 Gamwa kana gulu kali baibaiwa tuwelo yo sise tumaliyao lalakili kali baibaiwa tuwelo kabo sisene tumaliyaone sikalaili gulu kaigeda kaigeda kolili siginaulili, na yanuwane kana kamwasa siginauli gole yawasosi koina yo ikata besiele gelasi.
22 Nige nume tabu yabo yagigitai yanuwane kalona mena kaiwena nume tabunaele mwa Yaubada Tokaiwesosi yo lami.
23 Yanuwane koina nige dabwelo yo waikena mayaleli kaiwena Yaubada ana wasawasa pigapigabuna yanuwane imayale-takikilan yo mayalene yaina bwaimwana iya lamine.
24 Yanuwane mayalena koina tomo dedei meuloili kolili silokeikeile yo siya esaliyao silalaki yanuwa yaulina mena kani ali wasawasa sikalailima siwolena yanuwane koina.
25 Sauga meuloina gamwane sokesokeli yo nige boniboniyai yanuwanane koina.
26 Yanuwa meuloili ali wasawasa saesaeliyao kani sikalailima yanuwane koina.
27 Nige sowasowana ginauli naenaena o siya mumugana naenaena siginaginauli silusae yanuwane koina, bwaimwanamo siya esaliyao sileleli yawasi bukina koina, iya lami ana buki.

22

1 Yo anelose yalubwasi iyakenayagau iya yawasi wailana, manna inega yo ikata
besiele gelasi, ididi-lobimawaya Yaubada yo lami ali kaba miya wasawasana mena,
2 yo ididi-lobiyoi yanuwane kana kamwasa lalakina luwaluwalina mena. Yo wailane
papali labui koina yawasila kana mayau koina itotolo iya waikena kaigeda kaigeda
iuweuwe, yo bolime kaigeda kalona mena ana uwe metuwelo yo mayaune liguna
tomo dedei meuloina koina simiyamiya iya kaba woisili.
3 Yo ginauli naenaeli Yaubada isikotanagili nige dedeine bwaine koina simiyamiya,
bwaimwanamo Yaubada yo lami ali kaba miya wasawasana imiyamiya yanuwane
kalona mena, yo Yaubada ana topaisowao sitapwatapwalolo.
4 Yaubada kana koleya kani sigitai yo esana imiyamiya lamwali mena.
5 Nige boniyai yo nige mayale besiele tabe nige dabwelo kabo ali mayale ele
bwaimwana iya Guyau Yaubada kabo siya ana topaisowao kani siloiloina yo kani nige
ilolotom.

Yeisu ana pileyoima

6 Kabo anelosene iwaloma koliyau iba, “Walo bwaite walo yawasosi sowasowana
tomo simeliyan, yo Guyau Yaubada yaluyaluwana iwolegili palopitao kolili ana walo
siyawasayan, na yau iyawasayau ana paisowa wasana yawalowen kolimiu sauga
kikiunamo kabo tawae kani iyawatagili.”
7 Mwa Guyau Yeisu iba, “Kwabenali. Sauga kikiunamo yapileyoima. Kabo siya
Yaubada ana palopisai buki bwaite kalona siyasili yo sikatai-yadudulai siya kani
Yaubada iwalo-muloloili.”
8 Yau Yoni ginauli bwaite yagitaili yo walone yabenalagili. Na saugana ginauliline
yabenalagili yo yagitaili imwawasi yabeku anelose kaena mena iya ginauline iyake-
nayagau yakato yapwalou koina.
9 Mwa iwaloma koliyau iba, “Nigele. Yau topaisowa besiele kowa yo kamkavao am
tali palopitao yo tomo meuloili siya buki bwaite ana walo sibenalan simeliyan. Yaubada
koina kupwalou.”
10 Yo iwaloyoi koliyau iba, “Palopisai kana buki bwaitete kulelelelene tabu
kuwawadam kaiwena sauga ikubwaoliko.
11 Mwa koinaele tem yaiya pwanoli mumugana iginaginauli ee kwapeiyawa iginauli,
na yaiya tem mumugana dudulaina iginaginauli iya mumugana ikapwa Yaubada
manna mena.”
12 Guyau Yeisu iba, “Kwabenali. Sauga kikiunamo yapileyoima maisamiu yakalail-
ima. Kaigeda kaigeda maisana ilobai besiele ana paisowa koina.
13 Yau Alepa yo Omega, kaba yatubu yo kaba emwawasi, yabaguna yo yamuliye.
14 Siya kali kwama sideulili, Yaubada kani iwalo-muloloili, siya sowasowana yawasi
mayauna uwena sikan. Yo tabe sowasowali silusae gamwane koina yo silau yanuwa
wasawasana koina.
15 Na siya yanuwane gana mulina mena bwaimwana siya tobalau, tokukula, tounuya-
mate, kokotomo kana topwalou, tomwakota yo siya meuloili siyaliyaya ginauli naenaeli
kaiweli.
16 Yau Yeisu yagu anelose yayawasa ilobiwako na walone bwaite iwalomasalan
kolimiu toekalesiyayao. Yau Deibida ana susu yo malala utuna (kubwana).”
17 Yaluyaluwa Tabuna mekanakava lami kana kawakawalulu siba, “Yeisu kulaoma.”
Analiyao komiu buki bwaitete kwayasili yo kwanuwabui yo kwameliyan kwaba, “Yeisu
kulaoma.” Na tem yaiya luwamiu mena waila galogalona imagu na nuwanuwana waila
inuma kwawalo ilaoma na yawasi wailana inuma wailane nige maisana.

Walo ana kaba mwawasi

18 Analiyao komiu buki bwaitete ana walo-masala kwabenalanako kami yanuwapei
bwaite besiele. Tem tomo yabo buki bwaitete ana walo ietulani, kabo Yaubada kani
iyakamkamnali kaiwena kamkamnane bukine bwaite koina iwalo-masalagiliko.
19 Na tem yabo buki bwaitete ana walo-masala tupwana ikelegabaen iboma ana
nuwatu mena Yaubada kani nige itatalam yawasi kana mayau uwena koina ikekekan
yo nige sowasowana ilusae yanuwane wasawasana koina, bukine bwaite koina iwalo-
masalanako.
20 Yeisu iya walo-masala bwaite ikawa-namwanamwa-yani iba, “Yawasosi, sauga
kikiunamo yapileyoima.” O, besiele, Guyau Yeisu kulaoma.
21 Guyau Yeisu ana katekamkamna imiyayai komiu Yaubada ana tomoyao kolimiu. O
besiele.